

שבוע פרשת נשא - באה"ק

(5 - 11 June 16)

כ"ח אייר - ה' סיון תשע"ו

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (ומנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת "א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:
**מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַזוּת בְּי גִשְׁמֹתִי
 בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.**

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
 וְצִוָּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:**

**וְהַעֲרַב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְפִי
 כָּל־עַמּוּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ וְצִאֲצָאֵינוּ,
 וְצִאֲצָאֵי כָּל־עַמּוּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי
 תוֹרָתְךָ לְשִׁמּוֹה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְּלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:
 בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל
 הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן
 הַתוֹרָה:**

**וַיְדַבֵּר יְהוָה אֱלִי־מִשָּׁה לְאָמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בְּנָיו
 לֵאמֹר כֹּה תִּבְרַכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:
 יִבְרַךְ יְהוָה וַיִּשְׁמְרֵךְ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲבֹד: יִשְׂאֵ
 יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם לְךָ שְׁלוֹם:
 וַיִּשְׁמוּ אֶת־שְׁמֵי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָנִי אֲבָרְכֶם:**

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטל, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על ידי ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
 וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:**

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלידי לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
 וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין:**

קריאת שמע

**שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:
 בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכּוֹתָו לְעוֹלָם וָעֶד:**

**וְאַהֲבַת יי אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל
 מַאֲדֶךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְךָ
 הַיּוֹם, עַל לִבְּךָ. וְשָׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
 וּבְלַכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
 וְהָיוּ לְטַטְפַּת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.
 וְהָיָה אִם שָׁמַע תִּשְׁמְעוּ אֶל מְצֻוֹתַי, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה
 אֲתֶכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֶיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, בְּכָל
 לִבְבְּכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטַּר אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה
 וּמְלַקֵּשׁ, וְאֶסְפַּת דְּגַנְךָ וְתִירְשְׁךָ וַיְצַהֲרֶךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ
 לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאֶכְלַת וּשְׂבַעְתָּ. הַשְּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתַּח לְבַבְכֶם,
 וְסָרְתֶם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה
 אַף יי בְּכֶם וְעִצַּר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטַּר וְהָאֲדָמָה לֹא
 תִתֵּן אֶת יְבִולָהּ, וְאֲבַדְתֶּם מִהֲרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבָה אֲשֶׁר יי
 נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
 וְקִשְׁרָתֶם אֹתָם עַל יָדְכֶם וְהָיוּ לְטַטְפַּת בֵּין עֵינֵיכֶם.
 וְלִמְדַתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
 וּבְלַכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתֶּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ
 וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְכוּ יְמֵיכֶם וַיְמִי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
 נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לָתֵת לָהֶם, בְּיַמֵּי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.
**וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
 אֲלֵהֶם וְעִשׂוּ לָהֶם צִיצַת עַל פְּנֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם,
 וְנָתַנוּ עַל צִיצַת הַכֹּהֵן, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצַת,
 וְרָאִיתֶם אֹתוֹ, וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעִשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
 תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים
 אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעִשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתַי, וְהָיִיתֶם
 קִדְשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתֶכֶם,
 מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהָיוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי
 אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵת.****

נכון לומר קודם התפילה:

**הַרְיֵנִי מִקַּבְל עָלַי מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבַת לְרַעְךָ כְּמוֹךָ
 מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק
 לימי החרדש.**

**יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית
 הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיַמֵּינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ כְּתוֹרָתְךָ.
 אֲךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ וַיִּשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֶיךָ.**

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קמנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נתן צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שנתן לו מתורתו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראש־תיבות "לה") בצירוף שםם - ודברים אלו היו ברשותו ואחריותו וניחם בחרדו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קמו.

תפילה על אריכות הגלות שעשה למען שמו שלא יתחלל:

א לא לנו | יהוה לא־לנו כִּי־לְשִׁמּוֹךְ תֵּן כְּבוֹד עַל־חֲסִדֶּךָ עַל־אֲמֹתֶיךָ: ב לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אִי־הָיָא אֱלֹהֵיהֶם: ג וְאֵלֵהֵינוּ בְּשָׁמַיִם כָּל אֲשֶׁר־חָפֵץ עֲשֵׂה: ד עֲצִיבֵיהֶם כַּסֵּף וְזָהָב מְעִשָׂה יְדֵי אָדָם: ה פֶּה־לָהֶם וְלֹא יִדְבְּרוּ עֵינֵי־לָהֶם וְלֹא יֵרְאוּ: ו אֲזִנִּים לָהֶם וְלֹא יִשְׁמְעוּ אֶף לָהֶם וְלֹא יִרְיִחוּן: ז יְדֵיהֶם | וְלֹא יִמְיִשּׁוּן רַגְלֵיהֶם וְלֹא יִתְלַכּוּ לֹא־יִהְיֶהוּ בְּגִרוֹנָם: ח כַּמּוֹהֵם יִהְיוּ עֲשִׂיהֶם כָּל אֲשֶׁר־פָּטַח פִּתְּחָם: ט יִשְׂרָאֵל כָּטַח בִּיהוָה עֲזָרָם וּמִגֹּנָם הוּא: י בַּיַּת אֲהֲרֹן כָּטַחוּ בִיהוָה עֲזָרָם וּמִגֹּנָם הוּא: יא יִרְאִי יְהוָה כָּטַחוּ בִיהוָה עֲזָרָם וּמִגֹּנָם הוּא: יב יְהוָה זָכְרָנוּ יִכְרֹךְ יִכְרֹךְ אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל יִכְרֹךְ אֶת־בֵּית אֲהֲרֹן: יג יִכְרֹךְ יִרְאִי יְהוָה הַקְּטָנִים עִם־הַגְּדֹלִים: יד יִסַּף יְהוָה עֲלֵיכֶם וְעַל־בְּנֵיכֶם: טו בְּרוּכִים אַתֶּם לַיהוָה עֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: טז הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַיהוָה וְהָאָרֶץ נָתַן לַבְּנֵי־אָדָם: יז לֹא הִמְתִּים יְהַלְלוּ־יָהּ וְלֹא כָל־יִרְדֵי דוּמָה: יח וְאַנְחֵנוּ | נִכְרֹךְ יְהִי מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם הַלְלוּ־יָהּ:

קמו.

שבחים גדולים להקדוש־ברוך־הוא והיאך דוד אמר בדיון הוא לאחוב אותו על כל הטובות שעשה לו כמה ניסים ואינו יודע מה גמול ישלם לו שאי אפשר להשיב לו על כל הגמול שעשה עמו:

א אֲהַבְתִּי כִּי־יִשְׁמַע | יְהוָה אֶת־קוֹלִי תַחֲנוּנֵי: ב כִּי־הִטָּה אָזְנוֹ לִי וּבִימֵי אֶקְרָא: ג אֶפְפוּנִי | חֲבַל־יָמוֹת וּמִצְרֵי שְׂאוֹל מִצְאוּנֵי צָרָה וּיְגוֹן אִמְצָא: ד וּבִשְׁם־יְהוָה אֶקְרָא אָנָּה יְהוָה מִלְטָה נַפְשִׁי: ה חַנּוּן יְהוָה וְצַדִּיק וְאֵלֵהֵינוּ מֵרַחֵם: ו שֹׁמֵר פִּתְאִים יְהוָה דָּלְתִי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ: ז שׁוּבֵי נַפְשִׁי לְמִנוּחֵיכִי כִי־יְהוָה גָּמַל עֲלֵיכִי: ח כִּי חִלַּצְתָּ נַפְשִׁי מִיָּמוֹת אֶת־רַגְלִי מִדָּחִי: ט אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יְהוָה בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים: י הֵאֱמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר אֲנִי עָנִיתִי מְאֹד: יא אֲנִי אֲמַרְתִּי בַחֲפוּי כָּל־הָאָדָם כּוֹזֵב: יב מִה־אֲשִׁיב לַיהוָה כָּל־תַּגְּמוֹלוֹהִי עָלַי: יג כּוֹס־יִשׁוּעוֹת אֲשָׂא וּבִשְׁם יְהוָה אֶקְרָא: יד נִדְרֵי לַיהוָה אֲשַׁלֵּם נִגְדָה־נָּא לְכָל־עַמּוֹ: טו יָקָר בְּעֵינֵי יְהוָה הַיָּמוּתָה לַחֲסִידָיו: טז אָנָּה יְהוָה כִּי־אֲנִי עֲבַדְךָ אֲנִי־עַבְדְּךָ כִּי־אֲמַתְךָ פָּתַחְתָּ לְמוֹסְרֵי: יז לָךְ אֲזַבַּח זֶבַח תּוֹדָה וּבִשְׁם יְהוָה אֶקְרָא: יח נִדְרֵי לַיהוָה אֲשַׁלֵּם נִגְדָה־נָּא לְכָל־עַמּוֹ: יט בַּחֲצֹרוֹת | בַּיַּת יְהוָה בְּתוֹכְכִי יְרוּשָׁלַם הַלְלוּ־יָהּ:

ביאור למזמור קטו נדפס בעמוד ה

ב"ה. נוסח המברק שהואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א
לשלוח לאנ"ש שי' בכל מרחבי תבל
לקראת חג השבועות, ה'תשכ"ה

שבתא ויומא טבא ולקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

מפתח כללי

- (א) סדר הנחת תפילין ב
- (ב) מזמורי תהלים קטו, קטז ג
- (ג) מאמר ד"ה בשעה שעלה משה למרום
ליל א' דחג השבועות (לפנות בוקר), ה'תשכ"ו ו
- (ד) מאמר ד"ה נשא את ראש
שבת פרשת נשא, י"ב סיון, ה'תשכ"ו כה
- (ה) שיחת שבת פרשת נשא
י"ב סיון, ה'תשכ"ה כט
- (ו) לקוטי שיחות פרשת נשא לה
- (ז) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח
המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל מד
- (ח) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת נשא מו
- (ט) שיעורי חומש יומי לשבוע פרשת נשא מז
- (י) שיעורי תהלים לשבוע פרשת נשא עה
- (יא) שיעורים בספר התניא (מוגה)
לשבוע פרשת נשא עו
- (יב) לוח "היום יום" לשבוע פרשת נשא פו
- (יג) הלכה יומית לעיון ברמב"ם פח
- שיעורי רמב"ם**
- (יד) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת נשא צא
- (טו) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת נשא קלו
- (טז) – ספר המצוות לשבוע פרשת נשא קס
- (יז) מסכת סוטה עם ביאורים
מדף מג עד דף מט קסב
- (יח) נביאים וכתובים
ישעיה פרק כו, איוב פרק ב קצ
- (יט) משניות – מסכת דמאי
ביאור קהתי קצב
- (כ) עין יעקב מסכת סוכה קצח
- (כא) מסכת בבא קמא עם ביאורים
מדף ה עד דף יא ר
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:**
- (כב) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וצינונים
אדמו"ר הזקן רל
- (כג) שולחן ערוך הלכות שבת
לפי לוח רב יומי אדמו"ר הזקן רל
- (כד) לקוטי תורה
אדמו"ר הזקן רלב
- (כה) שערי תשובה
אדמו"ר האמצעי רלה
- (כו) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו
אדמו"ר ה"צמח צדק" רלו
- (כז) תורת שמואל תרל"ב
אדמו"ר מוהר"ש רלז
- (כח) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב
אדמו"ר מוהר"ש"ב רלז
- (כט) ספר המאמרים ה'תשי"י
אדמו"ר מוהר"י"צ רלט
- (ל) ספר השיחות הישית-תשי"א בלה"ק
אדמו"ר מוהר"י"צ רמ
- (לא) אגרות קודש
אדמו"ר מוהר"י"צ רמא
- (לב) פרקי אבות פרק ו רמב
- (לג) חומש לקריאה לציבור לשבת פ' נשא רמג
- (לד) לוח זמנים לשבוע פרשת נשא רנג
- (לה) סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש רנד

הוראות כ"ק אדמו"ר לחג השבועות

- 1 על פי הוראת חז"ל¹ דמזכירים "ומזרזין . . בשעת מעשה" – כאן המקום להזכיר ולזרז עוד הפעם
2 אודות הענינים דלקמן שהזמן גרמא:
- 3 (א) ב"תיקון ליל שבועות" – בכל הדפוסים שראיתי – הסיום דספר יצירה הוא: "... נאמנת בפנים .
4 . אחד בפה ואחד בלב".
- 5 ולפי עניות דעתי אינו נכון. כי (נוסף לזה שחסר סיום בדבר טוב, הרי) נוסח זה אינו מובן כלל.
6 וצריך להיות, כמו שהוא בכמה וכמה הוצאות דספר יצירה הנדפס בפני עצמו: "... נאמנת ג' רעות ללשון
7 דיבור רע והמלשין והמדבר אחד בפה ואחד בלב. ג' טובות ללשון ושתיקה ושמירת הלשון ודיבור אמת".
- 8 ומענין לענין: ב"תיקון" שנדפס בסלאוויטא (ועוד) בהעתקת מאמרו של רשב"י: "אנן בחביבותא
9 תליא מילתא דכתיב כו", הובאו רק ב' פסוקים.
- 10 וצ"ל כבזהר: "אנן בחביבותא תליא מילתא דכתיב ואהבת את ה' אלקיך וכתוב מאהבת ה' אתכם וכתוב אהבתי
11 אתכם אמר ה'".²
- 12 (ב) כמדובר כמה פעמים – על פי מאמר רז"ל³ "אמר הקב"ה לישראל בני היו קורין את הפרשה הזאת
13 בכל שנה ואני מעלה עליכם כאילו אתם עומדים לפני ה' סיני ומקבלין את התורה" – כשם שאמירת
14 עשרת הדברות בפעם הראשונה היתה בנוכחות כל עם ישראל, אנשים נשים וטף, גם הקטני קטנים –
15 כדאי להשתדל אשר בעת קריאת הפרשה הזאת בזמן מתן תורה בכל שנה ושנה,
16 כל בני ישראל, גם הקטני קטנים(ות). יהיו בבית הכנסת (לכל הפחות) בעת קריאת עשרת הדברות.
17 ולהעיר אשר מתן תורה הוא על-ידי אשר "בנינו עורבים אתנו".⁴
- 18 (ג) הרגילים בנתינת צדקה בכל יום – בערב חג השבועות זה, יתנו גם בעד שני הימים דחג השבועות.
19 ועל-דרך-זה בכל ערב שבת קודש⁵ וערב יום-טוב כו".⁶

(משיחת יום ב' דחה"ש תשמ"ג)

- (1) מכילתא (ורש"י) יתרו יט, כד.
2) עיין לקוטי לוי"צ הערות לזהר פ' נשא ס"ע שנה ואילך – ביאור ג' פסוקים אלו.
3) פסיקתא דר"כ פ' בחודש השלישי (הובא ברוקח סרצ"ו).
4) שהש"ר פ"א, ד (א).
5) אף ד"פרש שבתכם לא קאמר" ואצ"ל הכנסת אורחים כביר"ט (זח"ב פח, ב. סידור עם דא"ח רא, א. שם ד"ה יגלה לך – רג, ג ואילך).
6) ועיין תניא פל"ז (מח, ב).

נקודות משיחות קודש – מזמור קטו מתוך "תהילות מנחם"

ט – ישראל בטח בהוי"

בטחון בה'

בספר העיקרים¹ מדייק מהפסוק "והבוטח בהוי" חסד יסובבנו, כלומר, אף אם אינו ראוי מצד עצמו, מדרך הבטחון להמשיך חסד על הבוטחים בה".

המשך בעמוד רכט

(1) מ"ד ספמ"ו. ושם בפמ"ז "אילו ה' מקווה כראוי לא ה' חסד נמנע מצד ה' ית". וכ"כ בכד הקמח (לכחיי) ערך בטחון "ובוטח בה' ישוגב מן הצרה ראוי לבוא עליו". וראה נתיבות עולם נתיב הבטחון קרוב לסופו. ועוד. וראה גם יל"ש ישעי' רמז תעג "יש ביניכם ירא שמים כו' בטחו בשמי והוא עומד לכם כו', שכל מי שבוטח בשמי אני מצילו". ולהעיר מכתר שם טוב ספ"ב "כשרוצין להיפרע העונש למי שראוי לעונש אזי נוטלין ממנו מדריגת הבטחון".

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 השיב להם משה "כלום אתם עושים מלאכה" וכו' והרי
 2 מלכתחילה לא היתה להם בקשה לקבל את התורה למטה, בעולם הזה שבו
 3 עושים מלאכה?
 4 גם צריך להבין מה שהשיב משה בנוגע למצות "לא
 5 תרצה לא תנאף לא תגנוב,
 6 שאי אפשר לצוות ציוויים אלה
 7 למלאכים, וטען כלפיהם, קנאה יש
 8 ביניכם יצר הרע יש ביניכם"
 9 (בתמיהה), ותוכן המענה הוא דבין
 10 שהמלאכים אין קנאה
 11 ביניהם ואין להם יצר הרע,
 12 לכן אין צריך לצוות ולהזהיר
 13 אותם על מצות אלו כי גם ללא
 14 הציווי אין כל אפשרות שיעברו על
 15 איסורים אלו, ועל טענה זו יש לתמוה,
 16 דלקאורא עדיפא הנה ליה
 17 למימר, טענה עדיפה מזו היה לו,
 18 למשה רבנו, לומר, והיא שגם
 19 המצות של לא תרצה, לא תנאף, לא
 20 תגנוב עצמם (כמו שהם
 21 בגשמיות) לאחר שהרצון האלוקי
 22 העליון לאסור דברים אלו ירד והתלבש
 23 בדברים גשמיים בעולם הזה) אינם
 24 שייכים למלאכים (כמו
 25 שאמר לפניך בנוגע למצות
 26 שבת, לא תשא, וכבוד אב
 27 ואם שכל אלה שייכים רק בחיים
 28 בעולם הזה וקיומם לא ייתכן בעולמות
 29 הרוחניים העליונים בהם נמצאים
 30 המלאכים) ולמה אם כן בחר משה
 31 ורבנו לומר שאין לתת למלאכים מצוות
 32 אלה כי אין להם יצר הרע שעלול
 33 להביא אותם לידי כך?
 34 והענין הוא, דבטעם הפנימי
 35 על זה שהתורה נתנה למטה
 36 בארץ דוקא ולא למלאכים בשמים,
 37 שגני ענינים. ענין אחד, לפי
 38 שההמשכה של אור אלוקי
 39 מלמעלה למטה שעל-ידי קיום
 40 המצות היא פשקיים המצות
 41 הוא בגשמיות בהתאם לרצון האלוקי, וגם לפי שעל-ידי קיום
- המצות למטה נעשה הברור דנפש הבהמית¹⁰ כשהארם מקיים
 מצוות בעולם הזה הגשמי, עם אברי גופו שמקבלים את החיות הגשמית
 שלהם מהנפש החיונית, היא נפש הבהמית, גם הנפש הבהמית משתתפת
 בקיום המצוות ועל-ידיה הטוב שבה נבור ונפרד מהרע והוא מתעלית
 לקדושה. וזהו שאמר משה
 למלאכים "כלום אתם עושים
 מלאכה כו' יצר הרע יש
 ביניכם", דהטעם שהתורה
 לא נתנה בשמים למלאכים
 הוא כי אלו התורה כן הייתה
 ניתנת למלאכים היו חסרים שגני
 הענינים האמורים, המשכת האור
 האלוקי מלמעלה למטה ובירור הנפש
 הבהמית. ולכן ענה משה רבנו
 למלאכים, "כלום אתם עושים
 מלאכה שאתם צריכים
 שבות", ולכן אין שף
 שיקימו מצות שבת
 בגשמיות, ועל-דרך זה הוא
 בנוגע לא תשא, כבוד אב
 ואם שגם קיום מצוות אלה לא שייך
 אצל המלאכים בגשמיות. והדבר
 הנוסף שטען משה כלפי המלאכים,
 יצר הרע יש ביניכם¹¹ הוא
 הנימוק השני מדוע אין ראוי לתת את
 התורה למלאכים, כי כיוון שאין להם
 יצר הרע ולכן אין שף אצלם
 ברור נפש הבהמית.
 (ב) ויש לומר, דבשיכות
 דברור נפש הבהמית (שלכך
 התכוון משה רבנו באמרו יצר הרע
 יש ביניכם) למתן-תורה עד
 כדי כך שזו אחת הסיבות למתן תורה,
 שגני ענינים שונים. הענין האחד
 שעל-ידי קיום המצות שנתנו
 במתן-תורה נעשה ברור נפש
 הבהמית שהיא שותפה לקיום
 המצוות, פנזקר לעיל. והענין
 השני שברור נפש הבהמית
 קודם שנתנה תורה הוא גם הכנה
 של כל אחד ואחד מישראל למתן-תורה. שלכן גם בשנים הבאות, ככל

(10) להעיר מסה"מ תרע"ח ע' קסז ואילך וסה"מ תש"ו ע' 104 ואילך, דזה שהמצוות דהאבות ריחות היו, אבל אנו שמן תורק שמך (שהש"ר פ"א, ג (א)), הוא, מצד שני ענינים: כי אצל האבות לא היו העלמות והסתרים מצד הגוף (נה"ב), ולא הי' להם מצוות בגשמיות. (11) וגם "בין עמים אתם שרויין שאתם עובדין ע"ז" הוא דוגמת "יצר הרע יש ביניכם", ואדרבה יצה"ר שהוא דוגמת "שד משדין נוכראין" (בין עמים אתם שרויין), ועד שצריך להזהירו שלא יעבוד ע"ז.

בשעה שעלה משה למרום

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 הדורות שאחרי מתן תורה, מידי שנה בשנה, סופרים ספירת העומר
 2 לפני חג השבועות יום מתן תורה, פלי העבודה הרוחנית של ימי
 3 ספירת העומר הוא ברור עידון ויוכח המדות הנפש בהקמית,
 4 ועל-ידי-זה שבימי ספירת העומר עוסקים בבירור ויוכח המדות זוכים
 5 בחג השבועות למתן-
 6 תורה¹². ועל-פי-זה, הענין
 7 דיצור הרע יש ביניכם (ענין
 8 האחרון שבתשובת משה)
 9 המתייחס לכך שאם התורה תינתן
 10 למלאכים לא יהיה בירור היצר הרע
 11 הוא על-דרך דומה ומקביל אל
 12 הענין ד"למצרים וירדתם"
 13 (ענין הראשון שבתשובת
 14 משה) המתייחס לכך שהקדוש-
 15 ברוך-הוא רוצה בקיום המצוות
 16 בגשמות, והדברים דומים ומקבילים,
 17 כיון שבשכיכות יציאת מצרים
 18 למתן-תורה, שני ענינים. ענין
 19 אחד שעל-ידי מתן-תורה,
 20 שתוכנו וענינו הפנימי הוא המשכנת
 21 מלמעלה למטה וגילוי "אנכי
 22 הו'י אלוקיך" הקדוש-ברוך-הוא
 23 בעצמו בעולם, נעשה נפעל "אשר
 24 הוצאתיך מארץ מצרים"¹³,
 25 ביציאת מצרים, והענין השני הוא
 26 שציאת מצרים היא הקדמה
 27 והכנה למתן-תורה, כפירוש
 28 הפשוט ב"אנכי הו'י אלוקיך
 29 אשר הוצאתיך מארץ
 30 מצרים", ד"אשר הוצאתיך
 31 מארץ מצרים" הוא טעם
 32 סיבה על "אנכי הו'י
 33 אלוקיך"¹⁴.
 34 וצריך להבין, דענין התוכן
 35 הפנימי של מתן-תורה הוא
 36 (כמו שכתוב בפתיחה דמתן-
 37 תורה בפסוק הפותח את דברי ה'
 38 בעשרת הדברות שנאמרו במתן תורה)
 39 "אנכי הו'י אלוקיך",
 40 ש"אנכי" הוא מהותו
 41 ועצמותו של הקדוש-ברוך-הוא
 42 בעצמו, נעשה הו'י
- 1 חג השבועות, כי ספירת העומר הוא ברור
 2 המדות הנפש בהקמית, ועל-ידי-זה זוכים בחג
 3 השבועות למתן-תורה¹². ועל-פי-זה, הענין
 4 דיצור הרע יש ביניכם (ענין האחרון שבתשובת
 5 משה) הוא על-דרך הענין ד"למצרים וירדתם"
 6 (ענין הראשון שבתשובת משה), שבשכיכות
 7 יציאת מצרים למתן-תורה, שני ענינים. שעל-
 8 ידי מתן-תורה, המשכנת וגילוי "אנכי הו'י
 9 אלוקיך", נעשה "אשר הוצאתיך מארץ
 10 מצרים"¹³, ושיציאת מצרים היא הקדמה והכנה
 11 למתן-תורה, כפירוש הפשוט ב"אנכי הו'י
 12 אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים", ד"אשר
 13 הוצאתיך מארץ מצרים" הוא טעם על "אנכי
 14 הו'י אלוקיך"¹⁴. וצריך להבין, דענין מתן-תורה
 15 הוא (כמו שכתוב בפתיחה דמתן-תורה) "אנכי
 16 הו'י אלוקיך", ש"אנכי" הוא מהותו ועצמותו,
 17 נעשה הו'י אלוקיך"¹⁵, ואיך שיש שעל-ידי
 18 העבודה דברור נפש בהקמית, תהיה המשכנת
 19 "אנכי".
- (ג) והנה איתא במדרש¹⁶ על הפסוק¹⁷ וספרתם
 20 לכם ממחרת השבת גו' שבע שבתות
 21 תמימות תהינה, אימתי הן תמימות, בזמן
 22 שישראל עושין רצונו של מקום. ועל-פי
 23 המבאר בכמה מקומות¹⁸ דענין "עושין רצונו
 24 של מקום" הוא דוקא על-ידי האהבה ד"בכל
 25 מאדך", למעלה ממדידה והגבלה. וזה
 26 אחר וילהעיר, דבמקום אחר
 27 אמרו רז"ל¹⁹ ד"שבע שבתות
 28 תמימות" פירושו הוא דשבע
 29 השבתות דספירת העומר
 30 מתחילות באחד בשבת ביום
- (ג) והנה איתא במדרש¹⁶ על הפסוק¹⁷ וספרתם
 20 לכם ממחרת השבת גו' שבע שבתות
 21 תמימות תהינה, אימתי הן תמימות, בזמן
 22 שישראל עושין רצונו של מקום. ועל-פי
 23 המבאר בכמה מקומות¹⁸ דענין "עושין רצונו
 24 של מקום" הוא דוקא על-ידי האהבה ד"בכל
 25 מאדך", למעלה ממדידה והגבלה, וזה
 26 אחר וילהעיר, דבמקום אחר
 27 אמרו רז"ל¹⁹ ד"שבע שבתות
 28 תמימות" פירושו הוא דשבע
 29 השבתות דספירת העומר
 30 מתחילות באחד בשבת ביום

(12) לקו"ת במדבר טז, ד. ובכ"מ. (13) תו"א יתרו טז, סע"ב. (14) פירש"י עה"פ (יתרו כ, ב). (15) תו"א שם. לקו"ת שם. (16) ויק"ר פכ"ח, ג. (17) אמור כג, טו. (18) או"ת להמגיד פ' עקב ד"ה מפני מה. לקו"ת שלח מב, ג. ובכ"מ. וראה גם חדא"ג מהרש"א ברכות לה, ב. (19) פסיקתא דר"כ פ"ח. פסיקתא רבתי פ"ח. קה"ר פ"א, ג. יל"ש אמור שם, י (רמז תרמג). וראה ראב"ן סי' פ. ראבי"ה פסחים סתק"ו. רוקח סרצ"ה (הובא בכ"מ לקה"ר שם).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 לְמִתְּנֵי-תוֹרָה כְּמוֹבֵן מְדַבְּרֵי מִשֶׁה רַבִּינוּ שֶׁלֹּכֵן יֵשׁ לִתַּת אֶת הַתּוֹרָה לְבִנֵי
 2 יִשְׂרָאֵל וְלֹא לְמַלְאָכִים, וּמִזֶּה שֶׁאֶמְרֵי חֲכָמֵינוּ ז"ל בְּנִמְרָא "אֵימְתֵי הֵן
 3 תְּמִימוֹת" כִּי מִשְׁמַע שֶׁעָקֵר הָעֵנָן דְּסִפִּירַת הָעוֹמֵר, הִכְנָה
 4 לְמִתְּנֵי-תוֹרָה, הוּא בְּרוּר הַמְּדוּת דְּנִפְשׁ הַבְּהֵמִית שֶׁהִיא עֹבְדָה
 5 הַשֵּׁיכֶת בְּסִפִּירַת הָעוֹמֵר בְּכָל הַשָּׁנִים,
 6 גַּם כֹּאשֶׁר יוֹם הַתְּחַלַּת סִפִּירַת הָעוֹמֵר,
 7 ט"ז נִסָּן, לֹא חָל בְּיוֹם רֵאשׁוֹן בְּשַׁבּוּעַ,
 8 וְהַעֲבֹדָה ד' בְּכָל מְאֹדָךְ",
 9 יֵצִיאה מִהַגְּבֻלוֹת וְהַמְצִירִים, שְׂיִכְתָּ
 10 רַק לְשִׁלְמוֹת הַהִכְנָה לְמִתְּנֵי-
 11 תוֹרָה עֵינֵי ה'תְּמִימוֹת'.
 12 וּבִיּוֹתֵר אֵינֹו מוֹבָן, דְּכִיּוֹן
 13 שְׁעֵינֵן מִתְּנֵי-תוֹרָה הוּא הַגִּילוּי
 14 ד'אֲנִכִּי", מֵהוֹתוֹ וְעֲצָמוֹתוֹ
 15 שֶׁל הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא בַּעֲצָמוֹ
 16 שְׁלִמְעֵלָה מַעֲלָה מַגְדֵּר
 17 הַשְּׁתַּלְשְׁלוֹת²¹ הַסֵּדֵר שְׁבוּ הָאוֹר
 18 הָאלוּקִי יוֹרֵד וּמִשְׁתַּלְשֵׁל מִמְּדִרְגָה
 19 לְמְדִרְגָה כְּרִיבֵי צִמְצוּמִים וְהַגְּבֻלוֹת,
 20 הָרִי הָעֲבֹדָה הַמְּתַאֲמָה
 21 לְהַמְשִׁכֶת גִּילוּי זֶה גִילוּי מֵהוֹתוֹ
 22 וְעֲצָמוֹתוֹ, הִיא לְכֹאֲרָה הָעֲבֹדָה
 23 ד'בְּכָל מְאֹדָךְ" (לְמַעֲלָה
 24 מֵהַשְּׁתַּלְשְׁלוֹת שְׁבָאָדָם, אֶהְבֶּת
 25 ח' שֶׁ יֵצִיאה מִהַגְּדִירִים), וְאֶף-עַל-
 26 פִּי-כֹן, עָקֵר הָעֲבֹדָה דְּסִפִּירַת
 27 הָעוֹמֵר הוּא בְּרוּר הַמְּדוּת
 28 דְּנִפְשׁ הַבְּהֵמִית [שְׁבִכְדִי לְכָר
 29 הַמְּדוּת דְּנִפְשׁ הַבְּהֵמִית הוּא
 30 דְּוָקָא עַל-יְדֵי שְׁנִפְשׁ הָאֱלֹקִית
 31 מִתְּלַבְּשֶׁת בְּנִפְשׁ הַבְּהֵמִית²²
 32 וְהַתְּלַבְּשׁוֹת זֹו מֵחִיבֶת אֶת הַנֶּפֶשׁ
 33 הָאלוּקִית לְצַמְצֵם וְלַעֲמֵט אֶת הַהֲתַגְלוֹת
 34 שֶׁלָּהּ, וְעַל-יְדֵי-זֶה דּוּוָקָא עַל יְדֵי
 35 הָעֲבֹדָה שֶׁל בִּירוּר נִפְשׁ הַבְּהֵמִית, וְלֹא
 36 עַל יְדֵי הָעֲבֹדָה שֶׁל "בְּכָל מְאֹדָךְ"
 37 נִמְשָׁף הַגִּילוּי ד'אֲנִכִּי" וְצִרִיךְ
 38 לְהִבְיֵן מֵהוּ טַעַם הַדְּבַר, וְהָרִי לְכֹאֲרָה
 39 מֵתִיב יוֹתֵר שֶׁהַמְשִׁכֶת עֲצָמוֹתוֹ תִּהְיֶה
 40 כְּתוּצָה מֵהָעֲבֹדָה שֶׁל "בְּכָל מְאֹדָךְ" ?
 41 (ד) וְיִבְיֵן זֶה בְּהַקְדָּמִים מֵה
 42 שְׁבִכְתוּב²³ בְּסִפֵּר מְשִׁלֵּי פְּמִים
 43 הַפְּנִיִם לְפָנִים, כֵּן לֵב הָאָדָם לְאָדָם

1 רֵאשׁוֹן בְּשַׁבּוּעַ (כֹּאשֶׁר הַיּוֹם הָרֵאשׁוֹן שֶׁל חַג הַפֶּסַח חָל בְּשַׁבַּת וְהַתְּחַלַּת סִפִּירַת
 2 הָעוֹמֵר הִיא בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת), וּמִסִּימֹות בְּשַׁבַּת הַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שְׁבַשְׁבַּת
 3 (דַּחַג הַשְּׁבִיעוֹת חָל בְּיוֹם רֵאשׁוֹן בְּשַׁבּוּעַ), כְּמוֹ בְּשַׁבַּת אֲמִירַת הַמֵּאמֵר, תִּשְׁכַּח,
 4 וּבִשְׁנֵי זֹו, תִּשְׁעִי"ו שְׂאֵז הֵם שְׁבַע שַׁבָּתוֹת תְּמִימוֹת וְשִׁלְמוֹת וְעֵינֵי
 5 ה'תְּמִימוֹת' מִתְּבַטָּא בְּאוֹפֵן מִיּוֹדֵד.
 6 וְיֵשׁ לוֹמֵר הַקָּשֶׁר דְּשִׁנֵי
 7 הַפִּירוּשִׁים ב'שְׁבַע שַׁבָּתוֹת
 8 תְּמִימוֹת', הָאֶחָד שֶׁהַעֲבֹדָה הִיא
 9 שְׁלִימָה, לְמַעַל מִמְדִּירָה וְהַגְּבֻלָה.
 10 וְהַשֵּׁנִי שֶׁה'תְּמִימוֹת' נִכְרַת בְּכֵךְ שִׁמִּי
 11 סִפִּירַת הָעוֹמֵר מִתְּחִילִים בְּיוֹם רֵאשׁוֹן
 12 וּמִסְתַּיִמִים בְּשַׁבַּת, דְּבִאֲתָם
 13 הַשָּׁנִים שְׁשָׁבַע שַׁבָּתוֹת
 14 דְּסִפִּירַת הָעוֹמֵר מִתְּחִילוֹת
 15 בְּאֶחָד בְּשַׁבַּת וּמִסִּימֹות
 16 בְּשַׁבַּת²⁰, בְּנִקְל יוֹתֵר, נִיתֵן כּוֹחַ
 17 מִיּוֹדֵד לְאֵדָם שֶׁהָעֲבֹדָה דְּסִפִּירַת
 18 הָעוֹמֵר תִּהְיֶה בְּאוֹפֵן ד'בְּכָל
 19 מְאֹדָךְ" וְאִכֵּן תִּהְיֶה לָהֶם מַעֲלַת
 20 ה'תְּמִימוֹת'.
 21 וְלְכֹאֲרָה יֵשׁ לוֹמֵר,
 22 שֶׁהַשִּׁכּוֹת ד'עוֹשִׁין רְצוֹנוֹ
 23 שֶׁל מְקוֹם" (שֶׁהִיא, כֹּאמֹר, כֹּאשֶׁר
 24 עֹבְדוֹת ה' הִיא מִתּוֹךְ אֶהְבֶּת ה' "בְּכָל
 25 מְאֹדָךְ") לְסִפִּירַת הָעוֹמֵר
 26 הִיא, כִּי סִפִּירַת הָעוֹמֵר הִיא
 27 הִכְנָה לְמִתְּנֵי-תוֹרָה, וְכִיּוֹן
 28 שֶׁהַהִכְנָה לְמִתְּנֵי-תוֹרָה צְרִיכָה
 29 לְהִיּוֹת בְּשִׁנֵי עֵנָנִים, יֵצִיאת
 30 מִצְרַיִם וּבְרוּר נִפְשׁ הַבְּהֵמִית
 31 כְּמִבּוּאֵר עֵלִי, לְכֹן, צְרִיךְ לְהִיּוֹת
 32 בְּסִפִּירַת הָעוֹמֵר (נִסְפָּה
 33 לְהַעֲנִין דְּבְרוּר הַמְּדוּת דְּנִפְשׁ
 34 הַבְּהֵמִית, גַּם) הָעֲבֹדָה
 35 ד'בְּכָל מְאֹדָךְ", לְמַעֲלָה
 36 מִמְּדִירָה וְהַגְּבֻלָה, הִיֵּצִיאת
 37 מִמְצַרִּים מְלִשׁוֹן מִיֵּצֵר
 38 וְהַגְּבֻלָה וְגַם עֵינֵי זֶה שֶׁ עֹבְדוֹת ה'
 39 מִתּוֹךְ יֵצִיאה מְגִדְרֵי הַמְצִיאוֹת הָאִישִׁית
 40 הִיא עֹבְדָה שִׁשִּׁיכֶת בְּמִיּוֹדֵד לִמִּי
 41 סִפִּירַת הָעוֹמֵר. וְצְרִיךְ לְהִבְיֵן,
 42 דְּלִפְיֵזֶה הָעֲבֹדָה ד'בְּכָל
 43 מְאֹדָךְ" הִיא הִכְנָה מוֹכְרַת

(20) להעיר, שכן הי' בשנה שבה נאמר המאמר (תשכ"ה). וכ"ה בשנה זו (תנש"א). (21) כ"ה הלשון בלקו"ת שבהערה 12.
 (22) סה"מ ה'ש"ית ע' 23. ובכ"מ. (23) משלי כז, יט.

בשעה שעלה משה למרום

ביאור בדרך אפשר

1 לְאָדָם, וכמבואר בספר התניא (פרק מו) "פירוש, כמו שכרמות וצורת הפנים
 2 שהאדם מראה במים, כן נראה לו שם במים אותה צורה עצמה. ככה ממש
 3 לב האדם הנאמן באהבתו לאיש אחר, הרי האהבה זו מעוררת אהבה בלב
 4 חבירו אליו גם כן להיות אוהבים נאמנים זה לזה, בפרט כשרואה אהבת חבירו
 5 אליו", וכן באהבת ה', כאשר האדם
 6 מעורר אהבה לה', מתעוררת אהבת ה'
 7 אליו.
 8 ומבאר בַּחֲסִידוֹת²⁴ ד"לֵב
 9 הָאָדָם לְאָדָם" קָאֵי הַכוּוּנָה לֵא
 10 רַק עַל שְׁנֵי בְנֵי אָדָם, דְּלֵב
 11 הָאָדָם הַמְרִישׁ בְּאַהֲבָתוֹ לְחִבְרוֹ
 12 מְעוֹרֵר אֶת הַרְגִישׁ שֶׁל אַהֲבַת
 13 חִבְרוֹ אֵלָיו, אֲלֵא גַם עַל אָדָם
 14 הַתְּחַתּוֹן הָאָדָם לְמַטָּה וְאָדָם
 15 הָעֲלִיּוֹן הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, דְּקָפִי
 16 אוֹפֵן הָעֲבוּדָה שֶׁל אָדָם
 17 הַתְּחַתּוֹן, אֲתַעְרוּתָא-דְּלִתְמָא,
 18 הַתְּעוֹרוּרוֹת מִלְמַטָּה, מִצַּד הָאָדָם,
 19 לְהִתְקַרֵּב לְאִלוּקוֹת, כֵּן הוּא אוֹפֵן
 20 הָאֲתַעְרוּתָא-דְּלִעִילָא
 21 הַתְּעוֹרוּרוֹת מִלְמַעְלָה לְהַמְשִׁיךְ עַל
 22 הָאָדָם גִּילּוֹי וְהֵאָרָה אִלוּקִית,
 23 הַהֲמַשְׁכָּה מֵאָדָם הָעֲלִיּוֹן
 24 לְאָדָם הַתְּחַתּוֹן, "בְּמִים
 25 הַפְּנִיּוֹת לְפָנָיו"²⁵.
 26 וְיֵשׁ לוֹמֵר, שֶׁהַדְּמִיוֹן ד"לֵב
 27 הָאָדָם לְאָדָם" ל"מִים הַפְּנִיּוֹת
 28 לְפָנָיו" וְהַטַּעַם הַפְּנִימִי לְכֵן שְׁעִנִּיין
 29 זֶה שְׂרֵגֵשׁ הָאָדָם כְּלִפֵּי חִבְרוֹ מְעוֹרֵר אֶת
 30 רִגְשׁ חִבְרוֹ כְּלִפּוֹ, וְהַנְּמִשָּׁל לְגַבִּי
 31 'אֲתַעְרוּתָא דְּלִתְמָא' מִצַּד הָאָדָם
 32 מִשְׁעוֹרוֹת 'אֲתַעְרוּתָא דְּלִעִילָא' מִצַּד
 33 הָאִלוּקוֹת, נִמְשָׁל דּוּקָא לְמִים
 34 הוּא²⁶, דְּקָמוּ שְׁב"מִים
 35 הַפְּנִיּוֹת לְפָנָיו", זֶה שְׂנַרְאָה
 36 לְהָאָדָם הַשְׁתַּקְפוֹת מֵהַמִּים שֶׁהוּא
 37 מֵבִיט בָּהֶם אוֹתָהּ הַצְּנוּרָה שֶׁהוּא
 38 עֲצֻמוֹ מְרָאָה בְּמִים הוּא לְפִי
 39 שְׁעַל-יָדֵי הַסְּתַפְּלוּתוֹ בְּמִים

ביאור בדרך אפשר

נְעֻשִׁים (נְרָאִים) וּמִשְׁתַּקְפִּים) בְּמִים צוֹרֵת הַפְּנִיּוֹת הַמְּסַתְּפֵלָת
 בָּהֶם, וְצוּרָה זֹו נְרָאָת אַחֲרֵי-כֵן לְאָדָם הַמְּסַתְּפֵל בְּמִים,
 כֵּן הוּא ב"לֵב הָאָדָם לְאָדָם", בְּנִמְשָׁל בְּרוּחַנִיּוֹת, דְּזֶה שְׁעַל-יָדֵי
 הָעֲבוּדָה וְהָאֲתַעְרוּתָא-דְּלִתְמָא הַתְּעוֹרוּרוֹת מִלְמַטָּה שֶׁל אָדָם
 הַתְּחַתּוֹן מִצִּדוֹ, נְעֻשָׂה
 אֲתַעְרוּתָא-דְּלִעִילָא הַתְּעוֹרוּרוֹת
 מִלְמַעְלָה וְהַמְשָׁכָה מִלְמַעְלָה לְמַטָּה
 מֵאָדָם הָעֲלִיּוֹן הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 לְאָדָם הַתְּחַתּוֹן - הוּא, כֵּן הוּא
 הָעֲבוּדָה דְּאָדָם הַתְּחַתּוֹן עוֹלָה
 מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, לְאָדָם
 הָעֲלִיּוֹן, וְעַל-יָדֵי-זֶה נְעֻשָׂה
 בּוֹ לְמַעְלָה כְּבִיכּוֹל (דְּוִגְמָת) עֲנִיין
 זֶה, וְאַחֲרֵי-כֵן נִמְשָׁךְ עֲנִיין זֶה
 (שְׁנַעֲשָׂה בְּאָדָם הָעֲלִיּוֹן)
 מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, לְאָדָם
 הַתְּחַתּוֹן כֶּשֶׁם שֶׁבִּמְשָׁל תְּחִילָה
 הָאָדָם מִסְתַּכֵּל בְּמִים, אַחֲרֵי-כֵן צוֹרֵתוֹ
 נִשְׁקֶפֶת בָּהֶם וְאַחֲרֵי-כֵן הוּא רוֹאֵה זֹאת
 בְּמִים.
 וְלְהוֹסִיף שֶׁלֹּא מִיתוֹ שֶׁל דְּבַר יֵשׁ
 הַבְּדֵל מִשְׁמַעוּתֵי בֵּין הַמֶּשֶׁל לְנִמְשָׁל,
 דְּבִמְשָׁל הַמִּים, זֶה שְׁפָנִי
 הָאָדָם שְׁמִסְתַּפֵּל בְּמִים נְרָאִים
 בְּמִים, הוּא רַק שְׂנַרְאָה כֵּן
 לְעֵין הַרוֹאֶה אֲבָל מוֹבֵן שְׁפָנִיו לֹא
 נִמְצָאִים בְּתוֹךְ הַמִּים וְרַק צוֹרֵת פְּנִיו
 מִשְׁתַּקֶּפֶת בָּהֶם. וּבְנִמְשָׁל בִּיחֹס בֵּין
 'אָדָם הַתְּחַתּוֹן' וְ'אָדָם הָעֲלִיּוֹן', עַל-
 יָדֵי הָעֲבוּדָה דְּאָדָם הַתְּחַתּוֹן -
 נְעֻשָׂה²⁷ (דְּוִגְמָת) עֲנִיין זֶה
 בְּאָדָם הָעֲלִיּוֹן שֶׁאֵין יֵשׁ לְמַעְלָה
 הַתְּעוֹרוּרוֹת שֶׁל הַמְּשָׁכָה וְהַתְּקַרְבוֹת אֶל
 הָאָדָם (וְלֹא רַק שְׂנַרְאָה כֵּן)²⁸.
 וְהֵנָּה²⁹ כְּמוֹ ש"לֵב הָאָדָם
 לְאָדָם" הוּא (לֹא רַק כְּפִשּׁוּטוֹ
 בֵּין שְׁנֵי אֲנָשִׁים לְמַטָּה בְּעוֹלָם הַזֶּה,
 אֲלֵא) גַם בְּרוּחַנִיּוֹת (בְּאָדָם
 הָעֲלִיּוֹן וְאָדָם הַתְּחַתּוֹן), כְּמוֹ

וּמִבְּאֵר בַּחֲסִידוֹת²⁴ ד"לֵב הָאָדָם לְאָדָם" קָאֵי לֹא
 רַק עַל שְׁנֵי בְנֵי אָדָם, דְּלֵב הָאָדָם בְּאַהֲבָתוֹ
 לְחִבְרוֹ מְעוֹרֵר אַהֲבַת חִבְרוֹ אֵלָיו, אֲלֵא גַם עַל
 אָדָם הַתְּחַתּוֹן וְאָדָם הָעֲלִיּוֹן, דְּקָפִי אוֹפֵן הָעֲבוּדָה
 שֶׁל אָדָם הַתְּחַתּוֹן, אֲתַעְרוּתָא-דְּלִתְמָא, כֵּן הוּא
 אוֹפֵן הָאֲתַעְרוּתָא-דְּלִעִילָא, הַהֲמַשְׁכָּה מֵאָדָם
 הָעֲלִיּוֹן לְאָדָם הַתְּחַתּוֹן, "בְּמִים הַפְּנִיּוֹת לְפָנָיו"²⁵.
 וְיֵשׁ לוֹמֵר, שֶׁהַדְּמִיוֹן ד"לֵב הָאָדָם לְאָדָם" ל"מִים
 הַפְּנִיּוֹת לְפָנָיו" הוּא²⁶, דְּקָמוּ שְׁב"מִים הַפְּנִיּוֹת
 לְפָנָיו", זֶה שְׂנַרְאָה לְהָאָדָם אוֹתָהּ הַצְּנוּרָה שֶׁהוּא
 מְרָאָה בְּמִים הוּא לְפִי שְׁעַל-יָדֵי הַסְּתַפְּלוּתוֹ בְּמִים
 נְעֻשִׁים (נְרָאִים) בְּמִים צוֹרֵת הַפְּנִיּוֹת הַמְּסַתְּפֵלָת
 בָּהֶם, וְצוּרָה זֹו נְרָאָת אַחֲרֵי-כֵן לְאָדָם הַמְּסַתְּפֵל,
 כֵּן הוּא ב"לֵב הָאָדָם לְאָדָם", דְּזֶה שְׁעַל-יָדֵי
 הָעֲבוּדָה וְהָאֲתַעְרוּתָא-דְּלִתְמָא שֶׁל אָדָם הַתְּחַתּוֹן,
 נְעֻשָׂה אֲתַעְרוּתָא-דְּלִעִילָא וְהַמְשָׁכָה מֵאָדָם
 הָעֲלִיּוֹן לְאָדָם הַתְּחַתּוֹן - הוּא, כֵּן הָעֲבוּדָה
 דְּאָדָם הַתְּחַתּוֹן עוֹלָה מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, לְאָדָם
 הָעֲלִיּוֹן, וְעַל-יָדֵי-זֶה נְעֻשָׂה בּוֹ (דְּוִגְמָת) עֲנִיין זֶה,
 וְאַחֲרֵי-כֵן נִמְשָׁךְ עֲנִיין זֶה (שְׁנַעֲשָׂה בְּאָדָם הָעֲלִיּוֹן)
 מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, לְאָדָם הַתְּחַתּוֹן. וְלְהוֹסִיף,
 דְּבִמְשָׁל הַמִּים, זֶה שְׁפָנִי הָאָדָם שְׁמִסְתַּפֵּל בְּמִים
 נְרָאִים בְּמִים, הוּא רַק שְׂנַרְאָה כֵּן לְעֵין הַרוֹאֶה.
 וּבְנִמְשָׁל, עַל-יָדֵי הָעֲבוּדָה דְּאָדָם הַתְּחַתּוֹן -
 נְעֻשָׂה²⁷ (דְּוִגְמָת) עֲנִיין זֶה בְּאָדָם הָעֲלִיּוֹן (וְלֹא רַק
 שְׂנַרְאָה כֵּן)²⁸.
 וְהֵנָּה²⁹ כְּמוֹ ש"לֵב הָאָדָם לְאָדָם" הוּא (לֹא רַק
 כְּפִשּׁוּטוֹ, אֲלֵא) גַם בְּרוּחַנִיּוֹת (בְּאָדָם
 הָעֲלִיּוֹן וְאָדָם הַתְּחַתּוֹן), כְּמוֹ גַם בְּנוֹגַע

(24) ראה ד"ה לרוקע תקס"ב (סה"מ תקס"ב ח"א ע' קצד ואילך. ח"ב ע' תלה ואילך. ועם הגהות וכו' - בסה"מ"צ להצ"צ קנט, סע"ב ואילך). ד"ה כמים הפנים לפנים באוה"ת בשלח (ע' תעז ואילך). המשך תער"ב ח"ב ע' תתקסד ואילך. (25) וראה תורת מנחם - ספר המאמרים שבט, ע' שכה ובהנסמן שם. (26) ראה אוה"ת והמשך תער"ב שם. (27) אלא שאין זה שינוי (ח"ו) באדם העליון, כדלקמן הערה 58. (28) ראה סה"מ"צ להצ"צ נד, ב. (29) בכמה ענינים דלקמן - ראה אוה"ת והמשך תער"ב שם.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 כן הוא גם בנוגע להתחלת הכתוב "במים הפנים לפנים",
 2 שְׁמַדְבָּר (לא רק במים כפשוטם, אלא) הדבר מהווה משל גם
 3 במים העליונים, הינו הפשיטות דאור-אין-סוף שלמעלה
 4 מצִיּוּר אָדָם האור האלוקי הבלי גבול שהוא 'פשוט', היינו נעלה ומופשט
 5 מכל הגדרה והוא למעלה מדרגת
 6 האלוקות הנקראת 'אדם העליון' על
 7 שם שיש 'ציור', צורה והגדרה
 8 מסוימת שנמשלה ל'אדם'. וְעֵנֵן
 9 "במים הפנים לפנים" בנמשל
 10 הוא, דְהֶגֶם שְׂאוֹר-אֵין-סוֹף
 11 הוא פְּשׁוּט בְּתַכְלִית
 12 הפְּשִׁיטוּת נעלה ומופשט לחלוטין
 13 מכל צורה והגדרה מכל סוג שהוא
 14 וְאֵין שִׁנְיָהּ בּוֹ צִיּוֹר דְסִפְּיּוֹת
 15 ואין בו שום שייכות ל'ספירות' שהן
 16 הגדרה ו'ציור' (כמו 'חכמה' או 'חסד'
 17 וכד'), מְפַל־מְקוֹם עַל-יְדֵי
 18 הַעֲלָאָת 'מִן' נוֹקְבִין'
 19 דְסִפְּיּוֹת לְאוֹר-אֵין-סוֹף,
 20 כאשר יש התעוררות מצד הספירות
 21 להתעלות ולהתקרב לאלוקות
 22 (התעוררות הנקראת 'העלאת מין'
 23 נוקבין', היינו התעוררות מצד המקבל
 24 הנקרא 'נקבה', לקבל מהמשיע
 25 הנקרא 'זכר') נַעֲשִׂים בּוֹ באין-סוף
 26 שמצד עצמו לא שייך ל'ציור' והגדרה,
 27 סִפְּיּוֹת – אלא שבאין-סוף הספירות
 28 אינם באותה צורה כפי שהן בעולמות
 29 תחתונים יותר אלא באופן של עֶשֶׂר
 30 סִפְּיּוֹת הַגְּנוּזוֹת³⁰, כמבואר
 31 בקבלה וחסידות עשר הספירות
 32 העליונות קיימות ופועלות בצורה
 33 מוגדרת בעיקר החל מעולם האצילות
 34 ומטה, אבל באופן 'נעלם' ('עשר'
 35 ספירות הגנוזות") הן קיימות גם באור
 36 אין-סוף שלמעלה מהאצילות כי בעצם
 37 כל המשכה והתגלות מאלוקות היא
 38 באמצעות עשר הספירות, וְעֶשֶׂר
 39 סִפְּיּוֹת הַגְּנוּזוֹת הֵם כְּמוֹ
 40 מְקוֹר אֵם כִּי לֹא מְקוֹר גְּלוּי וְיִשִּׁיר שְׁמֵהֶם נִמְשָׁכִים עֶשֶׂר סִפְּיּוֹת
 41 הַגְּלוּיּוֹת [עַל-דֶּרֶךְ שְׁנֵי הַעֲנָנִים ד'כמים הפנים לפנים"
 42 בְּמִים כְּפִשׁוּטֵם, הַעֲנִין אַחַד שְׁדָמוֹת הַפְּנִים הַמְסַתְפֵּלָת בְּהֵם
 43 נְרָאָת בְּמִים, הַעֲלָאָה מְלֻמְשָׁה מֵהָאָדָם לְמַעְלָה אֵל הַמִּים,

וְשִׁדְמוֹת הַנְּרָאָת בְּמִים הִיא נְרָאָת אַחֲר־כֶּף לְאָדָם
 הַמְסַתְפֵּל, הַמְשָׁכָה מְלֻמְעָלָה מֵהַמִּים לְמַטָּה אֵל הָאָדָם].
 וְצִיּוֹר לְהַבִּין, דְּמִזָּה שְׁנַאֲמַר "במים הפנים לפנים, כן לב
 הָאָדָם לְאָדָם" כלומר ש"כמים הפנים לפנים" הוא המשל ו"כן לב האדם
 לאדם" הוא הנמשל מְשַׁמֵּע, דְּעֵנֵן
 "מִים הַפְּנִים לְפָנִים" הוּא
 פְּשׁוּט וּמוֹכֵן יוֹתֵר מְעֵנֵן "לֵב
 הָאָדָם לְאָדָם" ולכן ענין המים,
 הפשוט, מהווה משל לענין הרגש
 שבלב האדם, היותר קשה להבנה,
 וְלְכַאוֹרָה, הַרִי הָאֵין-עֶרוֹף
 חוטר היחס וההשוואה דְצִיּוֹר צורה
 והגדרה ("פנים") לְגַבִּי
 פְּשִׁיטוֹת מהות מופשטת ולא
 מוגדרת ("מים") הוּא פֶּעַר
 וּמִרְחַק הַרְבֵּה יוֹתֵר גְּדוֹל מֵהָאֵין-
 עֶרוֹף הפֶּעַר והריחוק והעדר
 ההשוואה שֶׁל הַצִּיּוֹר דְאָדָם
 הַתְּחַתּוֹן לְגַבִּי הַצִּיּוֹר דְאָדָם
 הַעֲלִיּוֹן כִּי אִמְנֵם 'אדם התחתון' הוא
 מהות מוגדרת ומוגבלת ו'אדם העליון'
 הוא מהות רוחנית מופשטת, אבל סוף
 סוף גם 'אדם העליון' הוא דרגה שיש
 לה 'ציור' מסויים ('אדם') ואם כן יש
 דימיון כלשהו בין הדברים [כַּמְאָמַר
 הַיְדוּעֵי³¹ בקבלה וחסידות יוֹתֵר
 מְשַׁאֲיֵן-עֶרוֹף עֶשֶׂיָהּ לְגַבִּי
 אֲצִילוֹת, אֵין-עֶרוֹף אֲצִילוֹת
 לְגַבִּי אוֹר-אֵין-סוֹף כלומר,
 ב'סדר השתלשלות' של האור האלוקי
 יש חלוקה כללית בין ארבעת העולמות
 אצילות-בריאה-יצירה-עשיה שבהם יש
 מציאות של נבראים, להאין-סוף
 שלמעלה מעולמות אלו ולמעלה מגדרי
 המציאות, ועל כך מבואר שאף כי בין
 עולם האצילות, הראשון והנעלה,
 לעולם העשייה האחרון והנחות יש
 פֶּעַר גְּדוֹל מאוד, לאין שיעור, בכל זאת
 ההבדל והפֶּעַר בין האין-סוף לאצילות
 הוא פֶּעַר גְּדוֹל הרבה יותר, וְעַל-פִּיזָהּ, זֶה שְׁעַל-יְדֵי הַעֲלָאָת 'מִן'
 נוֹקְבִין' התעוררות מלמטה, כאמור נַעֲשִׂה צִיּוֹר דְסִפְּיּוֹת פְּאוֹר-
 אֵין-סוֹף עצמו שמצד מהותו הוא מופשט לחלוטין מכל 'ציור' והגדרה,
 הוּא לְכַאוֹרָה חֲדוּשׁ גְּדוֹל הַרְבֵּה יוֹתֵר מִזֶּה שֶׁהַצִּיּוֹר דְאָדָם

(30) והגם שע"ס הגנוזות היו לפני ע"ס הגלויות, ה'י' זה ע"י העלאת מ"ן מיני' וכי' - ראה המשך תע"ב שם ס"ע תקסה ואילך. (תקעב. 31) ספר אלימה להרמ"ק - הובא בפלה הרמון על הפרדס ש"ג פ"א.

בשעה שעלה משה למרום

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 התחתון נעשה באדם העליון, שהרי הפער בין האין-סוף לספירות
2 גדול לאין שיעור מזה שבין אדם התחתון לאדם העליון, ומזה שנאמר
3 "במים הפנים לפנים, כן לב האדם לאדם" משמע, דענין
4 "מים הפנים לפנים" הוא פשוט יותר³² ולכן הוא משל לענין
5 'לב האדם לאדם' הנעלה יותר.
6 ה) ולכאורה אפשר לכאר זה 1 התחתון נעשה באדם העליון, ומזה שנאמר
7 בהקדים דהטעם הסיבה על זה 2 "במים הפנים לפנים, כן לב האדם לאדם"
8 שפשטתקלים במים נראת 3 משמע, דענין "מים הפנים לפנים" הוא פשוט
9 בהם משתקפת במים דמות 4
10 הפנים המסתכלת בהם, הוא 5
11 לפי שהמים הם חומר זך 6
12 וצולל שפשוט מכל הגונים³³ 7
13 שאינו מוגדר באף אחד מהצבעים 8
14 [מה-שאין-כן שפשטתקלים 9 הגונים³³ [מה-שאין-כן שפשטתקלים בדבר שיש
15 בדבר שיש בו ציור, הציור 10 בו ציור, הציור (הגון) של הדבר הוא סותר
16 (הגון) הצורה והצבע של הדבר 11 לציור של הפנים שמשתכל בו³⁴, ולכן, הענין
17 הוא סותר לציור של הפנים 12 ד"מים הפנים לפנים" (שעל-ידי העלאת 'מין
18 שמשתכל בו³⁴ ולכן אין הפנים 13 נוקבין' נעשה ציור באור-אין-סוף), הוא פשוט
19 נראות בו אלא המביט בדבר רואה את 14 יותר מהענין ד"לב האדם לאדם". אבל באור זה
20 הדבר עצמו], ולכן, הענין 15 צריך לבאור נוסף, דלכאורה, זה שבדבר
21 ד"מים הפנים לפנים" 16 הפשוט נראים כל הציורים, הוא דוקא
22 (שעל-ידי העלאת 'מין 17 כשהגונים וה'דבר פשוט' הם באותו הסוג, הינו
23 נוקבין' נעשה ציור באור-אין-סוף), הוא פשוט 18 ששניהם הם גשמיים (כמו המים והפנים
24 הפנים לפנים) או ששניהם הם רוחניים 19 ששניהם הם גשמיים (כמו המים והפנים)
25 [מה-שאין-כן שפשטתקלים 20 על-דרך סברא פשוטה שמצד פשיטותה היא
21 יכולה להצטיר הן בציור דחסד והן בציור 22 דגבורה³⁵, ששניהם הם רוחניים
23 והגבורה) הם רוחניים], אבל אין שיה שפדבר 24 הפשוט יהיו נראים ציורים שמוג אחר
25 מהותו יהיו נראים ציורים צורות 25 סברא שכלית, שאין שיה שפדבר
26 והגדרות שמוסוג אחר שהרי 26 גשמיים הם רוחניים (כמו המים והפנים)
27 הצורות וההגדרות של הרברים 27 מכל צורה וצבע, על-דרך זה האור
28 הגשמיים הן מהות אחרת, שונה 28 האין-סוף מופשט מכל הגדרה, ולכן
29 לחלוטין, מהצורות וההגדרות של 29 כאשר הספירות מתעלות אליו, אזי הן
30 הדברים הרוחניים [כמו סברא 30 'מצטיירות' רמשתקפות' בו, כך
31 שכלית, שהיא מהות רוחנית 31 בשמובן זה ענין 'כמים הפנים לפנים'
32 מופשטת שאין שיה לא ייתכן 32 פשוט ומובן יותר מענין 'לב האדם'
33 שתצטיר תקבל צורה והגדרה 33 לאדם' וראוי לשמש לו כמשל. אבל
34 בלובן ואודם ומובן שלא ייתכן 34 באור זה עדיין לא מבאר את הענין
35 שסברא שכלית תוגדר כ'סברא לבנה' 35 היטב אלא הוא צריך לבאור
36 או 'סברא אדומה' שהם הגדרות של 36 נוסף, דלכאורה, זה שבדבר
37 צבעים (גשמיים), וכן לאיך 37 הפשוט נראים כל הציורים,
38 שאין שיה לא ייתכן שבמים 38
39 גשמיים עם צורה והגדרה גשמיות 39
40 יהיו נראים ציורים והגדרות 40
41 דחסד וגבורה שהם מהות 41

(32) באוה"ת שם (ריש ע' תפ), שבענין מים הפנים לפנים "הדבר פשוט יותר" ש"אין השינוי בו באמיתית". אבל לכאורה, עיקר תוכן החידוש בהכתוב הוא שע"י העלאת מ"ן התחתון נעשה הציור התחתון בהעליון (ולא שע"י הציור אינו משתנה), ומזה מובן, דזה שמשמע מהכתוב שמים הפנים לפנים הוא פשוט יותר הוא גם בנוגע לענין העיקרי שהציור התחתון נעשה בהעליון. (33) כ"ה הלשון בהמשך תער"ב שם ע' תתקסד. (34) להעיר מהמשך תער"ב ח"א פקי"ז (ע' רכז) "שכל הציורים מציירים על גוון לבן דוקא.. לפי שהוא פשוט מכל הגוונים, ע"כ כל הגוונים והציורים ניכרים עליו דוקא". (35) כהסברא "כל יצר מחשבות לבו רק רע גוי" (בראשית ו, ה) שהוא טעם לחוב "אמחה גוי" (שם, ז), וסברא זו היא טעם המזכה, כמ"ש (נח ח, כא) "כי יצר לב האדם רע מנעוריו, ו(לכן) לא אוסיף להכות גוי". וראה תו"ח וירא קא, סע"ב ואילך.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 רוחנית], וְכִינּוֹן שְׂאוֹר־אֵין־סוֹף הוּא מוֹפָשֵׁט וְנִעְלָה לְחִלוּטִין לֹא
 2 רַק מְהַצִּייר וְהַהֲגֵרָה הַמְסוּיִימֵת דְסִפְרִיּוֹת כְּמוֹ הַהֲגֵרָה שֶׁל 'חֲכֵמָה'
 3 או 'חֹסֵד' שִׁיכּוֹת לְמַהוּת מוּגֵדֶרֶת אֲלֵא גַם מְהַמְצִיאֹת דְסִפְרִיּוֹת
 4 הַאֵין־סוֹף מוֹפָשֵׁט גַם מֵעֵצֵם הַמְצִיאֹת שֶׁל סִפְרִיּוֹת (כּוֹחוֹת שֶׁל אֲרוֹת
 5 הַמְלוּבָשִׁים בְּכֻלֵּים) אֲפִילוּ לִפְנֵי
 6 שֶׁהוֹגְדוּ בַהֲגֵרָה פְּרֻטִית כּוֹז או אַחֲרֵת
 7 [דְּכִמּוֹ שְׁעֲנִין רוּחְנִי אִיזָה
 8 שִׁיחִי, בְּכֹל דְּרָגָה שֶׁהִיא, הוּא
 9 מוֹפָשֵׁט מְהַמְצִיאֹת
 10 דְּגִשְׁמִיּוֹת³⁶ וְלֹא חָלָה עֲלָיו שׁוֹם
 11 הַגֵּדֶר גִּשְׁמִית, עַל־דֵּרֶךְ־זֶה הוּא
 12 בְּנוֹגֵעַ לְאוֹר־אֵין־סוֹף שֶׁהוּא
 13 מוֹפָשֵׁט מְהַמְצִיאֹת דְסִפְרִיּוֹת
 14 וְאֵין לִיחֹס לּוֹ מְצִיאֹת כּוֹז. כִּי
 15 הַמְצִיאֹת דְסִפְרִיּוֹת הוּא שֶׁהֵם
 16 נִתְפָּסִים בְּאִיזָה גֵּדֶר (הַגֵּדֶר
 17 פְּרֻטִית מְסוּיִימֵת כְּמוֹ חֲכֵמָה, בִּינְהָ,
 18 וְכוּ'), וְכִינּוֹן שְׂאוֹר־אֵין־סוֹף
 19 הוּא פְּשׁוּט בְּתַכְלִית
 20 הַפְּשִׁיטוֹת וְאֵין שִׁיךְ בּוֹ
 21 תְּפִסָּא כִּי אֵין לוֹ הַגֵּדֶר, הֲרִי
 22 הוּא מוֹפָשֵׁט מְהַמְצִיאֹת
 23 דְסִפְרִיּוֹת], וְאִיךְ שִׁיךְ שְׁעַל־
 24 יָדֵי הַעֲלָאֵת 'מִין נוֹקְבִין'
 25 מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, מִצַּד הָאֵדָם, יִצְטַיְרוּ
 26 בּוֹ סִפְרִיּוֹת וְהִי כֹל הַעֲנִיין לֹא שִׁיךְ
 27 בּוֹ כֹּלל וּמוֹפְרָךְ מִמֶּנּוּ לְחִלוּטִין כְּמוֹ
 28 שֶׁלְסִבְרָא שְׁכֵלִית אֵין צֶבַע, וְאֵם כֵּן
 29 חֲזוֹת הַשְּׂאֵלָה, הַכִּינֵד 'כְּמִים הַפְּנִים
 30 לַפְּנִים' מְהוּהוּ מִשֶּׁל לֵילֵב הָאֵדָם אֵל
 31 הָאֵדָם' וְהִי לְכַאוּרָה 'כְּמִים הַפְּנִים
 32 לַפְּנִים' הוּא לֹא פְּשׁוּט יוֹתֵר אֵלָא חִידוּשׁ
 33 גְּדוּל יוֹתֵר (כְּמִבּוּאֵר לְעִיל בְּאִרְכּוֹת)?
 34 וְהַבְּאוּר בְּזָה, עַל־פִּי הַיְדוּעֵ³⁷
 35 תְּבוּרָת הַחֲסִידוֹת דְּזָה
 36 שְׂאֲתַעְרוּתָא־דְלִתְמָא מִצַּד הָאֵדָם
 37 מְעוֹרְרָת וּמִמְשַׁכְתָּ מִלְמַעְלָה
 38 לְמַטָּה אֲתַעְרוּתָא־דְלִעֲלִילָא מִצַּד
 39 הָאֵלוֹקוֹת [גַּם אֲפִילוּ הָאֲתַעְרוּתָא־
 40 דְלִעֲלִילָא שְׁבַבְחִינָת אָדָם הַעֲלִיּוֹן, אֲצִילוֹת וְכֹל־שְׁכֵן הַהַמְשַׁכָּה שֶׁל
 41 'אֲתַעְרוּתָא דְלִעֲלִילָא' שֶׁלְמַעְלָה מֵהַאֲצִילוֹת], הוּא לֹא עַל־פִּי טַעַם
 42 וְשִׁכְלָא, אֵלָא עֲנִיין שֶׁלְמַעְלָה מִטַּעַם וְדַעַת, דְּכִינּוֹן שְׂנַבְרָא הוּא

36 ראה סה"מ תרפ"ח ע' קעא. ובכ"מ. 37 סהמ"צ להצ"צ שם (קס, א). המשך תער"ב שם ע' תתקעב. 38 דגם כשהאתערותא דלעילא היא שתהי' ההמשכה למטה, הרי ההתעוררות שתהי' ההמשכה היא למעלה (אתערותא דלעילא), שינוי. ובפרט לפני המבואר לעיל ס"ד שהאתערותא דלעילא שנתעוררה ע"י אתערותא דלתתא, היא זה שלמעלה נראית הדמות של האתעדל"ת.

בשעה שעלה משה למרום

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וַיֹּשֶׁ לֹמֶר, דַּעֲלֵי יָדַי שְׁעֵלָה בְּרִצּוֹנִי שֶׁל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יִתְבַּרְךָ
2 שְׁעֵל־יָדַי הַעֲלֵאת 'מִזֵּן נוֹקְבִין' דְּבַחֲיֵינָת פְּנִים שִׁישׁ לְהֵם צוּרָה
3 וְהַגְדֵרָה (עֶשֶׂר סְפִירוֹת דְּאֲצִילוֹת) תְּהִיָה הַהֲמָשְׁכָה מִלְמַעֲלָה
4 מִבְּחִינַת מֵיִם הַעֲלִיּוֹנִים, הַדְרָגָה הַפְּשוּטָה לֵאלֹהֵי צוּרָה, עַל־יָדַי־זֶה
5 נַעֲשֶׂה לָהֶם ל'מֵיִם' הַמּוֹפְשָׁטִים מִכָּל
6 צוּרָה שְׂיִכּוֹת לְבַחֲיֵינָת הַפְּנִים שְׁעֵלָה בְּרִצּוֹנִי יִתְבַּרְךָ שְׁעֵל־יָדַי הַעֲלֵאת 'מִזֵּן
7 שְׂמִמְשִׁיכִים אוֹתָם וְכִכּוֹל
8 נַעֲשִׂית ב'מֵיִם' צוּרָה פְּרִיטָה מְסוּיִמָּת,
9 בְּדוּגְמַת מֵיִם כְּפִשׁוּטָם, שְׁהֵם
10 הַמֵּיִם עֲצָמָם וְהַפְּנִים
11 (שְׂמִסְתַּפְּלִים בָּהֶם) הֵם
12 בְּאוֹתוֹ הַסּוּג אִף שֶׁהֵמָּה 'פְּשׁוּטִים'
13 וְהַפְּנִים 'מְצוּיִרִים', אַחֲרֵי הַכּוֹל מְדוּבָר
14 בְּאוֹתוֹ סוּג. וְלָכֵן, כִּךְ גַּם בְּנִמְשָׁל,
15 הָאֲתַעְרוּתָא־דְּלַעֲלֵיא בְּבַחֲיֵינָת
16 הַמֵּיִם כְּלוּמֶר, הַהֲמָשְׁכָה וְהַשְּׁפָעָה
17 הַבָּאָה מֵאוּר אֵין־סוּף מִלְמַעֲלָה לְמַטָּה
18 שְׁעֵל־יָדַי הַעֲלֵאת 'מִזֵּן
19 נוֹקְבִין' דְּהַסְפִּירוֹת כְּתוּצָא
20 מִהַתְעוּרוֹת מִלְמַטָּה לְהַתְקַרֵּב לְמַעֲלָה
21 שְׂבָאָה מִצַּד הַסְפִּירוֹת הוּא (לֹא רַק
22 הַתְעוּרוֹת שְׁתִּהְיֶה הַמְשַׁכָּת
23 אוֹר־אֵין־סוּף בְּסְפִירוֹת, אֲלָא
24 עוֹלָתָהּ הִיא גַּם כִּכְיוּן הַשֵּׁנִי)
25 שְׂבַפְשִׁיטוֹת דְּאוֹר־אֵין־סוּף
26 עֲצָמוֹ נַעֲשֶׂה עֲנִין הַסְפִּירוֹת,
27 אֵלָא שְׂבָאוֹר אֵין־סוּף הַסְפִּירוֹת לֹא
28 מוּגְדָרוֹת וּמְצוּיִיוֹת' כְּמוֹ בְּאֲצִילוֹת
29 אֵלָא הֵן בְּאוֹפֵן שֶׁל עֶשֶׂר סְפִירוֹת
30 הַגְּנוּזוֹת וְהַמְצִיאוֹת וְהַהַגְדֵרָה שֶׁלֹּהֵן
31 הִיא בְּהַעֲלֵם, בְּדוּגְמַת מֵיִם
32 כְּפִשׁוּטָם, שְׂמַצֵּר עֲצָמָם הֵם
33 'פְּשׁוּטִים' שְׂנֵרָאָת בָּהֶם עֲצָמָם
34 לְמִרוֹת שְׂמַצֵּר עֲצָמָם הֵם 'פְּשׁוּטִים',
35 דְּמוֹת וְצוּרָת הַפְּנִים הַמְּסַתַּפְּלִת
36 בָּהֶם.
37 (ו) וַיֹּשֶׁ לֹמֶר, דְּהַטַּעַם עַל זֶה
38 שְׁעֵלָה בְּרִצּוֹנִי שֶׁל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-
39 הוּא בְּעֲצָמוֹ שְׁתִּהְיֶה הַמְשַׁכָּה
40 דְּלְמַעֲלָה לְהַשְׁפִּיעַ וְלַגְלוֹת לְמַטָּה

(39) ראה עד"ו המשך תע"ב ח"ב ריש ע' תתקג. (40) או"ת (הוצאת קה"ת) ב, סע"ג (בהוצאת קה"ת תש"מ ואילך - ס"ו) - הובא בהמשך הנ"ל שם ס"ע תתקב. וראה גם המשך תרס"ו ע' רלא. (41) ב"ר פ"א, ד. (42) ב"ר פ"ח, ז. רות רבה פ"ב, ג. (43) בכ"מ (המשך תע"ב ח"ב ס"ע תתקעא. המשך ר"ה תש"ג פ"ג ופ"ו ועוד) דבמי נמלך הו"ע העלאת מ"ן מיני' ובי'. היינו, שגם במי נמלך הוא העלאת מ"ן, אלא שהוא "מיני' ובי". ולפי מ"ש בפנים, דבמי נמלך הוא במקום שאין צריך להעלאת מ"ן, ואדרבה, הוא הסיבה לזה שעלה ברצונו שהמשכה תהי' ע"י העלאת מ"ן. (44) כמובן גם מזה שההמלכה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 מעבודת הצדיקים מגיע עד ה'עצמות' ממש **עֲלָה בְּרִצּוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ (גם)**
 2 **בְּכַחֲנֵת הַגִּילויִים** כפי שהרצון יורד ומתגלה בגלוי) **שְׁהַמְשָׁכָה**
 3 **וְהַגִּילוי דְּלִמְעָלָה** בחינת 'אתערותא דלעילא' שמשפיעה למטה, **תְּהִיָּה**
 4 **עַל-יְדֵי עֲבוּדָה** של בני ישראל למטה **דְּוָקָא. וְעַל-יְדֵי-זֶה** שעלה
 5 ברצונו ש'אתערותא דלעילא' תבוא
 6 ותומשך על ידי 'אתערותא דלתתא'
 7 בעבודת האדם **נַעֲשֶׂה עַל-דְּרָךְ-**
 8 **זֶה גַם בְּנוֹגַע לְכַלּוֹת הַעֲנָן**
 9 **דְּהַעֲלָאת 'מִיָּן נוֹקְבִין'**
 10 התערורות של בחינת המקבל והדרגות
 11 הנמוכות באלוקות, להתעלות
 12 ולהתקרב לבחינת המשפיע והדרגות
 13 הגבוהות באלוקות (כמו למשל
 14 **הַעֲלָאת 'מִיָּן נוֹקְבִין'** מים
 15 נקיבים, התערורות מצד המקבל,
 16 **דְּסְפִירוֹת וְכִיּוּצָא בְּזָה** להתקרב
 17 לדרגות נעלות באור אין סוף שלמעלה
 18 מהספירות), **שְׁעָלָה בְּרִצּוֹנוֹ**
 19 **יִתְבָּרַךְ שְׁהַמְשָׁכָה דְּאוּר-**
 20 **אֵין-סוּף תְּהִיָּה עַל-יְדֵי**
 21 **הַעֲלָאת 'מִיָּן נוֹקְבִין'**
 22 **דְּהַסְפִירוֹת. וְעַל-דְּרָךְ-זֶה** הוא
 23 **גַם בְּמַחְשָׁבָה הַקְּדוּמָה**
 24 **דְּ'אַדָּם-קְדָמוֹן',** שעניינה נתבאר
 25 לעיל **דְּזֶה שְׁעָלָה בְּמַחְשָׁבָה**
 26 **הַקְּדוּמָה דְּ'אַדָּם-קְדָמוֹן'**
 27 **שְׁהַמְשָׁכָה דְּלִמְעָלָה תְּהִיָּה**
 28 **עַל-יְדֵי אֲתַעְרוּתָא-דְּלִתְתָּא**
 29 **דְּוָקָא -** הוא **כִּי הִשְׁרֵשׁ**
 30 **דְּיִשְׂרָאֵל** הוא **בְּעֲצָמוֹת אָדָם-**
 31 **קְדָמוֹן'** הדרגה שבה מושרשים בני
 32 ישראל היא הדרגה שבה עלה ברצונו
 33 ומחשבתו של הקדוש-ברוך-הוא
 34 שההמשכה מלמעלה למטה תהיה על
 35 ידי עבודתם **וְכַמְבָּאָר בְּמָקוֹם**
 36 **אַחַר⁴⁵** בחסידות **דְּזֶה שְׁ'אַדָּם-**
 37 **קְדָמוֹן'** עם היותו בחינה כללית,
 38 שלמעלה מגדרים פרטיים, הוא בכל
 39 זאת **בְּצִיּוּר שֶׁל 'אַדָּם'⁴⁶** (ונקרא
 40 **'אַדָּם-קְדָמוֹן')** הוא הציור
- בְּרִצּוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ (גַם בְּכַחֲנֵת הַגִּילויִים)**
 1 **שְׁהַמְשָׁכָה וְהַגִּילוי דְּלִמְעָלָה תְּהִיָּה עַל-יְדֵי**
 2 **עֲבוּדָה דְּוָקָא. וְעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה עַל-דְּרָךְ-זֶה גַם**
 3 **בְּנוֹגַע לְכַלּוֹת הַעֲנָן דְּהַעֲלָאת 'מִיָּן נוֹקְבִין'**
 4 **(הַעֲלָאת 'מִיָּן נוֹקְבִין' דְּסְפִירוֹת וְכִיּוּצָא בְּזָה),**
 5 **שְׁעָלָה בְּרִצּוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁהַמְשָׁכָה דְּאוּר-אֵין-סוּף**
 6 **תְּהִיָּה עַל-יְדֵי הַעֲלָאת 'מִיָּן נוֹקְבִין' דְּהַסְפִירוֹת.**
 7 **וְעַל-דְּרָךְ-זֶה** הוא **גַם בְּמַחְשָׁבָה הַקְּדוּמָה דְּ'אַדָּם-**
 8 **קְדָמוֹן', דְּזֶה שְׁעָלָה בְּמַחְשָׁבָה הַקְּדוּמָה דְּ'אַדָּם-**
 9 **קְדָמוֹן' שְׁהַמְשָׁכָה דְּלִמְעָלָה תְּהִיָּה עַל-יְדֵי**
 10 **אֲתַעְרוּתָא-דְּלִתְתָּא דְּוָקָא -** הוא **כִּי הִשְׁרֵשׁ**
 11 **דְּיִשְׂרָאֵל** הוא **בְּעֲצָמוֹת אָדָם-קְדָמוֹן' [וְכַמְבָּאָר**
 12 **בְּמָקוֹם אַחַר⁴⁵** דְּזֶה **שְׁ'אַדָּם-קְדָמוֹן'** הוא **בְּצִיּוּר**
 13 **'אַדָּם'⁴⁶** (אָדָם-קְדָמוֹן') הוא הציור **דְּנִשְׂמוֹת**
 14 **יִשְׂרָאֵל שְׁעָלוּ בְּמַחְשָׁבָה הַקְּדוּמָה דְּ'אַדָּם-**
 15 **קְדָמוֹן']**, **וּמִזֶּה נִמְשָׁךְ גַם בְּמַחְשָׁבָה דְּ'אַדָּם-**
 16 **קְדָמוֹן' שְׁבָנוֹגַע לְהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת, שְׁכָל הַהַמְשָׁכוֹת**
 17 **הַהַמְשָׁכָה מְאַצִּילוֹת לְבְרִיאָה-יְצִירָה-עֲשִׂיָּה, וְגַם**
 18 **הַהַמְשָׁכָה מְלַמְעָלָה מְאַצִּילוֹת לְאַצִּילוֹת] יְהִיּוּ**
 19 **עַל-יְדֵי עֲבוּדָה, הַעֲלָאת 'מִיָּן נוֹקְבִין'.**
 20 **(ז) וּבְאוּר הַעֲנָן דְּשֵׁלֶשׁ מְדַרְגוֹת הַנִּלְבָּאֵר-אֵין-סוּף**
 21 **אֵין-סוּף שְׁלַמְעָלָה מַעֲשֵׂר סְפִירוֹת**
 22 **הַגְּנוּזוֹת שאֵין בו 'צִיּוּר' והַגְּדוּרָה של**
 23 **סְפִירוֹת כִּלְלִי, אֲפִילוֹ לֹא בַּהֶעֱלֵם**
 24 **[לְאַחֲרֵי שְׁעָלָה בְּרִצּוֹנוֹ**
 25 **שְׁיִהְיָה תְּפִיסַת מְקוֹם**
 26 **לְהַעֲלָאת 'מִיָּן נוֹקְבִין' [שְׁגַם**
 27 **דְּרָגָא זֶה שְׁבָה יֵשׁ תְּפִיסַת מְקוֹם**
 28 **לְעֲבוּדָה של המקבל היא לְמַעְלָה**
 29 **מַעֲשֵׂר סְפִירוֹת הַגְּנוּזוֹת, בִּיּוֹן**
 30 **שְׁעֵשֵׂר סְפִירוֹת הַגְּנוּזוֹת הֵם**
 31 **"הַפְּנִיִם" שְׁנַעֲשֵׂוּ בְּאוּר-אֵין-**
 32 **סוּף עַל-יְדֵי (לְאַחֲרֵי) הַעֲלָאת**
 33 **'מִיָּן נוֹקְבִין' אבל קודם שהייתה**
 34 **נתינת תפיסת מקום לבחינה זו, לא**
 35 **הייתה באור אין-סוף בחינת 'פנים'**
 36 **שהיא 'צִיּוּר' מסויים], כְּמוֹ שֶׁהוּא**
 37 **האור אין-סוף מְצַד עֲצָמוֹ (לְפָנֵי**
 38 **עֲלִית רְצוֹן הַנִּלְבָּאֵר לְעֲבוּדָה מִלְמַטָּה**
 39 **למעלה) שְׁבְדַרְגָּא זֶה אֵין שְׂפָךְ**
 40 **הַעֲלָאת 'מִיָּן נוֹקְבִין', והמדרגה**
 41 **הנעלית יותר וְעֲצָמוֹת אוּר-אֵין-**

דבמי נמלך היא גם על גילויים הכי נעלים (כיון שהם ברצון ולא בהכרח ח"ו). (45) ראה המשך תרס"ו ע' רלג. והמבואר שם הוא בהמשך להמבואר שם ע' רלא בענין ישראל עלו במחשבה. (46) וזה (ציוור אדם) הוא ענינו, שלכן נקרא בשם אדם. ראה המשך תרס"ו שם ע' רלב "שכל הפרצופים יש להם שמות פרטים.. ופרצוף א"ק אין לו שם פרטי כ"א נק' בשם אדם".

בשעה שעלה משה למרום

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 סוף ששם מושרש הענין דהעלאת מין נוקבין' אבל אין הענין
2 ניכר בגלוי, כמבואר לעיל] והסבר ההבדלים בין שלוש מדרגות אלו
3 בפּרטיית יותר, יוכן בהקדים אופן ההעלם דעשר ספירות
4 הגנוזות⁴⁷ שכאמור בדרגה זו יש עשר ספירות שונות ולכל אחת יש 'צירור'
5 מיוחד לה, אבל מציאות הספירות
6 בבחינה זו היא כהעלם. דבּהעלם
7 יש שני אופנים⁴⁸ שונים, 1 דהעלאת מין נוקבין' יוכן
8 העלם שישנו במציאות, היינו 2 בהקדים אופן ההעלם דעשר ספירות הגנוזות⁴⁷.
9 שאמנם הדבר נעלם ואינו נראה וניכר 3 דבּהעלם יש שני אופנים⁴⁸, העלם שישנו
10 אבל הוא קיים וישנו כמו אש 4 במציאות, כמו אש שבתוף הגחלת, שעם היותו
11 שבתוף הגחלת, שעם היותו 5 נעלם ומכוסה בגחלת - הוא מציאות אש, ולכן
12 נעלם ומכוסה בגחלת והאש 6 בכדי לגלות אותו מהעלמו אין צריך לטרחא
13 אינה נראית בגלוי מחוץ לגחלת - בכל 7 (דעל-ידי שנופחים בגחלת מתגלה האש).
14 זאת הוא מציאות אש ומוכן שזו 8 והעלם שאינו במציאות, כמו אש שבצור
15 אש שקיימת במציאות, ולכן בכדי 9 החלמיש, שאינו מציאות אש ורק פח האש,
16 לגלות אותו מהעלמו ולהפוך 10 ולכן הוצאת אש מהצור היא על-ידי הפאה,
17 את האש שנעלמת בגחלת לאש גלויה 11 בטרחא ויגיעה. ובכחות הנפש הוא החלוק בין
18 לעין אין צריך לטרחא (דעל- 12 כחות הנעלמים לכחות הפוללים בנפש.
19 ידי שנופחים בגחלת בלבד 13 שההעלם דכחות הנעלמים, כמו פח המשפיל,
20 מתגלה האש). והעלם שאינו 14 הוא העלם שישנו במציאות, וההעלם דכחות
21 במציאות, כמו אש שבצור 15 הפוללים בנפש, כמו כח השכל ההיולי העצמי,
22 אבן החלמיש, שאינו מציאות 16 הוא העלם שאינו במציאות. וההעלם דעשר
23 אש קיימת בפועל ורק אלא יש 17 ספירות הגנוזות הוא העלם שאינו במציאות⁴⁹.
24 באבן רק את פח האש בלבד, ולכן 18 כי זה שהעשר ספירות שלמעלה מאצילות הן
25 הוצאת אש מהצור האבן היא 19 גנוזות ונעלמות הוא לפי שהן פלולות באור-
26 על-ידי הפאה, בטרחא 20 אין-סוף, על-דרך התפללות הכחות בנפש,
27 ויגיעה ונפיתה בלבד לא תועיל כדי 21 וההעלם דכחות הפוללים בנפש הוא העלם
28 להוציא את האש הזו מהכוח אל 22 שאינו במציאות, פנזקר לעיל.
29 הפועל. 23 והנה גם העלם שאינו
30 ובכחות הנפש הוא הכולל זה בין 24 במציאות הוא איזה מציאות
31 העלם שישנו במציאות' להעלם 25 שהוא מקור למציאות ולא
32 שאינו במציאות' החלוק ההבדל 26 המציאות הנכרת והמוגדרת עצמה.
33 בין כחות הנעלמים לכחות 27 וכמו פח האש שבצור
34 הפוללים בנפש. שההעלם 28 החלמיש, שהוא לא מציאות של
35 דכחות הנעלמים, כמו פח 29 אש (בניגוד לאש שבתוך הגחלת שהיא
36 המשפיל, הכוח של הנפש להבין 30 אש ממש) אלא פח ומקור לאש
37 ולהשכיל דברי שכל, הוא העלם שישנו במציאות כי בנפש אכן קיים

(47) בהבא לקמן, ראה סהמ"צ להצ"צ קפב, א ואילך. המשך מים רבים תרל"ו פס"ד ואילך. המשך תער"ב ח"ב ע' תתקסח.
(48) ראה בארוכה ד"ה ואברהם זקן תרס"ו (המשך תרס"ו ע' פ ואילך). ובכ"מ. (49) ומ"ש בספר יצירה (פ"א מ"ז) ע"ס בלי
מה כשלהבת הקשורה בגחלת, דע"ס הגלויות הם דוגמת שלהבת שעל גבי הגחלת וע"ס הגנוזות הם דוגמת השלהבת
שבגחלת - הוא, כי משל זה בא בעיקר לבאר הקשר דע"ס הגלויות עם ע"ס הגנוזות, אבל בנוגע לאופן ההעלם דע"ס
הגנוזות, המשל דאש שבצור החלמיש הוא מכוון יותר, כי ההעלם דע"ס הגנוזות הוא העלם שאינו במציאות. - כ"ה
בסהמ"צ ובהמשך מים רבים שם (נעתק בקיצור בסה"מ תש"ח ע' 243, בהערה). ולהעיר מסה"מ תרס"ח ע' רג, דג' המשלים
על ע"ס הגנוזות - שלהבת הטמונה בגחלת, צור החלמיש, ושמות (ראה לקמן בפנים) - הם ג' מדרגות בע"ס הגנוזות.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 ימזה מוכן, דזה שיש בצור פח האש הוא דבר נוסף על
 2 הצור עצמו ולא חלק בלתי נפרד מעצם המהות שלו. וכמו-כן הוא
 3 בכחות הקלולים בנפש, שהם כחות (ולא נפש), כלומר שעם
 4 היותם כלולים בנפש ולא מציאות בפני עצמה, בכל זאת הם נחשבים מציאות
 5 וסוף סוף הרי הם כוחות הנפש ולא
 6 הנפש עצמה, ויתרה מזו, שהם
 7 כמו מקור לפחות הגלויים
 8 היוקה שלהם לכוחות הגלויים
 9 המוגדרים היא שייכות ממשית עד כדי
 10 כך שאם כי השייכות לא ניכרת בצורה
 11 גלויה וישירה, בכל זאת הם 'כמו
 12 מקור' לכוחות כפי שהם באים בגלוי.
 13 ולכן, המשל דכחות
 14 הקלולים בנפש על עשר
 15 ספירות הגנוזות הוא בעשר
 16 ספירות ד'עקודים', בעולם זה
 17 שבו יש עשר ספירות מוגדרות, שונות
 18 זו מזו, אלא שהן 'עקודים בכלי אחד'
 19 וההבדלים והשינויים ביניהם הם רק
 20 בדקות ולא באופן ניכר וגלוי ומודגש
 21 אצל בדרגות דעשר ספירות
 22 הגנוזות שלמעלה
 23 מ'עקודים'⁵⁰, כפי שהספירות הן
 24 באין-סוף עצמו אין שיה לומר
 25 גם שהם בהעלם שאינו
 26 במציאות, אלא שאינם
 27 מציאות מוגדרת וניכרת כלל,
 28 פלשון (המוכא בכמה
 29 מקומות⁵¹) אין מציאות
 30 לגנוזות אלא כלולות לגמרי בתוך
 31 העורש והמקור בו הן נעלמות. פי
 32 זה שנתחדש בענין דעשר
 33 ספירות הגנוזות והוא חידוש
 34 לגבי דרגות נעלות עוד יותר שם אין
 35 כלל מציאות של עשר ספירות שונות,
 36 אפילו לא באופן של 'גנוזות', אבל
 37 החידוש הוא רק יכולת אפשרות
 38 - שיכול להיות התהוות עשר
 39 ספירות, וכל זמן שלא נתהוו
 40 הספירות לא ישנה כלומר, אין
- ביאור בדרך אפשר
- מציאות דספירות כלל, גם לא מציאות דמקור לספירות.
 והמשל על זה על הספירות כפי שהן למעלה מעקודים ואינם מציאות
 אפילו כמקור לספירות הוא משם האדם⁵², דזה שנתחדש באדם
 החידוש נפעל בגדרי המציאות שלו על-ידי שיש לו שם, הוא רק
 בסך הכול שבאם יקראו אותו
 בשמו, יהיה פונה (נמשך)
 לקוראים אותו. דמציאותה
 של המשכה זו (שנפנה
 לקוראיו בשמו) מתחילה
 בעת שקוראין אותו בשמו,
 ולפני שקוראין אותו בשמו
 לא ישנה ההמשכה והפנייה של
 האדם למי שקורא לו בשמו, ובשלב
 זה, כאשר אמנם יש לו שם, אבל אף
 אחד לא קורא לו בשמו, אזי השם של
 האדם לא פועל דבר לגבי פנייה
 והמשכה של המציאות שלו, גם לא
 מקור להמשכה, וזה
 שנתחדש על-ידי שיש לו
 שם הוא רק יכולת - אפשרות
 שיכולה להיות ההמשכה
 דנפנה לקוראיו בשמו אבל
 למעשה (בשלב זה) אין פנייה ואין
 המשכה.
- והנה כמו שהוא בנוגע לשם
 האדם (ראובן, שמעון) שעצם
 העובדה שהאדם נקרא בשם מסוים
 אינה פועלת שום המשכה ופנייה של
 מציאותו, על-דרך-זה הוא
 בנוגע לשמות התואר
 והמעלה שמות שנועדו לשבח אדם
 ולתת ביטוי למעלתו, דכשקוראין
 לאדם בשם חכם או חסיד
 וכיוצא בזה, הרי על-ידי
 שאומרים עליו שבחיים אלה
 מעוררים את פח החכמה
 והחסד שבו שיומשכו
 מההעלם אל הגילוי אבל עד
 שיתגלו, השמות עצמן לא פועלים את
 ההמשכה והגילוי.

(50) בכ"מ, דזה שע"ס הגנוזות הם רק שמות ("אין מציאות לגנוזות") הוא לפני הצמצום, אבל בהמשך תער"ב שם ע' תתקסח ואילך מפורש שגם אחר הצמצום יש ענין זה. וצ"ע. 51) סה"מ תרנ"ט ע' קפז. המשך תער"ב ח"ב ע' תתקסט. סה"מ תרס"ח ע' רב. ועוד. 52) ראה בארוכה המשך תער"ב שם ע' תתקסט ואילך. וראה גם תו"א (הוספות) ויחי קג, ג. אוה"ת ויחי (השמטות) תכז, ב. ועוד. 53) ויחי שם.

בשעה שעלה משה למרום

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וכמו במשל, בשמות ובתארים של האדם, כך גם בנמשל, בעשר ספירות
2 הגנוזות, כפי שממשך.
3 ומבאר ב'תורה אור'⁵³ לאדמו"ר הזקן ובכמה דרושים⁵⁴,
4 מאמרי חסידות, ד'עשר ספירות הגנוזות הם עשרה שמות של
5 עשרה ענינים ובחינות באלוקות,
6 ש'על-ידי הקריאה בהם בשמות
7 אלו, תהיה התהוות הספירות
8 כשם שבמשל הקריאה בשם 'חכם'
9 מעוררת חכמה. והי'נו, ד'כש'עלה
10 ברצונו יתברך להיות
11 הספירות, האציל תחלה
12 עשרה שמות⁵⁵, ש'כל ענינם
13 של עשרה שמות אלו אינו מציאות
14 מוגדרת של ספירות אלא הוא רק
15 ד'כאשר יקראו אותו יתברך
16 באחד משמות אלה, תתהוה
17 אז (על-ידי הקריאה) אותה
18 הספירה הש'יכת לשם זה
19 [לדוגמה ד'על-ידי ש'יקראו
20 אותו בשם חכם, תתהוה
21 ספירת החכמה, ועל-ידי
22 ש'יקראו אותו בשם חסיד,
23 תתהוה ספירת החסד] -
24 בדוגמת אדם, ש'על-ידי
25 ש'קוראין אותו חכם וחסיד,
26 נעשה המ'שכת החכמה
27 והחסד. אלא יש הבדל גדול בין
28 המשל מהאדם למטה לנמשל למעלה
29 באלוקות ש'באדם למטה,
30 ההמ'שכה על-ידי ש'קוראין
31 אותו חכם וחסיד, היא רק מן
32 ההעלם אל הגילוי והקריאה רק
33 מגלה דבר שכבר היה קיים קודם לכן
34 בהעלם. ולמ'עלה באלוקות, על-
35 ידי קריאת השמות נעשה
36 עצם מציאות הספירות,
37 ד'קודם הקריאה בשמות אלו
38 ('חכם' או 'חסיד' וכד') לא היו
39 ספירות כלל במציאות, גם לא
40 בהעלם והייתה רק התעוררות רצון
41 שיהיו ספירות. על-ד'רך
42 ההמ'שכה שהאדם פונה ונמשך

ש'על-ידי קריאת שם האדם (שנפנה לש'קוראין אותו
בשמו), ש'כל מציאותה של ההמשכה נעשית נוצרה והתרחשה
על-ידי הקריאה בשם, ולפני הקריאה בשם לא הי'תה אפילו
בהעלם (פנ'זכר לעיל).
(ח) והנה מבאר לעיל (סעיף
ד-ה) בפירוש הפתוב "פמים
הפנים לפנים", ד'כמו שבמים
כפשוטם, על-ידי ההסתכלות
של האדם בהם בתוך המים, נראת
בהם דמות הפנים ש'מסתכלת
בהם וזאת על אף שהמים מצד עצמם
הם 'פשוטים' ואין בהם שום צורה,
על-ד'רך זה הוא במים
העליונים, פשיטות דאור-
אין-סוף, ש'על-ידי העלאת
'מין נוקבין' ד'הספירות
("פנים") כאשר הספירות מתעלות
להיות נמשכות ומתקרבות לאור-
אין-סוף, נעשה בו באין-סוף
עצמו ענין הספירות - אלא
שכיוון שמדובר באין-סוף שלמעלה
מכל 'ציור' והגדרה, הספירות אינן
ספירות מצויירות ומגוררות כמו בעולם
האצילות ובעולמות שלמטה מאצילות
אלא מציאות הספירות היא בהעלם,
עשר ספירות הגנוזות. וזה
ש'על-ידי העלאת 'מין
נוקבין' נעשה ספירות באור-
אין-סוף אף שלכאורה תמוה איך
ההתעוררות מלמטה, מצד המקבל,
יכולה לפעול במשפיע העליון ענין
של 'ציור' שלא היה בו קודם לכן,
הוא מפני שגם לפני זה קודם
ההתעוררות מלמטה, יש לו לאין-
סוף עצמו ש'יכות לספירות
[בדוגמת מים כפשוטם, המשל
לענין זה למעלה, ד'זה ש'נראת
בהם דמות הפנים ש'מסתכלת

(54) אוה"ת ויחי שם. סהמ"צ להצ"צ קמט, א ואילך. סה"מ תרנ"ט ע' קפו ואילך. המשך תרס"ו ע' קפד. סה"מ תרס"ח ע'
רב. המשך תער"ב שם ע' תקע. (55) כ"ה בסהמ"צ שם. וראה לקמן ס"ח.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

44 שהיכולת הוא מצד העצם הרי הוא מתאחד ממש עם העצם, מה שאין כן
 45 הכוחות עם היותם מיוחדים עם העצם מכל-מקום הנה אין זה בהתאחדות
 46 ממש⁵⁶], מפל-מקום, זה שהעצם הוא יכול, פירושו הוא -
 47 שביכולת העצם הוא שיהיה כף וכף. ונהשיכות דאור-אין-
 48 סוף לספירות (ד"מים
 49 לפנים) הוא (לא שמצד
 50 האור-אין-סוף יכול להיות
 51 ספירות, אלא אדרבה) שציוור
 52 הספירות יכול להיות באור-
 53 אין-סוף ונמצא שהשיכות של אור
 54 אין-סוף לספירות היא הרבה יותר
 55 ישירה וקרובה מאשר השיכות של
 56 העצם ליכולת. והגם שגם ענין
 57 זה באור אין-סוף, היינו השיכות שלו
 58 לספירות, הוא ירידה לגבי אור-
 59 אין-סוף כמו שהוא מצד
 60 עצמו, לפני שהייתה התעוררות
 61 מלמטה (העלאת מיין-נוקבין שמעוררת
 62 את האור אין-סוף לשיכות לספירות)
 63 דבאור-אין-סוף מצד עצמו
 64 אין יחס קלל לענין הספירות
 65 [וכנזכר לעיל סעיף ה, שהוא
 66 על-דרך סבא שכלית שאין
 67 לה שום שיכות עם גוונים,
 68 הצבעים לזבן ואודם], אלא
 69 שלאחרי שעלה ברצונו של
 70 הקדוש-ברוך-הוא שיהיה באין-סוף
 71 תפיסת מקום להעלאת מין
 72 נוקבין' דהספירות על-ידי-זה
 73 נעשה לו שיכות לספירות
 74 (פנזכר לעיל), מפל-מקום
 75 ה'תפיסת מקום' דהעלאת
 76 מין נוקבין' דהספירות באור
 77 האין-סוף הוא שה'מין נוקבין'
 78 שלהם של הספירות יתפוס מקום
 79 אצלו, שעל-ידי ההעלאה
 80 תהיה המשכת אור-אין-סוף,
 81 ולכן, השניות דאור-אין-סוף
 82 לספירות שנעשית על-ידי
 83 שהעלאת מין נוקבין'
 84 דהספירות תופסת מקום
 85 אצלו, היא זה שבאור-אין-סוף אפשר יכול להיות ציור
 86 הספירות.

1 בהם, הוא לפי שהמים והפנים הם באותו סוג המציאות
 2 שניהם הם מציאות גשמית].
 3 וצריך באור, דכיון שגם עשר ספירות הגנוזות (הפנים
 4 הנראים במים) הם רק יכולת לספירות ולא מציאות של ספירות
 5 ממש (פנזכר לעיל סעיף ז),
 6 ולאידך מצד שני, גם האור-
 7 אין-סוף שלמעלה מעשר
 8 ספירות הגנוזות (ובמשל היינו
 9 המים שבהם נראים הפנים)
 10 יש לו שיכות לספירות, מהו
 11 החילוק שבין שני הענינים
 12 כלומר, אם גם עשר ספירות הגנוזות/
 13 הם רק יכולת לספירות ולא מציאות
 14 מוגדרת, וגם האין סוף לא מופשט
 15 לגמרי מהספירות, אם כן מה ההבדל
 16 הספירות הגנוזות לאין-סוף עצמו?
 17 ויש לומר הבאור בזה, דענין
 18 היכולת על איזה דבר
 19 האפשרות (הפוטנציאל) לדבר מסוים
 20 הוא - שהדבר יכול להיות.
 21 דהגם שיכולת אינו מקור
 22 לדבר אלא רחוק מהדבר יותר מאשר
 23 היחס שבין דבר למקורו הישר,
 24 וענינו של 'יכולת' הוא זה
 25 שהעצם הוא יכול [פידוע
 26 החלוק בין פח ליכולת⁵⁶
 27 ש'כוח' הוא כוח פרטי מוגדר ואילו
 28 'יכולת' היא חלק מהעצם, כמבואר
 29 בספר המאמרים תש"ג הנסמן בהערה
 30 כאן: "דזהו ההפרש בין כוח ויכולת,
 31 דכוח הוא פרטי ופועל פעולתו לפי מה
 32 שהוא וכמו כוח החכמה הוא פרטי
 33 ופועל להתחכם ואופן פעולתו הוא
 34 בהשכלה אבל יכולת אינה כוח פרטי
 35 בבעל היכולת כי אם מצד העצם שיש
 36 ביכולתו כך וכך, והיינו דמפני שהעצם
 37 הוא כך וכך לכן הנה יש ביכולתו כך
 38 וכך, ועם היות דגם הכוחות הם מצד
 39 העצם והיינו דמצד שלימות עצמותו
 40 הנה משום זה צריך להיות בו כוחות,
 41 בכל זה הרי הם כוחות הנפש לא מצד
 42 עצמות הנפש, מה שאין-כן יכולת היא מצד עצמותו, וממילא מובן דיכולת
 43 מתאחד עם העצם הרבה יותר מהתאחדות הכוחות עם העצם דמתאחד

בשעה שעלה משה למרום

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וְלָכֵן, מאחר והספירות תופסות מקום באין-סוף באופן כזה שהדבר גורם
 2 'צירוף' של ספירות באין-סוף, כיוון שכך היכולת לספירות, פִּינּוֹן
 3 שְׁעֵנִינָה היא שְׂכֹחַ לְהִיּוֹת ספירות, הרי היכולת עצמה נִקְרָא
 4 בְּשֵׁם ספירות, עֶשֶׂר ספירות הַגְּנוּזוֹת, וְנֶאֱמַר בְּזֶה לְשׁוֹן
 5 הָאֲצִלָּה והפרשה, לשון שנאמר על
 6 התהוות שיש לה 'צירוף' וגדר
 7 [נְכַמּוּבָא לְעִיל סְעִיף ז'
 8 מִהַדְרוּשִׁים מִמַּמְרֵי חִסְדוֹת
 9 "הָאֲצִיל עֶשְׂרָה שְׁמוֹת"],
 10 וְיִתְרָה מְזָה, דְּזֶה שְׁנַעֲשָׂה
 11 בְּאֹר־אֵין-סוּף הַיְכֹלֶת
 12 לְסַפְּרוֹת, הוּא לֹא מִצַּד
 13 הָאֹר־אֵין-סוּף מִצַּד עֲצֻמוֹ אֲלָא
 14 עַל-יְדֵי הַעֲלָאת 'מִןּוֹ נִקְבִּין'
 15 דְּהַסְפִּירוֹת. וְהִירִידָה כְּבִיכּוֹל
 16 בְּאֹר־אֵין-סוּף שְׁיִהִיָּה בְּאֹפֶן
 17 שְׁעַל-יְדֵי הַעֲלָאת 'מִןּוֹ
 18 נִקְבִּין' נִרְאִים בּוֹ הַפְּנִים
 19 דְּהַסְפִּירוֹת, אֵין זֶה שְׁנֶאֱצַל
 20 וְנוֹצַר וְנִתְהוּוּה בּוֹ אֵיזָה עֲנִין חֲדָשׁ,
 21 אֲלָא הוּא הָאֹר־אֵין-סוּף
 22 עֲצֻמוֹ, דְּוִגְמַת הַמִּים שֶׁהֵם
 23 עֲצֻמָּם בְּאֹפֶן כְּזֶה שְׁנִרְאָת בְּהֵם
 24 הַפְּנִים הַמְּסַתְּפֶלֶת בְּהֵם.
 25 (ט) וְהִנֵּה מְבָאָר בְּדְרוּשִׁים 57,
 26 מַמְרֵי חִסְדוֹת, שְׁהַפְּנִים שֶׁל הָאֵדָם
 27 הַנִּרְאִים בְּמִים, מִפִּינּוֹן שֶׁהֵם
 28 נִצְרָרִים וְנִרְאִים בְּמִים מִצַּד הַפְּנִים
 29 הַמְּסַתְּפִלִים וְלֹא מִצַּד הַמִּים,
 30 לְכֵן הֵם לֹא דְבָר נִבְדָּל
 31 מִהַמִּים אֲלָא הַמִּים עֲצֻמָּם
 32 מִשְׁתַּקְּפִים בְּצִיּוּר וְדִמּוּת הַפְּנִים
 33 הַמְּסַתְּכִלִים בְּהֵם. דְּכֵאֵם הַפְּנִים
 34 הַנִּרְאִים וּמִשְׁתַּקְּפִים בְּמִים הִיּוֹ
 35 נִמְשָׁכִים מִהַמִּים, אֲזִי הִיּוֹ
 36 דְבָר מִוְבָּדֵל מִהַמִּים עֲצֻמָּם
 37 שְׁנִתְהוּוּה מִהַמִּים (עַל-דֶּרֶךְ
 38 דְּגִים שְׂבִיִּים שְׂשׂוּאִבִים חִיּוֹת מִהַמִּים
 39 אֲבָל הֵם דְּבַר נִבְדָּל וְנִפְרָד מִהַמִּים
 40 עֲצֻמָּם). אֲבָל פִּינּוֹן שְׁהַפְּנִים
 41 הַנִּרְאִים הֵם לֹא מִצַּד הַמִּים
 42 שְׂשִׂינּוֹ אֵת צוּרָתָם לְהִיּוֹת בְּצוּרַת הַפְּנִים
 43 אֲלָא הַמִּים נִשְׂאָרוּ כְּפִי שְׂהִיּוֹ, לְכֵן
 44 אֵינָם דְבָר נִבְדָּל וְנִפְרָד שְׁנִתְהוּוּה

מִהַמִּים אֲלָא הַמִּים עֲצֻמָּם. - וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה הוּא בְּנִמְשָׁל
 לְמַעֲלָה בְּאִלּוּקוֹת, דְּכִיּוֹן דְּזֶה שְׂבְּאֹר־אֵין-סוּף יִשְׁנָם עֶשֶׂר
 סְפִירוֹת הַגְּנוּזוֹת הוּא לֹא מִצַּד שִׁינּוֹ שֶׁהִתְרַחַשׁ בְּאֹר־אֵין-סוּף, אֲלָא
 דְּבַר שְׂנוֹצַר מִסִּיבַת גּוּרָם אַחֵר, עַל-יְדֵי הַעֲלָאת 'מִןּוֹ נִקְבִּין'
 דְּהַסְפִּירוֹת (וְלֹא שְׁנִתְהוּוּהוּ
 סְפִירוֹת מְאֹר־אֵין-סוּף), לְכֵן
 אֵינָם דְבָר נִבְדָּל מְאֹר־אֵין-
 סוּף אֲלָא הוּא אֹר־אֵין-סוּף
 עֲצֻמוֹ שְׂהוּא מְצִיּוּרוֹ לֹא נִשְׁתַּנֵּה כֻלָּל
 כְּשִׁנּוּצָרוֹ בּוֹ סְפִירוֹת.
 וְעַל-פִּי-זֶה, שְׂאֹפֶן הַתְּהוּוֹת 'עֶשֶׂר
 סְפִירוֹת הַגְּנוּזוֹת' בְּאֹר־אֵין-סוּף הוּא כֵךְ
 שֶׁלֹּא חָל שׁוּם שִׁינּוֹ בְּאֹר־אֵין-סוּף
 עֲצֻמוֹ, נִמְצָא כִּי בְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת
 הַגְּנוּזוֹת - שְׂגִי עֲנִינִים.
 דְּכַחֲצוּנִיּוֹת, כְּפִי שֶׁהִדְבַּר מִשְׁתַּקֵּף
 לְרוּאָה (עַל-דֶּרֶךְ עֲנִיין הַפְּנִים הַנִּרְאִים
 בְּמִים) עֲנִינָם הוּא - יְכֹלֶת
 לְסַפְּרוֹת דְּבַר שֶׁלְכְּאוּרָה שׁוֹנָה
 מִהַתְּהוּוֹת הַפְּשוּטָה שֶׁל אֹר־אֵין-סוּף.
 וּכְפִינִיּוֹת, הֵם - אֹר־אֵין-
 סוּף כְּפִי שְׂהוּא מִצַּד מִהוּוֹת, לֹא
 שִׁינּוֹ (עַל-דֶּרֶךְ שֶׁהַמִּים נִשְׂאָרוּ
 כְּפִשְׂטוּתָם גַּם כְּאִשֶׁר מִשְׁתַּקֶּפֶת מֵהֵם
 צוּרָה).
 וְהִנֵּה מְבָאָר לְעִיל סְעִיף ד',
 דְּב'מִים הַפְּנִים לְפָנִים', שְׂגִי
 עֲנִינִים. הַעֲנִיין אַחֵר שְׂדִמּוֹת
 הַפְּנִים הַמְּסַתְּפֶלֶת בְּמִים נִרְאָת
 בְּמִים עֲצֻמָּם, וְהַעֲנִיין הַשְּׂנִי
 וְשְׂדִמּוֹת זֹו נִרְאָת אַחֲר־כֵּךְ
 לְאֵדָם הַמְּסַתְּפֶל בְּהֵם. הִינּוּ,
 שְׂהַדְּמוֹת הַנִּרְאָת לְאֵדָם הִיא
 אוֹתָה הַדְּמוּת עֲצֻמָּה הַנִּרְאָת
 בְּמִים.
 וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה הוּא בְּנִמְשָׁל
 לְמַעֲלָה בְּאִלּוּקוֹת, שְׂעַל-יְדֵי

לְהִיּוֹת צִיּוּר הַסְפִּירוֹת. וְלָכֵן, הַיְכֹלֶת לְסַפְּרוֹת,
 פִּינּוֹן שְׁעֵנִינָה הִיא שְׂכֹחַ לְהִיּוֹת סְפִירוֹת, נִקְרָא
 בְּשֵׁם סְפִירוֹת, עֶשֶׂר סְפִירוֹת הַגְּנוּזוֹת, וְנֶאֱמַר בְּזֶה
 לְשׁוֹן הָאֲצִלָּה [וְכַמּוּבָא לְעִיל סְעִיף ז' מִהַדְרוּשִׁים
 "הָאֲצִיל עֶשְׂרָה שְׁמוֹת"], וְיִתְרָה מְזָה, דְּזֶה
 שְׁנַעֲשָׂה בְּאֹר־אֵין-סוּף הַיְכֹלֶת לְסַפְּרוֹת, הוּא
 לֹא מִצַּד הָאֹר־אֵין-סוּף אֲלָא עַל-יְדֵי הַעֲלָאת
 'מִןּוֹ נִקְבִּין' דְּהַסְפִּירוֹת. וְהִירִידָה כְּבִיכּוֹל בְּאֹר־
 אֵין-סוּף שְׁיִהִיָּה בְּאֹפֶן שְׁעַל-יְדֵי הַעֲלָאת 'מִןּוֹ
 נִקְבִּין' נִרְאִים בּוֹ הַפְּנִים דְּהַסְפִּירוֹת, אֵין זֶה
 שְׁנֶאֱצַל בּוֹ אֵיזָה עֲנִין, אֲלָא הוּא הָאֹר־אֵין-סוּף
 עֲצֻמוֹ, דְּוִגְמַת הַמִּים שֶׁהֵם בְּאֹפֶן כְּזֶה שְׁנִרְאָת
 בְּהֵם הַפְּנִים הַמְּסַתְּפֶלֶת בְּהֵם.
 (ט) וְהִנֵּה מְבָאָר בְּדְרוּשִׁים 57, שְׁהַפְּנִים הַנִּרְאִים
 בְּמִים, מִפִּינּוֹן שֶׁהֵם מִצַּד הַפְּנִים
 הַמְּסַתְּפִלִים וְלֹא מִצַּד הַמִּים, לְכֵן הֵם לֹא דְבָר
 נִבְדָּל מִהַמִּים אֲלָא הַמִּים עֲצֻמָּם. דְּכֵאֵם הַפְּנִים
 הַנִּרְאִים הִיּוֹ נִמְשָׁכִים מִהַמִּים, אֲזִי הִיּוֹ דְבָר
 מִוְבָּדֵל שְׁנִתְהוּוּה מִהַמִּים (וְעַל-דֶּרֶךְ דְּגִים שְׂבִיִּים).
 אֲבָל פִּינּוֹן שְׁהַפְּנִים הַנִּרְאִים הֵם לֹא מִצַּד הַמִּים,
 אֵינָם דְבָר נִבְדָּל שְׁנִתְהוּוּה מִהַמִּים אֲלָא הַמִּים
 עֲצֻמָּם. - וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה הוּא בְּנִמְשָׁל, דְּכִיּוֹן דְּזֶה
 שְׂבְּאֹר־אֵין-סוּף יִשְׁנָם עֶשֶׂר סְפִירוֹת הַגְּנוּזוֹת
 הוּא עַל-יְדֵי הַעֲלָאת 'מִןּוֹ נִקְבִּין' דְּהַסְפִּירוֹת
 (וְלֹא שְׁנִתְהוּוּהוּ מְאֹר־אֵין-סוּף), לְכֵן אֵינָם דְבָר
 נִבְדָּל מְאֹר־אֵין-סוּף אֲלָא הוּא אֹר־אֵין-סוּף
 עֲצֻמוֹ. וְעַל-פִּי-זֶה, בְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת הַגְּנוּזוֹת - שְׂגִי
 עֲנִינִים. דְּכַחֲצוּנִיּוֹת, עֲנִינָם הוּא - יְכֹלֶת
 לְסַפְּרוֹת. וּכְפִינִיּוֹת, הֵם - אֹר־אֵין-סוּף.
 וְהִנֵּה מְבָאָר לְעִיל סְעִיף ד', דְּב'מִים הַפְּנִים לְפָנִים', שְׂגִי עֲנִינִים. שְׂדִמּוֹת
 הַפְּנִים הַמְּסַתְּפֶלֶת בְּמִים נִרְאָת בְּמִים, וְשְׂדִמּוֹת זֹו נִרְאָת אַחֲר־כֵּךְ לְאֵדָם
 הַמְּסַתְּפֶל בְּהֵם. הִינּוּ, שְׂהַדְּמוֹת הַנִּרְאָת לְאֵדָם הִיא הַדְּמוּת הַנִּרְאָת בְּמִים.
 וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה הוּא בְּנִמְשָׁל, שְׂעַל-יְדֵי הַעֲלָאת 'מִןּוֹ נִקְבִּין' דְּפָנִים הַתְּחַתּוֹנִים,

(57) המשך תעריב ח"ב ע' תתקסד ואילך. וראה גם ארה"ת בשלח ע' תעט ואילך.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 העֲלָאת 'מִין נוֹקְבִין' ההתעוררות מלמטה ד'פנים התחתונים',
 2 עֶשֶׂר סְפִירוֹת דְאֲצִילוֹת הנמשכים להתעלות ולהתקרב אל האין-סוף,
 3 נפעלים שני עניינים, עניין אחד, נַעֲשִׂים "פְּנִים" (עֶשֶׂר סְפִירוֹת
 4 הגְּנוּזוֹת) בְּמִים (פְּשִׁיטוֹת דְאֹר־אֵין-סוּף), והעניין השני
 5 וְאֶחָד-כֶּף נִמְשָׁכִים ומתגלים
 6 ה'פְּנִים הָעֲלִיּוֹנִים' שְׁבִמִים
 7 (עֶשֶׂר סְפִירוֹת הַגְּנוּזוֹת)
 8 מְלַמְעֵלָה לְמַטָּה, וּמִזָּה
 9 נַעֲשִׂים 'פְּנִים הַתַּחְתּוֹנִים',
 10 עֶשֶׂר סְפִירוֹת דְאֲצִילוֹת. הֵינּוּ
 11 שְׁעֻנָּנִים דְעֶשֶׂר סְפִירוֹת
 12 הַגְּלוּיֹת (בְּפִנְיָמוֹת) הוּא -
 13 הַגִּילּוּי דְעֶשֶׂר סְפִירוֹת
 14 הַגְּנוּזוֹת, כְּלוּמֹר, גַּם אִם לֹא־וָה
 15 נֵרָאָה עֶשֶׂר סְפִירוֹת דֹאצִילוֹת הֵם
 16 סְפִירוֹת בְּצִיּוֹר מוּגֵדֵר, לֹא־מִיתוּ שֶׁל דָּבָר
 17 אֵין זֶה אֵלָּא גִילּוּי (וּמַעֲיָן הַשְּׁתַקְפוֹת)
 18 שֶׁל עֶשֶׂר סְפִירוֹת הַגְּנוּזוֹת בְּדוּגְמַת
 19 דְמוֹת הַפְּנִים הַנִּרְאָת לְאָדָם
 20 הַמְסֻתְפָּל בְּמִים שֶׁהִיא הַדְּמוּת
 21 הַנִּרְאָת בְּמִים עֲצָמִים (עֶשֶׂר
 22 סְפִירוֹת הַגְּנוּזוֹת).
 23 וְעַל-פִּי הַנ"ל בְּמִשְׁמַעוֹת הַעֲמוּקָה
 24 שֶׁל הַמִּשְׁלֵׁ שֶׁהַדְּמוּת הַנִּרְאָת
 25 בְּמִים הִיא הַמִּים עֲצָמִים,
 26 מוֹכֵן שֶׁכֵּן הוּא גַם בְּנִמְשָׁל, שְׁגָם
 27 ה'פְּנִים הַתַּחְתּוֹנִים' (עֶשֶׂר
 28 סְפִירוֹת דְאֲצִילוֹת), שֶׁהֵם
 29 הַגִּילּוּי ד'פְּנִים הָעֲלִיּוֹנִים',
 30 עֲנֻנָּם הַפְּנִימִי הוּא - מִים,
 31 פְּשִׁיטוֹת דְאֹר־אֵין-סוּף וְאֵף
 32 שְׁבִחֵי־צִוּוֹת נֵרָאָה שֶׁהַסְפִירוֹת מְצוּיֹרוֹת
 33 וּמוּגֵדֵרוֹת, לֹא־מִיתוּ שֶׁל דָּבָר, בְּפִנְיָמוֹת
 34 גַּם הֵן פְּשוּטוֹת.
 35 וְעַל-פִּי-זֶה יוֹכֵן מֵה שֶׁכְּתוּב
 36 "בְּמִים הַפְּנִים לְפָנִים, כֵּן לֹב
 37 הָאָדָם לְאָדָם", וּמִשְׁמַעוֹת הַכְּתוּב
 38 הִיא שִׁמְכִים הַפְּנִים לְפָנִים' שְׁבָהם
 39 הַדָּבָר מוֹכֵן כֵּן גַּם בִּלְבַב הָאָדָם לְאָדָם'
 40 שְׁבָה הַדָּבָר הוּא חִירוּשׁ, דְקָמוּ
 41 שְׁבָמִים (וּבְנִמְשָׁל הֵינּוּ פְּשִׁיטוֹת
 42 דְאֹר־אֵין-סוּף), עַל-יְדֵי
 43 הַעֲלָאת 'מִין נוֹקְבִין' נַעֲשִׂה
 44 בְּהֵם "פְּנִים" (סְפִירוֹת),
 45 כְּמוֹ-כֵן הוּא בְּאָדָם הָעֲלִיּוֹן,
- שְׁעַל-יְדֵי הַעֲלָאת 'מִין נוֹקְבִין' דְאָדָם הַתַּחְתּוֹן, נַעֲשִׂה
 הַצִּיּוֹר וְהַדְּמוּת דְאָדָם הַתַּחְתּוֹן בְּאָדָם הָעֲלִיּוֹן וּדְבָר זֶה שֶׁאָדָם
 הַתַּחְתּוֹן פּוֹעֵל 'צִיּוֹר' ב'אָדָם הַעֲלִיּוֹן' (לֹב הָאָדָם אֶל הָאָדָם) הוּא פֹּלָא
 וְחִירוּשׁ. דְלִכְאוּרָה, הָרִי הַטַּעַם עַל זֶה שְׁבָמִים נִרְאָת דְמוֹת
 הַפְּנִים הַמְסֻתְפָּלָת בְּהֵם, הוּא
 לְפִי שְׁמִים הֵם פְּשׁוּטִים
 וּבִיכּוּלָתָם לְשַׁקֵּף כָּל צִיּוֹר וְכָל דְמוּת,
 מֵה-שְׂאֵין-כֵּן כְּשֶׁמְסֻתְפָּלִים
 בְּדָבָר שֵׁישׁ בּו צִיּוֹר מִיּוֹתֵר
 וּמוּגֵדֵר מִשְׁל עֲצָמוֹ, הַצִּיּוֹר שֶׁל
 הַדָּבָר הַמְסִיִּים הוּא סוּתֵר
 לְצוּרַת הַפְּנִים הַמְסֻתְפָּלָת בּו
 (בְּנִזְכָּר לְעִיל סַעֲיָף ה) וּלְכֵן אֵין
 צוּרַת הַפְּנִים הַמְבִיטָה בּו מִשְׁתַּקֶּפֶת
 מִמֶּנּוּ, וְכִיּוֹן שְׂאָדָם הָעֲלִיּוֹן'
 (עֶשֶׂר סְפִירוֹת דְאֲצִילוֹת) הוּא
 בְּחִינַת צִיּוֹר עִם תְּכוּנוֹת וְהַגְּדוּרוֹת
 מְסוּיָמוֹת (צִיּוֹר 'אָדָם'), אֵיךְ שֶׁיֵּךְ
 יִתְכַן לְשִׁיחָה בּו הַצִּיּוֹר דְאָדָם
 הַתַּחְתּוֹן וְכֹאשֶׁר תְּהִיָה הַתְּעוּרוֹת
 ב'אָדָם הַתַּחְתּוֹן' הַלְהַתְּקֵר לְאָדָם
 הַעֲלִיּוֹן, אִזִּי אָדָם הַעֲלִיּוֹן יִקְבַל אֶת
 הַהַגְּדוּרוֹת שֶׁל 'אָדָם הַתַּחְתּוֹן' ?
 וְהַבְּאוּר בְּזָה, שְׁבַעֲצָם אֵין כֹּאן
 פְּעוּלָה שֶׁל שִׁנּוּי בְּמַהוּתוֹ שֶׁל אָדָם
 הַעֲלִיּוֹן וְיִצִּירַת דָּבָר חָדָשׁ שֶׁלֹּא הִיָה
 קִיָּים בּו לְפָנֵי הַהַתְּעוּרוֹת שֶׁל 'אָדָם
 הַתַּחְתּוֹן' וּלְכֵן הַדָּבָר אִפְשָׁר, כִּפִּי
 שְׁמִמְשִׁיךְ וּמְכַבֵּר, דְעַל-יְדֵי
 הַעֲבֹדָה שֶׁל אָדָם הַתַּחְתּוֹן לֹא
 נוֹצֵר ב'אָדָם הַעֲלִיּוֹן' עֲנִיין שֶׁלֹּא הִיָה בּו
 כָּלל, אֵלָּא מְתַגַּלִּית הַפְּנִימִיּוֹת
 ד'אָדָם הָעֲלִיּוֹן', עֶשֶׂר
 סְפִירוֹת דְאֲצִילוֹת, שְׁעֻנָּנִים
 הוּא - הַגִּילּוּי דְעֶשֶׂר סְפִירוֹת
 הַגְּנוּזוֹת (פְּנִים הַנִּרְאִים
 בְּמִים), כְּמַבּוּאֵר לְעִיל שֶׁעֶשֶׂר סְפִירוֹת
 הַגְּלוּיֹת (הַסְפִירוֹת דֹאצִילוֹת) הֵן בְּעַצְמָם
 הַתְּגַלּוֹת שֶׁל הַסְפִירוֹת הַגְּנוּזוֹת, וְעַד
 שֶׁהֵם הַמִּים (פְּשִׁיטוֹת דְאֹר־
 אֵין-סוּף) עֲצָמִים. וְעַל-יְדֵי
 שְׁמַתְגַּלָּה (עַל-יְדֵי הַעֲבֹדָה
 דְאָדָם הַתַּחְתּוֹן) הַפְּנִימִיּוֹת
 ד'אָדָם הָעֲלִיּוֹן, שֶׁהוּא
 עֲצָמִים. וְעַד שֶׁהֵם הַמִּים (פְּשִׁיטוֹת דְאֹר־אֵין-
 סוּף) עֲצָמִים. וְעַל-יְדֵי שְׁמַתְגַּלָּה (עַל-יְדֵי הַעֲבֹדָה

בשעה שעלה משה למרום

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 אָפֶשֶׁר יִכּוֹל לִהְיוֹת בּוֹ הַצִּיּוֹר דְּאָדָם הַתַּחְתּוֹן⁵⁸ כְּמוֹ שְׂבָמִים
2 הַפְּשׁוּטִים מְצוּרָה יְכוּלָה לִהְיוֹת צוּרָה, כְּמִבּוּאָר לְעִיל בְּאִרְכּוֹת.
3 וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לֹמֵר ד'כְּמִים הַפְּנִים לְפָנִים" הוּא לֹא רָק
4 מִשֵּׁל גִשְׁמִי לַעֲנִיין הַרוּחָנִי אֵלָא גַם טַעַם וּבִאּוּר עַל "כֵּן לֵב הָאָדָם
5 לְאָדָם". דְּעִנְיָן "מִים הַפְּנִים
6 לְפָנִים" לְפִי מִשְׁמַעוֹתוֹ הַפְּנִימִית
7 הוּא שְׁה'פָנִים הַתַּחְתּוֹנִים'
8 הַנִּרְאִים מִחוּץ לְמִים (עֶשֶׂר
9 סְפִירוֹת הַגְּלוּיּוֹת) הֵם 'חַד'
10 מְצִיאוֹת אַחַת מִמֶּשׁ עִם ה'פָנִים
11 הַעֲלִיּוֹנִים' הַנִּרְאִים בְּמִים
12 (עֶשֶׂר סְפִירוֹת הַגְּנוּזוֹת), וְעַד
13 שְׁהֵם 'חַד' מְצִיאוֹת אַחַת מִמֶּשׁ עִם
14 הַמִּים עֶצְמָם (פְּשִׁיטוֹת דְּאוּר-
15 אֵין-סוּף), וְכִאֲמוֹר שֶׁהַסְפִירוֹת
16 הַגְּלוּיּוֹת הֵן הַתְּגֻלוֹת שֶׁל הַסְפִירוֹת
17 הַגְּנוּזוֹת, וּמִמִּילָא גַם מְצִיאוֹת אַחַת עִם
18 הַאֵין-סוּף עֲצֻמוֹ שְׁבוּ נִמְצְאוֹת הַסְפִירוֹת
19 הַגְּנוּזוֹת, וְזֶהוּ הַטַּעַם עַל "לֵב
20 הָאָדָם לְאָדָם", שְׁבִ'אָדָם
21 הַעֲלִיּוֹן' נַעֲשֶׂה הַצִּיּוֹר דְּאָדָם
22 הַתַּחְתּוֹן.
23 וְלִהוֹסִיף, עוֹד עֲנִיין בּוֹה, דְּעַל-פִּי
24 הַמְּבַאֵר לְעִיל (סְעִיף ו') זֶה
25 שְׁעֵלָה בְּרִצּוֹנוֹ שְׁהַמְשָׁכָה
26 לְדַמְעָלָה תִּהְיֶה עַל-יְדֵי
27 אֲתַעְרוּתָא-דְּלִתְמָא הוּא לֹא
28 בְּגַלֵּל שֶׁאֵין לֵאֲתַעְרוּתָא דִּלְתַתָּא יֵשׁ
29 כּוֹחַ לְעוֹרֵר אֶת הַאֲתַעְרוּתָא דִּלְעִילָא'
30 שֶׁהִי אֵין-עֵרוּךְ בֵּין שְׁנֵי הַעֲנִינִים,
31 כְּמִבּוּאָר לְעִיל, אֵלָא, כִּי שֶׁרֵשׁ
32 הַאֲתַעְרוּתָא-דְּלִתְמָא גְבוּה מְאֹד,
33 הוּא בְּעֶצְמוֹת אוּר-אֵין-סוּף
34 שְׁלִמְעָלָה גַם מִהָאוּר כְּמוֹ
35 שֶׁהוּא מְצַד-עֲצָמוֹ קוֹדָם
36 שְׁעֵלָה בְּרִצּוֹנוֹ עֲנִיין
37 הַאֲתַעְרוּתָא-דְּלִתְמָא, וְלִפִּי זֶה
38 יֵשׁ לֹמֵר, דְּנוֹסָף לְזֶה שְׁעַל-
39 יְדֵי הַעֲבוּדָה דְּאָדָם הַתַּחְתּוֹן
40 מִתְּגַלֶּה הַפְּנִימִיּוֹת דְּאָדָם
41 הַעֲלִיּוֹן' שֶׁהוּא 'חַד' מְצִיאוֹת
42 אַחַת מִמֶּשׁ עִם הַפְּשִׁיטוֹת דְּאוּר-

אֵין-סוּף כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּכַחֲנִית מִים נְהָאוּר שִׁישׁ לוֹ שְׂיִכּוֹת
לְצִיּוֹר, דּוּגְמַת מִים כְּפִשׁוּטִים שְׁגַם לְפָנֵי שְׂמִסְתְּפָלִים בְּהֵם,
הֵם בְּאוֹפֵן שְׂאָפֶשֶׁר יְכוּלָה לִהְיוֹת נְרָאָה בְּהֵם הַפְּנִים
שְׂמִסְתְּפָלַת בְּהֵם], הִנֵּה בְּנוֹסָף לְכַךְ עַל-יְדֵי הַעֲבוּדָה דְּאָדָם
הַתַּחְתּוֹן, נִפְעַל חִידוּשׁ גְּדוֹל בְּהַרְבֵּה,
נִמְשָׁף גַם גִּילּוּי עֲצְמוֹת אוּר-
אֵין-סוּף שְׁלִמְעָלָה גַם מִהָאוּר
כְּמוֹ שֶׁהוּא מְצַד-עֲצָמוֹ וְלֹא
שִׁיךְ בּוֹ צִיּוֹר וְכוּמְבֹן נַעֲלָה מְכַפִּי שֶׁהוּא
בַּחֲנִית מִים.
יור"ד) וְהִנֵּה⁵⁹ הַעֲבוּדָה שֶׁל
הָאָדָם לְמַטָּה שְׁעַל-יְדֵיהָ מִתְּגַלֶּה
הַפְּנִימִיּוֹת דְּאָדָם הַעֲלִיּוֹן'
הִיא בְּכִלְלוֹת בְּאוֹפֵן כִּלְלִי
הַעֲבוּדָה דְּבְרוּר וְהַעֲלָאת נֶפֶשׁ
הַבְּהִמִית. כִּי זֶה שְׁעֶשֶׂר
סְפִירוֹת הַגְּלוּיּוֹת הֵם
(בְּחִיצוֹנִיּוֹת) כְּמוֹ דְּבַר נִבְדָּל
שְׁנִתְּהוּוּ מִעֶשֶׂר סְפִירוֹת
הַגְּנוּזוֹת, הוּא מְצַד הַפְּרָסָא
צְמֻצוֹם וְהַעֲלָם שֶׁנִּמְשָׁל לְמִסַּךְ מְבִדֵּל
(כְּתַרְגוּם אוֹנְקֵלוֹס עַל הַפְּסוּק 'וְהִבְדִּילָהּ
הַפְּרוּכַת', פֶּרֶסֶא) בֵּין עֶשֶׂר
סְפִירוֹת הַגְּנוּזוֹת לְעֶשֶׂר
סְפִירוֹת הַגְּלוּיּוֹת. וְעַל-יְדֵי
זְכוּת וְעִידוֹן וְהַעֲלָאת נֶפֶשׁ
הַבְּהִמִית שְׁבָאָדָם נַעֲשֶׂה זִיכוּת
הַפְּרָסָא שְׁבִין לְמַעְלָה
מֵאֲצִילוֹת (עֶשֶׂר סְפִירוֹת

דְּאָדָם הַתַּחְתּוֹן) הַפְּנִימִיּוֹת דְּאָדָם הַעֲלִיּוֹן',
שֶׁהוּא הַפְּשִׁיטוֹת דְּאוּר-אֵין-סוּף, אָפֶשֶׁר לִהְיוֹת
בוֹ הַצִּיּוֹר דְּאָדָם הַתַּחְתּוֹן⁵⁸. וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לֹמֵר
ד'כְּמִים הַפְּנִים לְפָנִים" הוּא גַם טַעַם וּבִאּוּר עַל
"כֵּן לֵב הָאָדָם לְאָדָם". דְּעִנְיָן "מִים הַפְּנִים
לְפָנִים" הוּא שְׁה'פָנִים הַתַּחְתּוֹנִים' הַנִּרְאִים מִחוּץ
לְמִים (עֶשֶׂר סְפִירוֹת הַגְּלוּיּוֹת) הֵם 'חַד' עִם
הַפְּנִים הַעֲלִיּוֹנִים' הַנִּרְאִים בְּמִים (עֶשֶׂר סְפִירוֹת
הַגְּנוּזוֹת), וְעַד שְׁהֵם 'חַד' עִם הַמִּים עֶצְמָם
(פְּשִׁיטוֹת דְּאוּר-אֵין-סוּף), וְזֶהוּ הַטַּעַם עַל "לֵב
הָאָדָם לְאָדָם", שְׁבִ'אָדָם הַעֲלִיּוֹן' נַעֲשֶׂה הַצִּיּוֹר
דְּאָדָם הַתַּחְתּוֹן.
דְּעַל-פִּי הַמְּבַאֵר לְעִיל (סְעִיף ו') זֶה
שְׁעֵלָה בְּרִצּוֹנוֹ שְׁהַמְשָׁכָה לְדַמְעָלָה
תִּהְיֶה עַל-יְדֵי אֲתַעְרוּתָא-דְּלִתְמָא הוּא, כִּי שֶׁרֵשׁ
הַאֲתַעְרוּתָא-דְּלִתְמָא הוּא בְּעֶצְמוֹת אוּר-אֵין-סוּף
שְׁלִמְעָלָה גַם מִהָאוּר כְּמוֹ שֶׁהוּא מְצַד-עֲצָמוֹ
קוֹדָם שְׁעֵלָה בְּרִצּוֹנוֹ עֲנִיין הַאֲתַעְרוּתָא-דְּלִתְמָא,
יֵשׁ לֹמֵר, דְּנוֹסָף לְזֶה שְׁעַל-יְדֵי הַעֲבוּדָה דְּאָדָם
הַתַּחְתּוֹן מִתְּגַלֶּה הַפְּנִימִיּוֹת דְּאָדָם הַעֲלִיּוֹן'
שֶׁהוּא 'חַד' עִם הַפְּשִׁיטוֹת דְּאוּר-אֵין-סוּף כְּמוֹ
שֶׁהוּא בְּכַחֲנִית מִים נְהָאוּר שִׁישׁ לוֹ שְׂיִכּוֹת
לְצִיּוֹר, דּוּגְמַת מִים כְּפִשׁוּטִים שְׁגַם לְפָנֵי שְׂמִסְתְּפָלִים בְּהֵם, הֵם בְּאוֹפֵן שְׂאָפֶשֶׁר
לִהְיוֹת נְרָאָה בְּהֵם הַפְּנִים שְׂמִסְתְּפָלַת בְּהֵם], הִנֵּה עַל-יְדֵי הַעֲבוּדָה דְּאָדָם
הַתַּחְתּוֹן, נִמְשָׁף גַם גִּילּוּי עֲצְמוֹת אוּר-אֵין-סוּף שְׁלִמְעָלָה גַם מִהָאוּר כְּמוֹ
שֶׁהוּא מְצַד-עֲצָמוֹ.

יור"ד) וְהִנֵּה⁵⁹ הַעֲבוּדָה שְׁעַל-יְדֵיהָ מִתְּגַלֶּה הַפְּנִימִיּוֹת דְּאָדָם הַעֲלִיּוֹן' הִיא
בְּכִלְלוֹת הַעֲבוּדָה דְּבְרוּר נֶפֶשׁ הַבְּהִמִית. כִּי זֶה שְׁעֶשֶׂר סְפִירוֹת
הַגְּלוּיּוֹת הֵם (בְּחִיצוֹנִיּוֹת) כְּמוֹ דְּבַר נִבְדָּל שְׁנִתְּהוּוּ מִעֶשֶׂר סְפִירוֹת הַגְּנוּזוֹת,
הוּא מְצַד הַפְּרָסָא בֵּין עֶשֶׂר סְפִירוֹת הַגְּנוּזוֹת לְעֶשֶׂר סְפִירוֹת הַגְּלוּיּוֹת. וְעַל-יְדֵי
זְכוּת נֶפֶשׁ הַבְּהִמִית נַעֲשֶׂה זִיכוּת הַפְּרָסָא שְׁבִין לְמַעְלָה מֵאֲצִילוֹת (עֶשֶׂר סְפִירוֹת

(58) והציור דאדם התחתון שבאדם העליון אינו דבר מובדל מאדם העליון אלא הוא אדה"ע עצמו, ע"ד הפנים הנראים במים שהם המים עצמם (כנ"ל בפנים). ועפ"ז מובן שאין שינוי (ח"ו) באדם העליון ע"י הציור דאדם התחתון שבו - ראה המשך תער"ב ח"ב ע' תתקסה. וראה גם אוה"ת בשלח ע' תפ. 59) בהבא לקמן, ראה המשך תער"ב ח"ב ע' תתקעה"ו.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הַגְּנוּזוֹת) וְאַצִּילוֹת (עֶשֶׂר סְפִירוֹת הַגְּלוּיּוֹת), והמסך המבדיל
2 ומעלים נהיה יותר זך ופחות מסתיר, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִרְגַּשׁ בְּגִילּוּי
3 כְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת דְּאַצִּילוֹת לְמִרוֹת שֶׁהן בְּצִיּוֹר וְגֵרֵר/ שֶׁהֵם הַגִּילּוּי
4 דְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת הַגְּנוּזוֹת שלא מוגדרות וּמְצִיּוּרוֹת, וְכַנְזָר לְעֵיל
5 שֶׁהַפְּנִים שֶׁבַמִּים הַפְּשוּטִים הֵם
6 הַנְּרָאִים לְהָאָדָם מִתּוֹךְ הַמִּים וְלא
7 דְמוֹת הַפְּנִים שֶׁהֵבִיטוּ בְּמִים שֶׁהֵם
8 צִיּוֹר מוּגֵדֵר וּמְצִיּאוֹת נִבְדָּלוֹת.
9 וְהַלוֹסִיף, דְּעַל־יְדֵי בְּרוּר
10 וְזוֹכֵךְ נִפְשׁ הַבְּהֵמִית שֶׁל כָּל אָדָם
11 פְּרִיט, נַעֲשֶׂה זְכוּךְ כָּל
12 הַפְּרָסָאוֹת, וְלא רַק הַפְּרָסָאוֹת, וְגַם הַזְכוּךְ
13 הַסְּפִירוֹת הַגִּלוּיּוֹת לְסְפִירוֹת הַגְּנוּזוֹת
14 וְגַם הַזְכוּךְ דְּצִמְצוּם הָרָאוּשׁוֹן
15 הַתַּחֲלַת כָּל הַצִּמְצוּם שֶׁהוּא צִמְצוּם
16 גְּדוֹל מְאוֹד, וְעַל־יְדֵי־זֶה שֶׁכָּל
17 הַצִּמְצוּמִים מוֹדְכִכִּים וְכִבְרֵי אִינֵם
18 מְעַלְמִים וּמְסַתְרִים, הִרִי הַחֲבוּר
19 דְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת הַגִּלוּיּוֹת עִם
20 עֶשֶׂר סְפִירוֹת הַגְּנוּזוֹת הוּא
21 עִם כָּל הַדְּרָגוֹת שֶׁבְּעֶשֶׂר
22 סְפִירוֹת הַגְּנוּזוֹת, כּוֹלָל גַּם
23 הַדְּרָגָה הַכִּי נְעִלִית, עֶשֶׂר סְפִירוֹת
24 הַגְּנוּזוֹת שֶׁלְּפָנֵי הַצִּמְצוּם
25 (כַּמְבֹּאֵר בְּחִסְדוֹת שֶׁלֹּא־מִיתוֹ שֶׁל דָּבָר
26 כָּל גִּילּוּי וְהַמְשַׁכָּה הֵם בְּאִמְצוּת עֶשֶׂר
27 סְפִירוֹת, וּבְעֵצֶם הַמוֹשֵׁג עֶשֶׂר סְפִירוֹת
28 קִיִּים גַּם בְּדְרָגוֹת הַכִּי עֲלִיוֹנוֹת, וְעַד
29 לְבַחֲנוּת שֶׁלְּפָנֵי הַצִּמְצוּם).
30 וְעַל־דֵּרֶךְ־זֶה כֵּשֶׁם שֶׁהַעֲבוּדָה שֶׁל
31 בִּירוֹר נִפְשׁ הַבְּהֵמִית פּוֹעֵלֶת חִיבוּר שֶׁל
32 הַסְּפִירוֹת הַגִּלוּיּוֹת עַד לְדְרָגָה הַכִּי
33 עֲלִינָה שֶׁל הַסְּפִירוֹת הַגְּנוּזוֹת, הוּא
34 לְאִדְךָ לְצַד שְׁנֵי, לְגַבִּי זִכּוּךְ
35 הַתַּחֲתוֹן, שֶׁעַל־יְדֵי זְכוּךְ נִפְשׁ
36 הַבְּהֵמִית, מְזַדְּכֶכֶת לֹא רַק הַפְּרָסָא
37 הַמְּבִדֵּלֶת בֵּין הַסְּפִירוֹת, בֵּין הַסְּפִירוֹת
38 הַגִּלוּיּוֹת וְהַגְּנוּזוֹת אֲלָא גַּם הַפְּרָסָא
39 שֶׁבֵּין אַצִּילוֹת לְבְּרִיאָה-
40 יְצִירָה־עֲשִׂיָּה [דְּעַקֵּר הַהֲעֵלֵם
41 וְהַצִּמְצוּם בֵּין הָאוּר הַכְּלִי־גְּבוּל לְאוּר
42 הַמְּאִיר כְּעוֹלָמוֹת וּבְנִבְרָאִים מוּגְבָּלִים
43 וְעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה הַחֲבוּר דְּאָדָם הַתַּחֲתוֹן עִם אָדָם
44 הָעֲלִיוֹן].

45 וְהַעֲבוּדָה שֶׁעַל־יְדֵי נִמְשָׁךְ הַגִּילּוּי דְּעִצְמוֹת אוֹר־אֵין־סוּף
46 הִיא הַעֲבוּדָה הַנְּעִלִית יוֹתֵר מִהַעֲבוּדָה שֶׁל זִכּוּךְ הַנִּפְשׁ הַבְּהֵמִית, הִיא
47 הַעֲבוּדָה שֶׁמְצַד הַנְּשִׁמָּה עֲצֵמָה (שֶׁלְּמַעֲלָה מִהַתְּלַבְּשׁוֹת בְּגוּף
48 וְנִפְשׁ הַבְּהֵמִית), דְּכַבְּלָלוֹת הוּא הַעֲבוּדָה דְּרַעוּתָא דְּלָבָא
49 רַצוֹן הַלֵּב לְהִיּוֹת נִמְשָׁךְ לְאַלוּקוֹת. כִּי
50 זֶה שֶׁעַל־יְדֵי הַעֲבוּדָה
51 דִּישְׂרָאֵל נִמְשָׁךְ גִּילּוּי עִצְמוֹת
52 אוֹר־אֵין־סוּף הוּא מְצַד
53 מַעֲלַת הַנְּשִׁמָּה, דְּ"עָלוּ
54 בְּמַחְשָׁבָה" (כַּנְזָר לְעֵיל
55 סְעִיף ו'), וְלִכֵּן הַמְּשַׁכָּת גִּילּוּי
56 זֶה הוּא עַל־יְדֵי רַעוּתָא
57 דְּלָבָא הַמְּשִׁיכָה לְהַתְּקַרֵּב לְאַלוּקוֹת
58 שְׁקִימַת רַק בְּנִשְׁמוֹת, וְכַמּוּבָן לֹא
59 קִיִּימַת בְּנִפְשׁ הַבְּהֵמִית, וְלִכֵּן הַעֲבוּדָה
60 עִם הַנִּפְשׁ הַבְּהֵמִית לֹא יִכּוּלָה לְעוֹרֵר
61 אוֹתָהּ.
62 יֵאָדָּם (יֵא) וְהִנֵּה בְּחֵדוּשׁ שְׁנַתְּחַדֵּשׁ
63 בְּמַתַּן־תּוֹרָה [בְּפַעַם
64 הָרְאוּשׁוֹנָה בְּמַתַּן תּוֹרָה שֶׁהִיא בְּהַר
65 סִינַי, לְאַחַר יְצִיאַת מִצְרַיִם, וְעַל־
66 דֵּרֶךְ־זֶה בְּמַתַּן־תּוֹרָה שֶׁבְּכָל
67 שָׁנָה כְּאִשֶׁר עֲנִינֵי מַתַּן תּוֹרָה כַּפֵּעַם
68 הָרְאוּשׁוֹנָה חֲזוּרִים וּמְאִירִים מַחֲדוּשׁ],
69 שְׁנֵי עֲנִינִים שׁוֹנִים.
70 הַעֲנִינֵי הָאֶחָד, הַמְּשַׁכָּת וְגִילּוּי
71 עִצְמוֹת אוֹר־אֵין־סוּף
72 לִישְׂרָאֵל - כְּלִשׁוֹן הַכְּתוּב הַפּוֹתַח
73 אֶת עֲשֵׂרֵת הַדְּבָרוֹת "אֲנֹכִי חֵינּוּ
74 עֲצֻמוֹתַי יֵת, נַעֲשֶׂה הַיּוֹי אֶלְקִיךָ"
75 מְאִיר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל,
76 וְהַמְּשַׁכָּת גִּילּוּי זֶה הוּא עַל־
77 יְדֵי רַעוּתָא דְּלָבָא הַתַּעוֹרְרוֹת
78 וְהַתְּגַלוֹת הַרַצוֹן לְאַלוּקוֹת שֶׁנִּמְצָא
79 בְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. וְהַעֲנִינֵי הַשְּׁנִי וְכַטּוּל
80 הַגְּזֵרָה וְהַמְּחִצָּה בֵּין עֲלִיוֹנִים
81 וְתַחֲתוֹנִים⁶⁰, כְּדַבְּרֵי הַמְּדֻרָשׁ שֶׁמַּתַּן
82 תּוֹרָה נִמְשָׁךְ לְשֵׁנֵי מְדִינּוֹת שֶׁהַמֶּלֶךְ גּוֹר
83 שְׁבִנֵי הָאֶחָת לֹא יַעֲלוּ לְשֵׁנִיָּה וּבִנֵי
84 הַשְּׁנִיָּה לֹא יִרְדּוּ לְרֵאוּשׁוֹנָה וְאַחֲרֵי־כֵן
85 הַתְּבַטְּלָה הַגּוֹזֵרָה, וְכֵן הִיא בְּמַתַּן תּוֹרָה
86 שֶׁעַד אַז הִיִּיתָה מַחֲצִיגָה שֶׁלֹּא אִפְשָׁרָה חִיבוּר בֵּין עֲלִיוֹנִים וְתַחֲתוֹנִים וְאִילוּ בְּמַתַּן
87 תּוֹרָה הַגּוֹזֵרָה בְּטֵלָה (כְּאִשֶׁר עֲלִיוֹנִים יִרְדּוּ לְתַחֲתוֹנִים - וְיִרְדּוּ ה' עַל הַר סִינַי",
88 וְתַחֲתוֹנִים עָלוּ לְעִלְיוֹנִים - וְאֵל מִשָּׁה אָמַר עֲלֶיהָ) וּבְמַתַּן תּוֹרָה, עִם בִּיטוּל

בשעה שעלה משה למרום

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 הגירה המפרידה בין עליונים ותחתונים, בטלה המחיצה **בְּכָל הָעוֹלָמוֹת.**
 - 2 **וְהַמְשַׁכֵּת גִּילּוּי זֶה** שמחבר עליונים ותחתונים הוא **עַל-יְדֵי בְרוּר**
 - 3 **נֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית.**
 - 4 **וְלֶכֶן בְּסִפְרֵית הָעוֹמֵר, שֶׁהִיא הַהֲכָנָה לְמַתַּן-תּוֹרָה, צָרִיף**
 - 5 **לְהִיּוֹת שְׁנֵי הָעֲנִינִים,** העניין
 - 6 האחד **בְּרוּר** וזיכרון **הַמְדוּת דְּנֶפֶשׁ**
 - 7 **הַבְּהֵמִית** שהיא העבודה המבטלת
 - 8 את הצמצומים והמחיצות ומחברת בין
 - 9 עליונים ותחתונים, **וְהַאֲהָבָה**
 - 10 **ד' כָּכָל מְאֹדָךְ** ('רעותא
 - 11 **דְּלָבָא')** שהיא הפועלת את המשכת
 - 12 **עצמותו** ("אנוכי") למטה.
 - 13 **וְזֶהוּ מַה שֶּׁכָּתוּב וּסְפָרְתָם**
 - 14 **לְכֶם גּוֹ'** את ספירת העומר החל
 - 15 **מִיּוֹם הַבֵּיאָכֶם אֶת עֹמֵר**
 - 16 **הַתְּנוּפָה גּוֹ', דַּעֲנֵן עֹמֵר**
 - 17 **הַתְּנוּפָה גּוֹ' הוּא כְּמוֹ**
 - 18 **שֶׁכָּתוּב⁶¹ וְהִנֵּף אֶת הָעֹמֵר**
 - 19 **גּוֹ' לְרִצּוֹנְכֶם, לְרִצּוֹנְכֶם הוּא**
- רמו לעבודה הנעלית של נשמות ישראל עצמן, 'רעותא דלָבָא', העבודה של התעוררות רצון הלב לאלוקות, ועל-ידי רצון זה (דְּהָאָדָם) "עושים" וממשיכים "רצונו של מקום". וְזֶהוּ "אִימְתֵי הֵן תְּמִימוֹת, בְּזִמְן שִׁישְׁרָאֵל עוֹשִׁין רִצּוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם", וזו המשמעות הפנימית של דברי המדרש המובאים בתחילת המאמר שספירת העומר היא במעלה ומדריגה של 'תמימות', ככתוב 'שבע שבתות תמימות', כאשר בני ישראל 'עושים רצונו של מקום' דְּהַמְשִׁכָה זו המשכת ה'עצמות' על עבודת הנשמות ב'רעותא דלביא' הוא **עֲנֵן הַתְּמִימוֹת, אֲמַתִּית הַשְּׁלָמוֹת.**
- וְזֶהוּ מַה שֶּׁכָּתוּב וּסְפָרְתָם לְכֶם גּוֹ' מִיּוֹם הַבֵּיאָכֶם אֶת עֹמֵר הַתְּנוּפָה גּוֹ', דַּעֲנֵן עֹמֵר הַתְּנוּפָה גּוֹ' הוּא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב⁶¹ וְהִנֵּף אֶת הָעֹמֵר**
- גּוֹ' לְרִצּוֹנְכֶם, לְרִצּוֹנְכֶם הוּא 'רעותא דלָבָא, ועל-ידי רצון זה (דְּהָאָדָם) "עושים" וממשיכים "רצונו של מקום". וְזֶהוּ "אִימְתֵי הֵן תְּמִימוֹת, בְּזִמְן שִׁישְׁרָאֵל עוֹשִׁין רִצּוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם", דְּהַמְשִׁכָה זו הוּא עֲנֵן הַתְּמִימוֹת, אֲמַתִּית הַשְּׁלָמוֹת.**

(61) אמור כג, יא.

המשך ביאור למסכת סוטה ליום ארבעים ושישה לעומר עמוד ב

- 1 עליה אדם הראשון לישוב, ולכך לא עבר בה איש, וכן דקלים אלו,
 - 2 במקום זה יש רק דקלים, כי כך גזר אדם הראשון, שלא יהיה בו אלא
 - 3 ישוב ודקלים, ולכך מתכוונים במה שאומרים שהדקלים משנות אדם
 - 4 הראשון. מספרת הגמרא, **רַב מְרְדְּכֵי אֱלוֹיָה לְרַב אֲשִׁי רבו**
 - 5 **מִהַנְרוּגְיָא וְעַד בֵּי בִיפִי, וְאָמְרוּ לָהּ, עַד בֵּי דִירָא.**
 - 6 **אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשׁוּם רַבִּי מְאִיר, כָּל שְׂאִינֵי מְלֻנָּה וּמְתַלְנָה – כל**
 - 7 **שְׂאִינֵי מְלֻנָּה את חברו, וכן מי שאינו מניח שילווהו, הרי הוא כְּאִילוֹ**
 - 8 **שׁוֹפֵף דְּמִים, שְׂאִילְמַלִּי לְיווְהוּ אֲנָשִׁי וְרִיחוֹ לְאֱלִישֶׁע כשהלך**
 - 9 **מְעִירָם, לא היו התינוקות מתקלטים בו, וכך לא גִּירָה דוֹבִים**
 - 10 **לְתִינוּקוֹת, ומביאה הגמרא את המעשה, שְׁנֵאמַר על אלישע הנביא**
 - 11 **אחר שריפא את המים ביריחו, "וַיַּעַל מִשֶּׁם בֵּית אֵל וְהוּא עֹלָה**
 - 12 **בְּרִדְךָ וַיַּעֲרִים קְטָנִים יָצְאוּ מִן הָעִיר וַיִּתְקַלְסוּ בוֹ וַיֹּאמְרוּ לוֹ עֲלֵה**
 - 13 **בְּרַחַת עֲלֵה בְּרַחַת", ומפרשת הגמרא, אָמְרוּ לוֹ, עֲלֵה שֶׁהַקְּרָחָת –**
 - 14 **שְׂרוּקְנַת עֲלִינוּ אֶת הַמְּקוֹם שֶׁכֵּל עוֹד שְׁהִיו הַמִּים רַעִים, היינו**
 - 15 **מתפרנסים על ידי שהבאנו מים ממקום אחר ומכרנו, ועכשיו**
 - 16 **שרפאת את המים, קפחת את פרנסתינו.**
 - 17 **עוד מבארת הגמרא, מֵאִי וַיַּעֲרִים קְטָנִים' הרי נערים גדולים הם**
 - 18 **ואינם קטנים, וקטנים אינם נערים, אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר, נערים נקראו**
 - 19 **על שם שְׁמֹנְעָרִים מִן הַמְּצוֹת, קְטָנִים נקראים על שם שְׁהִיו מְקַטְנֵי**
 - 20 **אֲמִנָּה בכך שדאגו על הפסק פרנסתם על ידי ריפוי המים. תִּנְאָ**
 - 21 **בברייתא פירוש אחר על כך, נְעָרִים הָיוּ, וּבְזוּבֵי עֲצָמָן – הנהיגו את**
 - 22 **עצמם בבזיון בקטנים. מִתְקַרְף לָהּ רַב יוֹסֵף, מה הקושי בכך**
 - 23 **שקרויים גם נערים וגם קטנים, וְלָמָּא נערים אינו כינוי לגילם אלא**
- קרויים כך **עַל שֵׁם מְקוֹמָן** שבאו מעיר ששמה 'נעורין', וקטנים היו, **מִי לֹא כְּתִיב – וכי לא נאמר כעין זה, "וְאָרְסִי יָצְאוּ גְדוּדִים וַיִּשְׁבּוּ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נֶעְרָה קְטָנָה", וְקִשְׂיָא לֵן כְּמוֹ כֵן, כיצד היא נֶעְרָה וְקְטָנָה הלא נערה בת שנים עשרה היא ואינה קטנה, וְאָמַר רַבִּי שְׂרָתָה, קְטָנָה היתה דְּמֵן נְעוּרֵן – מן העיר נעורן, וכך נאמר גם כאן בענין נערים קטנים. מתרצת הגמרא, הָתָם בענין נערה קטנה **לֹא מְפָרֵשׁ** הכתוב **מְקוֹמָהּ** מאין היא באה, לכך ניתן לפרש ש'נערה' הוא על שם מקומה, ואילו **הָתָם** בענין הנערים הקטנים **מְפָרֵשׁ מְקוֹמָן** שיצאו מיריחו, ולכך אין לפרש ש'נערים' הוא על שם מקומם. עוד נאמר שם, **"וַיִּפֹּן אַחֲרָיו וַיִּרְאֵם וַיִּקְלַלֵם בְּשֵׁם ה'",** מפרשת הגמרא, **מַה רָאָה, אָמַר רַבִּי, רָאָה מִמֶּשׁ – שהענישם בראייתו, בְּדַתְנָיָא, רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר, כָּל מְקוֹם שֶׁנִּתְּנוּ חֻמְּוִים עֲנִינֵיהֶם לרעה, התוצאה היתה או מִיתָה או עוֹנֵי, וּשְׂמֹאֵל אָמַר, רָאָה ברוח הקדש שְׁבֹלְוֵן נִתְעַבְּרָה בְּהֵן אֲפֵן בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים שהוא יום שאסור בתשמיש המטה. וְרַבִּי יִצְחָק נִפְחָא אָמַר, בְּלוּרִית – שער שמגדלים אחורי העורף רָאָה שִׁישׁ לְהֵן כְּאֲמוּרִיִּים ולכך קללם. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, רָאָה ברוח הקדש שֶׁלֹּא הִיתָה בְּהֵן לְחֻלּוּחִית שֶׁל מְצוּחַ ולכך קללם. שואלת הגמרא, וְלָמָּא בְּזוּרְעִיָּהוּ נִיחָה הוּא – תהיה לחלולית, ואין ראוי לקללם. אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר ראה שאין לחלולית לא **כֶּסֶם וְלֹא בְּזוּרְעִים עַד סוּף כָּל הַדְּיוּרוֹת** ולכך קללם. אחרי שאלישע קללם נאמר שם, **"וַיִּתְאַבְּנָה שְׂתֵמִים דוֹבִים מִן הַנַּעַר וַתִּבְקַעְנָה מֵהֶם אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם יְלָדִים",******

מצוות היא באופן 'מקיף' שאינו נמשך וחודר בעולמות ובנבראים בפנימיות, 44
 וְשָׂרְשָׁה גַם-כֵּן מִפְּנִימִיּוֹת הַכֶּתֶר כּו'. והעובדה שמדובר באור פנימי 45
 היא בגלל שהוא אור ממדריגה נמוכה יותר אלא גם אור זה נמשך ממקור 46
 גבוה מאוד, פנימיות הכתר, וכיוון שהוא נמשך מהפנימיות, לכן הוא אור 47
 פנימי. 48

וְלִכֵּן גַּבִּי בְּנֵי קֵהַת שִׁהְיוּ 49
 טוֹעֲנִין אֶת הָאָרוֹן שְׁבוּ 50
 הַלְּוִחֹת, עֲנִין הַתּוֹרָה, נֹאמֵר 51
 "נִשְׂאָ אֶת רֹאשׁ" כִּי עֲבוּדָה זוֹ שֶׁל 52
 נְשִׂיאת רֹאשׁ (הַעֲלָאת הַמּוֹחֵן אֶל 53
 הַרְצוֹן) שֵׁיכַת בַּעֲיָקָר לְלִמּוּד הַתּוֹרָה 54
 שֶׁהוּא עֲנִינָם שֶׁל בְּנֵי קֵהַת. אֲךָ מִכֵּל- 55
 מִקּוֹם גַּם בְּנֵי גֵרְשׁוֹן, פִּיּוֹן 56
 שֶׁנִּשְׂאָו אֶת הַיְרִיעוֹת שֶׁל 57
 הַמִּשְׁכָּן, שֶׁגַם הֵם בְּחִינַת הַמְּקִיף, 58
 דְּוִגְמַת הַהִמְשָׁכָה שְׁעַל-יְדֵי 59
 הַמְּצֹאֹת כַּמְבוּאָר לַעֲלֵי, לִכֵּן נֹאמֵר 60
 בָּהֶם בְּכֵנִי גֵרְשׁוֹן "נִשְׂאָ אֶת 61
 רֹאשׁ", שִׁזְהוּ הַהֲעֲלָאָה 62
 לְבְּחִינַת כֶּתֶר, וּמִפְּלִ-מִקּוֹם 63
 נֹאמֵר "בְּנֵי גֵרְשׁוֹן גַּם הֵם" 64
 וּמִשְׁמַע שֶׁעִיָּקֵר נְשִׂיאת רֹאשׁ' הוּא שֶׁל 65
 בְּנֵי קֵהַת וְאִילוּ הַנְּשִׂיאת רֹאשׁ שֶׁל בְּנֵי 66
 גֵרְשׁוֹן הִיא כְּתוּסַפַּת וְטַפֵּל לְבְנֵי קֵהַת, 67
 ("גַּם הֵם"), לְפִי שֶׁאֲצֹלֵם אֶצֶל בְּנֵי 68
 גֵרְשׁוֹן, הֲרִי זֶה הַנְּשִׂיאת רֹאשׁ' 69
 (הַנִּפְעֵלָת עַל יְדֵי קִיּוּם הַמְּצוּוֹת) 70
 בְּבְּחִינַת מִקְיָף עֲדִין, וְאִלוּ 71
 עָקֵר עֲנִין נְשִׂיאת רֹאשׁ נֹאמֵר 72
 בְּכֵנִי קֵהַת שֶׁנִּשְׂאָו אֶת 73
 הַלְּוִחֹת, עֲנִין הַתּוֹרָה שֶׁמֵּאִיר 74
 בְּבְּחִינַת פְּנִימִיּוֹת כַּמְבוּאָר לַעֲלֵי. 75
 וְעוֹד זֹאת, עֲנִין נוֹסֵף שְׁבוּ יֵשׁ לְבְנֵי 76
 קֵהַת יִתְרוֹן עַל בְּנֵי גֵרְשׁוֹן וְלִכֵּן נֹאמֵר 77
 בְּכֵנִי גֵרְשׁוֹן גַּם הֵם, הוּא שֶׁבְּנֵי 78
 גֵרְשׁוֹן מַעֲלִים מִזְכִּכִּים וּמְרוֹמְמִים 79
 אֶת הַמִּדּוֹת הָעֲלִיּוֹת לְבְּחִינַת 80
 מִדּוֹת שְׁלֹמֶעֱלָה מִהַשְּׁכָל בִּסְדֵר 81
 הַשְּׁתַּלְשׁוֹת' שֶׁל הָאוֹרוֹת וְהַסְּפִירוֹת 82
 הָעֲלִיּוֹת, הַמּוֹחֵן, הַשְּׁכָל (חֻכְמָה בִּינָה וְדַעַת) הֵם מַעֲלֵי לְמִדּוֹת (חֶסֶד, גְּבוּרָה, 83
 תְּפָאֵרַת וְכֵן הַלְּאֵה), אֲבָל לְמִדּוֹת יֵשׁ שׁוֹרֵשׁ וּמְקוֹר בְּדַרְגוֹת עֲלִיּוֹת יוֹתֵר, 84
 שֶׁלְמַעֲלָה מִהַשְּׁכָל (וְשׁוֹרֵשׁ הַמִּדּוֹת בְּמַדְרִיגָה שֶׁלְמַעֲלָה מִהַשְּׁכָל הוּא בְּחִינַת 85
 ז' תְּחִתּוֹנוֹת שְׁבַע הַמִּדּוֹת הַנִּקְרָאוֹת 'תְּחִתּוֹנוֹת' כִּי הֵן בְּדַרְגָּה נְמוּכָה בִּיחַס 86

בתחילת פרשת השבוע נאמר: 1
 נִשְׂאָ אֶת רֹאשׁ בְּנֵי גֵרְשׁוֹן גַּם הֵם וְגו'. 1. וּמְדִיק וְשׁוֹאֵל רַבְּנוּ 2
 הַזֵּקֵן בְּלִקְוֵי תוֹרָה', 2, סֵפֶר הַמְּכִיל מֵאִמְרֵי חֲסִידוֹת שֶׁל עַל פְּרָשִׁיּוֹת 3
 הַתּוֹרָה בְּחֻמְשֵׁים וְיִקְרָא-כַּמְדַּבֵּר דְּבָרִים (וְשִׁיר הַשִּׁירִים) יֵשׁ לְהַבִּין לְמָה 4
 נֹאמֵר בְּכֵנִי גֵרְשׁוֹן "גַּם הֵם" 5
 בִּיטוֹי שֶׁמִּשְׁמַעוֹתוֹ שֶׁהֵם פְּחוֹת חֲשׁוּבִים 6
 וְטַפִּלִּים לְגַבִּי שֶׁאֵר מִשְׁפָּחוֹת הַלְּוִיִּים 7
 שֶׁעִלֵּיהֶם מְדוּבָר כַּפְּסוּקִים אֵלֶּה? 8
 וְנִקְוֶדַת הַבְּאִוֵר שֶׁל רַבִּינוּ הוֹקֵן 9
 בְּזֶה' 3 בִּלְקוֹטֵי תּוֹרָה' שֶׁ, שֶׁהַעֲנִין 10
 ד' נִשְׂאָ אֶת רֹאשׁ" לְפִי מִשְׁמַעוֹתוֹ 11
 הַפְּנִימִית הוּא לְהַעֲלוֹת לְנִשְׂאָ 12
 וְלוֹרֵמֵם אֶת בְּחִינַת הָרֹאשׁ 13
 14 שְׁעִינֵינוּ שְׁכַל לְבְּחִינַת הַרְצוֹן (שְׁלֹמֶעֱלָה מִן הַשְּׁכָל כִּפִּי 15
 16 שְׂרוּאִים גַּם בְּכּוֹחוֹת הַנִּפְשׁ שֶׁל הָאָדָם, 17
 18 הַמְּקַבְּלִים לְסַפִּירוֹת וְלְבְּחִינּוֹת 19
 20 הָעֲלִיּוֹת בְּאֻלּוֹקוֹת שְׁבִדוֹן כֻּלָּ הַשְּׁכָל 21
 22 נוֹטָה אַחֵר הַרְצוֹן) וְ'פְּתָר' בְּחִינַת 23
 24 'כְּתֵר עֲלִיּוֹן' שְׁעִינֵינוּ הַרְצוֹן הָעֲלִיּוֹן 25
 26 שֶׁלְמַעֲלָה מִבְּחִינַת 'רֹאשׁ' ר'חֻכְמָה' 27
 28 שְׁעִינֵינָה שְׁכַל. וְעָקֵר הַהֲעֲלָאָה זֹו 29
 30 שֶׁל הַשְּׁכָל אֶל הַרְצוֹן הִיא עַל-יְדֵי 31
 32 עֵסֶק לְיִמּוּד הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא 33
 34 הַתּוֹרָה בְּחִינַת רְצוֹן הָעֲלִיּוֹן 35
 36 שֶׁהִיא בְּחֻכּוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה-בִּיּוֹד' 37
 הוּא גִילָה אֶת רְצוֹנוֹ. 38
 39 וּבְפְּרָטִיּוֹת יוֹתֵר, יֵשׁ מַעֲלָה 40
 41 בְּתוֹרָה שֶׁהִיא הַרְצוֹן הָעֲלִיּוֹן גַּם 42
 43 לְגַבִּי מְצוֹת, שֶׁהַמְּצוֹת (שְׁגַם 44
 45 הֵן רְצוֹן הָעֲלִיּוֹן וְאֵם כֵּן לְכַאוּרָה 46
 47 הַתּוֹרָה וְהַמְּצוּוֹת שׁוּיִים בְּחִשְׁבוֹתָם 48
 49 וְנִמְעַלְתָּם, אֲלֵא (שֶׁהַמְּצוּוֹת) הֵן 50
 51 בְּבְּחִינַת מִקְיָף בְּלִבְד, וְאִינוּ 52
 53 מֵאִיר הַגִּילּוּי בְּבְּחִינַת אִוֵר 54
 55 פְּנִימִי מִמֶּשׁ, אֲבָל הַתּוֹרָה 56
 57 הִיא בְּבְּחִינַת אִוֵר פְּנִימִי 58
 59 מִמֶּשׁ, כַּמְבוּאָר בְּקַבְלָה וְחֲסִידוֹת 60
 61 שֶׁהַמִּשְׁכָּת וְגִילּוּי הָאוֹר הָאֻלּוֹקִי 62
 63 בְּעוֹלָמוֹת וּבְנִבְרָאִים בָּאָה בְּשֵׁנֵי אֹפְנִים: הַמִּשְׁכָּה 'פְּנִימִית', הַנְּרָגֶשֶׁת וְנִקְלַטֵּת 64
 65 בְּהֵם בְּפְּנִימִיּוֹת וּמֵתְאַחַדֵת אִתָּם, וְהַמִּשְׁכָּה בְּדֶרֶךְ 'מִקְיָף' שְׁמֵאִירָה וּמֵתְגַלָּה 66
 67 בְּאֻפֵּן שֶׁל רֹמְמוֹת וְהַבְּדִלָּה, וְעַל כֵּךְ מְבוּאָר כַּאֲן שֶׁהִיתְרוֹן בְּהַמִּשְׁכָּה עַל יְדֵי 68
 69 לְיִמּוּד הַתּוֹרָה הוּא שֶׁהִיא הַמִּשְׁכָּה פְּנִימִית וְאִילוּ הַהַמִּשְׁכָּה שֶׁעַל יְדֵי קִיּוּם 70

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 לשלוש הספירות של המוחין, כפי ששבע המידות ד'אריף אנפין' פנים
 2 ארוכות, והיא בחינה ממדריגת ה'כתר' שלמעלה מהשכל והחכמה, כשם
 3 שכתר בגשמיות הוא מעל הראש), אָבֵל בְּנֵי קָהָת מַעֲלִים אֶת בְּחִינַת
 4 הַחֲכֵמָה שְׁהִיא עֲנִינִים וּמְדִירָגָתָם (כמבואר לעיל שהדבר נרמז בשייכות של
 5 בני קהת לארון וללוחות) לְבַחֲבִינַת
 6 הַחֲכֵמָה שֶׁבִּפְתָּר (שלמעלה
 7 מהמידות כפי שהן בכתר). אָבֵל
 8 עֲבֹדַת בְּנֵי מְרָרִי שְׁהִיא כְּאִמּוֹר
 9 עֲבֹדַת הַמִּידוֹת הִיא בְּבַחֲבִינַת
 10 יִרְאָה עֲבֹדַת ה' מִתּוֹךְ יִרְאָה
 11 הַנִּמְשָׁקֶת מִן הָרֹאשׁ וְהַמּוֹחִין
 12 והיא למטה מהראש והמוחין עצמם,
 13 לְקַף לֹא נֶאֱמַר בָּהֶם 'נְשִׂיאַת
 14 רֹאשׁ' שְׁהִי זֶה עֲבֹדַת הַמִּידוֹת וְלֹא
 15 עֲבֹדַת הָרֹאשׁ.
 16 וּמוֹסִיף רַבְנֵי הַזִּקֵּן לְבָאֲרֵי⁴ בְּהַמְשָׁךְ
 17 הַמֵּאמֵר בְּלִקּוּטֵי תוֹרָה, שֶׁהֶעֱנִין
 18 ד'נְשִׂיאַת רֹאשׁ' שְׁהוּא, כְּאִמּוֹר,
 19 הַעֲלֵאת הָרֹאשׁ וְהַמּוֹחִין לְבַחֲבִינַת
 20 שְׁלֹמֶעֱלָה מֵהַשְּׁכַל, מוֹרָה עַל
 21 הָעֲבֹדָה עֲבֹדַת ה' בְּבַחֲבִינַת
 22 הַלּוֹף הַלִּיכָה וְעֲלִיָּה מִמְדִּירָגָה
 23 לְמִדְרִיגָה בְּלִי גְבוּל (וְהוּא עֲנִין
 24 הָעֲבֹדָה ד'בְּכָל מְאֹדָךְ'⁵
 25 כְּנֹאמֵר בְּקִרְיַת שֹׁמֵר "וְאַחֲבַת אֶת ה'
 26 אֱלֹהֶיךָ... בְּכָל מְאֹדָךְ, ר'מאוד'
 27 מִשְׁמַעוֹתוֹ בְּלִי גְבוּל), כְּמוֹ
 28 שֶׁכְּתוּב⁶ בְּנִבְאוֹת זְכַרְיָה בְּרַבֵּר ה'
 29 לִיהוֹשֻׁעַ חֲכֵן הַגְּדוֹל וְנִתְתִּי לְךָ
 30 מִהַלְכִים בֵּין הָעוֹמְדִים,
 31 דְּפִירוּשׁ "מִהַלְכִים" הַלִּיכָה
 32 בְּלִשׁוֹן רַבִּים הוּא שְׁנֵי מִינֵי
 33 הַלּוֹף שְׁנֵי סוּגִים שֶׁל הַלִּיכָה,
 34 הָאֶחָד הַלִּיכָה וְהַתְּעֵלוֹת עַל-יְדֵי
 35 יְרֵעוּתָא דְלְבָא' רְצוֹן הַלֵּב,
 36 הַתְּעוֹרוֹרוֹת שֶׁל הָאָדָם מִלְּמַטָּה מִצַּד
 37 הָאָדָם לְמַעְלָה לְהַתְּקַרֵּב לְאֱלֹהוֹת,
 38 וְזֶהוּ עֲנִין בְּנֵי גְרָשׁוֹן הַעוֹבְדִים
 39 אֶת ה' בְּעִיקָר עֲבֹדַת הַלֵּב. וְהַשְּׁנִי
 40 וּמִצּוֹת הַפּוֹעֵלִים הַתְּנִלוֹת וְהַאֲרַת אֹר אֱלֹהֵי הָאֵיר עַל הָאָדָם מִלְּמַעְלָה
 41 לְמַטָּה⁷, וְזֶהוּ עֲבֹדָה זֶה שֶׁל מִשְׁכַּת אֱלֹהוֹת עַל יְדֵי תוֹרָה וּמִצּוֹת הִיא

עַל-יְדֵי בְנֵי קָהָת, וְלֹכֵן נֶאֱמַר בְּשִׁנְיָהֶם הֵן בְּבִנֵי קָהָת וְהֵן בְּבִנֵי
 גְרִשׁוֹן 'נְשִׂיאַת רֹאשׁ' כִּי לְמַעֲשֵׂה בְשֵׁנֵי הָאוֹפְנִים (הֵן עֲבֹדָה בְּדֶרֶךְ
 מְלֻמְטָה לְמַעֲלָה וְהֵן עֲבֹדָה בְּדֶרֶךְ מְלֻמְעֵלָה לְמַטָּה) יֵשׁ נְשִׂיאַת רֹאשׁ (שְׁעִיקָר
 ה'נְשִׂיאַת רֹאשׁ' הִיא עַל יְדֵי בְנֵי קָהָת וְלֹכֵן נֶאֱמַר בְּבִנֵי גְרִשׁוֹן 'גַּם הֵם', כְּמִבּוֹאֵר
 לְעִיל).
 וּבַחֲבִינַת "מִהַלְכִים" שְׁנֵי אֹפְנֵי
 הַהִלִּכָה הָאוֹמְרִים לְעִיל צְרִיף
 לְהִיּוֹת "בֵּין הָעוֹמְדִים", וְהוּא
 רִמּוֹז עַל בְּחִינַת "עֲצֵי שְׁטִיִּם
 עוֹמְדִים" דְּבְנֵי מְרָרִי
 (שֶׁעֲבֹדָתָם הִיְתָה מִשְׁא
 הַקְּרָשִׁים שֶׁל הַמִּשְׁכָּן שֶׁנֶּעֱשׂוּ
 מ'עֲצֵי שְׁטִיִּם עוֹמְדִים'⁸,
 וְהוּא עֲנִין הָעֲבֹדָה ד'בְּכָל
 נְפִשָׁךְ' שְׁהִיא בְּבַחֲבִינַת
 עֲמִידָה⁵ כִּיּוֹן שְׁעִמִּידָה מִסְּמֵלֶת
 בִּיטוּל שֶׁל הַמִּצִּיאוֹת הָאִישִׁית), וְלֹכֵן
 לֹא נֶאֱמַר בָּהֶם בְּבִנֵי מְרָרִי
 'נְשִׂיאַת רֹאשׁ' שְׁהִיא עֲנִין
 שְׁמִגְדִּיל אֶת הַמִּצִּיאוֹת.
 (ב) אֵף כְּאִמּוֹר לְעִיל שְׁבַבְנֵי קָהָת
 וּבְבִנֵי גְרִשׁוֹן הִיְתָה נְשִׂיאַת רֹאשׁ וְאִילוּ
 בְּבִנֵי מְרָרִי לֹא הִיְתָה נְשִׂיאַת רֹאשׁ
 צְרִיף לְהַבִּינֵן⁹, הָרִי יְדוּעֵ¹⁰
 בְּתוֹרַת הַחֲסִידוֹת שֶׁכָּל עֲנִין נְסִיעַת
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עִם הַמִּשְׁכָּן וְכִלְיוֹ
 בְּמִדְבָּר (וְהַכּוּנָה לְמַסַּע כֹּלֵו הַחֵל
 מִצִּיאַת מִצְרַיִם שְׁבָה הַתְּחִילוֹ
 מִסְעֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר עַד בּוֹאֵם
 אֶל יְרֵדֵן יְרַחֵו, שְׁאֵז נִכְנְסוּ
 לְאֶרֶץ טוֹבָה וְרַחֲבָה) הִיְתָה כְּדִי
 לְפַעוּל אֶצֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲנִין
 הַהֲלוֹף וְהַעֲלִיָּה מִמְדִּירָגָה לְמִדְרִיגָה,
 וְאֵיךְ אֶפְשֵׁר לומר שְׁאֶצֶל בְּנֵי
 מְרָרִי לֹא הִיְתָה הָעֲבֹדָה
 דְּבַחֲבִינַת הַלּוֹף?
 וְהִנֵּנוּ, דְּעַם הִיּוֹת שֶׁעֲבֹדַת
 בְּנֵי מְרָרִי הִיְתָה מִשְׁא קְרָשִׁי
 הַמִּשְׁכָּן שֶׁמִּצַּד-עֲצָמָם הַקְּרָשִׁים הֵם "עֲצֵי שְׁטִיִּם עוֹמְדִים"
 וְעִמִּידָה פִּירוּשָׁה לְעוֹמֵד בְּמִקּוֹם אֶחָד, לְלֹא הַלִּיכָה וְהַתְּקַדְמוֹת, מְכַל-מְקוֹם
 הִיְתָה צְרִיף לְהִיּוֹת אֶצְלָם גַּם אֶצֶל בְּנֵי מְרָרִי עֲנִין הַהֲלוֹף (הַתְּקַדְמוֹת

(4 שם כה, ב. 5) שם כג, סע"ד. (6 זכרי' ג, ז. 7) ראה תו"א וישב ל, סע"א ואילך. סה"מ אע"ר ע' סט ואילך. (8) תרומה כו, טו. ויקהל לו, כ. (9) בהבא לקמן - ראה לקו"ש ח"ח ע' 53 ואילך (ממאמר זה). (10) ראה לקו"ת מסעי פח, ריש ע"ד. פט, ב. ושם צו, א - שהוא בחי' הליכה. וראה המשך המאמר בלקו"ת כאן.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 ועליה (בלי-גבול) מצד ענן הנסיעה שהיה בכל חלקי
2 המשכן (שעל-ידו על ידי המשכן כולו נעשה הענן ד"וּשְׁכַנְתִּי
3 בתוכם" 11) השראת השכינה בתוך כל אחד ואחד מבני ישראל), והמסע
4 של כל חלקי המשכן כולל גם קרשי המשכן, שעל-ידם על-ידי
5 הקרשים הוא עקר קיום
6 המשכן. ועל-כרחך בהכרח
7 צריך לומר, שגם אצל בני
8 מררי נושאי הקרשים היה פללות
9 ענן ההלוח בלי-גבול ("נשא
10 את ראש" 12), אלא שמצד שני
11 יש הבדל מהותי בין הנשיאת ראש
12 של בני מררי לזו של בני גרשון
13 (וכל-שכן לגבי זו של בני קהת), פיון
14 שעבודתם של בני גרשון
15 בנשיאת קרשי המשכן היתה
16 רק על-ידי עגלות (דלא כבני
17 גרשון שאצלם היתה גם
18 עבודת משא 13 בעצמם), הנה
19 גם ענן ההלוח קשור עם
20 בחינת עגלות, שרומז על
21 הנפש הבהמית, כלומר, התעלות
22 והליכה מתוך התעסקות לברר
23 ולהעלות את הנפש הבהמית, כפי
24 שממשיך ומבאר.
25 ג) ויובן בהקדים באור ענן
26 העבודה דהלוח ועליה רוחנית
27 ממדריגה למדריגה בלי-גבול,
28 שנעשה על-ידי הירידה
29 למטה דוקא 14, כמבואר במאמרי
30 חסידות על הפסוק הנוכח, "ונתתי לך
31 מהלכים בין העומדים האלה",
32 ש'מהלכים' הן הנשמות ו'עומדים' הם
33 המלאכים, ודוקא הנשמות זכות
34 להליכה בלי גבול ולא המלאכים, כי
35 רק הנשמות יורדות למטה לעולם הזה
36 ומתלבשות בגוף גשמי, מה-שאי-כן
37 המלאכים, שיש בזה שלשה
38 עננים 15, כפי שממשיך ומפרט.
39 ענן האחר, עצם ההלוח
40 והעלייה בלי-גבול, שהוא ענן האהבה לה' דנפש הבהמית
41 (לאחר ברוחה לאחר הפרדת הטוב שבה מהרע והעלאתו לקדושה),

דכיון ששרש נפש הבהמית הוא מעולם ה'תהו' כמבואר
בקבלה וחסידות, העולמות במתכונתם הנוכחית, עם 'סדר השתלשלות' הדרגתי
ומסודר ועשר ספירות שהאורות שלהם מלוכשים בתוך כלים ראוים לקליטתם,
נקראים 'עולם התיקון'. ול'תיקון' קדם 'עולם התהו' בו היו אורות מרובים
וכלים מועטים, מצב שגרם ל'שבירת
הכלים' ונפילה' של ניצוצות קדושה
ואלוקות לתחומים שמחוץ לגבולות
הקדושה, ובשורש הדברים 'תהו' נעלה
מ'תיקון' (ולכן שורש הנפש הבהמית
הוא למעלה מהשרש של נפש
האלקית שהוא מעולם ה'תיקון'),
לכן הנה דוקא בה בנפש
הבהמית ישנו הענן ד'רב
תבואות בכח שור" 16, וכאשר
היא מתבררת ומתעלה לקדושה, כל
הכוחות שהיו בה קודם לכן עוברים
לצד הקדושה וכיוון שקודם הבירור
הנפש הבהמית היא בתוקף ובכוח רב
בעניינים של היפך הקדושה, כאשר היא
מתבררת אהבת ה' בכוחה היא בתוקף
רב, שהוא ענן האהבה בלי
גבול.
וענן השני באהבת ה' בלי גבול
הוא, שפגנת המטרה של ההלוח
בלי-גבול היא כדי שיהיה
לאחר מכן "אחריו נרוצה" 17,
לשון רבים, שגם הנפש
האלקית (שמבחינת ה'תקון'
ולכן מצד עצמה היא שייכת יותר
לעבודה בסדר והדרגה) תהיה
בתנועה של אהבת ה' בלי
גבול, מתוך יציאה מוחלטת מגדרי
המציאות האישית.
וענן השלישי, שלאחר
שנעשה ההלוח בלי-גבול
בנפש האלקית ("אחריו
נרוצה"), אזי מתעלית הנפש
האלקית לאמתת שרשה
וימקורה כפי ששייך לה
לבדה, והוא למעלה משורש הנפש האלוקית, כאמור לעיל, שזהו ענן
"הביאני (לשון יחיד) המלך חדריו" 17.

(11 תרומה כה, ח. 12) להעיר מש"ך עה"ת פרשתנו ד, כט. אלשיך ריש פרשתנו ד"ה עוד אפשר. 13) נתבאר בארוכה בשיחות שלפני המאמר (לקו"ש שם ע' 49 ואילך). 14) ראה סה"מ אעת"ר שם. 15) בכל הבא לקמן - ראה בפרטיות ספר הערכים-חב"ד ח"א ע' אהבת ה' - ההוספה שבה ע"י נה"ב. וש"נ. 16) לשון הכתוב - משלי יד, ד. 17) לשון הכתוב -

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 (ד) וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לְבָאֵר הַחֲלוּק בֵּין בְּנֵי קֹהֵת, בְּנֵי גֵרְשׁוֹן
 2 וּבְנֵי מְרָרִי. שְׂאֵצֶל בְּנֵי מְרָרִי, שֶׁהַמִּשְׁאָ שְׁלֵהֶם הָיָה עַל גְּבִי
 3 הָעֵגְלוֹת, דָּבַר שֶׁמְסַמֵּל אֶת הָעֲבוּדָה עִם הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית, הָיָה עֲנִין
 4 הַהַלּוּף בְּלִי-גְבוּל רַק בְּנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית עֲצָמָה (בְּחִינַת עֲגָלוֹת),

36 לְמִטָּה בְּעֲבוּדָה דְּבִרְוֵר הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית דְּוָקָא וּלְכֹן אִינוּ שׂוֹיִן
 37 כְּמַלְאכִים אֲלָא רַק בְּנִשְׁמוֹת, כְּאִמּוֹר, הוּא עֲנִין שְׂוִתְגָלָה לְעֵתִיד-לְבָא,
 38 שְׂאָז תִּתְגַּלֶּה מַעֲלַת הַגּוּף עַל הַנֶּשְׁמָה, עַד שֶׁהַנֶּשְׁמָה תִּהְיֶה
 39 נְזוּגָת מִקַּבְּלַת שְׂפַע וְחִיּוּת מִן הַגּוּף¹⁹, וְעַכְשָׁו הִרִי זֶה מַעֲלַת הַגּוּף
 40 עַל הַנִּשְׁמָה רַק בְּכַחַ' וּבְהַעֲלֵם,

5 וְלֹא נִפְעַל הַהַלּוּף בָּהֶם גּוּפָא,
 6 כְּבִנֵי מְרָרִי עֲצָמָה, בְּנֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית.
 7 וְאֵלוּ אֵצֶל בְּנֵי גֵרְשׁוֹן, נַעֲשֶׂה
 8 גַם הָעֲנִין דְּ"אַחֲרֶיךָ נְרוּצָה",
 9 הִינּוּ, שֶׁהַהַלּוּף בְּלִי-גְבוּל הָיָה
 10 הֵן בְּנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית (מִשְׁאָ
 11 בְּעֵגְלוֹת), וְהֵן בְּנֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית
 12 (עֲבוּדַת מִשְׁאָ).

41 אָבָל זֶהוּ הָעֵלֶם שְׂוִתְגָלוֹ
 42 בְּמִצִּיאוֹת וּאִף שֶׁבִשְׁלֹב זֶה הוּא
 43 נַעֲלָם הִרִי הוּא קִיִּים וְקָרוֹב אֶל
 44 הַמִּצִּיאוֹת, כְּמוֹ אִשׁ שֶׁבִגְחַלַּת
 45 שְׂאִמָּנָם אִינָה נְרִאִית וְנִיכְרַת כְּמוֹ אִשׁ
 46 גְלוּיָהּ, אֲבָל הִיא קִיִּימַת (וְלֹא כְּמוֹ
 47 הַהַעֲלֵם דְּאִשׁ שְׂבִצוֹר אֲבֵן
 48 הַחֲלָמִישׁ, שְׂכָדִי לְגִלּוֹתוֹ יֵשׁ
 49 צוֹרֵךְ בְּהַפָּאָה מִתּוֹךְ יְגִיעָה
 50 דְּוָקָא אֲבָל לוֹלֵי הִיגִיעָה מִצִּיאוֹתָה לֹא
 51 נִיכְרַת)²⁰, כְּכֹל הָעֲנִינִים

1 (ד) וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לְבָאֵר הַחֲלוּק בֵּין בְּנֵי קֹהֵת,
 2 בְּנֵי גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מְרָרִי. שְׂאֵצֶל
 3 בְּנֵי מְרָרִי, שֶׁהַמִּשְׁאָ שְׁלֵהֶם הָיָה עַל גְּבִי הָעֵגְלוֹת,
 4 הָיָה עֲנִין הַהַלּוּף בְּלִי-גְבוּל רַק בְּנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית
 5 (בְּחִינַת עֲגָלוֹת), וְלֹא נִפְעַל הַהַלּוּף בָּהֶם גּוּפָא,
 6 בְּנֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית. וְאֵלוּ אֵצֶל בְּנֵי גֵרְשׁוֹן, נַעֲשֶׂה גַם
 7 הָעֲנִין דְּ"אַחֲרֶיךָ נְרוּצָה", הִינּוּ, שֶׁהַהַלּוּף בְּלִי-
 8 גְבוּל הָיָה הֵן בְּנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית (מִשְׁאָ בְּעֵגְלוֹת),
 9 וְהֵן בְּנֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית (עֲבוּדַת מִשְׁאָ). וְאֵצֶל בְּנֵי
 10 קֹהֵת הָיָה גַם הָעֲנִין הַיּוֹתֵר נַעֲלָה דְ"הִבְיָאֵנִי
 11 הַמְּלֶךְ דְּחֲדָרְיוֹ", שְׂוִתְהוּ הַהַלּוּף בְּלִי-גְבוּל שְׂמַצַּד
 12 הַשְּׂרָשׁ הָאֲמִתִּי שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית שְׂאִינוּ שׂוֹיִן
 13 כְּלָל לְנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית (עֲגָלוֹת), וְלְכֹן הָיָה עָקֵר
 14 מִשְׁאָם - הָאָרוֹן, עֲנִין הַתּוֹרָה, בֵּינָן שֶׁהָעֲנִין
 15 דְ"הִבְיָאֵנִי הַמְּלֶךְ דְּחֲדָרְיוֹ" נִפְעַל בְּמִתְּן-תּוֹרָה בְּחַג
 16 הַשְּׂבִיעוֹת¹⁸.

52 דְּלַעֲתִיד-לְבָא שְׂהֵם כַּת, בּוֹמֵן
 53 הַגְּלוּת בְּאוֹפֵן דְ"אַחֲכָה לוֹ כְּכֹל
 54 יוֹם שְׂבִיבָא"²¹, וּכְפֹאֶשֶׁר
 55 יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂים תְּשׁוּבָה, מִיַּד
 56 הֵן נְגָאֵלִין²², וְהִרִי עֲנִין
 57 הַתְּשׁוּבָה הוּא בְּשַׁעֲמָא חֲדָא
 58 וּבְרַגְעָא חֲדָא²³ בְּשַׁעַת אַחַת
 59 וּבְרַגַע אַחַד וּלְכֹן הָעֲנִינִים הָעִתִּידִים
 60 לַהֲתַגְּלוֹת לַעֲתִיד-לְבוּא יְכוּלִים
 61 לַהֲתַגְּלוֹת מִיַּד.

17 (ה) וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף בְּזָה, שְׂכָלְלוֹת עֲנִין הַהַלּוּף
 18 בְּלִי-גְבוּל שְׂנַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי הִירִידָה
 19 לְמִטָּה בְּעֲבוּדָה דְּבִרְוֵר הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית דְּוָקָא,
 20 הוּא עֲנִין שְׂוִתְגָלָה לְעֵתִיד-לְבָא, שְׂאָז תִּתְגַּלֶּה מַעֲלַת הַגּוּף עַל הַנֶּשְׁמָה, עַד
 21 שֶׁהַנֶּשְׁמָה תִּהְיֶה נְזוּגָת מִן הַגּוּף¹⁹, וְעַכְשָׁו הִרִי זֶה רַק בְּכַחַ' וּבְהַעֲלֵם, אָבָל
 22 זֶהוּ הָעֵלֶם שְׂוִתְגָלוֹ בְּמִצִּיאוֹת וְקָרוֹב אֶל הַמִּצִּיאוֹת (וְלֹא כְּמוֹ הַהַעֲלֵם דְּאִשׁ
 23 שְׂבִצוֹר הַחֲלָמִישׁ, שְׂכָדִי לְגִלּוֹתוֹ יֵשׁ צוֹרֵךְ בְּהַפָּאָה מִתּוֹךְ יְגִיעָה דְּוָקָא)²⁰, כְּכֹל
 24 הָעֲנִינִים דְּלַעֲתִיד-לְבָא שְׂהֵם בְּאוֹפֵן דְ"אַחֲכָה לוֹ כְּכֹל יוֹם שְׂבִיבָא"²¹, וּכְפֹאֶשֶׁר
 25 יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂים תְּשׁוּבָה, מִיַּד הֵן נְגָאֵלִין²², וְהִרִי עֲנִין הַתְּשׁוּבָה הוּא בְּשַׁעֲמָא
 26 חֲדָא וּבְרַגְעָא חֲדָא²³.

13 וְאֵצֶל בְּנֵי קֹהֵת הָיָה גַם הָעֲנִין
 14 הַיּוֹתֵר נַעֲלָה דְ"הִבְיָאֵנִי הַמְּלֶךְ
 15 דְּחֲדָרְיוֹ", הַאִמּוֹר בְּהַמִּשְׁךְ הַפְּסוּק
 16 לְאַחַר 'מִשְׁכְּנֵי אַחֲרֶיךָ נְרוּצָה', שְׂוִתְהוּ
 17 הַהַלּוּף בְּלִי-גְבוּל שְׂמַצַּד
 18 הַשְּׂרָשׁ הָאֲמִתִּי שֶׁל הַנֶּפֶשׁ
 19 הָאֱלֹקִית שְׂבַעֲצָם מוֹשְׁרַת בְּמִקּוֹר
 20 גְבוּהָ בִּיּוֹתֵר בְּאִלּוּקוֹת שְׂאִינוּ שׂוֹיִן
 21 כְּלָל לְנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית (עֲגָלוֹת),
 22 וְלְכֹן הָיָה עָקֵר מִשְׁאָם שֶׁל בְּנֵי
 23 קֹהֵת - הָאָרוֹן, עֲנִין הַתּוֹרָה,
 24 בֵּינָן שֶׁהָעֲנִין דְ"הִבְיָאֵנִי
 25 הַמְּלֶךְ דְּחֲדָרְיוֹ" נִפְעַל בְּמִתְּן-
 26 תּוֹרָה בְּחַג הַשְּׂבִיעוֹת¹⁸ כְּמִבּוּאֵר
 27 בְּאִרְכּוֹת בְּמִאֲמְרֵי חֲסִידוֹת הַמִּפְרָטִים
 28 אֶת הַמִּשְׁמַעוֹת הַפְּנִימִית שֶׁל יְצִיאַת
 29 מִצְרַיִם, סְפִירַת הָעוֹמֵר וּמִתְּן תּוֹרָה
 30 שֶׁשְׁלִימוֹת הַהֲתַאֲחָדוֹת שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 31 עִם הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִפְעָלָה בְּמִתְּן
 32 תּוֹרָה.
 33 (ה) וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף בְּזָה,
 34 שְׂכָלְלוֹת עֲנִין הַהַלּוּף בְּלִי-
 35 גְבוּל שְׂנַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי הִירִידָה

שה"ש א, ד. (18) ראה רד"ה משכני (הא) תש"א. ובכ"מ. (19) ראה ד"ה אלה תולדות נח תרל"ז פ"ח-יט. המשך וככה תרל"ז פצ"א-ב. סה"מ תרפ"ץ ע' ריט. (20) ראה סה"מ תר"ן ע' שס ואילך. המשך תרס"ו ע' קז ואילך. (21) נוסח "אני מאמין" - ע"פ עיקר הי"ב מ"ג העיקרים (פיה"מ להרמב"ם, סנהדרין - הקדמה לפרק חלק). (22) ראה רמב"ם ה' תשובה פ"ז ה"ה. (23) זח"א קכט, א.

בס"ד. שיחת שבת פרשת נשא, י"ב סיון, ה'תשכ"ה.

בלתי מוגה

- א. דובר לעיל¹ אודות נוסח ברכת כבוד-קדושת מורי-וחמי אדמו"ר לחג השבועות: "קבלת התורה בשמחה ובפנימיות" - דלכאורה אינו מובן:
- ענין השמחה - צריך להיות לא רק בחג השבועות, "זמן מתן תורתנו", אלא גם בכל הימים טובים, שנקראים "מועדים לשמחה", ובכל עניני תורה ומצוות, וכמו שכתב הרמב"ם בסוף הלכות לולב: "השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה . . עבודה גדולה היא . . שנאמר² . . עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב"; וכן בנוגע לענין הפנימיות - שבאופן כזה צריך להיות קיום כל עניני התורה ומצוות, ולא באופן ד"בפיו ובשפתיו ככדוני ולבו רחק ממני . . מצות אנשים מלומדה"³. ואם כן, מהו הטעם שכבוד-קדושת מורי-וחמי אדמו"ר הדגיש בכרכתו את ענין השמחה והפנימיות בנוגע לחג השבועות דוקא?
- ונתבאר בזה, על-פי דברי הגמרא במסכת יבמות⁴ שבמתן תורה היה ענין הגירות של בני ישראל (מילה במצרים, וטבילה והזאה בהר סיני), והרי ענין הגירות מוכרח להיות בשמחה ובפנימיות, כמובן מזה שכאשר גר בא להתגייר משתדלים להניאו ומערימים עליו קשיים כו'⁵, ורק כאשר רואים שהוא חפץ בכך באמת - בשמחה ובפנימיות - אזי מקבלים אותו; מה-שאינ-כן לאחר שכתב נתגייר, ונעשה ככל איש ישראל מתולדתו - הרי אמרו רז"ל⁶ "לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אף-על-פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה", אף-על-פי שלעת-עתה, כשמקיים תורה ומצוות שלא לשמה, אלא בשביל איזו פניה צדדית כו' - אין זה בשמחה ובפנימיות.
- ב. והנה, כשדובר בענין זה, נזכר בין הדברים גם מאמר הגמרא⁷ "מכאן מודעא רבה לאורייתא". ושאלו על זה, שלכאורה, הרי זה היפך המדובר, שכיון שמתן תורה הוא ענין של גירות, צריך להיות בשמחה ובפנימיות דוקא - שהרי הפירוש ד"מודעא רבה לאורייתא" הוא "שאם⁸ יזמינם לדין, למה לא קיימתם מה שקבלתם עליכם, יש להם תשובה, שקבלוה באונס"?
- אך כנראה שלא תפסו כללות הענין - לגבי מה נזכר מאמר הגמרא הנ"ל, כדלקמן.
- ג. ובהקדים השאלה על הביאור הנ"ל בענין "קבלת התורה בשמחה ובפנימיות", שזהו מצד ענין הגירות שבמתן תורה - דלכאורה: ענין הגירות היה כאשר בני ישראל קיבלו את התורה בפעם הראשונה, ואין זה שייך ל"זמן מתן תורה" שבכל שנה ושנה?
- ונתבאר בזה, שכיון ש"הימים האלה נזכרים ונעשים"⁹, הנה בכל שנה חוזר ומתחדש הענין דמתן תורה, ולא עוד אלא שבכל שנה ושנה נמשך גילוי אור חדש, נעלה יותר כו'¹⁰, וכמובן גם ממאמר רז"ל בגמרא¹¹ "צדיקים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, שנאמר¹² ילכו מחיל אל חיל". ועד שהגילוי החדש דמתן תורה הוא בדוגמת ענין הגירות. ולכן הרי זה צריך להיות בשמחה ובפנימיות.
- אך עדיין אינו מובן: כיון ש"התורה היא נצחית"¹³, ו"לא תהא מוחלפת"¹⁴, הרי מובן, שבמתן תורה קיבלו בני ישראל את התורה (לא רק לשנה אחת, אלא גם) על כל השנים שלאחרי זה עד סוף כל הדורות,

(9) אסתר ט, כח. וראה רמ"ז בס' תיקון שובבים. הובא ונת' בס' לב דוד (להחיד"א) פכ"ט.
 (10) ראה תניא אגה"ק סי"ד.
 (11) ברכות בסופה. וש"נ (ע"פ הגירסא בשל"ה בהקדמה יז), א. עמה"מ שער הדיקנא פ"ח (סא, ג). ועוד.
 (12) תהלים פד, ח.
 (13) תניא רפי"ז.
 (14) עיקר הט' מי"ג העיקרים. וראה רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ט. הל' מלכים פי"א סה"ג. פיה"מ סנהדרין פ' חלק יסוד התשיעי.

(1) שיחת יום ב' דחה"ש בתחלתה (תורת מנחם חמ"ג ע' 366 ואילך).
 (2) תבוא כח, מז.
 (3) ישעי' כט, יג.
 (4) מו, א"ב. וש"נ.
 (5) שם מז, א"ב.
 (6) פסחים נ, ב. וש"נ.
 (7) שבת פח, א.
 (8) פרש"י שם.

1 כך, שכל הגילויים החדשים שבמהלך השנים הרי הם כלולים כבר במתן תורה בפעם הראשונה, ואם כן,
2 מהו הצורך בקבלת התורה בשמחה ובפנימיות בכל שנה ושנה?

3 אך על זה הובא (בהתוועדות הנ"ל) מאמר רז"ל "מכאן מודעא רבה לאורייתא", שמזה מוכח,
4 שאף-על-פי שבשעת מתן תורה קיבלו בני ישראל את התורה בשמחה (שהרי לולי זאת לא יכול להיות
5 ענין הגירות, כנזכר לעיל), מכל-מקום, גם לדורות יש ענינים שבהם צריך להיות קבלה חדשה מרצונם
6 הטוב, כדלקמן.

7 ד. ויובן בהקדים קושיית המפרשים¹⁵ על מאמר רז"ל⁷ "מלמד שכפה הקדוש-ברוך-הוא עליהם את
8 ההר כגיגית . . מכאן מודעא רבה לאורייתא" - דלכאורה אינו מובן: הרי כבר בחמשה בסיון (לפני מתן
9 תורה בששה בסיון) היו בני ישראל מוכנים לקבל את התורה מרצונם הטוב, באמרם "כל אשר דיבר ה'
10 נעשה ונשמע"¹⁶, ואם כן, למה "כפה הקדוש-ברוך-הוא עליהם את ההר כגיגית", עד כדי כך, ש"מכאן
11 מודעא רבה לאורייתא"??

12 והתירוץ המקובל על זה ב"עולם הלומדות" הוא¹⁷ - שאמירת "נעשה ונשמע" היתה רק על תורה
13 שבכתב, אבל בנוגע לתורה שבעל-פה היה זה באופן ש"כפה הקדוש-ברוך-הוא עליהם את ההר כגיגית",
14 ועל זה אמרו "מכאן מודעא רבה לאורייתא", אלא ש"הדור קבלוה בימי אחשורוש, דכתיב¹⁸ קיימו וקבלו
15 היהודים, קיימו מה שקיבלו כבר"⁷.

16 ה. אך עדיין אינו מובן:

17 כאשר בני ישראל אמרו "נעשה ונשמע" על תורה שבכתב, בודאי ידעו שתינתן להם גם תורה
18 שבעל-פה, שהרי תורה שבעל-פה היא הפירוש של תורה שבכתב, כמו שכתב הרמב"ם¹⁹ "כל המצוות
19 שניתנו לו למשה בסני, בפירושן ניתנו, שנאמר²⁰ ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה. תורה,
20 זו תורה שבכתב, והמצוה, זו פירושה. וצונו לעשות התורה על פי המצוה, ומצוה זו היא הנקראת תורה
21 שבעל-פה", כך, שללא ה"פירוש" אי אפשר לקיים את מצוות התורה.

22 וכפי שמבאר רבינו הזקן²¹ ש"רצון העליון ברוך-הוא המלוכש בתרי"ג מצות שבתורה שבכתב הוא
23 מופלא ומכוסה טמיר ונעלם, ואינו מתגלה אלא בתורה שבעל-פה, כמו מצות תפילין על-דרך-משל,
24 שנאמר בתורה שבכתב וקשרתם לאות על ירך והיו לטוטפות בין עיניך²², והוא מאמר סתום ונעלם, שלא
25 פירש הכתוב איך ומה לקשור, ומהו טוטפות, והיכן הוא בין עיניך ועל ירך, עד שפירשה תורה שבעל-פה
26 כו', וכן כל מצוות שבתורה, בין מצוות-עשה בין מצוות לא-תעשה, אינן גלויות וידועות ומפורשות אלא
27 על-ידי תורה שבעל-פה".

28 וכיון שכן, הרי על כרחך צריך לומר שאמירת "נעשה ונשמע" בנוגע לתורה שבכתב כוללת גם תורה
29 שבעל-פה?

30 ו. ויש לבאר זה על פי דברי הגמרא²³ "אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם", דכיון שעדיין לא בא
31 הדבר לעולם, אינו יכול להתחייב ולשעבד את עצמו כו', ולכן גם כאשר מקבל על עצמו בדיבור, אין
32 לזה תוקף כלל.

33 ובנוגע לענינו - החילוק בין תורה שבכתב לתורה שבעל-פה:

34 אף שגם בנוגע לתורה שבכתב, הרי כאשר בני ישראל אמרו "נעשה ונשמע" (קודם מתן-תורה), עדיין
35 היתה התורה אצלם בבחינת "דבר שלא בא לעולם", וכפי שטען "ההוא צדוקי": "עמא פזיזא דקדמיתו
36 פומייכו לאודנייכו"⁷ (קודם ששמעתם אותה היא קשה ואם תוכלו לעמוד בה, קבלתם עליכם

(19) בהקדמה לספר הי"ד בתחלתה.

(20) משפטים שם, יב.

(21) תניא אגה"ק סכ"ט (קנ, ב).

(22) ואתחנן ו, ח.

(23) גיטין מג, רע"א. ועוד.

(15) תור"ה כפה - שבת שם.

(16) משפטים כד, ז.

(17) ראה מפרשי הע"י לשבת שם. וראה גם תורת מנחם חמ"ג

ע' 24. וש"נ.

(18) אסתר ט, כז.

1 לקיימה⁸), מכלל-מקום, היה זה כבר בתוך המעת-לעת דמתן תורה, ובהיותם כבר במעמד ומצב היותר
 2 נעלה דמתן תורה, כדברי הגמרא²⁴ "ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן", ולכן, הועילה הקבלה
 3 ד"נעשה ונשמע" על תורה שבכתב.

4 מה-שאיין-כן תורה שבעל-פה - הרי רובא דרובא (מלבד המקצת שהיה נוגע להם מיד) ניתנה לאחרי
 5 חטא העגל, כדאיתא בגמרא במסכת נדרים²⁵: "אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי
 6 תורה וספר יהושע בלבד", ורק לאחרי חטא העגל, בעת לוחות שניות (לאחרי ש"סלחתי כדברך" ביום
 7 הכיפורים²⁶), ניתנה להם גם תורה שבעל-פה (כולל גם פלפולא דאורייתא (הוויות דאביי ורבא), שניתן
 8 למשה, ו"נהג בה טובת עין ונתנה לישראל"²⁷), וכמבואר בפרטיות בגמרא במסכת עירובין²⁸ "כיצד סדר
 9 המשנה" (כיצד למדו ישראל תורה שבעל-פה); ולאחרי שנשתנה מעמדם ומצבם של בני ישראל, כדאיתא
 10 בזהר²⁹ שבחטא העגל חזרה זוהמתן (אלא שלא חזרה לגמרי, כמו קודם שפסקה זוהמתן במתן תורה³⁰),
 11 וכדמוכח מדברי הגמרא³¹ בנוגע לזוהמא דעובדי כוכבים ומזלות).

12 ומזה מובן, שבעת אמירת "נעשה ונשמע" היתה תורה שבעל-פה דוקא בבחינת "דבר שלא בא
 13 לעולם", ולכן, לא הועילה הקבלה ד"נעשה ונשמע" בנוגע לתורה שבעל-פה, ועל זה אמרו רז"ל "מלמד
 14 שכפה הקדוש-ברוך-הוא עליהם את ההר כגיגית . . מכאן מודעא רבה לאורייתא".

15 ז. ועל-פי-זה יובן גם בנוגע לזמן מתן תורה בכל שנה ושנה:

16 כשם שאמירת "נעשה ונשמע" על תורה שבכתב לא הועילה בתורה שבעל-פה (עד כדי כך שעל
 17 זה אמרו רז"ל "מכאן מודעא רבה לאורייתא"), בגלל שבעת אמירת "נעשה ונשמע" היתה תורה שבעל-פה
 18 עדיין בבחינת "דבר שלא בא לעולם" - כן הוא גם בנוגע להעילוי בכללות הענין דמתן תורה שצריך
 19 להיות בכל שנה ושנה, שעל זה לא מועילה הקבלה שהיתה במתן תורה בפעם הראשונה, כיון שאז היה
 20 עילוי זה עדיין בבחינת "דבר שלא בא לעולם".

21 כלומר: הן אמת שמצד נצחיות התורה נמשך ונפעל כללות הענין דמתן תורה בפעם הראשונה על
 22 כל השנים שלאחרי-זה עד סוף כל הדורות, אבל אף-על-פי-כן, כיון שבכל שנה ושנה נמשך גילוי אור
 23 חדש, ומצד זה ניתוסף עילוי אצל האדם שמקבל את התורה, ועד לעילוי שבאין-ערך, הרי מובן, שלגבי
 24 העילוי שמתחדש בזמן מתן תורה בשנת ה'תשכ"ה, לא מועילה קבלת התורה בשנה שעברה, כיון שעילוי
 25 זה היה אז בבחינת "דבר שלא בעולם".

26 ובפשטות: כיון שאינו יודע באיזה מעמד ומצב יהיה בשנה הבאה, אין שום תוקף לכל מה שמקבל
 27 על עצמו עתה.

28 ומזה מובן, שבכל שנה ושנה צריכה להיות קבלת התורה בשמחה ובפנימיות, ולא די בכך שבשנה
 29 שעברה היתה אצלו קבלת התורה בשמחה ובפנימיות - כי העילוי שנתחדש בשנה זו היה אז בבחינת
 30 "דבר שלא בא לעולם", ועל זה לא הועילה הקבלה דשנה שעברה, ובשביל החידוש דמתן תורה שבשנה
 31 זו - שהוא באופן של גירות (כנ"ל בארוכה) - צריכה להיות קבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

32 ועל-ידי-זה נמשך על כל השנה כולה, ועד שזוכים לשלימות הענין דמתן תורה - בביאת משיח צדקנו,
 33 יבוא ויגאלנו בקרוב ממש.

* * *

(28) נד, ב (ובפרש"י) - הובא בפרש"י עה"ת תשא לד, לב.
 (29) ח"א נב, ב. קכו, ב. ח"ב קצג, סע"ב.
 (30) ראה לקו"ש חכ"א ע' 151 הערה 52 ובהנסמן שם.
 (31) שבת קמה, ב.

(24) שבת קמו, רע"א. וש"נ.
 (25) כב, ב.
 (26) תנחומא פקודי יא. ועוד.
 (27) שם לה, א.

8 ח. הביאור בפירוש רש"י ריש פרשתנו, "נשא את ראש בני גרשון גם הם", "כמו שצויתך על בני
9 קהת לראות כמה יש שהגיעו לכלל עבודה" - שמנין בלשון "נשא" מורה על החשיבות, שהם בעלי כח³²,
10 שראויים לעבודת משא, וענין זה שייך בעיקר אצל בני קהת, שכל עבודתם היא עבודת משא; ובתור טפל
11 - אצל בני גרשון ("גם הם"), שתפקידם היה "לעבוד ולמשא"; מה שאין-כן בני מררי שבהם נאמר³³
12 "וזאת משמרת (לשון מינוי) משאם", אבל לא הוצרכו לשאת בעצמם.

13 ואף שבני גרשון ובני מררי השתמשו שניהם בעגלות (ורק בני קהת נשאו בכתף), מכל-מקום, בני
14 גרשון היו צריכים לשאת את היריעות בכתף עד לעגלות שעמדו מחוץ לעמודי החצר (כיון שלא יכלו
15 להעביר את העגלות, שרחבן היה חמש אמות³⁴, בין עמודי החצר, שביניהם היו חמש אמות יחד עם
16 עובי העמוד), מה שאין-כן בני מררי, לאחר שהעמיסו את עמודי החצר על גבי העגלות, קירבו את
17 העגלות עד מקום עמידת קרשי המשכן - הוגה על-ידי כבוד קדושת אדמו"ר שליט"א, ונדפס³⁵ ב'לקוטי
18 שיחת' חלק י"ח עמוד 46 ואילך.

* * *

9 ט. מאמר (כעין שיחה) דיבור-המתחיל נשא את ראש גר'.

* * *

10 י. הביאור בפירוש רש"י בסוף פרשתנו, "וידבר אליו", "למעט את אהרן מן הדברות", "וישמע את
11 הקול", "יכול קול נמוך, תלמוד לומר את הקול, הוא הקול שנדבר עמו בסיני, וכשמגיע לפתח היה נפסק
12 ולא היה יוצא חוץ לאוהל" - שכיון שאהרן לא שמע את הדברות גם בהיותו באוהל מועד, יש מקום
13 לומר שהיה קול נמוך, ולכן שמעו רק משה, בגלל שחושיו הטבעיים היו בהתגברות יתירה. ולכן "תלמוד
14 לומר את הקול, הוא הקול שנדבר עמו בסיני", שהיה קול גדול, ורק בדרך נס לא היה נשמע אלא למשה.
15 ומכל-מקום הוצרך משה לבוא לאוהל מועד, כי "כשמגיע לפתח היה נפסק ולא היה יוצא חוץ לאוהל".

16 ובפנימיות הענינים: הפסקת הקול בפתח המשכן (במקום) הוא כמו הפסקת הקול בסיני לאחר מתן
17 תורה (בזמן), כדי שיהיה מקום לבחירה חפשית, וכדי לפעול 'דירה בתחתונים'. וההוראה בעבודה, שאל
18 יאמר האדם די לי בעבודתי בהתאחדות עם קולו של הקדוש-ברוך-הוא על-ידי לימוד התורה, אלא עיקר

וקדשתו" (יתרו יט, כג). ומובן, שכדי שכמה אלפים לויים יוכלו
לעצור את כל ישראל מליקרב לאוהל מועד, הוצרכו הלויים
להיות בעלי כח ביותר, לא רק ברוחניות, אלא גם בגשמיות.
33 פרשתנו ד, לא.

34 שבת צט, א. - ואף שהחשבון שבגמרא הוא בנוגע
לקרשים שנשאו בני מררי, ולא בנוגע ליריעות וקלעי החצר
שנשאו בני גרשון, ולכאורה, העגלות של בני גרשון היו יכולות
להיות קטנות יותר*, הרי, כיון שכל העגלות ניתנו ע"י נשיאי
ישראל, והם לא ידעו באיזה אופן תהי' חלוקת העגלות בין נושאי
המשכן (איזה לבני גרשון ואיזה לבני מררי), מסתבר לומר שכל
העגלות היו שוות במדתם - ברוחב ה' אמות, כדי שכל עגלה תהי'
ראוי' לשאת את הקרשים.

35 בשילוב שיחת ש"פ נשא תשל"ד.

32 בענין הצורך בבעלי כח בשביל השמירה "שלא יקרב זר"
מצד גודל תשוקתו ליקרב לה' (ע"ד שני בני אהרן, "בקרבתם
לפני ה'"), ודוקא בעל כח יכול למונעו מליקרב (הערה 56
בלקו"ש שבפנים) - הוסיף כ"ק אדמו"ר שליט"א בבת-שחוק:
ובמכ"ש וק"ו: ומה עתה נדחפים (לאו דוקא בשביל לשמוע דבר
תורה, אלא גם) בשביל שיריים... ומרוב הדחיפות יכולים להישבר
שולחנות וכיו"ב, ויש צורך בבעלי כח לשמור על הסדר - עאכו"כ
בדור ההוא, דור דעה, ולאחרי ש"סלחתי כדברך", שהיו במעלת
בעלי תשובה שלמעלה מצדיקים, שעבודתם היא באופן שלמעלה
ממדידה והגבלה - הרי בודאי היתה אצלם תשוקה גדולה ליקרב
לאוהל מועד, בידעם שבר' אמות אלו צמצם הקב"ה את עצמותו
בין בדי הארון (ראה ב"ר פ"ה, ז). וכפי שמצינו במ"ת שהי' צורך
באזהרה מיוחדת שבני' לא יתקרבו להר סיני - "הגבל את ההר

* וע"ד סיפור החסידים (אף שלא שמעתינו מכ"ק מו"ח אדמו"ר) אודות הבעש"ט, שקודם התפלה הי' נפרד מבני ביתו כו', מפני שלא ידע אם
ישאר בחיים לאחרי התפלה (ראה גם צוואת הריב"ש סל"המב), כיון שענין התפלה הוא השתכרות הנפש, כו"ש (שמואל"א א. טו) "ואשפוך את
נפשי לפני ה'".

* כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר על קושיא זו, שזוהי "א בעלהיביתשע קשיא", ע"פ שכל. והוסיף בבית-שחוק, שכל מי שיש לו עוד בעלהיביתשע
קושיות, יכול לחטוף ("אריינכאפן") ולשאול אותן עד מנחה.

1 המכוון הוא להמשיך בכל העולם - הוגה על-ידי כבוד קדושת אדמו"ר שליט"א, ונדפס ב'לקוטי שיחות'
2 חלק י"ג עמוד 20 ואילך.

3 יא. ויש להוסיף בנוגע להוראה בעבודה - בפרטיות יותר:

4 יהודי יכול לטעון: למה לו לצאת לעולם - מוטב שיעסוק בתורה, שעל זה אמרו רז"ל³⁶ "כל הקורא
5 ושונה הקדוש-ברוך-הוא קורא ושונה כנגדו"³⁷, כך, שעל-ידי לימוד התורה יש אצלו גילוי העצמות, כמו
6 במתן תורה, כמובן מזה שהקדוש-ברוך-הוא צמצם עצמותו בין שני בדי הארון³⁸ (ענין התורה).

7 ומה גם - ממשיך לטעון - שכשם שהגילוי דמתן תורה חדר בגשמיות העולם, שזהו שעל-ידי מתן
8 תורה נעשה קיום העולם באופן ש"ארץ יראה ושקטה"³⁹, כן הוא גם בנוגע להגילוי שנעשה על-ידי
9 לימוד התורה, שחודר גם בגוף - כמובן ממאמר רז"ל⁴⁰ "מה להלן באימה וביראה כו' אף כאן כו'",
10 וכפי שמבאר רבינו הזקן⁴¹ "שלאורה אינו מובן דמיון זה .. שהרי במעמד הר סיני וכל העם רואים את
11 הקולות, ופנים בפנים דבר ה', מה-שאינ-כן בעסק התורה של כל אדם כשלומד בפני עצמו, אלא .. גם
12 עסק התורה שבכל אחד ובכל זמן הוא דבר ה' ממש שנאמר למשה מסיני וכו'", והיינו, שגם כאשר
13 נמצאים כאן בברוקלין, בשבת פרשת נשא ה'תשכ"ה (וגם כאשר ישנים באמצע ההתוועדות...), ישנו
14 גילוי העצמות, יחד עם המרכבה העליונה, שרפים וחיות ואופני הקודש! אלא מאי, הוא לא רואה זאת
15 - הרי ידוע הפתגם⁴²: וכי בגלל שהסוס חושב אודות התבן, לא קיימת מציאותו של המלאך? ...!

16 ומצד גילוי העצמות שישנו בלימוד התורה - נעשית אצלו תנועה של כלות הנפש לצאת מהעולם:
17 למה לו לאכול ולישון - טוען הוא - מוטב שתכלה נפשו ("אויסיגין") באלקות; זוהי עבודה נעלית
18 ועריבה יותר!

19 ועל זה אומרים לו:

20 לכל לראש - צריך לידע שהענין של כלות הנפש כו' הוא היפך הכוונה, ובלשון הכתוב⁴³: "והזר
21 הקרב יומת"!

22 ולהעיר, שמפסוק זה למדים ש"משורר ששיער .. במיתה", להיותו "זר דאותה עבודה"⁴⁴. וענינו
23 בעבודה:

24 "משורר" - עבודתו בשיר וגעגועים כו'. ואילו ענין ה"שוער" - שפותח וסוגר הדלתות - הוא על-דרך
25 המבואר בענין "דוד זמירות קרית להו"⁴⁵ אודות "המתבונן מה גדלו מעשי ה' שברביבוי העולמות וכל
26 צבאם, ואיך כולם בטלים במציאות לגבי דקדוק אחד מדקדוקי תורה .. אשר בדקדוק קל עולים כל
27 העולמות ומקבלים חיותם ושפעם או להיפך חס-ושלום"⁴⁶ - על-דרך פתיחת הדלת או סגירתה.

28 והנה, אף שעבודת ה"משורר" (בשיר וגעגועים כו') היא למעלה מעבודת ה"שוער", מכל-מקום,
29 "משורר ששיער", כיון שאינו רגיל בזה, יכול להיות אצלו ענין של כלות הנפש, מצד החידוש שבדבר -
30 כמשל ציפור המדברת⁴⁷, שאף שאין זה בערך לדיבור האדם על פי שכל, מכל-מקום, מצד החידוש
31 שבדבר, הרי זה מעורר שחוק ותענוג אצל המלך, וכן הוא למעלה, בענין ביטול הנבראים, וכמו שכתוב⁴⁸
32 "אדם ובהמה תושיע ה'", על-ידי-זה שמשים עצמו כבהמה כו'⁴⁹.

(43) במדבר א, נא. ועוד.
(44) ערכין יא, ב.
(45) ראה סוטה לה, סע"א.
(46) תניא ק"א קס, סע"א ואילך.
(47) ראה לק"ת ס"פ במדבר. ובכ"מ.
(48) תהלים לו, ז.
(49) חולין ה, ב.

(36) תדבאר רפי"ח. יל"ש איכה רמז תתלד.
(37) נזכר גם מארז"ל ש"נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית" (שבת י"ד, א. וש"נ).
(38) נסמן לעיל הערה 32.
(39) תהלים עו, ט. וראה שבת פח, א. וש"נ.
(40) ברכות כב, א. וש"נ.
(41) תו"א יתרו סז, ב.
(42) ראה תורת מנחם חל"ו ע' 270 ואילך. וש"נ.

1 וכיון שמצד החידוש שבדבר (לגבי עבודתו כ"משורר") יכול להיות שתכלה נפשו כו', לכן, חייב
2 מיתה, בגלל שהביא עצמו לידי כך.

3 ונוסף לזה:

4 למרות שגילוי העצמות שבמתן תורה הוא באופן ש"אני הוי' לא שנית⁵⁰, הנה בנוגע לדיבור דמתן
5 תורה (שבא לאחרי כמה פרסאות ומסכים כו') יש שינוי - ש"כשמגיע לפתח היה נפסק ולא היה יוצא
6 חוץ לאוהל", ושם נדרשת העבודה דבירור העולם כו'.

7 ודוגמתו בעבודת האדם - שיש זמן שבו מסתיימת העבודה ב"אוהל מועד" (לימוד התורה), ואז צריך
8 לצאת מ"אוהל מועד" [כי, באוהל מועד אין מקום לענין של רשות, ואסור לשהות שם ללא צורך⁵¹, ומיד
9 בגמר העבודה צריך לצאת] - כדי לפעול בעולם, שזהו עיקר המכוון.

10 ומה שאמרו רז"ל⁵² "עשה תורתך קבע" - הכוונה בזה היא באיכות, אבל בכמות - עיקר העבודה היא
11 בעיני הרשות, "בכל דרכיך דעהו"⁵³.

(50) מלאכי ג, ו. (51) וכפי שמצינו ש"אין ישיבה בעזרה" (יומא כה, א. וש"נ). (52) אבות פ"א מט"ו. (53) משלי ג, ו. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג.

המשך ביאור למסכת סוטה ליום ארבעים ושלושה לעומר עמוד ב

1 שחייבים במעשר אלא שכינסם בְּעֵדָה שלא ראו כולם בשכינסם,
2 אבל אם כינסם בְּעֵדָה אינו חייב לעשרם, כיון שקָלָא אִיתָּ לֵיהּ
3 לְמַקְלָתָא שהוא לקט שכחה ופאה, שכל שכיניו ראו שהביאם מעט
4 מעט.
5 מימרא נוספת נאמרה משמם, וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַבִּי יוֹהָנָן
6 מְשׁוּם רַבִּי אֱלֵעָזָר בְּן יַעֲקֹב, שְׁנֵטִיעָה יְלֵדָה הַפְּחוּתָה מִמֶּפֶחַ
7 שְׁנֵטִיעָה בֵּין הַדּוּרְעִים, אֵינָה מְקַדְּשֶׁת לְאֶסוּר אֶת הַדּוּרְעִים מִדִּין כְּלֵאִים.

המשך ביאור למסכת סוטה ליום ארבעים וארבעה לעומר עמוד א

1 בצפיפות שלא יפרידום האיביים, וְלִרְאוֹת תְּרֵב שְׁלוֹפָתָ.
2 רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי אָמַר, ה'תָּרָא וְרַף הַלֵּבֶב' אינו מפחד המלחמה,
3 אלא זהו הַמַּתִּירָא מִן הַעֲבִירוֹת שֶׁבִּידוֹ שְׂמָא יַעֲנֵשׁ עֲלֵיהֶם
4 במלחמה. וְלִפְיָךְ תִּלְתָּהּ לוֹ הַתּוֹרָה אֶת כָּל אֱלוֹ בְנֵה בֵּית נוֹטֵעַ
5 כֵּרֶם וְנִשְׂא אִשָּׁה שֶׁיִּחְזוּר בְּגִלְגֵּל, אַף שְׂאִינֶם הַסִּיבָה לְחוֹרָה, וְזֶה מִפְּנֵי
6 שְׂרַצְתָּה הַתּוֹרָה שֶׁלֹּא יִתְבַּיֵּשׁ בַּעַת חוֹרָתוֹ.
7 רַבִּי יוֹסִי אָמַר שְׁהִירָא וְרַךְ הַלֵּבָב הוּא אֶלְמָנָה לְבָחֵן גְּדוּל - כֵּהֵן
8 גְּדוּל שְׁנֵשָׂא אֶלְמָנָה, או גְּרוּשָׁה וְחִלּוּצָה לְבָחֵן הַדִּיּוּט או מְמוֹרָת
9 וְנִתְיָנָה לְיִשְׂרָאֵל או בַּת יִשְׂרָאֵל לְמַמְזוֹר וְלִנְתִּין שְׁנִשְׂאָה בַּעֲבִירָה.

המשך ביאור למסכת בבא קמא ליום שישי עמ' ב

1 לְאוֹ הָכֵי - אֵילוֹ לֹא נִאֲמַר הַפְּסוּק, הָיָה אֲמִינָא - הייתי אומר
2 שְׁהַנְּבִילָה דְמוּזִיק הוּנְיָא - שייכת למוזיק וצריך לשלם לניזוק תמורתה,
3 וכי אפשר לומר כן, הרי הַשְׁתָּא אִי אִיתָּ לֵיהּ לְדִידֵיהּ בְּמָה מְרִיפּוֹת
4 - אֵילוֹ יֵשׁ לְמוּזִיק כְּמָה נְבִילוֹת, שְׁשׁוּיִם כְּשׁוּיֵי הַנּוֹק, וְהֵיב לֵיהּ - יכול
5 לתת אותם לניזוק בעל כרחו, דְאָמַר מַר, נִאֲמַר בְּפִרְשַׁת בּוֹר (שמות כא
6 לד.) יְסָפָה יוֹשִׁיב לְבַעֲלֵידוֹ, וְדִרְשׁוּ חַכְמֵי (לעיל ז. א.) 'שִׁיב' לְרַבּוֹת
7 שְׁהַמוּזִיק רְשָׁאֵי לְשִׁלְּם בְּשָׁנָה בְּפֶתַח, וְאִפְּלִי סוּבִין - קליפת החדיטה
8 הַדּוּבּוּקָה בַּהּ וְנִפְרַדְתָּ בְּטַחֲנִיהּ, דִּידֵיהּ - את הנבילה של הניזק עצמו,
9 מְבַעֲרָא - וכי צריך לומר שיכול לשלם בה.

10 מתרצת הגמרא, לֹא נִצְרְכָא לְכַתּוּב שְׁבַעֲלִים מִטְּפִלִים בְּנְבִילָה, אֲלֵא
11 לְפַחַת נְבִילָה, שֵׁם הַסְּרִיחָה הַנְּבִילָה וּפְחָתוֹ דְּמִיהּ מִמָּה שְׁהִיּוּ בְּשַׁעַת
12 מִיתָהּ, הַהַפְּסֵד הוּא שֶׁל הַנִּזּוֹק, שְׁהַנְּבִילָה שְׁלוֹ, וְהַמוּזִיק מְשַׁלֵּם רַק אֶת
13 הַהַפְּרֵשׁ שְׁבִין דְּמֵי שׁוֹר חַי לְנְבִילָה בְּשַׁעַת מִיתָהּ.
14 שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא, לִימָא - הֵאֵם נִאֲמַר שְׁפַחַת נְבִילָה, אִם מִפְּסִיד הַנִּזּוֹק
15 או הַמוּזִיק, מִחֻלוֹקֶת תְּנָאֵי הִיא. דְּתִנְיָא, נִאֲמַר בְּשׁוּמַר שְׁכַר שְׁקִיבֵל
16 בַּהֲמָה לְשׁוּמַר וְנִטְרַפָּה (שְׁמוֹת כב יב.) 'אִם מְרָף יִמְרָף יִבְאֵהוּ עַד',
17 וְדִרְשׁוּ חַכְמֵי,

לקוטי שיחות פרשת נשא כרך יח

מתורגם ללשון הקודש

ב.

הלימוד על שמואל משמשון

- 22 במשנה שבסיום מסכת נזיר, נאמר: "נזיר היה
23 שמואל, כדברי רבי נהוראי, שנאמר¹⁰: ומורה לא יעלה
24 על ראשו. נאמר בשמשון "ומורה", ונאמר בשמואל
25 "ומורה", מה "מורה" האמורה בשמשון נזיר, אף
26 "מורה" האמורה בשמואל – נזיר. אמר רבי יוסי והלא
27 אין מורה אלא של בשר-ודם, אמר לו רבי נהוראי הלא
28 כבר נאמר¹¹: ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול
29 והרגני, שכבר הי' עליו מורה של בשר-ודם".
30 וצריך להבין:
31 מזה שרבי נהוראי לומד ששמואל היה נזיר, בדרך
32 של 'גזירה שוה' משמשון, יוצא, שלפי דעתו היה
33 שמואל נזיר מאותו סוג של שמשון¹², שהרי "אין
34 גזירה שוה למחצה"¹³.
35 אבל הרמב"ם פוסק¹⁴, ש"שמואל הרמתי נזיר עולם
36 היה". כלומר, חלו עליו כל דיני הנזירות. וכאמור, נזיר
37 עולם אסור להיטמא למתים, כאשר הכביד שערו מותר
38 לו לגלחו בתער ועליו להקריב שלוש בהמות¹⁵, הוא
39 יכול "לשאול" על נדרו ולבטלו¹⁶, ואילו נזיר שמשון
40 מותר להיטמא למתים, כאשר מכביד שערו הוא אינו
41 מגלחו, וכן לא קיים לגביו ענין "שאלה" על הנדר¹⁷.
42 וותר מכך: בתלמוד הירושלמי¹⁸ לומדים מן הפסוק

א.

הסוגים השונים של נזירות

- 1 בדיני נזיר שבפרשתנו¹ – כגון: איסורו לשתות יין,
2 ו"תער לא יעבור על ראשו", ו"כל ימי הזירו לה' על
3 נפש מת לא יבוא", וכן גילוח ראשו והקרבנות שעליו
4 להביא אם נטמא, וכדומה – נקבע שהם אמורים הן
5 לגבי נזיר לזמן מוגדר (שלושים יום, או יותר), והן
6 לגבי "נזיר עולם", נזיר לתמיד².
7 ההבדל³ ביניהם הוא רק בכך שלנזיר לתקופה
8 מסוימת אסור להתגלח עד סוף ימי נזירותו, ואילו
9 לנזיר עולם מותר להתגלח כאשר הכביד שערו, מי"ב
10 חודש ל"ב חודש⁴, והוא מביא אז את הקרבנות שעל
11 נזיר להביא כשיגלח.
12 ישנו סוג נוסף של נזירות שאינו מפורש בתורה,
13 אך מצוי בנביאים, בהפטרות פרשתנו⁵ – "נזיר
14 שמשון". על שמשון נאמר⁶: "ומורה לא יעלה על
15 ראשו כי נזיר אלקים יהיה הנער מן הבטן". גם הוא
16 נזיר עולם, אך לא חלים עליו כל דיני הנזירות, כי
17 מותר לו להיטמא למתים⁷, וכן יש הלכות נוספות
18 השונות אצל נזיר שמשון.
19 ולפיכך, כאשר אדם אומר "הריני נזיר כשמשון",
20 הרי לדעת רבי יהודה⁸, וכך פוסק הרמב"ם⁹, הוא אסור
21 ביין ובתגלחת, אך מותר לו להיטמא למתים.

(10) שמואל א א, יא.

(11) שמואל שם טז, ב.

(12) זבחים מח, א. וש"נ.

(13) ראה פי' רבי' ישעי' שמואל א א, יא: פי' נראה שנדרה להיות

נזיר כמו שמשון האמור בו כו'.

(14) הל' נזירות שם הט"ד.

(15) נזיר ד, א (במשנה). רמב"ם שם הי"ב.

(16) תוד"ה מה בין (נזיר שם).

(17) נזיר יד, א. מכות כב, א. רמב"ם שם הי"ד.

(18) נזיר פ"א סה"ב.

(* וסיום מס' נזיר.

(1) ו ג, ואילך.

(2) ראה ספרי שם, ה. ה. יג*. רמב"ם הל' נזירות פ"ג הי"ב.

(3) רמב"ם שם.

(4) כדעת רבי – נזיר ד, סע"ב.

(5) שמוה מובן שפרשת נזיר היא פרשה עיקרית בהסדרה.

(6) שופטים יג, ה. וראה במדב"ר בפי' נזיר (פרשתנו פ"י, ה) דדריש

כל הפרשה דשופטים שם "ויחי איש אחד מצרעה".

(7) נזיר שם, סע"א ואילך. רמב"ם שם הי"ג.

(8) נזיר שם, ב.

(9) שם הי"ד.

(* וכפי' היות רענן ביל"ש כאן ומת"כ לבמדב"ר (פ"י, יז) דדהמשך בספרי שם ("... קרבן טומאה... אלא במי שיש פסק לנוזר") אינו ממעט נזיר עולם מקרבן טומאה. ובצפנ"ט עה"ת פרשתנו שם: דר"ל כאן למעט נזיר שמשון מן טומאים. ודלא כפי' מהר"ז לבמדב"ר שם. וצפנ"ט על הרמב"ם הל' שבועות פ"ו ה"א. הל' נזירות פ"ו הט"ז (נעתיקו בצפנ"ט עה"ת פרשתנו ע"י סא ואילך).

23 חטוף כוס של ברכה ובריך ברכת זימון), וכן אמר ליה
 24 רב הונא לרבה בריה: חטוף ובריך, למימרא (=שמא
 25 תאמר) דמברך עדיף, והתניא (=הרי שנינו): רבי יוסי
 26 אומר גדול העונה אמן יותר מן המברך, ואמר ליה רבי
 27 נהוראי: השמים! כך הוא, תדע, שהרי גולליירים
 28 (=חלשים) מתגרין במלחמה וגבורים נוצחין, תנאי היא
 29 (=זוהי מחלוקת תנאים), דתניא: אחד המברך ואחד
 30 העונה אמן במשמע, אלא שממהרין למברך תחלה".
 31 ולא מובן, מהו הקשר של דברי הגמרא למשנה
 32 במסכת נזיר? הרי זהו ענין של ברכות המתאים למסכת
 33 ברכות, ואכן הענין מובא במסכת ברכות²⁶.
 34 יש מפרשים²⁷, שכוונת הגמרא היא להביא מאמר
 35 נוסף של רבי נהוראי בהקשר למאמרו המובא במשנה,
 36 כי מאמריו של רבי נהוראי מוזכרים מעט מאד
 37 בש"ס²⁸, ובמיוחד כאשר בענין המובא בגמרא מוזכרים
 38 גם דברי רבי יוסי, כבמשנה המדוברת.
 39 אך קשה להסביר כך, כי: א) הגמרא אינה פותחת
 40 בדברי רבי יוסי "גדול העונה אמן יותר מן המברך"
 41 ובהבאת דברי האמוראים לאחר מכן, אלא ב"אמר ליה
 42 רב לחייא בריה..." ב) לפי הסדר בגמרא מתחילים עם
 43 הדעה הנוגדת לרבי יוסי ולרבי נהוראי. ג) ובכלל –
 44 במשנה חולקים רבי נהוראי ורבי יוסי זה על זה, ואילו
 45 בגמרא שיטתם זהה.
 46 יותר מזה בלתי מובן סיומ הגמרא "אמר רבי אלעזר
 47 אמר רבי חנינא: תלמידי חכמים מרבים שלום

1 "כן יעשה על תורת נזרו", שנזירות שמשון¹⁹ אינה
 2 תורה²⁰, והרמב"ם פוסק²¹ "שמשון לא היה נזיר
 3 גמור" –
 4 וכיצד ניתן ללמוד משמשון לגבי שמואל ענין של
 5 "נזיר עולם"²², אשר כל דיני הנזירות חלים עליו²³.
 6 ומתמצים המפרשים²⁴, שהלימוד על שמואל
 7 משמשון אינו בדרך של 'גזירה שוה', אלא רק גילוי
 8 בעלמא ש"מורה" הוא ענין של נזירות²⁵ בדיוק כאצל
 9 שמשון, ולא כדעת רבי יוסי שהכוונה היא ליראה,
 10 ומכך מובן מאליו, שאמו של שמואל התכוונה להזיר
 11 לכל ימי חייו.
 12 אך מלשון המשנה "נאמר בשמשון ומורה ונאמר
 13 בשמואל ומורה, מה מורה האמורה בשמשון נזיר אף
 14 מורה האמורה בשמואל נזיר", לשון המשמשת בדרך
 15 כלל ל'גזירה שוה', ויותר מכך ובעיקר: מזה שנאמר
 16 "מה מורה... נזיר..." (ולא "מה מורה... תער..."), ואף
 17 לא בדומה ללשון בסיומ הענין "מורה של מתכות" או
 18 ("של נזירות") מובן, שאין זה גילוי בלבד למשמעות
 19 המילה "מורה", אלא שלומדים ענין של נזירות שמואל
 20 מנזירות שמשון.

ג.

דברי הגמרא על המשנה בסוף מס' נזיר,
 והשאלות על כך
 21 בהמשך למשנה נאמר בגמרא: "אמר ליה רב לחייא
 22 בריה (=אמר רב לבנו חייא) חטוף ובריך (=רש"י:

23 כמו שהקשה הרדב"ז ברמב"ם שם פ"ג הט"ז. תויו"ט בהמשנה
 דסוף מס' נזיר. ועיי"ש תירוצו, ובאורח מישור לנזיר בסופו (יעוד) השיג
 עליו.
 24 ראה רדב"ז שם, ובפורש באורה מישור שם. קול הרמ"ז
 למשניות. ובכ"מ.
 25 ראה רדב"ז שם: "אלא דמורה היינו לשון נזירות". ולכאורה
 הכוונה דמורה פ"י תער (כמ"ש באורה מישור וקול הרמ"ז שם. וכן
 במד"ר פ"י, ה) ובפרש"י (שופטים שם) במורה דשמשון, וכשנדרה חנה
 'ומורה לא יעלה על ראשו' – שלא תגלח את שמואל – הוה נדר לכל
 הענינים שבנזיר, כהדין באומר הריני נזיר מן התגלחת שנעשה נזיר גמור
 וכל דקדוקי נזירות עליו (נזיר ג, ב. רמב"ם שם פ"א הט"). וראה רלב"ג
 שמואל שם: ובכאן רמז כו'. וראה לקמן הערה 65.
 26 נג, סע"ב.
 27 הגהות יעבץ לסוף נזיר.
 28 במשנה סוף קדושין. ובסיום המסכתא. אבות פ"ד מ"ד. וראה
 עירובין יג, ב.

19 בירושלמי מדובר לא בשמשון עצמו אלא במי שתופס עצמו
 בשמשון. אבל ראה שו"ת מהרי"ט (ח"א ס"ד. ח"ב סכ"ד) שפי' "אינה
 תורה" דאין כל תורת נזירות עליו שמתר ליטמא למתים*, שזה גם
 בשמשון עצמו.
 20 בשירי קרבן ומראה הפנים לירושלמי שם הוכיחו הרמב"ם לא
 ס"ל כהירושלמי הנ"ל, שהרי פסק (שם פ"ד ה"ט) שנזירות שמשון דוחה
 סתם נזירות – אבל ראה צפע"נ שם בפ"י דברי הרמב"ם ד"מ"מ זה ודאי
 דהנזירות (של תורה) חלה עליו.. מחמת טעם הירושלמי דזה תורה וזה
 אינו תורה".
 21 ה"ל נזירות פ"ג הי"ג.
 22 ראה גם ספרי זוטא (פרשתנו עה"פ וזאת תורת הנזיר. ובמדב"ר
 פ"י, יז) ומנין אתה מרבה הנזיר נזירות עולם ת"ל תורת יכול שאתה מרבה
 הנזיר נזירות שמשון ת"ל זאת. וראה צפע"נ מהדר"ת (פו, סע"ד ואילך)
 דנזיר עולם "יש בו קדושה.. והוה הגוף בעצם בגדר קדושה" (משא"כ נזיר
 שמשון "אין עליו גדר עצם קדושה") – אף שגם נזיר עולם "הוה הלכה",
 "מין נזירות בפ"ע" (צפע"נ מהדר"ת כז, ב. ה"ל נזירות פ"ג הי"א-י"ב. ה"ל
 שבועות פ"ו ה"א – נעתקו בצפע"נ ע"ת פרשתנו ע' ס ואילך).

(* אבל ראה ר"ן נדרים פג, רע"ב "דסומאה אינה תלוי" בנזירות דאשכחן נזירות בלא טומאה שהרי נזיר שמשון אסור ביין ומטמא למתים". וראה צפע"נ ה"ל נזירות
 פ"א ה"ט. שירי קרבן לירושלמי שם (בסוף ההלכה). ציונים לתורה כלל כא.

ה.

כיצד נהיה שמואל לנזיר?

כדי להבין כל זאת, יש להקדים את קושיית 16
 הרד"ק³⁷: כיצד נעשה שמואל נזיר? לא ייתכן לומר 17
 שזה עקב נדרה של חנה אמו – ונתתיו לה' כל ימי 18
 חייו ומורה לא יעלה על ראשו – שהרי: א) שמואל 19
 לא הי' אז בעולם, והנדר לא חל עליו³⁸. ב) אף אילו 20
 היה שמואל אז בעולם, אין בכחו של נדר חנה להפוך 21
 את שמואל לנזיר, כי ההלכה³⁹ קובעת ש"האיש מדיר 22
 את בנו בנזיר ואין האשה מדירה את בנה בנזיר". 23
 אם נאמר שגם אלקנה נדר נדר, ולאחר הולדת 24
 שמואל⁴⁰, כיצד ייתכן שהתורה מספרת על נדר חנה, 25
 שלא הפך את שמואל לנזיר, ומשמיטה את העיקר, את 26
 נדר אלקנה?
 כן לא ייתכן לומר⁴¹ שלאחר שנדרה חנה, "קיים" 28
 בעלה, אלקנה, את נדרה⁴², ונתן לו תוקף, כי אז 29
 נשאת השאלה, שהרי שמואל לא היה עדיין 30

1 בעולם שנאמר וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך²⁹
 2 – דברים אלו, לכאורה, אינם קשורים למשנה ולא
 3 לגמרא³⁰, וגם אם המטרה היא לסיים בדבר טוב³¹, גם
 4 אז צריך להיות איזשהו קשר לענין הקודם³², ובנוסף
 5 לכך, גם הענין הקודם מסיים בטוב, בענין של ברכה³³.

ד.

דיוקים בלשון הגמרא

בנוסף לכך יש להבין כמה דיוקים בלשון הגמרא:
 7 (א) מה מחדש רבי נהוראי על דברי רבי יוסי "גדול
 8 העונה אמן יותר מן המברך" באמרו "השמים –
 9 בשבועה – כך הוא", ובהוכחה "תדע שהרי גוליריים
 10 מתגרים במלחמה וגבורים נוצחין"?
 11 (ב) במספר מקומות בגמרא³⁴ כאשר מובא במאמר
 12 "אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא תלמידי חכמים
 13 מרבים שלום בעולם..." מסיימים אותו³⁵ ב"אל תקרי
 14 בניך אלא בוניך", ואילו בסוף מסכת נזיר לא נמצא
 15 סיום זה³⁶, לפי רוב הגרסאות.

(ואת"ל שמה שאמרה "נתתיו לה'.. ומורה לא יעלה על ראשו" הוי כל' הנ"ל***) וראה שושנים לדוד סוף נזיר – כי הרי"ז (רק) מחייב את חנה להדירו כשיבוא לעולם, ולא מצינו בקרא שחנה נדרה כן לאח"ו. ודוחק לומר (כבשש"ל שם) שזהו מש"א שם (פסוק כב) "כי אמרה לאשה גוי". אבל להעיר מרד"ק שם "וישב שם עד עולם – כמו שנדרה עליו ונתתיו לה'", ושם (פסוק יא) פי' "שיהי' נזיר קודש לה'".
 וגם לפמ"ש בצפע"נ ריש הל' נזירות "אם הדירו מרחם הוה נזיר עולם.. וכן שמואל ג"כ הי' כך" – צ"ע אם שייך להדירו מרחם קודם עיבורה (ראה תוד"ה לאחר (יבמות צג, ב). וראה קצוה"ח (נה"מ) סי' ר"ט סק"א). וראה הערה 49.
 ולהעיר, דלדעת ר' מאיר (ד"ל א' ר' מאיר שמו אלא ר' נהוראי" – עירובין יג, ב) אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם (ערכין כ, ב).
 (39) נזיר כח, ב.
 (40) לכאורה כצ"ל בכונת הרד"ק.
 (41) וכפי' הכלי יקר – הובא בצוארי שלל להחיד"א (בהפטרות יום א' דר"ה). אהבת יהונתן (בהפטרות יום א' דר"ה).
 (42) אבל צ"ע לאיזה צורך הוא שהרי בלא"ה אינו יכול להפר אלא נדרי עינוי נפש או דברים שבינו לבינה (נדרים עט, א"ב. רמב"ם הל' נדרים פ"ב ה"א). ולהעיר מהאבת יהונתן שם.

(29) ולהעיר שגם בפרשתנו (ראה בריש המסכתא: תנא אקרא קאי כ"ה המשך הכתובים, דלאחר פרשת נזיר באה ברכת כהנים, שהיא: א) ברכה הכי נללית (ראה ספרי עה"פ, ב) כולל הסכמה (עניית אמן) – שגדול מהמברך – "ואני אברכם.. הקב"ה מוסיף על ידם" (חולין מט, א)*, ג) מסיים ב"שלום", ובפרט ע"פ הספרי עה"פ: "גדול השלום כו' שנאמר וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך". וראה לקו"ת פרשתנו כו, א.
 (30) וכמו שלא הובא בברכות שם.
 (31) כמ"ש בתוס' סוף נדה.
 (32) ראה חידושי אגדות נדה שם.
 (33) חדא"ג כאן. וראה מה שכי' (וגם ההמשך דגדול העונה אמן יותר כו' להמשנה) ע"ד הדרוש, וכן בעוד כמה ספרים.
 (34) בסיום מסכתות בניין" וגם בתמיד (לב, ב).
 (35) בסוף ברכות. ובסוף כריתות לפנינו הוא בחצאי ריבוע. בסוף יבמות לפנינו ליתא. ובהגהות הגרי"ב הגי' שם "אל תקרי כו'". ראה יפה עינים שם. בתמיד שם לפנינו ליתא. אבל לפי הגירסא בשטמ"ק (ובהגהות חק נתן) איתא שם.
 (36) ולפי גירסת הב"ח צ"ל גם במס' נזיר. וראה לקמן הערה 83.
 (37) שמואל א א, יא. ועד"ו באברבנאל שם (קושיא החמישית).
 (38) ואין לתרץ עפ"מ"ש הרמב"ם (הל' ערכין פ"ו הל"א ואילך) שאם אמר הרי עלי להקדישו הרי זה חייב להקדישו כשיבא לעולם משום נדרו

* ראה ד"ה אריב"ל תרכ"ט בסופר. לקו"ש ח"י ע' 42. וראה ד"ה גדול העונה אמן (תשכ"ב) דגדול העונה אמן הוא דוגמת ואברבה מברך ברכתו של הקב"ה שמרובה על העניק.
 ** אבל ראה רמב"ם הל' מכירה פכ"ב ה"טו דגם בל' "יהי' הקדש. הרי זה חייב לקיים דברו". וראה טושו"ע חז"מ סי' י"ב סי"ו ואילך. לח"מ הל' ערכין שם. סמ"ע (סק"ב, ב). ש"ך (סק"ז) וט"ו בשו"ע שם.

15 למסור ציווי, מצוה על דרך התנהגות, עתידות וכדומה,
 16 אך היכן אנו מוצאים שהוא יכול לקדש דבר, ובעניינינו
 17 – להטיל נזירות על בן אדם.
 18 גם כאן לא ייתכן לומר, ולפחות לדעת הרמב"ם,
 19 שאביו מנוח הזירו⁴⁹, כי הרמב"ם אומר מפורשות
 20 "שהרי לא נדר בניזיר אלא המלאך הפרישו מן
 21 הטומאה⁵⁰."

22 יותר מכך, דבר זה מוכח מן המסופר בתנ"ך:
 23 בתחלה הורה המלאך לאשת מנוח כיצד עליה לנהוג
 24 "ועתה השמרי נא ואל תשתי יין ושכר ואל תאכלי כל
 25 טמא" וכן לגבי הנער "ומורה לא יעלה על ראשו כי
 26 נזיר אלקים יהיה הנער מן הבטן", ואילו לאחר מכן,
 27 כאשר שאל מנוח את המלאך "מה יהיה משפט הנער
 28 ומעשהו" ענה לו המלאך אודות אופן התנהגותה של
 29 אשת מנוח "כל אשר ציתיה תשמור", אך אינו עונה
 30 לו דבר בקשר לשמשון עצמו⁵¹,

1 בעולם⁴³? ואף אילו כבר היה שמואל בעולם, לא
 2 מובן⁴⁴: כאשר בעל "מקיים" את נדר אשתו הוא נותן
 3 תוקף לנדר זה, הוא מחייב את הנודר – אשתו – לקיים
 4 את הנדר⁴⁵, אך כיצד ייתכן שהסכמה זו תגרום לדבר
 5 חדש (הדרת הבן) שאיננו קיים בנדר האשה – אין
 6 האשה מדירה את בנה?
 7.

כיצד נהיה שמשון לנזיר?

7 בדומה לכך ניתן לשאול לגבי שמשון: הרמב"ם²¹
 8 אומר "שמשון לא היה נזיר גמור". מכך מובן⁴⁶ שחלה
 9 עליו קדושת⁴⁷ נזירות, ולא רק התנהגות בדרך של
 10 נזירות, והינורות מיין ומתגלחת, אלא שהוא לא היה
 11 נזיר גמור⁴⁸. ואינו מובן: אם "לא נדר בניזיר אלא
 12 המלאך הפרישו מן הטומאה" כיצד ייתכן שהמלאך גרם
 13 לכך שמציאותו ("החפצא") של שמשון הפכה לנזיר,
 14 גם אם אינו נזיר גמור – הרי המלאך, שליח, יכול

נדר הוה". ועפ"ז מוכן הנפק"מ בין ב' הנוסחאות.

ואין לומר שזהו רק לדעת ר"ש, וכפי' ר' עזריאל (הובא בשטמ"ק
 (שם) דקושיית הגמרא "ושמשון לאו נזיר הוא" היא רק אליבא דר"ש
 (ולדעת ר"י ה' נזיר נדור), וכן מוכרח לפרש לדעת הראשונים (נסמנו
 בהערה הבאה) שלדעת ר"י ה' שמשון נזיר נדור – כי מזה שפרש"י (ד"ה
 שאין. ד"ה גבי) דכ"ע היינו "בין לר' יעקב בין לר' יוסי" (ולא ר"י ור"ש
 – כככמה ראשונים), מוכח, דס"ל שמחלוקת ר"י ור"ש היא אם בעיני
 דבר הנדור (ולגבי נזיר שמשון), ולא בנוגע לנזירות שמשון עצמו.
 49) כמ"ש בכס"מ פ"ג מהל' נזירות הי"ג בדעת הרמב"ם. וכסברא
 זו (ועוד תירוצים: דשמשון קבל עליו נזירות אח"כ; דהמלאך חזר למנוח
 שיצוה לבנו שיקבל עליו נזירות) כ' (בדעת ר"י) כפי' הרא"ש, שטמ"ק,
 שיטה לחכמי איוורא (ועוד) לנזיר ד, ב. וראה אית דמפרשי בפרש"י
 (ריב"ן) מכות כב, א ד"ה נזיר שמשון. ריטב"א שם. פנ"מ לירושלמי
 נזיר פ"ז סה"א.

בכס"מ שם כ' (ע"פ פרש"י) "דמאי דתיב כי נזיר אלקים יהי' הנער
 מנוח הוא דקאמר לי". ולכאורה צ"ע, שהרי אז ה' לפני עיבורה***
 ואיך אפשר להדירו אז (ראה לעיל הערה 38). ואולי גם כוונת הכס"מ
 שאמר "כי נזיר אלקים יהי' הנער" – דכשולד*** ידירו בניזיר (וע"ד
 מ"ש בנו"ב מהדר"ת יו"ד סי' קנ). וכ"מ לפי גי' רש"י שלפנינו "דלמנוח
 קאמר כו". וראה אורח מישור בפרש"י.

50) כמו שהקשה בתיו"ט פ"א מ"ב. וראה לח"מ שם. וברב"ז שם:
 כגון שהדירו אביו ה' נהג בו כל דברי נזירות. וכ"כ בנוב"ז שם. וראה
 מאירי בגמרא שם ש' ש"אין נראה כן" (כל התירוצים שהובאו בהערה
 49 לדעת ר"י). וגם כפי' הריב"ן (וריתב"א) – ראה שקו"ט במפרשים.
 51) ראה גם צוארי שלל הפטורת פרשתנו.

43) כקושיית האברבנאל שם.

כאברבנאל שם תירץ שחנה ביארה זה באמרה שבעבורי וביסבתי
 לבד נולד הנער (ולא מצד אלקנה כלל), א"כ יש יכולת בידי להדירו
 (וראה גם שו"ת חת"ס חו"מ סי' ט'. וראה אהבת יונתן בהפטורת
 פרשתנו לגבי שמשון). וצ"ע מקור גדר זה בהלכה.
 44) וראה גם צוארי שלל שם.

45) בצוארי שלל שם מביא בשם הר"י חגיזו (בעץ החיים סוף נזיר)
 דאלקנה הסכים בפה מלא והדירו בניזיר וכה אמר עשי הטוב בעיניך כו'
 (ועד"ז פי' בשושנים לדוד סוף נזיר. וכ"ה בספורנו פרשתנו ו, ח) – אבל
 אינו מובן: הרי הסכמת אלקנה לנדר חנה "ומורה גו" רק נרמזת בקרא
 "עשי הטוב בעיניך גו", כי פטוה הכתוב שם "וישב שם עד עולם" לא
 איירי בניזירות (אבל ראה רד"ק שם הובא לעיל הערה 38). וא"כ צ"ע –
 ובל' הרד"ק – "האיך הניח הפסוק לטפור עיקר הנדר כו"? ועכצ"ל, שנדר
 חנה לחוד – המפורש בקרא – הוא שגרם נזירות שמואל.

46) וראה בקול הרמ"ז לנזיר פ"א מ"ב.

47) ראה תוד"ה לא – נזיר ד, ב. ולהעיר מצפ"ע מהדר"ת (שבהערה
 22): "משא"כ בניזיר שמשון.. אין עליו גדר עצם קדושה רק דין כו".
 וראה בצפ"ע"נ (שנסמנו בהערות 22, 38. ועוד) בגדר נזיר שמשון.

48) ומפטות לשון הגמרא (נזיר שם) "רש"א.. שלא מצינו בשמשון
 שיצאת נזירות מפיו" (וכן מירושלמי פ"א סה"ב) משמע, דגם ר"ש ס"ל
 שהי' גדר נזירות על שמשון ("חלה מפי הדיבור"). וכן מוכח מתוד"ה
 שלא מצינו – נזיר שם. מאירי שם "ולר' שמעון הואיל ושמשון לא ה' נזיר
 נדור כו". ועוד. וראה אורח מישור כאן כפי' הירושלמי. קה"ע לירושלמי
 שם ד"ה מ"ט. אבל ראה עוד פי' בירושלמי בשירי קרבן שם. ועוד.
 אבל מרש"י* (נזיר שם ד"ה ושמשון) דגריס "ושמשון לאו נזיר
 הוא", משמע דלא ה' נזיר כלל**, ודלא ככתבו' שם דגריס "שמשון לאו

(* ראה שו"ד"ח (ברך ט') כללי הפוסקים סי' ח (אות ה) אם הפי' דמס' נזיר הוא מרש"י.

(** ולא קשה מלישנא דקרא "כי נזיר אלקים כו". כי גם הרמב"ם כ' (בפיה"מ לנזיר ד, א): "ענינו פרוש". ובהל' נזירות שם "המלאך הפרישו". וראה לקמן הערה 64.

(*** ולהעיר במבדב"ר (פי"ה, ה) באותה טעה קבלה הרום ובאברבנאל שופטים שם.

(****) בתיו"ט רפ"ז נזיר. דהבא אפשר להדיר את בנו בניזיר רק משהגיע לחינתך כו'. והקשו מהירושלמי שבפנים ההנדר ועוד – ראה אורח מישור והון נעשיר שם. ועוד. וראה נוב"ז שבפנים ההנדר.

27 יכול מאוחר יותר למחות על כך ולהיות שוב גוי
28 כבתחילה.
29 מפני שהגיוור בקטנותו הוא רק מעשה של גיוור, אך
30 אין הוא מתקדש בקדושת ישראל עד שנעשה גדול⁵⁹.
31 אך כאשר גדל ולא מחה, הוא מתקדש בקדושת ישראל
32 למפרע, ולכן אין הוא חייב שוב בטבילה ובהטפת דם
33 ברית, אלא מסתפקים במעשה הגיוור, של בית הדין או
34 של אביו, בהיותו קטן⁶⁰.
35 בדומה לכך – ולא ממש – כל גר אשר נימול
36 ועדיין לא טבל, הרי למרות שהוא "מברך⁶¹... למול
37 את הגרים", ושוב "למול... בריתי יומם ולילה..."
38 הוא יכול לאחר מכן לבטל כל זאת, והוא שב
39 להיות גוי כמקודם.
40 ויותר מכך – כפירוש הרמב"ן⁶² – לכן "משהו
41 מצות טבילה" כדי שיוכל לבטל זאת.
42 ובספרי ה"אחרונים" האריכו במשמעותה של מילת
43 גר.
44 מעין זה בענינינו:
45 ציווי המלאך "ומורה לא יעלה על ראשו כי נזיר
46 אלקים יהיה הנער מן הבטן" לא יכול היה לקדש את
47 שמשון בקדושת נזירות, אלא רק לחייבו בדיני ובהנהגות
48 נזירות⁶³, שמשון לא יתגלה ולא ישתה יין⁶⁴.
49 כך גם נדרה של חנה "ומורה לא יעלה על ראשו",
50 הוא נדר שרק מחייב לנהוג בנזירות ובפרישות, יותר
51 מכך, אפילו לגבי הנהגות נזירות לא היה הנדר יכול
52 לחול על שמואל, כי שמואל לא נדר זאת. חנה נדרה
53 על עצמה לדאוג לכך ששמואל ינהג בכל דיני הנזירות
54 "כל ימי חייו"⁶⁵.

1 ועוד: אם אצל שמשון ושמואל היתה נזירותם מפני
2 הענין של "האיש מדיר את בנו בנזיר", כיצד ייתכן
3 לומר שענין זה, ש"האיש מדיר את בנו בנזיר" הוא
4 "הלכה היא בנזיר", הלכה למשה מסיני, ובלשון
5 הרמב"ם⁵²: "אין לו סמך בכתוב ולא רמז", בעוד אשר
6 זהו סיפור מפורש בנביאים⁵³.
ז.
גר קטן שגדל ולא מחה
7 ההסבר לכך הוא:
8 אי אפשר לומר שמשון ושמואל היו נזירים מפני
9 שהם בעצמם קבלו על עצמם נזירות⁵⁴, כי: א) אין
10 מוצאים לכך רמז בפסוקים. ב) לגבי שמשון אומר
11 הרמב"ם במפורש "שהרי לא נזיר".
12 מצד שני, מלשון המשנה "שנאמר ומורה לא יעלה
13 על ראשו, נאמר בשמשון ומורה ונאמר בשמואל
14 ומורה, מה מורה האמורה בשמשון נזיר... – שאלו
15 הם הפסוקים הכתובים בענין ציווי המלאך ונדר חנה,
16 מובן, שהנזירות אצלם באה מציווי המלאך ומנדר חנה,
17 אך כיון שאין די בכך בלבד, הכרחי לומר, שענינים
18 אלה היו מעין גורם לנזירות, כדלהלן.
19 כדי להבין זאת, יבואר תחלה דין בדומה לכך⁵⁵:
20 לגבי גר קטן, אשר "מטבילין אותו על דעת בית
21 דין", או כאשר הוא מתגייר ביחד עם אביו⁵⁶, קובעת
22 ההלכה⁵⁷, שכאשר "הגדילו יכולין למחות". וכיון
23 שהגדילו שעה אחת ולא מיחו שוב אינם יכולים
24 למחות.
25 ויש לומר, שההסבר לכך הוא: למרות שכאשר
26 גיירו את הקטן הוא נעשה גר⁵⁸, בכל זאת, מדוע הוא

ומתוך שנתגדלו ולא מיחו היינו קבלה". אבל גם לפי דעת הריטב"א (בשטמ"ק שם ד"ה גר קטן) דבגר קטן קבלת מצות אינו מעכב, מוכרח לפרש ככפנים – מכיון שיכולים למחות, ככפנים.
וראה שו"ת שאג"א בהוספות (משו"ת בית אפרים) סי' א בתחלתו.
60) וכן מפורש בשטמ"ק שם בשם הרשב"א ("עוד תירץ הרשב"א") ובתוס' סנה' שם.

61) טוש"ע יו"ד סרס"ח ס"ה.

62) הובא בט"ז שם סק"ד.

63) ע"ד עובר על דברי הנביא – ראה מהרי"ט ח"א ס"כ.

64) ועפ"ז יובן בפשטות ל' הרמב"ם בפיה"מ "המלאך אמר לאמו כי נזיר אלקים כו' ענינו פרוש", וכן בהל' נזירות: "המלאך הפרישו מן הטומאה", כי דבור ופעולת המלאך הי' רק (הנהגה של) הפרשה, ולא קדושת נזירות. ואילו לפי דברי הרמב"ם והריב"ל (שהובא בכס"מ) שהי' נדרור רק מצד המלאך לא הול"ל ה' "פרוש" "הפרישו".

65) ואף שזה שאמרה "ומורה לא יעלה על ראשו" – שילת התגלחת

52) פיה"מ נזיר פ"ד מ"ו.

53) וראה רמב"ם בהקדמתו לפיה"מ ד"ה וכאשר דהלמ"מ אין לו רמז בקרא. ולהעיר מאנציקלופדיא תלמודית ערך הלמ"מ (ע' ססד-ח) וש"נ. אבל ראה שו"ת מהרי"ט ח"א סי' כ' בסופו. כ"ב יו"ד סי' כד.

54) ראה ראשונים שנסמנו בהערה 49 לענין שמשון.

55) להעיר משטמ"ק נדרים יז, א: מחוקי הנזירות הוא שמיד שקבל אדם בעצמו להיות נזיר נאסר ודברים הללו דומה לגר לנתגייר כו'.

56) פרש"י כתובות יא, א ד"ה הגדילו. וריטב"א ורשב"א בשטמ"ק שם. טוש"ע יו"ד סרס"ח ס"ז.

57) כתובות שם. רמב"ם ה' מלכים פ"י ה"ג. טוש"ע יו"ד שם ס"ד-ח.

58) ולדעת כמה (תוד"ה מטבילין כתובות שם (בסופו). תוד"ה קטן סנהדרין סח, ב (בסופו). וריטב"א ורשב"א בשטמ"ק כתובות שם) הוי גרים מדאורייתא. ובריטב"א שם בסופו "וכן דעת הרמב"ם".

59) ראה תוס' סנהדרין שם: "דמועיל להו מילה וטבילה של קטנות..

עליו ענינים נוספים שלא היו אסורים עליו לפני כן, 22
 כפי שהיה אצל שמשון ענין הטומאה למתים, אלא) 23
 שבאותם ענינים שבהם היה מצווה, ונהג על פיהם 24
 למעשה, השפיעה אי המחאה, והוסיפה באיכות, 25
 שמדיני ההתנהגות באופן של נזירות נהייתה קדושת 26
 נזירות למפרע. 27

ולכן לומדים אצל שמואל, שאי מחאתו על 28
 ההתנהגות שנהגה אמו חנה עד אז, עקב נדרה, גרמה 29
 למפרע שקדושת הנזירות חלה על שמואל. 30

ט.

המחלוקת בענין הברכה היא דוגמא לשיטות השונות במשנה

לפי זה יוצא שתמצית ומשמעות דברי רבי נהוראי 31
 היא: דבר שהוא, לכאורה, רק הסכמה והמשך לעיקר 32
 הדבר ויסודו – משפיע יותר מאשר התחלת הדבר 33
 ויסודו כשלעצמו. 34

ולכן מביאה הגמרא דוגמא, דיון והסבר בדברי 35
 המשנה: "אמר ליה רב לחייא בריה חטוף וברין, וכן 36
 אמר ליה רב הונא לרבה בריה חטוף וברין". המברך 37
 הוא זה אשר מביע את הברכה⁷², והעונה אמן רק 38
 מסכים לברכת המברך, בדומה לאמור לעיל לגבי נזיר, 39
 שיש ענין עיקרי, ונוספת לו הסכמה מאוחרת יותר⁷³. 40
 אך מדבריהם של האמוראים "חטוף וברין", שיש 41

1 אך כאשר הם גדלו ולא מחו, הם המשיכו לנהוג
 2 ולקיים את דיני הנזירות⁶⁶, הם התקדשו בקדושת
 3 נזירות⁶⁷ למפרע – אצל שמשון⁶⁸ ש"היה אסור ביין
 4 ואסור בתגלחת"⁶⁹, ואצל שמואל, שהוא יהיה "נזיר
 5 עולם" לכל ימי הנזירות.

6 אין זה נדר שלהם, כי נדר צריך להיעשות באופן
 7 של החלטה בדיבור, או לפחות בלב⁷⁰. אבל עצם
 8 המשכתם בהתנהגות של נזירות כפי שהיה עד אז,
 9 והעדר מחאה מצדם גרמו לכך שקדושת הנזירות חלה
 10 עליהם למפרע⁷¹.

11 בדומה לאמור לעיל לגבי גר קטן, שאין הוא חייב
 12 שוב במעשה הגיור, ודי במעשה הגיור שעבר בקטנותו.

ח.

ה'גזירה שוה' בין שמשון ושמואל

13 לפי זה מובנת דעתו של רבי נהוראי אשר לומד
 14 נזירות שמואל משמשון, למרות שמשון לא היה
 15 "נזיר גמור", ו"היה מותר להיטמא למתים...":

16 לימוד זה הוא לא רק אסמכתא משמשון שבמילה
 17 "מורה" הכוונה היא ל"תער", אלא זוהי גזירה שוה
 18 כלשון המשנה בפשטות, ו"אין גזירה שוה למחצה"
 19 – רבי נהוראי לומד משמשון, שאי המחאה נגד
 20 ההתנהגות באופן של "ומורה לא יעלה", שהיא
 21 התנהגות של נזירות (ולא תוספת של כמות, שנאסרים

68) לכאורה קשה דלפי"ז הי' שמשון יכול להשאיל על נזירותו,
 וברמב"ם (פ"ג הי"ד) כ' דנזיר שמשון אינו יכול לשאול על נזירותו לפי
 "שנזירות שמשון לעולם היתה" – אבל נגם את"ל שכוונת הרמב"ם היא
 (2) רק שבפועל היתה נזירות עולם, ולכן כשמתפסי בניזיר שמשון אינו
 יכול להשאיל – כ"א שבעצם נזירות שמשון "לעולם היתה" (כפי הכס"מ
 שם) – אפ"ל בכמה אופנים ומהם:

(א) שאלה שייכת בענין שכולו של השואל. (ב) לא מצינו שאלה
 למחצה. (ג) העדר המחאה אינו מוסיף עוד ענין כ"א שמאשר (או גם
 מעלה) אותו הענין – ועיין רש"י (ריב"ן) מכות שם.

69) לכאורה אפשר לתרץ עפ"י קושיית מפרשי הרמב"ם (הל' נזירות
 פ"ג הי"ג) איך אפשר להתפסי בשמשון והרי בענין שיתפסי בדבר הנדור
 ושמשון לא נדור – כי מצד העדר מחאתו הו"ע נדור (ראה הל' נזירות
 למהריק"ש שם). – אבל בתור"ה שמשון (נזיר ד, ב) לא משמע כן.

70) אף ש(נבדוחק) י"ל שההנהגה שלהם בניזירות מוכיחה על קבלה
 בלב. וא"צ הכתוב להזכירה.

71) ראה עד"ז בלקט הקמח (להר"מ חגיו) הל' נדרים ונזירות והפרת
 הבעל: באב שהדיר את בנו הקטן כו' דאע"ג.. אין כח האב יפה להשביע
 ולהדיר כו' מ"מ כו' אחר שהגדיל וידע נדר אביו שתק וקיימו בדבריו
 היו כאילו הוא עצמו ביטא מתחלה בשפתיו וחיוב מה"ת לקיים כו'.

72) ובפרט ע"פ פ"י הרמב"ם הל' ברכות פ"א הי"א (כס"מ שם).

73) ראה עד"ז בשושנים לרוד (לפי פירושו – הובא לעיל הערה 45
 – שהסכמת אלקנה לנדר תנה היא שפעלה נזירות שמואל).

– הי' רק נדר, ואיך אפ"ל בזה שהיו נדר כלל הענינים שבנזיר* כהאומר
 הריני נזיר מן התגלחת (נסמן לעיל הערה 25) – י"ל, מפני שבנדרים הלך
 אחר לשון בנ"א (נדרים ל, סע"ב. ושי"ן) ולאחר שילפינן מהכתוב "מין
 ושכר זיור" שהיו נזיר מכולם, הי' כוונת חנה כשנדרה.
 66) ראה הל' נזירות למהריק"ש אות לג. נוב"ש שם. ועד"ז כ' בקול
 הרמ"ז סוף נזיר (בנוגע לשמואל).

67) בתוספתא נזיר (פ"ג ה"ט. הובא בתור"ה גילח נזיר כח, ב. ועוד)
 איתא דכשהאב מדיר את בנו בניזיר בטלה הימנו נזירות אביו כשהביא
 שתי שערות. ועפ"ז כ"ש בנדר"ד שמתחילה לא הי' עליהם קדושת נזירות
 כלל, דבטלה גם בדלא מיחו; אבל לכמה דיעות נזירות הוי עליו "אפי'
 לכשיגדל" – ראה: רש"י סוטה (כג, א) ד"ה האיש. רש"י ד"ה ושמשון
 – נזיר ד, ב. תוס' שם. רש"י ד"ה קאים נזיר ל, א. רע"ב סוטה ספ"ג
 [ומ"ש בתויו"ט שם – ראה רש"י. חידושי הרצ"ה קלישר שם]. מנ"ח
 מצוה שסח (וראה שם מצוה שעו בסופה, דאפשר דגם הרמב"ם ס"ל
 כדעת רש"י הדנויות לא בטלה, ואינו מוכרח מ"ש בתויו"ט). ובצפ"ג
 ריש הל' נזירות מחלק בין הדירו מרחם דלא בטל (ע"פ הירושלמי נזיר
 פ"ד הי"ן) או הדירו אח"כ.

ואולי י"ל, שגם להדיעות שנתבטלה הנזירות, היינו שנתבטלה נזירות
 שהדירו אביו והקרבתו דאביו (ראה צפ"ג הל' נזירות פ"ב הי"ג), אבל
 אם לא מיחה וממשיך להתנהג בניזירות, הרי"ז קבלת עצמו ונזירות
 מחדש (ע"ד המבואר בפנים). וראה סוגיית הגמרא נזיר כט, ב ואילך.
 ואכ"מ.

(* והא דמשמון הוי אסור גם ביין – ראה תויו"ט נזיר פ"א מ"ב (ד"ה אינו מקיל).

35 רבי נהוראי אומר "השמים – בשבועה – כך הוא",
 36 כדי להדגיש את התוקף והשינוי האיכותי שנוצר בענין.
 37 המעלה של העונה אמן אינה רק "גדול יותר", אלא זוהי
 38 מהות חדשה לעומת המברך. ולכן הוא מביא את
 39 ההוכחה "תדע שהרי גוללירם (חלשים) מתגרין
 40 במלחמה וגבורים נוצחים".

41 ההבדל בין מי שמתחיל את הדבר לבין מי
 42 שמסכים לו מאוחר יותר, דומה להבדל שבין חלשים
 43 המתחילים במלחמה לבין גבורים שמנצחים בה,
 44 "חלשים" הוא כנדר חנה, אשר לא הטיל שום חובה
 45 על שמואל, וכך גם בענין המברך. הענין אינו מושלם
 46 (נצחון), וייתכן שתהא בו אפשרות של מחאה כשל גר
 47 קטן המבטלות אותו. ואילו מי ש"עונה אמן", המסכים
 48 עם תחלת הענין, הוא כמו "גבורים"⁷⁷ אין הוא פועל
 49 הוספה ותוספת חיזוק בדבר, אלא "נוצחין", הוא גורם
 50 למצב חדש, לשלימות בברכה (נוצחין), וכך גם שמואל
 51 שהתקדש בניירות עולם.

י.

"תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם"

52 לפי זה ניתן להבין מדוע מובא כאן הסיום "אמר
 53 רבי אלעזר אמר רבי חנינא, תלמידי חכמים מרבים
 54 שלום בעולם שנאמר וכל בניך למודי ה' ורב שלום
 55 בניך": ולכאורה, צריך היה לומר "חכמים מרבים
 56 שלום", מהו הדיוק בביטוי "תלמידי חכמים"?

57 אלא, שאת ההבדל בין תלמידי חכמים לבין חכמים
 58 בגמרא כאן⁷⁸, ניתן להסביר באופן זה: "חכמים" הם
 59 בעלי המשנה, כנאמר "שנו חכמים במשנתם", שנו
 60 חכמים בלשון המשנה⁷⁹. "תלמידי חכמים" הם
 61 התלמידים של החכמים, הם אלה אשר לומדים מבעלי
 62 המשנה, ודוקא הם מרבים שלום בעולם.

63 הסיבה לכך היא כנאמר בגמרא⁸⁰ "התנאים מבלי
 64 עולם.. שמורין הלכה מתוך משנתן", כיון שידיעת
 65 הטעמים אינה מושלמת, ייתכן שידמו בין דברים שאינם
 66 דומים, ויסיקו מכך הוראה, מסקנה מוטעית⁸¹, כנאמר
 67 חז"ל⁸² "אין שלום.. זה הפורש מתלמוד למשנה".

1 להזדרז ולומר את הברכה, רואים, שההתחלה בענין זה
 2 חשובה יותר מאשר ההסכמה המאוחרת יותר.
 3 וממשיכה הגמרא "למימרא דמברך עדיף",
 4 שהמברך, המתחיל, חשוב ובעל תוקף יותר מן העונה
 5 אמן, שהוא המסיים ומשלים את הברכה – "והתניא",
 6 שגם בכך נוקטים רבי יוסי ורבי נהוראי בשיטתם.

7 ההסבר לכך הוא: המחלוקת בין רבי יוסי לרבי
 8 נהוראי במשנה אם שמואל היה נזיר, אינה רק מחלוקת
 9 בביאור לשון הפסוק אם כוונת המילה "מורה" אצל
 10 שמואל היא נזירות, אלא גם בסברא⁷⁴: שיטת רבי יוסי
 11 היא שהסכמה יכולה רק להוסיף ולחזק את התחלת
 12 הדבר, אך אינה יכולה לגרום לחידוש ולשלימות
 13 איכותית בענין שעליו היא אמורה, ולכן הוא סובר
 14 שרק שמשון יכול היה להיעשות לנזיר על ידי העדר
 15 מחאתו –

16 (כי: א) גם לפני הסכמתו היה שמשון מצווה באופן
 17 התנהגות של נזירות. (ב) אף לאחר הסכמתו הוא לא
 18 נהיה נזיר גמור⁷⁵, חסרה לו השלימות של קדושת
 19 הנזירות⁷⁶.

20 לעומת זאת, דעתו של רבי נהוראי היא, שהסכמה
 21 היא בעצמה חידוש ויכולה לשנות במהות הענין, היא
 22 חזקה באיכות יותר מהתחלת הדבר, עד כדי כך שהיא
 23 גורמת לשלימות איכותית בו, ולכן נעשה גם שמואל
 24 לנזיר על ידי העדר מחאתו, למרות ש: (א) לפני הסכמת
 25 שמואל לא חלה עליו שום חובה לגבי אופן התנהגותו,
 26 היתה זו רק חובת חנה, עקב נדרה, (ב) על-ידי
 27 אי-מחאתו נעשה שמואל לנזיר גמור בקדושת נזירות
 28 – נזיר עולם.

29 ואלה הן גם שיטותיהם לגבי עניית אמן, שהיא
 30 הסכמה לברכת המברך:

31 רבי יוסי אומר "גדול העונה אמן יותר מן המברך",
 32 יש יתרון בהסכמה על פני תחילת הדבר כיתרון של מי
 33 שגדול יותר על פני מי שגדול סתם, אך אין בכך חידוש
 34 מהותי, ושלימות באיכות הברכה.

(77) ראה תוספות שם שהם טוע צבא אחר (פרשים) מגוללירם.
 (78) משא"כ בירוש' מ"ק פ"ג ה"ז (הובא בפוסקים) וכיו"ב –
 המדברים במעלת ודרגת חכם לגבי ת"ח וכו'. ולהעיר מש"ך ליו"ד סי"ח
 סקכ"ט (ובשו"ע אדה"ז שם). ועוד. מהקדמת החו"ד לפי לשו"ע חו"ד.
 ואכ"מ.

(79) רפ"ו דאבות.

(80) סוטה כב, א.

(81) פרש"י שם ד"ה שמורין.

(82) חגיגה י, א. וראה פרש"י שם.

(74) דאין לומר שמחלוקתם הוא רק בנוגע לשמואל אם ה' נזיר, כי
 מאי דהוה הוה. ודוחק לומר שכל האריכות הוא רק לברר דין האומר
 "הריני כשמואל" מבלי כל סברא בעצם הפלוגתא. ועי' פיהמ"ש סוף
 המס'.

(75) וי"ל שזהו פ' נזיר "גמור" – גם מציאותו ה"חפצא" שלו, ולא
 רק שהמעשה וההנהגה שלו נתקדש בקדושת נזירות.

(76) והיינו, שגם אם ה' המלאך מצוהו על כל דיני נזיר (וע"ד נדר
 חנה שה' לכל דיני נזירות) לא ה' אפשר להיות נזיר גמור, כי העדר
 המחאה א"א שישלים ויגמור ("נוצחין") קדושת נזירות גמורה.

- 1 בכך מודגש ההסבר בדומה לדעת רבי יוסי ורבי
2 נהוראי:
- 3 בדומה לנאמר במשנה לגבי נזירות שמואל ושמשון
4 ובגמרא לגבי העונה אמן אחר המברך: למרות
5 ששמואל ושמשון היו זקוקים לנדר חנה ולציווי
6 המלאך, בכל זאת "פעולתם", הסכמתם לכך, גרמה
7 למעלה ולחידוש איכותי יותר מאשר התחלת הענין.
8 וכך גם העונה אמן זקוק למברך, והוא רק מסכים
9 לברכתו, אך בכל זאת הוא משפיע יותר מאשר המברך
10 עצמו.
- 11 וכך גם לגבי תלמידי חכמים, למרות שהם תלמידים
12 בלבד ונזקקים לחכמים ולבעלי המשנה, בכל זאת הם
13 משפיעים יותר מאשר החכמים עצמם, ומרבים שלום
14 בעולם, לעומת החכמים עצמם, אשר לא זו בלבד שאין
15 הם מרבים שלום בעולם, אלא יותר מכך, הם כאמור,
16 "מבלי העולם"⁸³.
- יא.**
- "מברך" - יחודא עילאה; "עונה אמן" - יחודא תתאה**
- 17 כדי להבין את הקשר שבין דברי הגמרא לבין
18 המשנה בפנימיות הענינים, יש להקדים ולבאר מדוע
19 מוסבר ענין זה, שהסכמה מוסיפה ומשפיעה יותר
- 20 מאשר התחלת הדבר, דוקא בענין הנזיר:
21 יש איסורים והגבלות שהתורה מצווה מצד עצמה.
22 נזיר מקבל על עצמו איסורים והגבלות, יותר מציווי
23 התורה כשלעצמה, ועל-ידי-זה נוספת קדושה בו
24 ובעולם בכלל⁸⁴. כמוסבר בתורת החסידות⁸⁵, שניזיר
25 "ממשיך" ומוסיף בתוך סדר ההשתלשלות שפע
26 שמקורו למעלה מסדר השתלשלות.
27 ולכן מודגשת אצל הנזיר עצמו המעלה והתוספת
28 הנוצרת על ידי המקבל – יותר מאשר על ידי המשפיע
29 והמתחיל את הענין.
30 וזוהי המשמעות של מעלת ה"עונה אמן" על פני
31 ה"מברך"⁸⁶:
32 ה"מברך" הוא זה אשר יוצר את הברכה וההמשכה
33 מלמעלה למטה, וגורם ל"יחודא עילאה" בעולם.
34 כלומר, נוצר ענין של אתהפכא מצד גילוי האור
35 מלמעלה.
36 ה"עונה אמן" הוא המסכים לברכה, שגם למטה
37 יסכימו להמשכה מלמעלה, כ"יחודא תתאה", מלמטה
38 למעלה, ענין של אתהפכא בעבודה רוחנית.
39 אך למרות זאת "גדול העונה אמן יותר מן
40 המברך", מצד המעלה של "יחודא תתאה" (מקבל⁸⁷)
41 ואתהפכא⁸⁸ על פני "יחודא עילאה" (משפיע) ואתהפכא.

(84) וע"ד ענין הנדרים בכלל (שגם "הנזירות הוא נדר מכלל נדרי איסור" – רמב"ם ריש הל' נזירות שמוסיף ע"ע גדרים וסייגים יותר ממה שאסרה התורה, ונמשך ע"ז גילוי נעלה יותר (ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ד ע' 58 וש"ג). אלא שבנדרים הרי (בגלוי) הוא איסור חפצא (ראה נדרים ב, ב) קדושה בהחפץ – ראה לקו"ש שם הערה 12, ונזירות הרי (בגלוי) נעשה קדוש בקדושת הגוף (כבספרי בפסוק ח. ראה צפע"נ שבהערה 22), וממילא נאסר (ראה שו"ת מהרי"ט ח"א סי' נג).

(85) ראה לקו"ת אמור לא, ד ואילך. שה"ש לו, ד. וראה אוה"ת משפטים ע' א'רלו: נזירות שמשון מא"א.

(86) ראה לקו"ת ויקרא ב, רע"ד. אוה"ת עקב ע' תקיח ואילך. וש"ג. ביאורו"ז (להצ"צ) עקב ע' תקעה. ועוד. וראה ד"ה גדול העונה אמן תשכ"ב.

באוה"ת ובביאורו"ז שם: דברוך מתחיל בבית שהוא בחי' חכמה ואמן מתחיל באל"ף שהוא כתר כו'. ועפ"ז מובנת ביותר השייכות לנזיר שמשמך מבחי' חכמה, ככלקו"ת שבהערה הקודמת.

(87) ראה תו"א ר"פ ויגש. תו"ח שם. ובכ"מ.

(88) להעיר מתו"א ויקהל פט, ג. קיד, ד.

(83) אבל מכיון שלפנ"ז במשנה ובגמרא יש ב' שיטות דר"י ור"ג, אם הסכמה – "עונה אמן" – הוא רק גדול יותר או שהוא ענין חדש נוסף, ולא נפסקה כאן ההלכה, י"ל שגם בסיום הגמרא נרמזות ב' הדיעות. וי"ל שזהו הנפק"מ באם ישנה ההוספה א"ת בניך אלא בניך", או לא:

"א"ת בניך כו'", טעמו כי "תיבת בניך (שבסוף הכתוב מיותר מאחר שאמר ברישא וכל בניך למודי ה' די לו לומר.. ורב שלומם" (של"ה חלק תושבע"פ תג, ב). ולפ"ז אין "בניך" הב' מיותר, ד"בניך" הם ה"בונין" (ראה שבת קיד, א). וכל הכתוב מדבר בסוג א' – תלמידי חכמים, שהם דוקא מרבים שלום בעולם – כדעת ר"ג שמעלת העונה אמן (ת"ח) על המברך (חכמים) הוא בענין חדש.

משא"כ לפי רוב הדפוסים שליחת כאן "א"ת בניך כו'" והובא רק הכתוב, הרי הכתוב מדבר בשני סוגים, שכל א' נק' "בניך": (א) וכל בניך למודי ה' – תלמידי חכמים (וכמ"ש במצו"ד שם), (ב) "בניך" השני – חכמים שגם הם מרבים שלום בעולם. והוא כדעת ר"ז שרק "גדול העונה אמן יותר כו'", אבל לא גדר חדש כנ"ל. [אלא שמ"מ העיקר הם תלמידי חכמים (בדוגמת "גדול העונה כו'"), שלכן: (א) ר"א א"ח מזכיר רק תלמידי חכמים. (ב) גם בהכתוב, זה שחכמים מרבים שלום הוא רק בוא"י המוסיף*].

(* ואף ש"שלום" נאמר בבניך הב' "רב שלום בניך" – הרי י"ל ד"רב שלום" קאי (גם) אֶלְפַנְי, (ב) בסגנון אחר קצת: פשוטו דקרא ד"כל בניך" (א) יהיו "למודי ה'" ועוד (וב) "רב שלום (בניך)". ומדלא קיצר כ' "שלומם" היתור דבניך מרבה עוד טוג (הקרוב ביותר להני"ז) – חכמים (וע"ד אופן הלימוד דאל תקרי).

ש'יחודא תתאה' ואתכפיא אינם נעלים על פני 20
 ה"מברך", 'יחודא עילאה' ואתהפכא, באופן של איך- 21
 ערוך (שמשון אינו נזיר גמור), כי יש מעלה בהמשכה 22
 מלמעלה הגורמת לאתהפכא. 23
 לעומת זאת רבי נהוראי אינו שם בלשון הקודש – 24
 דבר המצביע על גילוי של התורה כפי שהיא מצד 25
 עצמה מלמעלה – אלא זהו שם בשפת התרגום – של 26
 שבעים אומות, כפי ש"מתברר" ומתעלה להיות שם 27
 בתורה⁹⁵. 28
 יחד עם זאת, משמעות השם של רבי נהוראי היא 29
 אור⁹⁶, אך לא בלשון הקודש "מאיר"⁹⁷, אלא בלשון 30
 התרגום. 31
 לפיכך הוא מדבר אודות מעלתו של העונה אמן: 32
 לעתיד לבוא, שהיא נעלית לאיך-ערוך על פני המברך 33
 – "השמים", "ונוצחין" – כי אז תתגלה בשלימותה 34
 המעלה של עבודת הביוררים, עבודת ה"מטה"⁹⁸, 35
 בירור עניני העולם והלשונות של שבעים אומות⁹⁹, עד 36
 אשר תהיה בעבודת ה"מטה" גם המעלה של גילוי 37
 אור, נהוראי, של אתהפכא. אתהפכא הבאה על-ידי 38
 אתכפיא, הצירוף של יחודא עילאה ויחודא תתאה¹⁰⁰. 39
 (משיחות י"ב תמו, ה' מנ"א תשכ"ה*)

יב.

הדרגות השונות במשמעות הפנימית של "עונה 1
 אמן" 2
 אך במעלת ה"עונה אמן" יש שתי דרגות: בזמן 1
 הזה, אמנם יש מעלה בעבודת הביוררים והאתכפיא 2
 שלמטה, אך כיון שעבודה זו אינה בשיא השלימות, 3
 המעלה העיקרית היא באתהפכא על פני אתכפיא. 4
 דרגא אחרת תהיה לעתיד לבוא, שאז תתגלה דוקא 5
 החשיבות של עבודת ה"מטה"⁸¹, כי הזיכוך והבירור 6
 יהיה מושלם לחלוטין⁸⁹ – ואת רוח הטומאה אעביר 7
 מן הארץ – אתהפכא שנובעת מאתכפיא, ולכן תהיה 8
 דוקא נשמה בגוף, ונשמה ניוזנית מן הגוף⁹⁰. 9
 ואלה הן שתי השיטות של רבי יוסי ורבי נהוראי: 10
 רבי יוסי – בגימטריא אלקים⁹¹ (בגימטריא 11
 הטבעי⁹²) – אומר "גדול העונה אמן יותר מן המברך", 12
 ושמשון הוסיף בקדושת נזירותו על-ידי אימחאתו 13
 יותר מכפי שהיא היתה מצד ציווי המלאך, ואמנם, יש 14
 מעלה באתכפיא ובעבודת ה"מטה" על פני ה"מברך" 15
 – המשכה מלמעלה. אך יחד עם זאת קשור⁹³ "יוסי" 16
 לשם "יוסף" בלשון הקודש, המצביע על המשכה 17
 וגילוי מלמעלה⁹⁴. 18
 ולכן מדבר רבי יוסי על המעלה בזמן הזה, 19

ואתעדלת' שהיא' לעת"ל, דב"ן יתעלה בס"ג למעלה ממ"ה (ע"ח – הובא 1
 ונתבאר בלקו"ת בחקותי מז, ג. ובכ"מ. וראה שם במדבר ו, א). 2
 ואף שבנדוד' חנה עשתה ההתחלה ענין המברך (דוגמת שם מ"ה) – 3
 הרי אמרו גדול העונה אמן יותר מן המברך (שלו – שעליו עונה אמן) 4
 וכמה דרגות במברך (וראה גם ביאור¹⁰¹ (עקב קיט, ד ואילך), בחילוק 5
 דברה¹⁰², ברכת המצות וכו'), ושייכות מיוחדת לנדוד' דנויות שמואל 6
 ודמשון (דלמדין זמ"ז) ושניהם התחלתן בנקבה, שסו"ס – חסויב גבר, 7
 לעת"ל. 8
 99 ראה אה"ת תצא ע' תתקפ: עניית אמן כענין תרגום שהוא בירור 9
 ק"צ שיוכלל בקדושה. 10
 100 ראה אה"ת שם. פ' עקב שם. ויצא ע' 1724. 11
 ע"פ הנ"ל יובן גם בסיום המס' במעלת תלמודי חכמים – מקבל, יחוד', 12
 לגבי חכמים – יחוד', שהם מרבים שלום בעולם, יחוד יחוד' ויחוד' (ראה 13
 לקו"ת פרשתנו כז, א), שלרוב הנוסחאות אינו מפורש הלימוד "א"ת בניך 14
 אלא בוניך", כי עכשיו עדיין אינו מפורש (מאיר) בגילוי האי"ע שבמעלת 15
 יחוד' שלעת"ל.

89 ראה תניא פל"ז. ובכ"מ.
 90 ראה המשך וככה תרל"ז פצ"א.ב. וראה ד"ה לכל תכלה תרנ"ט.
 91 זח"ג רכג, א (וראה סנהדרין נו, רע"א ובפרש"י ד"ה בכל יום).
 המשך וככה שם פ"פ.
 92 פרדס שער י"ב פ"ב.
 93 ראה בדיני שמות (הל' גיטין).
 94 תו"א ויגש מד, א.
 95 תו"א משפטים עז, ד ואילך.
 96 ראה עירובין (יג, ב): ר' נהוראי שמנהיר עניי חכמים.
 97 ראה עירובין שם "לא ר"מ שמו אלא ר' נהוראי".
 ועפ"ז יובן ויומתק מה שנקרא כאן ר"ג, משא"כ במחלוקת
 במשפחות נדבת העצים (תענית כח, א) איתא שם ר' מאיר ור' יוסי, דשם
 מדגיש ר"מ המעלה בענין הביטול שבתורה אור – דוד, ולכן איתא שם
 "רבי מאיר" – אור בלה"ק, ורבי יוסי (שהוא קיצור משם יוסף) לגבי מאיר,
 מדגיש המעלה שבביוררים, יואב – ראה לקו"ת [המתורגם] ח"ד ע' 87.
 98 ויומתק ביותר השייכות לנויות שמואל ע"פ מ"ש בלקו"ת
 להאריז"ל (שמואל בתחלתו) שחנה בגימט' ס"ג, שזהו"ע מעלת הביוררים

* יום סיום אמירת קדיש אחרי הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה – אמו של – יב"לז"ט – כ"ק אדמו"ר שליט"א. וראה לעיל הערה 98.

ילקוט לוי יצחק על התורה

בראשית כט, מו: וּלְלֶכֶן שְׁתֵּי כְּנוֹת שֵׁם הַגְּדֹלָה לָאָה וְשֵׁם הַקְּטָנָה רַחֵל:

יז

רמזים שם הגדולה ה' – גדולה לאה (עלמא דאתכסיא)
 בינה, ושם הקטנה ה' – קטנה רחל (עלמא דאתגליא)
 מלכות, ולכן רחל נקברה במקום מגולה משא"כ לאה וכו'

שם הגדולה — ה' גדולה, לאה.²

ושם הקטנה — ה' קטנה, רחל.

הנה לאה למעלה³ מהחזה, ורחל למטה מהחזה, הם התרין ההי"ן שבשם.

לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש עמוד רפד

רחל ולאה הם התרין עלמין.

רחל עולם הזה, עלמא דאתגליא.

(1) ראה זוהר חלק ג' — רעיא מהימנא — דף רמד, ב. פירוש: ראה אגרת התשובה פ"ד, דהד' אותיות דשם הו' הם: אות י' חכמה (אמונה), ה' ראשונה, בינה (שכל), אות ו' ששה מדות (ז"א), ה' אחרונה מלכות (בחי' דיבור ומעשה). ולא"ה הגדולה מרמז לבחי' בינה (מחשבה), ורחל"ה הקטנה מרמז לבחי' מלכות (דיבור). עיין הערה 2.

(2) ראה אור התורה פרשת בהעלותך עמוד שצז וז"ל: איתא במדרש דלאה נק' גדולה ע"ש שגדולה במתנותי' כהונה לעולם מלוכה לעולם וכמו ורוד עבדי (שיצא משבט יהורא) נשיא להם לעולם כו' אבל רחל נק' קטנה שקטנה במתנותי' כי מלוכה דשאל לא נמשכה כו', ובזהר איתא שם ה' גדולה לאה ושם ה' קטנה רחל והוא בחי' ה' הראשון דשם הו' שנק' גדולה כי הה' ראשונה יש בו יו"ד (בכתבתו יו"ד בתחלה וממנו נמשך הה') ובחי' היו"ד הוא שיש בו קוצו ש"י שהוא הכתר שעו"נ אני ה' לא שניתי וע"כ נק' גדולה במתנותי' במדרש כנ"ל אבל ה' אחרונה הוא שמקבל מבחי' וי"ו שהוא בחי' היסוד וי"ו זעירא הנ"ל וע"כ נק' קטנה במתנותי', ע"ש.

ובפ' בשלח עמוד תסח וז"ל: בת"א פרשת וישב סוף ד"ה בכ"ה בכסלו ושם ה' קטנה רחל היינו בחי' מלכות ה' אחרונה של שם הו' שהיא בחי' ממלא כל עלמין המתלבשת בגבולים ומצרים והיא בחי' הדבור ה' מוצאות הפה כו', ולפ"ז ה' גדולה היינו ה' ראשונה דשם הו' שהוא בחי' מחשבה עילאה סובב כל עלמין כנודע מענין כי לא מחשבותי מחשבותיכם כו', ועיין ברבות ויצא פרשה ע' בענין הגדולה גדולה במתנותי' כהונה לעולם כו', ר"ל שנמשך מבחי' אני הו' לא שניתי ע"כ אין הפסק להמשכה והיינו כי בבינה הנק' ה' עילאה שם התגלות עתיק כו' משא"כ המלכות מקבלת מזעיר ע"כ ה' קטנה כו'.

(* ראה לקמן סימן נד, ביאור ענין שליש העליון תפארת, דקאי על השכל" שבמדת התפארת, ע"ש.

(3) פירוש: כנ"ל בהערה 2, שלאה היא בחי' בינה, והשכל הוא למעלה מהחזה, ורחל היא בחי' דיבור ומעשה, למטה מהחזה.

(4) ראה תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים בש"ס עמוד קי דמפרש הפסוק (תהלים קיח, כג) מאת ה' היתה זאת" — זאת הוא בחי' רחל עלמא דאתגליא, וזאת הוא בגלוי, היא נפלאת בעינינו" קאי על לאה

ולאה עולם הבא, עלמא דאתכסיא⁵.

ועיין בזוהר הקדוש פרשת ויצא⁶ דף קנ"ח ריש ע"ב ע"ש.

והם התרין ההי"ן שבשם.

תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים בש"ס עמוד רו

לאה עומדת במקום⁷ המכוסה, ורחל במקום המגולה וכו'.

ורחל נקברה בפרשת דרכים⁸ במקום המגולה, משא"כ לאה.

ועל רחל כתיב⁹ כרחל לפני גוזזי נאלמה, וכתיב¹⁰ רחל מבכה כו', כי רחל היא הבחינה אחרונה דאצי' יורדת¹¹ לבי"ע וממנה יכול להיות אחיזה ללעומת זה, והיינו מה שרשעים¹² חטאים לצים ר"ת רח"ל.

תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים בש"ס עמוד רטו

בעלה דלאה, הוא בחי' ישראל¹³, לי ראש.

ובעלה דרחל, יעקב.

תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים בש"ס עמוד שלז

דנקראת היא, כי היא בחי' עלמא דאתכסיא שמופלא מאתנו ע"ש. ועיין תורת חיים בראשית עמוד קעב, ד. דזהו מ"ש מלא שבוע זאת וניתנה לך גם את זאת", ע"ש.

(5) ראה לקוטי לוי יצחק אגרות קודש עמוד קצז, דלאה רומז על המצה החלק הגדול, — האפיקומן, שהוא צפון עלמא דאתכסיא", נגד לאה, וחלק הפרוסה החלק הקטן — נגד רחל, ועיין בעמוד רל דחלק הקטן מרמז על הוויית אביי ורובא — נגלה דתורה בחי' גליא שבתורה, וחלק הגדול מרמז לפנימיות התורה דיתגלה לעתיד ע"ש. ועיין לקמן סימן יט..

(6) מובא לעיל בריש סימן טז.

(7) ראה גם לקמן סימן נד. תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים בש"ס עמוד שצז.

(8) בראשית לה, יט ותמת רחל ותקבר בדרך אפרת היא בית לחם".

(9) ישעי' נג, ז.

(10) ירמי' לא, יד. ראה לקוטי לוי יצחק הערות לזהר בראשית עמוד רסו. דר"ת רחל מבכה על בני"ו הוא מערב" בחי' מלכות (לקו"ת להאריז"ל עה"פ).

(11) ראה תורת מנחם ספר המאמרים ה'תשט"ז עמוד קכט ואילך. ה'תשי"ט עמוד ד ואילך. תורת מנחם התוועדויות ה'תש"ג חלק ג' עמוד 166, ובהערה 67 שם (עמוד 147 שם). ה'תשנ"א חלק ג' עמוד 161. ועיין קונטרס עץ החיים סעיף יו"ד.

(12) הוא רמז מ"ש (תהלים א, א) אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים, ובדרך חטאים לא עמד, ובמושב לצים לא ישב" ר"ת רח"ל".

(ראה גם ילקוט לוי יצחק עה"ת חלק א' סימן נד).

(13) דלאה בחי' בינה, וזהו דבעלה ישראל ליראש" (ראה גם לקמן סימן פה, דבחי' לאה"ה הוא שבת, ובחי' יעקב"ה זהו בחול).

והוא ברחל.

בלאה ג"כ כפול, והיא ה' ראשונה שמלווא ג"כ ה'.
והוא ע"ד רחל ושפחתה בלהה, (שברחל לא יש ה'
וממלא אותו התריץ ההי"ן¹⁸ שבבלהה).
ולאה ושפחתה זלפה שבכל א' יש ה'.
תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים בש"ס עמוד לא

18) עיין לקוטי תורה מהארז"ל פרשת ויצא ד"ה ענין עקרת הבית".
ראה אור התורה בראשית חלק שני פרשת ויחי סוף עמוד שסא. אור
התורה פרשת וישלח עמוד תתפב וז"ל: הנה מה שנתנה רחל את
שפחתה ליעקב אולי אבנה היינו כי שם ה' קטנה רחל היינו ה' אחרונה
דשם הוי' מלכות דאצ"י, והיינו בחי' מלכות כמו שהיא באצ"י אך מה
שנמשך ממנה הארה להתלבש בבי"ע לברר בירורים היינו בחי' מילוי
ה' שהוא ג"כ ה', ועמ"ש בזה בפרשת חיי שרה בענין המכפלה כפילא
וקלישא וכו'. והנה זה המילוי ה' נק' שפחה לגבי מלכות דאצ"י עצמה
שאינה ירדה בבי"ע ולכן בלהה יש בה ב' ההי"ן לרמוז שנלקחה
מבחי' מילוי הה', והנה עיקר ההעלאת מ"ן הוא מברור ק"נ וזוה
עיקר ההולדה כמ"ש במ"א בביאור ע"פ שחורה אני ונאורה כו' וע"כ
אמרה רחל אולי אבנה ממנה כו' כי העלאת מ"ן זה עולה עד מלכות
דאצ"י עצמה שבאצ"י ועי"ז נעשה היחוד עליון כו', וזהו ענין אבן
מאסו כו' כמ"ש במ"א סד"ה חנוכת הבית לדוד. ע"ש.
וראה תורת מנחם התועדויות ה'תשנ"ב חלק ב' עמוד 83-84. ספר
המאמרים תרכ"ז – תורת שמואל – עמוד עט ואילך.

ששה בני לאה הם לנגד הוי"ו¹⁴ קצוות דז"א, הנולדים
מלאה בחי' בינה.

תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים בש"ס עמוד שיג

רחל שהיא קטנה, נבנית ומקבלת מיסוד ז"א, היו"ד
דקשר דתפילין של יד. ולאה שהיא גדולה, והוא הד'
רבתי¹⁵ דאחד, הד' דקשר דתפילין של ראש.

תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים לש"ס עמוד סח

ה' אחרונה¹⁶ [שבשם] הוא כפול, שמלווא ג"כ¹⁷ ה',

14) היינו הששה מדות, הנולדים מבינה" – שכל, ראה תניא פרק ג.
15) (דברים ו, ד) שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, ראה פרי עץ חיים
שער התפילין פרק ב', שער קריאת שמע פרק ח'. מאמרי אדמו"ר
האמצעי דברים חלק א' עמוד רפג. לקמן סימן כ. צב.
16) פירושו: בשם ה' במילוי ההי"ן, יש ד' פעמים אותיות ה', כזה:
יו"ד, ה"ה, ו"ו, ה"ה, והאות ה' ראשונה בשם הוא כנגד לאה (כנ"ל,
ובהערה 2), והאות ה' דהמילוי" הוא כנגד זלפה" – שפחת לאה,
והאות ה' אחרונה דהשם הוא כנגד רחל, והאות ה' דהמילוי" הוא
כנגד בלה"ה – שפחת רחל. ראה הערה 18.
17) ראה ילקוט לוי יצחק עה"ת ויקרא פרשת תזריע פרק יג פסוק ב.

המשך ביאור למסכת בבא קמא ליום שני עמ' ב

16 הגמרא ממשיכה לבאר את הברייתא שהובאה לעיל. נאמר בברייתא:
17 רבי עקיבא אומר, לא בא הכתוב אלא לגבות לנגזין מן העידית,
18 וכל וחומר למשלם חובו להקדש שצריך לשלם בקרקע עידית שלו.
19 מבררת הגמרא: מאי קל וחומר להקדש – באיזה תשלומים להקדש
20 מדובר, אילמא שמדובר באופן דנגח תורה דין לתורה להקדש –
21 שנגח שור של הדיוט, את השור של הקדש, הלא "שור רעהו" אמר
22 רחמנא, ולא שור של הקדש, ולמדים מכך שהנוגח שור של הקדש
23 פטור מלשלם, וכיון שכן לא יתכן שהלימוד שהתשלומים להקדש
24 צריכים להיות מעידית נכסיו הוא באופן זה.
25 אלא הקל וחומר בא ללמדנו לאומר הרי עלי לתת מנה – מאה
26 דינרים לברך הבית של בית המקדש, ואין לו במה לפרוע אלא מן
27 הקרקע, דאיתי – שבא הגזבר ושקל – וגובה את החוב מעידית של
28 הנורר.
29 מקשה הגמרא: לא יהא אלא כבעל חוב – לא יהא הגזבר עדיף מאדם
30 שהלה כסף לחבירו,

1 שאמרנו למעלה, שבמקרה שבו הקרקע המעולה של הניזק שוה כמו
2 הקרקע הגרועה של המזיק, משלם המזיק מהקרקע הגרועה שלו.
3 ואהני קרא, כגון דאית ליה למזיק שתי קרקעות, האחת עידית,
4 והשניה זיבורית, ועידית לניזק, – ולניזק יש קרקע עידית, אך אינה
5 מעולה כמו העידית של המזיק, וכן הקרקע הזיבורית המזיק לא שווא
6 בעידית לניזק – אינה שוה כמו הקרקע המעולה של הניזק, ונמצא
7 שלמזיק אין קרקע השהוה לקרקע המעולה של הניזק, אלא או קרקע
8 משובחת ממנה, או גרועה ממנה, ובאופן זה למדים אנו מהמשמעות
9 של הכתוב דמשלם ליה ממיטב דידיה – שישלם מהקרקע המעולה
10 של המזיק, והחידוש בזה הוא, דלא מצי אמר ליה – המזיק לניזק תא
11 את גבי מויבורית – בא ותגבה את חובך מהקרקע הגרועה שלי, שהרי
12 איני חייב לשלם לך בקרקע השהוה יותר מהקרקע המשובחת שיש לך,
13 אלא גבי ממיטב – לכך בא הלימוד ממשמעות הכתוב לומר שבמקום
14 שאין המזיק יכול לשלם לו מהמיטב שדהו' של הניזק, עליו לשלם לו
15 ממיטב שדהו' של המזיק ולכן גובה מהקרקע המשובחת של המזיק.

המשך ביאור למסכת בבא קמא ליום שלישי עמ' ב

9 יש לו רק זיבורית, פולם גזבין זיבורית. ממשיכה הברייתא, אם היו
10 לו עידית וזיבורית זיבורית, כל אחד גובה כעיקר דינו, נזקין
11 בעידית, ובעל חוב כזיבורית, וכתובת אשה כזיבורית. מביאה
12 הברייתא אופנים שיש לו רק שתי קרקעות, אם יש לו עידית וזיבורית,
13 הנזקין בעידית כעיקר דינם, ובעל חוב וכתובת אשה כזיבורית,
14 בעל חוב כעיקר דינו, והאשה יתר על דינה. אם יש לו זיבורית
15 וזיבורית, נזקין ובעל חוב כזיבורית, בעל חוב כעיקר דינו והניזק
16 פחות מדינו, וכתובת אשה כזיבורית, כעיקר דינה.

1 המיטב דעלמא נמי, ואין המזיק יכול לשלם לו בעידית של רוב העולם,
2 אלא בעידית של עצמו, והוא הצד שבשלו הם שמים.
3 פושט רבי אבא את הספק: אמר ליה לרב שמואל, רחמנא אמר ממיטב
4 שדהו', והיינו מיטב של המזיק עצמו, ואת אמרת שיש צד ששקל
5 עולם הן שמי, בתמיה, הרי פושט שבשלו הם שמים.
6 מקשה הגמרא: איתביה, שנינו בברייתא לגבי אדם החייב לשלם
7 לניזק, לבעל חוב, ולכתובת אשתו, אם אין לו אלא עידית, פולם גזבין
8 את חובם מן העידית. אם יש לו רק זיבורית, פולם גזבין זיבורית. אם

מתוך הספר ילקוט גאולה ומשיח על התורה – פרשת נשא

לגלח, כי אין ספק שהשער הגדל ביותר אז הגלוח הגמור יפסיד תואר בן אדם ואינו מבקש תאוה, מה-שאינ-כן בדרך אמצעי מסלסל בשערו.

ואיתא בניזיר ריש פרק קמא (ד, ב) אמר שמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא (בלשון הגמרא חוץ מאדם אחד שבא אלי מן הדרום יפה עינים) אלא פעם אחד בא אחד לפני מן הדרום ראיתיו יפה עינים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים, אמרתי לו בני מה ראית להשחית שערך זה נאה, אמר לי רועה הייתי לאבא בעירי והלכתי למלאות [לשאוב] מים מן המעיין ונסתכלתי בבואה שלי ופחזו יצרי עלי ובקש לטורדני מן העולם, אמרתי לו רשע למה [ריקה מפני מזה] אתה מתגאה בעולם שאינו שלך [שסופך להיות] במי שהוא עתיד להיות רמה ותולעה, העבודה שאגלחך לשמים. (מיד) עמדתי ונשקתיו על ראשו ואמרתי לו (בני) כמותך ירבו (נודרי נזירות) [נזירים בישראל], עליך הכתוב אמר (במדבר ו, ב) איש כי יפליא לנדור נדר להזיר לה', עד כאן.

וזהו נזר אלקיו עליו, כלומר נכנס בגדר אדם הראשון קודם שחטא שלא הי' זר ואז הי' נזר אלקיו בלי שום אמצעי כמו הכהן שהוצרך לשמן, וזה הנזר עליו כל זמן נזרו אבל בכלות הזמן וישוב להיות כשאר בני אדם אזי מסתלק ממנו הנזר ועל זה הוצרך להביא קרבנות דוגמא של אדם הראשון שהוצרך לקרבן אחר שחטא כמו שאמרו רז"ל (שבת כח, ב) שזר שהקריב אדם, וזהו טעם קרבן הנזיר. של"ה עה"ת

ו, כג – דבר אל אהרן ואל בניו לאמור³ כה תברכו את בני ישראל אמור להם

ג' ברכות של ברכת כהנים יתקיים רק לע"ל וזהו "אמור" בתוס' וא"ו, כשיבואו תולדות מלא וא"ו – משיח, ורמזים בזה

ג' ברכות של ברכת כהנים בעולם הזה לא נתקיימו כלל רק לעתיד לבוא, אמור להם מלא בו' כשיבואו תולדות' מלא בו', על כן וקרבונו ו' יתירה⁵ גבי נחשון, כי שמו של משיח קודם שנברא העולם⁶, בראשי"ת שית דרגין שמעיטה בהם משיח וירם קרן משיחו.

מגלה עמוקות

(3) כה תברכו את בני ישראל: עיין בענין ברכת כהנים, ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת תצוה סימן קנב.

(4) כשיבואו תולדות מלא בו': עיין ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת בחוקות סימן קמב, ובהנסמן שם.

(5) וקרבונו ו' יתירה גבי נחשון: עיין בזה לקמן סימן קיב. (קיד).

(6) שמו של משיח קודם שנברא העולם: עיין ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת בראשית סימן א, ובהנסמן שם.

ו, ז – לאביו ולאמו ולאחותו לא יטמא להם במותם כי נזר אלקיו על ראשו

ביאור דניזיר נק' קדוש, דפורש עצמו מן היין, דחטא עה"ד הי' ע"י גפן, דגרם כתנות עור בעין, (דקודם החטא, וכן) לע"ל הי' כתנות אור באלף, וזהו "נזר אלקיו עליו" דהוא בגדר אדה"ר קודם החטא וכו'

כתיב אצל הנזיר (במדבר ו, ז) כי נזר אלקיו על ראשו כמו שכתוב בכהן כי נזר שמן משחת אלקיו עליו, כי הנזיר הוא כמו כהן שלא יטמא למת ונקרא קדוש.

אמנם יש יותר מעלה בניזיר, כי הכהן לא זכה להנזר אלא על ידי שמן המשחה, אבל הנזיר נזר אלקיו עליו, ודבר זה צריך ביאור, ויתבאר גם כן בזה מה שאמר (שם שם, ב) כי יפליא לנדור נדר ויהי' מופלא פירושו מכוסה ונעלם כמו כי לא נפלאה היא ממך.

והענין כי אילו לא חטא אדם הי' גופו קדוש כתנות אור' ועתה נעשה כתנות עור ובשר חומר והושם בגן עדן לעבדה ולשמרה כי הי' ראוי לעבודה כי לא הי' זר. ועתה בהתלבשות כתנות עור נעשה זר עד בוא אהרן שהוא במקום אדם ונתקן הזרות שבו על ידי שמן משחת קודש. ועיין לעיל בפרשת תצוה² מה שכתבתי מזה בענין משה רבינו ע"ה שהי' משמש בחלוק לבן, כלומר שלא הי' זר מעולם, כי מעת שנולד נתמלא הבית אורה עד שלבסוף קרן אור פניו והוא הי' מלובש בכתנות אור, וזהו חלוק הלבן נמצא לא הי' זר ולא הוצרך לתיקון כי לא בא הזרות אלא לאחר שנסתלק כתנות אור המאיר, ונגנז זה האור עד לעתיד כמו שנגנז אור העליון, ומשה רבינו ע"ה זכה תיכף לאורה.

הנה הנזיר שפירש את עצמו מהיין כוונתו הוא לילך במופלא, כלומר במה שנתכסה להיות כאדם קודם שחטא דהיינו היפך התאוה שגרם לאדם להיות נפשט מכתנות אור, והי' על ידי גפן כי גפן הי' והוא אומר הריני נזיר כלומר אפרוש את עצמי מהתאוות בכל יכולתי וקובע זמן במוה שאפשר לגופו להתקיים כי מה שהוא הכרחי לקיום הגוף כדי שתשאר הנשמה דביקה בגוף אין זה נקרא הולך אחר התאוה.

והנה נצטווה לגדל שער ואחר כך במלאת ימי נזרו

(1) אדם הי' גופו קדוש כתנות אור: עיין בזה ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת בראשית סימן שמו. פרשת ויקרא סימן יב. לג. פרשת צו סימן ו. לקמן סימן קלא. פרשת תזריע סימן קס.

(2) ועיין לעיל בפרשת תצוה מה שכתבתי: עיין ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת מצורע סימן כג אות כד. כה. לב.

♦ יום ראשון כ"ח אייר ♦

ד (כא) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

כא ומליל יי עם משה למימר:

(כב) נָשָׂא אֶת-רֹאשׁ בְּנֵי גֵרְשׁוֹן גַּם-הֵם לְבַיִת אֲבֹתָם לְמִשְׁפַּחָתָם:

כב קבל ית השפן בני גרשון אף אנון לבית אבותיהון לזרעיתהון:

כ"א נשא את-ראש בני גרשון גם-הם • כמו שצויתיה על בני קהת, לראות כמה יש שהגיעו לכלל עבודה.

(כג) מִכֵּן שְׁלֵשִׁים שָׁנָה וּמַעֲלָה עַד בְּנֵי-חַמְשִׁים שָׁנָה תִּפְקֹד אוֹתָם כָּל-הַבָּא לְצָבָא לְצָבָא לַעֲבֹד עֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד:

כג מפר תלתין שנים ולעלא עד פר חמשים שנים ומני ותהון כל דאתי לחילא חילא למפלא פלחנא במשפן זמנא:

(כד) זֹאת עֲבֹדַת מִשְׁפַּחַת הַגֵּרְשֹׁנִי לַעֲבֹד וּלְמִשָּׂא:

כד דין פולחן זרעית גרשון למפלא ולמטול:

(כה) וּנְשָׂאוּ אֶת-יְרִיעַת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת-אֹהֶל מוֹעֵד מִכֶּסֶהוּ וּמִכֶּסֶה הַתַּחַשׁ אֲשֶׁר-עָלְיוֹ מִלְּמַעְלָה וְאֶת-מִסְךְ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

כה ויטלון ית זרעית משפנא וית משפן זמנא חופא אה חופא דסגונא די עלוהי מלעלא וית פרסא דתרע משפן זמנא:

כ"ה את-יריעת המשפן • עשר התחנות. ואת-אהל מועד • זרעית עזים העשויות לאהל עליו.

כ"ה עורות אילים מאדמים • מסך פתח • וילון המזרחי.

(כו) וְאֵת קַלְעֵי הַחֹצֵר וְאֶת-מִסְךְ פֶּתַח שַׁעַר הַחֹצֵר אֲשֶׁר עַל-הַמִּשְׁכָּן וְעַל-הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְאֵת מִיתְרֵיהֶם וְאֶת-כָּל-כְּלֵי עֲבֹדָתָם וְאֵת כָּל-אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לָהֶם וְעֲבָדוּ:

כו וית סרדי דרתא וית פרסא דמעלנא דתרע דרתא די על משפנא ועל מדבחה סחור סחור וית אטונייהון וית כל מני פלחנהון וית כל די תמסר להון ויפלחון:

כ"ו אשר על-המשפן • כלומר, הקלעים והמסך של חצר, הסוככים ומגנים על המשפן ועל מזבח

הנחשת סביב. ואת כל-אשר יעשה להם • כתרוממו: "ונת כל די תמסר להון" – לבני גרשון.

(כז) עַל-פִּי אֶהְרֹן וּבָנָיו תִּהְיֶה כָּל-עֲבֹדַת בְּנֵי הַגֵּרְשֹׁנִי לְכָל-מִשְׁאֵם וְלָכֵל עֲבֹדָתָם וּפְקֻדָּתָם עֲלֵהֶם בְּמִשְׁמֹרֶת אֵת כָּל-מִשְׁאָם:

כז על מימר אהרן ובניהי יהי כל פלחן בני גרשון לכל מטולהון ולכל פלחנהון ותמנון עליהון במטרא ית כל מטולהון:

כ"ז על-פי אהרן ובניו • ואיזה מהבנים ממנה עליהם? בנד איתמר בן-אהרן הפהן.

דעת זקנים מבעלי התוספות – עוז והדר

לכך הופיר על בני גרשון גם הם, כלומר לא הנחשים לגמרי מלמנות אלא גם הם תמנונה: תורה כג

(בראשית 40 יא) ובני לוי גרשון קהת ומררי, ובמנון זה דמבן שלשים ומעלה נמנו בני קהת תחילה, לפי שיעקר העבודה עליהם, הארון והמזבחות,

(כב) נשא את ראש בני גרשון גם הם, לפי שבמנון דלעיל (ג י"ד) דמבן חודש ומעלה נמנו בני גרשון תחילה, לפי שהיה [ה] גדול מבני לוי, שנאמר

כח דין פלחן זרעית בני גרשון במשפחן זמנא ומטרתהון בידא דאיתמר בר אהרן כהנא:

זאת עבדת משפחת בני הגרשני באהל מועד ומשמרתם ביד איתמר בן-אהרן הכהן: ם

◆ יום שני כ"ט אייר ◆

כט בני מררי לזרעיתהון לבית אבהתהון תמני יתהון:

(כט) בני מררי למשפחתם לבית-אבתם תפקד אתם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (90 השיחות תשמ"ח כרך ב עמ' 465)

בקהת וגרשון, שנסאו את הפלים היותר חשובים. בטול – "לי לשמי", בלי פניות אישיות. וזה בא לידי בטוי במררי (לשון מרירות ובטול), שנסאו את הקרשים. לכן לא נאמר בו נשיאת ראש, כי מעלתו היא הבטול והפשטות.

בני מררי . . תפקד אתם (ד, כט)

לא נאמר בהם נשיאת ראש, כפי שנסאמר בקהת ובגרשון. ויש לבאר, דהנה עבודת המשכן דרשה שני תנאים. מציאות – נדיבת הלב והכמת לב. וזה בא לידי בטוי

למבר תלתין שנין ולעלא ועד בר חמשין שנין תמננון כל דאתי לחילא למפלח ית פלחן משפחן זמנא:

(ל) מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן-חמשים שנה תפקדם פלהבא לצבא לעבד את-עבדת אהל מועד:

לא ודא מטרת מטולהון לכל פלחנהון במשפחן זמנא דפי משפחא ועברוהי ועמודוהי וסמכוהי:

(לא) וזאת משמרת משאם לכל-עבדתם באהל מועד קרשי המשפחן ובריהו ועמודיו ואדניו:

לב ועמודי דדרתא סחור סחור וסמכוהון וסמכוהון וסטוניהון לכל מנהון ולכל פלחנהון ובשמחן תמננון ית מני מטרת מטולהון:

(לב) ועמודי החצר סביב ואדניהם ויתדתם ומיתריהם לכל-פליהם ולכל עבדתם ובשמת תפקדו את-כלי משמרת משאם:

תגביהם הרוח, ויתדות ומיתרים היו לעמודים סביב לתלות בהם הקלעים בשפתם העליונה בכלונסות וקנדסין כמו ששנויה ב"מלאכת המשפחן".

כ"ט ויתדתם ומיתריהם • של עמודים, שהרי יתדות ומיתרי הקלעים במשא בני גרשון היו; ויתדות ומיתרים היו ליריעות ולקלעים מלמטה, שלא

לג דין פלחן זרעית בני מררי לכל פלחנהון במשפחן זמנא בידא דאיתמר בר אהרן כהנא:

(לג) זאת עבדת משפחת בני מררי לכל-עבדתם באהל מועד ביד איתמר בן-אהרן הכהן:

לד ומנא משה ואהרן וברכבי כנשתא ית בני קהת לזרעיתהון ולבית אבהתהון:

(לד) ויפקד משה ואהרן ונשיאי העדה את-בני קהת למשפחתם ולבית אבתם:

לה מבר תלתין שנין ולעלא ועד בר חמשין שנין כל דאתי לחילא לפלחנא במשפחן זמנא:

(לה) מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן-חמשים שנה פלהבא לצבא לעבדה באהל מועד:

לו ויהיו מנגייהוֹן לזרענתהוֹן תריז אלפין
שבע מאָה וחמשין :

(לו) ויהיו פקדיהם למשפחותם אלפים שבע מאות
וחמשים :

לו אליו מנגיני זרענת קהת כל דפלה במשפן
זמנא די מנא משה ואהרן על מימרא דיי
בידא דמשה :

(לז) אלה פקודי משפחת הקהתי כל־העבד באהל
מועד אשר פקד משה ואהרן על־פי יהוה
ביד־משה: ם

לח ומנגיני בני גרשון לזרענתהוֹן ולבית
אבכהתהוֹן :

(לח) ופקודי בני גרשון למשפחותם ולבית אבתם:

לט מבר תלתין שנין ולעלא ועד בר חמשין
שנין כל דאתי לחילא לפלחנא במשפן
זמנא :

(לט) מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן־חמשים שנה
כל־הבא לצבא לעבדה באהל מועד:

מ ויהיו מנגייהוֹן לזרענתהוֹן לבית אבכהתהוֹן
תריז אלפין ושית מאָה ותלתין :

(מ) ויהיו פקדיהם למשפחותם לבית אבתם אלפים
ושש מאות ושלשים:

מא אליו מנגיני זרענת בני גרשון כל דפלה
במשפן זמנא די מנא משה ואהרן על
מימרא דיי :

(מא) אלה פקודי משפחת בני גרשון כל־העבד
באהל מועד אשר פקד משה ואהרן על־פי יהוה:

מב ומנגיני זרענת בני מררי לזרענתהוֹן לבית
אבכהתהוֹן :

(מב) ופקודי משפחת בני מררי למשפחותם לבית
אבתם:

מג מבר תלתין שנין ולעלא ועד בר חמשין
שנין כל דאתי לחילא לפלחנא במשפן
זמנא :

(מג) מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן־חמשים שנה
כל־הבא לצבא לעבדה באהל מועד:

מד ויהיו מנגייהוֹן לזרענתהוֹן תלתא אלפין
וקאתן :

(מד) ויהיו פקדיהם למשפחותם שלשת אלפים
וקאתים:

מה אליו מנגיני זרענת בני מררי די מנא
משה ואהרן על מימרא דיי בידא דמשה :

(מה) אלה פקודי משפחת בני מררי אשר פקד משה
ואהרן על־פי יהוה ביד־משה:

בסוף הפרשה דעל פי ה' ביד משה
היה. אכל גבי בני גרשון פתיב למעלה
(פסוק בא) וידבר ה' אל משה, אכל אהרן
לא נזכר כלל, לפיכך לא הוצרך גבי
בני גרשון 'ביד משה': תורה לח

יח פתיב וידבר ה' אל משה ואל אהרן,
לפיכך פתיב כאן דמשה פקד ומפי
הגבורה נאמר למשה, ובבני מררי
דלא פתיב בהו וידבר ה' אלא בני
מררי למשפחותם וגו' (פסוק כט), פירש

(לז) על פי ה' ביד משה. בבני קהת
ובני מררי פתיב ביד משה, ובבני
גרשון לא נאמר אלא על פי ה', ויש
לומר שבפרשה של מעלה דאל
תכריתו וגו' משפחת הקהתי לעיל פסוק

מִן כָּל מַנְיָנָא דִּי מְנָא מִשָּׁה וְאַהֲרֹן וְנִרְבְּרֵי
יִשְׂרָאֵל יָת לְוָאֵי לְזִרְעִינְהוֹן וְלְבֵית
אַבְהֵתְהוֹן :

(מז) כָּל־הַפְּקָדִים אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְנִשְׂאִי
יִשְׂרָאֵל אֶת־הַלְוִיִּם לְמִשְׁפַּחְתָּם וְלְבֵית אֲבֹתָם:

מִז מִבְּר תְּלַתִּין שְׁנֵין וְלַעֲלָא וְעַד בַּר חֲמִשִּׁין
שְׁנֵין כָּל דְּאֵתִי לְמַפְלַח פְּלַחֵן פְּלַחְנָא וְפְלַחֵן
מִטּוּל בְּמִשְׁפַּח זְמָנָא :

(מז) מִבְּרַן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְמוֹעֵלָה וְעַד בְּרִן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה
כָּל־הַנָּא לַעֲבֹד עֲבֹדַת עֲבֹדָה וְעֲבֹדַת מִשָּׂא בְּאֵהֶל
מוֹעֵד:

כ"ט ◀ עֲבֹדַת עֲבֹדָה • הוא השיר במצלתים וכנורות, שהיא עבודה לעבודה אחרת. ועבודת משא • כְּמִשְׁמְעוּ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח עמ' 49)

או יותר, יכולה להעשות גם על-ידי לוי שהוא מעל לגיל
חמשים (רש"י בהעלתך ח, כה), ואינה שייכת לפונקציה
שלשים עד בן חמשים.

כְּמִשְׁמְעוּ (רש"י ד, מז)

פונקציה, שלא נפרש ש"עבודת משא" היא "עבודה למשא",
היינו טעינת העגלות, שהיא עבודה למשא העגלות. ורש"י
שולל פרוש זה, שכן עבודה זו, שנגעשית על ידי שני לויים

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש כרך יח עמ' 44 ואילך – מתוך 'קראת שבת')

שירת הלויים במצלתים וכנורות דוקא

ולכאורה יש להקשות, הרי שירה בפה, או בנגלים וכלילים
וכיו"ב, היא עבודה קלה ביותר, ואין צריכים לעבודה זו פוח
רב, וא"כ מדוע ראויים לעבודה זו רק אלו שהם פחותים
מחמשים שנה, הרי גם המבגרים יותר יכולים לשיר בפה,
או לנגן בחלילים ונגלים?
ולכן מתרץ רש"י, שבדרך הפשט אין המדובר כאן על שירה
בפה או בנגלים, אלא רק בנגינה "במצלתים וכנורות",
שהם עבודות הקשורות עם עשייה ומלאכת יד, ובפירוש
מצלתים שהם "ב" חתיכות רחבות של מתכת" (רש"י ד"ה
עבידתא, ערכי יג, ט), והעבודה בהם מצריכה כח רב. ולכן רק
הלויים הצעירים מ"בן חמשים שנה" ראויים למלאכה זו.
וק"ל.

מִבְּרַן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְמוֹעֵלָה וְעַד בְּרִן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־
הַנָּא לַעֲבֹד עֲבֹדַת עֲבֹדָה
הוא השיר במצלתים וכנורות, שהיא עבודה לעבודה
אחרת (ד, מז. ובפרש"י)

יש לעיין, מדוע אין רש"י מביא כלל את השירה בפה?
כן יש לדקדק מה שהביא רש"י רק "מצלתים וכנורות", והרי
במקדש היו הלויים מנגנים בעוד כו"כ כלים (ראה רמב"ם הל'
כלי המקדש פ"ג ה"ד)?
ויש לומר בזה באפן מקדש, דהנה זה שרק הלויים
הצעירים מחמשים שנה היו ראויים לעבודת המושפן,
מפרש רש"י (במדבר ד, ג ד"ה נשא) פי' "היותר על בן חמשים
כחו מכחיש".

מח ויהיו מניניהו תמניא אלפי וחמש מאה
ותמנן :

(מח) וַיְהִי פְקָדֵיהֶם שְׁמַנַּת אֲלָפִים וַחֲמִשׁ מֵאוֹת
וּשְׁמַנָּיִם:

מט על מימרא דיי מנא יתהון בידי דמשה
גבר גבר על פלחנה ועל מטולה ומניניהו
די פקיד יי ית משה :

(מט) עַל־פִּי יְהוָה פָּקַד אֹתָם בְּיַד־מֹשֶׁה אִישׁ אִישׁ
עַל־עֲבֹדָתוֹ וְעַל־מִשָּׂאוֹ וּפְקָדָיו אֲשֶׁר־צָוָה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה: פ

כ"ט ◀ וּפְקָדָיו אֲשֶׁר־צָוָה ה' אֶת־מֹשֶׁה • ואותן הפקדים היו במצוה "מִבְּרַן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְעַד בְּרִן חֲמִשִּׁים".

♦ יום שלישי א' סיון ♦

ה (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א ומליל יי עם משה למימר:

(ב) צו את־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וישלְחוּ מן־הַמַּחֲנֶה כָּל־צְרוּעַ וְכָל־זֹב וְכָל טְמֵא לְנֶפֶשׁ:

ב כפקד נת בני ישראל וישלחון מן משריתא כל דסגיר וכל דדאב וכל דמסאב לטמי נפשא דאנשא:

חויז לכלן; הַזֶּב מִתּוֹר בְּמַחֲנֶה יִשְׂרָאֵל וּמְשַׁלַּח מִן הַשְּׂמִימִים. וְטֵמֵא לְנֶפֶשׁ מִתּוֹר אִף בְּשַׁל לְוֵיָהּ, וְאִינוּ מְשַׁלַּח אֶלָּא מְשַׁל שְׂכִינָהּ. וְכָל זֶה דְרָשׁוּ רַבּוּתֵינוּ מִן הַמִּקְרָאוֹת בְּמִסְכַּת פְּסָקִים (דף סו). טְמֵא לְנֶפֶשׁ • דְּמִסָּאב לְטָמִי נִפְשָׁא דְאָנְשָׁא. אֹמֵר אֲנִי שֶׁהוּא לְשׁוֹן עֲצָמוֹת אָדָם בְּלְשׁוֹן אֲרָמִי, וְהַרְבֵּה יֵשׁ בְּבִ"ר (פ"ח): אֲדַרְיָאנוּס שְׁחִיק טְמֵא - שְׁחִיק עֲצָמוֹת.

כש"י צו את־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּגו' • פְּרָשָׁה זוֹ נֶאֱמָרָה בַּיּוֹם שֶׁהוּקָם הַמִּשְׁכָּן, וּשְׂמֹנֶה פְּרָשׁוֹת נֶאֱמָרוּ בוֹ בַּיּוֹם, כְּדֹאִיתָא בְּמִסְכַּת גִּטִּין בְּפֶרֶק 'הַנּוֹזְקִין' (דף ס). וישלְחוּ מן־הַמַּחֲנֶה • שַׁלַּשׁ מַחֲנוֹת הָיוּ שֵׁם בְּשַׁעַת חֲנֻנָתָן: תוֹף הַקְּלָעִים הִיא מַחֲנֶה שְׂכִינָהּ, חֲנִיַּת הַלְוִיִּם סְבִיב - כְּמוֹ שֶׁמִּפְרָשׁ בְּפֶרֶשׁת "בְּמִדְבַר סִינַי" - הִיא מַחֲנֶה לְוֵיָהּ. וּמִשָּׁם יַעַד סוֹף מַחֲנֶה הַדְּגָלִים לְכָל אַרְבַּע הַרוּחוֹת הִיא מַחֲנֶה יִשְׂרָאֵל. הַצְּרוּעַ נִשְׁתַּלַּח

ג מדכר עד נוקבא תשלחון למפרא למשריתא תשלחון ולא מסאבון ת משריתאון די שכנתי שריא ביניהון:

(ג) מִזְכֹּר עַד־נִקְבָּה תִּשְׁלַחוּ אֶל־מַחֲוֶיז לַמַּחֲנֶה תִּשְׁלַחוּם וְלֹא יִטְמְאוּ אֶת־מַחֲנֵיהֶם אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁבֵן בְּתוֹכָם:

ד ועברו כן בני ישראל ושלחו ותהון למפרא למשריתא כמא די מליל יי עם משה כן עברו בני ישראל:

(ד) וַיַּעֲשׂוּ־כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וישלְחוּ אוֹתָם אֶל־מַחֲוֶיז לַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: פ

ה ומליל יי עם משה למימר:

(ה) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

ו מלל עם בני ישראל גבר או אתתא ארי נעברון מפל חובי אנשא לשקרא שקר קדם יי וחוב אנשא הוא:

(ו) דִּבֶּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אוֹ־אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ מִכָּל־חַטָּאת הָאֵדָם לְמַעַל מַעַל בַּיהוָה וְאִשְׁמָה הַנִּפְשׁ הַהוּא:

ז שכתוב "והתודו", לומר שאינו חיב חמש ואשם על־פי עדים עד שיודה בדבר. והשני - על גזל הגר שהוא נתן לפהנים.

כש"י לְמַעַל מַעַל בַּה' • הָרִי חִזּוֹר וְכַתּוּב כַּאֲן פְּרָשַׁת גֹּזֵל וְנִשְׁבַּע עַל שְׁקָר, הִיא הָאֲמוּרָה בְּפֶרֶשַׁת וּמִקְרָא (ויקרא ח): "וּמַעַלָּה מַעַל בַּה' וְכַחַשׁ בְּעַמִּיתוֹ וּגו'". וְנִשְׁגִּיתָ כַּאֲן בְּשִׁבְלֵי שְׁנֵי דְבָרִים שְׁנַתְּחַדְּשׁוּ בַּה': הָאֶחָד

ח ויודו ת חוביהון די עברו ונתב ת חובתה פרישה וחמשה יוסף עלוהי ונתן לדחב לה:

(ז) וְהִתְוַדּוּ אֶת־חַטָּאתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ וְהָשִׁיב אֶת־אִשְׁמוֹ בְּרֵאשׁוֹ וְחַמִּישְׁתּוֹ יִסַּף עֲלָיו וְנָתַן לְאִשֶּׁר אִשָּׁם לוֹ:

כש"י אֶת־אִשְׁמוֹ בְּרֵאשׁוֹ • (ב"ק קיא) הוּא הַקֶּרֶן שֶׁנִּשְׁבַּע עֲלָיו. לְאִשֶּׁר אִשָּׁם לוֹ • (כתובות יט) לְמִי שְׁנַתְּחִיב לוֹ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש כרך לח עמ' 18 ואילך)
תשובה פמאנה פללית

"תנמים ושלם בכל איברי הנפש כו', מה-שאין-כן אם חסר מצוה אחת או פגם בה הרי נעשה מחסר איבר" (לקוטי תורה נצבים מה, א).

אך מצוות התשובה בכלחה לתקן את האיברים הפגומים, פי התשובה מגיעה מעמקא דלבא ומעצם הנפש, שהוא מקור החיות של ה"תרג"ג מיני כחות וחיות". ולכן נמשך משם חיות חדשה לתקן האבר הפגום.

ולכן לא נמנית מצוות התשובה שבלב במנין המצוות, פי נמנו רק המצוות שהם פנגד כחות הנפש, אך מצוות התשובה מגיעה מעמק הנפש שלמעלה מכחות הנפש, עד שבכחה לתקן את הפגמים שבכחות, ורק מצוות הודוי שהיא בפה יכולה להמנות במנין המצוות.

ח ואם לית לגבר פריק לאתבא חובתא לה חובתא דמתב קדם יי לכהנא פר מדבר פפוריא די זכר בה עלוהי:

עד יעקב? אלא זה הגר שמת ואין לו יורשים. האשם המושב. זה הקרן והחמש. לה' לכהן. קנאו השם, ונתנו לכהן שבאותו משמר. מלבד איל הפפרים. האמור ב'ויקרא' שהוא צריך להביא.

ט וכל אפרשיתא לכל קודשיא דבני ישראל די זקרבון לכהנא דלה יהי:

בית ה' אלהיך", ואיני יודע מה יעשה בהם? תלמוד לומר: "לכהן לו יהיה", בא הפתוב ולמד על הבכורים שיהיו נתנין לכהן.

~ נקודות שיחות כרך ח עמ' 29 ~

אין נותנין להם תרומה בשכרן, ואם עושין פן חללו". לכן פתב "לבית", ולא שפסיע בבית הגרנות עצמו (וגם בזה נראה עד כמה יש לדבק בפרוש רש"י).

יגבר ית מעשר קודשה דלה יהון גבר דיתן לכהנא דלה יהי:

שטובת הנאתן לפעלים, ועוד מדרשים הרבה דרשו בו ב'ספרי'. ומדרש אגדה (תנומא פ' ראה): "ואיש את-קדשיו לו יהיו", מי שמעבב מעשרותיו ואינו

והתודו את-חטאתם אשר עשו (ה, ז)

צנוני להתנדות על העוונות. . ולאמור אותם עם התשובה. . והוא אמרו. . והתודו (סהמ"צ להרמב"ם מ"ע עג) פכר הקשו בכמה מקומות על הרמב"ם (מנ"ח מצוה ססד. ועוד), מדוע מנה רק הודוי למצוה, ואת התשובה עצמה לא מנה. ובארו באופנים שונים. ויש לבאר זה בדרך הדרוש:

אמרו חז"ל שרמ"ח מצוות-עשה הם פנגד רמ"ח איבריו של אדם (מכות כג, סע"ב) ושק"ה מצוות לא-תעשה הם פנגד שק"ה גידים (וח"א קע, ב). ומבאר בספרי חסידות, שיש בכל נשמה "תרג"ג מיני כחות וחיות" (תניא פרק נא), וכאשר האדם הוא שלם בשמירת כל התרג"ג מצוות, אז הוא

(ח) ואם-אין לאיש גאל להשיב האשם אליו האשם המושב ליהוה לכהן מלבד איל הפפרים אשר יכפר-בו עליו:

כ"י- ואם-אין לאיש גאל. שמת התובע שהשביעו ואין לו יורשים. להשיב האשם אליו. פשנמלך זה להתנדות על עונו. ואמרו רבותינו: וכי יש לך אדם בישראל שאין לו גואלים, או בן, או בת, או אב, או שאר בשר הקרוב ממשפחת אביו למעלה

(ט) וכל-תרומה לכל-קדשי בני-ישראל אשר-יקריבו לכהן לו יהיה:

כ"י- וכל-תרומה וגו'. אמר רבי ישמעאל: וכי תרומה מקריבין לכהן? והלא הוא המחזר אחריה לבית הגרנות?! ומה תלמוד לומר "אשר-יקריבו לכהן"? אלו הבכורים, שנאמר בהם (שמות כג): "תביא

והלא הוא המחזר אחריה לבית הגרנות (רש"י ה, ט) יש לשאל, מדוע מדיק "לבית הגרנות", ולא נקט "בבית הגרנות". ויש לומר, דהנה אמרו רז"ל "הכהנים. . המסיעים. . בבית הגרנות (לדוש ולזרות פדי שיתנו לו התרומות),

(י) ואיש את-קדשיו לו יהיו איש אשר-יתן לכהן לו יהיה:

כ"י- ואיש את-קדשיו לו יהיו. לפי שנאמרו מתנות כהנה ולויה, יכול יבואו וישלום בזרוע? תלמוד לומר: "ואיש את-קדשיו לו יהיו", מגיד,

וְנֹתֵן, לוֹ יְהִי הַמַּעֲשֵׂרוֹת, סוֹף שְׂאִין שְׂדֵהוּ עוֹשֶׂה אֶלָּא אֶחָד מֵעֲשָׂרָה שְׁהֵיחָה לְמִדְוָה לַעֲשׂוֹת. אִישׁ אֶשְׂרֵי-יִתֵּן לְכֹהֵן. מִתְּנוֹת הָרְאוּיֹת לוֹ. לוֹ יְהִיָּה. מִמּוֹן הַרְבֵּה.

♦ יום רביעי ב' סיון ♦

יא ומליל יי עם משה למימר:

(יא) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

יב מלל עם בני ישראל ומימר להון גבר גבר ארי תסטי אתמה ותשקר בה שקר:

(יב) דִּבַּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי-תִשְׁטֶה אִשְׁתּוֹ וּמַעַלָּה בּוֹ מַעַל:

וְאִישׁ אִישׁ כִּי-תִשְׁטֶה אִשְׁתּוֹ • מֵה פְּתוּב לְמַעַלָּה מִן הַעֲנָנִין? "וְאִישׁ אֶת-קַדְשׁוֹ לוֹ יְהִי", אִם אֵתָּה מַעַכְב מִתְּנוֹת הַכֹּהֵן, חֲיִיד שֶׁתַּצְטַרֵּף לְבֹא אֶצְלוֹ לְהִבְיֵא לוֹ אֵת הַסּוּטָה. אִישׁ אִישׁ • לְלַמְּדָּה, שְׁמוּעַלֵּת בְּשִׂתִּים: בְּאִישׁ מִלְחָמָה שֶׁל מַעַלָּה, וְאִישָׁה מִלְמָטָה. כִּי-תִשְׁטֶה אִשְׁתּוֹ • שְׁנוּ רְבוּתֵינוּ: אֵין הַמְּנַאֲפִין

וְנֹאֲפִין עַד שֶׁתִּפְגַּס בְּהֵן רִיחַ שְׁטוֹת, דְּכִתִּיב: "כִּי-תִשְׁטֶה", וּכְתִיב בּוֹ (מִשְׁלֵי ז'): "נֹאֲף אִשָּׁה חֶסֶר-לֵב". וּפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא: "כִּי-תִשְׁטֶה" - תַּט מְדַרְכֵי צְנִיעוּת וְתַחֲשַׁד בְּעֵינָיו, כְּמוֹ (שֵׁם ט) "שְׁטָה מַעַלְיוֹ וְעִבְרוֹ" (שֵׁם ז'): "אֵל יִשְׁטֹ אֶל-דְּרָכֶיהָ לְבָד". וּמַעַלָּה בּוֹ מַעַל • וּמֵהוּ הַמַּעַל?.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטי שיחות כרך ב עמוד 311 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

חשיבות הזהירות בצווי הקב"ה

הַעוֹשֶׂה רְצוֹן בַּעֲלָהּ" (תָּנָא דְּבֵי אֱלֹהֵי רַבָּא פְּרַק ט (בְּשֵׁנוּי לְשׁוֹן קֶצֶת)), וּמוּבָן שֶׁבְּזָה נֹגַע שְׂלֵא לַעֲבֹר אֶפִּילוֹ עַל רְצוֹן קַל, שֶׁהָרִי אֶפִּילוֹ אִם מְשִׁינִים קֶצֶת מִרְצוֹן הַבַּעַל הָרִי אֵין זֶה "עוֹשֶׂה רְצוֹן בַּעֲלָהּ", הָרִי פֵן הוּא בְּיִשְׂרָאֵל וְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הוּא שֶׁכָּל עֲבָרָה נֹגַעַת מִפִּינוֹן שְׁגָם עַל-יַדִּי עֲבָרָה קְלָה נִפְרָדִים רַחֲמֵנָא-לְצֵלּוֹ מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. וְלִכֵּן לֹמְדִים עֲנִין זֶה מִהַפְּסוּק "כִּי תִשְׁטֶה אִשְׁתּוֹ", עַל-מְנַת לְהַדְגִּישׁ שְׁגָם עֲבָרָה קְלָה נֹגַעַת - עַל-דֶּרֶךְ אִשָּׁה וְעַל.

אִישׁ אִישׁ כִּי-תִשְׁטֶה אִשְׁתּוֹ (ה, יב) אֵין אָדָם עוֹבֵר עֲבָרָה אֶל־אִם-כֵּן נִכְנָס בּוֹ רִיחַ שְׁטוֹת, שְׁנֹאֲמַר: אִישׁ אִישׁ כִּי תִשְׁטֶה אִשְׁתּוֹ, תִּשְׁטֶה כְּתִיב (סוּטָה ג, א). יֵשׁ לְבֹאֵר מֵה שֶׁהָרִי לַעֲנִין דְּאֵין אָדָם עוֹבֵר עֲבָרָה כּוֹי לְמִדּוֹ מִדִּין סוּטָה: דִּין סוּטָה שִׁיף רַק בְּאִשְׁתׁ אִישׁ וְלֹא בְּפִנוּיָהּ. וְהִנֵּה, יִשְׂרָאֵל נִמְשְׁלוֹ לְאִשָּׁה וְהַקְב"ה לְבַעַל, וּמִכִּיּוֹן שֶׁ"אִיזוּהִי אִשָּׁה כְּשֶׁרָה

יג וישכב גבר זמה שכבת זרע ויהי מכסא מעיני בעלה ומטמא והיא מסאבא וסאיד לית בה והיא לא אתאחזת:

(יג) וְשָׁכַב אִישׁ אֶתְּהָ שְׁכֶבֶת-זֵרַע וְנִעְלָם מֵעֵינֵי אִישָׁהּ וְנִסְתָּרָה וְהִיא נִטְמָאָה וְעַד אֵין בָּהּ וְהוּא לֹא נִתְּפְּשָׂה:

בּוֹדְקִין אוֹתָהּ. וְנִסְתָּרָה • שְׁעוֹר שֶׁתִּרְאֶה לְטַמְּאָת בִּיאָה. וְעַד אֵין בָּהּ • הָא אִם לֹשׁ בָּהּ אֶפִּילוֹ עַד אֶחָד שְׂאֲמַר: נִטְמָאָת! לֹא הֵיחָה שׁוֹתָה. וְעַד אֵין בָּהּ • בְּטַמְּאָה, אֲבָל יֵשׁ עֲדִים לְסִתְרָהּ. נִתְּפְּשָׂה • נֶאֱנָסָה, כְּמוֹ (דְּבָרִים כב): "וּתְפֹשֶׂה וְשָׁכַב עִמָּה".

כִּי" • וְשָׁכַב אִישׁ אֶתְּהָ • (סוּטָה כז) אִישׁ, פָּרַט לְקִטְוִן וּמִי שְׂאִינוֹ אִישׁ. אֵתָּה שְׁכֶבֶת-זֵרַע • (יבְמוֹת צֶה) שְׁכִיבְתָה פּוֹסְלֵת אוֹתָהּ וְאֵין שְׁכִיבֵת אַחֻתָּה פּוֹסְלֵת אוֹתָהּ, כְּמַעֲשֵׂה בְּשִׂתֵי אַחֻיּוֹת שֶׁהִיוּ דוֹמוֹת זו לְזוֹ. וְנִעְלָם מֵעֵינֵי אִישָׁה • (סוּטָה כז) פָּרַט לְסוּמָא. הָא אִם הָיָה רוּאָה וּמַעֲמַעִם (סְפָרִים אַחֲרִים: וּמַעֲלִים), אֵין הַמִּים

יד ויעבר עלוהי ריח קנאה ויקני ית אתמה והיא מסאבא או עבר עלוהי ריח קנאה ויקני ית אתמה והיא לא מסאבא:

(יד) וְעִבְרַ עֲלֵיו רִיח־קִנְאָה וּקְנָא אֶת-אִשְׁתּוֹ וְהוּא נִטְמָאָה אוֹ-עִבְרַ עֲלֵיו רִיח־קִנְאָה וּקְנָא אֶת-אִשְׁתּוֹ וְהִיא לֹא נִטְמָאָה:

כ"י • ועבר עליו • קדם לסתירה. רוח קנאה וקנא • פָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ (סוטה ג): לשון התראה, שמתרה בה: אל תסתרי עם איש פלוני. והוא נטמאה או-עבר

(טו) וְהִבִּיא הָאִישׁ אֶת־אִשְׁתּוֹ אֶל־הַפֶּהן וְהִבִּיא אֶת־קַרְבָּנָהּ עֲלֶיהָ עֲשִׂירַת הָאִיפָה קֶמַח שְׁעָרִים לֹא־יִצַק עָלָיו שָׁמֶן וְלֹא־יִתֵּן עָלָיו לִבְנֵה כִּי־מִנְחַת קִנְיָתָהּ הִוא מִנְחַת זָכָר וְזָכָר מִזְבֵּחַ עֹזֶן:

כ"י • קמח • שלא יהא מסלת. שערים • ולא חטים (סוטה יב); היא עשטה מעשה בהמה, וקרבנה מאכל בהמה. לא-יצק עליו שמן • שלא יהא קרבנה מחדר, שהשמן קרוי "אור", והיא עשטה בחשך. ולא-יתן עליו לבנה • שהאמהות נקראות "לבונה",

(טז) וְהִקְרִיב אֹתָהּ הַפֶּהן וְהִעֲמִדָהּ לִפְנֵי יְהוָה:

טו ויקרב ימה פהנא ויקימנה קדם יי:

(יז) וְלָקַח הַפֶּהן מִיָּמִים קִדְשִׁים בְּכִלֵי־חָרֶשׁ וּמִן־הָעֶפֶר יֵאָשֶׁר יִהְיֶה בְּקִרְקַע הַמִּשְׁפָּן יִקַּח הַפֶּהן וְנָתַן אֶל־הַמִּיָּם:

כ"י • מִיָּמִים קִדְשִׁים • שקדשו בכיור, (כתובות עב) לפי שניעשה (הכיור) מנחשת - מאות הצובאות, וזו פירשה מדרכיהן, שהיו נבעלות לבעליהן במצרים תחת המפוס, וזו קלקלה לאחר - תבדק בו.

(יח) וְהִעֲמִיד הַפֶּהן אֶת־הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְהוָה וּפָרַע אֶת־רֹאשׁ הָאִשָּׁה וְנָתַן עַל־כַּפֶּיהָ אֶת מִנְחַת הַזָּבָח וְנָתַן מִנְחַת קִנְיָתָהּ הִוא וּבְיַד הַפֶּהן יִהְיוּ מִי הַמָּרִים הַמְּאָרְרִים:

כ"י • וְהִעֲמִיד הַפֶּהן וְהִלֵּא כָּבֵד נֶאֱמַר "וְהִעֲמִידָהּ לִפְנֵי ה'"? אלא מסייעין היו אותה ממקום למקום כדי ליגעה ותשרף דעתה ותודה. ופרע • (שם יד. ספרי) סותר את קליעת שצרה כדי לבזותה. מפאן לבנות ישראל שגלוי הראש גנאי להן. לפני ה' • (ספרי) בשער נקנור, הוא שער העזרה המזרחי, דרך כל הנכנסים. ונתן על-כפיה • ליגעה, אולי תשרף

דעתה ותודה ולא ימחה שם המיוחד על המים. המרים • על שם סופן שהם מרים לה. המאררים • המחסרים אותה מן העולם, לשון (יחזקאל כד): סלון ממאיר. ולא יתכן לפרש מים ארוזים, שהרי קדושים הן. ולא ארוזים כתב הפתוב, אלא מאררים את האחרים. ואף אונקלוס לא תרגם ליטיא, אלא מלטטיא, שמראות קללה בגופה של זו.

ה (טו) מִזְבֵּחַ עֹזֶן, שאר מנחות באות לכפר עון, מנחת חוטא ומנחת נדבה, ונותנין בהן שמן לבונה כדי שיהא הקרבן מתמר ועולה לריח ניחוח, אבל זו שאינה באה להפיר זכות אלא לגלגל עון, לפיכך לא יהא קרבנה מהודר (ראה סוטה טו). תורה טו

יט ויומי זהה פהנא ויימר לאתתא אם לא שכיב גבר יתיך ואם לא סטית לאסתאבא בר מבצעליך הוי זכאה ממיא מרידנא מלטטנא האלין :

(יט) והשביע אתה הפהן ואמר אלהאשה אםלא שכב איש אתך ואםלא שטית טמאה תחת אישך הנקי ממי המורים המאורים האלה :

לא תנקי, שמכלל לאו אתה שומע הן, אלא שמצוה לפתח בדיני נפשות תחלה לזכות.

כט"א והשביע וגו' • ומה היא השבועה? אם לא שכב - הנקי, הא אם שכב - הנקי (ספרים אחרים :

כ ואת ארי סטית בר מבצעליך וארי אסתאבת ויהב גבר ביה ית שכבתה בר מבצעליך :

(כ) ואת פי שטית תחת אישך וכי נטמאת ויתן איש בך אתשכבתו מבצעליך :

כט"ב ואת פי שטית • "כי" משמש בלשון "אם" •

כא ויומי פהנא ית אתתא במומתא דלוטא ויימר פהנא לאתתא זהב יי יתיך ללוט ולמומי בגו עמיד בדיהב יי ית ירפיה מסנא וית מעיכי נפיהין :

(כא) והשביע הפהן אתהאשה בשבעת האלה ואמר הפהן לאשה יתן יהוה אותך לאלה ולשבעה בתוך עמך בתת יהוה אתירכב נפלת ואתבטנג צבה :

לשבועה לבחירי, שהצדיקים נשבעים בפרענותן של רשעים, וכן לענין הברכה (בראשית יא) : "ונברכו וגו'" (שם מה) : "בך בברך ישראל לאמר" • אתירכב • בקללה הקדים ירך לבטן, לפי שבה התחילה בעברה תחלה • צבה • פתרגומו : נפוחה •

כט"ג בשבעת האלה • שבועה של קללה • יתן ה' אותך לאלה וגו' • שיהיו הכל מקללין ביה : יבואך כדרך שבא לפלוגנית • ולשבעה • (סוטה יח, שבועות כד) שיהיו הכל נשבעין ביה : לא יארע לי כדרך שארע לפלוגנית • וכן הוא אומר (ישעיה סה) : "והנחתם שמכם

כב ויעלון מיא מלטטנא האלין במעיכי לאסתא מעין ולאמסאה ירפא ותימר אתתא אמן אמן :

(כב) וכו' המים המאורים האלה במעיך לצבות בטן ולנפל ירך ואמרה האשה אמן אמן :

אומר אתירכב נפלת ואתבטנג צבה ; הרי של נבעלת אמור • אמן אמן • קבלת שבועה : "אמן" על האלה, "אמן" על השבועה • "אמן" אם מאיש זה, "אמן" אם מאיש אחר • "אמן" שלא שטיתי ארוסה ונשואה, שומרת יכם וכנוסה •

כט"ד לצבות בטן • כמו להצבות בטן • זהו שמוש פתח שהלמ"ד נקודה בו • וכן (שמות יג) : "לנחתם הדרך", (דברים א) : "לראתכם בדרך אשר תלכו-בה" • וכן לנפל ירך, להנפיל ירך, שהמים מצבים את הבטן ומפילים את הדרך • לצבות בטן ולנפל ירך • בטנו וירכו של בועל • או אינו אלא של נבעלת? כשהוא

כג ויקתוב ית לוטנא האלין פהנא בספרא וימחוק למיא מרידנא :

(כג) וכתב אתהאלת האלה הפהן בספר אלמי המורים :

כד וישקי ית אתתא ית מיא מרידנא מלטטנא ויעלון בה מיא מלטטנא למרידו :

(כד) והשקה אתהאשה אתמי המורים המאורים וכו' בה המים המאורים למורים :

אם כן, מה תלמוד לומר "בטן וירך"? לפי שהן התחילו בעברה תחלה, לפיכך התחיל מהם הפרענות • למורים • להיות לה רעים ומרים •

כט"ה והשקה אתהאשה • אין זה סדר המעשה, שהרי בתחלה מקריב מנחתה, אלא הפתוב מבשרך ששששקנה כבאו בה למרים, לפי שנאמר : בטן וירך, מנין לשאר כל הגוף? תלמוד לומר : וכאו בה, בכלה •

וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה אֶת מִנְחַת הַקִּנְיָאֹת וְהֵנִיף אֶת־הַמִּנְחָה לִפְנֵי יְהוָה וְהִקְרִיב אֹתָהּ אֶל־הַמִּזְבֵּחַ:

כ"ט • וְהֵנִיף • מוליך ומביא, מעלה ומוריד, ואף היא מניפה עמו, שידה למעלה מידו של כהן. והקריב

כ"ו) וְקִמֹץ הַכֹּהֵן מִן־הַמִּנְחָה אֶת־אֲזִבְרָתָהּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַהּ וְאַחַר יִשְׁקָה אֶת־הָאִשָּׁה אֶת־הַמַּיִם:

כ"ט • אֲזִבְרָתָהּ • הוא הקמץ, שעל־ידי הקטרתו, המנחה באה לזכרון לגבה.

כ"ו) וְהִשְׁקָה אֶת־הַמַּיִם וְהִיְתָה אִם־נִטְמָאָה וְתִמְעַל מַעַל בְּאִשָּׁה וְכֹאזוּ בָהּ הַמַּיִם הַמְּאַרְרִים לְמַרְיָם וְצִבְתָּהּ בַּטֶּנֶה וְנִפְלָה יִרְכָּה וְהִיְתָה הָאִשָּׁה לְאֵלָה בְּקָרֵב עִמָּה:

כ"ט • וְהִשְׁקָה אֶת־הַמַּיִם • לרבות שאם אמרה: איני שותה! לאחר שנמחקה המגלה, מערערין אותה ומשקין אותה בעל־כרתה, אלא־אם־כן אמרה: טמאה אני (טוטה כו). וצבתה בטנה וגו' • אף־על־פי שבקללה הזכיר גרף תחלה, המים אינן בודקין אלא

כ"ח) וְאִם־לֹא נִטְמָאָה הָאִשָּׁה וְטַהֲרָה הוּא וְנִקְתָּה וְנִזְרַעָה זֶרַע:

כ"ט • וְאִם־לֹא נִטְמָאָה הָאִשָּׁה • בסתירה זו. וטהורה היא • ממקום אחר. ונקתה • ממים המאזרים, ולא עוד אלא וְנִזְרַעָה זֶרַע" - אם היתה

כ"ט) וְזֹאת תֹּוֹרַת הַקִּנְיָאֹת אֲשֶׁר תִּשְׁטַח אִשָּׁה תַּחַת אִישָׁה וְנִטְמָאָה:

כ"ו) או איש אשר תעבר עליו רוח קנאה וקנא את־אשתו והעמיד את־האשה לפני יהוה ועשה לה הכהן את כלה־התורה הזאת:

כ"ט • או איש • כמו (שמות כא): "או נודע". כלומר, אם איש קנאי הוא, לכך "והעמיד את־האשה".

כ"א) ונקה האיש מעון והאשה ההוא תשא את־עונה:

לא ויהי זכאה גברא מחובא ואתמא ההיא תקבל ית חובה:

כו ויקמוץ כהן מן מנחתא ית אדכרתה ויסק למדבחה ובתר כן ישקי ית אתמא ית מיא:

כד דרך בניסתן בה. והיתה האשה לאלה. כמו שפרשתי, שיהיו הכל אלין בה. בקרב עמה. הפרש יש בין אדם המתנול במקום שגבר, לאדם המתנול במקום שאינו נכר.

כח ואם לא אסתאבת אתמא ודכנאה היא ותפוק זכאה ותעדי עדוי:

יולדת בצער, תלד ברוח, אם היתה יולדת שחורים, יולדת לבנים (טוטה כו).

כט דא אורייתא דקנאתא די תסטי אתמא בר מפעלה ותסתאב:

לא או גבר די תעבר עלוהי רוח קנאה ויקני ית אתמא ויקם ית אתמא קדם יי ויעבד לה כהנא ית כל אורייתא דדא:

כ"י וְנָקָה הָאִישׁ מַעֲוֹן • אִם בְּדָקוּהָ הַמַּיִם, אֵל דְּבַר אַחֵר: מַשְׁשִׁקְנָה, תִּהְיֶה אֲצִלּוֹ בְּהִתֵּר וְנָקָה מַעֲוֹן, יִדָּאג לומר: "חֲבַתִּי בְּמִיתָתָה!" נְקִי הוּא מִן הָעֲנֹשׁ. שְׁהִסּוּטָה אֲסוּרָה לְבַעֲלָה (ספרי).

א ומליל יי עם משה למימר:

ו (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

ב מלל עם בני ישראל ותימר להון גבר או אתתא ארי פרש למדר גדר גזירו למיזר קדם יי:

(ב) דְּבַר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אוֹ־אִשָּׁה כִּי יִפְלֹא לְגִדּוֹל גְּדָר גְּזִיר לְהַזִּיר לַיהוָה:

ג יארף (סוטה ב). גדר גזיר • אין גזירה בכל מקום אלא פרישה, אף כאן שפירש מן היין. להזיר לה • להבדיל עצמו מן היין לשם שמים.

כ"י • כִּי יִפְלֹא • יִפְרִישׁ. לָמָּה נִסְמְכָה פְּרִשַׁת גְּזִיר לְפָרְשַׁת סוּטָה? לומר לך: שְׂכַל הַרְוָאָה סוּטָה בְּקַלְקוּלָה יִזִּיר עֲצָמוֹ מִן הַיַּיִן, שֶׁהוּא מִבִּיא לִידֵי

ג מחמר חדת ועתיק יזר חל דחמר חדת וכל דחמר עתיק לא ישתי וכל מתרות ענבין לא ישתי וענבין רטיבין ויבשין לא ייכול:

(ג) מִיַּיִן וְשִׁכָּר יִזִּיר חֲמוֹץ יַיִן וְחֲמוֹץ שִׁכָּר לֹא יִשְׁתֶּה וְכָל־מִשְׁרַת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה וְעֲנָבִים לַחִים וַיִּבְשִׂים לֹא יֵאָכֵל:

ה רבה: "אין שורין דיו וסמנים", "גזיר ששרה פתו ביין".

כ"י • מִיַּיִן וְשִׁכָּר • פְּתַרְגוּמוֹ: "מִחֲמַר חֲדַת וְעֵתִיק", שְׁהַיַּיִן מִשְׁכָּר כְּשֶׁהוּא יִשּׁוּן. וְכָל־מִשְׁרַת • לְשׁוֹן צְבִיעָה בְּמַיִם אוֹ בְּכָל מִשְׁקָה. וּבְלִשׁוֹן מִשְׁנֵה יֵשׁ

ד כל יומי גזרה מכל דיתעבד מגפנא דחמרא מפורצנין ועד עצורין לא ייכול:

(ד) כָּל יְמֵי גְזִירוֹ מִכָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִגִּפְן הַיַּיִן מִחֲרָצִינִים וְעַד־זֶג לֹא יֵאָכֵל:

כ"י • חֲרָצִינִים • (מיר לד) הם הגרעינין. זג • הם הקלפות שמבחוץ, שֶׁהַחֲרָצִינִים בְּתוֹכָן כְּעִנְבָל בְּזוּג.

ה כל יומי גדר גזרה מספר לא יעבר על רישה עד משלם יומיא דיגזר קדם יי קדיש יהי מרבי פרוע שער רישה:

(ה) כָּל־יְמֵי גְדָר גְזִירוֹ תֵּעַר לֹא־יַעֲבֹר עַל־רֵאשׁוֹ עַד־מְלֵאת הַיָּמִם אֲשֶׁר־יִזִּיר לַיהוָה קֹדֶשׁ יְהוָה גִּדּוֹל פֶּרַע שְׁעַר רֵאשׁוֹ:

ו של פרע: גדול של שער. וכן (ויקרא כא) את ראשו לא יפרע. ואין קרוי 'פרע' פחות משלשים יום.

כ"י • קֹדֶשׁ יְהוָה • (ספרי) הַשְּׁעַר שְׁלוֹ, לְגִדּוֹל הַפֶּרַע שֶׁל שְׁעַר רֵאשׁוֹ. פֶּרַע • נְקוּד פֶּתַח קֶטֶן (סגול), לְפִי שֶׁהוּא דְּבוּק לְשְׁעַר רֵאשׁוֹ - פֶּרַע שֶׁל שְׁעַר. וּפְרוּשׁ

ו כל יומין דיגזר קדם יי על נפשא דמתא לא ייעול:

(ו) כָּל־יְמֵי הַזִּירוֹ לַיהוָה עַל־נַפְשׁ מֵת לֹא יִבֹּא:

ז לאבוהי ולאמה לאחיהי ולאחיתה לא יסתאב להון במותהון ארי כלילא דאלהה על רישה:

(ז) לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לְאָחִיו וּלְאָחִיתוֹ לֹא־יִטְמָא לָהֶם בְּמָתָם כִּי גִזֵּר אֱלֹהֵיו עַל־רֵאשׁוֹ:

ח כל יומי גזרה קדיש הוא קדם יי:

(ח) כָּל יְמֵי גְזִירוֹ קֹדֶשׁ הוּא לַיהוָה:

כ"י • כָּל יְמֵי גְזִירוֹ קֹדֶשׁ הוּא • זו קדשת הגוף מלהטמא למתים.

ט וַיֹּאֲרִי יְמוֹת מִתָּא עֲלוּהִי בְתַקְףָּ שְׁלוֹ וַיִּסָּאֵב רִישׁ נְזֵרָה וַיִּגְלַח רִישָׁהּ בְּיוֹמָא דְדְכוּתָהּ בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה יִגְלַחְנָהּ :

(ט) וְכִי־יָמוֹת מַתְּ עָלָיו בִּפְתַּע פְּתָאִים וְטָמְא רֹאשׁ נְזָרוֹ וַיִּגְלַח רֹאשׁוֹ בַּיּוֹם טְהַרְתּוּ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִגְלַחְנּוּ:

שהוא טהור לגמרי? תלמוד לומר: ביום השביעי. אי שביעי, יכול אפלו לא הנה? תלמוד לומר: ביום טהרתו.

כ"ט - בפתע • זה אנס. פתאים • זה שוגג. ויש אומרים: פתע פתאים, דבר אחד הוא: מקרה של פתאים. וכי ימות מת עליו • באהל שהוא בו. ביום טהרתו • ביום הניתו. או אינו אלא בשמיני,

י וכיומא תמינא נתי תרין שפנינן או תרין בני יונה לות פהנא לתרע משפן זמנא :

(י) וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יָבֵא שְׁתֵּי תָרִים אוֹ שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה אֶל־הַכֹּהֵן אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

שמיני ומשמיני והלאה, אף מקריבין - שמיני ומשמיני והלאה.

כ"ט - וביום השמיני יבא שתי תרים • להוציא את השביעי. או אינו אלא להוציא את התשיעי? קבע זמן לקרבין וקבע זמן למקריבין: מה קרבין הכשיר

יא ונעבד פהנא חד לחטאתא חד לעלתא ויכפר עלוהי מדחב על מתא ויקדש ת רישה ביומא ההוא :

(יא) וַעֲשֵׂה הַכֹּהֵן אֶחָד לְחַטָּאת וְאֶחָד לְעֹלָה וְכַפֵּר עָלָיו מֵאֲשֶׁר חָטָא עַל־הַנֶּפֶשׁ וְקִדַּשׁ אֶת־רֹאשׁוֹ בַּיּוֹם הַהוּא:

כ"ט - מאשר חטא על הנפש • שלא נזהר מטמאת המת, רבי אלעזר הקפר אומר: שצער עצמו מן הדין. וקדש את ראשו • לחזר ולהתחיל מגין נזירותו.

יב ונזר קדם יי ת יומי נזרה ונתי אמר בר שמה לאשמא ויומא קדמאי יבטלון ארי אסתאב נזרה :

(יב) וְהִזִּיר לַיהוָה אֶת־יָמָיו נְזָרוֹ וְהִבִּיא כֹּבֵשׁ בֶּן־שָׁנָתוֹ לְאִשָּׁם וְהַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים יִפְלוּ כִּי טָמְא נְזָרוֹ:

והימים הראשונים יפלו • לא יעלו מן המגן.

כ"ט - והזיר לה' את ימיו נזרו • יחזר וימנה נזירותו בפתחלה. והימים הראשונים יפלו • לא יעלו מן המגן.

יג ונדא אורימא דנזירא ביום משלים יומי נזרה ייתי תהה לתרע משפן זמנא :

(יג) וְזֹאת תֹּזַרְתַּן הַנְּזִיר בַּיּוֹם מְלֵאת יָמָיו נְזָרוֹ יָבִיא אֹתוֹ אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

פיוצא בו (דברים לה): "ויקבר אתו בני", הוא קבר את עצמו.

כ"ט - יביא אתו • יביא את עצמו; וזה אחד משלשה 'אתי'ם' שהיה רבי שמעאל דורש כן, פיוצא בו (ויקרא כב): "והשיאו אותם עון אשמה" - את עצמם;

יד ויקרב ת קרבנה קדם יי אמר בר שמה שלים חד לעלתא ואמרתא חדא בת שמה שלמתא לחטאתא ודכר חד שלים לנכסת קוד שיא :

(יד) וְהִקְרִיב אֶת־קָרְבָּנוֹ לַיהוָה כֹּבֵשׁ בֶּן־שָׁנָתוֹ תָמִים אֶחָד לְעֹלָה וְכֹבֵשׁ אֶחָת בַּת־שָׁנָתָהּ תְּמִימָה לְחַטָּאת וְאֵיל־אֶחָד תָּמִים לְשִׁלְמִים:

ו (יא) מאשר חטא על הנפש. יש יחטא (שופטים כ טו), שהחטיא את הנפש ומנעה מן הדין. וקרוב הוא לדרשת לפרש מלשון קלע אל השערה ולא

רבתינו ו"ל (תענית יא) על שציער עצמו מן הדין: תורה יב

טו וְסֵל פִּטִּיר סִלְתָּא גְרִיצָן דְּפִילָן בְּמִשָּׁח
וְאַסְפּוּגִין פִּטִּירִין דְּמִשְׁחִין בְּמִשָּׁח
וּמְנַחְתְּהוּן וְנִסְפִּיהוּן:
(מז) וְסֵל מִצּוֹת סִלְתָּ בְּלוּלָת בְּשֶׁמֶן וְרִקְיָא
מִצּוֹת מְשָׁחִים בְּשֶׁמֶן וּמְנַחְתֵּם וְנִסְפִּיהֶם:

כז"י « וּמְנַחְתֵּם וְנִסְפִּיהֶם • שֶׁל עוֹלָה וּשְׁלָמִים. לְפִי
שְׁהִי בְּכֻלָּל וְיִצְאוּ לְדוֹן בְּדָבָר חֲדָשׁ – שְׁיִטְעִינוּ לְחֵם
– הַחֲזִירִין לְכֻלְלָן שְׁיִטְעִינוּ נְסֻכִים בְּדִין עוֹלָה

טז וְיִקְרַב בְּהֵנָּא קָדָם יְיָ וְיַעֲבֹד יְתָ חֲטָאתָה
וְיִתְּ עֲלֵתָה:
(מז) וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה וַעֲשֶׂה אֶת־חֲטָאתוֹ
וְאֶת־עֲלֹתוֹ:

יז וְיִתְּ דְּכָרָא וְעֵבֶד נְכֻסְתָּ קוּדְשִׁיא קָדָם יְיָ עַל
סֵלָא דְּפִטִּירִיא וְיַעֲבֹד בְּהֵנָּא יְתָ מְנַחְתָּה וְיִתְּ
נְסֻכָּה:
(יז) וְאֶת־הָאֵיל יַעֲשֶׂה זֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה עַל סֵל
הַמִּצּוֹת וַעֲשֶׂה הַכֹּהֵן אֶת־מְנַחְתּוֹ וְאֶת־נְסֻכּוֹ:

כט"י « זֶבַח שְׁלָמִים לַה' עַל סֵל הַמִּצּוֹת • וְשַׁחַט אֶת הַשְּׁלָמִים
עַל־מִנְתָּ לְקַדֵּשׁ אֶת הַלֶּחֶם. אֶת־מְנַחְתּוֹ
וְאֶת־נְסֻכּוֹ • שֶׁל אֵיל.

יח וְיִגְלַח הַנְּזִיר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶת־רֹאשׁ נְזִרוֹ
וְלָקַח אֶת־שֵׁעַר רֹאשׁ נְזִרוֹ וַנִּתֵּן עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר־
תַּחַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים:
(יח) וְיִגְלַח הַנְּזִיר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶת־רֹאשׁ נְזִרוֹ
וְלָקַח אֶת־שֵׁעַר רֹאשׁ נְזִרוֹ וַנִּתֵּן עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר־
תַּחַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים:

כט"י « וְיִגְלַח הַנְּזִיר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד • זְכוּל
יִגְלַח בְּעִזְרָה? הֲרֵי זֶה דְּרָךְ בְּזִיזִין! אֵלָּא "וְיִגְלַח הַנְּזִיר"
– לְאַחַר שְׁחִיטַת הַשְּׁלָמִים, שְׁפָתוֹב בְּהֵן (וּיקרא א):
"וְשַׁחַטוּ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד". אֲשֶׁר־תַּחַת זֶבַח

יט וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־הַזֹּרֵעַ בְּשֵׁלָה מִן־הָאֵיל וְחִלְתָּ
מִצָּה אַחַת מִן־הַפֶּל וְרִקְיָא מִצָּה אַחַד וַנִּתֵּן עַל־כַּפֵּי
הַנְּזִיר אַחַר הַתְּגַלְחוֹ אֶת־נְזִרוֹ:
(יט) וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־הַזֹּרֵעַ בְּשֵׁלָה מִן־הָאֵיל וְחִלְתָּ
מִצָּה אַחַת מִן־הַפֶּל וְרִקְיָא מִצָּה אַחַד וַנִּתֵּן עַל־כַּפֵּי
הַנְּזִיר אַחַר הַתְּגַלְחוֹ אֶת־נְזִרוֹ:

כט"י « הַזֹּרֵעַ בְּשֵׁלָה • לְאַחַר שְׁנִתְבַּשְׁלָה.

כ וְהִנִּיף אוֹתָם הַכֹּהֵן תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה קֹדֶשׁ
הוּא לְכַהֵן עַל חֲזֵה תְּנוּפָה וְעַל שׂוֹק הַתְּרוּמָה
וְאַחַר יִשְׂתֶּה הַנְּזִיר יוּן:
(כ) וְהִנִּיף אוֹתָם הַכֹּהֵן תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה קֹדֶשׁ
הוּא לְכַהֵן עַל חֲזֵה תְּנוּפָה וְעַל שׂוֹק הַתְּרוּמָה
וְאַחַר יִשְׂתֶּה הַנְּזִיר יוּן:

כט"י « קֹדֶשׁ הוּא לְכַהֵן • הַסִּלָּה וְהַרְקִיק וְהַזֹּרֵעַ –
תְּרוּמָה הֵן לְכַהֵן. עַל חֲזֵה תְּנוּפָה • מְלֻבָּד חֲזֵה
וְשׂוֹק הָרְאוּיִים לוֹ מִפְּל שְׁלָמִים, מוּסָף עַל שְׁלָמֵי נְזִיר

כא דָּא אורִיתָא דְּנִזְרָא דִּי יֵדֵר קַרְבָּנָה קָדָם
יְיָ עַל נְזָרָה בַּר מִדְּתַדְבַּק יְדָה כְּפּוּם נְזָרָה דִּי
יֵדֵר בְּן יַעֲבֹד עַל אורִיתָא דְּנִזְרָה:
(כא) זֹאת תּוֹרַת הַנְּזִיר אֲשֶׁר יֵדֵר קָרְבָּנוֹ לַיהוָה
עַל־נְזִרוֹ מְלֻבָּד אֲשֶׁר־תִּשְׂיֵג יָדוֹ בְּכַף נְדָרוֹ אֲשֶׁר יֵדֵר
בְּן יַעֲשֶׂה עַל תּוֹרַת נְזִרוֹ: פ

נדרו - על תורת הנזיר, מוסף ולא יחסר, שאם אמר: הריני נזיר חמש נזירות על-מנת לגלח על ג' בהמות הללו, אין אני קורא בו: "כאשר ידר בן יעשה".

כ"י - מלבד אשר-תשיג ידו • שאם אמר: הריני נזיר על-מנת לגלח על מאה עולות ועל מאה שלמים. כפי נדרו אשר ידר בן יעשה • מוסף על תורת

כב ומליל יי עם משה למימר:

(כב) וידבר יהוה אל-משה לאמר:

כג מלל עם אהרן ועם בנויה למימר כדון תברכו ית בני ישראל תימרון להון:

(כג) דבר אל-אהרן ואל-בניו לאמר כה

את-בני ישראל אמור להם: ס

אמור • (תחומא) מלא, לא תברכם בחפזון ובכהלות, אלא בכונה ובלב שלם.

כ"י - אמור להם • כמו זכור, שמור. בלע"ז דישנ"ט (זאגננד). אמור להם • (ספרי) שיהיו פלם שומעים.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות' פרשת נשא חלק ר"ח)

ושמור בדבור אחד נאמר" הזכירה היא משלמת פאשר ישנה שמירת שבת. וכף גם "אמור להם": כל ברכה שמברכים הפהנים את ישראל פוללת חיוב ושמירה (שלילה), וזהו ענין אחד, פדלעיל, ש"יברכה - יתברכו נכסיד" הוא באופן של "וישמך" - "הוא הנותן הוא השומר", ורק אז הברכה משלמת.

שתי הדגמאות שמביא רש"י ל"אמור להם" - "כמו זכור שמור" - אינן מסבירות רק את המלים "אמור להם", אלא גם מהוות הקדמה לברכת פהנים:

את "יברכה" מפרש רש"י "שיתברכו נכסיד", ועל "ישמך" אומר רש"י "שלא יבואו עליך שודדים ליטול ממונך (ורש"י מרחיב פיצד מתרחש ענין זה אצל בשר-ודם) שהנותן מתנה... מה הנאה יש לו במתנה זו, אבל הקדוש-ברוך הוא הוא הנותן הוא השומר". ולכאורה אינה מוננת האריכות בפירוש רש"י "כיון שבאים לסטים ונוטלים אותה ממנו מה הנאה יש לו במתנה זו", כי, לכאורה, זהו דבר פשוט, ומה רש"י מוסיף בקף?

ובהמשך לכך, מפרש רש"י "אמור להם, שיהיו פלם שומעים", שההכנה לכך שהברכה תהיה באופן כזה - ברכה אחת הכוללת חיוב ושמירה - היא פאשר אצל ישראל, ואצל פונת הפהנים יהיו שני הענינים: החיוב - הברכה היא בלשון יחיד לכל אחד במיוחד, הן באמירת הפהנים והן בשמיעת ובהקגשת בני ישראל. ומצד שני: "שיהיו פלם שומעים", כל יחיד שומע שמברכים את היהודי האחר ואת כל האחרים, פדלעיל, וזהו ענין של שלילה, התבטלות מציאותו העצמית.

אלא בקף מדגיש רש"י ש"יברכה וישמך" אינם שני ענינים שונים, אלא ברכה אחת "שיתברכו נכסיד" באפן שהקדוש-ברוך הוא שומר את הנכסים, כי לולא "ישמך", הרי "מה הנאה יש לו", אין שום ברכה ב"יברכה".

בדומה לכך "ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום" אינם שני ענינים שונים, אלא ברכה אחת הכוללת חיוב ושלילה, "וישם לך שלום" יתכן רק פאשר "ישא ה' פניו אליך" - כבש כעסו.

וכאשר "פלנו פאחד" - זהו הפלי ל"ברכנו אבינו", עד לכללות הברכה "וישם לך שלום", שהוא "שקול פנגד הפל", ועד לשלמות בקף בביאת משיח צדקנו ש"שלום" שמו, שאז יהיה "אהפך אל עמים פלם שפה ברוכה לקרא פלם בשם ה' לעבדו שקם אחד" - "כי מלאה הארץ דעה את ה' פמים לים מכסים".

כד יברכה יי ויטרף:

(כד) יברכה יהוה וישמך:

ליסטים עליו ונוטלין אותה ממנו, מה הנאה יש לו במתנה זו? אבל הקדוש-ברוך הוא הנותן, הוא השומר. והרבה מדרשים דרשו בו פ'ספרי'.

כ"י - יברכה • שיתברכו נכסיד. וישמך • שלא יבואו עליך שודדים לטל ממונך, שהנותן מתנה לעבדו אינו יכול לשמרו מפל אדם, וכיון שבאים

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקוטי שיחות כרך לג עמוד 50 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

יברכה – שיתברכו נכסיר

יברכה יהוה וישמרה:

יברכה – שיתברכו נכסיר (ו, כד. ובפרש"י)

ברכה מיוחדת שאינה נכללת בפרשת בקהותי. דברפרשת בקהותי, עקר הברכות הוא בענין רבוי הטוב בכמות שיטפוע לבני ישראל על-ידי קיום התורה ומצוות, וכשמזכיר על התבואה והפרות, הברכה היא רק ש"הפרות יהיו משתמרים" (רש"י י"ב, ד"ה ואכלתם). מה-שאין-כן פאן הברכה היא "שיתברכו נכסיר", דפרושו שהנכסים שיש לו להאדם כבר ("נכסיר"). יתברכו ויתרבו יותר מכפי מדתם וטבעם. על-דרך שפצינו ביצחק – "וימצא בשנה ההיא מאה שערים" (תולדות כו, יב), דאף-על-פי ש"הארץ קשה והשנה קשה", "עשתה על אחת שאמזוהי מאה" (פרש"י שם).

יש לעין, דברפשטות ברכת "יברכה" היא ברכה כללית שהקב"ה יברך את האדם בכל עניניו, ואם כן מדוע פרש רש"י שהברכה היא "יתברכו נכסיר" שהיא על הנכסים בלבד? ויש לומר בזה, דהנה בפרשת בקהותי נתפרשו רבוי ברכות למקמי תורה ומצוות, ואם כן קשה מה החדוש בברכת כהנים על הברכות שבפרשת בקהותי (וכן הקשו בפעם רזא ומושב זקנים פאן)? ולכן פרש רש"י שהברכה פאן היא "יתברכו נכסיר", שהיא

יאר יהוה | פנו אליך ויחנה: ס

כה ינהר יי שכנתה לותך וירחם יתך:

כט יאר ה' פנו אליך • יראה לך פנים שוחקות, פנים צהבות. **ויחנה** • (ספרי) **יתן לך חן.**

ישא יהוה | פנו אליך וישם לך שלום: ס

כו יסב יי אפה לותך וישוי לך שלם:

כט ישא יהוה ה' פנו אליך • יכבש בעסו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ממאמר שבת פרשת קרח, א' דר"ח תמוז, התשל"ג)

מהטעמים על זה שהסיוס והחוקים דברכת כהנים הוא וישם לך שלום, הוא פי הכלי לריבוי ברכה, ועד לריבוי בלתי מוגבל [דרביבוי ההשפעה דברכת כהנים הוא (בפרשו) ריבוי בלתי מוגבל, וכנ"ל ששורש ההשפעה דברכת כהנים הוא למעלה מהשתלשלות], הוא השלום, דלא מצא הקודש-ברוך הוא כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום. ועל-פיהו יש לבאר השניות דמעלת האתהפכא לענין המהירות דשקדים, פי אמיתית ענין

המהירות הוא, דזה שגם למטה ההשפעה היא בריבוי הוא לא רק מפני שההמשכה שפולמעלה אינה מתעכבת אלא גם שהמטה הוא כלי לזה על-ידי השלום שבו, ואמיתית ענין השלום הוא כשגם המוטב נהפך לטוב. ותכלית השלימות דשלום זה (שגם האויב נהפך לאוהב) יהיה בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש, שאז יהיה שלום בריבוי וברכה בריבוי, ריבוי בלתי מוגבל, כמו שקתוב פרזות תשב וירושלים, בלי מדידות והגבלות.

ינא את-שמי על-בני ישראל ואני אברכם: ס

כו וישוין ית ברפת שמי על בני ישראל ואנא אברכנון:

כט וישמו את-שמי • (ספרי) **יברכום בשם המפרש. ואני אברכם** • (חולין מט) **לישראל, ואסכים עם הכהנים. דבר אחר:** "ואני אברכם" – **לכהנים.**

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקוטי שיחות חל"ג עמ' 50 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

ויהירצון שעל-ידי מעשינו ועבודותנו, ובפרט באופן דלפנים משורת הדין, יקים מה שכתוב כאן ושמו את שמי גו', שיהיה גילוי שם ה'יהוה, כשם שאני נכתב כף אני נקרא, לא רק "זה זכרו" אלא "זה שמי לעולם", שבמקום שיהיה 'לעלם כתיב' מלשון העלם, יהיה שם ה'יהוה בגלוי, וכבר היה לעולמים מעיו זה בשעת מתן-תורה, כמבואר בתנאי, דיש לומר שמה שכתוב לעולמים לשון רבים יש בו ב'

פירושים, א' שנמשך הגילוי בכל עולמות אצילות-בריאה-יצירה-עשייה, ב' שהגילוי הוא באופן נצחי, לעד ולעולמי עולמים, ובגלוי יהיה זה באקלה השביעי כמבואר בהגהה בתנאי שם (ובארוכה בכמה דרושים) דעיקר קבלת השכר הוא באקלה השביעי, אמנם טועמיה חיים זכו, וטועמים מכל תבשיל ותבשיל גם באקלה הששי בערב שבת, במהרה בימינו ממש, בביאת משיח צדקנו.

◆ יום חמישי ג' סיון ◆

א וַיְהִי בַיּוֹם בִּיּוֹמָא דְשִׁיעֵי מִשָּׁה לְאַקְמָא זַת
מִשְׁפָּנָא וְרַבֵּי יְתָהּ וְקַדִּישׁ יְתָהּ וְיַת כָּל מְנוּהֵי
וְיַת מַדְבְּחָא וְיַת כָּל מְנוּהֵי וְרַבְנֵי וְקַדִּישׁ
יְתָהוֹן :

ז (א) וַיְהִי בַיּוֹם כָּלוּת מִשָּׁה לְהַקִּים אֶת־הַמִּשְׁכָּן
וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ וַיִּקְדֹּשׁ אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־כְּלָיו וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ
וְאֶת־כָּל־כְּלָיו וַיִּמְשַׁחֵם וַיִּקְדֹּשׁ אֹתָם :

כָּל עֲנוּתוֹ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע לָהּ 'וְגוֹ', לְפִיכָךְ נִקְרָא עַל
שְׁמוֹ, שְׁנֶאֱמַר (מלכים א יב) : "רְאֵה בֵיתְךָ דָּוִד". בַּיּוֹם
כָּלוּת מִשָּׁה לְהַקִּים • וְלֹא נֶאֱמַר "בַּיּוֹם הַקִּים",
מִלְמַד, שְׁכָל שְׁבַעַת יְמֵי הַמְלִוּאִים הָיָה מִשָּׁה מְעַמְדוֹ
וּמִפְּרָקוֹ, וּבְאֹתוֹ הַיּוֹם הִעֲמִידוֹ וְלֹא פָּרְקוֹ, לְכַךְ נֶאֱמַר :
"בַּיּוֹם כָּלוּת מִשָּׁה לְהַקִּים", אוֹתוֹ הַיּוֹם כָּלוּ הַקְּמוּתָיו,
וְרֹאשׁ חֹדֶשׁ נִסָּן הָיָה (גיטין ס). בְּשָׁנֵי נִשְׂרָפָה הַפָּרָה,
בְּשָׁלִישֵׁי הַזֶּה הִנְיָה רֵאשׁוֹנָה וּבְשָׁבִיעֵי גִלְחוּ.

כ"ט • וַיְהִי בַיּוֹם כָּלוּת מִשָּׁה • (במדבר רבה) "כָּלוּת" כְּתִיב
(רְצָה לומר בְּפִתּוֹחַ וְלֹא "כָּלוּת" בְּשׂוֹא וְדו"ק) יוֹם
הַקָּמַת הַמִּשְׁכָּן הָיָה יִשְׂרָאֵל כְּכֹלָה הַנִּכְנָסֶת לַחֲפָה.
כָּלוּת מִשָּׁה • בְּצִלָּל וְאַהֲלִיאָב וְכָל חֲכָם לֵב עָשׂוּ
אֶת הַמִּשְׁכָּן וְתִלְאוּ הַכְּתוּב בְּמִשָּׁה, לְפִי שְׁמָסַר נִפְשׁוֹ
עָלָיו לְרֵאוֹת תְּכֵנִית כֹּל דָּבָר וְדָבָר, כְּמוֹ שֶׁהֲרָאָהוּ
בְּהַר הַהָרֹוֹת לְעוֹשֵׁי הַמְּלָאכָה וְלֹא טָעָה בְּתֵכֵנִית
אַחַת. וְכֵן מְצִינוּ בְּדוֹד, לְפִי שְׁמָסַר נִפְשׁוֹ עַל בְּנֵי
בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, שְׁנֶאֱמַר : (תהילים קלב) : "זְכוֹר ה' לְדָוִד אֶת

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש ח"כ"ח עמ' 40 - מתוך 'לקראת שבת')

הַעֲגֻלוֹת הַיּוֹם מִגְּדַרֵי הַמִּשְׁכָּן עֲצָמוֹ

נוֹשָׂאִים אוֹתוֹ בְּהֵם". וְעַל־פִּי־זֶה יֵשׁ לוֹמַר, שְׁכִינּוֹן שְׁעַל־יְדֵי
הַתְּנַדְּבוֹת הַעֲגֻלוֹת, נַעֲשֶׂה הַמִּשְׁכָּן מִמִּשְׁכָּן "פּוֹרַח בְּאִוִיר"
לְמִשְׁכָּן נִשְׂאָ, הַרִי אֵין הַעֲגֻלוֹת אֵיזוֹה אֲמֻצְעֵי לְסִיּוּעַ לְמִשְׁכָּן,
כִּי־אִם תְּרוּמָתָם הַיּוֹתָה חֶלֶק מִהַמִּשְׁכָּן עֲצָמוֹ שְׁנַעֲשֶׂה
לְמִשְׁכָּן הַנִּשְׂאָ בַּעֲגֻלוֹת, דְּכִיּוֹן שֶׁהַמִּשְׁכָּן הָיָה "אֵהֶל מוֹעֵד",
שְׁעִנְיָנו שֶׁהוּא נִשְׂאָ מִמְּקוֹם לְמְקוֹם, הַרִי שְׁאֵלוֹלֵי הַעֲגֻלוֹת
הָיָה חֶסֶר בְּשִׁלְמוֹת הַמִּשְׁכָּן עֲצָמוֹ.

וּבְזֶה יִבָּן הַטַּעַם שֶׁהִבִּיאוּ רַק שֵׁשׁ עֲגֻלוֹת, שְׁכָּשֶׁם שְׁכָל כְּלֵי
הַמִּשְׁכָּן הִצְרִיכוּ לְהִיּוֹת מְדֻקְקִים בְּתַכְלִית לֹא כֹל יִתּוֹר
בְּכַמוֹת וּבְגֻדָל הַכְּלֵי, עַל־דִּרְבֵּי־זֶה הַעֲגֻלוֹת, כִּיּוֹן שְׁמִטְרַתָּם
שְׁלַמּוֹת הַמִּשְׁכָּן, הִצְרִיכוּ לְהִיּוֹת בְּתַכְלִית הַדִּיּוּק כְּפִי הַצֵּרֶךְ
דֶּהַמִּשְׁכָּן, וְלְכַךְ לֹא הִפְלִיגוּ הַנְּשִׂאִים בְּתִרוּמָתָם.

ב וַיִּקְרִיבוּ בְּרַבְרֵי יִשְׂרָאֵל רֵישֵׁי בֵּית אֲבֹתֵהוֹן
אֲנּוֹן וּבְרַבְרֵי שְׁבִטֵיָא אֲנּוֹן דְּקַמִּין עַל
מִנְיָנָא :

ב) וַיִּקְרִיבוּ נְשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל רֵאשֵׁי בֵּית אֲבֹתָם הֵם
נְשִׂאֵי הַמִּפְּתָת הֵם הָעֲמֻדִים עַל־הַפְּקָדִים :

כ"ט • הֵם נְשִׂאֵי הַמִּטָּת • (ספרי) שֶׁהֵיוּ שׁוֹטְרִים עֲלֵיהֶם
בְּמַצְרִים, וְהָיוּ מְפִים עֲלֵיהֶם, שְׁנֶאֱמַר (שמות ה) : "וַיִּכּוּ
שֹׁטְרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ". הֵם הָעֲמֻדִים עַל־הַפְּקָדִים •

כ"ט • הֵם נְשִׂאֵי הַמִּטָּת • (ספרי) שֶׁהֵיוּ שׁוֹטְרִים עֲלֵיהֶם
בְּמַצְרִים, וְהָיוּ מְפִים עֲלֵיהֶם, שְׁנֶאֱמַר (שמות ה) : "וַיִּכּוּ
שֹׁטְרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ". הֵם הָעֲמֻדִים עַל־הַפְּקָדִים •

~ נקודות משיחות קודש ~ (על־פי לקוטי שיחות כרך כח עמוד 40 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

כָּל פֶּרֶט צְרִיךְ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ לְעִבּוּדַת ה'

הַקְּרָשִׁים וְהַמִּשְׁכָּן, וְכִמוֹ שֶׁכְּתוּב (ז, י) "אֵת שְׁתֵּי הַעֲגֻלוֹת
גו' נָתַן לְבְנֵי גֵרְשׁוֹן כְּפִי עִבּוּדָתָם. וְאֵת אַרְבַּע הַעֲגֻלוֹת גו'
נָתַן לְבְנֵי מְרָרִי כְּפִי עִבּוּדָתָם".

וַיִּקְרִיבוּ נְשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל . . . שֶׁשְׁעֲגֻלַת צַב . . . עֲגֻלָּה
עַל־שְׁנֵי הַנְּשִׂאִים (י, ב"ג)
עֲגֻלוֹת אֵלוֹ שֶׁנִּדְּבּוּ הַנְּשִׂאִים הַשְׁתַּמְשׂוֹ בָּהֶם לְצִרְךָ נְשִׂאֵת

ואם-כן, מכיון שארבע עגלות הספיקו לנשיאת הקרשים, הרי באם היו משתמשים בעוד עגלות, לא היו עגלות אלו מנצלות לגמרי ולכל תכליתן. ומזה יש ללמד הוראה נפלאה בדרך עבודת השם ויתברר, ש"כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה" (שבת עז, א). דאל יאמר האדם: הרי רב שעות היום הקדשתי לעבודת ה', ומה בכך באם ילכו פמה ורגעים לבטלה? אלא עליו לדעת שכל רגע ופרט בחייו צריך להיות מנצל לגמרי לעבודת ה' ולכבודו ויתברר.

ולכאורה תמוה הדבר ביותר, דאף שבנוגע למשכן ולבית המקדש יש כלל ש"אין עניות במקום עשירות" (שבת קב, א), מפל-מקום נדבו הנשיאים רק ארבע עגלות לצורך נשיאת הקרשים המרובים, שרק בדיח הספיקו לנשיאת הקרשים (עיין שבת צט, א). ויש לבאר בזה, דאף שבמשכן היה הכל צריך להיות ברחבות ובעשירות, מפל-מקום היה כל דבר במשכן מנצל לגמרי לתכליתו ובכל פרטיו, מבלי שהיה אפילו פרט אחד מיותר. וכדאיתא בספרי (פרשתנו ז, פה) "היו כלי המקדש מכונים במשקלן כן פאחד, לא ריבה כו".

ג וצאיתיו ית קרנניהון קדם יי שית עגלון פד מחפין ותרי עשר תורין עגלתא על תרין בכרבנא ותור לחד וקריבו יתהון לקדם משפנא :

(ג) ויביאו את-קרננם לפני יהוה שש-עגלת צב ושני עשר בקר עגלה על-שני הנשיאים ושור לאחד ויקריבו אותם לפני המשכן:

הנשיאים: יתנדבו צבור מה שיתנדבו ומה שמחפין אנו משלימין, כיון שראו שהשלימו צבור את הכל, שנאמר (שמות לה): "והמלאכה הזאת דים", אמרו: מעתה מה לנו לעשות? הביאו את אבני השדה והמלוואים לאפוד ולחשן, לכך התנדבו כאן תחלה.

כ"י - שש-עגלת צב • אין "צב" אלא מחפים, וכן (ישעיה טו): "ובצבים ובפרדים" - עגלות מכסים קרויים "צבים". ויקריבו אותם לפני המשכן • שלא קבל משה מידם עד שנאמר לו מפי המקום. אמר רבי נתן: מה ראו הנשיאים להתנדב כאן בתחלה, ובמלאכת המשכן לא התנדבו תחלה? אלא כך אמרו:

ד ואמר יי למשה למימר:

(ד) ויאמר יהוה אל-משה לאמר:

ה קבל מנהון ויהון למפלה ית פלחן משפן זמנא ותתן יתהון ללואי גבר כמסת פלחנה :

(ה) קח מאתם והיו לעבד את-עבדת אהל מועד ונתתה אותם אל-הלוים כפי עבדתו:

ו ונסיב משה ית עגלתא וית תורי ויהב יתהון ללואי :

(ו) ויקח משה את-העגלת ואת-הבקר ויתן אותם אל-הלוים:

ז וית תרתי עגלתא וית ארבעא תורי ויהב לבני גרשון כמסת פלחנהון :

(ז) את שתי העגלות ואת ארבעת הבקר נתן לבני גרשון כפי עבדתם:

כ"י - כפי עבדתם • שהיה משא בני גרשון קל משל מררי, שהיו נושאים הקרשים והעמודים והאדנים.

ח וית ארבע עגלון וית תמנא תורי ויהב לבני מררי כמסת פלחנהון בינא דאיתמר פר אהרן כהנא :

(ח) ואת ארבע העגלות ואת שמנת הבקר נתן לבני מררי כפי עבדתם בינא איתמר בן-אהרן הכהן:

(ט) וְלִבְנֵי קֹהֵת לֹא נָתַן כִּי־עֲבַדְתָּ הַקֹּדֶשׁ עֲלֵיהֶם
בַּבֶּתֶר יִשְׂאוּ:

ט"ז – כִּי־עֲבַדְתָּ הַקֹּדֶשׁ עֲלֵיהֶם • מִשָּׂא דְבַר הַקְּדוּשָׁה: הָאָרוֹן וְהַשְּׁלֶחֶן וְגו', לְפִיכֶךָ "בַּבֶּתֶר יִשְׂאוּ".

(י) וַיִּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים אֶת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בַּיּוֹם הַמּוֹשֶׁה
אֹתוֹ וַיִּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים אֶת־קַרְבָּנָם לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ:

ט"ח – וַיִּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים אֶת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ • לְאִחֵר
שֶׁהִתְנַדְּבוּ הַעֲגֻלוֹת וְהִבְקֵר לְשֵׂאת הַמִּשְׁכָּן, נִשְׂאִים לָבָם
לְהִתְנַדֵּב קַרְבָּנוֹת הַמִּזְבֵּחַ לְחֻנּוֹ • וַיִּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים

(יא) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה נְשִׂיא אֶחָד לַיּוֹם נְשִׂיא
אֶחָד לַיּוֹם יִקְרִיבוּ אֶת־קַרְבָּנָם לְחֻנֻּכַּת הַמִּזְבֵּחַ: ׀

ט"ט – וַיִּקְרִיבוּ אֶת־קַרְבָּנָם לְחֻנֻּכַּת הַמִּזְבֵּחַ • (זכחים כא)
וְעַדִּין לֹא הָיָה יוֹדֵעַ מִשָּׂה אֵיךְ יִקְרִיבוּ; אִם כְּסֻדָּר

(יב) וַיְהִי הַמִּקְרִיב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֶת־קַרְבָּנוֹ נְחֻשׁוֹן
בֶּן־עֲמִינדָב לְמַטֵּה יְהוּדָה:

כ" – בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן • אוֹתוֹ הַיּוֹם נָטַל עֶשֶׂר עֶטְרוֹת:
רִאשׁוֹן לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, רִאשׁוֹן לְנְשִׂאִים וְכו',
כְּדֹאִיתָא בְּסֻדָּר עוֹלָם • לְמַטֵּה יְהוּדָה • יַחֲסוּ הַכְּתוּב

(יג) וַקַּרְבָּנוֹ קָעֶרֶת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
מִזֶּרֶק אֶחָד כֶּסֶף שֶׁבַעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם ׀
מְלֵאִים סֶלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה:

כ"א – שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֶלֶת • לְמִנְחַת נְדָבָה.

דעת זקנים מבעלי התוספות – עוז והדר

מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה [בַּעֲת שְׁנוּלָד
מִשָּׂה] (במדב"ר יג ב):
מִזֶּרֶק אֶחָד כֶּסֶף [שֶׁבַעִים שֶׁקֶל
בְּשֶׁקֶל חֲקֻנִישׁ]. כִּנְגַד מִשָּׂה שְׁהִיָּה
שֶׁקוּל כְּשֶׁבַעִים זְקָנִים (ראה במדב"ר שם):
שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים. יְכוּל אֶהְרֵן אֵינוֹ
כְּמוֹהוּ, תִּלְמוּד לֹא־מֵר שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים,
שְׁנֵיהֶם שְׁוִים (ילקוט רמז תשי"ד): תורה יד

(יג) וַקַּרְבָּנוֹ. וְאִ"ו יְתִירָה, שְׁלֹא יִגִּיס
דַּעַתוֹ עַל שְׁנֵי הַקְּרִיב רִאשׁוֹן,
לְכָף כְּתִיב וַקַּרְבָּנוֹ, דְּמִשְׁמַע שֵׁשׁ
אַחַר שֶׁקָּדְמוֹ, דְּאִ"ו מוֹסִיף עַל עֲנִין
רִאשׁוֹן (במדב"ר יג ח). וְלְכָף נָמִי לֹא
הוֹזְכֵר בּוֹ 'נְשִׂיא' כְּמוֹ בְּאַחֲרִים (שם יג
ז):
קָעֶרֶת כֶּסֶף אַחַת [שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה
מִשְׁקָלָהּ]. כִּנְגַד יוֹכְבֵּד שְׁהִיָּתָה בַּת

י (יב) וַיְהִי הַמִּקְרִיב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן.
מִשְׁמַע אִף עַל פִּי שְׂאִינוֹ רֵאוּי לְהִקְרִיב
רִאשׁוֹן שְׂאִינוֹ גְּדוֹל שְׁבַשְׁבָּטִים, שְׁהָרִי
רֵאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן גְּדוֹלִים מִמֶּנּוּ, אֶלֶּא
שֶׁהוּא תַחֲוִלָּה לְכָל דָּבָר כְּדַפְרִישִׁית
לְעֵיל. אִי נָמִי, לְפִי שְׁהִיָּה נְשִׂיא וְגִיסוֹ
שֶׁל אֶהְרֵן כִּהֵן גְּדוֹל:
בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן. [אֶחָד] בְּנִיסוֹן
הִיָּה: תורה יג

(יד) **כָּה אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:**

יד בְּזֵיקָא תָדָא מְתַקַּל עֲשֵׁר סְלַעִין הִיא
דְּדֵהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת בּוּסְמִינָא:

כ"י - עֲשָׂרָה זָהָב • כְּתַרְגוּמוֹ: מִשְׁקַל עֲשֵׁר שְׁקָלֵי
הַקֹּדֶשׁ הִיָּה בָּהּ. מְלֵאָה קְטֹרֶת • לֹא מְצִינּוּ קְטֹרֶת

לְיַחֲדֵי וְלֹא עַל מִזְבַּח הַחִיצוֹן, אֲלֵא זֹו בְּלִבְדָּ. וְהוֹרְאָת
שְׁעָה הִיָּתְהָ.

(טו) **פֶּר אֶחָד בֵּין־בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֵּין־שְׁנֹתוֹ
לְעֹלָה:**

טו תוֹר חַד בַּר תוֹרֵי דְכָר חַד אֲמַר חַד בַּר
שְׁתַּה לְעֹלְתָא:

כ"י - פֶּר אֶחָד • מִיַּחַד שְׁבַעֲדָרוֹ.

(טז) **שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:**

טז צְפִיר בַּר עִזִּין חַד לְחַטָּאתָא:

כ"י - שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת • לְכַפֵּר עַל קֶבֶר הַתְּהוֹם (עִיין בְּרֵא"ם) וְטָמְאָת סָפֵק.

(יז) **וּלְזִבַּח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֲתוּדִים
חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קַרְבֵּן נַחֲשׁוֹן
בֵּין־עַמִּינָדָב פ**

יז וּלְזִבַּחַת קוֹדֶשׁ־אֵל תוֹרִין תְּרִין דְּכָרֵי חֲמִשָּׁא
גְּדִי חֲמִשָּׁא אֲמַרִין בְּגֵי שְׁנָא חֲמִשָּׁא דִּין
קַרְבָּנָא דְנַחֲשׁוֹן בַּר עַמִּינָדָב:

(יח) **בַּיּוֹם הַשְּׁנִי הַקָּרִיב נִתְנָאֵל בֵּין־צוּעֵר נְשִׂיא
יִשְׁשַׁכָּר:**

יח בַּיּוֹמָא תְּנַנְאָא קָרִיב נִתְנָאֵל בַּר צוּעֵר רַבָּא
דִּישְׁשַׁכָּר:

כ"י - הַקָּרִיב נִתְנָאֵל בֵּין־צוּעֵר:

דעת זקנים מבעלי התוספות - עזו והדר

(יד) **כָּה אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:**
כְּגַד עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת שֶׁקֶבֶל
מִשָּׁה, שְׁמֵלֵאוֹת רֵיחַ טוֹב בְּקְטוֹרֶת
(במדבר יג טו). וְיֵשׁ לְהוֹכִיחַ מִכָּאן מַה
שְׁאֲמַר חז"ל (תולין פו), כּוֹס שֶׁל בְּרַכַּת
הַמְּוֹזֵן שְׁוֶה אֲרַבְעִים וְהוֹבִים, וְהָכִי
פִירוּשׁוֹ דְקָרָא, **אַחַת מִפֵּה**, דְּהִינּוּ מֵאָה
בְּרַכּוֹת שֶׁחֵיב אָדָם לְבָרֵךְ בְּכָל יוֹם
כְּמִנּוּן **פֵּה, עֲשָׂרָה זָהָב**, שְׁוֶה עֲשָׂרָה
וְהוֹבִים, וְאִם כֵּן כּוֹס שֶׁל בְּרַכָּה שֶׁשֶׁ בּוֹ
אַרְבַּע בְּרַכּוֹת שְׁוֶה אֲרַבְעִים
וְהוֹבִים: תורה טו

(יז) **וּלְזִבַּח הַשְּׁלָמִים.** כְּגַד כָּל הַתּוֹרָה,
שְׁנֵאֲמַר (משלי ג י) וְכָל נְתִיבֹתֶיהָ שְׁלוֹם:
בָּקָר שְׁנַיִם. שְׁכַתְּוָבָה בְּשְׁנֵי לוחות:
אֵילִם חֲמִשָּׁה עֲתוּדִים חֲמִשָּׁה. חֲמִשָּׁה
כְּגַד חֲמֵשׁ דְּבָרוֹת עַל לוח זה וְחֲמֵשׁ
עַל לוח זה. **כֶּבֶשִׂים וּבְנֵי שָׁנָה חֲמִשָּׁה.**
כְּגַד חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה (במדבר יד ט)
וְכָל שְׂאֵר 'עֲתִידִים' כְּתִיב חֶסֶר וְאִ"ו זֶה
מֵלֵא, לְפִי שְׁנֵתְחַדְּשׁוּ בְּאוֹתוֹ יוֹם שִׁשָּׁה
דְּבָרִים, רֵאשׁוֹן לְכַהֲוֹנָה, רֵאשׁוֹן

לְנִשְׂיָאִים, רֵאשׁוֹן לְקַרְבָּנוֹת, רֵאשׁוֹן
לְחֻדְשִׁים, רֵאשׁוֹן לְיִצִּיאַת מִצְרַיִם,
רֵאשׁוֹן לְאַסוּר הַבְּמוֹת, זֶה מִצְּאֵתִי רֵאֵה
מִדֵּרַשׁ תְּרַשָּׁא ט'. וְלֹא נִהְיָא לִי, שְׁהֲרִי
בְּמִסְכַּת שַׁבַּת פֶּרֶק רַבִּי עֲקִיבָא (פ"ה)
מִסִּיק, אוֹתוֹ הַיּוֹם נָטַל עֲשֶׂר עֲטוּרוֹת
וְכו', אֲלֵמָא נִתְחַדְּשׁוּ יוֹתֵר מִשְׁשָׁה
דְּבָרִים. לְכָךְ נִרְאָה לִי דְנָא"ו דְּוִקְרָבָנּוּ
אַצְטְרִיף לִיה לְלָמוּד שְׁלֵא יתְגַאֵה, וְאִ"ו
דְּהָכָא רְמֵז לְשִׁשָּׁה צְדִיקִים שֶׁיִּצְאוּ
מִנְחָשׁוֹן (במדבר יג ט, יא), כְּדִפְרִישִׁית
לְעִיל:

וּמֵאִי טַעְמָא לֹא הִקְרִיבוּ אֲלָא דְכָר
מוּעֵט, **פֶּר אֶחָד, אֵיל אֶחָד**, מִשְׁלַל לְמַלְךְ
שֶׁיִּצְא לְדֶרֶךְ וְהָיָה מְבִיאִין לְפָנָיו סְעוּדָה
לְפִי הַדֶּרֶךְ וְלְפִי הַפּוֹנֵדֵק, אֲמַר לְהֵם
הַמֶּלֶךְ כָּה אֲתֵם מְכַבְּדִים אוֹתִי, אֲמַרו
לוֹ אֲדוֹנֵנוּ הַמֶּלֶךְ בְּדֶרֶךְ אֲנֵנוּ נוֹתְנִין לְפִי
הַדֶּרֶךְ וְלְפִי הַפּוֹנֵדֵק, אֲבָל כְּשֶׁתְּכַנְּסֵם
נְכַנְּסֵם עִמָּךְ לְפִלְטְרִין שְׁלֵף, אֲזִי תִרְאֶה
כְּמֹה אֲנֵנוּ מְכַבְּדִין אוֹתְךָ. כָּה כְּשֶׁהוֹקֵם
הַמִּשְׁפָּן הִקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים קַמְעָא, אֲמַר

(במדבר יג יא): תורה יח

(יח-יט) **בַּיּוֹם הַשְּׁנִי הַקָּרִיב וְגו' נְשִׂיא
יִשְׁשַׁכָּר.** לְפִי שֶׁשְׁבֹטוֹ שֶׁל יִשְׁשַׁכָּר הָיָה
חֲקָמִים בְּתוֹרָה, שְׁנֵאֲמַר (דברי הימים א' יב

יט קריב ית קרבנה מגסתא דכסף חדא מאה ותלתין סלעין הנה מתקלה מזרקא חד דכסף מתקלה שבעין סלעין בסלעי קודשא תרויהון מלן סלתא דפילא במשה למנחתא:

(יט) הקרב את־קרבנו קערת־כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה:

עצה זו. קערת־כסף. מנן אותיותיו בגימטריא תתק"ל, כנגד שנותיו של אדם הראשון. שלשים ומאה משקלה. על שם שכשהעמיד תולדות לקיום העולם, בן מאה ושלשים שנה היה, שנאמר (בראשית ח): "ויחי אדם אדם שלשים ומאת שנה ויולד בדמותו וגו'". מזרק אחד כסף. בגימטריא תק"כ, על שם נח שהעמיד תולדות, בן ת"ק שנה, ועל שם עשרים שנה שנגזרה גזרת המבול קדם תולדותיו – כמו שפרשתי אצל (שם ה): "והיו ימיו מאה ועשרים שנה", לפיכך נאמר: "מזרק אחד כסף" ולא נאמר: "מזרק כסף אחד" כמו שנאמר בקערה, לומר שאף אותיות של "אחד" מצטרפות למנן. שבעים שקל. כנגד שבעים אמות שיצאו מבניו.

יט"א הקרב את־קרבנו. מה תלמוד לומר "הקריב" בשבטו של יששכר, מה שלא נאמר בכל השבטים? לפי שבא ראובן וערער ואמר: דיי שקדמני הוודה אחי, אקריב אני אחריו! אמר לו משה: מפי הגבורה נאמר לי שיקריבו כסדר מסען לדגליהם, לכה אמר: "הקרב את קרבנו", והוא חסר יו"ד, שהוא משמש: "הקרב" לשון צווי, שמפי הגבורה נצטוו: "הקרב". ומהו "הקריב, הקריב" שתי פעמים? שבשכיל שני דברים זכה להקריב שני לשבטים: אחת שהיו יודעים בתורה, שנאמר (ד"ב א יט): "ומבני יששכר יודעי בינה לעתים", ואחת – שהם נתנו עצה לנשיאים להתנדב קרבנות הללו. וביסודו של רבי משה הדרשן מצאתי: אמר רבי פנחס בן יאיר: נתנאל בן צוער השיאן

(כ) כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת:

כ בזיקא חדא מתקל עשר סלעין היא דרהב מליא קטרת בוסמיא:
תרג"ג מצות, ובלבד שתחליף קו"ף בדל"ת על־ידי א"ת ב"ש ג"ר ד"ק.

יט"ב כף אחת. כנגד התורה שנתנה מידו של הקדוש־ברוך־הוא. עשרה זהב. כנגד עשרת הדברות. מלאה קטרת. גימטריא של "קטרת"

(כא) פן אחד בן־בקר איל אחד כבש־אחד בן־שנתו לעלה:

כא תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר שתה לעלתא:

יט"ג פן אחד. כנגד אברהם, שנאמר בו (בראשית יח): "ויקח בן־בקר". איל אחד. כנגד יצחק (שם כב):

(כב) שעיר־עזים אחד לחטאת:

"ויקח את־האיל וגו'". כבש־אחד. כנגד יעקב (שם ל): והכשבים הפריד יעקב."

כב צפיר בר עזין חד לחטאתא:

יט"ד שעיר־עזים. לכפר על מכירת יוסף, שנאמר בו (שם לו): "וישחטו שעיר עזים."

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ח עמ' 46)

לומר, על שלא חפש אותו כל אותן השנים. או יש לומר, כדי לכפר על יעקב אביו, ששלח את יוסף לשכם. ושני הדברים שיכים לכל שבט ושבט.

לכפר על מכירת יוסף (רש"י ז, כב) יש לשאל, מדוע הביא גם נשיא בנימין שעיר עזים לכפר, והרי בנימין לא היה קשור כלל למכירתו של יוסף. ויש

דעת זקנים מבעלי התוספות – עוז והדר
אחור, וגם פירש למה הקרב חסר היתה. ולכה פתיב הקרב, רחוק היתה ונתקרב (תנחומא יד). ורש"י פירש בענין יו"ד: תורה כ

כג וּלְנִכְסֵי קוֹדֶשֶׁת תּוֹרִין תְּרִין דְּכָרֵי חַמְשָׁא
גְּדִי חַמְשָׁא אֲמַרִין בְּגֵי שְׁנָא חַמְשָׁא דִּין
קָרְבַן נִתְנָא לַבַּר צוּעֵר :

(כג) וּלְזִבְחַת הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חַמְשָׁה עֲתָדִים
חַמְשָׁה כִּבְשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חַמְשָׁה זֶה קָרְבַן נִתְנָא לַבַּר צוּעֵר :

חַמְשֵׁי תְּמַשִּׁי תְּכַנְדַּר מִשָּׁה וְאֶהְרִן
הַכְּתוּבִין עַל לֹחַ אֶחָד וְחַמֵּשׁ הַכְּתוּבִין עַל הַשְּׁנַיִם
עַד כָּאֵן מִיִּסּוּדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן.

כט וּלְזִבְחַת הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם • כְּנֶגֶד מִשָּׁה וְאֶהְרִן
שְׁנַתְּנוּ שְׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶם שְׁבַשְׂמִים • אֵילִם
עֲתָדִים כִּבְשִׂים • שְׁלֹשָׁה מִיָּנִים – כְּנֶגֶד כַּהֲנִים וְלוֹיִם
וְיִשְׂרָאֵלִים, וּכְנֶגֶד תּוֹרָה נְבִיאִים וְכַתוּבִים; שְׁלֹשׁ

כד בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה רַבָּא לִבְנֵי זְבוּלָן אֱלִיאָב
בַּר חֵלּוֹן :

(כד) בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי נָשִׂיא לִבְנֵי זְבוּלָן אֱלִיאָב בֶּן־חֵלּוֹן :

והקרבנות, ובשאר – שלא נאמר בהן "הקריב", נופל
עליהן לשון זה "נשיא לבני פלוני", אותו היום היה
הנשיא המקריב לשבט פלוני.

כט בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי נָשִׂיא וְגו' • בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי הָיָה
נָשִׂיא הַמַּקְרִיב לִבְנֵי זְבוּלָן, וְכֵן כָּלֵם, אֲבָל בְּנִתְנָא לַבַּר
שְׁנַתְּמוּ בּוּ: "הַקְרִיב נִתְנָא לַבַּר", נּוֹפֵל אַחֲרָיו הַלְשׁוֹן
לוֹמֵר "נָשִׂיא יִשְׁשַׁכֵּר", לְפִי שֶׁכָּבֵד הַזְּכִיר שְׁמוֹ

כה קָרְבָּנָהּ מִגִּסְתָּא דְכֶסֶף תְּדָא מָאָה וְתַלְתִּין
סְלַעִין הָיָה מִתְקַלָּה מִזְרְקָא חַד דְּכֶסֶף
מִתְקַלָּה שְׁבַעִין סְלַעִין פְּסֻלְעֵי קוֹדֶשֶׁת
תְּרוּיָהוֹן מִלֵּן סְלַתָּא דְפִילָא בְּמִשָּׁה
לְמִנְחָתָא :

(כה) קָרְבָּנָו קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שְׁבַעִים שְׁקָל בְּשִׁקְל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם
מִלֵּאִים סֵלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה :

כו בְּיוֹמָא תְּדָא מִתְקַל עֶשֶׂר סְלַעִין הִיא
דְּרַבָּה מִלֵּיא קַטְרֶת בּוֹסְמִיא :

(כו) כֶּרֶךְ אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב מִלֵּאָה קַטְרֶת :

כז תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי דְכָר חַד אֲמַר חַד בַּר
שְׁתֵּה לְעֻלְתָּא :

(כז) פֶּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כִּבְשִׂ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָה
לְעֻלָּה :

כח צִפִּיר בַּר עִזִּין חַד לְחֻטָּאתָא :

(כח) שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחֻטָּאתָא :

כט וּלְנִכְסֵי קוֹדֶשֶׁת תּוֹרִין תְּרִין דְּכָרֵי
חַמְשָׁא גְּדִי חַמְשָׁא אֲמַרִין בְּגֵי שְׁנָא חַמְשָׁא
דִּין קָרְבַן אֱלִיאָב בַּר חֵלּוֹן :

(כט) וּלְזִבְחַת הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חַמְשָׁה
עֲתָדִים חַמְשָׁה כִּבְשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חַמְשָׁה זֶה קָרְבַן
אֱלִיאָב בֶּן־חֵלּוֹן :

ל בְּיוֹמָא רַבִּיעָאָה רַבָּא לִבְנֵי רְאוּבֵן אֱלִיצוֹר
בַּר שְׁדִיאֹר :

(ל) בַּיּוֹם הַרְבִּיעִי נָשִׂיא לִבְנֵי רְאוּבֵן אֱלִיצוֹר
בֶּן־שְׁדִיאֹר :

לא קָרְבָּנָהּ מִגִּסְתָּא דְכֶסֶף תְּדָא מָאָה וְתַלְתִּין
סְלַעִין הָיָה מִתְקַלָּה מִזְרְקָא חַד דְּכֶסֶף
מִתְקַלָּה שְׁבַעִין סְלַעִין פְּסֻלְעֵי קוֹדֶשֶׁת
תְּרוּיָהוֹן מִלֵּן סְלַתָּא דְפִילָא בְּמִשָּׁה
לְמִנְחָתָא :

(לא) קָרְבָּנָו קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שְׁבַעִים שְׁקָל בְּשִׁקְל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם
מִלֵּאִים סֵלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה :

(לב) כָּף אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:

לח בזיקא חדא מתקל עשר סלעין היא
דדחב מליא קטרת בוסמיא:

(לג) פֶּר אֶחָד בֶּן־בְּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ
לְעֹלָה:

לג תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר
שתה לעלתא:

(לד) שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:

לד צפיר בר עזין חד לחטאתא:

(לה) וּלְזִבַּח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה
עֲתִידִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן
אֱלִיצוֹר בֶּן־שָׂדִיאוֹר: פ

לה ולנקסת קודשיא תורין תרין דכרי
חמשא גדיי חמשא אמרין בני שנא חמשא
דין קרבן אליצור בר שדיאור:

(לו) בַּיּוֹם הַחֲמִישִׁי נָשִׂיא לְבָנֵי שִׁמְעוֹן שְׁלֹמִיאֵל
בֶּן־צוּרִישָׁדִי:

לו ביומא חמישא רבא לבני שמעון
שלמיאל בר צורישידי:

(לז) קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שָׁקֶל בְּשָׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם
מְלֵאִים סֹלֶת בָּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה:

לז קרבנה מגסתא דכסף חדא מאה ותלתין
סלעין תהה מתקלה מזרקא חד דכסף
מתקלה שבועין סלעין בסלעי קודשא
תרויהון מלן סלתא דפילא במשה
למנחתא:

(לח) כָּף אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:

לח בזיקא חדא מתקל עשר סלעין היא
דדחב מליא קטרת בוסמיא:

(לט) פֶּר אֶחָד בֶּן־בְּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ
לְעֹלָה:

לט תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר
שתה לעלתא:

(מ) שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:

מ צפיר בר עזין חד לחטאתא:

(מא) וּלְזִבַּח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה
עֲתִידִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן
שְׁלֹמִיאֵל בֶּן־צוּרִישָׁדִי: פ

מא ולנקסת קודשיא תורין תרין דכרי
חמשא גדיי חמשא אמרין בני שנא חמשא
דין קרבן שלמיאל בר צורישידי:

◆ יום שישי ד' סיון ◆

(מב) בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי נָשִׂיא לְבָנֵי גֵר אֶלִיָּסָף בֶּן־דְּעוּאֵל:

מב ביומא שתיחא רבא לבני גר אלסוף בר
דעואל:

(מג) קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שָׁקֶל בְּשָׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם
מְלֵאִים סֹלֶת בָּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה:

מג קרבנה מגסתא דכסף חדא מאה ותלתין
סלעין תהה מתקלה מזרקא חד דכסף
מתקלה שבועין סלעין בסלעי קודשא
תרויהון מלן סלתא דפילא במשה
למנחתא:

(מד) **כֹּה אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:**

מד **כֹּזִיבָא תְּדָא מִתְקַל עֶשֶׂר סְלַעִין הִיא דְּדָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת בּוֹסְמִינָא:**

(מה) **פֶּרֶ אֶחָד בֶּן־בְּקָר אֵיל אֶחָד כִּבְשֵׁ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֵלָה:**

מה **תּוֹר מִד בַּר תּוֹרֵי דְכֹר מִד אָמַר מִד בַּר שְׁתֵּיהּ לְעֵלְתָא:**

מו **צְפִיר בַּר עֲזִין מִד לְחֻטָּאתָא:**

(מו) **שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחֻטָּאת:**

מו **וּלְנִכְסֵת קוֹדֶשֶׁיָא תּוֹרִין תּוֹרֵי דְכָרֵי חֲמִשָּׁא גְדִיֵי חֲמִשָּׁא אֲמִרִין כְּגִי שְׁנָא חֲמִשָּׁא דִּין קָרְבַּן אֶלְיָסָף בַּר דְּעוּאֵל:**

(מו) **וּלְזִבַּח הַשְּׁלָמִים בְּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֹתָדִים חֲמִשָּׁה כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֶלְיָסָף בֶּן־דְּעוּאֵל: פ**

מז **בְּיוֹמָא שְׂבִיעָא רַבָּא לְכַנֵּי אֶפְרַיִם אֶלִישָׁמַע בַּר עַמְיָהוּד:**

(מז) **בְּיוֹם הַשְּׂבִיעִי נִשְׂיָא לְכַנֵּי אֶפְרַיִם אֶלִישָׁמַע בֶּן־עַמְיָהוּד:**

מט **קָרְבָּנָהּ מִגֹּסְתָא דְכֹסֵף תְּדָא מָאָה וְתֵלְתִין סְלַעִין הִיא מִתְקַלָּה מִזֶּרְקָא מִד דְּכֹסֵף מִתְקַלָּה שְׂבַעִין סְלַעִין בְּסְלַעֵי קוֹדֶשֶׁיָא תְּרוּגִיחוֹן מִלָּן סְלֵמָא דְפִילָא בְּמִשְׁחָ לְמִנְחָתָא:**

(מט) **קָרְבָּנָו קְעֵר־תְּכֵסֵף אַחַת שְׁלִשִׁים וּמָאָה מִשְׁקָלָהּ מִזֶּרֶק אֶחָד כֹּסֵף שְׂבַעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֶלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה:**

נ **כֹּזִיבָא תְּדָא מִתְקַל עֶשֶׂר סְלַעִין הִיא דְּדָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת בּוֹסְמִינָא:**

(נ) **כֹּה אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:**

נא **תּוֹר מִד בַּר תּוֹרֵי דְכֹר מִד אָמַר מִד בַּר שְׁתֵּיהּ לְעֵלְתָא:**

(נא) **פֶּרֶ אֶחָד בֶּן־בְּקָר אֵיל אֶחָד כִּבְשֵׁ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֵלָה:**

דעת וקנים מבעלי התוספות - עוז והדר

השביעי תסבו את העיר שבע פעמים, ואי אפשר שבעה ימים בלא שבת. ולפי שכבשה ביום שבת קודש אמר תהא כלה קודש לה, וכן עתה התיר לשבט אפרים לחלל את השבת בשביל קרבן חידו. 'יהודה מחקקי', אם יאמר לך אדם דוד עבר על לא תעשה, אמר הקדוש-ברוך-הוא דוד הבא משבט יהודה למד הבעלי תשובה כסופר מחוקק המלמד תינוקות, שנאמר (תהלים נא טו) אַלְמִדָּה פִּשְׁעִים דְּרַכִּי וְחֻטָּאִים אֵלַי לְשׁוּבָה (תנחומא כח). וכן מסיק בריש עבודה נרה (ד), לא הִיָּה דוד ראוי לאותו מעשה דבת שבע, אלא כְּדִי לִיתֵן פִּתְחוֹן פִּה לְבַעֲלֵי תְּשׁוּבָה:

הסלת פרשת נשא

הִיָּה. ואם יאמר לך אדם שבעה דברים עשה גדעון, פר הנגע, ופר המוקצה, ובנה מזבחה, וכרת עצים מן האשירה, והקריב קרבן בלילה, ועל ידי עצמו בלא כהן, והִיָּה בין הכומרים. כל מה שעשה על פי הגבורה עשה, שנאמר (שופטים ו כה-כח) וַיְהִי בַלִּילָהּ הַהוּא וַיֹּאמֶר לוֹ ה' קח את פר השור אשר לאביך וגו' והעלית עולה בעצי האשירה אשר תכרת, ובנית מזבח לה' אלהיך על ראש המעוז הזה. והיינו דכתיב 'לי מנשה', שגדעון משבט מנשה הוא. 'ואפרים מעוז ראשי', אם יאמר לך אדם יהושע הילל את השבת בריחו, על פי הגבורה עשה, דכתיב (יהושע א ו) וְסַבְתֶּם אֶת הָעִיר וְגו' כה תעשה ששת ימים וגו', וכתיב (שם פסוק ד) וּבַיּוֹם

(מח) **בְּיוֹם הַשְּׂבִיעִי נִשְׂיָא לְכַנֵּי אֶפְרַיִם.** ושבת הִיָּה, שהרי 'ביום הראשון ראשון הִיָּה לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית (שבת פו). ולפי שיוסף הִיָּה שומר שבת קודם שניתנה התורה, שנאמר (בראשית מג טו) וּטְבַח טְבַח וְהָדָן, וְאִין הִכְנָה אֶלָּא לְשַׁבַּת שְׁנֵאֲמַר (שמות טו ד) וַיְהִי בְּיוֹם הַשְּׁשִׁי וַהֲכִינוּ אֶת אֲשֶׁר יְבִיאָה, אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא שְׂבוּכוֹת זֶה יְכִין בְּנֶד קָרְבָּנוּ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, שְׂאִין קָרְבַּן חֲדִיד דְּוָחָה אֶת הַשַּׁבָּת. וְהוּוּ שְׂאֲמַר הַכְּתוּב (תהלים טו ט) לִי גִלְעָד וְלִי מִנְשֵׁה וְאֶפְרַיִם מַעוֹז רֵאשִׁי יְהוּדָה מִחֻטָּאִי. וְאָמַר רִישׁ לְקִישׁ אִם יֹאמֶר לְךָ אָדָם לְמָה בָּנָה אֱלֹהֵיהוּ בְּמָה בָּהֵר הַכְּרִמָּל בִּשְׁעַת אִיסוּר הַבְּמוֹת, לִי גִלְעָד, כְּלוֹמַר עַל פִּי הַדְּבָר

(ג) שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:

נח צפיר בר עזין חד לחטאתא:

נג ולנכסת קודשִׁיא תורין תרין דכרין
חמִשָּׂא גְדִי חמִשָּׂא אִמְרִין בְּנֵי שְׁנָא חמִשָּׂא
דין קרבן אֲלִישְׁמַע בר עמיהוד:

(גג) וּלְזִבַּח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים
חֲמִשָּׁה כִּבְשִׂים בְּנֵי־שְׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֲלִישְׁמַע
בְּן־עַמִּיהוּד: פ

נד ביומא תמינא רבא לבני מנשה גמליאל
בר פדהצור:

(נד) בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי נָשִׂיא לְבָנֵי מְנַשֶּׁה גְּמֻלִיאֵל
בְּן־פְּדֵהצּוֹר:

נה קרבנה מגסתא דכסף חדא מאה ותלתין
סלעין הנה מתקלה מזרקא חד דכסף
מתקלה שבועין סלעין בסלעי קודשא
תרויהון מלן סלתא דפילא במשה
למנחתא:

(נה) קָרְבָּנוֹ קֶעֱרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם
מִלֵּאִים סֹלֶת בָּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה:

נו בזיקא חדא מתקל עשר סלעין היא
דדהב מליא קטרת בוסמיא:

(נו) כֹּהֵן אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מִלֵּאָה קִטְרֶת:

נז תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר
שתה לעלתא:

(נז) פֶּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כִּבְשִׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ
לְעֹלָה:

נח צפיר בר עזין חד לחטאתא:

(נח) שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:

נט ולנכסת קודשִׁיא תורין תרין דכרין
חמִשָּׂא גְדִי חמִשָּׂא אִמְרִין בְּנֵי שְׁנָא חמִשָּׂא
דין קרבן גמליאל בר פדהצור:

(נט) וּלְזִבַּח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים
חֲמִשָּׁה כִּבְשִׂים בְּנֵי־שְׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן גְּמֻלִיאֵל
בְּן־פְּדֵהצּוֹר: פ

ס ביומא תשיעא רבא לבני בנימן אבידן
בר גדעני:

(ס) בַּיּוֹם הַתְּשִׁיעִי נָשִׂיא לְבָנֵי בְנִימָן אֲבִידָן בֶּן־גְּדֵעֲנִי:

סא קרבנה מגסתא דכסף חדא מאה ותלתין
סלעין הנה מתקלה מזרקא חד דכסף
מתקלה שבועין סלעין בסלעי קודשא
תרויהון מלן סלתא דפילא במשה
למנחתא:

(סא) קָרְבָּנוֹ קֶעֱרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה
מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל
הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מִלֵּאִים סֹלֶת בָּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה:

סב בזיקא חדא מתקל עשר סלעין היא
דדהב מליא קטרת בוסמיא:

(סב) כֹּהֵן אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מִלֵּאָה קִטְרֶת:

סג תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר
שתה לעלתא:

(סג) פֶּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כִּבְשִׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ
לְעֹלָה:

סד צפיר בר עזין חד לחטאתא:

(סד) שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:

סח וּלְנִכְסֵי קוֹדֶשֶׁיִךָ תוֹרִין תִּרְוִין דְּכָרִי
חֲמִשָּׁא גְדִי חֲמִשָּׁא אֲמַרִין בְּנֵי שָׁנָא חֲמִשָּׁא
דִּין קִרְבָּן אֲבִידִין בַּר גְּדַעֲוִי:

סו בְּיוֹמָא עֲשִׂירָאָה רַבָּא לִבְנֵי דִן אַחֵיעֶזֶר בַּר
עֲמִישַׁדִּי:

סז קִרְבָּנָהּ מִגִּסְתָּא דְכֶסֶף חֲדָא מָאָה וְחֵלְתִין
סְלַעִין הוּדָה מִתְקַלָּה מִזְרְקָא חַד דְכֶסֶף
מִתְקַלָּה שְׁבַעִין סְלַעִין בְּסַלְעֵי קוֹדֶשֶׁיִךָ
תְּרוּיָהוֹן מִלֵּן סְלֵתָא דְפִילָא בְּמִשָּׁח
לְמִנְחָתָא:

סח בְּזִיבָא חֲדָא מִתְקַל עֶשֶׂר סְלַעִין הִיא
דְדִבְבַּ מִלָּא קְטֹרֶת בּוֹסְמִיא:

סט תוֹר חַד בַּר תוֹרִי דְכַר חַד אֲמַר חַד בַּר
שְׁתָּה לְעֵלְתָא:

ע צָפִיר בַּר עִזִּין חַד לְחֻטָּאתָא:

עא וּלְנִכְסֵי קוֹדֶשֶׁיִךָ תוֹרִין תִּרְוִין דְּכָרִי
חֲמִשָּׁא גְדִי חֲמִשָּׁא אֲמַרִין בְּנֵי שָׁנָא חֲמִשָּׁא
דִּין קִרְבָּן אַחֵיעֶזֶר בַּר עֲמִישַׁדִּי:

עב בְּיוֹמָא חַד עֶשֶׂר יוֹמִין רַבָּא לִבְנֵי אֶשֶׁר
פְּגַעִיאל בַּר עֶכְרֹן:

עג קִרְבָּנָהּ מִגִּסְתָּא דְכֶסֶף חֲדָא מָאָה וְחֵלְתִין
סְלַעִין הוּדָה מִתְקַלָּה מִזְרְקָא חַד דְכֶסֶף
מִתְקַלָּה שְׁבַעִין סְלַעִין בְּסַלְעֵי קוֹדֶשֶׁיִךָ
תְּרוּיָהוֹן מִלֵּן סְלֵתָא דְפִילָא בְּמִשָּׁח
לְמִנְחָתָא:

עד בְּזִיבָא חֲדָא מִתְקַל עֶשֶׂר סְלַעִין הִיא
דְדִבְבַּ מִלָּא קְטֹרֶת בּוֹסְמִיא:

עה תוֹר חַד בַּר תוֹרִי דְכַר חַד אֲמַר חַד בַּר
שְׁתָּה לְעֵלְתָא:

עו צָפִיר בַּר עִזִּין חַד לְחֻטָּאתָא:

(סח) וּלְזִבְחַת הַשְּׁלָמִים בְּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה
עֲתִידִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קִרְבָּן
אֲבִידִין בְּיַד־גְּדַעֲוִי: פ

(סו) בְּיוֹם הַעֲשִׂירֵי נָשִׂיא לִבְנֵי דִן אַחֵיעֶזֶר בֶּן־
עֲמִישַׁדִּי:

(סז) קִרְבָּנֹו קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שֶׁבַעִים שְׁקָל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם
מִלֵּאִים סֵלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה:

(סח) כֶּף אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב מִלֵּאָה קְטֹרֶת:

(סט) פֶּר אֶחָד בֶּן־בְּקָר אֵיל אֶחָד כְּבִש־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ
לְעֵלָה:

(ע) שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחֻטָּאת:

(עא) וּלְזִבְחַת הַשְּׁלָמִים בְּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה
עֲתִידִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קִרְבָּן
אַחֵיעֶזֶר בֶּן־עֲמִישַׁדִּי: פ

(עב) בְּיוֹם עֲשִׂיתִי עֶשֶׂר יוֹם נָשִׂיא לִבְנֵי אֶשֶׁר פְּגַעִיאל
בֶּן־עֶכְרֹן:

(עג) קִרְבָּנֹו קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שֶׁבַעִים שְׁקָל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם
מִלֵּאִים סֵלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה:

(עד) כֶּף אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב מִלֵּאָה קְטֹרֶת:

(עה) פֶּר אֶחָד בֶּן־בְּקָר אֵיל אֶחָד כְּבִש־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ
לְעֵלָה:

(עו) שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחֻטָּאת:

עז ולנכסת קודשׁא תורין תרין דכרי חמשא
גדיי חמשא אמרין בגי שׁנא חמשא דין
קרפן פגעׁאל בר עכרון:

(עז) ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים
חמשה פבשים בני־שנה חמשה זה קרפן פגעׁאל
בן־עכרון: פ

עח ביומא תרי עשר יומין רבא לבגי נפתלי
אחירע בר עינן:

(עח) ביום שנים עשר יום נשיא לבגי נפתלי אחירע
בן־עינן:

עט קרבנה מגסתא דכסף תדא מאה ותלתין
סלעין הוה מתקלה מזרקא חד דכסף
מתקלה שבעיז סלעין בסלעי קודשא
תרגיהון מלן סלתא דפילא במשה
למנחמא:

(עט) קרבנו קערת־כסף אחת שלשים ומאה
משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל
הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה:

פ בזיקא תדא מתקל עשר סלעין היא דדהב
מליא קטרת בוסמיא:

(פ) כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת:

פא תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר
שתה לעלתא:

(פא) פר אחד בן־בקר איל אחד פבש־אחד בן־שנתו
לעלה:

פב צפיר בר עיזין חד לחטאתא:

(פב) שעיר־עזים אחד לחטאתא:

פג ולנכסת קודשׁא תורין תרין דכרי חמשא
גדיי חמשא אמרין בגי שׁנא חמשא דין
קרפן אחירע בר עינן:

(פג) ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים
חמשה פבשים בני־שנה חמשה זה קרפן אחירע
בן־עינן: פ

◆ שבת קודש ה' סיון ◆

פד דא חנכת מדבחא ביומא דרביו תה מן
ברבוי ישראל מגיסי כספא תרמא עשרי
מזרקו כספא תרין עשר בזיכי דדהבא
תרמא עשרי:

(פד) זאת חנכת המזבח ביום המשח אתו מאת
נשיאי ישראל קערת כסף שתים עשרה מזרקו
כסף שנים עשר כפות זהב שתים עשרה:

למדנו שנמשח ביום. ומה תלמוד לומר: "ביום
המשח אתו"? ביום שנמשח – הקריב. קערת כסף
שתים עשרה • (ספרי במ"ד) הם הם שהתנדבו ולא ארע
בהם פסול.

כ"ט • ביום המשח אתו • בו ביום שנמשח הקריב,
ומה אני מקים "אחרי המשח"? שנמשח תחלה
ואחר־כך הקריב, או "אחרי המשח" – לאחר זמן
ולא בא ללמוד ביום המשח, אלא לומר שנמשח
ביום? כשהוא אומר (ויקרא ז): "ביום משחו אתם",

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ח עמ' 47)

לפני התפלה, וגם בעת התפלה עליו לאחד את עצמו עם
הכלל, שהרי גם תפלת היחיד נאמרת בלשון רבים. ואז
מבטח לו שלא יהא 'פסול' בתפלתו, כמאמר "אין הקב"ה
מואס בתפלתן של רבים".

ולא ארע בהם פסול (רש"י ז, פד)

עבדה זו נרמזה בפסוק שבו נכללים יחד קרבנותיהם של
כל הנשיאים. ואף בתפלה, שהיא במקום קרבן, כפי:
המתפלל צריך לקבל עליו מצות־עשה של אהבת ישראל

(פה) שְׁלֵשִׁים וּמֵאָה הַקְּעָרָה הָאֶחָת כֶּסֶף וְשִׁבְעִים הַמְזֻרָק הָאֶחָד כָּל כֶּסֶף הַכֵּלִים אֲלֵפִים וְאַרְבַּע־מֵאוֹת בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ:

פה מאה ותלתין סלעין הנה מהקלא דמגיסתא חדא דכספא ושבעין דמזרקא חד כל כסף מגינתא תריין אלפיין וארבע מאה בסלעי קודשא:

כ"ט - «שְׁלֵשִׁים וּמֵאָה הַקְּעָרָה הָאֶחָת וּגו'» • מה תלמוד לומר? לפי שנאמר: "שְׁלֵשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ", ולא פירש באיזו שקל, לכך חזר ושנאה כאן וכלל בכלן "כל כסף הכלים בשקל הקדש".

כל כֶּסֶף הַכֵּלִים וּגו' • (ספ"ט) למדך שהיו כלי המקדש מכונים במשקלן, שוקלן אחד אחד ושוקלן כלן כפחד, לא רבה ולא מעט.

(פו) כַּפֹּת זָהָב שְׁתֵּים־עָשָׂרָה מְלֵאֹת קַמְרַת עֲשָׂרָה עֲשָׂרָה הַכֹּף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ כָּל־זָהָב הַכַּפֹּת עֲשָׂרִים וּמֵאָה:

פו בזיכי דזהבא תרתי עשרי מלנין קמרת בוסמיא מתקל עשר סלעין הנה מהקלא דבזיקא בסלעי קודשא כל זהב בזיכיא מאה ועשרין:

כ"ט - «כַּפֹּת זָהָב שְׁתֵּים־עָשָׂרָה • לְמָה נֹאמַר? לְפִי שֵׁנָאמַר "כֹּף אֶחָת עֲשָׂרָה זָהָב" - הִיא שֶׁל זָהָב וּמִשְׁקָלָהּ עֲשָׂרָה שְׁקָלִים שֶׁל כֶּסֶף. אוֹ אֵינוֹ אֵלָּא כֹּף»

אחת של כסף ומשקלה עשרה שקלי זהב, ושקלי זהב אין משקלם שווה לשל כסף? תלמוד לומר "כפות זהב" - של זהב היו (ספ"ט).

(פז) כָּל־הַבָּקָר לְעֹלָה שְׁנַיִם עֶשְׂרִים פָּרִים אֵילִם שְׁנַיִם־עֶשְׂרִים כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שְׁנַיִם עֶשְׂרִים וּמִנְחַתָּם וְשִׁיעִירֵי עֹזִים שְׁנַיִם עֶשְׂרִים לְחַטָּאת:

פז כל תורי לעלתא תרי עשר תורין דכרין תרי עשר אמרין בני שנה תרי עשר ומנחתהון וצפירי בר עזין תרי עשר לחטאתא:

(פח) וְכֹל בָּקָר זָבַח הַשְּׁלָמִים עֲשָׂרִים וְאַרְבַּעַת פָּרִים אֵילִם שְׁשִׁים עֶתְדִים שְׁשִׁים כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שְׁשִׁים זֹאת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ אַחֲרֵי הַמִּשְׁחָה אֹתוֹ:

פח וכל תורי לנכסת קודשא עשרין וארבעא תורין דכרין שתין גדין שתין אמרין בני שנה שתין דא חנכת מדבחה בחר דרבויי תתה:

(פט) וּבָבֵא מֹשֶׁה אֶל־אַהֲלֵ מוֹעֵד לְדַבֵּר אֹתוֹ וַיִּשְׁמַע אֶת־הַקּוֹל מִדִּבְרֵי אֱלֹוִי מֵעַל הַכַּפְּרֹת אֲשֶׁר עַל־אֵרֶן הָעֵדֻת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרוֹבִים וַיְדַבֵּר אֱלֹוִי: פפפ

פט וכד עליל משה למשפן זמנא למלא עמה ושמע ת קלא דמתמלל עמה מעלוי כפרתא די על ארונא דסהדותא מבין תרין כרוביא ומתמלל עמה: פ פ פ

כ"ט - «וּבָבֵא מֹשֶׁה • שְׁנֵי כְּתוּבִים הַמְּכַחֲשִׁים זֶה אֶת זֶה, בָּא שְׁלִישִׁי וְהִכְרִיעַ בֵּינֵיהֶם. כְּתוּב אֶחָד אוֹמֵר: (ויקרא א): "וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֵהָל מוֹעֵד" - וְהוּא חוּץ לַפְּרָכָת, וְכְתוּב אֶחָד אוֹמֵר: (שמות כח): "וַיְדַבְּרָתִי אִתְּךָ מֵעַל הַכַּפְּרֹת". בָּא זֶה וְהִכְרִיעַ בֵּינֵיהֶם: מֹשֶׁה בָּא אֶל אֵהָל מוֹעֵד, וְשָׁם שׁוֹמֵעַ אֶת הַקּוֹל הַבָּא מֵעַל הַכַּפְּרֹת. מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרוֹבִים • הַקּוֹל יוֹצֵא מִן הַשָּׁמַיִם לְבִין»

שני הכרובים, ומשם יצא לאהל מועד. מדבר • כמו "מתדבר". כבודו של מעלה לומר בן: מדבר בינו לבין עצמו, ומשה שומע מאליו. וידבר אליו • (ספ"ט) למעט את אהרן מן הדברות. וישמע את הקול • יכול קול נמוך? תלמוד לומר: "את-הקול", הוא הקול שנדבר עמו בסניי, וכשמגיע לפתח היה נפסק ולא היה יוצא חוץ לאהל (במדבר רבה):

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יג פרשת נשא)

"אל אהל מועד לדבר אתו?" ובפרט שהיה בזה נס מיוחד להפסיק את הקול! וההסברה בזה (בפנימיות הענינים) מבוארת במה שכתב רש"י "הוא הקול שנדבר עמו בסניי":

מ"ינה של תורה שפפרוש רש"י: לכאורה זה עצמו דורש באור: מכיון שעלפי טבע היה הקול צריך להיות נשמע למרחוק גם מחוץ לאהל מועד, למה נפסק כשהגיע לפתח (ומשום כך הוזקק משה לבוא

- פן הוא גם בהפסקות הקול שבמשכן (במקום) ש"הוא הקול שנדבר עמו בסיני": אילו היה קולו ודבורו של הקדוש-ברוך-הוא נמשך בעולם (בקביעות ובתמידות) גם מחוץ לאהל מועד, הרי אז היה נעשה העולם קלו בבחינת אהל מועד, ולא היה מקום ואפשרות לבחירה חפשית. ועוד: נתאנה הקדוש-ברוך-הוא להיות לו יתברך דינה **בתחתונים** דוקא, הינו שדוקא "תחתון" קנה שמצד-עצמו אין בו (בגילוי) קולו ודבורו של הקדוש-ברוך-הוא, ימשיכו ויגלו בו את קולו יתברך, ונעשה עלידי עבודת האדם לדינה לו יתברך.

קע"ו פסוקים, עמו"ס סימן. הסלת פרשת נשא

בקול "שנדבר עמו בסיני" מצינו גם פן ענין של הפסק, אלא שהפסק זה היה לא **במקום** כמו בקול שבמשכן, אלא **בזמן**. שלאחרי מתן תורה, "במשך היובל", נפסק הקול דמתן תורה, וכמו שפרש רש"י: "כשימשך היובל הוא סימן סילוק שכינה והפסקת הקול". וכשם שטעם הפסקת הקול דמתן תורה (בזמן) מובן הוא, פי אילו היה נמשך גם לאחרי מתן תורה, היה זה שולל את ענין העבודה התלויה בבחירתם החפשית של בני ישראל, פי **בהגלות** הקול גדול' "אנכי הו' - אלקיך" - אין מקום לבחירה באפן הפכי,

הפטרה לפרשת נשא לשמו"ת ולקריאה בניכור נדפסה בעמוד רמט

29 קאמר אבא שאול, אלא לענין יצירה, דכי מיתצר ולך
30 מביציעתיה מיתצר - שכשנוצר הוולד מאמציעתו נוצר, אכל לענין
31 חיותא, דכולי עלמא יודו שעיקר החיות באפיה הוא, דכתיב, "כל
32 אשר נשמת רוח חיים באפיו וגו'".
33 עוד שנינו במשנה שיטה שלישית, רבי אליעזר פן יעקב אומר,
34 במקום שנעשה חלל, מצוארו. מבארת הגמרא, מאי מעמא דרבי
35 אליעזר פן יעקב, בדכתיב "לתת אותך אל צוארי חללי רשעים",
36 הרי שהחללות קרויה על שם הצואר, ובעניינו הלא נאמר 'אשר
37 סביבות החלל'.
38 משנה. אחר שמדדו זקני הסנהדרין אל העיר הקרובה, נפמרו זקני
39 ירושלים והלכו להן, זקני אותה העיר שנמצאת קרובה מביאין
40 עגלת בקר אשר לא משכה בעול - כלי שמניחים אותו על הבהמה
41 כדי לכוון החרישה שתהיה כראוי, ואין המום פוסל בה, ומודדין
42 אותה לנחל איתן, ומחו איתן, כמשמעו, קשה - שהוא בארץ
43 סלע, שהיא קשה, ומכל מקום אף על פי שאינו איתן כשר, שלא
44 נאמר איתן אלא למצוה. ועורפין אותה פקופין - בסכין גדול
45 מאחוריה ממול ערפה, ומקומה שנערפה בו אסור מלזרוע
46 ומלעבוד בו לעולם, ומותר לריוק שם פשתן, ולנכר - לסתת שם
47 אבנים אחר העריפה, מכיון שאינם עבודת קרקע. זקני אותה העיר
48 רוחצין את ידיהן במים במקום עריפה של עגלה, ואמרים, 'דינו
49 לא שפכה את הדם הזה ועניינו לא ראו', תמה התנא, וכי על
50 דעתינו עלתה שזקני בית דין שושפי דמים הן שהוצרכו לומר
51 'דינו לא שפכו את הדם, אלא ידינו לא שפכו הכוונה, שלא גרמנו
52 שישפך דמו, והיינו, שלא בא ההרוג על דינו ופטרנוהו (בלא
53 מזון) שאם שלחנו אותו ללא מזון, יש לחוש שעל ידי כך הוצרך
54 לגזול מן הבריות ומתוך כך נהרג, ועניינו לא ראו הכוונה, ולא
55 ראינוהו והתנהוהו ללכת לדרכו יחידי (בלא לוייה),

המשך ביאור למסכת סוטה ליום ארבעים וחמישה לעומר עמוד ב

1 ומבארת הגמרא את טעם המחלוקת, במאי קמיפלגי, מר - רבי
2 אליעזר סבר, גופיה דדוכתיה נפיל - גופו של ההרוג במקום שעמד
3 בו בשעת המכה שם נפל, ואילו רישא דנאדי נפיל - הראש דרכו
4 לנוד ממקומו וליפול במקום אחר, ולכך קוברים אותו במקום הגוף,
5 ששם היא נפילתו. ומר - רבי עקיבא סבר, רישא היבא דנפיל נפיל
6 - הראש דרכו ליפול במקום שהותו ונהרג, ואילו גופא הוא דרהיט
7 אויל - הגוף דרכו לרוץ אחר שהוכה וליפול במקום אחר, ולכך
8 קוברים אותו במקום הראש, ששם היא נפילתו.
9 שנינו במשנה, מאן הו' מודדין, רבי אליעזר אומר מטיבורו, רבי
10 עקיבא אומר מחוטמו. מבארת הגמרא, במאי קמיפלגי התנאים
11 שבמשנה, מר - רבי עקיבא סבר, עיקר חיותא באפיה - עיקר
12 חיותו של האדם היא באפו, וממילא שם היא עיקר ההריגה שבו,
13 ולכך מודדין מחוטמו. ומר - רבי אליעזר סבר, עיקר חיותא
14 במיבנהיה - עיקר חיותו של האדם היא בטיבורו, וממילא שם היא
15 עיקר הריגתו, ולכך מודדין מטיבורו.
16 שואלת הגמרא, לימא מחלוקת רבי אליעזר ורבי עקיבא, פי הני
17 תנאי - תלויה במחלוקת תנאים אלו, ששנינו בברייתא, מהיכן
18 הולך נוצר - מתחיל להוצר במעי אמו, מראשו, וכן הוא אומר
19 "ממעי אמי אתה גוזף" שפירושו, אתה יצרתני במעי אמי מראשי,
20 ומנין שגוזף הוא כינוי לראש, ואומר, 'גוי נורה והשליכי וגו'"
21 שפירושו גזיזת שער הראש. אבא שאול אומר, הוולד מתחיל
22 להוצר מטיבורו, ומשלח שרשו אילך ואילך, ואם כך נאמר,
23 שרבי עקיבא שאמר שעיקר חיותו של אדם היא באפו, הוא משום
24 שסבר כתנא קמא שתחילת יצירתו היא מראשו, ורבי אליעזר
25 שאמר שעיקר חיותו של אדם היא בטיבורו, הוא משום שסבר
26 כאבא שאול שתחילת יצירתו היא מטיבורו.
27 משיבה הגמרא, אפילו תימא שרבי עקיבא הסובר שמודדין מחוטמו
28 סבר כשיטת אבא שאול שיצירת הולד היא מטיבורו, שעד כאן לא

שיעורי תהלים לשבוע פרשת נשא

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש ש"י אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי ה"י לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

<p>יום ראשון - כ"ח אייר מפרק קלה עד סוף פרק קלט</p>	<p>יום רביעי - ב' סיון פרק כ, מפרק י עד סוף פרק יז</p>
<p>יום שני - כ"ט אייר מפרק קמ עד סוף פרק קנ</p>	<p>יום חמישי - ג' סיון פרק כ, מפרק יח עד סוף פרק כב</p>
<p>יום שלישי - א' סיון פרק כ, מפרק א עד סוף פרק ט</p>	<p>יום שישי - ד' סיון פרק כ, מפרק כג עד סוף פרק כח</p>
<p>שבת קודש - ה' סיון פרק כ מפרק כט עד סוף פרק לד</p>	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ"י שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרם שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון כ"ח אייר

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 144, פרק נב וכמו... עד עמ' עג, האור מהשמש.

- 1 **פָּרָק נב.** בפרק הקודם, החל רבנו הזקן להסביר, ענין השראת השכינה
 2 שהיתה בקדשי־קדשים ובמקומות מסויימים נוספים, כאשר יש להבין
 3 לכאורה: מה משמעות "השראת השכינה" – במקום זה או אחר, והרי
 4 "מלא כל הארץ כבודי"? ורבנו הזקן הסביר ש"מבשרי אחזה" – מגופו
 5 ונפשו יודע האדם, שנשמתו
 6 נמצאת בכל גופו ובכל אבריו
 7 – ובכל זאת, עיקר מקום
 8 הנשמה, הוא במוחין
 9 שבראש. והרי, כלפי עצם
 10 הנשמה, אי אפשר לומר כך,
 11 שכן עצם הנשמה נמצא בכל
 12 האברים באופן שווה, הוא לא
 13 נמצא במוחין שבראש יותר
 14 מאשר ברגלים; אלא, הכוונה
 15 להמשכה הכללית והגלויה
 16 של החיות, הנמשכת
 17 מהנשמה להחיות את הגוף,
 18 לפני שהיא מתפשטת בגוף
 19 לפי מזגו ותכונתו של כל אבר
 20 – על המשכה כללית וגלויה
 21 זו שמן הנשמה, אומרים שיעקר מקומה, הוא במוחין שבראש, ומשם
 22 נמשכת ומתפשטת הארה בלבד אל כל שאר אברי הגוף. כך – הסביר
 23 רבנו הזקן – גם בנמשל של אלקות ועולם. מבחינת 'עצמות ומדות
 24 אי־סוף ברוך־הוא', אין מקום לחלק בין העולמות העליונים לבין
 25 העולמות התחתונים – כי גם הימצאותו של אור אי־סוף בעולמות
 26 העליונים – הוא בהעלם, עד כדי כך, ששום מחשבה, גם של הנבראים
 27 שבעולמות העליונים, אין באפשרותם "לתפוס" ולהשיג אותו; ובאשר
 28 לעצם הימצאותו של אור אי־סוף – הרי הוא נמצא באופן שווה
 29 בעולמות התחתונים ובעולמות העליונים. ההתחלקות בין העולמות
 30 העליונים לבין העולמות התחתונים (כמו שהדבר במשל של
 31 ההתחלקות באברים) היא מצד המשכת וגילוי החיות מאי־סוף ברוך־
 32 הוא, להתהוות העולמות והנבראים ולהחיותם: החיות בעולמות
 33 העליונים היא בהתגלות יותר מאשר בעולמות התחתונים. בפרק הבא,
 34 אותו אנו מתחילים ללמוד, ממשיך רבנו הזקן להסביר בנמשל (של
 35 אלקות ועולם) מה שנאמר במשל, שהגילוי של החיות הכללית, הוא
 36 במוחין שבראש.
 37 **וְכִמוֹ שֶׁנִּשְׁמַת הָאָדָם עֵקֶר גְּלוּי פְּלִלוֹת הַחַיּוֹת הוּא בְּמוֹחִין,**
 38 **וְכָל הָאֲבָרִים מְקַבְּלִים אוֹר וְכֵן לְבַד, הַמְאִיר לָהֶם מִמְּקוֹר**
 39 **גְּלוּי הַחַיּוֹת שֶׁבְּמוֹחִין – כִּכָּה מִמֶּשׁ, עַל־דֶּרֶךְ־מִשְׁל, עֵקֶר גְּלוּי**
 40 **פְּלִלוֹת הַמְּשַׁכֵּת הַחַיּוֹת, לְהַחַיּוֹת הָעוֹלָמוֹת וְהַנְּבִרָאִים**
 41 **שֶׁבָּהֶם – הוּא מְלַבֵּשׁ וְנִכְלָל בְּרִצּוֹנוֹ וְהִכְמָתוֹ וּבִינָתוֹ וְדַעְתּוֹ**
- 1 **פָּרָק נב.** של הקב"ה, הַנְּקַרְאִים בְּשֵׁם "מֹחִין", – ספירות כתר
 2 (רצון), חכמה, בינה ודעת – נקראות "מוחין" למעלה, ובהן
 3 מלוכשת ונכללת ההמשכה הכללית של החיות, והיא
 4 ההתגלות הראשונה של אי־סוף ברוך־הוא בעולמות, וְהֵן הֵן
 5 – הרצון, החכמה, הבינה
 6 והדעת שלמעלה,
 7 הַמְּלַבְּשִׁים בְּתוֹרָה
 8 וּמְצַוִּיתֶיהָ. – שכן, ההלכה
 9 עצמה או המצוה עצמה,
 10 – והו רצונו של הקב"ה,
 11 שרוצה שההלכה תהיה
 12 כך וכך, או שהמצוה
 13 תהיה באופן כזה; והשכל
 14 וההבנה של ההלכות
 15 וטעמי המצוות – הם
 16 ה"חכמה־בינה־דעת"
 17 שלמעלה – הרי, בתורה
 18 ובמצוות מלוכשים המוחין
 19 שלמעלה, שבהם ישנה
 20 ההמשכה הכללית של
 21 החיות האלקית לעולמות. וגלוי
 22 כשההמשכה הכללית שבמוחין – באה לידי התגלות, שכיפי
 23 שרבנו הזקן מסביר להלן, הרי כשההמשכה מהמוחין באה
 24 בספירת המלכות, הוּא מְקוֹר הַחַיּוֹת, אֲשֶׁר הָעוֹלָמוֹת
 25 מְקַבְּלִים כָּל אֶחָד בְּפָרְטוֹתָם. רַק הָאָרֶז מִתְפַּשְּׁט וּמְאִירָה
 26 מִמְּקוֹרָהּ, – לא מדובר כאן על ההמשכה הכללית שבמוחין,
 27 אלא – על התגלותה – של המשכה זו. התגלות זו – היא מקור
 28 החיות שמקבלים כל העולמות והנבראים, כל אחד מהם –
 29 ההארה הפרטית השייכת אליו. הארה והתפשטות זו, היא:
 30 **כְּדַמְיוֹן אוֹר הַמִּתְפַּשֵּׁט מִהַשְּׁמֶשׁ עַל־דֶּרֶךְ־מִשְׁל, – כּמוֹ שֶׁל**
 31 **הָאוֹר שֶׁהוּא הָאָרֶז בְּלִבְד מִהַשְּׁמֶשׁ, וְכּמוֹ שֶׁל וְכַחוֹת אֲבָרֵי הַגּוֹף**
 32 **– הַמִּתְפַּשְּׁטִים, מִתְּחִלָּה הַנְּזַכֵּר לְעֵיל. – בְּפָרָק נ"א. וּמְקוֹר זֶה –**
 33 **שֶׁהוּא כִּבְר הַתְּגָלוֹת מִהַהֲמִשְׁכָּה הַכִּלְלִית שֶׁבְּמוֹחִין, הוּא**
 34 **הַנְּקַרְא – בתורת הקבלה, "עֲלֵמָא דְאַתְגְּלִיא", – עולם של**
 35 **הַתְּגָלוֹת, כִּי כַּאֵן מִתְחִילָה הַהַתְּגָלוֹת שֶׁל אֵלְקוֹת בְּעוֹלָמוֹת, וְכֵן**
 36 **הוּא נִקְרָא ו"מְטְרוֹנִיתָא", – מַלְכָּה, הַמְּקַבֵּל מִזְהַקְב"ה – הַמֶּלֶךְ**
 37 **שֶׁל הַמִּלְכָּה, וְ"אֵמָא תְּתַאֲדָה", – הַמְּדַרְיגָה הַתְּחִתוֹנָה יוֹתֵר שֶׁל**
 38 **"אימא", כִּי גַם "בינה" נקראת "אימא" (ככתובי: "אם (אם) לבינה**
 39 **תקרא"), אלא – בינה היא "אימא עילאה", הַמְּדַרְיגָה הַעֲלִיוֹנָה**
 40 **שֶׁבְּ"אימא", ומלכות נקראת "אימא תתאה", ו"שְׂכִינְתָּה" –**
 41 **מְלִשׁוֹן "וְשְׂכִנְתִּי בְּתוֹכָם"², – שְׂכִינָה וְהַתְּגָלוֹת³. לַהֲלֵן יִסְבֵּיר**

1. ראה משלי ב, ג; ברכות נז, א (והדושי אגדות מהרש"א, שם). 2. שמות כה, ח. 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בכל זה אין מזכיר שהוא מלכות דאצילות ודבר הוי' רק אח"כ כהקדמה להענין דק"ק ותורה איך הם משתלשלים מעולם לעולם, אז אומר שהיא מלכות דאצי' וכו' דבריאה וכו' וכיון שמסתייע בזה מע"ח מביא לי' הע"ח "מלכות" (ולא שכינה וכו') – משא"כ בל' התניא מצ"ע – שאינו בל' ס' הקבלה".

22 "אימא תתאה", מפני שהוא ה"אם", מקור החיות הפרטית של
 23 כל נברא, וְשׁוֹכֵן וּמִתְלַבֵּשׁ בְּתוֹכָם - בעולמות ונבראים,
 24 לְהַחְיֹתָם. - שלכן, נקרא מקור החיות גם בשם "שכינה" על
 25 שם ששוכנת ומתלבשת בעולמות ונבראים, להחיותם. עד כאן
 26 למדנו, איך הוא מקור
 27 לעולמות ונבראים בכלל,
 28 להלן - נלמד איך הוא
 29 מקור לנשמות ישראל:
 30 וְלָכֵן - הוא נִקְרָא - גם
 31 כן, "אם הַבְּנִיִּים" עַל־
 32 דְרַדְּ-מִשְׁלֵי, - "בנים" היינו
 33 "נשמות ישראל", ונקרא
 34 גם ו'בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל",
 35 שֶׁמִּמֶּנּוּ הָיָה נִצְּטָר
 36 נְשָׁמוֹת דְּאֲצִילוֹת - שהם
 37 אינם נבראים, אלא
 38 "נאצלים", וְנִבְרָאוּ נְשָׁמוֹת דְּבְרִיָּאָה וְכוּ'. וְכֵן - גם העולמות
 39 והנבראים וגם הנשמות, אֵינָן רַק מֵהַתְּפִשְׁמוֹת הַחַיּוֹת וְהָאוֹר
 40 - המתפשטים ונמשכים, מִהַמְּקוֹר הַיְּהוּה הַנִּקְרָא "שְׂכִינָה",
 41 כְּהַתְּפִשְׁמוֹת הָאוֹר מֵהַשְּׁמַשׁ. - שהוא הארה בלבד מהשמש
 42 - כך גם כל אלה הם הארה בלבד ממקור זה.

1 רבנו הזקן - כפי שהרבי שליט"א מפרש זאת⁴ משמעותם של כל
 2 התוארים האמורים, המתארים את תכונתו ופעולתו של מקור
 3 החיות: מקור החיות נקרא "עלמא דאתגליא" - עַל שֵׁם שֶׁמִּמֶּנּוּ
 4 זֶה הוּא רֵאשִׁית הַתְּגָלוֹת אֹר אִין־סוּף, - ומכיוון שהמקור
 5 עצמו הוא ענין של
 6 התגלות, לכן הוא עצמו
 7 (מצד תכונתו העצמית)
 8 נקרא בשם "עלמא"
 9 דאתגליא" (עולם של
 10 התגלות), ולא משום
 11 שהוא מחיה עלמא
 12 דאתגליא; מקור החיות
 13 נקרא גם "מטרוניתא"
 14 (מלכה), מפני שהוא אֲשֶׁר
 15 מְמַשְׁךְ וּמְאִיר לְעוֹלָמוֹת
 16 בְּחִינַת גְּלוּי, - ולכן, זה
 17 בדוגמת "מטרוניתא" (מלכה) שעל־ידיה נמשכים ומתגלים עניניו
 18 של מלך. הרי, שמקור החיות, הוא התחלת ההתגלות של אור
 19 אִין־סוּף, המתגלה מאור אִין־סוּף ב"מטרוניתא" (מלכה).
 20 וּמִמֶּנּוּ זֶה נִמְשָׁךְ לְכָל אֶחָד - מהעולמות והנבראים, הָאוֹר
 21 וְחַיּוֹת פְּרָטֵי הָרְאוּי לוֹ, - שלכן, נקרא מקור החיות גם בשם

ליקוטי אמרים

על שם שמקור זה הוא ראשית התגלות אור א"ס אשר
 ממשיך ומאיר לעולמות בבחי' גילוי וממקור זה נמשך
 לכל א' האור וחיות פרטי הראוי לו ושוכן ומתלבש
 בתוכם להחיותם ולכן נקרא אם הבנים עד"מ וכנסת
 ישראל שממקור זה נאצלו נשמות דאצי' ונבראו
 נשמות דבריאה וכו' וכולן אינן רק מהתפשטות החיות
 והאור מהמקור הזה הנק' שכינה כהתפשטות האור
 מהשמש

יום שני כ"ט אייר

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' עג, אבל השכינה... עד עמ' עג, השמש בלבד.

29 יתגלה אליהם שלא על ידי לבוש המעלים ומסתיר את האור,
 30 שלא יתבטלו במציאות לגמרי במקורם, כבטול אור
 31 השמש במקורו בגוף השמש, - שאז, כשאור השמש נמצא
 32 במקורו, בשמש עצמה - הרי הוא באופן - שאין נראה שם
 33 אור זה, רק עצם גוף
 34 השמש בלבד. - כך גם,
 35 מכיוון שהשכינה היא
 36 מקור החיות של כל
 37 העולמות והנבראים,
 38 שחיותם היא הארה בלבד
 39 מהשכינה (כמו אור
 40 השמש שהוא הארה
 41 מהשמש), הרי, אם
 42 השכינה (המקור עצמו)
 43 היתה מאירה בהם, היו
 44 הם נמצאים אז במקורם,

43 אֲבָל הַשְּׂכִינָה עֲצֻמָּה, שְׁהִיא רֵאשִׁית הַגְּלוּי וְעִקְרוֹ, מֵה
 44 שְׁאִין־סוּף בְּרוּד־הוּא מְאִיר לְעוֹלָמוֹת בְּחִינַת גְּלוּי, וְהִיא
 45 - השכינה, מְקוֹר כָּל הַמְּשֻׁכּוֹת הַחַיּוֹת שֶׁבְּכָל הַעוֹלָמוֹת
 46 [שֶׁכָּל הַחַיּוֹת שֶׁבָּהֶם - שבעולמות, אֵינָן רַק אֹר הַמִּתְפַּשֵּׁט
 47 מִמֶּנָּה - מהשכינה, כְּאוֹר
 48 הַמִּתְפַּשֵּׁט מֵהַשְּׁמַשׁ] -
 49 הרי השכינה עצמה,
 50 שהיא מקור כל החיות של
 51 העולמות - אִי אֲפֻשֶׁר
 52 לְעוֹלָמוֹת לְסַבֵּל וְלִקְבֹּל
 53 אֹר שְׂכִינָתָהּ, שֶׁתִּשְׁכֹּן
 54 וְתִתְלַבֵּשׁ בְּתוֹכָם מִמֶּנּוּ,
 55 בְּלֹא לְבוֹשׁ תַּמְעָלִים
 56 וּמִסְתִּיר אוֹרָה מֵהֶם, -
 57 אֵין הֵם יְכוּלִים לְקַבֵּל אֵת
 58 אֹר הַשְּׂכִינָה, אִם הוּא

ליקוטי אמרים

אבל השכינה עצמה שהיא ראשית הגילוי
 ועיקרו מה שא"ס ב"ה מאיר לעולמות בבחי' גילוי והיא
 מקור כל המשכות החיות שבכל העולמות [שכל החיו'
 שבהם אינו רק אור המתפשט ממנה כאור המתפשט
 מהשמש] א"א לעולמות לסבול ולקבל אור שכינתה
 שתשכון ותתלבש בתוכם ממש בלא לבוש המעלים
 ומסתיר אורה מהם שלא יתבטלו במציאות לגמרי
 במקורם כביטול אור השמש במקורו בגוף השמש
 שאין נראה שם אור זה רק עצם גוף השמש בלבד.

4. בלשון כ"ק אדמו"ר שליט"א: "התיבות 'על שם שמקור זה הוא ראשית התגלות אוא"ס" הם ביאור על מה שאמר שמקור זה עצמו נקרא דאתגליא (ולא מפני שמח' עלדאת"ג) "אשר ממשיך ומאיר לעולמות בבחי' גילוי" (בדוגמת מטרוניתא שע"י שנמשכים ונתגלים עניני המלך); והתיבות "וממקור זה נמשך לכל אחד האור וחיות פרטי הראוי לו", הוא ביאור על "אימא תתאה"; והתיבות "ושוכן ומתלבש בתוכם להחיותם", הם ביאור על מה שאמר שנקרא שכינה מלשון ושכנתי בתוכם ומוסיף אח"כ עוד ענין בנוגע לנשמות (כהקדמה ל"הנגלות לנו ולבנינו כו") "ולכן נקרא אם הבנים וכנסת ישראל" (בתחלה מדבר בעולמות וברואים ככלל ואין זה הענין דכנסת" או הבנים)".

- 1 והיו בטלים במציאות, כמו שאור השמש בטל במציאות בהיותו
 2 במקור שלו. וכדי שהשכינה תתלבש בעולמות ובנבראים, מן
 3 ההכרח שהיא תתלבש בלבוש המעלים ומסתיר על האור שלה,
 4 שדוקא אז – בכוח העולמות והנבראים "לקלוט" ולקבל את
 5 האור ולא להתבטל במציאות. אך, נשאלת השאלה: באיזה
 6 לבוש מדובר, שיש ביכולתו להעלים ולהסתיר על אור השכינה,
 7 ושהוא עצמו לא יתבטל במציאות? מכיוון שהשכינה היא הרי
 8 מקור כל הנבראים, הרי היא מקור גם ללבוש זה, ובשעה
- 9 שהשכינה מאירה באותו לבוש, והוא נמצא במקורו – הרי על
 10 הלבוש להתבטל במציאות? אלא – מסביר רבנו הזקן להלן –
 11 לבוש זה, הוא רצונו וחכמתו של הקב"ה שבתורה ומצוות, והוא
 12 מדריגה עליונה יותר מאשר מקור החיות של העולמות הנקרא
 13 "שכינה". לכן – אין לבוש זה מתבטל בפני אור השכינה, בהיותו
 14 מדריגה שלמעלה מהאור. "אלא שעפ"ז אדרבה עוד תוגדל
 15 הקושיא שאם אור השכינה א"א לסבול כו' עאכ"כ מה שלמע'
 16 מזה – ומתוך: "רק שירדה..." – לשון כ"ק אדמו"ר שליט"א.

יום שלישי א' סיון

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' עג, ומהו הלבוש... עד עמ' עג, מצות התורה.

- 17 ובלשון ה"תניא": ומהו הלבוש שיוכל להסתירה
 18 ולהלבישה, – שיהיה בכוחו להסתיר על אור השכינה, ולא
 19 יתבטל – הלבוש עצמו, במציאות פאורה? הוא רצונו
 20 יתקרה וחקמתו וכו' – ובינתו ודעתו, שכאמור הם כולם
 21 מהווים ענין המוחין
 22 למעלה, המלכשים
 23 בתורה ומצוותיה,
 24 הנגלית לנו ולבנינו, –
 25 הם יכולים להיות "לבוש"
 26 לאור השכינה, ושלבוש
 27 זה לא יתבטל באור
 28 השכינה – וכל כך למה?
 29 דאורייתא מחכמה
 30 נפקת, – שכן, התורה
 31 באה מן ה"חכמה", היא
 32 חכמה עלאה – חכמה
 33 עליונה, ספירת החכמה של "עולם האצילות", דלעילא לעילא
 34 מעלמא דאתגליא, – שלמעלה מעלה מהעולם של התגלות.
 35 "עלמא דאתגליא" הוא, כאמור, בחינת "שכינה" – ראשית
 36 הגילוי" – ר"חכמה עילאה", שלמעלה מהתגלות בכלל, הרי
 37 היא למעלה ולמעלה מ"עלמא דאתגליא", דאיהו חכים ולא
 38 בחכמה ידיעה וכו', – הקב"ה חכם (בבחינת חכמה

ליקוטי אמרים

ומהו הלבוש שיוכל להסתירה ולהלבישה ולא יתבטל
 במציאות באורה הוא רצונו ית' וחכמתו וכו' המלובשים
 בתורה ומצוותיה הנגלית לנו ולבנינו דאורייתא מחכמה
 נפקת היא חכמה עילאה דלעילא לעילא מעלמא
 דאתגליא דאיהו חכים ולא בחכמה ידיעה וכו' וכמש"ל
 שאור א"ס ב"ה מלובש ומיוחד בחכמה עילאה והוא
 ית' וחכמתו אחד רק שירדה בסתר המדרגות ממדריגה
 למדריגה בהשתלשלות העולמות עד שנתלכשה
 בדברים גשמיים שהן תרי"ג מצות התורה.

- זהו מפני שחכמה עילאה ותורה⁵ שירדה בסתר המדרגות
 ממדרגה – עליונה, למדרגה – תחתונה, בהשתלשלות
 העולמות, עד שנתלכשה בדברים גשמיים, שהן תרי"ג –
 613, מצות התורה. – שבהם ירדה ונתלכשה התורה,
 ובירידתה במדריגות ובדברים הגשמיים התחתוניים – יש
 בכוחה להיות לבוש המסתיר על אור השכינה.

יום רביעי ב' סיון

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' עג, ובירידתה בהשתלשלות... עד עמ' עד, בשם שכינה.

ליקוטי אמרים

ובירידתה

בהשתלשלו מעולם לעולם גם השכינה ירדה ונתלכשה
 בה בכל עולם ועולם וזהו היכל ק"ק שבכל עולם

- 68 עולם ועולם, – קדשי –
 69 קדשים הוא מקומה של
 70 השראת השכינה בכל
 71 עולם ועולם – המוחין
 72 שלמעלה, המלובשים
 73 בתורה שבכל עולם, הם
 74 היכל קדשי קדשים שבאותו עולם, ושם שורה השכינה,
 75 ובירידתה בהשתלשלות
 76 מעולם לעולם – גם
 77 השכינה ירדה ונתלכשה
 78 בה בכל עולם ועולם, –
 79 בחכמה שלמעלה,
 80 הנמצאת בתורה שבכל
 81 עולם, מלובש אור השכינה, וזהו היכל קדשי קדשים שבכל

40 התלבושה ב"מלכות" שב"עולם הבריאה", נמשך התלמוד
 41 שלפנינו, וכמו שנתבאר לעיל בשם ה'תקונים', שבעולם
 42 הבריאה מאירות ומשפיעות שם חכמתו ובינתו ודעתו של
 43 אינסוף ברוך הוא כחכמתו עצום, — הם יורדים
 44 ונמשכים באופן של
 45 צמצום חזק ועצום, בכדי
 46 שיוכלו הנשמות
 47 והמלאכים שהם בעלי
 48 גבול ותכלית לקבל
 49 השפעה מבחינת חכמה
 50 בינה דעת אלו, —
 51 מחכמה בינה דעת של
 52 אינסוף ברוך הוא, כפי
 53 שהן בעצם, לא היה
 54 ביכולת הנשמות
 55 והמלאכים לקבל; אלא,
 56 דוקא, כפי שהן יורדות
 57 ונמשכות ב"עולם
 58 הבריאה" באופן מצומצם
 59 ביותר — הם יכולים לקבל.
 60 ולכן נמשך משם —
 61 מ"עולם הבריאה",
 62 התלמוד, — לא
 63 ה"משנה", אלא
 64 ה"תלמוד" — גמרא, שהוא
 65 ה"תלמוד", גם כן
 66 בחינת חכמה בינה
 67 דעת, שהתלמוד הוא טעמי התלכות על ברוך, והטעמים —
 68 ענין של טעם ושכל, הם בחינת חכמה בינה דעת, — מוחין;
 69 והתלכות עצמן — שב"משנה", הן מודותיו של אינסוף
 70 ברוך הוא, שהן: — בחינות, חסד דין רחמים — תפארת, כו',
 71 שמהן — מהמדות, נמשך תהיה והאסור, והכשר והפסול,
 72 והחיוב והפסור, — היתר וכשר — חסד, איסור ופסול — גבורה,
 73 כמו שכתוב ב'תקונים'. — שהתלכות הן מהמדות שלמעלה.
 74 ובהתלבושות מלכות דאצילות גמולכות דבריאה, — היא
 75 לאחר מכן, מתלבשת בהיכל קדש קדשים דיצירה שהוא
 76 חכמה בינה דעת דיצירה. — כך, שישנה השראת השכינה
 77 ממלכות ד"אצילות" ב"עולם היצירה", ובהתלבושות — לאחר
 78 מכן, גמולכות דיצירה — בשעה שמלכות ד"אצילות" כפי

1 השוכנת ומתגלה באותו עולם. וכמו שכתוב ב'זהר' ו'עין
 2 חיים', שהשכינה שהיא — בספירות העליונות — בחינת וספירת
 3 מלכות דאצילות [שהיא — מלכות דאצילות, בחינת גלוי
 4 אור אינסוף ברוך הוא וחיית שפאיר לעולמות, ולכן —
 5 מפני שהיא בחינת גילוי
 6 מאור אינסוף ומהחיות,
 7 לכן היא נקראת "דבר
 8 ה'" ו"רוח פיו", כביכול
 9 — שכן, "דיבור" הוא ענין
 10 הגילוי — לגלות בדיבור
 11 מה שהיה נעלם במחשבה,
 12 על דרך משל, כמו
 13 שבאדם הדבור הוא
 14 מגלה מחשבתו
 15 הפתומה ונעלמה
 16 להשומעים] — כך גם
 17 למעלה, שבחינת מלכות
 18 ד"אצילות", שהיא בחינת
 19 הגילוי של אור אינסוף
 20 ושל החיות שהיו לפני זה
 21 בהעלם — נקראת "דבר
 22 ה'", זהו כביכול הדיבור
 23 שלמעלה המגלה אלקות
 24 בעולמות. ובכן, שכינה"
 25 זו, שהיא "מלכות
 26 דאצילות" — היא
 27 מתלבשת בהיכל קדש
 28 קדשים דבריאה שהיא חכמה בינה דעת דבריאה,
 29 ובהתלבושותן — כשחכמה בינה דעת של "עולם הבריאה"
 30 ו"יחד עם מלכות דאצילות שבתוכן (כנ"ל, "שממקור זה —
 31 ונבראו כו') — הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א] מתלבשים גמולכות
 32 דבריאה — נבראו הנשמות והמלאכים שבבריאה. —
 33 הנשמות והמלאכים של אותו עולם, הם כבר בבחינת נבראים
 34 של אותו עולם, ולא אלקות של אותו עולם, והם מתהווים
 35 מבחינת ה"מלכות" של אותו עולם; הרי, שהנשמות והמלאכים
 36 של "עולם הבריאה" מתהווים מבחינת "מלכות" של "עולם
 37 הבריאה"; וגם משם — מספירת המלכות של "עולם הבריאה",
 38 שבה מלובשת בחינת השכינה — מלכות ד"אצילות", שהתלבושה
 39 בתחילה בחכמה בינה דעת שב"עולם הבריאה", ולאחר מכן

ליקוטי אמרים

ועולם וכמ"ש בזהר וע"ה שהשכינה שהיא מלכות
 דאצילות [שהיא בחי' גילוי אור א"ס ב"ה וחיות שמאיר
 לעולמות ולכן היא נקראת דבר ה' ורוח פיו כביכול
 עד"מ כמו שבאדם הדבור הוא מגלה מחשבתו
 הסתומה ונעלמה להשומעים] היא מתלבשת בהיכל
 ק"ק דבריאה שהיא חכ"ד דבריאה ובהתלבושותן
 במלכות דבריאה נבראו הנשמות והמלאכי שבבריאה
 וגם משם נמשך התלמוד שלפנינו וכמש"ל בשם
 התקונים שבעולם הבריאה מאירות ומשפיעות שם
 חכמתו ובינתו ודעתו של א"ס ב"ה בבחי' צמצום עצום
 בכדי שיוכלו הנשמות והמלאכים שהם בעלי גבול
 ותכלית לקבל השפעה מבחי' חכ"ד אלו ולכן נמשך
 משם התלמוד שהוא ג"כ בחי' חכ"ד שהתלמוד הוא
 טעמי ההלכות על ברויין והטעמים הם בחי' חכ"ד
 וההלכות עצמן הן ממדותיו של א"ס ב"ה שהן חסד דין
 רחמים כו' שמהן נמשך היתר והאיסור והכשר והפסול
 והחיוב והפסור כמ"ש בתיקוני'. ובהתלבושות מלכות
 דאצי' במלכות דבריאה מתלבשת בהיכל ק"ק דיצי'
 שהוא חכ"ד דיצירה ובהתלבושותן במלכות דיצירה

6. באגרת הקודש דף קלט, א. 7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אולי הדיוק שלא יוקשה ממש"כ בכפ"ג דהתורה היא אא"ס כי הוא היודע כו' כולא חד — לכן כ' לפנינו וע"ד מש"כ בכפ"ג: ההלכות הן... המשכות כו' ולהעיר מהגהה (נה, א): ושם מאיר כו' אך עיקר כו' והארזן לבר כו'". 8. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כופל עוה"פ (אף שכבר אמר 'ובהתלבושותן במל' דבריאה") (כי: 1) התלבושות שלפני קלה היא והנמשך ע"ז הם ענינים דברי' (עלדאכ"ס) — משא"כ התלבושות זו שמעלימה כ"כ עד שהנמשך ע"ז הם ענינים דיצירה (עלדאכ"ג). (2) י"ל דאין בוז — התלבושות בחכ"ד דבריאה, כ"א — מל' במל' (ראה לקמן "מל' דאצי' מלובשת במל" ובהג"ה "מל' מלכות") — משא"כ בנוגע לעניני עולם הבריאה — כל עניניו — מוכרחת התלבושות בחכ"ד דברי' (ועד"ז בכל עולם — בנוגע לעניני עולם זה) וכמו במשל — דכל עניני הגוף נמשכים מהראש ומוחין — וכנ"ל בארוכה. ואפילו את"ל שגם להתלבושות זו במל' דבריאה (שלצורך עולם היצירה) — צ"ל מקורם התלבושות בחכ"ד דבריאה (וכ"מ קצת בסי' בדרוש שלאחר עלינו (שער הת"ת)) — הרי בזה פעולת חכ"ד דבריאה רק במדה שתוכל מל' דבריאה לפעול בענין דיצירה — רחוק הערך מבריאה (במשל — המשכה ממוחין

ומדת החסד - בא פסק ההלכה להקל, דהיינו להחמיר שיוכל - 46
 הדבר המותר, לעלות אל ה', - שתוכל להיות עליה לאותו 47
 דבר בקדושה. שכן, דבר המותר שיהודי משתמש בו לענין של 48
 קדושה ומצוה - עולה החיות שבו בקדושה, והרי זה ענין של 49
 חסד, או להחמיר בו; - 50
 שהדבר אינו דוידר, 51
 ובמילא אי אפשר שתהיה 52
 לו עליה לקדושה, והרי זה 53
 ענין של "גבורה" ו"דין", 54
 שאותו דבר לא יוכל 55
 לעלות. אלה הם שני 56
 הקווים הכלליים של 57
 המדות שלמעלה, שמהן 58
 באות ההלכות שבמשנה, 59
 והכל, - גם תלמוד גם 60
 משנה, עלפי חכמה 61
 עלאה - חכמה עליונה, 62
 דאצילות, וכינה ודעת 63
 כלולות בה, - בחכמה, 64
 ומיחדות - המשנה 65
 והתלמוד, וכן ההארה 66
 שמחכמה בינה דעת 67

ומדות שממנה נמשכים 68
 המשנה והתלמוד, באיך 69
 סוף ברוך הוא, פי 70
 בתוך כלן מלבשות חכמה בינה דעת דאצילות, שאור 71
 איך סוף ברוך הוא מיחד פהו בתכלית היחוד. - הרי, 72
 כשהשכינה מתלבשת בהיכל קדשי קדשים של "עולם היצירה", 73
 ולאחר מכן בבחינת מלכות של "עולם היצירה" - נמשך חלק מן 74
 התורה, שהוא "משנה" - שהוא הכלי לאור השכינה כפי שהוא 75
 מתגלה ב"עולם היצירה". וכן בדרך זה - שבתחילה מתלבשת 76
 השכינה בבחינת מלכות של "עולם היצירה", וירדה השכינה 77
 ונתלבשה בהיכל קדשי קדשים דעשיה. וכל עולם מג' 78
 עולמות אלו - בריאה, יצירה, עשיה, מתחלק לרבות 79
 מדגות, הנקראות גם כן עולמות פרימיים, ומלכות 80
 דאצילות - שהיא, כאמור, בחינת ה"שכינה", מלבשת 81
 במלכות הגהה* (וכנה יוכן לשון הפתוב: "מלכותך 82
 מלכות כל עולמים" - מלשון הפסוק, משמע, יש "מלכותך", 83
 המלכות שלך, ויש "מלכות כל עולמים", המלכות של כל 84
 העולמות, ועל כך אומרים, שמלכותך, המלכות שלך, היא 85
 הפנימיות של מלכות כל העולמות, כי בבחינת "מלכות" של כל 86
 העולמות - מלובשת מלכותך - מלכות ד"אצילות":) של כל 87
 עולם פרימי (א - היא מתלבשת בבחינת מלכות שבכל עולם 88
 פרימי; וירדת - ב) מלכות ד"אצילות" (עלידי ההתלבשות 89
 האמורה) יורדת, ומתלבשת ג) מלכות ד"אצילות" מתלבשת, 90

1 שהיא מלובשת במלכות ד"בריאה" ובחכמה בינה דעת
 2 ד"יצירה" - מתלבשת ב"מלכות" של "עולם היצירה" - נוצרו
 3 הרוחות - בחינות הנשמות הנקראות "רוח", שכן ישנן שלש
 4 מדרגות בנשמות - נפש, רוח ונשמה, והרי "נפש" היא
 5 מ"עשיה", "רוח" -
 6 מ"יצירה", ו"נשמה" -
 7 מ"בריאה". כשלמדנו 1
 8 אודות "עולם הבריאה", 2
 9 נאמר שממלכות 3
 10 ד"בריאה" נוצרות 4
 11 ה"נשמות" - המדריגה של 5
 12 "נשמה". ועתה, כשאנו 6
 13 לומדים אודות "מלכות" 7
 14 ד"יצירה" - אומר רבנו 8
 15 הזקן, שממנה נוצרות 9
 16 ה"רוחות" - המדריגה של 10
 17 "רוח", והמלאכים 11
 18 שביצירה. - גם בחינות 12
 19 ה"רוח" שבנשמות וגם 13
 20 המלאכים של "עולם" 14
 21 היצירה" - נתהוו ממלכות 15
 22 ד"יצירה"; וכן משם - 16
 23 ממלכות ד"יצירה", היא 17
 24 המשנה שלפנינו, שהיא 18
 25 הלכות פסקות, 19

26 הנמשכות גם כן מחכמה בינה דעת של איך סוף ברוך
 27 הוא? - כשם שלמדנו ביחס לתלמוד שהוא בא מחכמה בינה
 28 דעת של איך סוף ברוך הוא, שכן, תלמוד מורכב מהטעמים
 29 והשכל של ההלכות, כך גם ביחס למשנה, שלמרות שההלכות
 30 עצמן באות מבחינת המדות, בכל זאת, מכיוון שבהן גלומים
 31 הטעמים, שהם ענין של שכל וטעם, - הן גם כן נמשכות
 32 מחכמה בינה דעת של איך סוף ברוך הוא, רק שפחינות
 33 חכמה בינה דעת שהם טעמי ההלכות, הם מלבשים
 34 ונגזרים בגופי ההלכות, ולא בבחינת גלוי. - בגמרא,
 35 הטעמים של ההלכות - בהתגלות. ואילו, במשנה פסק ההלכה
 36 בלבד הוא בהתגלות - ולא הטעם, ונפשי ההלכות שהן
 37 בבחינת גלוי - במשנה, הן הן הארת מדותיו של איך סוף
 38 ברוך הוא בבחינת גלוי, - כאמור, שפסק הלכה להיתר - זהו
 39 חסד, ופסק הדין לאיסור - זהו גבורה, כמו שנתבאר לעיל
 40 בשם ה"תקונים" דשית ספירן מקננין ביצירה, - שש ספירות
 41 ומדות של איך סוף - שהן מדות "עולם האצילות" - נמצאות
 42 ומאירות ב"עולם היצירה", שהן דרך כלל שני קווין, - שש
 43 המדות נחלקות בשני קווים כלליים: ימין - שהוא "חסד",
 44 ושמאל - שהוא "גבורה", כי "חסד דרועא (זרוע) ימינא, גבורה
 45 דרועא (זרוע) שמאלא" - להקל מספרא דחכר, - מבחינת

דהאדם במדה שיוכל לפעול בענין רחוק הערך ממנו - שאינו שייך כלל לשכל). 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שהרי כל התורה היא חכ' של או"ס ב"ה (שלכן אורייתא וקב"ה כולא חד וגדול ענין ת"ת וכו' כמשנ"ת כ"מ בתניא לפ"ז)".

1 בְּהִיבֵל קְדָשֵׁי קְדָשִׁים, שֶׁהוּא חֲכֵמָה בִּינְיָה דְעַת שְׁבַע עוֹלָם
 2 שְׁלֵמָה מְמַנּוּ בְּמִדְרָגָהּ. - בחינת מלכות של "עולם
 3 האצילות", כפי שהיא מלובשת ב"מלכות" של עולם עליון יותר,
 4 מתלבשת בחכמה בינה דעת, של עולם שלמטה במדרגה¹⁰.
 5 וְהִנֵּה, מֵהַשְּׂכִינָה -
 6 מַלְכוּת ד' אצילות",
 7 הַמְּלֻבָּשֶׁת בְּהִיבֵל קְדָשֵׁי -
 8 קְדָשִׁים שֶׁל כָּל עוֹלָם -
 9 וְעוֹלָם, כָּלְלִי אוֹ פְּרָטִי, -
 10 נִמְשָׁךְ וּמִתְפַּשֵּׁט מִמֶּנָּה -
 11 אֹרֵךְ וְחִיּוֹת לְכָל הָעוֹלָם -
 12 וְהַבְּרָאִים שָׂבוּ, נִשְׁמָוֹת -
 13 וְהַמְּלָאכִים וְכוּ', - וְכֵן
 14 שֶׁאֵר הַנְּבִרָאִים שְׂבִאוֹתוֹ עוֹלָם, כְּמוֹ הַהִיבֵלּוֹת וְכוּ', כּוֹלֵם
 15 מִקְבָּלִים אֹרֵךְ וְחִיּוֹת מִבְּחִינַת שְׂכִינָה זֶה (הַמְּלֻבָּשֶׁת בְּהִיבֵל קְדָשֵׁי
 16 קְדָשִׁים שְׂבִאוֹתוֹ עוֹלָם), שְׂכוֹן, בְּיָ כָּלָם נִבְרָאוּ בְּעֶשְׂרֵה

מֵאמְרוֹת שְׂבַמְעֵשָׂה בְּרֵאשִׁית שֶׁהֵם דְּבַר ה' הַנִּקְרָא
 בְּשֵׁם שְׂכִינָה:
 הַמְּשַׁכָּה וְהַתְּפַשְׁטוֹת זֶה בָּאָה עַל־יַדֵּי תוֹרָה, שֶׁהִיא הֵיכַל קְדָשֵׁי -
 קְדָשִׁים (בוֹ מִתְּלַבֶּשֶׁת שְׂכִינָה בְּתַחֲלִילָה) בְּכֹל עוֹלָם, וְהִיא
 הַמְּשַׁמֶּשֶׁת כ"לבוש" לְאוֹר הַשְּׂכִינָה:

ליקוטי אמרים

יום חמישי ג' סיון

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' עד, פרק נג והנה כשהיה... עד עמ' 148, כנודע ל"ח].

33 פָּרָק נַג. בְּפֶרֶק הַקּוּדֵם, הַסְּבִיר רַבְּנוּ הוֹקֵן, שֶׁאוֹר הַשְּׂכִינָה, שֶׁהוּא אֹר
 34 שְׁלֵמַעְלָה מֵהָעוֹלָם בְּכֹלל, זֹקֵק ל"לבוש" כְּדֵי שִׁוְכַל לְהַאִיר בְּעוֹלָם.
 35 לְבוֹשׁ זֶה, הוּא - "תוֹרָה"; וּבְכֹל עוֹלָם, מֵהוּוִים הַמוֹחִין וְהַתּוֹרָה, שֶׁהֵם
 36 הַחֲכֵמָה, בִּינָה וְדַעַת שֶׁל אוֹתוֹ עוֹלָם - "הֵיכַל קְדָשֵׁי קְדָשִׁים" שֶׁל אוֹתוֹ
 37 עוֹלָם, שְׂבוֹ שׁוֹרָה הַשְּׂכִינָה;
 38 וְלֵאחֲרָי שְׂחַכְמַה בִּינְיָה דְעַת
 39 שֶׁל אוֹתוֹ עוֹלָם (שְׂבַחֵן שׁוֹרָה -
 40 הַשְּׂכִינָה) יוֹרְדוֹת בְּבַחֲנֵת
 41 "מַלְכוּת" שֶׁל אוֹתוֹ עוֹלָם -
 42 מֵתְהוּוִים הַנְּבִרָאִים וְהַעֲנִינִים
 43 שֶׁל אוֹתוֹ עוֹלָם. עַל־יַדֵּי
 44 הַתְּלַבְּשׁוֹת ב"מַלְכוּת" שֶׁל
 45 אוֹתוֹ עוֹלָם, נִמְשָׁךְ וְיוֹרֵד גַּם
 46 אֹר הַשְּׂכִינָה, שִׁוְכַל לְהַאִיר ב"הֵיכַל קְדָשֵׁי קְדָשִׁים" שֶׁל אוֹתוֹ עוֹלָם,
 47 שֶׁהוּא לְמַטָּה בְּמִדְרָגָהּ. כֵּךְ מוֹסְבִירִים הַדְּבָרִים בִּיחֹס לְכָל הָעוֹלָמוֹת, עַד
 48 לְעוֹלָם הָעִשִׂיָה הַרוּחָנִי. בְּפֶרֶק נ"ג, אוֹתוֹ אֵנוּ מִתְּחִילִים לְלַמּוֹד, יִסְבִּיר רַבְּנוּ
 49 הוֹקֵן, שֶׁאוֹר הַשְּׂכִינָה מֵאִיר גַּם בְּעוֹלָם הַזֶּה הַגִּשְׁמִי. בְּזִמְנֵן שְׂבִית הַמִּקְדָּשׁ
 50 הָיָה קִיָּים הַאִיר אֹרֵךְ הַשְּׂכִינָה ב"הֵיכַל קְדָשֵׁי קְדָשִׁים" שְׂבִית הַמִּקְדָּשׁ.
 51 וְאֵילוּ, לְאַחֲרָי חוֹרְבַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ - הַתּוֹרָה שִׁהוּדִי לּוֹמֵד וְהַמְּצוּוֹת
 52 שִׁהוּדִי מִקִּיָּים, הֵן הַן "הֵיכַל קְדָשֵׁי קְדָשִׁים", שְׂבוֹ שׁוֹרָה הַשְּׂכִינָה כִּיּוֹם.

וְהִנֵּה, כְּשֶׁהָיָה בֵּית רֵאשׁוֹן קִיָּים שְׂבוֹ הָיָה
 הָאֲרוֹן וְהַלּוּחוֹת בְּבֵית ק"ק הִיתָה
 הַשְּׂכִינָה שֶׁהִיא מַלְכוּת דְּאֲצִילוֹת שֶׁהִיא בְּחוּ' גִּילּוּי אֹר
 א"ס ב"ה שׁוֹרָה שֵׁם וּמְלֻבָּשֶׁת בְּעֶשְׂרֵת הַדְּבָרוֹת בִּיתָר
 שֶׁאֵת וְיִתָּר עֵז בְּגִילּוּי רַב וְעֶצוּם יוֹתָר מְגִילּוּיָה בְּהִיבֵלּוֹת
 ק"ק שְׁלֵמַעְלָה בְּעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים כִּי עֶשְׂרֵת הַדְּבָרוֹת הֵן
 מ"עוֹלָם" - מִתְּגַלָּה בְּעוֹלָם, הָרִי שְׂכִינָה זֶה הִיתָה - שׁוֹרָה שָׂם,
 - בְּקְדָשֵׁי קְדָשִׁים שְׂבִית הַמִּקְדָּשׁ, וּמְלֻבָּשֶׁת בְּעֶשְׂרֵת
 הַדְּבָרוֹת, - שְׂבִילוֹת הַבְּרִית, שֶׁהִיוּ מוֹנַחִים בְּאֲרוֹן שְׂבִית הַמִּקְדָּשׁ -
 קְדָשִׁים, בְּיִתָּר שֶׁאֵת וְיִתָּר עֵז, בְּגִילּוּי רַב וְעֶצוּם יוֹתָר מְגִילּוּיָה
 - שֶׁל הַשְּׂכִינָה, בְּהִיבֵלּוֹת קְדָשֵׁי קְדָשִׁים שְׁלֵמַעְלָה בְּעוֹלָמוֹת
 עֲלִיוֹנִים. - הַכּוּוֹנָה לְעוֹלָמוֹת "עֶשְׂרֵה" ו"יִצִּירָה"¹, כִּי גַם ב"עוֹלָם"
 הַיִּצִּירָה" מֵאִירָה הָרִי רַק מְדִרְיָגַת שְׂכִינָה כְּפִי שֶׁהִיא לְאַחֲרָי

ליקוטי אמרים

10. החלוקה ל-א(ב)ג) היא מכ"ק אדמו"ר שליט"א, כמו החזרה על "מלכות דאצילות" בכל אחד מהם; וכפי הנראה מציין בכך הרבי שליט"א שהתלבושות בקדשי קדשים שבכל עולם - מתייחסת למלכות דאצילות - ולא לבחינת מלכות שבעולמות שלמטה מ"אצילות", בהן מתלבשת מלכות דאצילות. זהו גם מה שרובנו הזקן אומר: "והנה מהשכינה המלובשת בהיכל ק"ק...". 11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כי קודם לזה לא הי' עולמות - שזהו בראשית - כפשוטו התחלת של ברא - מאין לישי". 1. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה כן משמע מפשטות הלשון (דכוונה רק ליצירה ועשי') וכהטעם "כי עשה"ר כו' דאצי' ובראיה לבדן והן לבדן כו'", (אלא 1) עפ"ז צע"ג כל האריכות שעשה"ה הן כללות כו', 2) צ"ע האריכות שלפ"ז "ביתר שאת ויתר עז בגילוי רב ועצום" איך זה ביתר וכו' וכו' באם החילוק רק ההתלבושות במלכות דיצירה, 3) ועיקר - בשער הת"ת (סידור צ"ח, ד) משמע כמעט כפי שהפני בתניא - דעלי' קאי - שזהו למע' מכל עולמות עליונים, וכי"מ ג"כ באוה"ת לבמדבר (סוף ע' ט"ז) וצע"ק שם ריש ע' רלג.

42 מעולם עליון יותר לעולם תחתון יותר, שכך הוא הרי הסדר, 43
 44 שעד שהיא יורדת לעולם הזה הגשמי, היא צריכה לעבור 45
 46 ההשתלשלות של עולמות יצירה ועשיה הרוחניים, שלמעלה 47
 48 מהעולם הזה הגשמי, ורק אז, זה בא לעולם הזה הגשמי, עד 49
 50 **עולם הזה הגשמי, פי** 51
 52 **עולם הזה הגשמי** 53
 54 **מתנהג בהתלכשות** 55
 56 **הטבע הגשמי, —** 57
 58 ההשפעה האלקית 59
 60 היורדת בעולם הזה 61
 62 הגשמי, מתלבשת בלבוש 63
 64 של "טבע", ואילו 65
 66 ב"לוחות", לא היה כך, 67
 68 אלא, "והלחת מעשה 69
 70 אלהים המה, — יצירה 71
 72 אלקית, שבה נראית 73
 74 אלקות, ולא טבע, 75
 76 והמכתב מכתב אלהים 77
 78 הוא"², — כתב אלקי, שבו 79
 80 נראית אלקות, למעלה 81
 82 מהטבע של עולם הזה

83 **הגשמי, הנשפע** — העולם הזה הגשמי מקבל השפעתו, 84
 85 מהארת השכינה שבחיכל קדשי-קדשים דעשיה, שממנה 86
 87 — מהארת שכינה זו, — נמשך אור וחיית לעולם העשיה, 88
 89 שגם עולם הזה בכללו, — העולם הזה הגשמי, שהוא הוא 90
 91 העולם הזה, כלול ב"עולם העשיה" המקבל את חיותו מהארת 92
 93 השכינה שבהיכל קדשי-קדשים של "עולם העשיה" (לאחרי 94
 95 התלבשות ב"מלכות" ד"עשיה"); אך, ב"לוחות", לא היה כך, 96
 97 אלא בהינתן חכמה עלאה — חכמה עליונה, דאצילות, 98
 99 שהיא כללות התורה שבשעשרת הדברות, נתלכשה 100
 101 במלכות דאצילות ודבריאה לבדן, — בלעדי התלבשותה 102
 103 בעולמות שלמטה מהם, והן לבדן — "חכמה דאצילות" כפי 104
 105 שהיא מלובשת במלכות דאצילות ובמלכות דריאה, בלעדי 106
 107 ההתלבשות שלאחריהן, המיוחדות באור אין-סוף שבתוכן 108
 109 — הן הנקראות בשם "שכינה", השורה בקדשי-קדשים 110
 111 דבית ראשון, על ידי התלכשותה — של השכינה, בעשרת 112
 113 הדברות החקוקות בלוחות שבארון כנס — האותיות 114
 115 החקוקות בלוחות, היה בהן משום ענין של "נס", כמאמר 116
 117 חכמינו ז"ל, שהאותיות "מ" ו"ס" שבלוחות — "בנס היו 118
 119 עומדים", כי בהיותן חקוקות מעבר לעבר, לא יכלו לעמוד — 120
 121 רק בנס, שהרי לא ניתן להן במה להיתפס, ועשרת הדברות

1 התלבשותה בהיכל קדשי-קדשים שב"עולם הבריאה", ולאחרי 2
 3 התלבשותה ב"מלכות" שב"בריאה" (שהתלבשות זו, מאפשרת 4
 5 שתוכל להאיר בהיכל קדשי קדשים של "עולם היצירה"). 6
 7 ואילו, השכינה ששרתה בבית המקדש הראשון, הגם שאף שם, 8
 9 היה זה על ידי 10
 11 התלבשותה ב"מלכות" 12
 13 שב"עולם הבריאה", אך 14
 15 היה זה באופן שהסתרה 16
 17 מהתלבשות זו, היתה 18
 19 מעטה יותר, ואותו אור 20
 21 שהאיר (בבית המקדש) 22
 23 אחרי הסתרה זו, עדיין 24
 25 שייך רק ל"עולם" 26
 27 הבריאה" ולא ל"עולם" 28
 29 היצירה". — ולמרות שביט 30
 31 המקדש הוא הרי בעולם 32
 33 הזה הגשמי, וכיצד, 34
 35 איפוא האירה שם 36
 37 מדריגת שכינה, בצורה 38
 39 נעלה, וחזקה יותר וביתר 40
 41 גילוי, מאשר בעולמות

42 העליונים? — הרי זה, משום: **פי עשרת הדברות הן כללות** 43
 44 **התורה כלה**, — הן כלולות את כל התורה כולה, כפי שמוסבר 45
 46 באזהרות רבי טעדיה גאון, כיצד כלולות בעשרת הדברות, כל 47
 48 תרי"ג מצוות התורה, (ולהעיר מהתחלת פרק כ'), **דנפקא מגו** 49
 50 **חכמה עלאה**, — שהיא (התורה) באה מ"חכמה עילאה" 51
 52 (חכמה שב"עולם האצילות"), **דלעילא לעילא מעלמא** 53
 54 **דאתגליא**, — שלמעלה מעלה מהעולם של התגלות, כמו 55
 56 "מלכות" של "עולם האצילות", בחינת ה"שכינה", הנקראת 57
 58 "עלמא דאתגליא", כי זוהי ההתגלות של אור אין-סוף 59
 60 בעולמות — והרי, תורה היא למעלה מ"עלמא דאתגליא", 61
 62 למעלה מ"שכינה"; ולכן יש בכוח התורה להיות "לבוש" שלא 63
 64 יתבטל בפני אור השכינה המתלבש באותו לבוש. אך, לבוש 65
 66 המסתיר, הוא דוקא כשהוא יורד בענין שלמטה משכינה, שלכן 67
 68 הוא מסתיר על אור השכינה שיוכל להתקבל; ברם, התורה, 69
 70 כפי שבאה בעשרת הדברות שבלוחות, איננה באופן שתהיה 71
 72 כמו הענינים שבעולם הגשמי, אלא — כפי שיוסבר להלן — היא 73
 74 נשארה באותה מדריגה שלמעלה מהעולמות העליונים 75
 76 האמורים. **וכדי לחקון** — את עשרת הדברות, **בלוחות אבנים** 77
 78 **גשמיים** — לא ירדה — "חכמה עילאה" שהיא תורה, **ממדרגה** 79
 80 **למדרגה, בדרך השתלשלות העולמות** — המשתלשלים

ולכן נלפענ"ד — דמפרש בתניא ב' מעלות שבביהמ"ק: 1) מצד האור — עשה"ד הן כללות כו' (ראה ג"כ בביאור הרי"י ש"י קארף). 2) מצד אופן המשכתו ("וכדי לחקון") — לא ירדה כו' [בס"י שם — מעלה שלישית — שבדברים תחתונים]. והמעלה לגבי כל עולמות העליונים: 1) גילוי עצמות אוא"ס כו' "מפני הלוחות שהיו שם ומטעם הנ"ל" (ס"י שם אלא שהלוחות פעלו שעי"ז יתוסף גם בהיכל ק"ק דבריאה — כצ"ל כדי שלא יוקשה בס"י מיני' ובי', וכמושי"כ באוה"ת (עט"ז) בחילוק — בריאה מצ"ע או כשמאיר מאצ"י), 2) השגת המהות לא רק ידיעת המציאות (כ"מ באוה"ת עט"ז), 3) בחי' שלמע' מסובב וממלא, בחי' עונג העליון (כ"מ באוה"ת ערל"ג) [וכיון שממלא נמשך מקום, ומסובב — למע' ממקום, הרי הבחי' שלמע' משניהם ממנה נמשך: מקום ארון (וביחד עם זה) אינו מן המדה]. 2. שמות כה, טז. 3. מגילה ב, ב.

1	שבלוחות, היו ומעשה אלהים חיים – הוא השם שבספירת	לְיֹדְעֵי חַן – חכמה נסתרה, היא תורת הקבלה] שספירת
2	"בינה" של "עולם האצילות", המאיר ב"עולם הבריאה",	"בינה" של "עולם האצילות", מאירה ב"עולם הבריאה", שהוא
3	כדלהלן: [הוא – אלקים	עדיין ענין של "עלמא
4	4 חיים" בספירות, הוא	דאתכסיא" (עולם מכוסה
5	5 ספירת בינה של עולם	ונעלם), כלומר: "בריאה"
6	6 האצילות, הנקראת	הוא "עולם", אבל עדיין
7	7 "עלמא דאתכסיא", –	לא במציאות של "יש",
8	8 העולם המכוסה, המקנן – ומאיר, בעולם הבריאה, פנוע	דבר שבהגלות.

יום שישי ד' סיון

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 148, ובבית שני... עד עמ' 148, יסד ברתא.

17	ובבית שני שלא היה בו הארון והלוחות, – בין חמשת	גם "היכל קדשי קדשים" שבבית המקדש, הרי באיזה היכל של
18	18 הדברים שחסרו בבית שני, היו הארון והלוחות, אמרו רבותינו	קדשי-קדשים מתלבשת השכינה? שהרי, כאמור, התלבשות
19	19 וזכרונם לברכה; שלא היתה שכינה שורה בו, פרוש – לא,	השכינה היא רק ב"היכל קדשי קדשים" שהוא לבוש לאור
20	20 שבבית המקדש השני לא היתה השראת השכינה כלל, אלא	השכינה – יסביר רבנו הזקן להלן, שתורה ומצוותיה הן הם

ליקוטי אמרים

21	הכוונה: מדרגת שכינה	"היכל קדשי קדשים"
22	22 שהיתה שורה בבית	וה"לבוש" לאור השכינה,
23	23 ראשון שלא פנה	אין לו להקדוש-ברוך
24	24 השתלשלות העולמות,	הוא בעולמו אלא ארבע
25	25 – אותה מדרגת השכינה	אמות של הלכה
26	26 – לא היתה שורה בבית	בלבר", – תורה, היא
27	27 השני, אלא בחינה קטנה	ה"היכל קדשי קדשים"
28	28 יותר של שכינה, שאינה	המאחדת את הקב"ה עם
29	29 בערך כלל למדרגת	העולם, ש"הקדוש", אור
30	30 השכינה שבבית ראשון,	שהוא קדוש ומובדל, אור
31	31 אלא בבית שני היתה	השכינה, יהיה "ברוך"
32	32 שורה – השכינה, פנה	(מלשון המשכה) – יימשך
33	33 השתלשלות והתלבשות	בעולם. ו"אפילו אחד
34	34 מלכות דאצילות – כפי	שיושב ועוסק בתורה –
35	35 שהיא מתלבשת במלכות	שכינה עמו", גדאיתא –
36	36 דבריא, ודבריא –	כמו שכתוב בפרכות
37	37 מלכות של עולם	פרק קמא, – בפרק
38	38 הבריאה, במלכות	ראשון של מסכת ברכות ²⁰
39	39 דיצירה, ודיצירה –	– פרוש "שכינה עמו" –

40	40 ומלכות של "עולם היצירה" כפי שהיא מתלבשת בהיכל	שבהיותו נברא של עולם הזה הגשמי, מאיר בו אור השכינה, –
41	41 קדשי-קדשים העשיה, – בחכמה-בינה-דעת, הנקראת	באיזו מדרגה של הארת השכינה, מדובר? – פנה
42	42 "היכל קדשי-קדשים", של עולם העשיה, וקדשי-קדשים	השתלשלות והתלבשות מלכות דאצילות במלכות
43	43 העשיה – בלי ההתלבשות של מלכות של "עולם העשיה", הנה	דבריא ויצירה ועשיה. – שלא כהשראת השכינה בקדשי-
44	44 מתלבש בקדשי-קדשים שבבית המקדש שלמטה, ושרתה	קדשים (אפילו) של בית שני, שלא היתה על-ידי התלבשות
45	45 בו – בבית המקדש השני, השכינה – אותה מדרגת שכינה	במלכות ד"עשיה". ההבדל שבין השראת השכינה שבתורה
46	46 של מלכות היצירה התלבשת בקדשי-קדשים העשיה. ולכן	לבין המשכת והארת השכינה בעולם בכלל, שבאה גם כן דרך
47	47 – מפני שבקדשי-קדשים שבבית המקדש, היתה השראת	אותו סדר השתלשלות – מתבטא בכך שבעולם, זה בא על-ידי
48	48 השכינה, לא היה רשאי שום אדם לפגוע שם, – בקדשי-	לבוש של "קליפת נוגה", מה שאי-כן בתורה ומצוות. טעמו של
49	49 קדשים שבבית ראשון ושני, לבד פנה גדול – היה מותר לו	דבר, מדוע השראת השכינה שעל-ידי תורה, צריכה גם כן
50	50 להיכנס שם, ביום הפפורים. ו"משחרב בית המקדש – כולל	לעבור דרך ההתלבשות במלכות של "עולם העשיה" – יוסבר

27 בארוכה באגה"ק סכ"ט. וְתַרְיָג – 613, מְצוֹת הַתּוֹרָה עִם
28 שְׁבַע מְצוֹת דְרָבָנָן בְּגִימַטְרִיא "כְּתָר", 620, שְׁהוּא רְצוֹן
29 הָעֲלִיּוֹן בְּרוּךְ-הוּא – רצון נקרא כתר, כי רצון הוא ענין של
30 מקיף, כמו הכתר שהוא מקיף על הראש והמחוץ – ראה

31 בארוכה לקמן ב"אגרת
32 הקודש" סימן כ"ט,
33 הַמְלֻבָּשׁ – הרצון העליון
34 מְלֻבָּשׁ, בְּחֻמְתּוֹ
35 וְתַבְרָה, – כלומר: לזה
36 שהתורה היא חכמתו
37 יתברך – שבירידתה
38 בהשתלשלות העולמות,
39 היא מהווה "היכל קדשי
40 קדשים" לשכינה –
41 מיתוסף כאן גם הענין של
42 רצון העליון שהוא

43 למעלה מחכמה, וזהו במיוחד ב"דבר הלכה" ומצוות שהם רצון
44 הקב"ה, הַמְיֻחָדוֹת – חכמתו ורצונו יתברך, כְּאוֹר אֵינְסוּפָה
45 בְּרוּךְ-הוּא בְּתַכְלִית הַיְחוד. – בהקשר למה שלמדנו שתורה
46 באה מ"חכמה עילאה" – יסביר רבנו הזקן להלן, שגם תורה
47 שבעל-פה באה מ"חכמה", ובלשון ה"תניא": וְ"ה' בְּחֻמְתּוֹ יָסַד
48 אֲרָץ" – היא תוֹרָה שְׁבַע-פָּה – שנקראת "ארץ", ו"ארץ" זו
49 "יסוד" הקב"ה ב"חכמה", דְּנִפְקָא – "ארץ" זו, שהיא תורה
50 שבעל-פה, יוצאת מְחֻמְתּוֹ עֲלָא – מחכמה העליונה, כְּמוֹ
51 שְׁפָתוֹ בַּיָּדָה ד' אַבָּא – חכמה, יָסַד בְּרַתָּא – מלכות; שהיא
52 תורה שבעל-פה, "מלכות פה", תורה שבעל-פה קרינן לה".

1 להלן, שהוא, מפני שהמצוות והתורה, הן ברובן הגדול, מצוות
2 מעשיות – מצוות שיש לעשותן ב"מעשה" – הרי שאור השכינה
3 בא כאן בענין של "מעשה" ו"עשיה", לכן זה צריך להיות עלידי
4 התלבוש גם ב"מלכות" שב"עולם העשיה", כִּי תַרְיָג – 613,

5 מְצוֹת הַתּוֹרָה, רָפָן
6 כְּבָלָן הֵן מְצוֹת
7 מְעֻשׂוֹת, וְגַם – המצוות,
8 הַתְּלוּיֹת בְּדַבּוּר
9 וּמְחֻשָּׁה, כְּמוֹ תְלָמוּד
10 תּוֹרָה וּבְכַרְתָּ הַמְּזוּן
11 וְקִרְיַת-שְׁמַע וְתַפְלָה –
12 שהגם שמצוות אלו
13 קשורות במחשבה –
14 לחשוב ולהבין מה
15 שלומדים ולחוש ולהרגיש
16 בכוונה שבקריאת שמע

17 ושבתפילה – הרי שאין הן לכאורה שייכות ל"עשיה", הָאֵא קְיָמָא
18 לָן – מקובל עלינו, ד'הרהור לָאו בְּדַבּוּר דְּמִי", – מחשבה
19 איננה כמו דיבור, וְאֵינּוּ יוֹצֵא יָדֵי חוֹבְתוֹ בְּהַרְהוּר וְכּוֹנֵה לְבַד
20 – גם לא בהרהור הקרוב לדיבור, לחשוב כיצד לדבר, שזה נקרא
21 "הרהור", עַד שְׁיוֹצֵא בְּשַׁפְתָּיו, וְקִיָּמָא לָן – ומקובל עלינו
22 באופן הברור ביותר, ד'עֲקִימַת שְׁפָתָיו – בשעת הדיבור, הֵוֵי
23 הוּא, מְעֻשָּׂה" – כך, שגם במצוות אלו, ישנו הענין של מעשה
24 ועשיה. הערת ב"ק אדמו"ר שליט"א: "ועדיין צ"ל הדיק דר"א
25 של הלכה דוקא בא במקום קה"ק, ולא עוסק בתורה סתם אף
26 שגם אז השכינה עמו – ומבאר שבוה יש גם מעלת הרצון, –

יום שבת קודש ה' סיון

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 148, וז"ש הינוקא... עד עמ' עה, ית' וית'.

70 הנשרפת עלידי תורה ומצוות: כמו ב"פתילה" גשמית, שהחלק
71 העליון שלה – נשרף מהאש, כך גם באדם, שעלידי תורה
72 ומצוות, נשרפים הלבושים של מחשבה, דיבור ומעשה של
73 הנפש הבהמית, באש של אור השכינה, עלידי המחשבה,
74 דיבור ומעשה של תורה
75 ומצוות; ולכן, על ה"שמן"
76 להתבטא ב"עובדין טבין",
77 מעשה המצוות, הבאים
78 מחכמתו יתברך, ולא די

79 בתורה בלבד (שהיא הרי חכמה) שתשמש ל"שמן", כי מעשה
80 המצוות דוקא מביאים לכך שאור השכינה ימשך ב"פתילה" –
81 בנפש החיונית, וזאת עלידי שהנפש החיונית נשרפת באור
82 השכינה המאיר על ראשו. ובלשון ה"תניא": וְהוּוּ שְׂאֵמֵר
83 הַיְנוּקָא: – ב"זוהר", מובא לעיל בפרק ל"ה: ד'נְהוּרָא עֲלָא
84 דְּאֲדָלִיק עַל רִישִׁיה" – הוּא שְׂכִינְתָא – אֲצַמְרִיךְ לְמִשְׁחָא,
85 – האור העליון המאיר על ראשו (של יהודי), שהוא "שכינה"
86 – צריך ל"שמן", פְּרוּשׁ לְהַתְלַבֵּשׁ בְּחֻמְתּוֹ, הַנְקָרָא "שְׁמֵן"

53 להלן, מסיים רבנו הזקן, מה שהחל להסביר (בפרק נ"א) בתוספת
54 ביאור, לשון ה"ינוקא" ב"זוהר", שאמר שאור השכינה המאיר
55 על ראש האדם – צריך ל"משחא", לשמן, והינוקא מוסיף "ואינון
56 עובדין טבין" – ואלה הם מעשים טובים, מעשה המצוות; בכל
57 מקום מציין "שמן" את
58 הענין ה"חכמה" – איזו
59 שייכות, איפוא, יש
60 למעשה המצוות,
61 ל"חכמה" הנקראת

62 "משחא" – שמן? – יוסבר להלן, שעל אור השכינה להתלבש
63 בחכמה, שהיא שמן, מפני שחכמה, מוחין, היא כלי ולבוש לאור
64 השכינה, והיא החכמה המלוכשת בתורה; ברם, כדי להמשיך
65 את אור השכינה שיאיר בנפשו האלקית של יהודי – צריכים
66 לא רק לשמן (חכמה) הנהפך כולו לאור, אלא גם ל"פתילה"
67 שהיא (עלידי השמן) פועלת שהאש (שטבעה להימשך
68 למעלה) תחזיק עצמה בנר – ה"פתילה" בנפש האדם, היא
69 הנפש החיונית המחיה את הגוף, בחיים גשמיים, זוהי הפתילה

40 הבהמית לטוב ולקדושה, כפי שהדבר בצדיקים, אלא רק
41 הלבושים, מחשבה, דיבור ומעשה של הנפש הבהמית, נהפכים
42 לטוב על-ידי מחשבה, דיבור ומעשה של התורה והמצוות
43 שלהם - וביחס ל"בינונים" זה נקרא כליון ה"פתילה", של הנפש

44 החיונית שלהם, הנהפכת
45 לאור ולקדושה. **כִּי עַל־**
46 **יְדֵי הַתְּהַפְּכוֹת נֶפֶשׁ**
47 **הַבְּהֵמִית הַבְּאֵה מְקַלֶּפֶת**
48 **נֶגְהָ מִחֲשׂוֹבָא לְנִהוּרָא**
49 **וְכוּ' - הַנְּהַפְּכַת מִחוּשׁךְ**
50 **הַקְּלִיפָה לְאוֹר הַקְּדוּשָׁה,**
51 **נַעֲשֶׂה בְּחִינַת "הַעֲלָאת**
52 **מִן נוֹקְבִין", - כִּי**
53 **שֶׁכֶּר לְמַדְנָה, וְהַכּוּוֹנָה**
54 **לְהַתְּעוֹרְרוֹת שֶׁהַעֲבוּדָה**
55 **שֶׁל הַמְּקַבֵּל, מְעוֹרֶרֶת**
56 **לְמַעַלָּה, לְהַמְּשִׁיךְ אוֹר**
57 **הַשְּׂכִינָה, - לֹא רַק שֶׁמֶן**
58 **חֲכָמָה - תּוֹרָה - שְׁהוּא**
59 **כִּלֵּי לְאוֹר הַשְּׂכִינָה,**
60 **"לְקַלוֹט" אֵת הָאוֹר, אֵלֶּא**
61 **הִיא מִמְּשִׁיכָה אֵת אוֹר**
62 **הַשְּׂכִינָה, הִיא בְּחִינַת**
63 **גְּלוּי אוֹר אֵין־סוּף בְּרוּךְ**
64 **הוּא, עַל נֶפֶשׁוֹ הַאֱלֹהִית**

65 **שֶׁבְּמִחוּץ שֶׁבְּרֵאשׁוֹ - שֶׁלֹּכַן אוֹמֵר ה'יְנוּקָא** "ההוא נהורא דעל
66 רישיה" - האור שעל ראשו (על המוחין) של יהודי - "איצטרך
67 למשחא" - צריך ל"שמן", "ואינון עובדין טבין" - ואלה הם
68 מעשים טובים. **וְכִּי וּזְכָן הֵיטֵב מַה שֶׁבְּתוֹב:** "כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ
69 **אֵשׁ אֹכְלָה הוּא", - כְּלוּמַר: כְּמוֹ שְׂאִי־אֶפְשֶׁר לֹאשׁ לְהִיאָחוּ**
70 **בְּדַבֵּר, רַק עַל־יְדֵי שְׂאוֹתוֹ דְּבַר נִשְׂרָף וְנִכְלָה עַל־יְדֵי הָאֵשׁ - כִּךְ**
71 **מֵאִיר אוֹר הַשְּׂכִינָה, שֶׁה' יְהִיֶּה אֶלְקִיךְ - אֶלְקָה שֶׁלְךְ, שִׂאִיר עַל**
72 **נֶפֶשׁ יְהוּדִי - הֲרִי זֶה דּוֹקָא עַל־יְדֵי שְׁהוּא "אֵשׁ אוֹכְלָה", אֵשׁ**
73 **שׁוֹרְפָת וּמִכְלָה אֵת הַפְּתִילָה שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הַחִיוֹנִית, שֶׁהַנֶּפֶשׁ**
74 **הַחִיוֹנִית שְׁהִיא בֵּאָה מְקַלֶּפֶה - נִשְׂרַפָת וְנִהַפְּכָת לֹאשׁ שֶׁל**
75 **קְדוּשָׁה, וְכִּמוֹ שֶׁנֶּחְתְּבָא בְּמָקוֹם אַחֵר⁸ - שְׁדוּקָא הַתְּבַטְלוֹתוֹ**
76 **שֶׁל יְהוּדִי, שֶׁמְבַטֵּל אֵת עֲצֻמוֹ לְהַקְבִּי"ה, וּמִתְּבַטֵּל מִמְּצִיאוֹתוֹ -**
77 **כְּמוֹ דְּבַר ש"נִשְׂרָף" וּמֵאֲבָד אֵת מְצִיאוֹתוֹ - דְּבַר זֶה דּוֹקָא מִמְּשִׁיךְ**
78 **עַל־יֵד אֵת אוֹר הַשְּׂכִינָה:**

1 **מִשְׁחַת קִדְשׁ", - "קִדְשׁ" זֶה "חֲכָמָה", כְּמוֹ שֶׁבְּתוֹב בְּיָהֳרֵר -**
2 **ש"שֶׁמֶן מִשְׁחַת קִדְשׁ" הוּא "חֲכָמָה" - וְאוֹר הַשְּׂכִינָה ש"עַל**
3 **רֵאשׁוֹ", צָרִיךְ ל"שֶׁמֶן", כְּלוּמַר: עַל־יֵד לְהַתְּלַבֵּשׁ בְּחֲכָמָה שְׁהִיא**
4 **הַלְּבוּשׁ, הַכִּלֵּי, לְאוֹר הַשְּׂכִינָה - וְה'זוֹהַר" מְסִיִּים שֶׁם, אֵת דְּבַר**

5 **הַיְנוּקָא: "וְאֵינוֹן עוֹבְדִין**
6 **טְבִין" - וְאֵלֶּה (הַשֶּׁמֶן)**
7 **הֵם, מְעַשִּׂים טוֹבִים, מְעַשֶׂה**
8 **הַמְּצוּוֹת, הֵן תְּרִי"ג - 613,**
9 **מְצוּוֹת - לְכַאוּרָה, צָרִיךְ**
10 **לְהִבִּין: אֵיזוֹ שִׁיבוֹת יֵשׁ**
11 **לְמַעַשֶׂה הַמְּצוּוֹת -**
12 **ל"שֶׁמֶן", חֲכָמָה? אֵלֶּא,**
13 **מִפְּנֵי שֶׁהֵם תְּרִי"ג הַמְּצוּוֹת,**
14 **וְהַתְּהַפְּכוֹת מִחֲשׂוֹבָא לְנִהוּרָא**
15 **וְתַבְרָךְ, - וּמְדוּעַ לֹא**
16 **מִסְפִּיקָה לְכַךְ, תּוֹרָה**
17 **בְּלִבְד, שְׁהִיא שֶׁמֶן, חֲכָמָה,**
18 **וְצָרִיכִים גַּם ל"עוֹבְדִין**
19 **טְבִין" - לְמַעַשֶׂה הַמְּצוּוֹת**
20 **הַנִּמְשָׁכִים מִחֲכָמָה? - בְּיָדֵי**
21 **לְאָחוּ אוֹר הַשְּׂכִינָה**
22 **בְּפְתִילָה, הִיא נֶפֶשׁ**
23 **הַחִיוֹנִית שֶׁבְּנוֹף,**
24 **הַנִּקְרָאת פְּתִילָה עַל־**
25 **הַרְדֵּי־מִשְׁלָל כִּי כְּמוֹ**

26 **שֶׁבְּנֵר הַנֶּשֶׁמִי הָאוֹר מֵאִיר עַל־יְדֵי כְּלִיֹן וְשֶׂרְפַת הַפְּתִילָה**
27 **הַנִּהַפְּכָת לֹאשׁ - כִּךְ אוֹר הַשְּׂכִינָה שׁוֹרְפָה עַל נֶפֶשׁ הַאֱלֹהִית**
28 **- שְׁהִיא "נֵר" - "נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם", עַל־יְדֵי כְּלִיֹן נֶפֶשׁ**
29 **הַבְּהֵמִית וְהַתְּהַפְּכוֹתָהּ מִחֲשׂוֹבָא לְנִהוּרָא - מִחוּשׁךְ**
30 **(הַקְּלִיפָה) לְאוֹר (הַקְּדוּשָׁה), וּמִמְרִירוֹ לְמִתְקָא - מִמְרִירוֹת**
31 **(הַקְּלִיפָה) לְמִתְקוֹת (הַקְּדוּשָׁה) בְּצַדִּיקִים, - שְׁבָהֵם הַדְּבַר כִּךְ,**
32 **כְּאִמּוֹר לְעֵיל פֶּרֶק י', שֶׁהֵם מִהַפְּכִים אֵת מַהוּת וְעֲצֻמוֹת נֶפֶשׁ**
33 **הַבְּהֵמִית, מִדוּתִיהָ וּשְׂכָלָה, מֵרַע לְטוֹב וְקְדוּשָׁה, אוֹ לְפָחוֹת**
34 **עַל־יְדֵי כְּלִיֹן לְבוּשִׁיָה - שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית, שֶׁהֵן מִחֲשָׁבָה**
35 **דְּבִיבּוֹר וּמְעַשֶׂה, - שְׁהִיוּ לְפָנֵי כֵן לְבוּשִׁים שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית,**
36 **שְׁהִיא נֶפֶשׁ שֶׁל קְלִיפָה, וְהַתְּהַפְּכוֹתָהּ מִחֲשָׁבָה תְּקַלְפֹת לְאוֹר**
37 **ה' אֵין־סוּף בְּרוּךְ־הוּא - הַמְּלַבֵּשׁ וּמִיָּחֵד בְּמִחֲשָׁבָה דְּבִיבּוֹר**
38 **וּמְעַשֶׂה שֶׁל תְּרִי"ג מְצוּוֹת הַתּוֹרָה, בְּבִינּוּנִים - כִּי שֶׁלְּמַדְנָה**
39 **בְּפֶרֶק י"ב, שֶׁבְּבִינּוּנִים" לֹא נִהַפְּכוֹת מַהוּת וְעֲצֻמוֹת הַנֶּפֶשׁ**

יום ראשון

יום רביעי

כח אייר, מג לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: במדבר, רביעי עם פירש"י.

תהלים: קלה-קלט.

תניא: פרק נב. וכמו . . . "עג" האור מהשמש.

באחד החזיונות לילה שראה ה"צמח צדק" את רבנו הזקן, בתוך שלשים להסתלקותו, אמר לפניו המאמר "על שלשה דברים העולם עומד". אחרי המאמר, אמר לו: "איש מזריע תחלה יולדת נקבה" – זהו אמר. "אשה מזרעת תחלה יולדת זכר" – זהו אתה.

יום שני

יום חמישי

כט אייר, מד לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: במדבר, חמישי עם פירש"י.

תהלים: קמ"קג.

תניא: אבל השכינה . . . "עג" השמש בלבד.

עלית הנשמה היא שלש פעמים בכל יום בהג' תפלות, ובפרט נשמת הצדיקים דילכו מחיל אל חיל. ודבר ודאי, אשר בכל עת ובכל מקום קדוש היותם, נושאים רנה ותפלה בעד המקשרים אליהם ואל פקדתם ושומרים פקדיהם, ובפרט בעד תלמידיהם ותלמידי תלמידיהם, להנשע בגשמיות וברוחניות.

יום שלישי

יום ששי

א סיון, מה לעומר, ר"ח

ה'תש"ג

עד י"ב בחדש – ועד בכלל – אין אומרים תחנון.

שיעורים. חומש: במדבר, ששי עם פירש"י.

תהלים: א"ט.

תניא: ומהו הלבוש . . . "עג" התורה.

"זרוק חוטא לאוירא, אעקריה קאי" [=זרק מקל לאויר – על 'עקרו' למקורו הוא תמיד יחזר]. נחלה בלי מצרים הנחילו אבותינו רבותינו הקדושים לכבוד חסידים הראשונים, אשר בני בנייהם ובני בנותיהם לדורותיהם, באיזה מדינה וסביבה שיהיו, יהיה אצלם אותו ה"עקריה", והוא המשכת פנימיות הלב אל צור מחצבתו. לפעמים ה"עקריה" מכסה ונעלם בכמה לבושים, וזאת היא עבודת החפץ בחיים, להסיר את הפסוים ולקבע לו זמני למוד בתורת החסידות ולנהג במנהגי עדת החסידים.

יום רביעי

שבת

ב סיון, מו לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: במדבר, שביעי עם פירש"י.

תהלים: י"ז.

תניא: ובירידתה . . . בשם שכינה.

אנא בכח – דקבלת שבת – אומרים בלחש.

ופרוש עלינו כו' – דקבלת שבת – בצמידה.

בשנת תקפ"ט חל שבת פרשת במדבר ה' בסיון. קדם הדלקת נרות של שבת אמר ה"צמח צדק" מאמר "שאו את ראש גו' אבותם". פרש 'שאו' כפרוש הרב אבן-עזרא, מענין "כי תשא את ראש". ובאור הענין, שעל-ידי עבודת הארת הנשמה שבגוף, נעשה עליה בראש ועצם הנשמה כמו שהיא למעלה. והסביר כמה פסוקים ומאמרי זהר ומדרש. בשבת בצעהרים אמר רבנו הדרוש "וארשתיה לי לעולם" ובאורו שנדפסו ב"לקוטי תורה". ביום א' דחג השבועות אמר רבנו את

הדרוש ו"ספרתם לכם" ובאורו - שגדפסו ב"לקוטי תורה". ביום השני דחג השבועות בסעודת יום-טוב אמר רבנו את הדרוש "והחכמה מאין תמצא", והוא באור השני בענין "תספרו חמשים יום" הנדפס ב"לקוטי תורה".

יום חמישי

יום ראשון

ג סיון, מז לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: נשא, פרשה ראשונה עם פירש"י.
תהלים: יח"כב.
תניא: פרק נג. והנה . . . 148- לי"ח.

בשהספרו בימי הגבלה, קדם ערב חג השבועות, לא היתה רוח אדוני-אבי-מורי-ורבי [הרש"ב] נוטה מזה. המעיין בשיטת 'תוספות' דבור-המתחיל "תורה" (שבת פט. א) יבין, שחג השבועות הוא זמן עת רצון למעלה, וה' יתברך מטריד את המקטרג על עם ישראל, כדגמת הטרדתו בשעת התקיעות בראש השנה ויום הקדוש דצום כפורים.

יום שני

יום שני

ד סיון, מח לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: נשא, שני עם פירש"י.
תהלים: כג"כח.
תניא: ובבית שני . . . 148- ברתא.

חג השבועות הוא זמן המכשר לעשות הכל לטובת למוד התורה והעבודה בראת שמים, וכן להתעסק בתשובה בהנוגע לתורה באין מפריע משטן המקטרג, כדגמת זמן התקיעות בראש השנה ויום הקדוש דצום הכפורים.

שבת קודש

יום שלישי

ה סיון, עחה"ש, מט לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: נשא, שלישי עם פירש"י.
תהלים: כט"לד.
תניא: וז"ש הינוקא . . . במ"א.

ערב חג השבועות תקנ"ז אמר רבינו הזקן תורה:

וקדשתם היום ומחר גו' וקדשתם היום ומחר זהו מלמעלה, אבל וכבסו שמלותם דאס דארף מען אליין. דאס איז געווען די גאנצע תורה. דער צ"צ האט מבאר געווען: וקדשתם איז געזאגט געווארען צו משה'ן, און אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא, וואס זיי קענען הייליג מאכען דעם היינט און דעם מארגען, אבער מ'דארף דערצו וכבסו שמלותם - לבושי מחשבה דבור ומעשה, וואס דאס דארף מען אליין.

ערב חג השבועות תקנ"ז אמר רבנו הזקן 'תורה':

"וקדשתם היום ומחר גו'". וקדשתם היום ומחר זהו מלמעלה, אכל "וכבסו שמלותם" זה צריך [לעשות] לבר. זו היתה כל התורה. ה"צמח צדק" באר: "וקדשתם" נאמר למשה, ואתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא - שהם יכולים לקדש את היום ואת ה'מחר'; אך נחוץ לכך "וכבסו שמלותם" - לבושי מחשבה דבור ומעשה, שזה צריך [לעשות] לבר.

חלל טפח שבאדם

יום ראשון כ"ח אייר ה'תשע"ו

לדוגמא: בנוסח הברכה על האש "בית שמאי אומרים שברא מאור האש ובית הלל אומרים בורא מאורי האש". ומבואר בגמרא שלדעת בית שמאי "חדא נהורא איכא" ולכן מברכים בלשון יחיד, ולדעת בית הלל "טובא נהורי איכא בנורא" (שלהבת אדומה לבנה וירקרקת. רש"י), ולכן מברכים בלשון רבים. כמובן, אין מחלוקת בכך שבמציאות רואים כמה גוונים, אלא שמברכים רק כאשר נהנים מן האור ('שיאותו לאור'), ולדעת בית שמאי ההנאה היא עם ראיית האור באופן כללי וכיון שבמבט ראשון רואים אור אחד, צריך לברך "מאור האש". ואילו לדעת בית הלל כיון שלאחר התבוננות פרטית רואים באש כמה גוונים וכולם גורמים את ההנאה צריך לברך "מאורי האש".

והוא הדין בענייננו: כאשר רואים את האדם 'כמו שהוא', בכללות, הרי הוא מציאות אחת וגוש אחד. ולכן לדעת בית שמאי אין כאן חלל טפח, אבל בפרטיות גוף האדם הוא ציפוי חיצוני, "עור ובשר תלבישני", ובתוכו יש חלל טפח. ולכן לדעת בית הלל, מביא את הטומאה.

(לקוטי שיחות ט"ו ענף 318 הנ"ב 66)

הלכות טומאת מת פרק יח, הלכה ב: אדם שהשקוף בעד החלון והאחיל על הטמאה – מביא את הטמאה לבית ונטמא כל הבית. היה מטל על האסקפה ומקצתו פתוח הבית ומקצתו פתוח, והאחילה טמאה על מקצתו שפתוח – הבית טמא. מפני שהאדם חלול ויש בו גבה טפח, וכיון שהאחילה טמאה עליו – הרי זה פמאהיל עליה ומביא את הטמאה.

הדבר שנוי במחלוקת בית שמאי ובית הלל (אהלות פ"א מ"ד ה). לדעת בית שמאי, כיון שאין חלל טפח בין אדן החלון (או קרקע הבית) לאדם, אין האדם מביא את הטומאה. ולדעת בית הלל, "אדם חלול הוא והצד העליון מביא את הטומאה". וכיון שבגוף האדם יש חלל טפח, הרי הוא נחשב לאוהל המביא את הטומאה. וכך פסק הרמב"ם. ויש לבאר שמחלוקת בית שמאי ובית הלל כאן נובעת ממחלוקת כללית ביניהם:

לדעת בית שמאי דיני התורה נקבעים לפי התוכן הכללי של הדברים הנראה במבט ראשון, על-דרך "אין לדיין אלא מה שעינו רואות" (סנהדרין ו, ב), ולדעת בית הלל יש להתחשב בפרטי הדברים, גם אם אינם ניכרים מיד ויש לחפש אחריהם.

איך יטוס הכהן מעל בית קברות?

יום שני כ"ט אייר ה'תשע"ו

המטוס עונה להגדרה זו. האפשרות השנייה, לדעת חלק מהפוסקים, היא שהכהן יתעטף כולו בשקית ניילון גדולה שאינה מקבלת טומאה (שכן אינה גדלה מן הארץ, ראה הלכות כלים פ"א ה"ג), האטומה באמצעות דבק וכדומה. ועדיין יש לעיין: ראשית, יתכן שדבר שאינו עשוי לשימוש קבוע אלא חד פעמי אינו נחשב כלי ולא יציל מפני הטומאה, ולכן יש להשתמש בניילון המיוצר מלכתחילה לשימוש קבוע.

ולגבי נקבים בשקית לצורך נשימה: להלן (פכ"ב ה"ז) מבואר שאם ניקב הכלי בידי אדם, אפילו נקב כל שהוא, אינו מציל מן הטומאה. ולפי-זה לכאורה, כל נקב לצורך אוורור יפסול את הכלי.

אמנם כתב ה'כסף משנה' (הל' כלים פכ"א ה"ב) שכלי שנעשה מתחילתו כשהוא נקוב, אינו נחשב כניקב בידי אדם ורק אם נעשה מלכתחילה שלם ואחר כך ניקב אינו מציל, ולפי זה שקית שמלכתחילה יוצרה מחזורת לא תיחשב כניקבה בידי אדם.

הלכות טומאת מת פרק כא, הלכה א: מנין לצמיד פתיל שמציל באהל המת? שנאמר: וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא. הא יש צמיד פתיל עליו – פתור.

פוסקי זמנינו עסקו בשאלה כיצד יוכל כהן לטוס מעל בית קברות מבלי להיכשל באיסור טומאה למת ודנו האם ניתן לראות את המטוס ככלי אטום המגן על הנמצא בתוכו מפני הטומאה. ולחילופין, האם ניתן ליצור כלי אחר אליו יכנס הכהן וכך יהיה מוגן מפני הטומאה (ראה 'קונטרס כנפי יונה', 'תחומין' כב ע' 501, טהרת הכהנים כהלכתה ע' קנב ועוד).

והנה, התנאי הראשון הוא שהכלי עצמו אינו מקבל טומאה ודנו הפוסקים האם אלומיניום שהוא החומר העיקרי ממנו בנוי המטוס דינו ככלי מתכות המקבלים טומאה או רק המתכות הנזכרות בתורה בפירוש – זהב, כסף, נחושת וכו' - מקבלות טומאה (ראה שו"ת חשב האפור ח"ג סי' ע, אג"מ י"ד ב, קסג).

בנוסף לכך, ההגדרה 'צמיד פתיל' היא שהכיסוי מודבק לכלי ולא רק מונח עליו, ולכן לא ברור שאטימות דלתות

מתי נחשב העובר כילוד?

יום שלישי א' סיון ה'תשע"ו

לפרוידור.

מקור ההלכה הוא בדברי רבי אושעיא (חולק עב, א), שגם לדעת רבי ישמעאל הסובר שעובר מת במעי אמו אינו טמא,

הלכות טומאת מת פרק כה, הלכה יב: מת עברה בתוך מעיה ופשטה תחיה את דה ונגעה בו – תחיה טמאה שבעה... וטמאת תחיה מדבריהם, גזרה שפא תנע בו משיצא

ל'פרוודור', הרי אף שעדיין לא יצא החוצה, נחשב כילוד והאם טמאה טומאת לידה.

ומדייקים התוספות (שם ד"ה שהוציא) שהדברים אמורים דווקא חוץ לפרוודור, אבל ב'פרוודור' עצמו טהורה ועדיין אין הוולד נחשב לילוד. ולפי זה הקשו מדברי הגמרא (שם יז, ב) "דס הנמצא בפרוודור ספקו טמא", והרי הגמרא משווה שם דם נדה ללידה? ולכן חילקו בין דם נדה הנמצא ב'פרוודור' ספקו טמא, ללידה שהיא רק כאשר הוולד הוציא ראשו חוץ ל'פרוודור', שלא כמשמעות הגמרא. אבל לפי גרסת הרמב"ם שטומאת המילדת היא גזירה שמה תיגע בעובר "משיצא לפרוודור" כי אכן ביציאה ל'פרוודור' בלבד נחשב העובר כילוד. וגם דם נדה טמא כשיצא ל'פרוודור'.

(קונטרס אחרון י"ד ס"י קפ"ג סק"ג)

אם נגעה בו המילדת - נטמאת, גזירת חכמים שמה יוציא הוולד את ראשו חוץ ל'פרוודור' (המגיע עד פתח בית הרחם) "והרי הוא כילוד ומטמא" (רש"י שם) והמילדת טטעה לחשוב שהיא טהורה כי עדיין לא נולד.

ואדמו"ר הזקן מדייק מלשון הרמב"ם - "שמה תגע בו משיצא לפרוודור" - שגם אם העובר עדיין ברחם, אם הגיע ל'פרוודור' הרי הוא כבר כילוד ומטמא (כי אין העובר מטמא עד שנולד. תוס' שם ד"ה גזירה). ואילו לפי הגרסה שלפנינו, "שמה יוציא הוולד ראשו חוץ לפרוודור" פירוש הדבר שהעובר נחשב כילוד רק בצאתו ל'בית החיצון' שמחוץ לפרוודור הרחם.

והנה, בגמרא (נדה מב, ב) הובאו דברי רבי אושעיה גם לענין טומאת יולדת - שאם הוולד הוציא ראשו חוץ

דלתות על שוורים, ומטריה בשבת

יום רביעי ב' סיון ה'תשע"ו
ויש שכתבו שאמנם דין זה נאמר רק לדעת הסוברים שאהל זרוק נחשב אהל (תוספות סוכה כא, א), אך בדעת הרמב"ם אין לומר כן שהרי פסק שאהל זרוק אינו נחשב אהל ובכל זאת הביא הלכה זו!

ומבאר ה'נודע ביהודה' (מהדורת א"ח ל):

כתבו התוספות (עירובין ל, א) שאף כי אהל המיטלטל בפני עצמו אינו נחשב אהל, כאשר הוא מונח על דבר אחר הנחשב אהל, ממילא חל גם עליו שם אהל, ומאחר והשוורים עצמם נחשבים אהל, כנלמד מהכתוב 'עור ובשר תסוככני', ממילא גם הדלתות שעליהם נחשבות אהל וחוצצות בפני הטומאה.

ולפי זה כתב שאין להתיר פתיחת מטריה בשבת, כי אף שמצד עצמה אינה נחשבת אהל, מאחר והאדם הנושא אותה נחשב אהל (כי מהפסוק 'עור ובשר תסוככני' למדים שכל בעל חי נחשב אהל), גם המטריה נחשבת אהל ואסור לפותחה בשבת.

הלכות פרה אדומה פרק ב, הלכה ז: מביאין שוורים... ומניחים על גביהן דלתות, ויושבין התינוקות על גבי הדלתות, כדי שיתחיה האהל מבידיל בינים לבין הארץ, מפני קבר התהום. האם בפתיחת מטריה בשבת יש איסור 'עשיית אהל'?

כדיני טומאה נחלקו תנאים האם 'אהל זרוק' (המיטלטל ממקום למקום) נחשב אהל וחוץ בפני הטומאה. ולהלכה פסק הרמב"ם (הל' טומאת מת פ"א, ה"ה) שאינו נחשב אהל. ויש שלמדו מכאן שגם לגבי איסור עשיית אהל בשבת אהל המיטלטל אינו אהל, וממילא אין איסור בפתיחת מטריה שנועדה להיטלטל ממקום למקום.

אך בהלכה זו מבואר שהתינוקות שנשלחו למלא מים עבור אפר הפרה היו יושבים על גבי שוורים שעליהם דלתות, וזאת משום שאם ישבו על גבי השוורים עצמם, יתכן שיעברו מעל טומאה, ולכן היו יושבים על גבי דלתות, כדי שרגליהם לא יצאו החוצה.

ולפי הדעה שאהל זרוק אינו נחשב אהל, לכאורה קשה איך מועילות הדלתות לחצוץ בפני הטומאה?

מי ים למי חטאת ולנטילת ידיים

יום חמישי ג' סיון ה'תשע"ו
צורך בטעם זה כי הם פסולים מחמת מליחותם. ב. רק מים שאין תקנה למליחותם פסולים למי חטאת, אך מי הים ניתנים להמתקה באמצעים שונים, ולכן פסולים רק משום שאינם כמעין.

ולגבי נטילת ידיים, נפסק ב'שולחן ערוך' (א"ח קס, ט) שמים מלוחים פסולים לנטילה, וכתב על כך ה'מגן אברהם' (שם סק"ב): 'מי הים ראויין לשתיית הכלב אם מרתיחין אותן, וה'מחצית השקל' (שם) ביאר כוונתו שמאחר ואם ירתיחו את המים יהיו ראויים לשתייה, הרי הם כשרים לנטילה גם ללא הרחצות. ולפי זה דין נטילת ידיים כדין מי חטאת.

אך אדמו"ר הזקן (שם ס"ב) כתב: 'זמי הים הן מלוחין

הלכות פרה אדומה פרק ו, הלכה יב: מים המפין והמכבין - פסולין. ואלו הן המפין: המלוחים או הפושרים. הקשה ה'כסף משנה': לעיל (הלכה י) כתב הרמב"ם שמי הים הגדול פסולים למי חטאת כי הוא נחשב כ'מקוה' ולא כמעין. ולכאורה, לפי המבואר כאן שמים מלוחים פסולים, בלא-הכי מי הים פסולים מחמת מליחותם, ולשם מה הוצרך לטעם אחר?

ותירץ:
א. במקומות מסוימים בים יש מים מתוקים, 'כמו שהוא ידוע לספנים שמכירים המקומות ההם ושואבים מהם ושותים'. ולגבי מים אלו הוצרך הרמב"ם לתת טעם שפסולים כי אינם כמעין, אך לגבי שאר מי הים אכן אין

אין די שיקראו מים אלא הם צריכים להיות ראויים לשתייה בפועל, ומטעם זה מים סרוחים פסולים לנטילת ידיים אף שהם קרויים מים, ולכן מי הים כשרים לנטילה רק אם הרתיחו אותם והם ראויים לשתייה בפועל (ראה 'קבא דקשייטא' כב, 'קבא דתירוצא' (גשטטנר) סם).

ואין ראויין לשתיית כלב, ואין נוטלין מהן לידיים אלא אם כן הרתיחו אותם, שאז ראויים, הרי שלדעתו כשרים לנטילת ידיים רק אם הורחתו בפועל, בשונה מדין מי חטאת שכשרים אף ללא הרתיחה.

וטעם החילוק, כי לגבי מי חטאת צריך שיקראו 'מים חיים', ולשם כך די שהם ראויים לתיקון, אך בנטילת ידיים

יום שישי ד' סיון ה'תשע"ו

ספק טומאה מדרבנן - טהור?

ראה מקואות פ"ב מ"ב) אף אם טומאתו מדרבנן, כי דבר שהוא בחזקת טמא (אפילו שהוא רק מדרבנן), לעולם הוא בטומאתו עד שיתברר שטהר. ורק כאשר הטהור נגע בספק טומאה, אזי בטומאה מדרבנן ספקו טהור, כי מעמידים הטהור בחזקתו. וה'כסף משנה' הקשה:

להלן (פ"י מ"ח) כתב הרמב"ם שהזאה אינה צריכה שיעור, וטמא ש"נגע בו מן המים בכל שהוא טהור", ואם כן מדוע פסק כאן שמים המעורבים פסולים, והרי אף שבהזאה מעורבים מים פסולים, גם מעט מים הנוגעים בטמא מטהרים אותו?

ותרץ בשם הר"י קורקוס:

הזאה אמנם אינה צריכה שיעור והזאה כל שהיא מטהרת, אבל אזוב שבו מזה צריך שיהא בו שיעור הזאה, וכיון שהמים באזוב מעורבים עם מים פסולים, חסר בשיעור המים הכשרים.

הלכות פרה אדומה פרק ט, הלכה ח: מים מְקַדְשִׁין שֶׁנִּתְעַרְבוּ בָּהֶן מִים אֲחֵרִים כֹּל שֶׁהוּא... הָרִי אֵלּוּ פְּסוּלִין.

זו דעת חכמים (ובחים פ, א) שמי חטאת מקודשין באפר הפרה שנתערבו בהם מים שאינם כשרים להזאה, נפסלו כי 'יש בילה', היינו לח בלח מתערב היטב 'ואין לך טיפה מזה שאין בחבירו' (רש"י סם) ו'הזאה צריכה שיעור', וכאן אין בהזאה שיעור כי יש בה מהמים הפסולים. ואף אם יזה הזאה, אין היא מצטרפת לראשונה (כסף משנה).

ומקשה ה'משנה ראשונה' (פרה פ"ט מ"א):

מן התורה, המים הפסולים בטלים ברוב המים הכשרים, ואם נאמר שבמי חטאת החמירו חכמים (כמו שכתבו התוספות ובחים עט, ב), הרי זה רק ספק אם אין שיעור הזאה במים אלו, וספק דרבנן לקולא?

ומבאר: בספק במי חטאת הבאים לטהר את הטמא, יש להחמיר כי הדבר דומה לטמא הטובל במקוה וספק אם יש בו מים כשיעור מקוה שספקו טמא (לדעת רבי יוסי והלכה כמותו).

שבת קודש ה' סיון ה'תשע"ו

מתי מתחיל היום?

ה'יום' הוא מהנץ החמה, שהרי היום נקבע לפי סיבוב השמש על פני כדור הארץ שתחילתו עם הנץ החמה, אלא שבגמרא למדו מפסוק שניתן להחשיב את הזמן שמעלות השחר ואילך כיום, היינו שהיום 'לוקח' כביכול חלק מהלילה ומצרפו אליו, אך מאחר וזו רק תוספת על היום, ראוי יותר לקיים את מצוות היום בזמן עצם היום ולא בזמן התוספת (ראה אגרות משה יו"ד א' ע' שנו, קהלות הקודש – מגילה ח"א סי' טו).

ונפקא מינה' בין השיטות: כתב ה'מרדכי' (מגילה סי' תתא) שרק מצוות שמפורש בתורה שזמנן ביום יש לקיימן לכתחילה לאחר הנץ החמה, אך מצוות ציצית שלא נאמר בה 'יום' אלא שמהפסוק 'וראיתם אותם' למדים שצריכה להתקיים בזמן של ראייה, אפשר לקיימה לכתחילה מעלות השחר.

ונראה שדברים אלו הם רק לשיטת הרמב"ם שמעלת נץ החמה היא משום שלפני כן אינו יום גמור, ולכן אין זה שייך במצוות ציצית שאינה תלויה ביום אלא בראייה, אך לשיטת רש"י כל המצוות הנוהגות ביום כשרות לכתחילה מהתורה מעלות השחר, אלא שחכמים איחרו את זמנן שמהם יקדים ויעשה אותן לפני עלות השחר, וגזירה זו שייכת גם בציצית (קהלות הקודש סם).

הלכות פרה אדומה פרק יא, הלכה א: וּמָנָה עַל הָאָרֶץ או עַל הַבָּלַיִם בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבְיוֹם הַשְּׁבִיעִי אַחַר שֶׁהִנָּח הַחֲמָה. וְאִם הָיָה מִשְׁעֵלָה עֲמוּד הַשַּׁחַר – כָּשֶׁר.

הזאה היא אחת המצוות שזמנן ביום ולכתחילה יש לעשותן לאחר הנץ החמה אך בדיעבד יוצאים ידי חובה אף אם עשו אותן מעלות השחר.

ובטעם הדין נחלקו ראשונים. רש"י (מגילה כ, א) פירש שמדאורייתא החל מעלות השחר הוא כבר יום גמור אלא שחכמים תיקנו לקיימן מאוחר יותר שמה טעם ויעשה אותן קודם עלות השחר ולא ייצא ידי חובתו.

אך הרמב"ם בפירוש המשניות (מגילה סם) כתב: 'ומה שאמר: 'וכלום שעשו משעלה עמוד השחר כשר' – למי שעבר ועשה בעת הצורך הגדול, אבל המעשה הגמור הוא אחר הנץ החמה. ומדבריו משמע שלאחר הנץ החמה הוא יום גמור, ואילו לפני כן אינו בגדר יום גמור וכשר רק בדיעבד.

וכן יש לדייק מלשון הרמב"ם בהלכה זו שכתב שלכתחילה יש להזות מהנץ החמה ולא הזכיר שזהו מדרבנן, ומשמע שמדאורייתא יש להזות לכתחילה לאחר הנץ החמה (ואילו לדעת רש"י מדאורייתא אין מעלה כלל בהזייה לאחר הנץ החמה וזו רק תקנה מדרבנן), כי עצם

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - כ"ח אייר'ה' סיון תשע"ו

21 שלא יטמא הבית, וכן אם היה אדם מבפנים¹⁹ או
22 מבחוץ סומך הדלת: אם יכול הדלת לעמוד בפני
23 עצמו²⁰ - הבית טהור, ואם לאו - הבית טמא; לפי
24 שנמצא האדם הוא שחצץ בפני הטמאה, והאדם
25 והכלים מביאין ואינן חוצצין, כמו שבארנו.

(15 כלומר, עימו. 16) שטח מקורה לפני חזית הבית
ומשקוף הדלת נכנס תחת גגה (רבינו בפירושו למשנה, ויש
מפרשים, שתקרת הבית סוככת על האכסדרה). (17) סגר
את הדלת לפני שנכנס המת תחת גג האכסדרה. (18) כדי
שלא תיפתח הדלת. המפתחות שלהם היו כמין יתד של עץ.
(19) בבית. (20) ולא תיפתח מאליה.

ד. תנור שהוא עומד בתוך הבית ועינו²¹ קמורה
26 לחוץ²², והאהילו נושאי המת על עינו הקמורה -
27 התנור טמא²³ והבית טהור²⁴; שהרי אין התנור גבוה
28 מעל הארץ²⁵ כדי שכיבא טמאה לבית. מגדל הפא
29 במדה²⁶ שהוא עומד בתוך הפתח²⁷ ונפתח לחוץ²⁸:
30 טמאה בתוכו - הבית טהור²⁹, טמאה בבית - מה
31 שבתוכו טמא³⁰; שהרי הוא פתוח בתוך הפתח³¹,
32 ודרך הטמאה לצאת ואין דרכה להכנס. היתה
33 מוכני³² שלו משוכה לאחוריו³³ ויוצאת³⁴ פחות
34 מטפח³⁵ ואינה נשמטת³⁶, וטמאה שם בתוכה כנגד
35 הקורות³⁷ - הבית טהור; שאף על פי שהיא יוצאה,
36 אינה נשמטת³⁸ ואינה יוצאת טפח³⁹. והוא שיהיה
37 בה⁴⁰ טפח⁴¹ על רום טפח חלול; אבל אם אין
38 במוכני חלל טפח - הרי הטמאה רצוצה בתוך הבית
39 והבית טמא. היה המגדל עומד בתוך הבית⁴²
40 והטמאה בתוכו או בתוך התבה שלו⁴³, אף על פי
41 שאין ביציאתו פותח טפח - הבית טמא⁴⁴. טמאה
42 בבית - מה שבתוכו טהור⁴⁵; שדרך הטמאה לצאת
43 ואין דרכה להכנס.
44

(21) לתנורים המוסקים מבפנים היו חורים שדרכם יוצא
העשן ומוציאים את האפר, ונקרא עין התנור. (22) כעין
סילון יוצא מהחור לחוץ. ויש מפרשים "קמורה" היינו שעל
גבי העין מבחוץ עשוי כעין גג קטן כדי שלא ייכנס הגשם
לתנור, והמדובר כשעין התנור שבחוץ פחותה מטפח (הר"ש
במשנתנו, ודעת הרא"ש, שהמדובר כשיש בה פותח טפח,
ורבינו לא גילה דעתו בפירושו). (23) שהטמאה נכנסת
לכלי חרס אפילו דרך נקב קטן ורק "צמיד פתיל" (כיסוי
מהודק) חוצץ. (24) כי התנור המחובר לכתלי הבית הרי
הוא מן התורה כבית ממש שיש לו דפנות, שאין טמאה
נכנסת לו בפחות מפותח טפח, אלא שחכמים גזרו בתנור
שבתוך הבית משום חוץ לבית, וסוברים בית הלל במשנתנו,
שגזרו על התנור בלבד, אבל לא החמירו לטמא את כל
הבית. (25) אלא קבוע בקרקע ולפיכך אין עליו דין כלי

יום ראשון כ"ח אייר ה'תשע"ו

הלכות טמאת מת

פרק שמונה עשר

(1) יבאר דין אדם שהאהיל בידו אחת על המת ובידו האחרת
על הכלים, אדם שהשקיף בצד החלון והאהיל על הטמאה
ואם היה מוטל על האסקופה, נושאי המת שעברו בו תחת
אכסדרה והגיף אחד מהם הדלת וסמכו, תנור שעומד בתוך
הבית ועינו קמורה לחוץ והאהיל מת על עינו.

1 א. אדם שהאהיל בידו אחת על המת והאהיל
2 בשניה² על הכלים³, או שנגע במת והאהיל על
3 הכלים: אם יש בידו פותח טפח - הכלים טמאין,⁴
4 ואם לאו - טהורין⁵. וכן שני פתים ובהם שני חצאי
5 זיתים⁶, ופשט ידו לבית זה וידו השניה לבית השני:
6 אם יש בידו פותח טפח - ערב את הטמאה⁷ ונעשה
7 הפל פאהל אחד, ונטמא הוא והפתים⁸; ואם לאו -
8 אינו מביא את הטמאה.

(2) בעודו מאהיל על המת. (3) בעוד ידו נוגעת במת.
(4) שהאדם נעשה אוהל והוא מאהיל על המת ועל הכלים.
(5) וכן אם אהיל על הכלים אחר שפירש מן המת - הכלים
טהורים, אפילו אם יש בידו טפח, מפני שאינו מטמא
באוהל אלא המת עצמו, אבל לא אדם וכלים שנטמאו במת,
אבל בחיבורים מטמא באוהל. (6) מבשר המת, ושיעורו
לטמא - כזית. (7) שהרי הוא מאהיל על כזית שלם.
(8) כלומר, הכלים ובני אדם הנמצאים בשני הבתים.

9 ב. אדם שהשקיף בצד החלון והאהיל על הטמאה⁹
10 - מביא את הטמאה לבית¹⁰ ונטמא כל הבית. היה
11 מטל¹¹ על האסקופה ומקצתו בתוך הבית ומקצתו
12 בחוץ, והאהילה טמאה על מקצתו שבחוץ - הבית
13 טמא. מפני שהאדם חלול ויש בו גבה טפח¹², וכיון
14 שהאהילה טמאה עליו - הרי זה כמאהיל עליה
15 ומביא את הטמאה. וכן אם היתה טמאה בבית
16 והאהילו טהורין על מקצתו¹³ שבחוץ - הרי אלו
17 טמאין, מפני שהוא¹⁴ כמאהיל על הטמאה, והאדם
18 מביא ואינו חוצץ, כמו שבארנו.

(9) שהייתה בחוץ סמוך לכותל הבית, והמשקיף כפף את
גופו לחוץ דרך החלון. (10) אף על פי שהמשקיף נשען
על החלון ונמצא ארץ החלון מפסיק בין הטמאה לבית,
והטעם מבואר למטה: "מפני שהאדם חלול וכר".
(11) אדם חי. (12) ונעשה אוהל. (13) של האדם החי
המונח על האסקופה. (14) האדם המוטל על האסקופה.

19 ג. נושאי המת שעברו ב¹⁵ תחת האכסדרה¹⁶,
20 והגיף¹⁷ אחד מהן את הדלת וסמכו במפתח¹⁸ כדי

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

- 12 - פְּלִים שֶׁתַּחַת הַשְּׂפּוּעַ 58 טְמָאִים 59; טְמָאָה תַּחַת
 13 הַשְּׂפּוּעַ 60 - פְּלִים שֶׁבְּאֵהָל טְמָאִים 61. הַטְּמָאָה 62 מֵתוֹךְ
 14 הַשְּׂפּוּעַ 63 - הַנּוֹגֵעַ בּוֹ 64 מֵתוֹכוֹ 65 טְמֵא טְמֵאת
 15 שְׂבָעָה 66, וְהַנּוֹגֵעַ בְּשְׂפּוּעַ מֵאַחֲרָיו טְמֵא טְמֵאת
 16 עֶרְבִי 67; וְנִעְשָׂה הַשְּׂפּוּעַ מֵאַחֲרָיו פְּאֵלוֹ הוּא פְּלִי שֶׁנִּגַּע
 17 בְּאֵהָל. הֵיְתָה הַטְּמָאָה עַל אַחֲרָיו הַשְּׂפּוּעַ - הַנּוֹגֵעַ בּוֹ
 18 מֵאַחֲרָיו טְמֵא טְמֵאת שְׂבָעָה, וְהַנּוֹגֵעַ בְּשְׂפּוּעַ בְּתוֹכוֹ
 19 טְמֵא טְמֵאת עֶרְבִי. פִּחְצֵי זַיִת מֵתוֹכוֹ וְכַחֲצֵי זַיִת
 20 מֵאַחֲרָיו - הַנּוֹגֵעַ בּוֹ בֵּין מֵתוֹכוֹ בֵּין מֵאַחֲרָיו טְמֵא
 21 טְמֵאת עֶרְבִי 68, וְהֵאֱהָל עֲצָמוֹ 69 טְמֵא טְמֵאת שְׂבָעָה.

54) שכתליו אינם זקופים אלא משתפעים והולכים ומתוך כך שטח האוהל מתרחב אולם המרחק בין הקרקע ובין יריעות האוהל פוחת והולך. (55) בסמוך לקרקע. (56) כלומר, פחות מטפח. המדובר באוהל שגגו שטוח בטפח על טפח או יותר. (57) תחת הגג לא תחת הכתלים המשופעים. (58) בין במקום הגבוה טפח על הארץ ובין במקום שאין בינו ובין הארץ טפח. (59) משמיענו שני דברים: א. אין אנו דנים את הכתלים כאלו הם זקופים ומסגרות הגג יורדות וסותמות והאוהל מצטמצם לשטח שתחת הגג; ב. שאפילו המקומות שאין בינם ובין הקרקע טפח נידונים כאוהל, והטעם מפני שכל השטח המוקף יריעות הוא אוהל אחד ואם יש בו פותח טפח במקום אחד דין אוהל על כולו ואפילו במקום שאין בו טפח. (60) בכל מקום שהוא אפילו במקום שאין בו רום טפח. (61) שהרי הכל אוהל אחד. (62) עד כאן למדנו דיני השיפוע כמאהיל, ומכאן ואילך דיני נגיעה בשיפוע. (63) כלומר, בין הקרקע ובין היריעה המשופעת בכל מקום שהוא. (64) בשיפוע. (65) בפנים האוהל. (66) אפילו אם פינו המת מתוכו לפני שנגע. (67) המדובר ביריעות המקבלות טומאה אפילו כשהן נטויות כאוהל וחוצצות בפני הטומאה, כגון של פשתן או צמר או עור, ולפיכך שני צדדיהן נידונים כשני כלים, הפנימי מאהיל על המת ומיטמא וגם מטמא אחרים כמת עצמו, והחיצון טמא מפני שנגע בפנימי ודינו ככלים שנגעו בכלים שנגעו במת, משמטמא טומאת ערב בלבד. והמדובר כשפינו את המת לפני שנגע, אבל הנוגע בחיצון בעוד המת שם טמא טומאת שבעה. (68) שני החלקים אמנם מצטרפים אף על פי שהאחד מבפנים והשני מבחוץ, אולם, מפני שאין כזית שלם מצד אחד אין שום צד נידון כאילו היה בו בעצמו כזית שלם. (69) תוספתא שם פרק א הלכה א. יריעות האוהל טמאים טומאת שבעה, מפני שלטומאת עצמן אין הברדל בין תוכו ובין אחוריו. ולפיכך מצטרפים שני חצאי הזיתים לטמאן טומאת שבעה.

- 22 ח. הֵיְתָה פְּנֵי הָאֵהָל מְרֻדָּד 70 עַל הָאֲרֶץ וְטְמָאָה תַּחַת
 23 פְּנֵי הָאֵהָל הַפְּרוּשׁ עַל הָאֲרֶץ אוֹ עַל גְּבֵי הַפְּנֵף -
 24 טְמָאָה בּוֹקֵצַת וְעוֹלָה 71, בּוֹקֵצַת וְיֹרְדָת.

70) סרוח ומונח על הארץ ואין אוויר תחתיו מחובר לאוויר האוהל. (71) ככל טומאה רצוצה, מוכן שכל האוהל נטמא כנוגע בכלים שנטמאו במת, אבל הכלים שתחת האוהל ולא נגעו בו - טהורים.

מן התורה ואינו מביא את הטומאה לבית אפילו מדרבנן, שלא גזרו על הבית. ומכאן, שאם התנור העומד בבית אינו עומד על הקרקע והרי הוא ככלי מן התורה, הטומאה יוצאת ממנו דרך פיו לבית ומטמאהו. (26) כעין ארגו גדול, שמחזיק ארבעים סאה בלח (למעלה פרק ו הלכה ב) ואינו מקבל טומאה וחוצץ בפני הטומאה. (27) וממלא כל רחבו. (28) דלת המגדל. (29) ואף על פי שהמגדל בולט לבית אין הטומאה נכנסת לו מפני שהמגדל הבא במידה חוצץ. (30) המדובר, כשאין לבית פתח אחר להוציא בו את הטומאה ואין לה יציאה אחרת אלא דרך הפתח שהמגדל ממלא אותו. (31) שהטומאה תצא שם. (32) בסיס המגדל העומד על גלגלים. (33) לאחורי המגדל. (34) לתוך חלל הבית. (35) במשנה כתוב "שלוש אצבעות" ומפרש רבינו שלאוו דווקא שלוש אצבעות והכוונה לפחות מטפח (טפח = ארבע אצבעות. בכורות לט עמוד ב). (36) הבסיס מחובר למגדל. (37) במקום מגולה לתקרת הבית. (38) אבל אם היא נשמטת דינה ככלי ואינה חוצצת. (39) ולפיכך אין הטומאה יוצאת ממנה לבית כמו שנתבאר כבר כמה פעמים, שטומאה אינה עוברת דרך פתח שאין בו טפח. (40) בכל המוכני. (41) ובחלק שתחת התקרה אין טפח. (42) כל הדינים שלמעלה נאמרו במגדל העומד בפתח הבית. (43) תיבה קטנה העומדת בתוך המגדל. (44) מפני שסוף הטומאה לצאת דרך הבית. (45) כשאין בפתח המגדל טפח. ואם יש בו טפח נכנסת הטומאה לתוכו מן הבית.

- 1 ה. פְּלִים שֶׁבִּין הַמְּגֵדָל וּבֵין הָאֲרֶץ 46, שְׂפִינוּ וּבֵין
 2 הַכֶּתֵל, וְשִׁבְנוּ וּבֵין הַקּוֹרוֹת 47: אִם יֵשׁ שָׁם פּוֹתַח
 3 טָפַח - טְמָאִים 48, וְאִם לֹא - טְהוֹרִים; שְׂהָרֵי אֲנֹ
 4 רוֹאִים אֶת הַקּוֹרוֹת פְּאֵלוֹ הֵן יוֹרְדוֹת וְסוֹתְמוֹת.

(46) המגדל עומד על גלגלים ויש מקום פנוי בין שוליו ובין הקרקע. (47) וטומאה בבית. (48) שטומאת הבית נכנסת שם.

- 5 ו. הֵיְתָה הַטְּמָאָה פַּחַת הַמְּגֵדָל בֵּינוּ וּבֵין הָאֲרֶץ, או
 6 בֵּינוּ וּבֵין הַקּוֹרוֹת, אוֹ בֵּינוּ וּבֵין הַכֶּתֵל, בֵּין שְׁנֵי שָׁם
 7 חָלַל טָפַח בֵּין שְׁאִין שָׁם - הַבֵּית טְמֵא 49. הֵיְתָה עוֹמֵד
 8 בְּאֲוִיר 50 וְטְמָאָה בְּתוֹכוֹ - פְּלִים שְׂבָעָתָיו 51 טְהוֹרִים 52;
 9 טְמָאָה בְּעֵבֵיו - פְּלִים שֶׁבְּתוֹכוֹ 53 טְהוֹרִים.

(49) כלל אמרו: צמיד פתיל ואהלים מצילים על הטהורים מליטמא, אבל אינם מצילים על הטמאים מליטמא. לפיכך, אף על פי שהטומאה מונחת באוהל הפנימי, היא מטמאה את הכלים שבאוהל החיצון. (50) במקום מגולה לרקיע. (51) המדובר במגדל שכתליו עשויים לוחות כפולים וביניהם חלול, ובשטח שבין לוח ללוח עומדים או תלויים כלים. (52) שהרי הם מוגנים מכל צד על ידי אוהל. וזה שאמרנו למעלה שאוהל אינו מציל על הטמאים מליטמא הכוונה לאוהל תוך אוהל, וטומאה בפנימי וסוף הטומאה לצאת. (53) שבתוך המגדל עצמו.

- 10 ז. כָּל שְׂפּוּעֵי אֵהָלִים - פְּאֵהָלִים. בְּיַצֵּד? אֵהָל שְׁהוּא
 11 שׂוֹפֵעַ וְיֹרְדָה 54 וְכֻלָּה 55 עַד כְּאֲצַבְעֵי 56, וְטְמָאָה בְּאֵהָל 57

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

פֶּרֶק תְּשַׁעָה עָשָׂר

1 יבאר דין כוורת שהיא מוטלת בארץ והיא בתוך פתח
 2 הבית ופיה לחוץ וכזית ממת נתון תחתיה או על גבה, היתה
 3 גבוהה מהארץ טפח וטומאה תחתיה או בבית או בתוכה,
 4 כוורת המוטלת בארץ בתוך הפתח ופיה לפניו והיא כלי
 5 שלם וחלולה וכזית מת נתון תחתיה וכו', כוורת שהיא בתוך
 6 הבית והיא ממלאה את כל גובה הבית ופיה למעלה וכו',
 7 כוורת חלולה שהיא כלי שלם והיתה מונחת על צידיה
 8 באויר וכזית מת תחתיה וכו', כוורת שהיא כלי שלם והיא
 9 יושבת על שוליה לאויר וטומאה תחתיה וכו', גמל העומד
 10 באויר וטומאה תחתיו או שהיה רובץ, אם הנזיר מגלח על
 11 אלו הטומאות ואם הנכנסים למקדש חייבים עליהן כרת.

1 **א**. **פּוֹרֵת** ³ **שֶׁהִיא מְטֹלֶת בְּאַרְצָה** ⁴ **וְהִיא בְּתוֹךְ פֶּתַח**
 2 **הַבַּיִת וּפִיהָ** ⁵ **לְחוּץ, וּכְזִית מִן הַמֵּת נִתּוּן תַּחְתֶּיהָ אוֹ**
 3 **עַל גְּבֵה מִבְּחוּץ** ⁶ - **כֹּל שֶׁהוּא פִּנְגֵד הַזֵּית בְּתַחְתֶּיהָ**
 4 **אוּ בְּגִבְהָ** ⁸ **טְמֵא**, ⁹ **וְכֹל מֵה שֶׁבְּאוֹיֵר תּוֹכָה** ¹⁰ **טְהוֹר**,
 5 **חוּץ מִכְּלִי שֶׁהוּא פִּנְגֵד הַטְּמֵאָה** ¹², **וְהַבַּיִת טְהוֹר** ¹³.
 6 **הִיְתָה הַטְּמֵאָה בְּבֵית - אֵין טְמֵא אֶלָּא הַבַּיִת** ¹⁴, **אֶבֶל**
 7 **כִּלִּים שֶׁבְּתוֹכָה אוֹ תַּחְתֶּיהָ אוֹ עַל גְּבֵה** ¹⁵ **טְהוֹרִים** ¹⁶.
 8 **הִיְתָה הַטְּמֵאָה בְּתוֹכָה** ¹⁷ - **הַכֹּל טְמֵא, כֹּל שֶׁבְּבֵית וְכֹל**
 9 **שֶׁבְּתוֹכָה** ¹⁸ **וְכֹל שֶׁעַל גְּבֵה וְכֹל שֶׁתַּחְתֶּיהָ פִּנְגֵד**
 10 **הַטְּמֵאָה** ¹⁹, **כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנֵנוּ. הִיְתָה גְּבוּהָ מִן הָאָרֶץ**
 11 **טַפַּח וְטְמֵאָה תַּחְתֶּיהָ אוֹ בְּבֵית אוֹ עַל גְּבֵה - הַכֹּל**
 12 **טְמֵא** ²⁰, **כֹּל שֶׁבְּבֵית וְכֹל שֶׁתַּחְתֶּיהָ וְכֹל שֶׁעַל גְּבֵה;**
 13 **אֶבֶל כֹּל שֶׁבְּאוֹיֵר תּוֹכָה טְהוֹר** ²¹, **חוּץ מִכְּלִי שֶׁהוּא**
 14 **כִּנְגֵד הַטְּמֵאָה** ²². **הִיְתָה הַטְּמֵאָה בְּתוֹכָה - הַכֹּל טְמֵא,**
 15 **כֹּל שֶׁבְּתוֹכָה וְכֹל שֶׁבְּבֵית וְכֹל שֶׁתַּחְתֶּיהָ וְכֹל שֶׁעַל**
 16 **גְּבֵה. שֶׁהַכִּלִּים אוֹ הָאָדָם שֶׁנַּעֲשׂוּ אֹהֶל עַל הַטְּמֵאָה**
 17 **אוֹ שֶׁהִיְתָה הַטְּמֵאָה עַל גְּבִיְהֶן - מְכִיאיֵין וְלֹא**
 18 **חוּצָצִיין** ²³, **כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנֵנוּ** ²⁴. **בְּמֵה דְּבָרִים אֲמוּרִים** ²⁵?
 19 **זִמְזוּן שֶׁהִיא כְּלִי** ²⁶ **וּמִחֻלְחָלֶת** ²⁷; **אֶבֶל אִם הִיְתָה**
 20 **פְּחוּתָה** ²⁸ **וְסִתָּם הַמְּקוֹם הַנִּפְתַּח בְּקֶשׁ, שֶׁהָרִי אֵינָה**
 21 **כְּלִי, אוֹ שֶׁהִיְתָה אֲפוּצָה** ²⁹ **עַד שֶׁלֹּא יְהִיָּה בָּהּ חֻלְל**
 22 **טַפַּח אֶלָּא אֲטוּמָה כְּדִי שֶׁלֹּא יִמָּצֵא בָּהּ חֻלְל טַפַּח**
 23 **בְּמְקוֹם אֶחָד** ³⁰. **הִיְתָה** ³¹ **גְּבוּהָ מִן הָאָרֶץ טַפַּח**
 24 **וְטְמֵאָה תַּחְתֶּיהָ אוֹ בְּבֵית - הָרִי הַבַּיִת וְכֹל שֶׁתַּחְתֶּיהָ**
 25 **טְמֵאיֵין, מִפְּנֵי שֶׁהוּא אֹהֶל אֶחָד** ³², **וְתוֹכָה וְגִבְהָ**
 26 **טְהוֹר** ³³, **מִפְּנֵי שֶׁהוּא אֹהֶל שֶׁל עֵץ** ³⁴ **וְאיֵינוּ כְּלִי. הִיְתָה**
 27 **טְמֵאָה בְּתוֹכָה** ³⁵ - **אֵין טְמֵא אֶלָּא תּוֹכָה. הִיְתָה עַל**
 28 **גְּבֵה - כִּנְגֵדוֹ עַד לְרִקְיעַ טְמֵא** ³⁶. **הִיְתָה מְנַחֵת עַל**
 29 **הָאָרֶץ** ³⁷ **וּפִיהָ לְחוּץ וּכְזִית מִן הַמֵּת נִתּוּן תַּחְתֶּיהָ** ³⁸ -
 30 **כִּנְגֵדוֹ עַד הַתְּהוֹם טְמֵא** ³⁹. **הִיָּה עַל גְּבֵה** ⁴⁰ - **כִּנְגֵדוֹ עַד**
 31 **הָרִקְיעַ טְמֵא** ⁴¹. **הִיְתָה טְמֵאָה בְּבֵית - אֵין טְמֵא אֶלָּא**
 32 **הַבַּיִת בְּלִבָּד** ⁴². **הִיְתָה טְמֵאָה בְּתוֹכָה - אֵין טְמֵא אֶלָּא**
 33 **תּוֹכָה** ⁴³.

4) ואין בינה ובין הקרקע טפח. 5) ומקצת הכוורת עצמה.
 6) על גב המקצת שבחוץ או תחתיה. והמדובר, כשהכוורת
 מחזיקה ארבעים סאה (רבינו בפירושו למשנה), שאינה
 מקבלת טומאה. אבל היא מביאה את הטומאה, וגם חוצצת
 בפני הטומאה (למעלה פי"ג ה"ג). 7) כשהטומאה על
 גבה. 8) כשהטומאה תחתיה. 9) שטומאה בוקעת
 ועולה, בוקעת ויורדת. ואף-על-פי שכלי עץ הבאים במידה
 (מחזיקים 40 סאה) חוצצים, זה נאמר רק להציל מה
 שבצידי הטומאה. אבל שכנגד הטומאה, מציל רק אוהל עם
 דפנות בלבד (ראה 'תוספות יום טוב'). 10) שלא כנגד
 הטומאה. 11) ואין אנו אומרים מכיוון שהטומאה
 בקעה ונכנסה לכוורת שהיא אוהל, הרי היא מתפשטת בכל
 אוריה ומטמאה כל מה שבתוכה, לפי הכלל שכל הבית
 כאילו מלא טומאה. והטעם, מפני שלא אמרו כלל זה אלא
 כשעצם הטומאה, היינו הכזית מן המת, נמצא בבית. אבל
 כאן, כשאין בכוורת אלא כוחה של הטומאה בלבד, אינה
 מתפשטת לצדדים, אלא ממשיכה ובוקעת כנגד הכזית
 (כספ-משנה) [ראה משנה אחרונה, שהביא כמה הוכחות
 לסתור סברא זו, אבל קשה למצוא הסבר אחר לדברי רבינו
 כאן]. 12) ואין הכוורת מצילה, אף-על-פי שיש בתוכה
 פותח טפח. והטעם, מפני שגזרו משום אין בה פותח טפח
 (סדרי טהרות). יוצא מזה, שלהלכה אין כל הבדל בין גבה
 ובין תוכה. ולמה לא כלל אותם רבינו בבבא אחת? מפני
 שבדין גבה, התכוון להדגיש שכנגד הטומאה טמא, ובדין
 תוכה החידוש הוא שאינה מטמאה שלא כנגד הטומאה.
 13) שהרי הטומאה מונחת בחוץ והיא רצוצה. 14) משמע,
 כל מה שבבית אפילו הכלים שתחת הכוורת בפנים הבית,
 ואף-על-פי שאין תחתיה פותח טפח. 15) בחלק שמחוץ
 לבית. 16) תחתיה ועל גבה אין כל סיבה שתתפשט לשם
 הטומאה, וכלים שבתוכה טהורים אפילו בחלק שבתוך
 הבית, מפני שהכוורת מצילה על מה שבתוכה, ואף-על-פי
 שאין בה פותח טפח. ומה שאמרו: כלי נעשה אוהל לטמא
 אבל לא לטהר, הכוונה רק לכלים שמחוצה לו (סדרי
 טהרות). 17) בתוך הכוורת, אפילו אם היא בחלקה
 שמחוץ לבית. 18) כשהטומאה בתוכה, כאילו כולה
 מליאה טומאה (ראה למעלה הערה ח), והדופן העליון
 מאהיל עליה ומטמא כל מה שבתוכה, בין בחלק שבבית
 ובין בחלק שמחוצה לו. והבית טמא, מפני שאוהל בתוך
 אוהל אינו מציל על הטומאה מלטמא (ראה הערות פי"ח
 ה"ו), וכאילו הטומאה בבית. [בסדרי טהרות מבאר, שאוהל
 ממש בתוך אוהל מציל, כשיש פתח פתוח לחוץ. אבל כלי
 שנעשה אוהל, אינו מציל אפילו עם פתח. הבדל זה משמש
 יסוד להבנת שיטת רבינו בהלכות הבאות]. 19) זה נמשך
 גם לעל גבה, ובשניהם מטהר רבינו כלים שמחוץ לבית
 שאינם כנגד הטומאה. וטעמו, מפני שיש כאן אוהל פותח
 טפח על הטומאה, הרי הוא גם חוצץ בפני הטומאה,
 ואף-על-פי-כן מה שכנגד הטומאה טמא, גזירה דרבנן.
 משום אין בכוורת פותח טפח, שהיא טומאה רצוצה
 הבוקעת ומטמאה כל מה שכנגדה (סדרי טהרות).
 20) מפני שהכוורת מאהילה על הטומאה, נתחברה לאוהל
 אחד עם כל הבית. ואפילו אם הטומאה על גבה, שהרי
 הכוורת אינה חוצצת, וכאילו הטומאה תחתיה, כמבואר

2) כל מקום שנאמר בפרק זה "טהור" או "טמא", הכוונה לכלים הנמצאים בשטח שבו דנים. 3) אהלות פ"ט מ"א.

7 טַפְּחָהּ⁴⁷ וְטַמְאָה תַחְתֶּיהָ⁴⁸ או בְּתוֹכָהּ או על גְּבֵהָ⁴⁹ או
8 בְּבֵית - הַכֹּל טָמֵא; כֹּל שֶׁבְּבֵית וְכֹל שֶׁתַּחְתֶּיהָ - מִפְּנֵי
9 שֶׁהִיא וְהַבֵּית כְּאֵהָל אֶחָד⁵⁰, וְכֹל שֶׁעַל גְּבֵהָ וְכֹל
10 שֶׁבְּתוֹכָהּ טָמֵא - שֶׁהַפְּלִי מִבֵּיא אֶת הַטַּמְאָה וְאִינוֹ
11 חוּצָי⁵¹, כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר. הִיְתָה פְחוּתָהּ וּפְקוּקָה בְּקֶשׁ
12 או אֶפְוָצָה, וּגְבוּהָ מִן הָאָרֶץ טַפַּח, וְטַמְאָה תַחְתֶּיהָ
13 או בְּבֵית או בְּתוֹכָהּ - הַכֹּל טָמֵא⁵², חוּץ מֵעַל גְּבֵהָ⁵³.
14 הִיְתָה טַמְאָה על גְּבֵהָ⁵⁴ - כִּנְגְדוּ בְּלִבָּד עַד לְרִקְיעַ⁵⁵
15 טָמֵא, אָבֵל תּוֹכָה טְהוֹר, וְתַחְתֶּיהָ וְהַבֵּית פֶּל מֵה
16 שְׁבִיחַן טְהוֹר; מִפְּנֵי שְׁאִינָה לִּי, חוּצָצַת. הִיְתָה מְנַחַת
17 עַל הָאָרֶץ וּפִיָּה לְפָנִים, וּכְזוּת מִן הַמַּת נִתּוֹן תַּחְתֶּיהָ
18 - כִּנְגְדוּ עַד הַתְּהוֹם טָמֵא⁵⁶. הִיְתָה עַל גְּבֵהָ⁵⁷ - כִּנְגְדוּ
19 עַד לְרִקְיעַ טָמֵא. הִיְתָה הַטַּמְאָה בְּתוֹכָהּ או בְּבֵית -
20 תּוֹכָהּ וְהַבֵּית טָמֵא⁵⁸.

(44 שם מ"ה. 45) בכל הדינים שנימנו בהלכה זו עד כאן, אין הבדל בין פיה לפנים לבין פיה לחוץ. (46) כשהכוורת פתוחה לפנים, מתחבר אורה עם אור הבית ונעשו אוהל אחד, ולפיכך אם הטומאה באחד מהם - שניהם טמאים. (47) ויש מקום לטומאה להכנס תחתיה ולצאת. (48) אפילו תחת החלק שמחוץ לבית. (49) בפנים או בחוץ. (50) נימוק לטומאת תוכה כשהטומאה בבית, וכן להיפך. (51) נימוק לטומאת גבה שבחלק החוץ, וגם לטומאת תוכה והבית כשהטומאה על גבה מבחוץ. מפני שהכוורת, שהיא כלי, אינה חוצצת, הרי הטומאה כאילו מונחת תחת הכוורת המאחילה עליה, והכלים שעל גבה כאילו מונחים באוהל. (52) אפילו מה שבתוכה, כמבואר למעלה: מפני שהיא כאוהל אחד עם הבית, מה שאין כן בפיה לחוץ, שאמרנו למעלה: "ותוכה וגבה טהור". (53) בחלק שבחוץ, מפני שהכוורת הפחותה או הפקוקה, שאינה כלי כלל - חוצצת. (54) מחוץ לבית. (55) כלי המאחיל עליה בכל גובה שהוא. (56) כדין טומאה רצוצה, ואינה בוקעת ועולה מפני שהכוורת חוצצת. (57) מבחוץ. (58) כללו של דבר: בפיה לפנים נידונים תוכה של הכוורת והבית כאוהל אחד, ודיניהם שווים בכל המקרים.

21 ג. פְּוֹרֵת⁵⁹ שֶׁהִיא בְּתוֹךְ הַבֵּית⁶⁰ וְהִיא מְמַלְאָה אֶת כָּל
22 גְּבֵהַ הַבֵּית, וּפִיָּה לְמַעְלָה לְקוֹרוֹת הַבֵּית, וְאִין בִּינָה
23 לְבֵין הַקּוֹרוֹת פּוֹתַח טַפַּח, וְטַמְאָה בְּתוֹכָהּ - הַבֵּית
24 טָמֵא⁶¹, טַמְאָה בְּבֵית - מֵה שֶׁבְּתוֹכָהּ טְהוֹר⁶²; שְׁדִרְךָ
25 הַטַּמְאָה לְצֵאת לְתוֹךְ הַבֵּית בְּפִחוֹת מְטַפַּח וְאִין דְּרִכָּה
26 לְהַכְנִס. בֵּין שְׁהִיְתָה⁶³ מִטָּה עַל צְדָהּ וּפִיָּה לְכַתֵּל
27 וּבֵינוּ וּבֵין הַכַּתֵּל פְּחוֹת מְטַפַּח, בֵּין שְׁהִיְתָה פְּוֹרֵת
28 אַחַת בֵּין שְׁהִיוּ שְׁתֵּים זו עַל גְּבִי זו וְאִין בֵּין הָעֲלִיוֹנָה
29 לְקוֹרוֹת או לְכַתֵּל פּוֹתַח טַפַּח⁶⁴. הִיְתָה עוֹמֶדֶת⁶⁵ בְּתוֹךְ
30 הַפֶּתַח וּפִיָּה לְמַעְלָה וְאִין בֵּינוּ לְבֵין הַמְּשַׁקּוֹף פּוֹתַח
31 טַפַּח, וְטַמְאָה בְּתוֹכָהּ - הַבֵּית טְהוֹר⁶⁶, טַמְאָה בְּבֵית
32 - מֵה שֶׁבְּתוֹכָהּ טָמֵא⁶⁷; שְׁדִרְךָ טַמְאָה לְצֵאת וְאִין
33 דְּרִכָּה לְהַכְנִס.

למעלה. (21) שעל תוכה מצילה, כמבואר למעלה. (22) גזירה משום אין בה פותח טפח, כמבואר למעלה. (23) דבריו אלו נראים סותרים למה שכתב בפרק י"ג ה"ג, שכלים הבאים במידה חוצצים, והרי המדובר כאן בכלי הבא במידה. ובכסף-משנה מבאר, שכלי שאינו מקבל טומאה חוצץ בפתיחה שבין בית לבית, אבל כשטומאה תחתיו או על גביו, מביא ואינו חוצץ, כמו ששינו (אהלות פ"ו מ"א) "אדם וכלים נעשים אוהל לטמא אבל לא לטהר", ואפילו כלים שאינם מקבלים טומאה. [ראה רא"ש בפירושו לפ"ח מ"א שהקדים את הכסף-משנה בקביעת הברל זה]. (24) בפ"ג ה"ג. ראה השלמות שם. (25) שם מ"ג ואילך. (26) שלם, לא שבור. (27) שיש בה חלול (רבינו בפירושו למשנה). (28) ניטל חלק מדופנה. (29) תוכה ממולא בקש, ודפנותיה שלמים. (30) הסגנון אינו בהיר, אבל הכוונה ברורה: שיש בה כמה מקומות חלולים, ואין באחת מהם טפח, אבל אם תצרפם יחד יצא לך יותר מטפח. (31) הכוורת הפחותה או האפוצה. (32) כמו במחולחלת. (33) כלים שבתוכה, בין בחלק שבחוץ ובין שבבית. אבל גבה, רק החלק שבחוץ טהור. וזה יתבאר מהנימוקים שנאמרו למעלה במחולחלת. תוכה טהור, מפני שעל תוכה היא מצילה, ואפילו כנגד הטומאה טהור, שרק במחולחלת שהיא כלי, גזרו משום אין בו טפח (למעלה הערה יט), אבל באוהל שאינו כלי לא גזרו. והכלים שעל גבה בפנים הבית - טמאים מפני שהם נמצאים באויר האוהל. (34) שאינו מקבל טומאה, אבל אוהל של אריג או עור מיטמא (ראה למעלה פ"ה ה"ב), ודבר טמא אינו חוצץ (כסף-משנה). (35) הטומאה היא כקבורה באדמה (מפני שהכוורת האטומה אינה כלי, ובטלה לגבי קרקע) ואינה יוצאת לבית (רבינו בפירושו למשנה). (36) כלי שאינה למעלה ממנה, בכל גובה שהוא. אבל אינה בוקעת למטה, מפני שאינה רצוצה. (37) הכוורת האטומה. (38) תחת החלק שבחוץ. (39) שהרי היא רצוצה, ואף-על-פי-כן אינה בוקעת ועולה, מפני שהכוורת שבטלה לגמרי מתורת כלי, היא כאוהל וחוצצת. [ראה כסף-משנה שתיריך באופן אחר, ותירוצו נראה דחוק מאוד]. (40) מבחוץ. (41) ולא יותר. ואינה בוקעת למטה, מפני שהאוהל חוצץ. ברור ללא צל של ספק, שהמדובר במונחת על גב החלק שבחוץ, שהרי בפנים נעשה כל הבית אוהל המת. (42) הכלים שבבית עצמו וגם הכלים שעל גבה, אבל אלה שתחתיה אפילו בחלק שבבית - טהורים, מפני שאין מקום לטומאה להכנס שם, למטה אין פותח טפח ומלמעלה הכוורת חוצצת, מפני שהיא פחותה או אפוצה ויצאה מתורת כלי, כמבואר למעלה. [ואין בזה משום אוהל בתוך אוהל שאינו מציל, מפני שכל דבר שאינו כלי ויש לו פתח לחוץ, אין בו משום אוהל בתוך אוהל]. (43) מבואר ממה שאמרנו למעלה.

1 ב. פְּוֹרֵת⁴⁴ הַמְּטַלֵּת בְּאָרֶץ בְּתוֹךְ הַפֶּתַח וּפִיָּה לְפָנִים,
2 וְהִיא כְּלִי שֶׁלֶם וְחִלּוּלָהּ, וּכְזוּת מִן הַמַּת נִתּוֹן תַּחְתֶּיהָ
3 או עַל גְּבֵהַ מִבְּחוּץ - כֹּל שֶׁהוּא כִּנְגְדוּ הַזֵּית בְּתַחְתֶּיהָ
4 או עַל גְּבֵהַ טָמֵא, וְכֹל מֵה שֶׁבְּאֹוִיר תּוֹכָהּ טְהוֹר, חוּץ
5 מִכְּנִגְדוּ הַטַּמְאָה, וְהַבֵּית טְהוֹר⁴⁵. הִיְתָה טַמְאָה בְּתוֹכָהּ
6 או בְּבֵית - הַכֹּל טָמֵא⁴⁶. הִיְתָה גְבוּהָ מִן הָאָרֶץ

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ראשון כ"ח אייר – ספר טהרה – הלכות טומאת מת צה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

במידה", הלא גם בדינים שלמעלה המדובר בבאה במידה? ותירץ מה שתירץ, אבל אין כוח תירוץ יפה ליישב את הסתירה]. (74) למעלה פי"ג ה"ג.

ה. פְּנֵתָהּ 75 שְׁהִיא כְּלִי שְׁלֵם וְהִיא יוֹשֶׁבֶת עַל שׂוּלְיָהּ 76
 לְאֹיּוֹרֵי 77, וְטִמְאָה תַּחְתֶּיהָ אוֹ בְּתוֹכָהּ אוֹ עַל גְּבֻהָהּ 78 -
 טִמְאָה בּוֹקֵעַת וְעוֹלָה, בּוֹקֵעַת וַיִּוֹרְדֶתָהּ 79. אֲבָל אִם
 הִיְתָה גְבוּהָהּ מִן הָאָרֶץ טֶפַח אוֹ מִכְסֶההּ 80 אוֹ כְּפוּיָהּ
 עַל פִּיהָ, וְטִמְאָה תַּחְתֶּיהָ אוֹ בְּתוֹכָהּ אוֹ עַל גְּבֻהָהּ -
 הַכֹּל טִמְאָה 81, כֹּל שֶׁבְּתוֹכָהּ וְכֹל שֶׁתַּחְתֶּיהָ וְכֹל שֶׁעַל
 גְּבֻהָהּ, אִם הִיְתָה הַטִּמְאָה לְמַטָּה; שֶׁהַכֹּלִי הַמִּטְמָאֵה
 מִבֵּיא אֶת הַטִּמְאָה וְאִינוֹ חוֹצֵץ, כְּמוֹ שֶׁבְּאֶרְנוֹ. 30
 לְפִיכָךְ, אִם הִיְתָה פְּחוּתָהּ וּפְקוּקָה בְּקֶשֶׁשׁ 82 אוֹ בָּאָה
 בְּמִדְהָהּ 83, טִמְאָה תַּחְתֶּיהָ אוֹ בְּתוֹכָהּ אוֹ עַל גְּבֻהָהּ -
 טִמְאָה בּוֹקֵעַת וְעוֹלָה, בּוֹקֵעַת וַיִּוֹרְדֶתָהּ 84. וְאִם הִיְתָה
 גְבוּהָהּ טֶפַח וְטִמְאָה תַּחְתֶּיהָ - תַּחְתֶּיהָ בְּלֶבֶד טִמְאָה 85.
 הִיְתָה טִמְאָה בְּתוֹכָהּ אוֹ עַל גְּבֻהָהּ - כְּנִגְדוֹ עַד לְרִקְיעַ
 טִמְאָה, וְכֹלִים שֶׁתַּחְתֶּיהָ טְהוֹרִין, מִפְּנֵי שֶׁהִיא אֶהָל
 וְחוֹצֵצָה. 37

(75) שם משנה יג. (76) ואין טפח בינה ובין הקרקע. המדובר בהלכה זו, כשפי הכוורת רחב טפח על טפח (סדרי טהרות). (77) שאין על גבה אוהל. (78) הטומאה תלויה נגד תוכה, למעלה מדפנות הכלי, אבל לא באויר תוכה. (79) ומטמאה כל שכנגדה, ואע"פ שהיא תלויה ואינה רצוצה, רואים אותה כאילו היא תחת השולים, מפני שכלי אינו חוצץ, כמו בפיה לחוץ, בראש פרק זה (ראה הערות שם). (80) והכיסוי אינו מחובר בטיט לכוורת. (81) בגבוהה טפח, שוליה מאהילים על הטומאה, ומביאים את הטומאה לכל מה שתחתיה, ותוכה ועל גבה טמא מפני שהשוליים אינם חוצצים כמבואר למעלה. ואם הטומאה בתוכה או על גבה, רואים אותה כאילו היא תחת שוליה, שהרי אינם חוצצים. ובמכוסה אף-על-פי שאינה גבוהה טפח מן הקרקע, גם כן הכול טמא מפני שהטומאה בוקעת לתוכה, והרי היא קבר סתום וטומאה בו במקום אחד, שרואים אותו כאילו מלא טומאה, ומטמא את כל הנוגע בו מכל צד שהוא (רבינו בפירושו למשנה). אמנם למעלה, בדין מוטלת על צידה ואין טפח בינה ובין הקרקע, אמרנו שרק הטומאה עצמה מתפשטת לצדדים, אבל בקיעתה אינה מתפשטת, אולם שם פי הכוורת פתוח, ולא אמרו בבקיעה "כמלא טומאה" אלא במקום סתום מכל צד. (בסדרי טהרות, כתב הבדל אחר בין שני דינים אלה. ולדעתי הוא דחוק מאוד, ראה שם). ובכפויה על פיה, מחלק רבינו בין טומאה על גבה לבין טומאה בתוכה: כשהטומאה בתוכה הכול טמא מדין קבר סתום, אבל אם הטומאה על גבה, אינה מטמאה מה שתחתיה, בהתאם לשיטתו (לקמן פכ"א ה"ג), שכלים טהורים הכפויים על פיהם מצילים על כל מה שבתוכם, ואפילו אינם מחוברים בטיט. ולזה התכוון רבינו בסיום דין זה, באמרו: "וכל שעל גבה, אם היתה הטומאה למטה". ולפי זה, ההגבלה נוגעת לדין כפויה בלבד, ולא לגבוהה טפח ולמכוסה (סדרי טהרות). (82) ויצאה מתורת

(59) שם משנה ט. (60) כולה. במקרה זה אין הבדל בין שלימה ופחותה, בין מחולחלת ואפוצה, בין גבוהה מן הארץ טפח או לא. (61) אפילו אוהל ממש עם דפנות אינו מציל, מפני שסופה של הטומאה לצאת דרך הבית (כמו שמיסים רבינו), עוברת היא גם בפחות מפותח טפח. (62) שאין הטומאה נכנסת בפחות מפותח טפח, והכוורת עם הדפנות מצילה. (63) הכוורת שכולה בתוך הבית. (64) כל אלה דינם כאמור למעלה. (65) שם משנה יוד. כאן מתחילה בבא חדשה. (66) שהרי הטומאה יכולה לצאת מבלי להכנס לאויר הבית. (67) מפני שאין מקום לטומאה לצאת אלא דרך הכוורת, אינה מצילה על מה שבתוכה אפילו עם דפנות.

ד. פְּנֵתָהּ חִלּוּלָהּ 68 שְׁהִיא כְּלִי שְׁלֵם 69 וְהִיְתָה מְנַחֵת 70
 עַל צִדֶיהָ בְּאֹיּוֹרֵי 71, וְיִכְזֶית מִן הַמַּת נִתּוֹן תַּחְתֶּיהָ אוֹ
 עַל גְּבֻהָהּ - כֹּל שֶׁהוּא כְּנִגְדַּת הַיָּת בְּתַחְתֶּיהָ וּבְגֻבְהָהּ
 טִמְאָה, וְכֹל מֵה שֶׁבְּאֹיּוֹר תּוֹכָה טְהוֹר, אֲלֵא כְּנִגְדַּת
 הַטִּמְאָה, וְכֹל שֶׁאִינוֹ כְּנִגְדַּת הַטִּמְאָה בְּתוֹכָה טְהוֹר.
 הִיְתָה טִמְאָה בְּתוֹכָה - הַכֹּל טִמְאָה, כֹּל מֵה שֶׁבְּתוֹכָה
 וְכֹל שֶׁכְּנִגְדַּת הַטִּמְאָה לְמַעְלָה עַל גְּבֻהָהּ אוֹ לְמַטָּה
 תַּחְתֶּיהָ. הִיְתָה גְבוּהָהּ מִן הָאָרֶץ טֶפַח וְטִמְאָה תַּחְתֶּיהָ
 אוֹ עַל גְּבֻהָהּ - כֹּל שֶׁתַּחְתֶּיהָ טִמְאָה, וְכֹל שֶׁעַל גְּבֻהָהּ
 טִמְאָה; אֲבָל כֹּל שֶׁבְּתוֹכָה טְהוֹר, חוּץ מִכְּלִי שֶׁהוּא
 כְּנִגְדַּת הַטִּמְאָה. הִיְתָה טִמְאָה בְּתוֹכָה - הַכֹּל טִמְאָה, כֹּל
 מֵה שֶׁבְּתוֹכָה וְכֹל שֶׁתַּחְתֶּיהָ וְכֹל שֶׁלְּמַעְלָה עַל גְּבֻהָהּ;
 שֶׁהַכֹּלִים מִבֵּיאִין וְאִיֵּן חוֹצֵצִין, כְּמוֹ שֶׁבְּאֶרְנוֹ 72.
 לְפִיכָךְ, אִם הִיְתָה פְּנֵתָהּ זֹה הַמְטָלֶת עַל הָאָרֶץ פְּחוּתָהּ
 וּפְקוּקָה בְּקֶשֶׁשׁ אוֹ שֶׁהִיְתָה בָּאָה בְּמִדְהָהּ 73, וְיִכְזֶית מִן
 הַמַּת נִתּוֹן תַּחְתֶּיהָ - כְּנִגְדוֹ עַד הַתְּהוֹם טִמְאָה; עַל גְּבֻהָהּ
 - כְּנִגְדוֹ עַד לְרִקְיעַ טִמְאָה; בְּתוֹכָה - אִינוֹ טִמְאָה אֲלֵא
 תּוֹכָה. הִיְתָה גְבוּהָהּ טֶפַח מֵעַל הָאָרֶץ וְטִמְאָה
 תַּחְתֶּיהָ - תַּחְתֶּיהָ בְּלֶבֶד טִמְאָה; בְּתוֹכָה - תּוֹכָה בְּלֶבֶד
 טִמְאָה; עַל גְּבֻהָהּ - כְּנִגְדוֹ עַד לְרִקְיעַ טִמְאָה. שֶׁפְּכָר
 בְּאֶרְנוֹ 74, שֶׁכֹּלִי עֵץ הַבַּא בְּמִדְהָהּ - בָּאֶהָל הוּא חָשׁוּב,
 לֹא כְּכֹלִים, וְלְפִיכָךְ חוֹצֵץ. 22

(68) שם משנה יא. (69) אינה פחותה. (70) ואין תחתיה פותח טפח. (71) תחת כיפת הרקיע. (72) דינים אלה זהים עם הדינים האמורים בבבא ראשונה של פרק זה, שהרי אין כל נימוק לחלק בין שני המקרים, ונאמרו כאן משום הדינים שבבבות הבאות. (73) כאן משווה רבינו באה במידה לפחותה, כדברי חכמים במשנתנו. וזה סותר לכמה דינים שנאמרו למעלה המנומקים בהבדל שביניהם, היינו, שבאה במידה אף-על-פי שהיא אוהל לא יצאה מתורת כלי, ולפיכך כוח חציצתה מוגבל, ואינה חוצצת בפני מה שעליה ותחתיה, אבל פחותה או אפוצה בטלה מתורת כלי לגמרי, וחוצצת גם בפני מה שעליה ושתחתיה, וגם לא חלו עליה כמה גזירות שגזרו על כלי שהוא אוהל. ולא מצאתי יישוב מניח את הדעת לסתירה זו. [בכסף-משנה צמצם את הקושיא, ושאל רק למה כתב רבינו כאן "או שהיתה באה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בכתלים, שתי חביות וחצי זית בכל אחת, ומוקפות צמיד פתיל ומונחות בבית.

א. ¹⁷שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים² מְצִילִין³ בְּאֵהָל הַמֵּת⁴: צָמִיד פְּתִיל⁵, וְאֵהָלִין, וּבְלוּעִין⁶. הַבְּלוּעִין מְצִילִין עַל הַטְּהוּרִים שְׁלֹא יִתְטַמְּאוּ⁷, וּמוֹנְעִין הַטְּמֵאָה שְׁלֹא תֵצֵא וְתִטְמָא⁸; אָבֵל צָמִיד פְּתִיל וְאֵהָלִין מְצִילִין עַל הַטְּהוּרִים שְׁלֹא יִתְטַמְּאוּ, וְאֵינָן מוֹנְעִין אֶת הַטְּמֵאָה שְׁלֹא תֵצֵא וְתִטְמָא אֶת אֲחֵרִים. בְּיָצֵד? בֵּית טְמֵאָה שֵׁישׁ בּוֹ פְּלִי מְקַף צָמִיד פְּתִיל - פֶּל שֶׁבִתּוֹף הַפְּלִי טְהוּרִים. וְכֵן אִם הָיָה שֵׁם אֵהָל בְּתוֹף הַבֵּית - פֶּל הַפְּלִים שֶׁבִתּוֹף הָאֵהָל טְהוּרִין¹⁰. אָבֵל אִם הָיָה כְּזֵית מִן הַמֵּת נִתּוֹן בְּכָלִים וּמְקַף עָלָיו בְּצָמִיד פְּתִיל וְהַכְּנִיסוֹ לְבַיִת - הַבֵּית טְמֵא. וְכֵן אֵהָל בְּתוֹף אֵהָל וְכֵזֵית מִן הַמֵּת פְּאֵהָל הַפְּנִימִי - פֶּל הַפְּלִים שֶׁבְּאֵהָל הַחִיצוֹן טְמֵאִים¹¹.

(2) תוספתא, כלים פ"ו ה"ו. (3) מפני הטומאה. (4) דברים הנמצאים באוהל המת אינם מתטמאים אם אחד משלושת הדברים המנויים למטה מגן עליהם. (5) לשון הכתוב (במדרש מט, טו), ופירושו: כסוי מהודק ומחובר. (6) יבואר בהלכה ב. (7) טהורים בלועים הנמצאים באוהל המת, לא נטמאו. (8) טומאה בלועה אינה מטמאה. (9) בית שיש בו כזית מן המת וכדומה. (10) ראה למעלה פ"ח דיני מגדל, ופ"ט דיני כוורת. (11) מדובר באוהל פנימי המקבל טומאה, כגון אריגים או עור ואינו חוצץ או כשאין לטומאה מקום לצאת לחוץ אלא דרך האוהל החיצון אפילו כשאינו מקבל טומאה, אבל כשיש בו שני תנאים מועילים אלה, היינו אינו מקבל טומאה ויש לטומאה דרך אחרת - מציל (הראב"ד מפרש כאן את דברי רבינו, ואינו משיג).

ב. אָבֵל הַבְּלוּעִין מְצִילִין עַל הַטְּהוּרִים וּמוֹנְעִין אֶת הַטְּמֵאָה. בְּיָצֵד? כָּלֵב שְׂאֵבֵל בְּשֵׁר הַמֵּת¹² וְנִכְנַס לְבַיִת - הַבֵּית טְהוּר. בְּלַע טַבַּעַת, אָפֶלּוֹ אָדָם¹³ שֶׁבֹלַע טַבַּעַת¹⁴, וְנִכְנַס לְאֵהָל הַמֵּת, אָף עַל פִּי שְׁנֵטְמָא טְמֵאָה שְׂבָעָה - הַטַּבַּעַת טְהוּרָה¹⁵. וְכֵן פֶּל הַבְּלוּעִין בְּחִיָּה וּבְהֵמָה וּבְעוֹפוֹת וּבְדָגִים¹⁶ מְצִילִין פֶּל זְמַן שֶׁהֵן חַיִּין. וְאִם מָתוּ וּבְשֵׁר הַמֵּת בְּתוֹף מְעִיָּהֶן אוֹ הַפְּלִים¹⁷ - הָרִי הֵן כְּמוֹ שְׂאִינוֹ בְּלוּעֵי¹⁸.

(12) כלים פ"ח מ"ד: "תרנגול שבלע את השרץ ונפל לאויר תנור - טהור". (בחולין ע"א, א - למדו זה מן המקרא). (13) שהוא מקבל טומאה. (14) שאינה מתעכלת במעיו. (15) אם יצאה מגופו אחרי שנטהר ע"י הזאת אפר וטבילה, אבל אם יצאה לפני טהרת האדם - נטמאה ע"י נגיעה בגופו בשעת יציאה (מקוואות פ"ח מ"ח). (16) משנה, אהלות פ"א, מ"ו. (17) הטהורים הם בתוך מעיהם ונכנסו לאוהל המת. (18) שם. ראה לקמן ה"ד.

ג. נִשְׁחַט רַב אֶחָד בְּעוֹף¹⁹ וְרַב שְׁנַיִם בְּבִהֵמָה, אָף עַל פִּי שְׂעֵדִין הֵן מְפָרְסְסִין - הָרִי הֵן כְּמַתִּים, וְאֵינָן

כלי, כמו שביארנו למעלה. (83) רבינו עומד בשיטתו, שדברים הבאים במידה אינם כלים, ולפיכך חוצצים (ראה בהלכה א הערה ו, ובה"ד הערה ע). (84) וכנגד הטומאה בלבד - טמא, מפני שהכוורת חוצצת בפני התפשטות הטומאה, אבל לא בפני כוח בקיעתה כנגדה ממש. (85) הכלים שתחתיה, אפילו אלה שבצידי הטומאה, טמאים - מפני ששולי הכוורת מאהילים על הטומאה ועל הכלים, ומה שבתוכה ועל גבה טהור, שהשוליים חוצצים.

ו. גְּמֵל⁸⁶ שְׁהוּא עוֹמֵד בְּאוֹרֵי⁸⁷: טְמֵאָה תַּחְתּוֹ - פְּלִים שְׁעַל גְּבִי טְהוּרִים⁸⁸; טְמֵאָה עַל גְּבִי - פְּלִים שֶׁתַּחְתּוֹ טְהוּרִין. הָיָה רוֹבֵץ וְטְמֵאָה תַּחְתּוֹ - הָרִי זֶה בּוֹקֵעַת וְעוֹלָה⁸⁹, בּוֹקֵעַת יוֹרֶדֶת. וְכֵן אִם הָיָה טְמֵאָה רְצוּצָה תַּחַת רִגְלוֹ אוֹ עַל גְּבִי רִגְלוֹ⁹⁰ - הָרִי זֶה בּוֹקֵעַת וְעוֹלָה וּבּוֹקֵעַת יוֹרֶדֶת. כֶּכֶר בְּאֵרֵנוּ בְּנִזְיּוֹת⁹¹, שְׂאֵם הָיָה הַנְּזִיר וְכֵזֵית מִן הַמֵּת תַּחַת הַגְּמֵל אוֹ תַּחַת הַמְּטָה וְכִיּוֹצֵא בָּהּ מְשַׁאֵר הַפְּלִים, אָף עַל פִּי שְׁנֵטְמָא טְמֵאָה שְׂבָעָה - אֵינוֹ מְגַלַּח⁹². וּמִשֵּׁם אֵתָה לְמַד, שֶׁפֶל אֵלוֹ הַהֲלָכוֹת הָאֲמורוֹת בְּטְמֵאָה אֵהָלִים הַנְּעֻשִׂים מִן הָאָדָם אוֹ מִן הַבְּהֵמָה אוֹ מִן הַפְּלִים - הַפֶּל מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים, מְהֵן דְּבָרֵי קְבֻלָּה⁹³ וּמְהֵן גְּזוּרוֹת וְהִרְחָקוֹת. וּלְפִיכָף אֵין הַנְּזִיר מְגַלַּח עֲלֵיהֶן, וְאֵין חֲבִיב עֲלֵיהֶן פֶּרֶת עַל בֵּיאַת מְקַדֵּשׁ אוֹ אֲכִילַת קֶדְשֵׁי; וְאֵין הַדְּבָרִים פֶּלֶן אֲמורִין אֵלָּא לְעֻנְן טְמֵאָה תְּרוּמָה וּקְדָשִׁים בְּלִבָּד, כְּמוֹ שְׂבָאֲרֵנוּ⁹⁴.

(86) תוספתא אהלות פ"ח ה"ה. (87) שאין דבר סוכך עליו. (88) שבהמה וחיה טהורה וטמאה חוצצות (למעלה פ"ג ה"ג). מובן שהכלים שתחתיו טמאים, שהרי הגמל מאהיל עליהם ועל הטומאה. (89) דין זה תמוה, למה הטומאה בוקעת ועולה, הלא הצד העליון מציל? וכי בעל-חי גרוע מכוורת פחותה או אפוצה? ובתוספתא שלפנינו הגירסא: "טומאה תחתיו כנגדו עד התהום טמא, ועל גביו כנגדו עד לרקיע טמא". ומפני שבעל-כרחינו עלינו להגיה אחת משתי הגירסאות המנוגדות, רצוי להגיה כאן ולהשוות לגירסא שבתוספתא. (בעקבות החזון-איש). בכסף-משנה הקשה למה אין אנו אומרים גמל חלול הוא, והצד העליון מאהיל ומטמא כל מה שתחתיו אפילו מה שבצידי הטומאה כמו אדם, למעלה פ"ח ה"א? ודבריו מפליאים, כיצד אפשר לדמות גמל לאדם. הלא אדם אינו חוצץ, ובטן גמל חוצצת? (90) והבטן אינה מאהילה עליה. (91) פ"ז ה"ו. (92) נזיר שנטמא במת, מגלח תוך תקופת נזירותו ומביא קרבנות (תגלחת טומאה וקרבנות טומאה) וסותר את ימי נזרו שעברו בטהרה, ומתחיל למנות מראש. (93) מקובלים איש מפי איש עד משה רבינו מסיני. (94) למעלה פ"ג ה"ג, ופ"ה ה"ה.

פֶּרֶק עֶשְׂרִים

(1) יבאר ששלושה דברים מצילים באוהל המת, ומה בין בלועים לצמיד פתיל ואהלים, אין הבלועים ניצלים אלא בבטן נפש חיה, ודין הבלועים בקרקעיתו של בית או

27 פְּמוּ שְׂיִתְבְּאָר⁴⁵. וְאִם יֵשׁ תַּחְתֵּיהֶן⁴⁶ פְּקַלְפַת הַשּׁוּם⁴⁷,
28 אַף עַל פִּי שֶׁהֵן שׁוֹקְעִין לְתוֹךְ אֹיְרָה⁴⁸ - הֲרִי אֱלוֹ
29 טְהוֹרִין.

(30 כלים פ"ט מ"ו. 31) פלך של עץ. (32) מחט מעוקמת
התקועה בפלך, ונבלעה כולה בתוך העץ. (33) של עץ
שמשמים על צואר הבהמה כדי ליישר על ידו את הילוכה.
ובמלמד תקוע מסמר של ברזל, והוא הדרבן. (34) שאינו
מציל אלא על אוכלין ומשקין וכלי חרס בלבד, וכאן מדובר
בכלי מתכת ולפיכך אינם ניצלים כבלועים ולא בצמיד פתיל
ולכן נטמאו. לקמן יתבאר כיצד מציל בצמיד פתיל.
(35) בטיט שטחים על התנור, כדי לחזקו. שם מ"א.
(36) אף-על-פי שלא נגע בדופני התנור. נתבאר כבר, שכלי
חרס מיטמא ומטמא מאוירו בלי נגיעה. (37) שם מ"א.
ואע"פ שצמיד פתיל אינו מציל על כלי מתכת, לא נטמאו
המחט והטבעת. והטעם, מפני שהטיט עם כל הבלוע בו
נעשה חלק מהתנור. רבינו בפירושו שם. (38) של חרס.
שם. (39) פקק עשוי מטיט, וסוגרים בו את פי החבית והוא
רחב מלמעלה. (40) שלא כנגד פי החבית. (41) העודף
ברוחב המגופה אינו טפל לתנור, מפני שהתנור אינו צריך
לו, ולפיכך אינו כחלק מהתנור, ובלוע בכלים אינו מציל,
וגם צמיד פתיל אינו מציל מפני שכלי מתכת אינם ניצלים
בצמיד פתיל כמבואר למעלה. (42) שנשאר עליהם שכבה
דקה מאד של טיט המגופה. (43) כמו בטפילת התנור.
(44) הכלי היוצא מן המגופה אינו בטל לגבה, ודינו ככלי
הנמצא בכלי חרס בצמיד פתיל. (45) לקמן פכ"ג, ה"א.
(46) תחת המחט והטבעת הבלועות במגופה. (47) שכבה
דקה של טיט. (48) בולטות לתוך אויר החבית, אבל אינן
גלויות לאוירה. (ראה השגות הראב"ד, וביאורו של ה'כסף
משנה').

30 ו. כֹּל הַבְּלוּעִין⁴⁹ בְּקַרְקָעֵיתוֹ שֶׁל בֵּית - הֲרִי הֵן
31 טְמֵאִין וְאִין נְצִלִין; שְׁקַרְקַע הָאֵהֶל כְּמוֹהוּ עַד
32 הַתְּהוֹם. מָה שְׂאִין בֵּן בְּקַלְיוֹ, כְּמוֹ שְׂיִתְבְּאָר⁵⁰.
33 כִּיצַד? הַטְּמֵאָה בְּבֵית וְכִלִּים טְמוּנִים בְּקַרְקָעֵיתוֹ,
34 אִפְלוּ תַּחַת מְאָה אֶמָּה - טְמֵאִים. אִם יֵשׁ בְּמִקְוִמן
35 טֶפַח עַל טֶפַח - טְהוֹרִין, שֶׁהֲרִי הֵן תַּחַת אֵהֶל אֶחָד⁵¹.
36 לְמָה זֶה דוּמָה? לְעֵלְיָה שְׁעַל גְּבִי הַבֵּית וְטְמֵאָה
37 בְּעֵלְיָה, שֶׁהַבֵּית טְהוֹר⁵². וְכֵן אִם חֶלֶק הַבֵּית⁵³
38 בְּמַחֲצֵה מִפְּלִי אֲרָצוֹ⁵⁴, וְהִיתָה הַטְּמֵאָה בֵּין
39 הַמַּחֲצֵה וְהָאָרֶץ - פְּלִים שְׂבִפִית לְמַעְלָה מִן הַמַּחֲצֵה
40 טְמֵאִין; שְׂאִין הָאֵהֶלִים מוֹנְעִין הַטְּמֵאָה, כְּמוֹ
41 שְׂבִאָרְנוֹ⁵⁵. הִיתָה הַטְּמֵאָה לְמַעְלָה מִן הַמַּחֲצֵה -
42 פְּלִים שְׂבִין הַמַּחֲצֵה וְהָאָרֶץ טְהוֹרִין; שֶׁהָאֵהֶל
43 מְצִיל⁵⁶. וְאִם אִין בֵּין הַמַּחֲצֵה וְהָאָרֶץ גְּבַה טֶפַח -
44 הֲרִי הֵן בְּטְמוּנִים בְּקַרְקַע הַבֵּית וְטְמֵאִים.

(49) ב'ספרי' פרשת חוקת, פיסקה קכו, שנינו: "וכל אשר
באוהל יטמא שבעת ימים - (במדבר יט, יד) לעשות קרקעו
של בית עד תהוום כמוהו. (50) לקמן פכ"א ה"ג.
(51) צ"ל: אחר. (52) אף-על-פי שאמרנו למעלה בפ"א,

1 מְצִילִין²⁰ עַל הַפְּלִים הַבְּלוּעִים, וְלֹא מוֹנְעִין אֶת
2 הַטְּמֵאָה שֶׁבְּתוֹךְ מְעִיָּהֶן שְׁלֹא תִטְמָא.

(19) הגרגרת והוושט שבצוארי בהמות חיות ועופות, נקראים
בלשון המשנה "סימנים" או סימני שחיטה. בהמה ניתרת
לאכילה אחרי חיתוך רובם של שני הסימנים. ובעוף, שהוא
חלש, מספיקה שחיטת אחד מהם. (20) אביי, חולין קכא,
ב.

3 ד. וְכִמָּה תִשְׁהֶה²¹ הַטְּמֵאָה בְּמְעִיָּהֶן וְתִהְיֶה מְטֵמְאָה
4 בְּשִׂמְיוֹתוֹ?²² בְּכָלֵב - שְׁלֹשָׁה יָמִים מֵעַת לְעַת²³,
5 וּבִשְׂאָר חִיָּה וּבַהֶמָּה יְעוּפוֹת וְדָגִים - יוֹם אֶחָד מֵעַת
6 לְעַת²⁴. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים?²⁵ בְּשִׁנְשָׂר בְּשׂוֹר הַמֵּת
7 בְּתוֹךְ מְעִיָּהֶן; אֲבָל זָאֵב שֶׁבִלַע תִּינוֹק²⁶ וְהִקְיֹאוּ דֶרֶךְ
8 בֵּית הָרַעֲיָה²⁷ - הַבְּשָׂר טְהוֹר²⁸, וְהַעֲצָמוֹת בְּטְמֵאָתָן²⁹.

(21) שם. (22) ברור, שאם מתו אחר ששהה בשר המת
במעיהם כדי עיכול אינו מטמא, ולפיכך שואל עד כמה
תשהה הטומאה במעי החי וטמא אחרי מיתתו. (23) ידעו
חז"ל שכלי העיכול של הכלב פועלים בקצב איטי, והמזון
שבלע אינו מתעכל עד עבור שלושה ימים. (24) כרבי
יהודה בן בתירה, שם. במשנה שלפנינו לא נאמר כלל דין
שאר בהמה וחייה, אלא דין כלב ועופות ודגים, ורבינו סובר
שלא אמרו שלושה ימים אלא בכלב בלבד, אבל חיה אחרת
ובהמות דינן כעוף. ולמד זה מגמרא שבת קנח, ב: "יודע
הקדוש-ברוך-הוא בכלב שמזונותיו מועטים, לפיכך שוהה
אכילתו במעיו שלושה ימים". משמע שלא אמרו שלושה
ימים אלא בכלב בלבד. (25) שאם לא שהה כשיעורים
הקבועים - מטמא. (26) תענית כב, ב. ומנחות סט, ב.
(27) דרך החלחולת. (28) אפילו יצא לפני ששהה מעת
לעת, מפני שיציאתו מוכיחה שנתעכל. (29) במנחות סט,
ב - נימקו, מפני שהעצמות קשות אינן מתעכלות.

9 ה. אִין הַבְּלוּעִין נְצִלִין³⁰ אֲלֹא בְּטֶטֶן נֶפֶשׁ הַחִיָּה, כְּמוֹ
10 שְׂבִאָרְנוּ; אֲבָל הַבְּלוּעִין בְּגוֹף הַפְּלִים וְהָאֲבָנִים -
11 אִין נְצִלִין. כִּיצַד? פּוֹשֵׁל³¹ שֶׁנִּבְלָעָה בּוֹ הַצְּנוּר³² שֶׁל
12 מַתְּכָת, וּמִלְמַד³³ שֶׁנִּבְלָע בּוֹ הַדְּרָבָן, וּלְבָנָה שֶׁהִיתָה
13 טַבַּעַת מְבִלַּעַת בְּתוֹכָהּ, וְנִכְנְסוּ לָאֵהֶל הַמֵּת - נְטְמָאוּ,
14 אַף עַל פִּי שְׂאִין נְרָאִין וְהֲרִי הֵן מְחַפִּין; שְׂאִין
15 הַבְּלוּעִין בְּכִלִּים מְצִילִין אֲלֹא בְּצְמִיד פְּתִיל³⁴. וְכֵן
16 מַחַט אוֹ טַבַּעַת שֶׁהִיוּ מְבִלְעִין בְּטַפִּילַת הַתְּנוּר³⁵,
17 וְנְטְמָא הַתְּנוּר בְּאֵהֶל הַמֵּת אוֹ שֶׁנֶּפֶל שְׂרָץ לְאוֹיְרוֹ³⁶,
18 - נְטְמָאוּ הַפְּלִים שֶׁבְּתוֹךְ הַטַּפִּלָּה. וְאִם הִיא הַתְּנוּר
19 מְקַף צְמִיד פְּתִיל - הָאֵהֶל וְהַתְּנוּר טְהוֹר, אַף הַפְּלִים
20 הַמְּבִלְעִין בְּטֵיט שְׁעַל גְּבִיו טְהוֹרִים³⁷. וְכֵן חֲבִית³⁸
21 הַמְּקַפֶּת צְמִיד פְּתִיל וְהִיתָה מַחַט אוֹ טַבַּעַת בְּמַגּוּפַת
22 הַחֲבִית³⁹ מְצִדָּה⁴⁰ - הֲרִי אֱלוֹ טְמֵאִין⁴¹ וְאִין מְצִילִין
23 בְּאֵהֶל הַמֵּת. הִיוּ בְּמַגּוּפַת הַחֲבִית בְּנִגְדָּה פִּיהָ: אִם הִיוּ
24 נְרָאִין לְתוֹךְ הַחֲבִית⁴² וְאִין יוֹצְאִין לְאוֹיְרָה -
25 טְהוֹרִין⁴³, וְאִם יָצְאוּ לְאוֹיְרָה - טְמֵאִין⁴⁴; שְׂאִין פְּלִי
26 חֲרָשׁ הַמְּקַף צְמִיד פְּתִיל מְצִיל עַל הַפְּלִים שֶׁבְּתוֹכוֹ,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

20 טָמְאָה⁷⁵, וְהַפְּנִימִי וְהָאֲמֻצְעִי טְהוֹרִין⁷⁶. פְּחָצֵי זֵית
21 בַּפְּנִימִי וּכְחָצֵי זֵית בְּאֲמֻצְעֵי - הַפְּנִימִי טְהוֹר⁷⁷,
22 וְהָאֲמֻצְעִי וְהַחִיצוֹן טְמֵאִים⁷⁸; שְׂדֵרְךָ הַטְּמֵאָה לְצֵאת
23 וְאֵין דְּרָפָה לְהִפְנֵס.

(65 שם פ"ח מ"ו. 66) ושיעורו לטמא - כזית. (67 שני החצאים מצטרפים. 68) נתבאר למעלה ה"א, שצמיד פתיל אינו מונע את הטומאה מלצאת. (69) כדין כלים הנמצאים באוהל המת. (70) התורה טיהרה כלי חרס שבאוהל המת, אם הוא מוקף צמיד פתיל (ראה לקמן פכ"א ה"א). (71) טומאת הבית נכנסת לאויר החבית הפתוחה. (72) במשנה, הגירסה: "וכן שני חדרים הפתוחים לבית", ורבינו נקט לשון התוספתא (פ"ט ה"י). (73) החדר האמצעי פתוח לבית ולחדר הפנימי, ושני החדרים אינם פתוחים לחוץ. (74) כלומר, הבית. (75) מפני שדרכו יעבור כל הכזית. (76) מכיוון שאין בהם כזית שלם, ואין דרכה של הטומאה להכנס אלא לצאת דרך פתח החיצון. ומדובר כשדלתות הפנימי והאמצעי נעולות, אבל אם הן פתוחות - נכנסת לתוכן טומאת החיצון ('תפארת ישראל'). (77) חצי כזית שבאמצעו לא ייכנס לפנימי. (78) החצי שבפנימי יצא לאמצעי ויצטרף עם חצי הזית שבו ויצא לחיצון, ולפיכך שניהם טמאים.

יום שני כ"ט אייר ה'תשע"ו

פֶּרֶק אֶחָד וְעֶשְׂרִים

(1) יבאר דין הכלים המצילים מצמיד פתיל, ואם כלי חרס מציל באוהל, כלים המצילים באוהל כמה צריך שיהיה בדופנם, ואם מצילים חוץ לאוהל אם סמכם לאוהל, קורה שיש בה פותח טפח והיא נתונה מכותל לכותל וטומאה תחתיה וקדירה תלויה בקורה, בור שבתוך הבית וטומאה בבית וכלי בבור, חדות הבנוי בתוך הבית ומנורה בתוכו והפרח שלו מכסה פי החדות, חדות הבנוי בתוך הבית וכלי המציל נתון על פיו והיתה טומאה בין הבית והחדות, תנור ישן בתוך חדר וסרידה על פי החדש או להיפך, קדירה שכפאה על פי החבית ומרח דפנותיה עם החבית.

24 א. מַבְיֵן לְצָמִיד פְּתִיל שְׂמֵצִיל בְּאֵהֶל הַמֵּת? שְׁנֹאֲמַר:
25 וְכָל כְּלֵי פְתוּחַ אֲשֶׁר אֵין צָמִיד פְּתִיל עֲלָיו טְמֵא הוּא.
26 הָא יֵשׁ צָמִיד פְּתִיל עֲלָיו - טְהוֹר. וּמִפִּי הַשְּׂמוּעָה
27 לְמָדוּ, שְׂאֵין הַכְּתוּב מְדַבֵּר אֵלָא בְּכֵלֵי חֶרֶשׁ בְּלִבְדוּ,
28 כְּלֵי שְׂאֵינוּ מְטַמְּא אֵלָא דְרָךְ פְּתוּחִין²; לְפִיכָךְ, אִם הָיָה
29 פְּתוּחוֹ סָתוּם וּמִקָּף צָמִיד פְּתִיל - הֲצִיל עַל כָּל
30 שְׂבָתוֹכוֹ. קַל וְחֹמֵר לְכָל הַפְּלִים שְׂאֵין מְקַבְּלִין
31 טְמֵאָה³ שְׂיֻצְלוּ בְּצָמִיד פְּתִיל. וְהֵם: כְּלֵי גְלִילִים⁴,
32 כְּלֵי אֲבָנִים, כְּלֵי אֲדָמָה, וְכֵלֵי עֲצָמוֹת הַדָּג וְעוֹרוֹ
33 וְעֲצָמוֹת הַעוֹף, וְכֵלֵי עֵץ הַבָּא בְּמִדְּהָה⁵, וְנִסְרִים שֶׁל
34 עֵץ שֶׁהֵן פְּשוּטִין וְאֵינָן פְּלִים, וְגִלְמֵי כְּלֵי מִתְּכָה⁶. כָּל
35 אֵלוֹ מְצִילִין בְּצָמִיד פְּתִיל. אִם הַדְּבָרִים שְׂבָתוֹךְ הַפְּלֵי
36 הַמִּקָּף נְצָלוּ, קַל וְחֹמֵר לְכַלּוֹעֵין וְלְכָלִים שֶׁתַּחַת
37 הָאֵהֶלִים⁷. מָה בֵּין אֵהֶלִים לְכָלִים שְׂמֵצִילִין בְּצָמִיד

שאוהל אינו מונע את הטומאה מלצאת, כאן חוצץ מפני שהוא כבית אחר ממש עם דפנות הגג. (53) אהלות פט"ו מ"ה. (54) המחיצה היא לרוחב הבית, ומפרידה בין התקרה והרצפה. ומדובר כשיש בחלק התחתון פותח טפח, ופתח הבית נשאר בחלק העליון. (55) בפרק זה ה"א, כדין אוהל בתוך אוהל. ואין זה דומה לבית ועליה, מפני שאין לטומאה מקום לצאת אלא דרך הבית, וגם המחיצה היא אוהל עראי (ראה ראב"ד וכסף-משנה). (56) על הטהורים מלטמא, הואיל והטומאה אין דרכה לצאת דרך המקום שבין הרצפה והמחיצה אלא דרך הבית. (ראה הערה יוד בהלכה א, כדין אוהל בתוך אוהל).

1 ז. בֵּיכֹּה⁵⁷ שֶׁהוּא קְמוּר⁵⁸ תַּחַת הַבֵּית, וְיֵשׁ בּוֹ פוּתָח
2 טְפַח וְיֵשׁ בְּפִתְחוֹ שֶׁהוּא חוּץ לַבֵּית פוּתָח טְפַח,
3 וְהֵיחָה טְמֵאָה בְּתוֹכוֹ - הַבֵּית טְהוֹר⁵⁹; הֵיחָה טְמֵאָה
4 בְּבֵית - מָה שְׂבָתוֹכוֹ טְהוֹר⁶⁰. הָיָה בּוֹ פוּתָח טְפַח
5 וְאֵין בְּיֻצְאוֹ פוּתָח טְפַח, וְהֵיחָה טְמֵאָה בְּתוֹכוֹ -
6 הַבֵּית טְמֵא⁶¹; טְמֵאָה בְּבֵית - מָה שְׂבָתוֹכוֹ טְהוֹר⁶²,
7 שְׂאֵין דְּרָפָה שֶׁל טְמֵאָה לְהִפְנֵס⁶³. אֵין בּוֹ פוּתָח טְפַח
8 וְאֵין בְּיֻצְאוֹ פוּתָח טְפַח: טְמֵאָה בְּתוֹכוֹ - הַבֵּית
9 טְמֵא כְּאֵלוֹ הִיא בְּתוֹךְ הַבֵּית; טְמֵאָה בְּבֵית - מָה
10 שְׂבָתוֹכוֹ טְמֵא, מִפְּנֵי שֶׁהֵן כְּכֵלִים הַטְּמוּנִים בְּקִרְקַע,
11 וְקִרְקַע הַבֵּית כְּמִוְהוֹ עַד הַתְּהוֹם⁶⁴.

(57) שם פ"ג ה"ז. (58) מקורה, מכוסה מלמעלה. כעין מרזב חפור ברצפת הבית, ועובר מתחת כותל הבית לרשות הרבים, ודרך מרזב זה מוציאים את השופכים לחוץ, ופתח המרזב שבפנים הוא סגור, כדי שלא יכנס ריח רע לבית, ופותחים אותו בשעת שפיכת המים המזוהמים ('סדרי טהרות'). (59) מפני שהטומאה יוצאת לחוץ דרך פתח היציאה שיש בו טפח ואינה מתפשטת לפני, מכיוון שדרך הטומאה לצאת ולא להכנס. במה דברים אמורים, כשהפתח הפנימי סגור. אבל אם הוא פתוח, הטומאה מתפשטת דרכו לבית, שהרי גם בו יש פותח טפח ('סדרי טהרות'). (60) שהטומאה תצא דרך פתח הבית ולא דרך הביב, ומפני שפתח הביב הפנימי סגור - אין טומאת הבית מתפשטת לביב. (61) כיוון שאין מקום לטומאה לצאת לחוץ, לפי שבפחות מטפח אין טומאה יוצאת, היא נכנסת לבית אף-על-פי שפתחו סגור, שהרי סופו להיפתח ואז תצא הטומאה לבית. (62) כשהפתח לצד הבית הוא סגור. (63) שסוף הטומאה לצאת דרך פתח הבית ולא דרך הביב. (64) ראה הערה מז.

12 ח. שְׂתֵי חֲבִיּוֹת⁶⁵ וְכַחְצֵי זֵית בְּכָל אַחַת וּמִקָּפוֹת צָמִיד
13 פְּתִיל וּמִנְחוֹת בְּתוֹךְ הַבֵּית - הֵן טְהוֹרוֹת, שְׂאֵין חָצֵי
14 שְׂעוֹר מְטַמְּא⁶⁶; וְהַבֵּית טְמֵא, שְׂהָרֵי יֵשׁ בְּבֵית כְּזֵית⁶⁷,
15 וְאֵין צָמִיד פְּתִיל לְטְמֵאָה⁶⁸. וְאֵינָן מְטַמְּאוֹת מִחֻמַּת
16 הַבֵּית⁶⁹, שְׂהָרֵי הֵן מִקָּפוֹת צָמִיד פְּתִיל⁷⁰. נִפְתְּחָה אַחַת
17 מֵהֵן - הִיא וְהַבֵּית טְמֵאִין⁷¹, וְתַבְרַתָּה טְהוֹרָה. וְכֵן שְׂגֵי
18 חֲדָרִים⁷² שֶׁהֵן פְּתוּחִים זֶה לְזֶה וְלַבֵּית⁷³, וְכַחְצֵי זֵית
19 בַּפְּנִימִי אוֹ בְּאֲמֻצְעֵי וְכַחְצֵי זֵית בְּחִיצוֹן - הַחִיצוֹן⁷⁴

27 מצילין חוץ לאהל אם סמך לאהל, שהרי האהל
28 נעשה פסוי מכל מקום. כיצד? כלי מחם²² שיש לו
29 דפן טפח, שהניח²³ על גבי יתדות²⁴ חוץ לאהל
30 וסמך פיו לדפן האהל, והיתה טמאה תחתיו²⁵ -
31 פלים שבתוכו טהורין²⁶. ואם היה סמוך לכתל חצר
32 או לכתל גנה - אינו מציל, לפי שאינן כהל אהל²⁷;
33 ולפיכך פלים שבתוך הפלי טמאים, שהרי האהלו
34 על הטמאה²⁸.

(21) בתוך אוהל הטומאה. (22) כלי גדול שמחממים בו מים. (23) על צידו. (24) ומרוחק טפח מן הקרקע. (25) תחת המיחם. (26) אף על פי שדופן התחתון של האוהל מאהיל עליהם מפני שהם מונחים באהל אחר. (27) מפני שאין תקרה על החצר והגינה. (28) שהכלי אינו חוצץ.

ה. קורה שיש בה פותח טפח והיא נתונה מכתל
לכתל וטמאה תחתיה, וקדרה תלויה מן הקורה,
והיתה הקורה נוגעת בפי הקדרה פליה ומכסה אותה -
פלים שבקדרה טהורים²⁹, שהרי הצלו בכסוי
39 האהל להם³⁰. ואם לא היה פי הקדרה מכסה בקורה
40 אלא ביניהם רוח³¹ - כל מה שבקדרה טמא³²,
41 והקדרה עצמה טמאה.

(29) רבינו קובע שני תנאים לטהר: א. שהקורה נוגעת בפי הקדירה, אבל אם היא מרוחקת אפילו כל שהוא - טמאים; ב. שיהיה פי הקדירה כולו מכוסה. (30) לקדירה ומה שבתוכה. (31) כל שהוא. (32) הקורה מאהילה על הטומאה ועל הקדירה ומה שבתוכם ואינה מצילה, מפני הריווה שבינה ובין הקדירה.

ו. בור שבתוך הבית, וטמאה בבית וכלים בבור, אם
היה מכסה בנסר חלק או בכלי המציל שיש לו דפן
טפח - הרי כל מה שבבור טהור³³. היה לבור בנץ
סביב לפיו גבוה טפח על הארץ, בין שפסוהו בכלי
המציל שיש לו דפן בין שלא היתה לו דפן³⁴ - הרי
47 זה מציל, שהרי יש לו דפן טפח ממקום אחר³⁵.

(33) אבל אם כסהו בכלי שדופנו פחות מטפח אינו מציל, כמבואר למעלה בהלכה ג (קירות הבור שבחפירה אינם נחשבים כדפנות). ואם אין לכיסוי דופן כלל - טהור, כמו בנסר חלק. (34) גבוה טפח אלא פחות מזה. (35) דופן הבניין.

ז. חדות³⁶ הבנוי בתוך הבית ומגורה בתוכו,
והפרך³⁷ שלה יוצא ומכסה פי החדות³⁸, ונתן כלי
המציל באהל המת על פי החדות והרי הוא נשען
על פרח המגורה³⁹ - רואין: אם תנטל המגורה
והפלי המציל עומד⁴⁰ - הרי זה מציל על כל
שפחות, וכלים שבין שפת הפלי ושפת החדות⁴¹
טהורים⁴² עד התהום⁴³, ואף המגורה טהורה, אף על

1 פתיל? שהפלים אינן מצילין אלא בצמיד פתיל,
2 והאהלים מצילין בכסוי בלבד.

(2) אבל לא מגבו. הדרשה מסתמכת על המלה "פתוח". ואומר רבינו שאין כאן דרשה גמורה אלא מפי השמועה למדו. (3) לא מתוכם ולא מגבם. (4) עשויים מרפש בקר מיובש. (5) שמחזיק ארבעים סאה. (6) בברייתא חולין כה, א אמרו: "גולמי כלי עץ טמאין, פשוטיהן טהורין; גולמי כלי מתכת טהורין, פשוטיהן טמאים". גולמי כלים = כלים שלא נגמרה מלאכתם, ואף על פי שיש להם בית קיבול; פשוטים = כלים שאין להם בית קיבול, אבל מלאכתם נגמרה. (7) שאוהל מפסיק בינם ובין הטומאה.

3 ב. משפך שפסוהו⁸ - מציל בכסוי⁹. אף על פי
4 ששפך נקוב נקב קטן¹⁰ - הרי הוא פסוהו¹¹.

(8) הניחו ופיו הרחב למטה. (9) הדבר שהמשפך מונח עליו חשוב כמכוסה. (10) הפה הצר. (11) מפני שנקב זה נעשה בכוונה מתחילת יצירת הכלי אין דינו כנקב שנעשה בידי אדם בכלי שלם שמטמא (כלומר, שאינו מציל) בכל שהוא (כסף משנה).

ג. כל הפלים המצילין בצמיד פתיל, אם היו בהן
טפח על טפח על רום טפח וכפאן על פיהם על
הארץ, אף על פי שלא מרח בצמיד פתיל מן
הצדדין - הרי אלו מצילין כל מה שפתחיהן עד
התהום, מפני שהן פאהל והאהל מציל. אלא אם בן
היה הפלי כלי חרש, שאין אהלי כלי חרש מצילין.
11 כיצד? חביתה¹² שפסויה על פיה, אף על פי שמרחה
12 בטיט מן הצדדין - כל מה שפתחיה טמא; שצאמר:
13 צמיד פתיל עליו, ולא צמיד פתיל על גבו. הרביק
14 פיה לכתל ומרחה מן הצדדים¹³ - מצלת¹⁴ על כל
15 מה שבתוכה ועל כל שבנגדה בפתל. ואם לא מרח
16 מן הצדדין - אינה מצלת; שאין כלי חרש מציל
17 משום אהל¹⁵, כמו שבארנו. אבל שאר כל הפלים
18 המצילין בצמיד פתיל שהיו פיותיהן דבוקות בדפני
19 הבית - מצילין בלא צמיד פתיל, מפני שהן מצילין
20 משום אהל. לפיכך¹⁶ צריף שיהיה בדפן הפלי¹⁷
21 טפח¹⁸, שאין הפלים מצילין עם דפנות אהלים עד
22 שיהיה להן דפן [טפח]. היה לפלי דפן חצי טפח,
23 והיה יוצא מדפן האהל שפה חצי טפח, והרביק זה
24 לזה¹⁹, אף על פי שיש שם חלק טפח - אינו מציל,
25 עד שיהיה טפח ממקום אחד²⁰.

(12) של חרס. (13) סביב כל הפה והידוקו לכותל. (14) זה אינו בכלל "על גביו" שנתמעט בספרי. (15) וצמיד פתיל אינו מציל בלי מירווח. (16) מפני שמציל מדין אוהל. (17) גובה הדופן. (18) מראש דופנו עד שוליו, כי אין אוהל פחות מטפח. (19) דופן הכלי לשפה ונוצר ריווח טפח בין שולי הכלי לדופן האוהל. (20) בדופן האוהל או בכלי.

ד. פשם שמצילין מבפנים²¹ עם דפנות האהל, כך

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 1 **פִּי שֶׁשֶׁפֶת הַפֶּרַח נִרְאָה⁴⁴ בֵּין הַכֶּסְפִּי וְהַחֲדוּת; וְאִם**
 2 **לְאוּ⁴⁵ - הַכֹּל טָמֵא⁴⁶.**
- 36) חדות או דות הוא בור ומסביב לשפתו בנויים כתלים ולפיכך דינו כאוהל עם דפנות. (37) רבינו שם מפרש: "אשר עליו תשים הנר". (38) הפרח הוא רחב ומכסה את עובי דופן הדות אבל אינו בולט לתוך הבית. (39) ונשאר ריווח אווירי בין הכיסוי ובין דופן הדות, וטומאה בבית. (40) ואינו נופל לתוך הדות. (41) פירוש, אפילו הכלים הנמצאים באותו השטח שהוא כנגד עובי פרח המנורה שהיא עצמה כלי ואינה מצלת. (42) מפני שרואים את הכיסוי כאילו הוא מונח על שפת הדות. (43) הכלים הנמצאים תחת כותלי הדות בכל עומק שהוא. (44) אבל לא בולט, כמו שביארנו למעלה. והמדובר, כשעובי הפרח פחות מטפח, אבל כשיש בו טפח עוברת הטומאה מן הבית לדות. [יש מבדילים בין "חדות" ו"רות" ואומרים, שחדות הוא בניין סביב חפירה לא עמוקה ודות בנוי על גבי קרקע חלקה, אולם מפירושו של רבינו משמע שחדות ודות אחד הם]. (45) שאם תינטל המנורה יפול הכיסוי לתוך הדות. (46) מפני שכלי טמא מעמיד את האוהל ואוהל שכזה אינו מציל.
- 3 **ח. הַחֲדוּת הַבְּנוּי בְּתוֹךְ הַבַּיִת וְכָלִי הַמְצִיל נְתוּן עַל**
 4 **פִּי, וְהִיְתָה טָמֵאָה בֵּין שֶׁפֶת הַכֶּלִי וְשֶׁפֶת הַחֲדוּת או**
 5 **בְּתוֹךְ הַחֲדוּת - הַבַּיִת טָמֵא; שְׂאִין הָאֵהָל שֶׁבְּתוֹךְ**
 6 **הַבַּיִת מוֹנֵעַ הַטָּמֵאָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ. הִיְתָה טָמֵאָה**
 7 **בַּבַּיִת - כִּלְיִם שֶׁבְּכַתְלֵי הַחֲדוּת, אִם יֵשׁ בְּמִקְוֵן טָפַח**
 8 **עַל טָפַח עַל רוּם טָפַח - טְהוּרִים⁴⁷, וְאִם לְאוּ -**
 9 **טָמֵאִים⁴⁸. וְאִם הָיוּ כְּתָלֵי הַחֲדוּת רַחְבִּים מְשַׁל בַּיִת⁴⁹**
 10 **- בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף⁵⁰ טְהוּרִים, מִפְּנֵי שְׂאִינָן מִכְּתָלֵי**
 11 **הַבַּיִת. וְכִשְׁם שֶׁמְצִיל⁵¹ הַחֲדוּת בְּתוֹכוֹ, כֶּף מְצִיל**
 12 **בְּכַתְלָיו. כְּכֶר בְּאַרְנוֹ, שֶׁהַתְּנוּר הַיֵּשׁוּן⁵² הָרִי הוּא כְּכֹל**
 13 **הַכֶּלִּים שֶׁחֵן מְבִיאִים אֶת הַטָּמֵאָה וְאִינָן נֶעְשִׂין**
 14 **אֲהָלִים, וּמִפְּנֵי זֶה אֵינוֹ מְצִיל עַל מַה שֶׁבְּתוֹכוֹ אֱלָא**
 15 **אִם כֵּן הָיָה מְקַף צְמִיד פְּתִיל, כִּשְׂאֵר כִּלְיִם הַמְצִילִים.**
 16 **וְכֵן בְּאַרְנוֹ, שֶׁהַתְּנוּר הַחֲדָשׁ⁵³ אֵינוֹ כְּכִלְיִם לְעִנְיָן זֶה,**
 17 **אֱלָא נֶעְשָׂה אֲהָל, וְלִפְיֶכָּהּ מְצִיל עַל מַה שֶׁבְּתוֹכוֹ**
 18 **כְּכִסּוּי בִּלְבַד בְּלֵא צְמִיד פְּתִיל, כְּאֲהָלִים. וְכִסּוּי**
 19 **הַתְּנוּר הוּא נִקְרָא סְרִידָא.**
- (47) כמו ביב קמור בפרק כ הלכה ז. והמדובר, כשהמקום שבו הכלים אינו פתוח לחלל הדות ולא לבית ברוחב טפח. (48) כותלי הבור אינם מצילים, שהרי אינם אוהל. (49) כגון שחלל הדות מרחיב והולך עד מחוץ לכותלי הבית ושם בנוי חלק מכותלי הדות, וכלים בכתלים שמחוץ לבית. (50) בין שיש שם פותח טפח ובין שאין שם פותח טפח. (51) פיסקה זו משלימה את הנימוק למה הכלים טהורים אם אין פותח טפח ואינה משמיעה דין חדש. (52) תנור של טיט שהוסק באש אף על פי שטרם השתמשו בו. (53) שנתייבש אבל לא הוסק.
- 20 **ט. תְּנוּר יֵשׁוּן בְּתוֹךְ הַחֲדָשׁ⁵⁴ וְסְרִידָא עַל פִּי הַחֲדָשׁ,**
- 21 **וְהָרִי הַכֶּסְפִּי נִשְׁעָן עַל פִּי הַתְּנוּר הַיֵּשׁוּן⁵⁵ - רוֹאִין: אִם**
 22 **כְּשֵׁינְטָל הַיֵּשׁוּן תִּפְּל הַסְרִידָא⁵⁶ - לֹא הִצִּיל, וְכֹל**
 23 **שֶׁבְּתוֹכוֹ⁵⁷ טָמֵא⁵⁸; וְאִם לְאוּ - הַכֹּל טְהוּר⁵⁹. הָיָה**
 24 **הַחֲדָשׁ בְּתוֹךְ הַיֵּשׁוּן וְהַסְרִידָא מְנַחַת עַל פִּי הַיֵּשׁוּן⁶⁰,**
 25 **אִם יֵשׁ בֵּין הַחֲדָשׁ וְהַכֶּסְפִּי פְּחוּת מְטָפַח - כֹּל שֶׁבְּתוֹךְ**
 26 **הַחֲדָשׁ טְהוּר, וְכֹאֵלֹו הַסְרִידָא מְנַחַת עַל פִּי⁶¹.**
- (54) וטומאה בבית. (55) כגון שהתנור הישן בולט קצת מחוץ להחדש. (56) לתוך החדש. (57) בתוך החדש וכל שכן הכלים שבתוך הישן. (58) מפני שהישן מעמיד את הכיסוי, וישן אינו מציל. (59) מפני שהתנור החדש הוא אוהל ומציל אם הוא מכוסה אפילו כשאינו מרוח בטיט (צמיד פתיל). (60) ששפתו גבוהה משפת החדש שבתוכו. (61) נתבאר כבר, שטומאה אינה נכנסת בפתח פחות מטפח.
- 27 **י. סְרִידָא⁶² שֶׁל חֶרֶס שְׂיֵשׁ לָהּ שִׁפְהָ⁶³ וְהִיא עוֹדֶפֶת**
 28 **עַל פִּי הַתְּנוּר וּמְקַפֶּת צְמִיד פְּתִיל, אֲפָלוּ הִיְתָה**
 29 **טָמֵאָה תַּחְתֶּיהָ אוֹ עַל גְּבֵהָ - הַכֹּל טָמֵא⁶⁴; אֲבָל**
 30 **כְּנֶגֶד אֲוִירוֹ שֶׁל תְּנוּר טְהוּר⁶⁵. הִיְתָה טָמֵאָה כְּנֶגֶד**
 31 **אֲוִירוֹ שֶׁל תְּנוּר⁶⁶ - מִכְּפִנְדוֹ⁶⁷ עַל לְרִקְיעַ טָמֵא, וְכֹל**
 32 **מַה שֶׁבְּתוֹכוֹ טְהוּר.**
- (62) בירור מוקדם של דעת רבינו בדיני סרידה יסלול את הדרך להסברה קצרה ונוחה להבנת דבריו בהלכה שלפנינו, ובכן: א. סרידה שאין לה שפה כלל דינה כנסר וחוצצת בפני הטומאה (ראה למעלה פרק י"ב הלכה ג), כמו ששנינו באהלות פרק ה משנה ו. במה דברים אמורים, כשהיא מכסה תנור חדש שלא הוסק שאינו כלי, אבל אם היא מונחת על תנור ישן (מוסק) אינה חוצצת, מפני שהיא נשענת על כלי. ב. אם התנור מוקף צמיד פתיל, חוצצת אפילו בתנור ישן. והטעם, שתנור סתום מכל צדדיו ומוקף צמיד פתיל נחשב כאבן לעניין טומאה ולא ככלי. ולפיכך אם הסרידה עודפת ברוחבה טפח מן התנור וטומאה תחתיה, טמאים כל הכלים שתחתיה, מפני שהעודף מאהיל עליהם ועל הטומאה, אבל מה שעליה טהור, שהסרידה חוצצת. ג. אם יש לה שפה הרי היא כלי שיש לה בית קיבול, ואם יוצאת חוץ לתנור פחות מטפח וטומאה תחתיה מטמאה כל מה שכנגדה בין תחתיה ובין על גבה (כשהיא רצועה) שהסרידה אינה חוצצת, אבל מה שבצידה טהור. ד. אם יוצאת לחוץ טפח וטומאה תחתיה או על גבה, טמא כל מה שתחתיה וגם מה שעל גבה בחלק שמחוץ לתנור, שהסרידה עם שפה אינה חוצצת מפני שהיא עצמה כלי. (63) שם במשנה א אנו שונים: "נסר שהוא נתון על פי תנור חדש ועודף מכל צדדיו בפותח טפח". ולפיכך מניחים אנו, שגם משנתנו שהיא המשכה של משנה א, עוסקת בעודף טפח אף על פי שלא פירשה. ורבינו נקט לשון המשנה, כדרכו. (64) כל מה שתחת העודף ועל גביו. (65) מפני שהוא מוקף צמיד פתיל ומפסיק בין העודף ובין אווירו של תנור וגם אין דבר מאהיל על האוויר הטמא וגם על האוויר שכנגד התנור. והמדובר בתנור ישן אבל תנור חדש דינו כטיט ואינו מציל על מה שבתוכו בצמיד פתיל. וכל זה נאמר בצמיד פתיל, אבל כשאינו צמיד פתיל טמא גם מה שבתוך התנור, שהרי הסרידה מאהילה

15 גדול שִׁנְפַחַת [חֲצִי] 13, וְהִקִּיפוּ צָמִיד פְּתִיל, וְסַתֵּם
16 מְקוֹם הַפַּחַת בְּצָמִיד פְּתִיל - הָרִי זֶה מִצִּיל, אָף עַל
17 פִּי שְׂאֵינוֹ חָשׁוּב כְּלִי לְעִנְזֵי טַמְאָה 14. אָבָל כְּלִי 15
18 הַמְקַף צָמִיד פְּתִיל שֶׁהִיא נִקְוָה אוֹ סְדוּק וְלֹא סַתֵּם 16
19 הַנֶּקֶב - נִטְמָא וְאֵינוֹ מִצִּיל. וְכַמָּה יִהְיֶה בְּנֶקֶב? 17 אִם
20 הִיא כְּלִי הַעֲשׂוֹי לְאֲבָלִים 18 - שְׁעוּרוֹ בְּמוֹצֵיא זֵיתִים;
21 הִיא עֲשׂוֹי לְמִשְׁקָה - שְׁעוּרוֹ בְּכוֹנֵס מִשְׁקָה 19. הַעֲשׂוֹי
22 לְכֹף וּלְכֹף 20 - מִטִּילִין אוֹתוֹ לְחֶמְרָא 21, וּמִשְׁיַנְקָב
23 בְּכוֹנֵס מִשְׁקָה אֵינוֹ מִצִּיל עַד שִׁסְתָּם הַנֶּקֶב אוֹ עַד
24 שִׁימְעֻטָּנוּ.

9 שבת צה, ב, וצו, א. 10 שרימון בינוני יעבור דרך הנקב. לכאורה הלכה זו תמוהה מאוד. מתחילה ב"מוציא רימון" ומסיימת ב"מוציא זיתים"; שנית: לפעמים נאמר "סתימה" סתם, ולפעמים סתימת "מקום הפחת בצמיד פתיל". אולם עיון מעמיק בפירוש רבינו למשנה כלים הנ"ל, מגלה לנו הסבר ההלכה הזו. שנינו שם: "העשוי לאכלין שיעורן כזיתים, עשוי למשקין שיעורן כמשקין וכו' ובכונס משקה". ורבינו מעיר על הסתירה בין משנה זו לסוגיית הגמרא שבת הנ"ל, הקובעת שיעור כמוציא רימון או רובו, ומבאר שבפחות כמוציא זית מציל אפילו בלי סתימה [וסובר כרש"י שבת שם, שלא הקפידה תורה על צמיד פתיל אלא על פי הכלי בלבד, אבל כשניקב שלא בכוונה מן הצד מציל אם הפחת הוא פחות מהשיעורים הקבועים בגמרא שם, מפני שנאמר "כלי תפוח"], ואם ניקב כמוציא זית וא"כ אינו כלי לקבל טומאה, אינו מציל אלא אם סתם את הנקב בצמיד פתיל, ואם היה הנקב כמוציא רימון (רימון גדול פי כמה מזית) יש הבדל בין כלי גדול לקטן, בכלי קטן אין צמיד פתיל מועיל להציל, ובגדול מציל עד חציו ועד בכלל. ורבינו מסיים ביאורו, וכותב: והבן זה, שהוא עיון דק ומקום הטעאה (ראה תוספות שבת שם ד"ה ולענין). לאור בירור זה, מתפרשת ההלכה ללא קשיים וסתירות. בבא ראשונה זו עוסקת בכלי חרס קטן, והנקב הוא למעלה ממוציא זיתים (ואם הוא למטה משיעור זה, יתבאר דינו בסוף ההלכה). (11 כלי גדול. 12 אבל בפחות מרובו, אפילו הנקב כמוציא רימון - מציל. [בגמרא שם אמרו: "הא ברברבי, הא בזוטרי" (בעברית: כאן בגדולים, ושם בקטנים). ומפרש רבינו (וכן פירש רש"י) בגדולים רוב, ובקטנים כמוציא רימון (ראה תוספות שם, וראב"ד כאן)]. (13 והוא-הדין בכלי קטן שנפחת פחות ממוציא רימון. (14 אינו מקבל טומאה. 15 בין גדול בין קטן. כלים פ"ט מ"ח. 16 בצמיד פתיל. 17 כדי שלא יציל בלי סתימה בצמיד פתיל. 18 להניח בו אוכלין. 19 שאם יעמיד שולי הכלי המנוקב על משקה וילחוץ קצת - ייכנס המשקה. 20 לאוכלין ולמשקין. 21 נותנים עליו שתי החומרות: מקבל טומאה עד שיינקב כמוציא זיתים, ואינו מציל בכונס משקה (רבינו מבאר כאן רק את החומרא השניה, מפני שאין אנו עוסקים כאן בטומאת כלים אלא בדיני הצלה בצמיד פתיל). וכל הדינים הללו אמורים בניקב מעצמו, אבל כשניקבו בכוונה - שיעורם בכל שהוא. [אפשר גם לפרש שיטת רבינו באופן אחר ולומר, שיש הבדל בין כלי קטן

עליו ועל הטומאה. 66 על הסרידה. 67 בכתב יד תימן: כנגדו. פירוש, נגד מקום הטומאה.

1 יא. קְדָרָה 68 שִׁפְפָּאָה עַל פִּי הַחֲבִית 69 וּמִרְחַ דְּפִנּוּתִיהָ
2 עִם הַחֲבִית - מִצִּיל עַל כָּל מָה שֶׁבְּתוֹכָהּ וְעַל מָה
3 שֶׁבִּינָהּ וּבִין שְׁפָתוֹת הַחֲבִית 70. הוֹשִׁיבָה עַל פִּי
4 הַחֲבִית כְּדִרְכָּהּ 71 וּמִרְחַ 72 - אֵינָה מִצִּיל; מִפְּנֵי
5 שֶׁהַקְּדָרָה מִתְטַמָּא מֵאוֹרֶיהָ, וְאֵין כְּלִי טַמָּא מִצִּיל 73,
6 כָּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ.

68 של חרס. 69 וטומאה בבית. 70 כגון שפי הקדירה עורף על פי החבית או כגון שתן שכבה עבה של טיט בין שתי השפתות. 71 על שוליה. 72 כלומר, אף על פי שמירח. 73 אבל כשכפאה על פיה לא נטמאה, שכלי חרס אינו מטמא מגבו.

פֶּרֶק שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים

1 יבאר דין המחצים ושולי קרקעות כלים ודפנותיהם מאחוריהם אם מצילים בצמיד פתיל, כלי חרס שנתן בו טיט עד חציו אם ביטלו, כלי חרס עד כמה יינקב ולא יציל בצמיד פתיל, תנור שהיתה סרידה על פיו ומוקף צמיד פתיל ונתון באוהל המת ונסדק התנור, תנור המוקף צמיד פתיל שניקב נקב בעינו או מגופת חבית שניקבה, חבית מוקפת צמיד פתיל שהיא מליאה משקין טהורים ומניקת של חרס בתוכה ונתונה באוהל המת, חבית שניקבה מצידה וסתמו שמרים את הנקב, ואם אגף חצי הנקב וכמה מקיפים, מגופת חבית שנתחלחלה וחבית זפותה שנתלקף החרס מלמעלה והזפת עומד.

7 א. שוּלֵי הַמְּחָצִינִין 2 וְשׁוּלֵי קַרְקָעוֹת הַכְּלִים 3
8 וְדִפְנוֹתֵיהֶן מֵאַחֲרֵיהֶן 4 - אֵין מִצִּילִין בְּצָמִיד פְּתִיל
9 בְּאֵהֶל הַמֵּת. קְרִסְמָן 5 וְשִׁפְנָן 6 וְעִשְׂאָן כְּלִים - מִצִּילִין
10 בְּצָמִיד פְּתִיל. שְׂאֵין מִצִּיל בְּצָמִיד פְּתִיל אֲלָא כְּלִים.

2 תוספתא כלים פ"ז ה"י. מחץ = כלי חרס גדול שמשתמשים בו לשאוב יין מן הגת, ובקרקעיתו קערורית ונקראת "שולי המחץ" (רבינו בפירושו לפרה פ"ה מ"ה). 3 צ"ל: הכלים, וכן הגירסא בכת"י תימן. פירוש, בית קיבול שבשולי הכלי מבחוץ. [בתוספות נדה מט, א, ד"ה אלא, מובאת תוספתא זו, וגורסים: "שולי המחצים וקרקעות הכלים"]. 4 אם יש שם שקערורית (הגר"א בהגהותיו על התוספתא מוחק המלה "מאחוריהן", ורצוי למוחקה גם כאן, שהרי גם בפנים אין שקערורית שבדפנות מצלת). 5 חתך אותן. 6 החליקן.

11 ב. כְּלֵי חֶרֶשׁ 7 שְׁנָתָן בּוֹ טֵיט עַד חֲצִיו - לֹא בִטּוּלָה 8,
12 וְאִם הִשְׁקִיעַ בּוֹ אֶת הַכְּלִים - מִצִּיל.

7 תוספתא שם, ה"ו. 8 לא יצא מתורת כלי, ולפיכך מציל בצמיד פתיל, אבל אם הוצא מתורת כלי אינו מציל, כמו טבעת הבלועה בלבינה (למעלה פ"כ ה"ה). ראה כסף-משנה.

13 ג. כְּלֵי חֶרֶשׁ 9 מִצִּיל בְּצָמִיד פְּתִיל עַד שִׁינְקָב בְּמוֹצֵיא
14 רִמּוֹן 10. וּבְגָדוּל 11 - עַד שִׁנְפַּחַת רְבוּוֹ 12. פִּינֵצַד? כְּלֵי

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מבארים, מצידו של העין במקום המירות. (36) שיעור קטן מדולק. (37) פקק של חרס שסותמים בו פי החבית. סתם חבית - של חרס היא. (38) הקשר השני. (39) מין תבואה ממשפחת השעורה (ורגנן בלעז), וקנה שלו דק וחלול ויש בו שלושה קשרים, הקשר שלמטה עבה, האמצעי - בינוני, והעליון דק. (40) כלים גדולים מחביות. (41) קנה סוף הגדל על שפת נהרות ואגמים הם חלולים, ובהם קשרים. והקשר התחתון הוא עבה מכולם. רגילים היו לשאוף יין מן החביות בקנה של שיפון, ומן החצבים בקנה סוף, ושיעורם מותאם להרגל זה. (42) אבל לא פחות מכונס משקה (רבינו בפירושו למשנה). ומה בין יין לשאר משקין? מבאר הגר"א בהגהותיו למשנה, שהאוויר מפגי טעמו של היין, ובעל היין אינו מרוצה מן הנקב, ולפיכך צריך שיעור יותר גדול. אבל שאר משקין האוויר יפה להם, והבעלים רוצים בנקב, ולפיכך דינו כאילו עשוהו בעצמם. (43) שהרי נפתחה הסתימה, מפני שהמנקב החשיב את הנקב כפתח.

ז. חבית⁴⁴ שהיא מלאה משקין טהורין ומניקת⁴⁵ של חרס⁴⁶ בתוכה, והחבית מקפפת צמיד פתיל ונתונה באהל המת - החבית והמשקין טהורין⁴⁷, והמניקת טמאה, מפני שקצתה האמת בתוך החבית המקפפת והקצה השני פתוח לאהל המת ואינו סתום. אף על פי שהיא עקמה - אין העקם כסתום.

(44) שם מ"ב. (45) כלי ארוך וחלול שמוצאים על-ידו יין מן החבית. (46) במשנה כתוב "מניקת" סתם, ורבינו מפרש - של חרס (ראה ראב"ד וכסף-משנה). (47) ואף-על-פי שהמניקת פתוחה לחרץ, לא יצאה החבית מידי צמיד פתיל. והטעם, מפני שקנה המניקת עקום, אין פיה שלמעלה נעשה פתח לחבית, אבל לגבי טומאת עצמה מסיים רבינו "אין העקום כסתום", מפני שבמקום העיקום מתעכבים כמה טיפות יין - הרי זה כבית קיבול. פסק כבית-שמאי, מפני שחזרו בית-הלל והורו כמותם.

ח. חבית⁴⁸ המקפפת צמיד פתיל שנקבה מצדה וסתמו שמרים⁴⁹ את הנקב - הציל. אגף⁵⁰ חצי הנקב וסתם חציו⁵¹ - הרי זה ספק⁵² אם הציל אם לא הציל. סתם את הנקב בזמורה⁵³ - עד שיימרח מן הצדדין⁵⁵. סתמו בשני קסמים⁵⁶ - עד שיימרח מן הצדדין ובין זמורה לחברתה⁵⁷. וכן נסר⁵⁸ שנתון על פי התנור ומרח מן הצדדין - הציל. היו שני נסרים - עד שיימרח מן הצדדין ובין נסר לחברו. חבר את שני נסרים במסמרים של עץ⁵⁹ וכיוצא בהן, או שלפף עליהן שוגמין⁶⁰ - אינו צריך למרח מן האמצע. במה מקיפין?⁶¹ בסיד ובחרסית ובגפסין, בזפת ובשעורה, בטיט ובצואה ובחמר⁶², ובכל דבר המתמרח. ואין מקיפין לא בפעץ⁶³ ולא בעופרת, מפני שהוא פתיל⁶⁴ ואינו צמיד⁶⁵. ומקיפין בדבלה⁶⁶ שמנה שלא הכשרה⁶⁷ ובבצק שגלושה במי פרות⁶⁸, פדי שלא יטמא; שדבר טמא אינו חוצץ.

(48) שם פ"י מ"ו. (49) שמרי היין שבחבית. (50) סתם

כמוציא זית, ובין כלי גדול כמוציא רימון עד חציו. בקטן מספיקה סתימה בלי צמיד פתיל במקום הנקב, אבל בגדול שנפתח חציו צריך צמיד פתיל. כמו שמבאר רבינו כאן בפירושו. ולפי פירוש זה, מה שאמר בבבא הראשונה "מציל בצמיד פתיל", הכוונה הצמיד פתיל שעל פי הכלי ולא של סתימת הנקב, והדוגמא בבבא "כיצד", נאמרה בכלי גדול בלבד. ומזה יוצא שהפיסקא "ולא סתם הנקב", פירושה סתימה בלי צמיד פתיל. והראשון נראה לי יותר.

ד. תנור²² שהיתה סרידא²³ על פיו ומקף צמיד פתיל²⁴ ונתון באהל המת, ונסדק התנור: אם היה הסדק מלא פי מרדע²⁵, שהוא הקף טפח - נטמא התנור, ואף על פי שאין המרדע יכול להכנס בסדק אלא הרי הוא כמותו בשונה; פחות מכאן - התנור טהור. נסדקה הסרידא שעל פיו: כמלא פי מרדע נכנס²⁶ - הרי זה טמא; פחות מכאן²⁷ - נצל בצמיד פתיל. היה הסדק עגל - אין רואין אותו ארך²⁸, אלא שעורו כמלא פי מרדע נכנס.

(22) שם מ"ז. (23) כלי חרס גדול שיש לו דפנות, ומכסים בו את התנורים. (24) שהיתה מחוברת לתנור בטיט וכדומה. (25) מלמד שנותנים על צואר הבהמה כדי לכוון הילוכה. (26) הסדק גדול קצת מעובי המרדע. (27) אפילו הם שווים - טהור. (28) לשון המשנה שם. נלא כל מפרשי המשנה ליישב את התמיהה החמורה: הרי המרדע עגול הוא? והרא"ש גורס: אם הוא ארוך, אין רואים אותו עגול. ראה 'תוספות יום טוב' ומלאכת שלמה.

ה. תנור²⁹ המקף צמיד פתיל שנקב נקב בעינו של תנור³⁰ הטורה³¹: אם היה הנקב מלא פוש³² נכנס ויוצא פשהוא דולק³³ - הרי זה נטמא; ואם היה הנקב פחות מזה - נצל³⁴.

(29) שם מ"ח. (30) נקב עשוי בגגו של התנור להוציא את העשן, ונקרא עין התנור (ר"ש). (31) שטחו אותה בטיט וסגורה כדי שלא יפוג חומו של התנור. (32) פלך. (33) ואינו כבה כשמוציאים אותו דרך הנקב. (34) כחכמים שם.

ו. נקב התנור מצדד³⁵ - שעורו מלא פוש נכנס ויוצא שלא דולק³⁶. וכן מגופת החבית³⁷ שנקבה - שעורה פדי שתפנס מיצה שניה³⁸ של שיפון³⁹ בנקב. וחצבים⁴⁰ גדולים שנקבו - שעורן פדי שתפנס מיצה שניה של קנה⁴¹. פחות מכאן - טהורין. במה דברים אמורים? בזמן שנעשו ליין; אבל אם נעשו לשאר המשקין, אפלו נקבו בכל שהן⁴² - נטמאו, ואין הצמיד פתיל מועיל להם עד שישתם הנקב. ואף בזמן שנעשו ליין, לא אמרו אלא שנקבו שלא בידי אדם; אבל אם נעשו בידי אדם, אפלו פל שהן - טמאים⁴³, ואינן נצלין עד שישתם הנקב.

(35) במשנה שם כתוב: "ניקב מצידו". וכל מפרשי המשנה

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מפני שהחבית משמשת צמיד פתיל לנאד, כי היא סותמת את פיו. ואין זה דומה לחבית כפויה שבפכ"א ה"ג, מפני ששם הצמיד פתיל הוא תחת פי הכלי, אבל כאן הוא על פי הכלי. יוצא מזה, שהנאד מציל על החבית הנמצאת בתוכו וסותמת את פיו (על פי פירוש הר"ש במשנה כלים פ"י, ד). (87) מפני שהמירוח יתפרק (ואפשר גם לנמק מפני שפי הנאד נשאר פתוח, שהרי המירוח הוא מן הצדדים).

13 יא. חבית⁸⁸ זְפוּתָהּ שְׁנֵתְחַלְחֵלָה⁸⁹ חֲרָס מְלֻמְעָלָה
14 וְהִזְפֵּת שְׁלָה עוֹמֵד, וְנָתַן הַפְּסוּי עַל הִזְפֵּת וּדְחָקוּ עַד
15 שֵׁיִדְבֵק בְּזַפֵּת, וְנִמְצָא הִזְפֵּת עוֹמֵד בֵּין הַפְּסוּי וּבֵין
16 קַרְקַע הַחֲבִית - הָרִי זֶה מְצִיל. וְכֵן בְּכָלִי הַמְּוִרָס⁹⁰
17 וְכִיּוֹצֵא בֵּהֶן מְדַבְּרִים הַמְתַּמְרָחִין שֶׁהֵינָה הַמְתַּמְרָח בֵּין
18 הַפְּסוּי וּבֵין הַכָּלִי כְּמוֹ זֶר, הוֹאִיל וְהַכָּל דְּבוֹקֵין - הָרִי
19 זֶה מְצִיל⁹¹.

(88) שם מ"ה. (89) נשבר חלק מדופנה ונתקלף מעל הזפת. (90) כדים שנותנים בהם שומן דגים מלוח. במשנה: "קבוסים". (91) כחכמים.

פֶּרֶק שְׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים

(1) יבאר דין כלים המצילים בצמיד פתיל על מה מצילים, כלי חרס משמשתמים בהם באפר פרה או בקדשים אם עמי הארץ נאמנים עליהם, ארובה שבין בית לעלייה וטומאה בבית וקדירה על פי הארובה, היתה בה אשה לשה בעריבה של עץ, ואם היה אוהל נטוי בעלייה ומקצתו מרודד על הארובה.

20 א. כָּל הַכָּלִים² הַמְצִילִים³ בְּצָמִיד פְּתִיל - מְצִילִין עַל
21 כָּל מָה שֶׁבְּתוֹכָן, בֵּין אֲכָלִין בֵּין מְשֻׁקֵין, בֵּין בְּגָדִים
22 וְכָלִי שֻׁטָּף⁴. זֶהוּ דִין תּוֹרָה. אֲבָל מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים,
23 שֶׁכָּלִי חֲרָס הַמְקַף צָמִיד פְּתִיל אֵינוֹ מְצִיל אֶלָּא עַל
24 הָאֲכָלִין וְעַל הַמְשֻׁקֵין וְעַל כָּלִי חֲרָס אַחֲרֵים שִׁיְהִיּוּ
25 בְּתוֹכוֹ; אֲבָל אִם הָיָה בְּתוֹךְ כָּלִי חֲרָס הַמְקַף כָּלִי
26 שֻׁטָּף אוֹ בְּגָדִים - הָרִי אֵלּוֹ טְמֵאִים. וּמִפְּנֵי מָה אָמְרוּ
27 שֶׁלֹּא יִצִּיל עַל הַכָּל כִּשְׁאָר כָּלִים הַמְצִילִין? ⁵ מִפְּנֵי
28 שֶׁשְׁאָר הַכָּלִים הַמְצִילִין אֵין מְקַבְּלִין טְמָאָה, וְכָלִי
29 חֲרָס מְקַבְּלִין טְמָאָה, וְכָלִי טְמֵא אֵינוֹ חוֹצֵץ, וְכָל כָּלִי
30 עִם הָאָרֶץ בְּחֻזְקַת טְמָאָה כְּמוֹ שִׁתְּבָאָר⁶. וְלָמָּה לֹא
31 אָמְרוּ: כָּלִי חֲרָס שֶׁל עִם הָאָרֶץ לֹא יִצִּיל עַל הַכָּל⁸,
32 וְשֶׁל חֶבֶר יִצִּיל עַל הַכָּל, שֶׁהָרִי הוּא טְהוֹר? מִפְּנֵי
33 שֶׁאֵין עִם הָאָרֶץ טְמָא בְּעֵינֵי עֲצָמוֹ, שְׁאוּמֵר: הוֹאִיל
34 וְכָלִי חֲרָס מְצִיל עַל הַכָּל, אֶחָד אֲנִי וְאֶחָד הַחֲבֵרִי.
35 וְלִפְיָקָף חֲשׂוֹן¹⁰ וְגִזְרוּ שֶׁלֹּא יִצִּיל עַל הַכָּל¹¹. וְלָמָּה
36 אָמְרוּ: מְצִיל עַל הָאֲכָלִין וְעַל הַמְשֻׁקֵין וְעַל כָּלִי
37 חֲרָס? מִפְּנֵי שֶׁאֵלּוֹ הַשְּׁלֵשָׁה טְמֵאִים הֵן עַל גֵּב עִם
38 הָאָרֶץ בֵּין קֶדָם שִׁיְהִיּוּ בְּאֵהָל הַמַּת בֵּין אַחַר שִׁיְהִיּוּ
39 שָׁם תַּחַת צָמִיד פְּתִיל, וְלֵעוֹלָם לֹא יִשְׁאַל הַחֲבֵר מֵעַם
40 הָאָרֶץ לֹא אוֹכְלִין וְלֹא מְשֻׁקֵין וְלֹא כָּלִי חֲרָס אֶלָּא
41 עַל דַּעַת שֶׁהֵן טְמֵאִין, שֶׁהָרִי אֵין לָהֶן טְהָרָה

בטיט וכדומה. (51) השמרים סתמו חצי הנקב השני. (52) בעיא שלא נפשטה, בבא קמא קה, ב, ולפי פירוש התוספות שבת צו, א, ד"ה ולענין. (53) ענף של עץ גפן. (54) בטיט. (55) כדי לסתום את הסדקים הדקים שבין דופן החבית ובין הזמורה, אבל אינו צריך למרוח טיט על הזמורה עצמה למרות סופגיותה. (56) שתי זמורות חתוכות לאורכן, ואפילו הצמיד חתך לחתך. (57) שם. (58) קרש. (59) במשנה, "בסינין". ומפרש שם רבינו, יתירות של עץ שתוחבים בנקבים העשויים בנסרים. (60) מין קליפת עץ שעליה לחלוחית מדבקת, והדביק את הקליפה במקום חיבור הנסרים (והר"ש מפרש שעם). (61) מחברים, כדי שיהיה עליו דין צמיד פתיל. (62) מין אדמה המתמרחת יפה בלי גיבול במים. (63) מתכת רכה דומה לעופרת ("ציון" באידיש). (64) כיסוי. (65) מודבק יפה. המדובר בכלי חרס. (66) תאנה מיובשת. (67) לקבל טומאה. אוכלין אינם מקבלים טומאה כל זמן שלא נתלחחו באחד משבעת המשקין (ראה פ"א מה' טומאת אוכלין ה"ב). (68) מיץ פירות שלא נימנה בין שבעת המשקין.

1 ט. מְגוּפַת הַחֲבִית⁶⁹ שְׁנֵתְחַלְחֵלָה⁷⁰, אָף עַל פִּי שְׁאֵינָה
2 נְשֻׁמְט⁷¹ - אֵינָה מְצִילָה⁷², שֶׁהָרִי נִתְרַעַע הַצָּמִיד.
3 הַפְּדוּר⁷³ וְהַבְּקָעָת⁷⁴ שֶׁל גְּמִי⁷⁵ שְׁנָתַן עַל פִּי הַחֲבִית
4 וּמְרַח מִן הַצְּדָדִין - לֹא תִצִּיל⁷⁶, עַד שִׁיִּמְרַח עַל כָּל
5 הַפְּדוּר וְעַל כָּל הַבְּקָעָת מִמְּטָה לְמַעְלָה⁷⁷. וְכֵן
6 בְּמִטְלַת שֶׁל בְּגָד⁷⁸ שֶׁקָּשְׂרָה עַל פִּי הַכָּלִי. הִיתָה שֶׁל
7 נִיר אוֹ שֶׁל עוֹר וְקָשְׂרָה בְּמִשְׁיָה⁷⁹, אִם מְרַח מִן
8 הַצְּדָדִין - הַצִּיל⁸⁰.

(69) שם מ"ג. (70) נתרופפה. (71) אינה יוצאת מפי החבית. (72) כחכמים שם. (73) מטלית שכרכה ככדור (שם מ"ד). ואפילו אם המטלית גדולה משלוש על שלוש והיא מקבלת טומאה, מכיוון שכרכה ככדור והקטינה אינה מקבלת טומאה ומצלת (תפארת ישראל). (74) צ"ל: והפקעת. (75) מין עשב ארוך, וכרכו ועשה כדור. (76) מפני הנקבים שבהם. (77) במשנה כתוב: "מלמעלן ומלמטן". ופירש הרא"ש שם, שימרח מלמטה במקום שהוא נוגע בדופן החבית. ומלמעלה, היינו כל מה שבולט מחוץ לחבית. ונראה שגם רבינו מפרש כך (ראה ר"ש שם). (78) שיש בה נקבים בין החוטים. (79) חבל דק. (80) עור ונייר אינם מנוקבים.

9 י. חֵמֶת⁸¹ שֶׁל עוֹר הַדָּג⁸² אוֹ הַנִּיר⁸³ שֶׁהִלְבִּישׁ בֵּהֶן
10 אֶת הַחֲבִית⁸⁴ וְצָרְהָ⁸⁵ מְלֻמְטָה - הָרִי זֶה מְצִילָה⁸⁶.
11 וְאִם לֹא צָרְהָ, אָף עַל פִּי שֶׁמְרַח מִן הַצְּדָדִין - לֹא
12 תִצִּיל⁸⁷.

(81) נאד גדול (תוספתא כלים פ"ז ה"ז). (82) שאינו מקבל טומאה (למעלה פכ"א ה"א). (83) נייר אינו מקבל טומאה. (84) ופי החבית למעלה ומכוסה בשולי החמת. (85) קשרה מלמטה תחת שולי החבית. (86) אם מירחו לשולי החבית (כסף-משנה). ולמה מצלת, הלא אין כאן צמיד פתיל על פי החבית אלא במקום השולים (ראה למעלה פכ"א ה"ג)?

27 מִפְּנֵי שֶׁהוּא דָּבָר הַמְצוּי²⁵. לְפִיכֶן, אִם הָיָה בְּעֵלְיָהּ
28 זוּ כְּלֵי מִתְכוּת וְכִיּוּצָא בּוֹ מֵלֵא מִשְׁקִין - הַכְּלֵי טָמֵא
29 טָמֵאת שְׂבָעָה²⁶, וְהַמְשַׁקִּין טְהוּרִין²⁷. הִיתָה בָּהּ אִשָּׁה
30 לְשָׂה בְּעֵרְבָה שֶׁל עֵץ²⁸ - הָאִשָּׁה וְהַעֲרֵבָה טָמְאִין
31 טָמֵאת שְׂבָעָה, וְהַבְּצֵק טְהוּר כֹּל זְמַן שְׁעוֹסֶקֶת בּוֹ²⁹.
32 פְּרֻשָׁה³⁰ וְחִזְרָה וְנִגְעָה בּוֹ - טָמֵאתוּ. וְכֵן אִם פָּנָה
33 הַבְּצֵק אִו הַמְשַׁקִּין לְכָלִי אַחֵר מִכְּלֵי שֵׁטֶף שְׂבָעָלְיָהּ
34 - נִטְמָאוּ בְּמִגַּע הַכְּלֵי הָאֵחֵר. הָיָה עַל פִּי אֲרָבָה זֶה
35 שָׂאֵר כְּלִים הַמְצִילִים בְּצִמִּיד פְּתִיל³¹, שְׂאִין מְקַבְּלִין
36 טָמְאָה כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוֹ³², וְלִפְיֶכֶן אֵין מִגַּע עִם הָאֲרָץ
37 מִטְּמֵא, אִו שְׁהִיָּה כְּלֵי חֶרֶס הַטְּהוּר לְפָרָה אֲדָמָה אִו
38 לְקַדְשׁ, שֶׁהַכֹּל נֶאֱמָנִין עַל טְהַרְתָּן - הָרִי זֶה מְצִיל עַל
39 כֹּל מֵה שְׂבָעָלְיָהּ. הָיָה אֲהֵל נְטוּי³³ בְּעֵלְיָהּ וּמְקַצָּתוֹ
40 מְרַדְּד³⁴ עַל הָאֲרָבָה שְׂבִין פִּית לְעֵלְיָהּ - הָרִי זֶה
41 מְצִיל³⁵ וְאֵף עַל פִּי שְׂאִין גָּגוֹ³⁶ עַל הָאֲרָבָה, שֶׁהָאֲהֵל
42 מְצִיל בְּכִסּוּי כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוֹ³⁷.

(16) שם מ"ב. (17) של חרס. (18) ומכסה את כולה.
(19) ראה למעלה פכ"ב ה"ב. (20) אפילו אם גבה למטה,
מפני שהטומאה עוברת דרך הנקב הקטן הזה לתוכה
ומטמאתה ואת כל מה שבתוכה, ואף-על-פי שטומאה אינה
עוברת בפחות מטפח. והטעם, מפני שלטומאת עצמה
חודרת גם בנקב קטן (ראה כלים פ"י מ"ח). (21) מפני
שאינ בנקב פותח טפח. (22) פירוש, וכל מה שבעליה,
שאמרנו למעלה שהוא טהור (אין זה דין חדש אלא הרחבת
הנימוק). (23) ולפיכך אינו מציל אלא על אוכלין ומשקין
וכלי חרס, כמבואר בה"א. (24) אף-על-פי שאמרנו
(בהלכה ב), שצמיד פתיל מציל על האדם. (25) שאדם
יימצא בעליה, ובהלכה ב טיהרו דבר שאינו מציל בלבד.
(26) שהרי נטמא באוהל המת. (27) הקדירה הצילה.
(28) להוציא של חרס שניצל בצמיד פתיל. (29) ואינה
מטמאה את הבצק בניגיעתה, שאם נאמר שטמאתה - לא
תועיל ההצלה כלום, וחכמים קבעו שמציל על אוכלין
ומשקין (רבינו בפירושו למשנה). (30) סילקה ידיה מן
הבצק. (31) כגון כלי אבנים כלי גללים וכלי אדמה.
(32) למעלה פכ"א ה"א. (33) שם פ"ז מ"ב. (34) עודף
נסחב ומכסה את הארובה. (35) אם יש טומאה בבית, כל
שבעליה טהור, ואפילו אם יש בארובה פותח טפח, מפני
שהעודף המרודד מציל כמו האוהל עצמו. (36) של
האוהל. (37) למעלה פכ"א ה"ג.

יום שלישי א' סיון ה'תשע"ו

פָּרֶק אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים

(1) יבאר דין בית שחלקו בקנקנים טהורים או בנסרים
ויריעות וטומאה בחציו האחד, בית שהוא מלא תבן ואין
בינו לקורות פותח טפח וטומאה בתוכו, כותל שבין שתי
בתים וטומאה בתוך הכותל, ודין כותל המשמש את הבית,
ודין כותל שחציו עוביו בנין וחציו סלע.

א. בית שחלקו בקנקנים² טהורות מן הארץ ועד³

1 לְעוֹלָם¹², וְלֹא יָבֹא בְּהֵן לִידֵי תַקְלָה. אֲבָל כְּלֵי שֵׁטֶף
2 שׂוֹאֵל אוֹתָם הַחֶבֶר מֵעַם הָאֲרָץ וּמִטְבִּילֵן מִפְּנֵי מִגַּע
3 עִם הָאֲרָץ וּמַעֲרִיב שְׁמֻשׁוֹ וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵן בְּטְהוּרוֹת,
4 לְפִיכֶן חֲשׂוּ חֲכָמִים שְׂמֵא וְשָׂאֵל מִמֶּנּוּ כְּלֵי שֵׁטֶף
5 שְׂכָבֵר הָיָה תַחַת צִמִּיד פְּתִיל בְּכָלִי חֶרֶס שְׁלוֹ, שֶׁהָרִי
6 עִם הָאֲרָץ הָיָה מְדַמָּה שְׂנַצֵּל, וְהָרִי הוּא טָמֵא טָמֵאת
7 שְׂבָעָה, וְנִטְבִּיל הַחֶבֶר וְנַעֲרִיב שְׁמֻשׁוֹ וְיִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ
8 בְּטְהוּרוֹת וְיָבֹא לִידֵי תַקְלָה. וּמִפְּנֵי זֶה גָזְרוּ שְׂאֵל
9 יַצִּיל כְּלֵי חֶרֶס עַל כְּלֵי שֵׁטֶף שֶׁבְּתוֹכוֹ.

(2) עדויות פ"א מ"ד. (3) נמנו למעלה פכ"א ה"א.
(4) כלים שיש להם טהרה במקווה. (5) כגון כלי אבנים,
כלי גללים וכלי אדמה. (6) פ"י מהל' מטמאי משכב
ומושב, ה"א. (7) חגיגה כב, א"ב. (8) על שום דבר לא
יציל. (9) בין אני ובין החבר. (10) שהרי חבר שואל
מעם-הארץ כלים שיש להם טהרה במקווה ומטבילים
ומשתמש בהם לערב, וחששו חכמים שמא ישאיל לחבר
כלים שהיו באוהל המת בכלי חרס בצמיד פתיל, שלדעתו
הם טהורים, אבל לחבר הם טמאים שבעה ימים, וצריכים
הזאת מי פרה מפני שכלי עם-הארץ טמאים ואינם מצילים.
(11) אלא על אוכלין ומשקין. (12) כלי חרס שנטמא אין לו
טהרה במקווה, ככתוב בתורה (ויקרא יא, לג): "כל אשר
בתוכו טמא ואותו תשבירו" (כדי להקל על הקורא, הכנת
הנימוקים המסובכים, מצאנו לנכון לשנות קצת את סדר
הדברים ולהקדים את המאוחר).

10 ב. אֲדָם¹³ שְׁהִיָּה נְתוּן בְּתוֹף הַחֲבִית וּמְקַפֶּת צִמִּיד
11 פְּתִיל - טְהוּר. וְאֶפְלוּ עֲשָׂאָה גוֹלָל לְקַבֵּר. וְיִרְאָה לִי,
12 שְׂזָה שְׂאֵל גָּזְרוּ עַל כְּלֵי חֶרֶס שְׂאֵל יַצִּיל עַל הָאֲדָם¹⁴,
13 מִפְּנֵי שֶׁהוּא דָּבָר שְׂאִינוֹ מְצוּי, וְכֹל דָּבָר שְׂאִינוֹ מְצוּי
14 לֹא גָזְרוּ בּוֹ.

(13) בתוספתא, אהלות פט"ו ה"ח. (14) הרי גם באדם יש
לחשוש שעם-הארץ שיהיה בתוך כלי חרס יחשוב שלא
נטמא, ולמעשה נטמא מפני שכליו טמאים וכלי טמא אינו
מציל.

15 ג. כְּלֵי חֶרֶס¹⁵ שְׁמִשְׁתַּמְשִׁין בְּהֵן בְּאֶפֶר הַפָּרָה אִו
16 בְּקִדְשִׁים - עֲמֵי הָאֲרָץ נֶאֱמָנִים עַל טְהַרְתָּם, מִפְּנֵי
17 שֶׁהֵן נִזְהָרִים בְּהֵן הַרְבֵּה, וְלִפְיֶכֶן יַצִּילוּ עַל הַכֹּל
18 בְּצִמִּיד פְּתִיל אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן שֶׁל חֶרֶס.

(15) אהלות פ"ה מ"ה.

19 ד. אֲרָבָה¹⁶ שְׂבִין פִּית לְעֵלְיָהּ, וְטָמְאָה בְּפִיתָה,
20 וְקִדְרָה¹⁷ נְתוּנָה עַל פִּי הָאֲרָבָה¹⁸ וּנְקוּבָה בְּכוּנִס
21 מִשְׁקָה¹⁹ - הַקְּדָרָה טָמְאָה²⁰, וְהַעֲלִיָּה טְהוּרָה²¹. הִיתָה
22 שְׁלֵמָה - כֹּל שְׂבָעָלְיָהּ מְאָכְלִין וּמְשַׁקִּין וְכָלִי חֶרֶס
23 טְהוּר, אֲבָל אֲדָם וְכָלִי שֵׁטֶף שְׂבָעָלְיָהּ טָמֵאִים; שְׂאִין
24 כְּלֵי חֶרֶס חוּצָין אֵלָא עַל הָאֲכָלִים וְעַל הַמְשַׁקִּין וְכָלִי
25 חֶרֶס, וְכֹל שְׂבָעָלְיָהּ טְהוּר²² כְּאֵלוֹ הוּא תַחַת צִמִּיד
26 פְּתִיל בְּכָלִי חֶרֶס²³. וְטָמְאוּ הָאֲדָם²⁴ שְׂבָעָלְיָהּ זֶה,

20 פותח טפח: טמאה בפנים²⁰, בין בתוך התבן בין
 21 שהיתה בין תבן לקורות - כל הפלים שפנגד יציאת
 22 הטמאה²¹ במלואו של פתח²² טמאים; היתה טמאה
 23 חוץ לתבן במלואו של פתח - פלים שפפנים²³, אם
 24 יש במקומן טפח על טפח על רום טפח - טהורין²⁴,
 25 ואם לאו טמאין²⁵. ואם יש בין תבן לקורות פותח
 26 טפח - בין קף ובין קף²⁶ טמאין²⁷; שאין התבן
 27 חוצץ, מפני שפתם תבן דעתו לפנותו.

(19) ונשאר פנוי המקום שכנגד הפתח בלבד, עד הכותל
 הנגדי להיכנס בו ולהוציא דרכו את התבן. (20) בחלק
 שהתבן בו. (21) כל המקום הפנוי שכנגד הפתח, אפילו
 החלק הרחוק מהפתח, שהטומאה לא תעבור שם, נקרא
 "יציאת הטומאה" מפני שהטומאה תצא דרך המקום הזה
 וכולו שטח אחד הוא (סדרי טהרות). (22) לשון התוספתא,
 והכוונה: ברוחב כל הפתח, אף על פי שהפתח רחב הרבה
 יותר מרוחב מיטת המת ונושאה. ונראה שגם הכלים
 שבתבן טמאים אם אין במקומם טפח על טפח ברום טפח.
 (23) שבתוך התבן. (24) מפני שהוא אוהל בפני עצמו ואף
 על פי שדעת בעל הבית להוציא את התבן, מציל הוא על
 הטהרה מליטמא כמו כל אוהל עראי בתוך אוהל שאף על
 פי שאינו מציל על הטומאה מליטמא כשדרכה לצאת שם,
 אבל מציל על הטהורים מליטמא. (25) שהרי אין כאן
 אוהל שיצילו וגם משום מחיצה אין התבן מציל שבעל
 הבית עתיד לפנותו (רבינו לשיטתו, שמחיצה שדעתו
 לפנותה אינה חוצצת, אפילו כשהיא סותמת את כל מקום
 הטומאה). (26) בין יש במקום הכלים פותח טפח ובין
 שאין בו. (27) משום שיש כאן אוהל בתוך אוהל ואינו
 מציל אלא כשאין דעתו לפנותו, אבל כשאין פותח טפח בין
 התבן לקורות אין זה אוהל בתוך אוהל, שהרי אין טומאה
 מאהילה על התבן.

28 ד. פתל שבין שני בתים וטמאה בתוך הפתל - בית
 29 הקרוב לטמאה טמא²⁸, והקרוב לטהרה²⁹ טהור³⁰.
 30 היתה מחצה למחצה³¹ - שניהן טמאין. היתה
 31 הטמאה באחד משני הבתים, והפלים בתוך הפתל:
 32 מחציו וכלפי טמאה - טמאים; מחציו וכלפי טהרה
 33 - טהורין; מחצה למחצה - טמאין. וכן מעזיבה³²
 34 שבין הבית והעליה, והטמאה בתוך מעזיבה:
 35 מחציה ולמטה - הבית טמא והעליה טהורה;
 36 מחציה ולמעלה - העליה טמאה והבית טהור;
 37 מחצה למחצה - שניהן טמאין. היתה טמאה באחד
 38 מהן, וכלים בתוך המעזיבה: מחציה וכלפי טמאה
 39 - טמאין; מחציה וכלפי טהרה - טהורין; מחצה
 40 למחצה - שניהן טמאין. היתה המעזיבה לאויר³³
 41 וטמאה בתוכה: מחציה ולמטה - הבית טמא,
 42 והעומד מלמעלה אפלו פנגד הטמאה טהור³⁴,
 43 שהרי פשטה הטמאה בכל הבית³⁵; היתה הטמאה
 44 מחציה ולמעלה - הבית טהור³⁶, והעומד מלמעלה
 45 פנגד הטמאה טמא³⁷; מחצה למחצה - הבית טמא,

1 הקורה, וטמאה בחציו האחד: אם היה פי הקנקנים
 2 כלפי הטהרה - הרי אלו מצילות³, ואם היו כלפי
 3 הטמאה - אינן מצילות⁴. טחן בטיט⁵, בין מפפנים⁶
 4 בין מבחוץ⁷ - רואין: אם יכול הטיט לעמד בפני
 5 עצמו - מציל, ואם לאו - אינו מציל, והרי הפל
 6 אהל אחד.

(2) של חרס. (3) שכלי חרס אינו מיטמא מגבו, וכלים
 טהורים עם דפנות הבית חוצצים. (4) שהרי נטמאו מתוכם
 וכלי טמא אינו חוצץ אפילו עם דפנות. (5) ופיהם לצד
 הטומאה. (6) מצד הטהרה. (7) בצד הטומאה.

7 ב. בית שחלקו בנסרים⁸ או ביריעות⁹, אם חלקו מן
 8 הצדדין¹⁰ או מכלפי הקורות¹¹, והיתה הטמאה
 9 בפנים¹² - פלים שבין המחיצה ובין הפתל או שבין
 10 המחיצה והקורות טהורין¹³. היתה הטמאה בין
 11 מחצה לפתל או בין מחצה לקורות - פלים שבפנים
 12 טמאין; שאין המחיצה מונעת הטמאה שלא תצא
 13 ותטמא¹⁴, כמו שבארנו באהל שבתוך הבית. היו
 14 הפלים בתוך עבי המחיצה עצמה¹⁵, בין שהיתה
 15 הטמאה לפנים מן המחיצה או שהיתה בתוך הבית:
 16 אם היה מקום הפלים טפח על טפח - טמאים¹⁶,
 17 ואם לאו - טהורין¹⁷. וכבר בארנו כיצד דין הבית
 18 אם חלקו מכלפי ארצו¹⁸.

(8) שאינם מקבלים טומאה וחוצצים. (9) שקבען לאוהל
 וחוצצות אף על פי שמקבלות טומאה. (10) העמיד את
 המחיצה בזקיפה בין כתלי הבית. (11) המחיצה מפרידה
 בין הבית והקורות, וקמה על גבה כעין עלייה. (12) החלק
 שבו הפתח לחוץ נקרא בית. (13) שהמחיצה מצילה מפני
 שאין דרך הטומאה להיכנס לחלק שאחורי המחיצה ולא
 לעלייה אלא דרך פתח הבית. (14) אם סופה לצאת הרי
 היא מטמאה אף לפני שיצאה. (15) במשנה שם בכבא
 האחרונה כתוב: "כלים שבחצץ" ומפרש רבינו בעובי
 המחיצה וכגון שהיה במחיצה חור מעבר לעבר והכלים
 מונחים שם. (16) מפני שהטומאה נכנסת לחור.
 (17) כדין כל פתח שאין בו טפח על טפח ברום טפח. ואין
 זה דומה לכותל שבין שני בתים (לקמן הלכה ד), שכלים
 הנמצאים בחציו שלצד הטומאה טמאים אפילו אין בסדק
 טפח, מפני שמחיצה זו "אינה משמשת את הבית" (פירוש,
 ואינה צורך בניין הבית). ולפיכך אין לה דין כותל (במשנה
 שם פרק ו, ג, כתוב: כותל המשמש את הבית) והרי זו דומה
 לקיר המגדל (למעלה פרק י"ח הלכה ז) וטומאה בתוך
 המגדלים שכלים שבעוביו - טהורים. אמנם רבינו שם כתב
 "היה עומד באוויר" אבל הוא הדין בעומד בתוך הבית
 (כדעת הרא"ש) ורבינו נקט לשון המשנה. וכשיש בו טפח
 טמאים גם הכלים המונחים בחצייה שלצד הטהרה מפני
 שהיא מחיצה עראית אינה נידונית ככותל. (18) בנה
 מחיצה על פני שטח הבית סמוך לרצפה, ופתח הבית נשאר
 למעלה מן המחיצה.

19 ג. בית שהוא מלא תבין¹⁹ ואין בינו לבין הקורות

1 וְהַעֲוֹמֵד מִלְמַעְלָה פִּנְגָּד הַטְּמֵאָה טָמֵא, שְׁהָרִי אֵי
2 אֶפְשֵׁר לְצַמְצֵם.³⁸

19 ו. בֵּית הַמְּשֻׁמֵּשׂ אֶת הַכֶּתֶל⁴⁶ - יְדוֹן פְּקֻלַּת הַשּׁוּם⁴⁷.
20 פִּיצֵד? הַחֹפֵר שְׁנֵי כּוֹכִים⁴⁸ אוֹ שְׁתֵּי מְעֵרוֹת זֹו פִּצֵּד
21 זֹו, עַד שֶׁנִּמְצְאוּ שְׁנֵי בְּתִים⁴⁹ חֲפוּרִים בְּקִרְקַע וְנִעְשָׂה
22 בִּינְיָהֶן כְּתֵל הַמַּבְדִּיל בֵּין שְׁנֵיהֶן, וְהִתָּה טְמֵאָה
23 בְּבִתִּים וְכָלִים בְּכֶתֶל, אִם יֵשׁ עֲלֵיהֶן פְּקֻלַּת הַשּׁוּם -
24 טְהוּרִין; הִתָּה טְמֵאָה בְּכֶתֶל זֶה וְכָלִים בְּבִתִּים, אִם
25 יֵשׁ עֲלֵיהֶן פְּקֻלַּת הַשּׁוּם - טְהוּרִים. הִגָּה לְמַדְתָּ,
26 שְׁכֶתֶל בְּנִין נִדוֹן מִחֻצָּה לְמִחֻצָּה, וְכֶתֶל הַסְּלַע⁵⁰ אוֹ
27 שְׁנַעְשָׂה מְגוּשׁ הָאָרֶץ פְּשִׁיחָפֹר מִכָּאן וּמִכָּאן נִדוֹן
28 פְּקֻלַּת הַשּׁוּם.

(46) כותל בנוי נקרא "משמש את הבית" מפני שהכותל עשה את הבית, וכותל שבין שתי מערות מוקם על ידי חפירת המערות, שחפרו מערה מכאן ומערה מכאן ונשארתי ביניהן מחיצה של עפר או סלע ולפיכך המערה משמשת את הכותל. (47) כלומר, אפילו מחיצה דקה כקליפת השום מפרידה בין הטומאה והטהרות - הכל טהור ואין הבדל בין מחצייה ולפנים ובין מחצייה ולחוץ. (48) קברי מתים שלהם היו חצובים בכתלי מערות בעומק מתאים לאורך הארונות, וחפירה חצובה כזו נקראת כוץ. (49) שטחים חלולים. (50) אם חצבו בית וכדומה בסלע ונעשו מחיצות מאלויהן.

29 ז. כְּתֵל שְׁחָצִי עָבִיו בְּנִין וְחָצִיו סֶלַע - נִדוֹן מִחֻצָּה
30 לְמִחֻצָּה.⁵¹

(51) ואף על פי שהסלע הנידון כקליפת השום הוא מבפנים - הבית טמא.

31 ח. טְמֵאָה שְׁהִתָּה בֵּין קוֹרוֹת הַבֵּית⁵², אֶפְלוֹ אֵין
32 תַּחְתֵּיהָ אֵלֹא פְּקֻלַּת הַשּׁוּם - הַבֵּית טְהוּר⁵³, וְרוֹאִין
33 אֶת הַטְּמֵאָה פְּאֵלוֹ הִיא רְצוּצָה⁵⁴ בְּאָרֶץ וּמִטְמֵאָה
34 כְּנִגְדָה בְּלֶבֶד. וְאִם יֵשׁ בְּמִקוּמָה טֶפַח עַל טֶפַח -
35 הַכֵּל טָמֵא⁵⁵. וְכֵן אִם הִתָּה נְרָאִית בְּתוֹךְ הַבֵּית⁵⁶ -
36 בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף הַבֵּית טָמֵא. שְׁנֵי פְתָחִים זֶה עַל גְּבִי
37 זֶה וּטְמֵאָה בְּכֶתֶל שְׁבִינֵיהֶן; אִם נְרָאִית שְׁהִיא⁵⁷ לְתוֹךְ
38 אַחַת מֵהֶן - הוּא טָמֵא וְחִבְרוּ טְהוּר, וְאִם לָאו -
39 נִדוֹנִין מִחֻצָּה לְמִחֻצָּה.⁵⁸

(52) הקורות נתונות מכותל לכותל שכנגדו ועליהן וביניהן המעזיבה מטיט. המדובר כשהטומאה בתוך הקורה עצמה. (53) דין קורה כדין סלע ונידונה כקליפת השום (למעלה הלכה 1), מפני שלא נעשו בה שינויים מכריעים ואפשר להוציאה מבלי לקלקלה (וכעין זה אמרו בבבא קמא סו, א, גבי גזל קורה: "מריש שמו עליו") אין עליה תורת "משמש את הבית", מה שאין כן במעזיבה, שהיא נפרכת כשמורידים אותה. (54) המדובר כשאין במקומה טפח על טפח. במעזיבה (למעלה בהלכה ד) אין דין טומאה רצוצה מפני שהיא נפרכת, מה שאין כן קורות, שאינן עומדות להיבקע (כסף משנה). (55) שהרי היא כקבר סתום המטמא מכל צדדיו. (56) פירוש, שאין עליה אפילו כקליפת השום. (57) כל שהיא אפילו כקליפת השום. (58) כשהטומאה

(28) המדובר כשאין פותח טפח במקום הטומאה, ואף על פי כן אין עליה דין טומאה רצוצה, משום שחלק זה של הכותל הוא כחלק מן הבית עצמו. ורואים אנו את הטומאה כאילו היא שקועה בטיט, שאין הטיט מציל. ואם יש פותח טפח במקום הטומאה ואינו פתוח לבית, הרי הוא כקבר סתום שמטמא מכל צד. (29) פירוש, שהוא רחוק מן הטומאה. (30) משום, שהטומאה נמצאת בחצי הכותל הנגרר אחר הבית השני. (31) באמצע עובי הכותל. (32) תקרה. (33) שאין עליה גג. (34) ואין דנים אותה כטומאה רצוצה הבוקעת עד לרקיע ומטמאה כל מה שכנגדה. (35) והסברנו למעלה שרואים את הטומאה, כאילו היא מונחת בתוך הבית אלא שהיא מכוסה טיט ואם כן אינה כלל רצוצה והמעזיבה חוצצת. (36) כמו בבית ועלייה. (37) שהרי אינה כמונחת בבית ומשום כך היא רצוצה ומטמאה כנגדה, אבל העומד על המעזיבה מן הצד - טהור. (38) מטמאים את האדם שמה הטומאה מונחת משהו למעלה מחצי המעזיבה, ומטמאים את הבית שמה היא מונחת משהו למטה מחצייה. [למעלה בכותל בין שני בתים אין אנו צריכים לטעם זה, שהרי הבתים שווים ואי אפשר לטהר אחד ולטמא את השני, אבל כאן המעזיבה מגולה לאוויר ואין הדבר נראה מוזר כל כך לחלק בין דין האדם העומד למעלה לדין הבית, ומפני כך מביא רבינו את הנימוק שאי אפשר לצמצם].

3 ה. וְכֵן כְּתֵל הַמְּשֻׁמֵּשׂ אֶת הַבֵּית - יְדוֹן מִחֻצָּה
4 לְמִחֻצָּה. פִּיצֵד? כְּתֵל שְׁהוּא לְאוּרִי, וְגַג הַבֵּית סָמוּךְ
5 לְכֶתֶל וְאֵינוֹ מִרְכָּב עַל הַכֶּתֶל³⁹, וְטְמֵאָה רְצוּצָה בְּתוֹךְ
6 הַכֶּתֶל: הִתָּה מִחֻצֵּיו וּלְפָנָיו - הַבֵּית טָמֵא, וְהַעֲמֵד
7 מִלְמַעְלָה עַל רֹאשׁ הַכֶּתֶל⁴⁰ טְהוּר, פְּעוּמֵד עַל גַּג
8 הַבֵּית; הִתָּה מִחֻצֵּיו וְלַחוּץ - הַבֵּית טְהוּר, וְהַעֲוֹמֵד
9 מִלְמַעְלָה פִּנְגָּד הַטְּמֵאָה טָמֵא, שְׁהָרִי לֹא פִּשְׁטָה
10 הַטְּמֵאָה בְּתוֹךְ הַבֵּית. הִתָּה הַטְּמֵאָה מִחֻצָּה לְמִחֻצָּה
11 - הַבֵּית טָמֵא, וְהַעֲוֹמֵד מִלְמַעְלָה טְהוּר, שְׁהָרִי פִּשְׁטָה
12 הַטְּמֵאָה בְּבִית. נָטַל מִהַכֶּתֶל מִבְּפָנָיו⁴¹ אוֹ שְׁהוֹסִיף
13 בְּכֶתֶל מִבְּחוּץ עַד שֶׁנִּמְצְאוּ הַטְּמֵאָה מִחֻצֵּי כְּתֵל
14 וְלְפָנָיו - הַבֵּית טָמֵא; נָטַל מִבְּחוּץ⁴² אוֹ שְׁהוֹסִיף
15 בְּעָבִי הַכֶּתֶל מִבְּפָנָיו עַד שֶׁנִּמְצְאוּ הַטְּמֵאָה מִחֻצֵּי
16 כְּתֵל וְלַחוּץ - הַבֵּית טְהוּר⁴³. הִתָּה הַטְּמֵאָה נְתוּנָה
17 עַל גְּבִי הַכֶּתֶל⁴⁴, אֶפְלוֹ מִחֻצֵּיו וּלְפָנָיו - הַבֵּית
18 טְהוּר⁴⁵.

(39) ראש הכותל נשאר מחוץ לגג. (40) בין כנגד הטומאה ובין מן הצדדים. (41) הטומאה היתה מחצייה ולחוץ, וקילף שכבה דקה מהכותל בפנים הבית. (42) והטומאה היתה מחצייה ולפנים. (43) הטהרות שיכניסו לבית אחרי השינוי הזה - טהורים. (44) שהוא מחוץ לגג כאמור בראש הלכה זו. (45) והטעם, משום שהכותל אינו משמש את הבית. ועוד, שהטומאה גלויה לאוויר.

22 הַבֵּית טְהוֹר¹⁶. הֵיטָה הַטְּמֵאָה רְצוּצָה בְּקִרְקַעֲתוֹ אוֹ
23 בְּכַתְלָיו אוֹ בְּגִגּוֹ - רוֹאִין אֶת כָּל הַחֹר כְּלוּ כְּאֵלוֹ
24 הוּא אָטוּם¹⁷, וְרוֹאִין¹⁸ מְקוֹם הַטְּמֵאָה: אִם הוּא
25 בְּחֵצֵי עֵבִי הַפְּתֹל שְׁלֹפְנַיִם - הַבֵּית טָמֵא; וְאִם הֵיטָה
26 טְמֵאָה מִחֵצֵי פֶתֶל וְלַחוּץ - הַבֵּית טְהוֹר; מִחֻצָּה
27 לְמִחֻצָּה - הַבֵּית טָמֵא.

(13) תוספתא שם פ"ז הי"א. (14) לא פחות מטפח על טפח ברום טפח. (15) פירוש, אפילו יש עליו (ראה הערה הבאה). (16) הכסף-משנה מגיה: הבית טמא, וכך גירסתנו בתוספתא שם. והטעם, מפני שסוף הטומאה לצאת דרך הדלתות לבית. (17) סתום. (18) דוגמה לטומאה בכתליו: עובי הכותל ששה טפחים, והפרדיסק פתוח לחוץ, ועומק שלושה, והטומאה בעובי הכותל במרחק שני טפחים מצד הבית, וטפח אחד מחללו של הפרדיסק, אין אנו אומרים שהטומאה מחציו של הכותל ולחוץ, שהרי עוביו במקום זה הוא שלושה טפחים, אלא רואים את החור כאילו הוא אטום. ואם כן, עובי הכותל הוא ששה טפחים, ונמצא שהטומאה המרוחקת לא יותר משני טפחים מן הבית מקומה במחצית הפנימית, והבית טמא.

28 ה. שְׁנֵי פְרָדְסִיקִין¹⁹ זֶה בְּצַד זֶה אוֹ זֶה עַל גֵּב זֶה²⁰,
29 וְטְמֵאָה מִנְּחַת בְּאֶחָד מֵהֶן, וְנִפְתַּח²¹ - הוּא וְהַבֵּית
30 טָמֵא, וְחִבְרוּ טְהוֹר²². הֵיטָה טְמֵאָה רְצוּצָה בְּתוֹךְ
31 הַבִּגְדִין - רוֹאִין אֶת הַפְּרָדְסִיקִין כְּאֵלוֹ הֵן אָטוּמִין,
32 וְיִדוּן מִחֻצָּה לְמִחֻצָּה²³.

(19) משנה שם פ"ו, ז. (20) ודלתותיהם נעולות. (21) הדלת נפתחה. (22) הדלת הנעולה חוצצת, כשאין דרך הטומאה לצאת שם, כמו שנתבאר כמה פעמים. אבל אם גם דלתו פתוחה נכנסת לו הטומאה, מכיוון שיש בו פותח טפח (ראה למעלה פ"כ ה"ז דין ביב קמור). (23) כמו שביארנו בסוף ההלכה הקודמת.

33 ו. בְּזֵית²⁴ מִן הַמַּת מְדַבֵּק בְּאַסְקַפַּת הַבֵּית מִבְּחוּץ²⁵ -
34 הַבֵּית טְהוֹר²⁶. הֵיטָה רְצוּץ תַּחַת הָאַסְקַפָּה - יְדוּן
35 מִחֻצָּה לְמִחֻצָּה²⁷. הֵיטָה מְדַבֵּק לְמִשְׁקוֹף²⁸ - הַבֵּית
36 טָמֵא²⁹.

(24) שם פ"ב ה"ח. (25) במקום שאין עליו משקוף. (26) כר' יהושע שם, אפילו כשהדלת פתוחה, ואם יש עליו משקוף והדלת פתוחה הבית טמא, מפני שהמשקוף מאהיל על הטומאה ומתחבר עם אוהל הבית, ואם הדלת נעולה טהור אפילו המשקוף מאהיל, מפני שאין דרך הטומאה להכנס, ולכן הדלת חוצצת (תפארת ישראל). (27) כמו במונחת בכותל, מחציה ולפנים - ככפנים, מחציה ולחוץ - כבחוץ. (28) שם. (29) אפילו אם מודבק כחלק שמחוץ לדלת. בזה גם ר' יהושע מודה, מפני שחלקו הפנימי הוא עצמו חלק מאוהל הבית, לכן כולו בטל לגבי הבית. מה שאין-כן באסקופה, שהיא נמשכת יותר לקרקע מאשר לבית.

37 ז. כָּלֵב שְׂאֵכְל³⁰ בְּשַׁר הַמַּת וּמַת³¹ בְּתוֹךְ שְׁלֹשָׁה

במחצית הכותל העליונה, הפתח העליון טמא, וכשהיא בתחתונה התחתון טמא.

פָּרֵק חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים

1 יבאר עמוד העומד בתוך הבית וטומאה רצוצה תחתיו, טומאה שבתוך הכותל ומקומה טפח על טפח על רום טפח, חור גדול שבעובי הכתלים שדרך לעשותו לתשיש וטומאה בתוכו, ודין ב' פרדסקים זה בצד זה או למעלה מזה. וכלב שאכל בשר מת תוך שלשה ימים, האשה שמת עוברה בתוך מעיה והאשה שמקשה לילד, האשה שהפילה שלה, ואם ילדה ב' ילדים אחד חי ואחד מת, האשה שמת עוברה בתוך מעיה ונגעה בו המיילדת, והבולע טבעת טמאה.

1 א. עֲמוּד² הָעוֹמֵד בְּתוֹךְ הַבֵּית וְטְמֵאָה רְצוּצָה³
2 תַּחְתּוֹ - טְמֵאָה בּוֹקַעַת וְעוֹלָה, בּוֹקַעַת וְיוֹרֶדֶת, וְאִינוֹ
3 מְטַמֵּא אֶלָּא כִּנְגַד הַטְּמֵאָה בְּלִבָּד. וְאִם הָיָה פְּרָח⁴
4 יוֹצֵא מִעֲמוּד זֶה וְכָלִים תַּחַת הַפְּרָח - הַכָּלִים
5 טְהוֹרִים⁵, שְׂאִינוֹ מְטַמֵּא אֶלָּא כִּנְגַד הַטְּמֵאָה⁶.

(2) אהלות פ"ו מ"ו. (3) שאין במקומה טפח על טפח פנוי. (4) קישוט בולט מן העמוד עשוי בתבנית פרח. (5) שם מ"ז. (6) ולא מצדידה, ומשמיענו שאין אנו דנים את העמוד כשיפוע האוהל של הפרח, ושיפועי אוהלים כאוהלים (ראה למעלה פ"ח ה"ז).

6 ב. [וְאִם יֵשׁ בְּמִקוֹם הַטְּמֵאָה]⁷ טֶפֶח עַל טֶפֶח עַל
7 רוּם טֶפֶח - הָרִי הוּא כְּקָבֵר סָתוּם וּמְטַמֵּא מְכַל
8 סְבִיבָיו, וְהַבֵּית כְּלוּ טָמֵא, שְׁהָרִי הָאֵהִיל עַל הַקָּבֵר.

(7) כלומר, במקום הפנוי מחוץ לשטח התפוס ע"י הטומאה (ראה למעלה פ"ז ה"ד).

9 ג. טְמֵאָה שְׁבִתוֹף הַכְּתֵל⁸ וּמְקוּמָה טֶפֶח עַל טֶפֶח עַל
10 רוּם טֶפֶח - כָּל הָעֲלִיּוֹת הַבְּנוּיּוֹת עַל פֶּתֶל זֶה, אֶפְלוּ
11 עֶשְׂרִי⁹, טְמֵאוֹת; שְׁהָרִי הַכְּתֵל כְּלוּ קָבֵר סָתוּם עַד
12 סוּפוֹ, וְהוּא כְּתֵל הָעֲלִיּוֹת, וְכָל עֲלִיָּה מֵהֵן מְאֵהֶלֶת
13 עַל הַקָּבֵר¹⁰. בְּנֵה בֵּית¹¹ בְּצַד הַכְּתֵל מְכַאֵן וּבֵּית מְכַאֵן
14 וּבְנֵה עֲלִיָּה עַל גִּבֵּי שְׁנֵי הַבָּתִּים עַד שְׁנִמְצָא רֹאשׁ
15 הַכְּתֵל הַטָּמֵא הוּא בְּאֲמֻצֵּי קִרְקַע הָעֲלִיָּה - הָרִי
16 הָעֲלִיָּה טְמֵאָה, שְׁהָרִי הָאֵהִילָה עַל הַקָּבֵר, וְהָעֲלִיָּה
17 הַשְּׂנִיָּה הַבְּנוּיָה עַל גִּבְהַ טְהוֹרָה, מְפַנֵּי שֶׁהֵן זֶה עַל
18 גִּבֵּי זֶה וְאִין הַכְּתֵל הַטָּמֵא כְּתֵלָה¹².

(8) שם פ"ז מ"א. (9) זו על גבי זו, והכותל שהטומאה בה מגיע עד לעליה העליונה. (10) כל זה כשיש במקום הטומאה טפח על טפח. ואם אין בו טפח על טפח, דינו ככותל המשמש את הבית, למעלה בכפ"ד ה"ה, ומטמא את החדר שכנגד הטומאה בלבד ולא את החדרים שתחתיו ושעליו. (11) שם. (12) ותקרת העליה התחתונה חוצצת בפני הטומאה.

19 ד. חוֹר¹³ גְּדוֹל¹⁴ שְׁבַעֲבֵי הַפְּתָלִים שְׂדֵרֵף בְּנֵי אָדָם
20 לְעִשׂוֹתוֹ לְתִשְׁמִישׁ, וְהוּא הַנִּקְרָא פְּרָדְסִק, שְׁהֵיטָה
21 טְמֵאָה מִנְּחַת בְּתוֹכוֹ וַיֵּשׁ עֲלָיו¹⁵ דְּלַתוֹת סְגוּרוֹת -

1 זַמִּים³² וְהָרִי הוּא מְטֹל עַל הָאֶסְקָפָה - רֹאֵין חֲלָל
 2 הַטְּמֵאָה מְגוּפוֹ³³: אִם הוּא פְּגָנָד הַמְּשַׁקּוֹף וְלִפְנֵים³⁴
 3 - הַבֵּית טְמֵא³⁵, וּמִפְּגָנָד הַמְּשַׁקּוֹף וְלַחוּץ - הַבֵּית
 4 טְהוֹר³⁶.

30) שם פ"א מ"ז. (31) אבל אם הוא חי, אינו מטמא אפילו בתוך שלושה ימים, מפני שהטומאה בלועה בגופו (למעלה פ"כ ה"ב, וה"ה). (32) ולא נתעכל עדיין הבשר (ראה למעלה פ"כ ה"ד). (33) המקום בגופו שהטומאה מונחת שם (בפירושו למשנתנו, כותב רבינו: האיציטומכה, פירוש, קיבה). (34) בין שיש בחללו פותח טפח, ובין אין בו. (35) אם יש בחללו פותח טפח, צידו העליון מאהיל על הטומאה ואינו חוצץ, והמשקוף מאהיל עליו, ולפיכך כל הבית כאוהל הטומאה, ואם אין בו פותח טפח, הרי הטומאה רצוצה ובוקעת ועולה לתוך הבית, ומפני שדלת הבית פתוחה מתפשטת הטומאה לכל הבית (ראה תפארת ישראל "קריית ארבע" דיני טומאה רצוצה אות ב). (36) כר' יוסי במשנתנו, לפי פירוש הרע"ב (ראה 'תוספות יום טוב' וסדרי טהרות). [ויש לעיין בדבר, מהו ההבדל בין זה לדין אדם מוטל על האסקופה בפ"ח ה"ב, ולמה מטהר רבינו כשקיבת הכלב בחוץ, אפילו אם מקצת גופו של הכלב מן המשקוף ולפנים?].

5 ח. הָאִשָּׁה³⁷ שְׁמַת עֲבָרָה בְּתוֹךְ מַעֲיָהּ, אִם נֶעְשְׂהָ
 6 רֹאשׁ הַנֶּפֶל כְּפִקְהָ³⁸ שֶׁל שְׁתֵּי - פִּינֹן שֶׁנִּפְתַּח הַרְחֵם
 7 עַד שֶׁנִּרְאָה הָרֹאשׁ נִטְמָא הַבֵּית מִפְּנֵי הָעֶבֶר, אָף עַל
 8 פִּי שְׁעָדִין לֹא יֵצֵא.

37) שם פ"ז, מ"ד. (38) כראש המעוגל של פלך לחוטי האורך (בכורות כב ע"א).

9 ט. הָאִשָּׁה שֶׁמְקַשָּׁה³⁹ לִילָד וַיֵּצֵא מִבֵּית לְבַית
 10 וְהַפִּילָה גִּפְלָ מֵת בְּבֵית שְׁנֵי - הַבֵּית הָרֹאשׁוֹן טְמֵא
 11 בְּסִפְקָא, שְׁמָא כְּשֶׁהֵיטָהּ בּוֹ יֵצֵא רֹאשׁוֹ שֶׁל גִּפְלָ הַזֶּה.
 12 בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? כְּשֶׁלֹּא הָיָה רֹאשׁ הַנֶּפֶל כְּפִקְהָ
 13 שֶׁל שְׁתֵּי; אֲבָל אִם הֵעִיגִיל רֹאשׁ הַנֶּפֶל כְּפִקְהָ - הַבֵּית
 14 הָרֹאשׁוֹן טְהוֹר; שְׁאֵלוֹ נִפְתַּח רְחֻמָּה שָׁם, לֹא הֵיטָה
 15 יְכוּלָה לְהִלָּךְ עַל רִגְלֶיהָ. לְפִיכָף, אִם הֵיטָה נְטִילַת
 16 בְּאֲגָפִים⁴⁰ וְהוֹצִיאוּהָ מִבֵּית לְבַית - הַבֵּית הָרֹאשׁוֹן
 17 טְמֵא בְּסִפְקָא אָף עַל פִּי שֶׁהֵעִיגִיל רֹאשׁ הַנֶּפֶל כְּפִקְהָ
 18 שֶׁל שְׁתֵּי⁴¹.

39) אהלות שם. (40) בידי חברותיה. (41) מאותו הנימוק שאמרנו: שמא הוציא הנפל ראשו בבית ראשון.

19 י. הָאִשָּׁה שֶׁהַפִּילָה⁴² שְׁלֵיָא⁴³ - הַבֵּית טְמֵא וְדַאי.
 20 חִזְקָה הוּא שְׁאֵין שְׁלֵיָא בְּלֹא וְלָד.

42) משנה נדה כו, א. (43) כעין שק של עור שהוולד מונח בו.

21 יא. מִי שֶׁיִּלְדָהּ⁴⁴ שְׁנֵי יְלָדִים, אֶחָד חַי וְאֶחָד מֵת:

22 אִם הֵמָּת יֵצֵא רֹאשׁוֹן - הַחֵי טְהוֹר⁴⁵, שֶׁהָרִי לֹא נִגַּע
 23 בּוֹ מִשְׁיֵצֵא לְאוֹר הָעוֹלָם⁴⁶; וְאִם הַחֵי יֵצֵא רֹאשׁוֹן -
 24 הָרִי הוּא טְמֵא, שֶׁהָרִי אֵי אֶפְשֶׁר שְׁלֹא יִגַּע בּוֹ הֵמָּת
 25 מִשְׁיֵצֵא לְאוֹר הָעוֹלָם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְגַּלְגֵּל אַחֲרָיו
 26 כְּאֶבֶן, שְׁאֵין בּוֹ רוּחַ חַיִּים כְּדֵי לְהַעֲמִיד עֲצָמוֹ⁴⁷.

44) שם מ"ה. (45) פירוש, אינו טמא טומאת שבעה ואינו צריך הזאה שלישי ושביעי כנוגע במת, אבל טמא טומאת ערב מפני שנגע באמו שנגעה במת ושהיא טמאה גם כיוולדת, שבעה ימים לזכר וארבעה עשר לנקבה. (46) והנגיעה בו בתוך גופה של האשה אינה מטמאה (למעלה פ"כ ה"א). והמדובר כשהוציאו את החי מן הבית לפני שיצא המת. שאם לא כן, נטמא החי טומאת שבעה באוהל המת. (47) כשיצא המת תחילה, אין החי נמשך אחריו, מפני שהוא מתאמץ ומעכב את עצמו מלהתגלגל אחרי המת שיצא, אבל דבר שאין בו רוח חיים מתגלגל מאליו למקום הפתוח (מפירושו של רבינו במשנתנו).

27 יב. הָאִשָּׁה שֶׁיִּלְדָהּ⁴⁸ וְלָד מֵת, אֶפְלוֹ גִּפְלָ קָטָן כְּמוֹ
 28 שְׂבָאָרְנוֹ⁴⁹ - הָרִי הֵיטָה טְמֵאָה טְמֵאָת שְׁבַעֲנָה⁵⁰. מֵת
 29 עֲבָרָה בְּתוֹךְ מַעֲיָהּ וּפְשִׁטָהּ הַחַיָּה⁵¹ אֵת יָדָהּ וְנִגְעָה
 30 בּוֹ - הַחַיָּה טְמֵאָה שְׁבַעֲנָה, וְהָאִשָּׁה טְהוֹרָה עַד שְׁיֵצֵא
 31 הַיֶּלֶד. וְטְמֵאָת הַחַיָּה מִדְּבָרֶיהֶם, גִּזְרָה שְׁמָא תִּגַּע בּוֹ
 32 מִשְׁיֵצֵא לְפְרוֹזְדוֹר⁵². אֲבָל מִן הַתּוֹרָה אֵין מִגַּע בֵּית
 33 הַסְּתָרִים⁵³ מִגַּע; הָאוֹיֵל וְהוּא בְּתוֹךְ הַמַּעֲיָם, הַנוֹגֵעַ
 34 בּוֹ טְהוֹר. וְכֵן הַבּוֹלְעֵ⁵⁴ טַבַּעַת טְמֵאָה וְחֹזֵר וּבֹלַע
 35 אַחֲרֶיהָ טַבַּעַת טְהוֹרָה, אָף עַל פִּי שֶׁנִּגְעוּ זו בְּזוֹ
 36 בְּדַאי בְּתוֹךְ מַעֲיָו - אֵינוֹ מִגַּע, וְהַטְּמֵאָה בְּטְמֵאָתָהּ⁵⁵
 37 וְטְהוֹרָה בְּטְהוֹרָתָהּ⁵⁶.

48) משנה חולין עא, א. (49) למעלה פ"ב ה"א. (50) טומאת מת, וטעונה הזאה שלישי ושביעי, שהרי נגע גופה במת (מובן שהיא טמאה גם כיוולדת, ואם הפילה נקבה טמאה ארבעה עשר יום, אבל כאן אנו עוסקים בדניי טומאת מת בלבד, ולפיכך כתב טומאת שבעה). (51) המיילדת. (52) שם עב, א. החלק החיצון של אברי הלידה. (53) מקום מכוסה מטבעו. (54) שם עא, ב. (55) כשתצא מן הגוף. (56) אשריך הלכות טומאת מת, שנכנסת בטומאה ויצאת בטהרה (ראה סיום מסכת כלים).

סְלִיקוּ לְהוֹ הַלְכוֹת טְמֵאָת מֵת הַלְכוֹת פְּרָה אֲדָמָה

יֵשׁ בְּכֻלְלָן שְׁתֵּי מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְזֵהוּ פְּרִטָּן: (א) דִּין פְּרָה אֲדָמָה. (ב) דִּין טְמֵאָת מִי נְדָה וְטְהוֹרָתָן. וּבְאֹר מִצְוֹת אֵלוֹ בְּפְרָקִים אֵלוֹ:

פְּרָק רֹאשׁוֹן

1) יבאר פרה אדומה בת כמה שנים כשירה, ואם לוקחים עגלה לגדלה, אם היתה זקנה, והמראות שפוסלות בה, ובאי זה מקום, המומים הפוסלים בה, ואם העבודה פוסלת בה,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(תפארת ישראל)). (19) במס' פרה פ"ב מ"ה, שנינו: "היו בה שתי שערות שחורות או לבנות בתוך גומא אחת פוסלות. רבי יהודה אומר אפילו בתוך כוס אחד, היו בתוך שתי כוסות והן מוכיחות זו את זו - פסולה". ופירש שם רבינו: "וכוס הוא גגול מן הגשם יש בו כלל (הרבה) מן השיעור (צ"ל השיעור) בשטח אחד". פירוש, השערות מסודרות על גוף הבהמה כעין תלתלים (הגרא"), והם בולטות ביותר כשהן רטובות. ודעת רבינו שנחלקו רבי יהודה ותנא קמא בדין שתי שערות יוצאות משתי גומות או יותר ואינן כרוכות זו בזו או מונחות זו על זו. תנא קמא סובר שאינן פוסלות (וכן אמרו בפירוש בתוספתא פרה פ"ב ה"ב: בתוך שתי גומות - כשירה), ורבי יהודה חולק ואומר שלא רק בגומא אחת אלא אפילו בכוס אחת פסולה, ואפילו אינן מונחות זו על זו. ומה שאמרו במשנה: "היו בתוך שתי כוסות והן מוכיחות זו את זו - פסולה" דברי הכל הוא. ומובן שכן הדין בכוס אחת לדעת תנא קמא, ומשום רבי יהודה הפוסל בכוס אחת אפילו אינן מוכיחות, נקט שתי כוסות. ורבינו פסק כתנא קמא, ונקט לשון המשנה, כדרכו במקומות רבים.

ג. ה'יו פ'ה²⁰ שתי שערות²¹ עקרון²² מאדים וראשון¹³ משחירי, עקרון משחירי וראשון מאדים - הפל הולף¹⁴ אחר העקרון²³. וגו' במספרים²⁴ את ראשון המשחירי²⁵ ואינו חושש משום ג'ה בקדשים²⁶, שאין פונתו¹⁶ לגז²⁷.

(20) שם. (21) בגומא אחת או בשתיים ומונחות זו על זו. (22) מקום צמיחתן. (23) כחכמים, שם. (24) תוספתא פרה פ"ב ה"ד. (25) רבינו בפירוש למשנה כותב, שצריך לגזוז, וכל זמן שלא גזז - פסולה. (26) התורה אמרה (דברים טו, יט) "לא תגזו בכור צאנך", והוא הדין בשאר קדשים הקרבים על המזבח. (27) טעם זה אינו מספיק להתיר גזיזת קדשי מזבח, אבל קדושת פרה אדומה היא כקדושת בדיק הבית (דברים) שהוקדשו לצרכי תיקונים ושיפוצים בבית המקדש וכדומה). ורבינו פוסק בהל' מעילה (פי"א ה"ב) שאיסור גזיזתם הוא גזירת חכמים, ולא גזרו בפרה מפני הנימוק האמור כאן.

ד. וצריך שישאיר מן המאדים²⁸ כדי שינטל בזוג²⁹; שפ'ל שיערה שאינה נטלת בזוג³⁰ - הרי היא פאלו¹⁹ אינה³¹. לפיכך, אם היו פה שתי שערות לבנות או שחורות שאינן נלקטין בזוג³² - הרי זו פשרה³³.

(28) אחרי גזיזת העליון השחור. (29) מספריים. (30) שסכיני המספריים אינן תופסות אותן. (31) [במסכת נידה (נב, ב) מחלוקת חכמים כמה הוא שיעורן של שערות בפרה ובנגעים וכו'. ובגמרא שם אמרו: "הלכה כדברי כולן להחמיר". ודעת רבינו (בפירוש שם), ששיעור ניטלות בזוג הוא הקטן שבכולם, ובהתאם לכך פסק בסוף הלכה זו, ששתי שערות לבנות או שחורות הנקלטות בזוג - פוסלות את הפרה. וכן בהל' טומאת צרעת (פ"ב ה"א) ששיער לבן שניטל בזוג מטמא בבהרת (ראה שם הערה ב). ולכאורה תמוהים דבריו כאן, למה הכשיר אם שיעור המאדים הוא

ואי זו עבודה, פרה שנולד בה פיטול, ואם לקחו פרה ומצאו אחרת נאה ממנה, על יד מי נעשית הפרה, וטבולי יום אם כשרים בה.

א. מצות פרה² אדמה³ שתהיה בת שלש שנים⁴ או בת ארבע⁵. ואם הייתה זקנה - פשרה⁶; אלא שאין ממתינין לה, שפמא תשחיר⁷ ותפסל. ואין לוקחין עגלה ומגדלין אותה⁸; שנאמר: ויקחו אליך פרה - ולא עגלה. לא מצאו אלא עגלה - פוסקין עליה דמיים⁹ ותהיה אצל בעליה עד שתגדיל ותעשה פרה. ולוקחין אותה מתרומת הלשפה¹⁰.

(2) פרה פ"א מ"א. (3) טמאי מת אינם נטהרים בטבילה במקווה בלבד, אלא צריכים הזאת מים שנחננו עליהם אפר פרה אדומה, ודיניה מפורשים לקמן. (4) כל זמן שלא הגיעה לגיל זה, נקראת "עגלה" או "עגלת בקר". רבינו בפירושו שם מבאר, שעגל סתם הוא בן שנה, ו"עגלת בקר" היא בת שתיים. (5) כחכמים, שם. (6) משמע שאינה נקראת זקנה אלא אם עברו עליה יותר מארבע שנים. ולכאורה זה מנוגד לדבריו בפ"א מהל' מעשה הקרבנות, שפר למעלה מבן שלוש נקרא זקן. ובמשנה למלך' מבאר: פרה אדומה שתחילתה מבת שלוש, נקראת זקנה אחר עבור שנתיים. ז.א. למעלה מבת ארבע, וכן פר שתחילתו מבן שתיים, נקרא זקן כשתעבורנה עליו שנתיים. (7) טבען של שערות לשנות את גוונן מבהיר לכהה עם עלות הגיל, ושתי שערות שחורות פוסלות את הפרה. (8) 'ספרי' זוטא. (9) קובעים ומשלמים את מחירה (וכן בבבא מציעא פ"ה מ"ז: אין פוסקים על הפירות). (10) שקלים פ"ד מ"ב. כל גבר מישראל מגיל עשרים ולמעלה מחייב לתת מחצית השקל (מטבע עתיק) לצרכי בית-המקדש ובעיקר לקניית קרבנות. השקלים ניתנו לידי הכהנים שהכניסום לחדר (לשכה) בבית-המקדש, ושלוש פעמים בשנה - לפני הפסח, לפני שבועות ולפני סוכות - ממלאים שלוש קופות גדולות מאתם השקלים לצרכים השוטפים. המטבעות שבקופות נקראים "תרומת הלשכה".

ב. זה שנאמר בתורה¹¹ 'תמימה' - תמימת אדמיות¹², לא תמימת קומה¹³; אלא אם הייתה ננסה¹⁴ - פשרה¹⁵, פשאר הקדשים. היו פה שתי שערות¹⁶ לבנות או שחורות בתוך גמא¹⁷ אחת¹⁸, או בתוך שני פוסות¹⁹ והן מנחות זו על זו - פסולה.

(11) במדבר, שם. (12) שכל שערותיה אדומות. ב'ספרי' חוקת, פיסקה כג, דרשו: תמימה - תמימה באדמות. או (אולי) תמימה במומים (שלא יהיה בה מום)? כשהוא אומר: "אשר אין בה מום" הרי מומים אמורים, הא (אם כן) מה תלמוד-לומר תמימה? שתהא תמימה באדמות. (13) שתהיה קומתה גבוהה. (14) נמוכת קומה. (15) פרה פ"ב מ"ב. ננסות, מום הוא באדם (בכורו) מה, ב), אבל לא בבהמה. (16) פרה שם מ"ה. (17) שרשי השערות יושבים בשקיעות קטנטנות שבעור, והן נקראות "גומות". (18) [בבבא-בבא טז, א - אמרו: "כל נימא ונימא בראתי לה גומא בפני עצמה". ואולי שונה עור האדם מעור הבהמה

25 עֲלֶיהָ אֶת הַמוֹסְרָה⁵², נָתַן טְלִיתוֹ עֲלֶיהָ, נָתַן עֲלֶיהָ
 26 כְּסוּת שֶׁל שָׂקִים - פְּסוּלָה⁵³. קָשְׂרָה בְּמוֹסְרָה: אִם
 27 הֵיחָה מוֹרְדָת⁵⁴ וְצָרִיכָה שְׂמִירָה - קָשְׂרָה, וְאִם לֹא
 28 - פְּסוּלָה; שֶׁפֶל שְׂמִירָה שְׂאִינָה צָרִיכָה מְשׂוּי הוּא.
 29 עָשָׂה כֹה⁵⁵ סִנְדֵל שֶׁלֹא תַחְלִיק, פָּרַשׁ טְלִיתוֹ עֲלֶיהָ
 30 מִפְּנֵי הַזְּבוּבִין - קָשְׂרָה. זֶה הַפְּלָל⁵⁶: כֹּל שֶׁהוּא
 31 לְצָרְפָה⁵⁷ - קָשְׂרָה⁵⁸; לְצָרְף אַחֲרָי⁵⁹ - פְּסוּלָה. נַעֲשִׂית
 32 בָּהּ מְלֵאכָה מְאֻלֶּיהָ⁶⁰ אוֹ שֶׁעָלָה עֲלֶיהָ עַל מְאֻלּוֹ, אִם
 33 לְרִצּוֹנוֹ - פְּסוּלָה; שְׁנֹאמֵר: אֲשֶׁר לֹא עֲבַד בָּהּ, שְׂאֵם
 34 עֲבַד בָּהּ לְרִצּוֹנוֹ - הֵרִי זֶה כְּמִי שֶׁעֲבַד בָּהּ⁶¹. לְפִיכָף,
 35 אִם שָׁכַן עֲלֶיהָ הַעוֹף - קָשְׂרָה⁶²; עָלָה עֲלֶיהָ זָכָר -
 36 פְּסוּלָה⁶³. וְאִין צָרִיף לֹאמַר שֶׁהִמְעַבְרַת פְּסוּלָה.
 37 הַכְּנִיסָה⁶⁴ לְרִבְקָה⁶⁵ וְדָשָׂה מְאֻלֶּיהָ⁶⁶ - קָשְׂרָה;
 38 הַכְּנִיסָה כְּדִי שְׂתִינֵק וְתִדּוּשׁ - פְּסוּלָה⁶⁷, שֶׁהֵרִי עָשָׂה
 39 לְרִצּוֹנוֹ⁶⁸. וְכֵן כֹּל פִּיּוּצָא בְּזָה.

כדי שינטל בזוג, ולא החמיר להצריך כדי לכוף ראשון לעיקרן כדעת רבי ישמעאל שם? ונראה, שדעת רבינו, ששערות הנקלטות בזוג, שם (השין צרויה) שערות עליהן לדברי הכול, ולא אמרו בהן "כאילו אינן", אולם נקבעו שיעורים לכל דבר (מהם הלכה למשה מסיני, ומהם שיעורי חכמים) ולמטה משיעורים הללו אינו מספיק, אבל אין זה אומר שהדבר "כאילו אינו", ולכן בראשון משחיר ועיקרן מאדים, הרי השערות האדומות כשהן לעצמן לא קבעה להן התורה ולא חכמים שיעור מיוחד, שהרי פרה שכל שערותיה קצרות כשירה, אם רק שם שערות עליהן, ומה אנו צריכים כדי להכשירה? הוי אומר, הפסק בין השחורות לבין עור הפרה, ולזה מספיקות שערות כל שהן אם שם שיעור עליהן (על-פי ה'כסף משנה' בתוספת ביאור). (32) אף-על-פי שכל ארכן לבן או שחור. (33) משמע ששערות אדומות קצרות משיעור זה - פוסלות.

1 ה. הֵי³⁴ קָרְנֶיהָ אוֹ טְלָפִיהָ שְׁחוּרִים - יגד³⁵. גִּלְגֵּל
 2 הַעֵינָי³⁶ וְהַשְּׂנַיִם וְהַלְשׁוֹן - אִין מְרַאֲיֶיהֶן פּוֹסְלִים
 3 בְּפָרָה.

(34) שם מ"ב. (35) יחתוך כמו "גודו אלנא" (דניאל ד, יא). בככורות מד, א - מבואר, שמותר לחתוך את הקליפה החיצונה שעל גבי העצם הנקראת "זכרות הקרן", אבל אם חתך את הזכרות עצמה נעשית בעלת מום ופסולה. (36) פרה, שם.

4 ו. הֵיחָה בָּהּ³⁷ יִבְלֵת וְחִתְכָּה, אָף עַל פִּי שְׂצֻמַּח
 5 בְּמִקוּמָהּ שְׁעַר אָדָם - פְּסוּלָה³⁸.

(37) שם. (38) כרבי יהודה. הראב"ד מנמק: לפי שאין עולה בו אדמימות גמורה, אלא הוא שיעור לקוי.

6 ז. כֹּל הַמוּמִין³⁹ הַפּוֹסְלִין בְּקִדְשֵׁים - פּוֹסְלִין בְּפָרָה,
 7 שְׁנֹאמֵר: אֲשֶׁר אִין בָּהּ מוּם. הֵיחָה יוּצֵא דַפְּן⁴⁰ אוֹ
 8 מִחִיר⁴¹ אוֹ אֶתְנַן⁴² אוֹ טָרְפָה⁴³ אוֹ שְׁנַרְבְּעָה⁴⁴ -
 9 פְּסוּלָה; שֶׁכֹּל הַפּוֹסְלִין אֶת הַקִּדְשִׁים לְמִזְבֵּחַ -
 10 פּוֹסְלִין אֶת הַפָּרָה וְאָף עַל פִּי שֶׁהִיא כְּקִדְשֵׁי בֵּדֶק
 11 הַבַּיִת, הוֹאִיל וְקִרְאָה הַכְּתוּב חֲטָאת. וּמִתָּר לְקַח
 12 אוֹתָהּ מִן הַעוֹבֵד כּוֹכְבִים⁴⁵ וְאִין חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא רִבְעָה
 13 הַעוֹבֵד כּוֹכְבִים, שְׂאִינוֹ מִפְּסִיד בְּהִמְתּוּ⁴⁶. יִתְרָה
 14 פָּרָה⁴⁷ עַל הַקִּדְשִׁים, שֶׁהַעוֹבְדָה פּוֹסְלַת בָּהּ. שְׁנֹאמֵר:
 15 אֲשֶׁר לֹא עָלָה עֲלֶיהָ עַל, וּבַעֲגָלָה עֲרוּפָה אוֹמֵר:
 16 אֲשֶׁר לֹא עֲבַד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא מְשַׁכָּה בְּעַל; מָה עַל
 17 הָאִמּוֹר בַּעֲגָלָה - עָשָׂה שְׂאָר עֲבוֹדוֹת כְּעַל, אָף עַל
 18 הָאִמּוֹר בְּפָרָה - יִפְסֵל בָּהּ שְׂאָר עֲבוֹדוֹת כְּעַל. אֶלְא⁴⁸
 19 שֶׁהַעַל פּוֹסֵל בֵּין בְּשַׁעַת עֲבוֹדָה בֵּין שֶׁלֹא בְּשַׁעַת
 20 עֲבוֹדָה⁴⁹, וְשְׂאָר עֲבוֹדוֹת אִין פּוֹסְלוֹת אֶלְא בְּשַׁעַת
 21 עֲבוֹדָה. פִּיּוּצָא? קָשְׁרָה עֲלֶיהָ הַעַל, אָף עַל פִּי שֶׁלֹא
 22 חָרַשׁ בָּהּ - פְּסוּלָה; הַכְּנִיסָה לְדוּשׁ - אִינָה נִפְסְלַת
 23 עַד שְׂדִידוּשׁ בָּהּ. וְכֵן כֹּל פִּיּוּצָא בְּזָה. רִכַּב עֲלֶיהָ⁵⁰,
 24 נִשְׁעַן עֲלֶיהָ, נִתְלָה בְּזַנְבָּהּ⁵¹ וְעֵבֵר בָּהּ אֶת הַנְּהָר, קִפֵּל

(39) שם מ"ג. (40) לא נולדה באופן טבעי דרך הרחם, אלא פתחו את דופן הבהמה בסכין והוציאוה. (41) נתן כלב, ולקח פרה מחירה. (42) זונה שקיבלה פרה בשכרה. (43) טריפות שאינה עושה מום, כגון איברים הפנימיים שניקבו וכדומה (חולין יא ע"א). (44) בא עליה אדם. (45) שם. כחכמים. (46) דמי פרה אדומה מרובים, ואם יוודע שרבעה - לא יקנוה. (47) תוספתא פרה פ"ב. גמרא סוטה מו, א. (48) כלומר, קיים הבדל בין עול ובין עבודות אחרות. (49) שנתן עליה את העול, אבל לא עשה בה כל עבודה שהיא, כמבואר למטה. (50) משנה, פרה פ"ב, ג. (51) הוא-הדין בנתלה בחלק גוף אחר. (52) החבל הקשור בראש הבהמה נקרא "מוסירה" וקשירתו אינה פוסלת, אבל אם קיפל את החלק התלוי באויר והניחו על הפרה - הרי זה משא ונפסלה. (53) כשהתכוון לשם משא, אבל בנתניה בלבד ובלי כוונה - רק עול פוסל ('תפארת ישראל'). (54) ואפשר שתברח (שבת נב, א). (55) צ"ל: לה. (56) שם. (57) לצורך הפרה בלבד, ולא לצורך האדם כלל. (58) אפילו משא כבד. (59) אף-על-פי שהדבר הוא גם לצרכה (בבא-מציעא ל, א). (60) שם. (61) שם, ל, ב: כתיב עבד (עין קמוצה) וקרינן (אנו קוראים) עובד (עין שרוקה). בעינן (צריכים) עובד דומיא (בדומה) דעבד. (62) שזה שלא ברצון הבעלים. (63) אפילו שלא בידיעתו, מפני שרצוי הדבר לבעליה, כדי שתלד. אמנם, כשאנו פוסלים את הפרה לא נוט לו, שהרי יצא שכרו בהפסדו פי כמה, אבל אם נכשירה ירויח דמי העגל וירצה בכך, ולפיכך אין להכשירה. (64) שם. (65) צמד פרות קשורות יחד, ודשות בפרסותיהן את שיבילי התבואה. (66) והוא לא נתכוון לדישה כלל. (67) בפסחים כו, א. וכן בבבא-מציעא ל, א - מובא דין זה בעגלה ערופה, אולם בתוספתא פרה פ"ב ה"ב נאמר בפרה. (68) ואף-על-פי שהתכוון גם לצורך הפרה.

40 ח. פָּרָה⁶⁹ שְׁנוּלַד בָּהּ פְּסוּל - תַּפְּדָה⁷⁰. וְכֵן אִם מִתָּה
 41 - תַּפְּדָה מִפְּנֵי עוֹרָה⁷¹, אֶבֶל לֹא לְהַאֲכִיל בְּשָׂרָה
 42 לְכִלְבִּים⁷².

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי א' סיון - ספר טהרה - הלכות פרה אדומה קיא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ורבי יהודה ורבי שמעון ורבי אליעזר בן יעקב אומרים: זאת נעשית באלעזר, ושאר כל הפרות בין בכהן גדול בין בכהן הדיוט". ומכאן למד רבינו שהתנא-קמא במסכת פרה הוא רבי מאיר, וחולקים עליו ארבעת חבריו, ופסק כרבים (כסף-משנה). 81) איש מפי איש עד משה רבינו.

11 **יב. והעושה אותה⁸² לובש ארבעה פלים⁸³ של פהן**
 12 **הדיוט, בין שעשאה פהן הדיוט בין שעשאה פהן**
 13 **גדול⁸⁴.**

82) פרה, שם. 83) ארבעה בגדי לבן שכהן הדיוט לובש בשעת עבודתו במקדש. 84) שבעבודות אחרות לובש שמונה בגדים. ב'ספרי' חוקת, פיסקה קנג - למדו זה מגזירה-שה' (אחת המידות שהתורה נדרשת בהן). מלשונו משמע, שכהן גדול עושה אותה באותם הבגדים שכהן הדיוט עושה, וכן שנינו בתוספתא שם פ"ד ה"ד, ואף-על-פי שבעבודות אחרות אבנטו של כהן גדול אינו דומה לאבנטו של כהן הדיוט. וכן כתב רבינו בפ"ח מהל' כלי המקדש ה"ג, שבעשיית פרה לובש כהן גדול אבנט של כהן הדיוט (ראה משנה-למלך כאן).

14 **יג. כל העוסקין⁸⁵ בפרה מתחלה ועד סוף שהיו**
 15 **טבולי יום⁸⁶ - כשירים למעשה הפרה ולקדש⁸⁷**
 16 **ולהזות מאפרה, ואף על פי שעדין לא העריב**
 17 **שמשון. וזה שנאמר בכל הפרשה 'איש טהור' -**
 18 **הוא הטהור למעשר שני⁸⁸; אף על פי שאינו טהור**
 19 **לתרומה עד שיעריב שמשו - הרי זה טהור לפרה.**

85) ביומא מג, ב - למדו מן הכתוב (במדבר יט, יט): "וזהו הטהור על הטמא", שטבול יום כשר בפרה. 86) טמא שטבל נקרא "טבול יום" כל זמן שלא שקעה השמש אחר טבילתו. 87) לתת את אפר הפרה על המים. 88) בכלים פ"א מ"ה שנינו: טבול יום אסור בקודש ובתרומה, ומותר במעשר (שני).

20 **יד. הצדוקין⁸⁹ היו אומרים, שאין מעשה הפרה**
 21 **כשור אלא במערבי שמש. לפיכך היו דין בבית**
 22 **שני מטמאין את הפהן⁹⁰ השורף את הפרה בשרץ⁹¹**
 23 **וכיוצא בו, וטובל ואמר כף עוסק בה, כדי לבטל**
 24 **דברי אלו הזדים שמורים מהעולה על רוחם, לא**
 25 **מן הקבלה. וכן כל הפלים שמכניסין לתוכם אפר**
 26 **הפרה - פלם טבולי יום⁹².**

89) כת דתית בימי בית שני, שכפרה בתורה שבעל-פה. 90) פרה פ"ג מ"ז. 91) (בתוספתא שם ה"ד שטימאהו ע"י סמיכת ידים עליו. ורבינו לשיטתו בהלכה הבאה גבי שפופרת, שפסק כרבי יהושע שהקפידו שיהיה טבול יום דאורייתא (ראה הערה שם), והתוספתא היא לפי שיטת רבי אליעזר. ואולי לא היתה שם אפשרות לטמא את הכהן בשרץ, שהרי המעשה היה בזמן שגברה יד הצדוקים, והכהן הגדול היה מחבריהם, ומובן שלא יתנו להכניס שרץ לתדרו של הכהן, אבל אי אפשר היה לו לכהן זה להשמר מנגיעת ידי אחד מהפרושים. ראה 'תוספות יום-טוב' שם ד"ה

69) ברייתא, שבועות יא, ב. 70) קדשים העומדים להקרב על המזבח אין להם פדיון, אבל פרה אדומה שקדושתה קלה כקדושת בדק הבית - יש לה פדיון. 71) שם. 72) שאין פודים את הקדשים כדי להאכילם לכלבים. בבכורות טו, א - דרשו זה מן הכתוב בדין קדשים שהומומו ונפרדו (דברים יב, טו): "ואכלת" - ולא לכלבין (ראה 'תוספות' שבועות יא, ב, ד"ה משום). (אף-על-פי שרבינו פסק בפ"ה מהל' ערכין, שקדשי בדק הבית צריכים העמדה והערכה, ככתוב בתורה (ויקרא כז, יב): "והעמיד את הבהמה לפני הכהן... והעריך", ואי אפשר להעמיד בהמה מתה - פרה אדומה "לב בית-דין מתנה עליה" (שבועות, שם) פירוש, בית-דין הקונה אותה מקדיש אותה על תנאי שאם לא יצטרכו לה - תצא לחולין).

1 **ט. נשחטה⁷³ לשם חלין⁷⁴ - תפדה ואינה מכפרת⁷⁵.**
 2 **נשחטה על גב מערכתה⁷⁶ - אין לה פדיון⁷⁷**
 3 **עולמת.**

73) שבועות, שם. 74) בברייתא, נאמר סתם: "נשחטה תפדה". ומפרש רבינו שנשחטה לשם חולין, ולא חילק רבינו בין נשחטה במקומה (על גבי מערכתה) או שלא במקומה, מכיוון שנשחטה לשם חולין מותר לפדותה. (בגמרא שם, אמרו הטעם, מפני שלב בית-דין מתנה עליה בשעה שמקדישים אותה, שאם תיפסל תצא לחולין, ופירשו ב'תוספות' שם ד"ה אי הכי, שעל-ידי תנאי בית-דין זה, דינה כבעל מום מעיקרו (שקדם מומה להקדישה) שהכול מודים שאינה צריכה העמדה והערכה). 75) כלומר, אינה ראויה להזאת אפרה, וצריכים להביא פרה אחרת. מצאנו לשון כפרה בפרה אדומה, במסכת מועד קטן כח, א. 76) המקום המזומן לשחיטת פרה ושריפתה (ראה לקמן פ"ג ה"א). 77) כשנשחטה בהכשר מלא, גנאי הדבר להוציאה לחולין (רש"י שם). ומדובר כשאין בה פיסול, אבל אם נפסלה - תיפדה אפילו אם נשחטה במקומה. (למעלה בה"ח סתם רבינו ולא חילק בין במקומה ובין שלא במקומה). (ה'חזון איש' פירש בדרך אחרת, אולם פירושו נראה דוחק).

4 **י. לקח⁷⁸ פרה ומצאו אחרת נאה ממנה - הרי זו**
 5 **תפדה שלא במום.**
 6 (78) שם.

6 **יא. אף פהן הדיוט⁷⁹ כשור לשרפת הפרה⁸⁰;**
 7 **שנאמר: ונתתם אתה אל אלעזר הפהן, ויעדין אהרן**
 8 **היה קגם. ומפי השמועה⁸¹ למדו: זו נעשית**
 9 **באלעזר, ושאר כל הפרות - בין בכהן גדול בין**
 10 **בכהן הדיוט.**

79) כהן מן השורה. 80) שנינו (פרה פ"ד מ"א): "ושלא בכהן גדול - פסולה, ורבי יהודה מכשיר". אמנם דרכו של רבינו לפסוק כתנא-קמא, אולם כאן לא פסק כמותו מפני שב'ספרי' (חוקת קנג) אמרו: "זאת (פרה שנעשתה בימי משה) נעשית באלעזר (בן אהרן, שהיה אז סגנו של כהן גדול) ושאר כל הפרות בכהן גדול, דברי רבי מאיר. רבי יוסי

שם) אומר שבירה הוא מקום בהר הבית ולמה כתב רבינו כאן ללשכה מוכנת בעזרה? ונראה, שהלשכות שלא נתקדשו בקדושת המקדש, אף על פי שהן בשטח העזרה, בכלל "בירה" הן, ולשכה זו לא נתקדשה.

16 ב. שבעת ימים קדם שרפת הפרה מפרישין בהן
17 השורף אותה מביתו, פלשם שמפרישין בהן גדול
18 לעבודת יום הכפורים. ודבר זה קבלה ממושה רבנו.³
19 וכן מפרישין אותו מאשתו, שמא תמצא נדה ויהיה
20 טמא שבעת ימים.⁴

(3) במסכת יומא ב, א. דרשו מצות הפרשה מן המקרא. ודעת רבינו, שאין זאת דרשה גמורה אלא הדין מקובל ממושה רבינו והסמיכוהו על המקרא. (4) "בוכל נידה - כנידה".

21 ג. הלשפה שהיה יושב בה כל שבעה צפונות
22 מזרחית היתה, פדי להזכירו שהיא פתטאת
23 הנשחטת בצפון אף על פי שהיא נשחטת בחוץ.⁵
(5) חוץ לבית המקדש.

24 ד. כל יום ויום⁶ משבעת ימי ההפרשה מזין עליו
25 מי חטאת, שמא נטמא למת והוא לא ידע. חוץ
26 מיום רביעי להפרשה, שאין צריך הזאה; לפי שאי
27 אפשר שלא יהיה לא שלישי לטמאתו⁷ ולא שביעי,⁸
28 שאין הזאה בשביעי עולה משום הזאת שביעי עד
29 שיגה בשלישי מלפניה. ומן הדין היה, שאין צריך
30 הזאה אלא בשלישי ושביעי⁹ להפרשה בלבד; וזה
31 שמזין יום אחר יום, מעלה יתרה עשו בפרה¹⁰.

(6) פרה פרק ג משנה א. מי שנטמא במת צריך הזאת מי פרה אדומה ביום השלישי לטומאתו וביום השביעי. וזה צריך הזאה בכל יום שמא הוא שלישי או שביעי. (7) שהרי לא נטמא בהיותו בלשכה בשמירה קפדנית. (8) אמנם אפשר הדבר, שרביעי להפרשה יהיה שביעי לטומאה, גון שהופרש ביום רביעי לטומאה, אבל לענין הזאה אין דינו כשביעי מפני שלא קיבל הזאת יום שלישי לטומאתו, כמו שמבאר רבינו. (9) ככל טמא מת שלא הקפידה תורה אלא על הזאת שביעי שתהיה ארבעה ימים אחר ההזאה הראשונה, אבל הזאה ראשונה שנתאחרה אין בכך כלום. (10) שם. והחמירו בה יותר מבעבודת יום הכיפורים, שאין מזים עליו אלא שלישי ושביעי בלבד.

32 ה. ברביעי בשפת היו מפרישין אותו, פדי שיחול
33 רביעי שלו להיות בשפת; שההזיה אינה דוחה
34 שפת, והרביעי אין צריך הזיה.¹¹

(11) כמבואר בהלכה הקודמת, ואם יפרישו אותו ביום אחר נפסיד שני ימי הזאה.

35 ו. בכל יום ויום מימי ההפרשה שמזין עליו בהן
36 מזין מאפר פרה מן הפרות שנושרפו כבר¹²; ואם לא
37 היה שם אלא אפר פרה אחת בלבד - מזין ממנו
38 עליו כל הששה¹³.

ומטמאים). (92) דין זה למד רבינו מדין שפופרת של קנה, במשנה, פרה פ"ה, מ"ד (ראה הלכה הבאה).

1 טו. החותף⁹³ שפופרת של קנה⁹⁴ להניח בה אפר
2 חטאת - יטמא אותה ויטבילה ואחר כך יניח בה.
3 והחותכה והמטבילה טעון טבילה⁹⁵, מפני שעשאוה
4 בטמא מת בשביעי שלו. ולפיכך⁹⁶ אינה צריכה
5 הזאה שלישי ושביעי, אלא מטמאה⁹⁷ פדי להראות
6 לצדוקין ומטבילה ונותן בה⁹⁸.

(93) אפילו אם הוא טהור למעשה פרה. (94) שנינו (פרה פ"ה מ"ד): "שפופרת שחתכה לחטאת (סתם "חטאת" בכל מסכת זו משמעותה פרה אדומה, על-פי הכתוב (במדבר יט, ט): חטאת היא), רבי אליעזר אומר יטביל מיד, רבי יהושע אומר יטמא ויטביל". פירוש הדברים: אמרנו (בהלכה הקודמת), שהפרה נעשית בכלים שהם טבולי יום, ומפני שחכמים גזרו על הכלים הנגמרים בטהרה שיהיו טמאים לקודש ולפרה (משנה, חגיגה כ, ב) אומר רבי אליעזר שאין צורך לטמא את השפופרת שנגמרה בטהרה (כשטהור הוציא ממנה את התוך הרך ונעשתה כלי) ולהטבילה כדי שתהיה טבולת יום, אלא מטבילה מיד, שהרי היא טמאה לפרה כטומאת מת ביום שביעי שלו (חגיגה כג, א), ולפיכך יש כבר פרוסום עובדתי לדעת הפרושים שטבול יום טהור לפרה. ורבי יהושע סובר, מכיוון שאין הצדוקים מודים בגזירות חכמים, אין כאן קביעת הלכה למעשה כחכמים, שהרי גם לדעת הצדוקים מותר להשתמש בכלי זה. ועוד, שהרי גם לדעת הפרושים אינה צריכה הערב שמש לקודש אלא לפרה בלבד, ואין כאן הוכחה שטבול יום הפסול לקודש כשר לפרה, ולכן מטמאים את השפופרת טומאה דאורייתא ומטבילים אותה ומשתמשים בה בניגוד לדעת הצדוקים. ופסק רבינו כרבי יהושע. (95) שם. מעלה יתירה בפרה שאינה בקודש. (96) מפני שטומאה כיום שביעי של טמא מת, ולא כסתם טמא מת, שטעון הזאה שלישי ושביעי. (97) טומאה דאורייתא, כמו שביארנו. (98) אפר פרה לפני שקיעת החמה.

יום רביעי ב' סיון ה'תשע"ו

פרק שני

(1) יבאר שמעלות והרחקות יתרות עשו בטהרת פרה אדומה ומה הן.

7 א. מעלות יתרות עשו בטהרת פרה אדמה והרחקות
8 גדולות הרחקיו מטמאת המת בכל מעשיה; מפני
9 שהיא פשרה בטבולי יום, חשו שמא יבואו לזלזל
10 בה. ומפני זה, פלשם מפרישין הפהן השורף אותה -
11 מפרישין אותו ללשכה מוכנת בעזרה.² ובית אגן
12 היתה נקראת, מפני שכל פליה פלי אגנים שאין
13 מקבלין טמאה. ובכלי האגן היה משתמש כל
14 שבעת ימי ההפרשה. ולא היו נוגעין בו אחיו
15 הפהנים, פדי להרבות בטהרתו.

(2) במשנה שם כתוב: "שעל פני הבירה" ורבי יוחנן (ביומא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בפרק ו הלכה ב: "הכול כשרים למלאות המים חוץ מחרש שוטה וקטן, והכול כשרים לקדש חוץ מחרש שוטה וקטן". בתוספות יום טוב עמד על סתירה זו במשנתנו וביאר מפני שכל ההזאה על הכהן העושה את הפרה היא מחמת חשש טומאה ומגזירת חכמים, לכן התירו מילוי וגם קידוש על ידי קטן. (22) עזרת נשים הסמוכה לחיל ששם שמור אפר הפרות.

ח. תינוק שטבל למלאות ולהזות - לא ימלא בכליו 29
תינוק אחר, אף על פי שטבל. ותינוק שטבל להזות 30
על פה זה - אינו מזה על פה אחר, עד שיתטבל 31
לשם מעשה זה הפה. וכן כלים שטהרום לחטאת 32
זו ובני אדם שטהרום לחטאת זו - לא יתעסק בהם 33
בפרה אחרת עד שיתטבלו לשמה. וכל הדברים האלו 34
מעלות יתרות בפרה. 35

פָּרָק שְׁלִישִׁי

1) יבאר באי זה מקום שורפים הפרה וכיצד שורפים אותה, האזוב והארז ושני התולעת אם מעכבים זה את זה, לשלשה חלקים היו חולקים אפר הפרה ומי מתקדש בכל חלק, כמה פרות נעשו משנצטוו בכזוה זו ומי עשאם.

א. אין שורפין את הפרה אלא חוץ להר הבית, 36
שנאמר: והוציא אתה אל מחוץ למחנה. ויבהר 37
המשחה³ היו שורפין אותה. וכפש⁴ היו עושין מהר 38
הבית להר המשחה, ותחתיו פניו פפין פפין⁵, וכפה 39
על כל שתי פפין⁶, כדי שיהיו שתי רגלי הפפה על 40
גג⁷ שתי פפין שתחתיה, כדי שתהיה תחת הכל 41
חלול, מפני קבר התהום⁸. אף מקום שרפתה ומקום 42
הטבילה שהיו בהר המשחה - תחתיהן חלול, מפני 43
קבר התהום. והפרה והשורף וכל המסעדין 44
בשרפתה יוצאין מהר הבית להר המשחה על גבי 45
כפש זה. 46

2) מפני שבהר הבית היה מקום שריפת קדשים שנפסלו (רבינו פ"ו מהלכות מעשה הקרבנות ה"ד), כתב כאן "חוץ להר הבית". כלומר, לא במקום השריפה שבהר הבית אלא במקום השריפה שמחוץ לחומת ירושלים (יומא סח, ב, וזבחים קה, ב). ורבינו עצמו מסיים כאן: ובהר המשחה (שהוא מחוץ לחומה) היו שורפים אותה (ובזה מסולקת תמיהת החזו"ן איש על רבינו, הלא פרה נשרפת חוץ לחומת ירושלים, ולמה כתב חוץ להר הבית?). (3) למזרח ירושלים. (4) כעין גשר. (5) קשתות. (6) שתי שורות עשו, אחת על גבי חברתה, וכל כיפה עליונה עמדה על שתי כיפות של השורה התחתונה. (7) שלא כנגד הרגל. (8) כמבואר בפרק ב ה"ז גבי חצירות.

ב. כיצד שורפין אותה? זקני ישראל היו מקדימין 47
ברגליהן להר המשחה. ובית טבילה היה שם. וכהן 48
והמסעדין בשרפתה והפרה יוצאין על הכפש ויבאין 49
להר המשחה. ומטמאין את הפה¹⁰, וסומכין¹¹ 50
הזקנים את ידיהם על הפה¹² ואמרים לו: טבל 51

12) מימות משה ואילך, שלישי מאפר כל פרה שנשרפה היה שמור בבית המקדש בחיל (שם משנה י"א). (13) כל ששת הימים. במשנה אמרו: "ומוזין עליו וכו' מכל חטאות שהיו שם", ומפרש שם רבינו שכל יום היו מזים עליו אפר פרה אחרת, ויש מפרשים שכל יום היו מזים מכל החטאות. ורבינו כאן - לשיטתו בפירושו.

ז. כשמזין עליו בימי ההפרשה, אין מזה עליו אלא 1
אדם שלא נטמא במת מעולם, שהמזה צריך שיהיה 2
טהור. ואם תאמר: יזה עליו איש שננטמא והזה 3
עליו? שמא זה שהזה עליו לא היה טהור¹⁴ מטמאת 4
מת. וכן הכלים שממלאין בהן ומקדשין להזות על 5
הפהן השורף - כלם כלי אבנים היו שאין מקבלין 6
טמאה. וכל אלו הדברים מעלות יתרות הן שעשו 7
בה. וכיצד ימצא איש שלא נטמא במת מעולם? 8
חצרות היו בירושלים בנויות על גבי הסלע, 9
ותחתיהן חלול, מפני קבר התהום¹⁵. ומביאין היו 10
נשים עברות ויולדות שם ומגדלות שם את בניהם¹⁶. 11
וכשירצו להזות על הפהן השורף, מביאין שורים, 12
מפני שפרסיהן נפוחות¹⁷, ומגזיחים על גביהן 13
דלתות¹⁸, ויושבין התינוקות על גבי הדלתות, כדי 14
שיהיה האהל¹⁹ מבידל בינם לבין הארץ, מפני קבר 15
התהום, וכוסות של אבן בידם והולכין לשילוח²⁰. 16
הגיעו לשילוח, יורדין שם וממלאין²¹. שאין לחוש 17
שם מפני קבר התהום, שאין דרך בני אדם לקבר 18
בנהרות. ועולין ויושבין על גבי הדלתות והולכין 19
עד שמגיעין להר הבית. הגיעו להר הבית, יורדין 20
ומהלכין על רגליהן. מפני שכל הר הבית והעזרות 21
- תחתיהן היה חלול, מפני קבר התהום. ומהלכין 22
עד פתח העזרה²². ובפתח העזרה היה קלל של 23
אפר, נוטלין האפר ונותנין במים שבפוסות ומזין 24
על הפהן השורף. ומטבילין היו התינוקות 25
שממלאין ומקדשין ומזין על השורף, אף על פי 26
שהן טהורין מטמאת המת, שמא נטמאו בטמאה 27
אחרת. 28

14) והתורה אמרה (במדבר יט, יט): והזה הטהור על הטמא. 15) שמא יש קבר בעומק רב עד התהום ואי אפשר להגיע שם ולבדוק, וקבר שעפר על גביו אפילו אלף אמה אינו חוצץ בפני הטמאה והיא בוקעת ועולה ומטמאה כל מה שכנגדה, ואם יש למעלה מן הקבר מקום חלול טפח על טפח בגובה טפח הוא מפסיק ואין הטמאה עוברת. 16) בתוספתא שם פרק ג הלכה ב: "עד שיהיו בני שמונה", ולא יותר מזה. ופירש בברטנורא הטעם, כדי שלא יראו קרי. 17) רחבות ויפסיקו בין התינוקות היושבים על גביהם ובין הטמאה הנמצאת במקומות שעליהם לעבור. 18) שחוצצות בפני הטמאה. 19) הדלתות נעשות אוהל, שהרי הן מאהילות על הנמצא תחתיהן. 20) נהר שוטה קרוב לירושלים. 21) בסוף הלכה זו כותב רבינו, שהתינוקות מקדשים, ולכאורה זה נוגד את דבריו לקמן

היתה אפשרות לטמאו בשרץ. (12) והזקנים לא היו טהורים לפרה. (13) תואר לאדם רום המעלה. (14) שאין בה חורים או קשרים. (15) רחב למטה וצר למעלה. (16) מקומות פתוחים. (17) מתלהבת ומתחזקת. (18) החזית, הצד שמדליקים בו את האש. (19) מין גמי. (20) ביד ולא בכלי. בספרי חוקת פיסקה קכג, אמרו: מצוותה מצוות יד ולא מצוות רגל. (21) במשנתנו כתוב: גמר מלהזות, מקנח ידו בגופה של פרה. ומפרש אביי (בבבחים צג, ב) שבין הזאה להזאה מקנח אצבעו בשפת מזרק, וכשגמר מקנח ידו בגופה של פרה. ובכסף-משנה מתפלא למה נטה רבינו מדברי אביי. ולא ירדתי לעומק תירוצו. ובזרע אברהם מתרץ, שרבינו סובר כר' נתן בספרי פיסקא קכ"ג, שאינו מחלק בין גמר ובין לא גמר. (22) גם השמאלית שקיבל בה את הדם. [ב'שיטה מקובצת' מנחות ז, ב, מביא גירסא לפי כ"י עתיקים: "בפנים" במאי מקנח, פירוש, בקרבנות הנעשים בפנים, ואומר אביי: בשפת מזרק, והשאר נמחק. ונראה שגירסא זו היתה לעיני רבינו]. (23) כר' עקיבא, בספרי חוקת פיסקא קכד. (24) נדה כו, א. (25) ביומא מב, א, אמרו: משקל "עשרה זוז" [בתקופה העתיקה שימשו המטבעות משקלות]. ובהגהה כאן מסתמך על משנה תרומות פ"י מ"ח: "עשרה זוז ביהודה, שהם חמשה סלעים בגליל". אולם כבר הקדימו רבינו עצמו בפירושו למשנתנו. ולא נתבאר למה העדיף רבינו משקל גליל על משקל יהודה, שהסלע היה ארבעה זוזים. (26) תוספתא פרה פ"ג ה"ז. (27) תוספתא שם.

ג. נגמרה²⁸ שרפתה - חובטין אותה במקלות, היא וכל עצי המערכה שנסרפה בהן, וכוברין את הכל בכברות. וכל שחור שאפשר שיפתש ויהיה אפר, בין מבשרה בין מן העצים - כותשין אותו עד שיעשה אפר; ושאיין בו אפר - מניחין אותו. וכל עצם שגשאר מעצמיה בלא שרפה - בין כף ובין כף היה נכתש.

(28) כל הלכה זו מקורה במשנה פ"ג, יא.

ד. אין מכניסין פלום מאפרה להניחו בעזרה, שגאמר: והניח מחוץ למחנה. ושלישה חלקים²⁹ היו חולקין את כל אפרה: אחד נתן בחיל³⁰, ואחד בהר המשחה, ואחד מתחלק לכל המשמרות. זה שמתחלק³¹ לכל המשמרות - היו הפהנים מקדשין ממנו. וזה שנתן בהר המשחה - היו ישראל מזין ממנו. וזה שנתן בחיל היה מוכן ומצנע; שגאמר: והיתה לעדת בני ישראל למשמרת - מלמד שפצניעין ממנו. וכן היו מצניעין מאפר כל פרה ופרה ששורפין בחיל. ותשע פרות³² אדמות נעשו משנצטוו במצוה זו עד שחרב הבית בשננה. ראשונה עשה משה רבנו, שניה עשה עזרא, ושבע מעזרא עד חרבן הבית. והעשירית יעשה המלך המשיח, מהרה יגלה. אמן, פן יהי רצון.

(29) שם. (30) כל שטח המקדש היה מוקף חומה (חומת

1 אחת. ואם היה פהן גדול, אומרים לו: אישי¹³ פהן
2 גדול, טבל אחת. ירד וטבל, ועלה ונסתפג. ועצים
3 מסדירים היו שם: ארזים, אלונים וברושים, ועצי
4 תאנה חלקה¹⁴. ועושים מערכה כמין מגדל¹⁵,
5 ומפתחין בה חלונות¹⁶, כדי שתהיה האור מלבבת¹⁷
6 בהן. ומראה¹⁸ המערכה במערב. וכפתין את הפרה
7 בקבל של מגג¹⁹, ונותנין אותה על גבי המערכה,
8 ראשה לדרום ופניה למערב. הכהן עומד במזרח
9 ופניו למערב. שוחט בימינו ומקבל הדם בשמאל²⁰.
10 ומזה באצבעו הימנית מן הדם שבכפו השמאלית
11 שבע פעמים פנגד בית קדשי הקדשים, על כל הזאה
12 טבילת אצבע בדם. ושירי הדם שבאצבע פסולים
13 להזיה, לפיכך על כל הזאה מקנח אצבעו בגופה של
14 פרה²¹. גמר מלהזות, מקנח את ידיו²² בגופה של
15 פרה ויורד מן המערכה. והצית את האש בעצים
16 קטנים והכניסן תחת עצי המערכה והתחיל האש
17 בה, והכהן עומד ברחוק ומשמר לה עד שיצת האור
18 ברבה²³ והקרע בטנה. ואחר כך נוטל עץ ארו ואזוב,
19 אין פחות מטפח²⁴, וצמר צבוע בתולעת משקל
20 חמשה סלעים²⁵. ואומר לעומדים שם: עץ ארו זה?
21 עץ ארו זה? עץ ארו זה? אזוב זה? אזוב זה? אזוב
22 זה? שני תולעת זה? שני תולעת זה? שני תולעת
23 זה? שלש פעמים על כל אחד ואחד. והן אומרין
24 לו: הין! הין! הין! שלש פעמים על כל אחד
25 ואחד. וכל כך למה? לפי שמייני ארזים שבעה הן,
26 ומייני אזוב ארבעה, והצבוע אדם - יש שצובעין
27 אותו בפואה, ויש שצובעין אותו בלבא, ויש
28 שצובעין אותו בתולעת. והתולעת היא הגרגרים
29 האדמים ביותר הדומים לגרעיני החרובים, והן כמו
30 האוג, ותולעת כמו יתוש יש בכל גרגיר מהן.
31 ולפיכך מודיע לכל ומגלה להן שאלו הן המינים
32 האמורים בתורה. והאזוב האמור בתורה הוא האזוב
33 שאוכלין אותו בעלי בתים ומתבלין בו הקדרות.
34 האזוב והארז והתולעת - שלשתן מעכבין זה את זה.
35 וכורך האזוב עם הארז בלשון של שני ומשליף אל
36 תוף בטנה, שגאמר: והשליף אל תוף שרפת הפרה.
37 ואינו משליף קדם שיצת האור ברבה ולא אחר
38 שתעשה אפר²⁶, ואם השליף - פסולה; שגאמר: אל
39 תוף שרפת - לא קדם שיצת האור ברבה ולא אחר
40 שתעשה אפר. בין שהשליף שלשתן כאחת בין
41 שהשליף זה אחר זה, בין שהשליף לתוף גופה או
42 לתוף שרפתה, בין שנקרעה מאליה ואחר כך השליף
43 בין שנקרעה בידו או בכלי - כשרה²⁷.

(9) הדינים האמורים בהלכה זו, מקורם במשניות פרה פ"ג, בתוספת פרטים אחדים שיתבארו לקמן. (10) ראה למעלה פ"ב הי"ד. (11) מבאר כיצד מטמאים את הכהן, כשלא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

ד. קָבַל דְּמָה בְּכָלִי - פְּסוּלָה; שְׁנֵאמַר: וְלָקַח אֶלְעָזָר
הַכֹּהֵן מִדְּמָה בְּאֶצְבָּעוֹ - מִצּוֹתָהּ מִצּוֹת יָד וְלֹא מִצּוֹת
כָּלָי.¹⁵

(15) 'ספרי' שם, פיסקה קכג.

ה. הִזָּה בְּכָלִי¹⁶ אֶפְלוּ אֶחַת מֵהֵן - הִזָּאתוּ פְּסוּלָה.
הִזָּה אֶחַת מֵהֵן בְּשִׂמְלָאוֹ - פְּסוּלָה. הִזּוּ שְׂבָעָה
כֹּהֲנִים¹⁷ הִזְיָתוּ כְּאֶחָד¹⁸ - הִזְיָתוּ פְּסוּלָה; זֶה אַחַר זֶה
- פְּשָׁרָה¹⁹. הִזָּה וְלֹא פֶּנּוּן כְּנֶגֶד הַהֵיכָל - פְּסוּלָה²⁰;
שְׁנֵאמַר: אֵל נִכַח פָּנָיו אֶהֱל מוֹעֵד - עַד שֶׁיִּכְוֶן כְּנֶגֶד
הַהֵיכָל וַיְהִי רֹאֵהוּ²¹. וְכֵן אִם שָׁחֲטָה אוֹ שָׁרְפָה
שְׁלֹא כְּנֶגֶד הַהֵיכָל - פְּסוּלָה; שְׁנֵאמַר: וְשָׁחַט אֹתָהּ
לְפָנָיו²².

(16) תוספתא, שם פ"ד ה"א. (17) כל אחד הוזה הזאה אחת.
(18) בבת אחת. (19) שם. (20) פרה פ"ד מ"ב.
(21) הכהן יראה את ההיכל בשעה שהוא מזה. (22) לא
נתבאר כיצד נלמד ממקרא זה שצריך לשחוט ולשרוף כנגד
ההיכל (בגמרא זבחים קיג, א - למדו דינים אלה מהיקש מן
הזאה).

ו. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים?²³ שֶׁהִזָּה אוֹ שָׂרַף אוֹ שָׁחַט
כְּנֶגֶד הַדְּרוֹם אוֹ כְּנֶגֶד צָפוֹן אוֹ שֶׁהִיָּה אַחֲרָיו
לְמִקְדָּשׁ; אֲבָל אִם עָמַד בֵּין מִזְרַח וּמַעֲרָב וּפְנָיו כְּנֶגֶד
הַהֵיכָל, אָף עַל פִּי שְׁלֹא פֶּנּוּן כְּנֶגֶד [הַהֵיכָל] בְּדִקְדוּקָה
- פְּשָׁרָה²⁴.

(23) שלא כנגד ההיכל, פסולת. (24) כרובא, מנחות כח, א
- בפירושה של הברייתא, וכן מתפרשת לדעתו גם משנתנו
(פ"ד, ג).

ז. הִפְרָה²⁵ אֶחַת מִן הַמִּתְנַתּוֹת - פְּסוּלָה. טָבַל שְׁתֵּים
וְהִזָּה אֶחַת - הִזָּאתוּ פְּסוּלָה. טָבַל אֶחַת וְהִזָּה שְׁתֵּים,
אָף עַל פִּי שְׁלֹא חָשַׁב הִזָּה שְׁנֵיהָ אֶלָּא טָבַל וְהִזָּה
אַחֶרָת - הִזְיָתוּ פְּסוּלָה²⁶. כִּיצַד? טָבַל אֶצְבָּעוֹ טְבִילָה
שְׁשִׁית וְהִזָּה שְׁשִׁית וּשְׂבִיעִית²⁷, אָף עַל פִּי שְׁחִזּוֹר
וְטָבַל אֶצְבָּעוֹ וְהִזָּה שְׂבִיעִית - הִזְיָתוּ פְּסוּלָה. הִזָּה
מְטְבִילָה שְׂבִיעִית [שְׂבִיעִית] וּשְׂמִינִית, אֶפְלוּ חִזּוֹר
וְטָבַל טְבִילָה שְׂמִינִית וְהִזָּה שְׂמִינִית - פְּשָׁרָה; שְׁכַל
שְׂמוּסִיף עַל הַשְּׂבָע אֵינוֹ כְּלוּם. וְהוּא שִׁיְהִיָּה זֶה
שְׂהוּסִיף כִּהֵן אַחֵר; אֲבָל הִפְחֵן הַשּׁוֹרֵף אוֹתָהּ אִם
הוּסִיף - פְּסוּלָה, מִפְּנֵי שְׁחָטְסַק בְּדָבָר שְׂאִינוֹ צָרִיף
בְּשַׁעַת שְׂרַפְתָּהּ.

(25) משנה, מנחות כז, א: "שבע הזאות שבפרה מעכבות זו
את זו." ב'ספרי' חוקת, פיסקה קכד, למדו מן הכתוב
(במדבר יט, י) "חטאת היא" שאם שינה אחד מכל מעשיה,
פסולה. ובגמרא שם מנמק רבא, משום שכתוב בפרה (שם):
"חוקת עולם", וכל מקום שנאמר בו לשון חוקה – מעכב.
(26) תוספתא, פרה פ"ד, ה"א. ב'קריית ספר' להמבי"ט מנמק,
 מפני שהתורה קבעה טבילה אחת לכל הזאה ולא שתי

הר הבית), לפניו מן החומה היתה גדר מעשה רשת ונקראת
סורג, ושטח שלפנים מהסורג בצד מזרח של המקדש ברוחב
עשר אמות נקרא "חיל". (31) תוספתא שם. (32) כחכמים
במשנה שם פ"ג ו.

פָּרָק רְבִיעִי

1 יבאר אם שוחטים ב' פרות אדומות כאחת, ואם לא רצתה
לצאת אם מוציאים אחרת עמה, פרה שנשחטה שלא לשמה
או על מנת לאכול מבשרה או מקבל דמה בכלי, אם היו
(שבעה) כהנים כאחת או שלא כיוון כנגד ההיכל או חיסר
אחת מהמתנות כו', הוציא הדם חוץ ממערכתה או היה
בלילה, ואם שחטה חוץ ממקום שריפתה, שרפה חוץ
למערכתה או הפשיטה ואחר-כך שרף ואם חסר או פקע
ממנה, אם נפסלת בלינה, ואם שרפה שלא בקידוש ידיים
ורגלים, והיכן מקדש, שרפה שלא בעצים, ואם מרבה לה
עצים.

1 א. אֵין שוֹחֲטִין² שְׁתֵּי פְּרוֹת אֲדָמוֹת כְּאַחַת, שְׁנֵאמַר:
2 וְשָׁחַט אֹתָהּ.

(2) 'ספרי' חוקת קכג.

3 ב. לֹא רִצְתָה³ פְּרָה לְצֵאת - אֵין מוֹצִיאִין עִמָּה
4 שְׁחָרָה⁴, שְׁלֹא יֹאמְרוּ: שְׁחָרָה שְׁחָטוּ; וְלֹא אֲדָמָה,
5 שְׁלֹא יֹאמְרוּ: שְׁתֵּים שְׁחָטוּ.

(3) פרה, פ"ג מ"ו. (4) כשפרה מתעקשת ואינה רוצה לצאת,
לוקחים פרה אחרת הנשמעת למוליכה, ועמה הולכת גם
המסרבת.

6 ג. פְּרָה⁵ שְׁנִשְׁחָטָה שְׁלֹא לְשִׁמָּה⁶, אוֹ שֶׁקָּבַל⁷ אוֹ
7 שֶׁהִזָּה⁸ שְׁלֹא לְשִׁמָּה, אוֹ לְשִׁמָּה וְשְׁלֹא לְשִׁמָּה⁹, אוֹ
8 שְׁלֹא לְשִׁמָּה וְלְשִׁמָּה, אוֹ שְׁנַעֲשִׂית שְׁלֹא כִּכְהֵן אוֹ
9 בְּמַחְסֵר בְּגָדִים¹⁰, אוֹ שֶׁעֲשָׂאָה בְּכַדֵּי זֶה¹¹ אוֹ בְּכַדֵּי
10 חַל - פְּסוּלָה¹². שְׁחָטָה עַל מְנַת לְאַכֵּל מִבְּשָׂרָה אוֹ
11 לְשִׁתוֹת מִדְּמָה - פְּשָׁרָה¹³, לְפִי שְׁלֹא נֵאמַר בֶּה רִיחַ
12 נִיחוּחַ¹⁴.

(5) שם פ"ד ה"א. (6) בשעת שחיטה אמר שהוא שוחטה
לשם אחד הקרבנות, כגון עולה או חטאת. (7) דמה.
(8) ראה פ"ג ה"ב. (9) כגון לשם פרה אדומה ולשם עולה.
(10) שלא לבש כל ארבעת הבגדים. (11) של כהן גדול.
(12) שלא לשמה פסולה, מפני שנקראה חטאת, שנאמר
(במדבר יט, יט): "חטאת היא" וחטאת פסולה שלא לשמה.
ומחוסר בגדים, בגדי זהב ובגדי חול, למדנו גם כן ב'ספרי'
שם פיסקה קכד מפסוק זה, אולם רבינו בפירושו למשנה
כותב שכל זה למדנו ב'גזירה-שוה' מעבודת יום הכיפורים.
(13) שם מ"ג. ויש גורסים שם "פסולה". (14) כלומר,
שדמה ובשרה אינם קרבים לגבי מזבח. (תמהו רבים, שהרי
גם בקרבנות שנאמר בהם "ריח ניחוח" אין מחשבה כזו
פוסלת לדעת חכמים – שהלכה כמותם – במשנה זבחים
לה, א. ונראה שרבינו מוסיף נימוק זה שכוחו יפה גם לפי
דעת רבי אליעזר במשנה שם, שמחשבה כזו פוסלת
בקרבנות).

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

14 פְּזִית - יַחְזִיר⁴³; וְאִם לֹא הִחְזִיר - פְּסוּלָהּ. פְּקַע חוּץ
15 לְמַעַרְכָּתָהּ - מִרְבָּה עָלָיו וְשׁוּרְפוֹ בְּמִקְוָמוֹ. פְּקַע
16 מִקְרָנֶיהָ, מִטְּלָפֶיהָ אוֹ מִפְּרָשָׁה - אֵינּוּ צָרִיף
17 לְהִחְזִיר⁴⁴.

(38 שם מ"ג. 39) לכתחילה צריך לשרפה כשהיא שלימה (חולין יא, א) אבל בדיעבד לא נפסלה אם נותחה לפני שריפתה. (40) האוכל המעוכל שבמעיה. (41) כתוב בתורה (שם יט, ה): "את עורה ואת בשרה ואת דמה על פרשה ישרוף". (42) תוספתא, פרה פ"ג ה"ז. (43) בתוספתא שנינו: "פקע מעורה משערה ומבשרה חוץ לגיתה יחזיר, ואם לא החזיר פסול, חוץ ממערכתה הרי זה מרבה עליו ושורפו במקומו". כאן על-כרחנו עלינו לפרש שגת היא חפירה בקרקע, ובה מסודרים מערכת עצים לשרוף עליה את הפרה, והמערכה אינה ממלאה את כל החפירה. ואם פקע ונפל חוץ לגת צריך להחזיר ואם לא החזיר פסול, אבל אם פקע ונפל בתוך הגת רחוק מן המערכה מרבה עצים ומרחיב את המערכה עד מקומו ושורפו במקום שנפל. וכן יש להבין גם דברי רבינו כאן. (44) תוספתא, שם.

18 יג. הַפְּרָה⁴⁵ אֵינָה נִפְסָלֶת בְּלִינָהּ. לְפִיכָף, אִם נִשְׁחָטָה
19 הַיּוֹם וְהִזָּה דָּמָה כְּהַלְכָתוֹ וְנִשְׁרָפָה לְמַחֵר - פְּשָׁרָה.
(45) תוספתא, שם פ"ד ה"א.

20 יד. שְׂרָפָה⁴⁶ אוֹנוֹן⁴⁷ אוֹ מַחֲסֵר כְּפָרָה⁴⁸ - כְּשָׂרָה⁴⁹.

(46) זבחים יז, ב. (47) אבל ביום מיתת קרוביו (רבינו בפ"ב מהל' ביאת מקדש ה"ט). ויש אומרים שלפני הקבורה בלבד נקרא אונון. בפ"ב מהל' אבל ה"א, מונה רבינו את הקרובים שאוננים על מיתתם. (48) מצורע, זב וזבה ויולדת מביאים קרבנות אחרי שטבלו והעריב שמשם, ולפני הקרבנות נקראים "מחוסרי כיפורים", (49) ואף-על-פי שהם פסולים בקרבנות, והתורה קראה לפרה - חטאת. והטעם, לפי שאמרה תורה טבול יום כשר בפרה (למעלה פ"א הי"ג) יש ללמוד מזה קל-יחומר להכשיר אונון ומחוסר כיפורים, שטומאתם קלה מטומאת טבול-יום ('תוספות' שם ד"ה שרפה).

21 טו. שְׂרָפָה⁵⁰ שְׁלֹא בְּקִדּוּשׁ⁵¹ יָדִים וְרַגְלִים - פְּסוּלָהּ,
22 מִפְּנֵי שְׂמֵעֲשִׂיָהּ כְּעִין עֲבֹדָה⁵². וְהֵיכָן מְקַדְּשִׁים⁵³ יָדָיו
23 וְרַגְלָיו? בְּכָלִי שְׂרֵת⁵⁴ בְּפָנִים⁵⁵. וְאִם קָדַשׁ בַּחוּץ
24 וּמְכַלֵּי חַל, אֶפְלוּ בְּמִקְדָּה⁵⁶ שֶׁל חָרֶס - כְּשׂוֹר, הוֹאִיל
25 וְכָל מַעֲשִׂיָהּ בַּחוּץ. וְכֵן כְּשֶׁמְטַבְּלִין אֶת הַפֶּה
26 הַשּׁוֹרֵף אַחֵר שְׂמֵטְמָאִין אוֹתוֹ, כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוֹ⁵⁷ - אֵינּוּ
27 צָרִיף לְחַזֵּר וּלְקַדְּשׁ⁵⁸, הוֹאִיל וְכָל מַעֲשִׂיָהּ בְּטָבוּלִי
28 יוֹם⁵⁹.

(50) פרה פ"ד מ"א. (51) כהן מחויב לרחוץ ידיו ורגליו לפני שהוא מתחיל בעבודה, ורחיצה זו נקראת "קידוש". (52) עבודת קרבנות. (53) זבחים ב, ב. (54) כלי שנתקדש לצרכי המקדש. (55) בעורה. (56) כוס קטנה. (בסוף מס'

טבילות. ודעתו, שבכל הדינים האמורים כאן נפסלה הפרה ולא אותה ההזאה בלבד, והטעם מפני שעשה פעולה שלא לצורך הזאה כשירה. (27) במשנה, שם: "הזה משנית שביעית". ומפרש רבינו, מטבילה ששית הזה גם את השביעית כלי טבילת אצבע בינתיים, והתורה אמרה טבילה לכל הזאה. כל שינוי במעשה פרה מעכב (פוסל אפילו בדיעבד). ראה למעלה הערה כד. במשנתנו מפרש רבינו: ואף-על-פי שהוא שב אחר זה וטבל טבילה שביעית, והזה ממנה הזאה שביעית, הנה זה לא יספיק לפי שהוא כבר פסלה.

1 ח. הוֹצִיא²⁸ אֶת הַדָּם חוּץ מִמַּעַרְכָּתָהּ וְהִזָּה²⁹ -
2 פְּסוּלָהּ³⁰.

(28) תוספתא, שם פ"ג ה"ו. (29) חוץ למערכתה. (30) הפרה נפסלה. ולכתחילה לא יחזיר את הדם לשטח מערכתה על מנת להזות, אבל אם החזיר את הדם למערכתה והזה - כשירה. (בתוספתא זו ישנן כמה גירסאות, וקשה לקבוע את גירסת רבינו).

3 ט. הִזָּה³¹ מִדָּמָה בְּלִילָה, אֶפְלוּ הִזָּה שֵׁשׁ הַיָּזוֹת בַּיּוֹם
4 וְאַחַת בְּלִילָה - פְּסוּלָהּ³².

(31) תוספתא, שם פ"ד ה"א. (32) כמו בקרבנות, שהתורה קראה לפרה 'חטאת' (במדבר, שם).

5 י. שְׁחָטָה³³ חוּץ מִמְּקוֹם שְׂרָפָתָהּ, אֶפְלוּ שְׁחָטָה
6 לְפָנִים מִן הַחוּמָה³⁴ - פְּסוּלָהּ.

(33) זבחים קיב, א. (34) חומת ירושלים. בגמרא שם קיג, א - אמרו, שאפשר להעלות על הדעת, שאם הקריב את הפרה למקום מקודש יותר - היא כשירה.

7 יא. שְׂרָפָה³⁵ חוּץ מִמַּעַרְכָּהּ שֶׁנִּשְׁחָטָה עָלֶיהָ, אוֹ
8 שְׁחָלְקָה לְשָׂנִים וְשְׂרָפָה בְּשֵׁתֵי מַעַרְכוֹת, אוֹ שְׂשָׂרָף
9 שְׂתֵים בְּמַעַרְכָּה אַחַת - פְּסוּלָהּ³⁶. וְאִם אַחֵר שְׂנַעֲשִׂית
10 אֶפְר מִבֵּיא אַחֶרֶת - שׁוֹרֵף עַל גְּבֵה³⁷ וְאֵינּוּ חוֹשֵׁשׁ.

(35) פרה פ"ד מ"ב. שם שנינו: "שרפה חוץ מגיתה". ודעת רבינו שגת ומערכה היינו הך (כסף-משנה), ובפירושו למשנה זבחים קיב, א - מפרש: "עצים מסודרים כעין גת במקום ששוחטים אותה בהר המשחה". ונראה שמדובר כשרפה שלא כנגד פתח ההיכל, ופסק כרבי יוחנן (שם קיג, א). וכן פירש הברטנורא במשנתנו. (ויש מפרשים, שאפילו נגד פתח ההיכל - פסולה, מפני שצריך לשרופה במקום שחיטתה. על דעתם יתפרש שינוי לשון רבינו מלשון המשנה שבא להשמיענו ש"חוץ מגיתה" שאמרו, הוא לא דווקא, אלא אפילו חוץ ממערכתה - פסולה). (36) כמו בשחיטה, למעלה ה"א, מפני שנאמר "אותה" ודרשו: אותה - לבדה. (37) על גבי הראשונה. תוספתא, שם פ"ד ה"ה.

11 יב. הַפְּשִׁיטָה וְנִתְחַתָּה³⁸ וְאַחֵר כֶּן שְׂרָף כְּלָה -

12 כְּשָׂרָה³⁹; וְאִם חָסֵר מִמֶּנָּה כְּלוּם, אֶפְלוּ מִפְּרָשָׁה⁴⁰ -

13 פְּסוּלָהּ⁴¹. פְּקַע⁴² מַעֲוָרָה אוֹ מִבְּשָׂרָה, אֶפְלוּ מִשְׁעָרָה,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יצא ברור שגם זר (לא כהן) כשר. (77) שאם עשה מלאכה אחרת בשעה שהיה עוסק במעשה פרה - נפסלה. (78) כלומר, המילה איש אינה מוציאה את האשה, ופירושה - אדם. בגמרא שם אמרו: "איש" להכשיר את הזר, "טהור" להכשיר את האשה. פירוש: כתוב בתורה (במדבר יט, ט) "ואסף איש טהור את אפר הפרה", המילה "איש" מלמדת שאיסוף אינו צריך כהן, והמילה "טהור" שהיא מיותרת, שהרי נאמר בה (שם, יט) "חטאת היא" וטמא פסול למעשה חטאת, באה ללמד שעל טהרה בלבד הקפידה תורה, אבל לא על המין. (79) שם מב, א - נאמרה דרשה זו לדעת רב, ששחיטת פרה צריכה כהן, אבל לדעת שמואל למדו ממקרא זה ששחיטתה כשירה בזר, ופסול מלאכה נלמד מהכתוב (שם, ה) ושרף את הפרה לעיניו. ותמוה הדבר, שהרי רבינו פסק בפ"א מהל' פסולי המוקדשין ה"ב, ששחיטת פרה כשרה בזר, וכיצד למד ממקרא זה פסול מלאכה? (ונראה לומר בדעת רבינו, שאפשר לדרוש שתי הדרשות מהפסוק הזה, ולפיכך דקדק רבינו והביא כאן רק את קטע הפסוק "ושחט אותה", שממנו לומדים פסול מלאכה, ומן "לפניו" למדנו, שזר שוחט ואלעזר רואה, כשמואל. נראית לו לרבינו סברת רב, שצריכים לימוד מיוחד להיסח הדעת (פסול מלאכה) בשחיטה וכן גם בשריפה, אבל להלכה פסק כשמואל ששחיטה בזר כשירה, ואין בכך כל סתירה. עי' בגמרא שם).

יח. שחט⁸⁰ את הפרה ונשחטה בהמה אחרת עמה⁸¹ 25
או נחתיקה דלעת עמה - פשרה, שהרי לא נתפונ⁸² 26
למלאכה; אף על פי שהבהמה שנשחטה עמה 27
פשרה לאכילה⁸³, שאין שחיטת החלין צריכה פונה. 28
אבל אם נתפנו לחתוך הדלעת⁸⁴ ונחתיקה בשעת 29
שחיטה - פסולה, שהרי עשה עמה מלאכה. 30

(80) חולין לב, א. (81) שלא בכוונה, כגון ששחט בסכין ארוכה. (82) עשיית מלאכה פוסלת מפני שמסח דעתו מן הפרה, ומובן שמלאכה בלי כוונה אין בה היסח הדעת. (83) לפי הגירסה שלפנינו בדברי רבא שם, תלויים שני הדינים זה בזה, אם שחיטת בהמת חולין אינה צריכה כוונה - הפרה פסולה, מהדרשה "ושחט אותה" ולא אותה ואת כשירה, ומתפלא ה'כסף משנה' על רבינו כאן שמכשיר שתיהן (פתגם תלמודי אומר: "מזכי שטרא לבי תרי"), ולא מצא דרך אחרת אלא לשנות את הגירסא בדברי רבא. עיי"ש. (84) וכל-שכן אם נתכוון לשחוט בהמה אחרת.

יום חמישי ג' סיון ה'תשע"ו

פרק חמישי

(1) יבאר שכל העוסקים בפרה מתחלה ועד סוף מטמאים בגדים, אם אחר שיפרוש ממטמאי מטמא בגדים, והפרה עצמה אם מטמאה, המתעסק בה אחר שהכניסו אפרה, כל הנשרפים מטמאים עד שיעשו אפר, ובאיזה מקום הוא שורף, מאימתי מטמאים בגדים הנושאים פרים ושעירים הנשרפים.

שבת, מפרש רבינו: לוח קטן. מובן שכאן אין לפרש כך). (57) למעלה פ"ג ה"ב. (58) כהן שנטמא וטבל, צריך לקדש. (59) שם כ, א.

1 טז. שרפה⁶⁰ שלא בעצים⁶¹ או בכל עצים⁶², אפלו 1
2 בקש או בגבכא⁶³ - פשרה. ומצותה⁶⁴ שלא ימעט 2
3 לה עצים מן הראוי לה, אבל מרבה הוא לה חבילי 3
4 אזוב⁶⁵ ואזוב יון בזמן שרפה כדי להרבות את 4
5 האפר. ויש לו⁶⁶ להרבות עצים בשרפתה עד 5
6 שתעשה אפר; אבל משתעשה אפר, אם הוסיף בה 6
7 אפלו עץ אחד - הרי זה כמערב אפר מקלה⁶⁷ באפר 7
8 הפרה.

(60) פרה פ"ד מ"ג. (61) אלא הצית את גוף הפרה. (62) בכל עצים שהם, אפילו לא מסוגים שנמנו למעלה (פ"ג ה"ב). (63) בהל' שבת תחילת פ"ג, מפרש רבינו: "זבל שדות", ונראה שהתכוון למה שנשאר בקרקע אחר קצירת התבואה. (64) שם מ"ד. (65) בתוספתא, פרה פ"ד ה"ו: "לעולם מרבה לה עצים. אמר רבי יהודה, אף כשהיו מרבין לה לא היו מרבין אלא חבילי אזוב מפני שאפרו יפה ומרובה". ודעת רבינו שרבי יהודה אינו חולק על תנא-קמא אלא מפרש דבריו, ולפיכך פסק כמותו (כסף-משנה). (66) כלומר, מותר לו עד שתיעשה אפר. (67) אפר מעצים שנשרפו לצרכי חולין.

9 יז. כל מעשה הפרה⁶⁸ מתחלה ועד סוף אינו אלא 9
10 ביום, ובזכרי פהנה⁶⁹, והמלאכה פוסלת בה⁷⁰, עד 10
11 שתעשה אפר. אבל משתעשה אפר⁷¹, אם פנס 11
12 אפרה פלילה או שפנסתו אשה או שעשה מלאכה 12
13 אחרת בשעת פניסתו - הרי זו פשרה⁷². ומנין 13
14 שאסיפת האפר בכל אדם⁷³ מישראל חוץ מחרש 14
15 שוטה וקטן⁷⁴? שגאמר⁷⁵: ואסף איש טהור. 15
16 מכלל⁷⁶ שאינה צריכה כהן. וכאלו אמר: אדם⁷⁷ 16
17 טהור, בין איש בין אשה. ומנין שהמלאכה פוסלת 17
18 בה⁷⁸? שגאמר: ושחט אתה⁷⁹. מפי השמועה 18
19 למדו, שלא בא הכתוב אלא ללמד, שאם נתעסק 19
20 בדבר אחר בשעת שחיטתה - פסלה. ונאמר: 20
21 ושרף את הפרה לעיניו - שיהיו עיניו בה. ללמד, 21
22 שהמלאכה פוסלת בה משעת שחיטה עד שתעשה 22
23 אפר. וכל העוסק בשרפתה ועשה מלאכה אחרת 23
24 - פסלה, עד שתעשה אפר.

(68) שם פ"ד מ"ד. (69) משמע שגם שחיטה טעונה כהן, אולם בפ"א מהל' פסולי המוקדשין פסק בפירוש שכשירה בזר. ראה סוף הלכה זו. (70) אם המתעסק בה עשה אז איזו מלאכה שהיא אינה לצורך שריפתה - הפרה פסולה. (71) תוספתא, שם פ"ד ה"ו. (72) במסכת יומא מב, ב. ומג, א - דרשו זה מהמקרא. (73) בין איש ובין אשה. (74) התורה אמרה "והניח", ודרשו חכמים (שם מג, א) מי שיש בו דעה להניח, ואלה אין בהן דעת. (75) נימוק להכשיר בכל אדם. (76) מזה שאמר "איש" ולא "כהן",

1 א. כֹּל הַעוֹסְקִין בַּפֶּרָה מִתְחַלֵּה וְעַד סוֹף מִטְמְאִין
2 בְּגָדִים כֹּל זְמַן עֲשִׂיתָן. שֶׁנֶּאֱמַר בְּשׁוֹחֵט וּמְשַׁלֵּחַ עֵץ
3 אָרוֹ: וְכִבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בְּשָׂרוֹ; וְנֹאמַר בְּשׁוֹרֶף:
4 וְהִשְׂרִף אֹתָהּ וְכִבֵּס בְּגָדָיו; וְנֹאמַר: וְכִבֵּס הָאֶסֶף אֶת
5 אֶפֶר הַפֶּרָה. מִלְּמַד, שֶׁכֹּל הַעוֹסְקִין בָּהּ מִתְחַלֵּה וְעַד
6 סוֹף מִטְמְאִים בְּגָדִים וּטְעוּנִין טְבִילָה וְהָעֶרֶב שָׁמֶשׁ
7 דִּין תּוֹרָה. אֲבָל הַמְשַׁמְרָה בְּשַׁעַת עֲשִׂיתָהּ מִטְמֵא
8 בְּגָדִים מִדְּבָרֵיהֶם, גִּזְרָה שְׁמָא יִזְיוּ בָּהּ אֵיבָרָ.

(2) לְצוּרֶךְ שְׂרִיפְתָהּ וְדִינוּ יִהְיֶה כַּעֲסוֹק בַּפְּרָה.

9 ב. כֹּל מְקוּם³ שֶׁנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה בְּטֻמְאוֹת 'יְכַבֵּס בְּגָדָיו'
10 - לֹא בָּא לְלַמְּדֵנוּ שֶׁהַבְּגָדִים שֶׁעָלְיוּ בְּלֶבֶד הֵם
11 טְמֵאִים; אֲלֵא לְלַמְּדוֹ, שֶׁכֹּל בְּגָד אוֹ כְּלִי שֶׁיִּגַע בּוֹ
12 הַטְּמֵא הַזֶּה בְּשַׁעַת חֲבוּרוֹ בְּמִטְמְאֵיו - הֲרִי הֵן
13 טְמֵאִים. אֲבָל אַחַר שִׁיפְרֵשׁ מִמִּטְמְאָיו אִינוֹ מִטְמֵא
14 בְּגָדִים. כִּיִּצַד? הַנּוֹשֵׂא אֶת הַנְּבִלָה - אֶחָד בְּגָד שֶׁעָלְיוֹ
15 אוֹ כְּלִי שֶׁיִּגַע בּוֹ כֹּל זְמַן שֶׁהוּא נוֹשֵׂאָה הֲרִי הֵן
16 טְמֵאִין, וְהָרִי הֵן רֵאשׁוֹן לְטְמֵאָה. וְכֵן זֶה הַנּוֹשֵׂא הֲרִי
17 הוּא רֵאשׁוֹן. פִּרְשׁ מִמִּטְמְאָיו וְהִשְׁלִיךְ אֶת הַנְּבִלָה -
18 הֲרִי הוּא רֵאשׁוֹן כְּמוֹת שֶׁהִיָּה, וְאִם יִגַע בְּכִלִּי אוֹ בְּגָד
19 - אִינוֹ מִטְמֵא אוֹתוֹ, שְׂאִין וְלֹד טְמֵאָה מִטְמֵא כְּלִים,
20 כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בַּתְּחִלַּת סֵפֶר זֶה. וְכֵן כֹּל כִּיּוֹצֵא נְבִילָה.
21 וְכֵן כֹּל הַעוֹסְקִין בַּפֶּרָה, אִם נִגַע בְּכָד אוֹ בְּכִלִּי בְּשַׁעַת
22 שְׁחִיטָה אוֹ בְּשַׁעַת שְׂרִפָּה - הֲרִי הֵן טְמֵאִין. אֲבָל אַחַר
23 שִׁיפְרֵשׁ מִמִּטְמְאָיו, אֵף עַל פִּי שֶׁעֲדִין לֹא טָבַל, אִם
24 נִגַע בְּכִלִּי - אִינוֹ מִטְמֵא, מִפְּנֵי שֶׁהוּא וְלֹד הַטְּמֵאָה⁴.
25 וְהַפֶּרָה עֲצֻמָּה אֵינָה מִטְמֵאָה לֹא אָדָם וְלֹא כְּלִים⁵
26 שֶׁנִּגְעוּ בּוֹ, אֲלֵא הַמִּתְעַסֵּק בָּהּ בְּלֶבֶד הוּא הַטְּמֵא
27 וְטְעוּן טְבִילָה וּמִטְמֵא בְּגָדִים כֹּל זְמַן שֶׁעוֹסֵק בָּהּ.

(3) תּוֹרַת כְּהֵנִים שְׁמִינֵי פֶרֶק ו פרשת ו: "מִנִּין לַעֲשׂוֹת שֶׁאֵר
כִּלִּים כְּבָגִדִים? תִּלְמוּד לומר וטמא". (4) רֵאשׁוֹן לְטוּמְאָה.
אָדָם וְכִלִּים הַנוֹגְעִים בָּאָב הַטוּמְאָה נִעֲשִׂים וְלֹד הַטוּמְאָה.
(5) וְהוּא הַדִּין שֶׁאֵינָה מִטְמֵאָה אוֹכֵלִים, אֵלּא שֶׁכֵּאֵן הַמְדוּבָר
בְּטוּמְאָת אָדָם וְכִלִּים בְּלֶבֶד וְסִמְךָ עַל דְּבָרָיו בַּהֲלָכָה ז.

28 ג. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּזִמְנֵן שֶׁנֶּשְׂרַפְתָּ כְּמַצּוֹתָהּ;
29 אֲבָל אִם נִפְסְלָה - הַמִּתְעַסֵּק בָּהּ טְהוֹר. אֶרֶע פְּסוּל
30 בְּשְׁחִיטָתָהּ⁶ - אֵינָה מִטְמֵאָה בְּגָדִים. אֶרֶע פְּסוּל
31 בְּהִיטָתָהּ - כֹּל הַעוֹסֵק בָּהּ לִפְנֵי פְּסוּלָהּ מִטְמֵא
32 בְּגָדִים⁷, לְאַחַר פְּסוּלָהּ אִינוֹ מִטְמֵא בְּגָדִים.

(6) הֲרִי לֹא נַעֲשֶׂה בָּהּ כֹּל פְּעוּלָה כְּשִׂרְיָה לְשֵׁם אֶפֶר פְּרָה.
(7) וְאִין אִנּוּ אֲמֹרִים הֲרִי פְּרָה זוֹ לֹא נַעֲשֶׂתָה כְּמַצּוֹתָהּ וְלֹא
טְמֵא בְּגָדִים אֶפִּילוֹ לִפְנֵי פִּסּוּלָהּ. וְטַעְמוֹ שֶׁל דְּבַר, מִכִּיוּן
שֶׁהָאָדָם אוֹ הַכִּלִּים נִטְמָאוּ, אֵינֶם חוֹזְרִים לְטַהֲרָתָם כְּלִי
טְבִילָה וְהָעֶרֶב שֶׁמֶשׁ.

33 ד. הַשְּׁלִים לְכֹנֵס אֶת אֶפְרָה - הַמִּתְעַסֵּק בָּהּ אַחַר כֵּן
34 בַּחֲלוּקֵי הָאֶפֶר אוֹ בְּהַצְנַעְתּוֹ וְכֵן הַנּוֹגַע בּוֹ טְהוֹר⁸. וְלֹא

(8) אִיסוּף הָאֶפֶר הוּא הַמַּעֲשֶׂה הַאֲחֵרוֹן בְּעִיסוֹק הַפְּרָה.
(9) פֶּר וְשַׁעִיר שֶׁל יוֹם הַכִּיפּוּרִים, פֶּר הָעֵלֶם דְּבַר שֶׁל צְבוּר
וְפֶר כֶּהֵן מִשִּׁיחַ וְשַׁעִירֵי חֲטָאת שֶׁל צִיבוּר עַל עוֹנוֹ עֲבוּדָה
זוֹה. (10) אַחַת הַמִּידוֹת שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרְשָׁתָה בָּהֵן וּמִשְׁמַעוֹתָהּ,
הַדְּבַר שֶׁנֶּאֱמַר כֵּאֵן מַחִיב גַּם בְּכֹל הַעֲנִיּוּנִים הַדּוּמִים.
(11) שֶׁמְחוּץ לְחֻמַּת יְרוּשָׁלַיִם. (12) אִם נִפְסְלוּ לְאַחַר זְרִיקַת
דָּמָם, וְאִם נִפְסְלוּ לִפְנֵי זְרִיקָה שׁוֹרְפִים אוֹתָם בְּהַר הַבַּיִת.
(13) בְּפִרְסִים וְשַׁעִירִים הַנִּשְׂרָפִים. (14) וּנְגִמְרָה מִצּוֹתָם,
שֶׁהֲרִי אֶפְרָם אִינוֹ טְעוּן אִיסוּף כֹּאפֶר פְּרָה. (15) בְּעֲצִים.

ה. מֵאֵימָתִי מִטְמְאִין בְּגָדִים הַנּוֹשֵׂאִין פְּרִים וְשַׁעִירִים
הַנִּשְׂרָפִים? מִשִּׁיפְרֵשׁ בְּהֵן חוּץ לְחֻמַּת הָעֲזָרָה. נִשְׂאוֹם
בְּמוֹטוֹת וְיִצְאוּ מִקִּצַּת הַנּוֹשֵׂאִים חוּץ לְחֻמַּת הָעֲזָרָה
וְהָאֲחֻרָנִים לֹא יִצְאוּ - אֵלּוֹ שִׁיפְרֵשׁ מִטְמְאִין בְּגָדִים,
וְאֵלּוֹ שֶׁעֲדִין לֹא יִצְאוּ אֵינֵן מִטְמְאִין בְּגָדִים עַד שִׁיפְרֵשׁ.
יִצְאוּ וְחֻזְרוּ¹⁶ לְעֲזָרָה - הַנּוֹשֵׂאִין בְּעֲזָרָה¹⁷ טְהוֹר¹⁸ עַד
שִׁיפְרֵשׁ בְּהֵן. הִיָּה עוֹמֵד חוּץ לְעֲזָרָה¹⁹ וּמוֹשֵׁף אוֹתָם
מִשֶׁם מֵאֲחַר שֶׁחֻזְרוּ²⁰, הוּאֵל וְכִבְרֵ יִצְאוּ לְחוּץ וְהָרִי
זֶה הַמּוֹשֵׁכֶם בְּחוּץ - הֲרִי הוּא סִפֵּק טְמֵא.

(16) הַפְּרִים. (17) כֵּאֵן אֲנָשִׁים אַחֲרֵים וְהַתְּחִילוֹ לְנוֹשֵׂאֵם.
(18) וְאִין אִנּוּ אֲמֹרִים הַפְּרִים כִּבְרֵ יִצְאוּ וּלְפִיכֵךְ הֵם מִטְמְאִים
אֵת כֹּל הַמִּטְפֵּל בָּהֶם. וְטַעְמוֹ שֶׁל דְּבַר, לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר (בַּמְדַּבֵּר
יט, ז), "וְרַחֵץ בְּשָׂרוֹ בְּמֵיִם וְאַחֲרָיָהּ יָבוֹא אֶל הַמַּחֲנֶה", מִשְׁמַע
שֶׁהוּא מַצֵּא מַחוּץ לְמַחֲנֶה, וְאֵלּוֹ הֵלֵא עוֹדֵם בְּעוֹרָה.
(19) הַאֲנָשִׁים הַאֲחֵרִים שֶׁבִּאֵר לְהוֹצִיא שְׁנֵית אֶת הַפְּרִים.
(20) הַפְּרִים.

ו. וּמֵאֵימָתִי מִטְמֵא בְּגָדִים הַמְשַׁלַּח אֶת הַשַּׁעִיר²¹?⁶⁵

21 אָבֵל אֵין מְזִין וְאֵין טוֹבְלִין¹² אֶלָּא בַּיּוֹם¹³. וְכָל הַיּוֹם
22 כְּשֶׁר לְהִזָּהָה וְלִטְבִּילָהּ¹⁴.

6) אפילו אשה. רבינו מדמה מילוי לאיסוף האפר (ראה פ"ד הי"ז). (7) ראה פ"ב ה"ו, ובהערות שם. (8) לתת האפר על המים. (9) פרה פ"ה, מ"ד, כתנא-קמא. (10) ידים פ"א מ"ב. (11) תוספתא פרה פ"ד ה"ו. (12) את האזוב במי חטאת, כדי להזות על הטמא. (13) פרה פ"ב מ"א. והטעם, מפני שכתבה תורה (שם, יט): "והזהה הטהור על הטמא ביום השלישי וכו'". וטבילת אזוב למדנו בהיקש מהזאה, משום שנאמר: וטבל . . . והזהה (רבינו בפירושו למשנה שם). (14) הכסף-משנה רושם מקור הדין במשנה מגילה כ, ב. לא התכוון למה שנאמר במשנה "הזאה", שהרי שם הכוונה להזאת דם קרבנות, אלא למה שאמר: זה הכלל, כל שמצוותו ביום, כשר כל היום.

23 ג. בְּכָל הַפְּלִים מְמַלְאִין וּמְזִין וּמְקַדְּשִׁין¹⁵, אֶפְלוּ
24 בְּכָלֵי גְלָלִים¹⁶ וּכְלֵי אֲבָנִים וּכְלֵי אֲדָמָה¹⁷ וּבִסְפִינָה.¹⁸
25 וְאֶחָד פְּלֵי חֶרֶס וְאֶחָד פֶּל הַפְּלִים. אָבֵל אֵין מְמַלְאִין
26 וְאֵין מְקַדְּשִׁין וְלֹא מְזִין בְּדַפְנוֹת הַפְּלִים¹⁸, וְלֹא
27 בְּשׁוּלֵי הַמַּחֲזֵץ¹⁹, וְלֹא בַּמְגוּפַת הַחֲבִית²⁰, וְלֹא
28 בְּחַפְנָיו²¹, וְלֹא בְּבִיצַת הַתְּרַנְגְּלוֹת²², וְלֹא בְּשִׁקְת
29 שְׂבִסְלַע²³. אָבֵל בִּיצַת הַיּוֹצְרִים²⁴ כְּשֶׁרָה, מְפַנֵּי שֶׁהִיא
30 פְּלֵי אֲדָמָה.

15) בפרה פ"ה מ"ה, שנינו: "בכל הכלים מקדשים". ורבינו מדמה מילוי והזאה לקידוש. (16) רפש בקר מיובש. (17) ואף-על-פי שלגבי טומאה אין דינם ככלי. (18) כלי שנשבר ונשאר בית קיבול בדופן שבור. (19) כלי חרס לשאוב בו יין מן הגת, ובשוליו מבחוץ יש לו בית קיבול (ויש מפרשים, גומא בשולי הכלי בפנים). (20) אם יש בה בית קיבול, מפני שחור זה אינו משמש לקבלת משקין אלא לתחוב בו אצבע ולהוציא את המגופה מן החבית. (21) בכף היד. (22) כחכמים שם במשנה. (23) שחצב בית קיבול בסלע המחובר לקרקע, ונופלים בו מי מעיינות (רבינו כותב שם: "אם יהיה בו חפירה". אולם אין הבדל בין חפירה טבעית ובין חצובה בידי אדם). (24) יוצרי כלי חרס גובלים בתחילה תבנית ביצה מטיט, ויש לה בית קיבול, ולאחר מכאן נותנים לה התבנית הרצויה להם. ביצת היוצרים היא אפוא חומר גלמי, ואף-על-פיה כן מותר לקדש בה מפני שהיא כבר כלי (שם משנה ו).

31 ד. שׁוּלֵי פְּלֵי עֵץ²⁵ וְכָלֵי זְכוּכִית וְכָלֵי עֵצִים - אֵין
32 מְקַדְּשִׁין בְּהֵן עַד שֶׁיִּשׁוּף אוֹתָן וַיִּתְקַנֵּם וַיַּעֲשֶׂם פְּלִים
33 בַּפְּנֵי עֵצָמָן²⁶. וְכֵן מְגוּפַת שֶׁהִתְקַנְּנָה²⁷ לְהִיּוֹת פְּלֵי -
34 מְקַדְּשִׁין בָּהּ. וּבִיצַת הַנְּעָמִית²⁸ כְּשֶׁרָה לְקַדֵּשׁ בָּהּ²⁹,
35 וְאֵין צְרִיף לומר שֶׁשְׂפָרָה לְמֵלֵאת בָּהּ וּלְהִזוֹת
36 מְמַנְהָ³⁰.

25) תוספתא שם פ"ה ה"ו. שולי כלים שיש להם בית קיבול מבחוץ. (26) אבל אם הפך את הכלי ושוליו למעלה - אין מקדשים בהם. (27) תוספתא שם, לפי גירסת הר"ש והגר"א. (28) של בת היענה, שהיא גדולה וקליפתה קשה

1 מְשִׁיבָא חוּץ לְחוּמַת יְרוּשָׁלַיִם עַד שְׁעַת דְּחִיתוּ
2 לְעִזְאֵזֶל²². אָבֵל אַחַר שְׂדֵחָהּ, אִם נִגְעוּ²³ בְּכָלִים
3 וּבְכַבְדֵּים - טְהוּרִים²⁴.

(21) לעזאזל ביום הכיפורים, ונאמר בו (ויקרא טז, כו): ורחץ בשרו במים ואחר יבא אל המחנה. (22) שהוא דוחה את השעיר מן הצוק (צוק = הר סלעי זקוף). (23) הדוחה. והוא הדין אם נגע לפני דחייתו בשעה שפירש מן השעיר. (24) אבל מטמא אוכלין ומשקין כוולד הטומאה.

4 ז. הַנּוֹגֵעַ בְּפָרִים וּבְשִׁעִירִים הַנִּשְׂרָפִין עֲצָמָן, אֶפְלוּ
5 אַחַר שִׁיבָאוּ, בֵּין אָדָם בֵּין פְּלִים, בֵּין אֶכְלִין בֵּין
6 מְשִׁקִין²⁵ - הַפֶּל טְהוּר. וְכֵן אִם נִגְעוּ בְּשִׁעִיר
7 הַמְּשַׁתְּלַח עֲצָמוֹ בְּזִמְן הוֹלְכָתוֹ - טְהוּרִין. שְׂאִין אֵלוּ
8 מְטַמְאִין אֶלָּא לְמַתְעַסֵּק בְּהֵן בְּלַבַּד, שְׂנַאֲמַר: וְהִשְׂרָף
9 אֹתָהּ וַיִּכְבֵּס בְּגָדָיו; אָבֵל הַנּוֹגֵעַ - טְהוּר.

(25) כרב דימי זבחים קה, א. לפי גירסת הספרים שבידנו (וכן גורס רש"י שם): "צריכים הכשר טומאה ממקום אחר" ורבינו מפרש הדברים כפשוטם, שלדעת חכמים פרים הנשרפים ופרה אדומה אינם מטמאים טומאת אוכלין, אלא אם נגעו בשרץ וכדומה, אבל כל זמן שלא נטמאו אינם מטמאים.

פֶּרֶק שְׁשִׁי

1) יבאר המים שנותנים עליהם אפר פרה מאי זה מקום ממלאים אותם, ובאי זה דבר, הכשרים למלאות המים או לקדש, ואם מילוי וקידוש כשרים בלילה, כלים הכשרים למלאות ולקדש, והמסייע למלאות בדבר המקבל טומאה, המפנה המעיין לתוך הגת וחזר ומילא ממנו בכלי, המים הכשרים למלאות ומי התערובת.

10 א. הַמֵּים שְׁנוֹתְנִין עָלָיו אֶפְר הַפְּרָה - אֵין מְמַלְאִין
11 אוֹתָן אֶלָּא בְּכָלֵי, וּמִן הַמְּעִינּוֹת אוּ מִן הַנְּהָרוֹת
12 הַמּוֹשְׁכִין²; שְׂנַאֲמַר: וְנָתַן עָלָיו מֵים חַיִּים אֶל פְּלֵי³.
13 וְנִתְיַנֵּת אֶפְר הַפְּרָה עַל הַמֵּים⁴ שְׂנַתְּמַלְאוּ הוּא הַנִּקְרָא
14 קְדוּשׁ, וְהַמֵּים הָאֵלוּ שְׂנַתְּנָן עָלֵיהֶן הָאֶפְר הֵן הַנִּקְרָאִין
15 מֵי חֲטָאת וּמֵים מְקַדְּשִׁין, וְהֵם שֶׁקְרָאָן הַכְּתוּב מֵי
16 נְדָה⁵.

(2) אבל מי בורות שניקוו פסולים. (3) מקרא זה מלמדנו שני הדינים: א. שאין ממלאים אלא בכלים; ב. מי בורות פסולים. "מים חיים" פירושו מי מעיינות או נהרות מושכים. (4) בתוספתא פרה פ"ו ה"ב, שנינו: "נתן את האפר ואחר-כך נתן את המים, פסול". ובגמרא סוטה טז, ב מפורש הטעם, מפני שכתבה תורה "מים חיים אל כלי", משמע שהמים צריכים להגיע ישר לכלי, בלי הפסק אפר ביניהם. (5) במדבר יט, ט.

17 ב. הַפֶּל בְּשָׂרִים⁶ לְמֵלֵאת הַמֵּים, חוּץ מִחֶרֶשׁ שׁוּטָה
18 וְקָטָן⁷; וְהַפֶּל בְּשָׂרִין לְקַדֵּשׁ⁸, חוּץ מִחֶרֶשׁ שׁוּטָה
19 וְקָטָן⁹. וְאֵין מְמַלְאִין וְאֵין מְקַדְּשִׁין אֶלָּא בְּכָלֵי, וְאֵין
20 מְזִין אֶלָּא מְכִלִים¹⁰. וְהַמְּלוּי וְהַקְדוּשׁ בְּשָׂרִין בְּלִילָהּ¹¹,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

18 נְתַמְלָאוּ בְכָלִי. נִתַּן אֶת הַחֵבֶית⁵¹ בְּמִים וְדָחַק הַמִּים
19 בְּיָדוֹ אוֹ בְּרַגְלָיו אוֹ בְּעַלְי יָדָיו שֶׁיַּעֲבֹרוּ לַחֵבֶית
20 - הָרִי אֵלּוֹ פְּסוּלִין⁵². וְכֵן אִם שָׁקְעוּ בְּמִים כְּדִי
21 שֶׁיַּגְבִּירוּ הַמִּים וַיַּעֲלוּ וַיִּשְׁכְּכוּ לַחֵבֶית - פְּסוּלִין. וְאִם
22 עָשָׂה בֶן בְּעַלְי קָנִים אוֹ בְּעַלְי אֲגוּזִים⁵³ - הָרִי הַמִּים
23 כְּשָׂרִים. זֶה הַכֵּלֶל: דְּבָר שֶׁהוּא מְקַבֵּל טַמְאָה, אִם
24 סִיעַ בּוֹ הַמִּים כְּדִי שֶׁיִּמְלָאוּ הַכֵּלֶי - הַמִּים פְּסוּלִין;
25 וְאִם סִיעַ בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל טַמְאָה - כְּשָׂרִים.

(47) תוספתא פרה פ"ו ה"ב. (48) שואב את המים בידיים או ברגליים. (49) שברי כלי חרס. (50) כך גורס רבינו בתוספתא, ולא כגירסא שבספרים שלנו. ואפשר גם לפרש שהעמיד ידיו או רגליו במקום המעיין או הנהר המושך, והפנה את זרם המים לחבית. (51) פרה פ"ו מ"ד. (52) מפני שנכנסו לחבית באמצעות או בסיוע דבר המקבל טומאה. (53) שניהם אינם ראויים לאכילה ואינם מקבלים טומאה.

26 ט. הַמְּפָנָה⁵⁴ הַמַּעֲזֵן לְתוֹךְ הַגֶּת אוֹ לְתוֹךְ הַגְּבָא⁵⁵,
27 וְחִזָּר וּמְלָא בְכָלִי מְאוֹתוֹ הַגְּבָא אוֹ הַגֶּת - פְּסוּלִים;
28 שֶׁהָרִי צָרִיף שֶׁתְּהִיָּה לְקִיתַת הַמִּים מִן הַמַּעֲזֵן בְכָלִי
29 בְּתַחֲלָה.

(54) שם מ"ה. רבינו שם מפרש, שהשקיע ידו במעיין, ועלו המים ונשפכו לתוך הגת. והר"ש פירש שעשה חריץ מן המעיין עד הגת, וזרמו מים לתוכו ואחר-כך סתם את החריץ. (55) בור קטן לא עמוק, מלשון "כמשק גבים שוקק" בישעיה לג, ד (הר"ש).

30 י. הַיָּם⁵⁶ הַגְּדוֹל⁵⁷ - כְּמַנְהָה⁵⁸, וְאֵינוֹ כְּמַעֲזֵן. לְפִיכָף
31 אֵין מְמַלְאִין מִמֶּנּוּ לְקִדּוּשׁ. וְכָל הַנְּהָרוֹת⁵⁹ פְּסוּלִין⁶⁰
32 לְקִדּוּשׁ מִן מֵי תַטְאָת. וּשְׂאָר הַיָּמִים⁶¹ - כְּמַעֲזֵן⁶².

(56) שם פ"ח מ"ח. (57) הכוונה לים התיכון ולאוקיינוס (תפארת ישראל). (58) שנאמר (בראשית א, י'): "ולמקוה המים קרא ימים", ולפיכך אף-על-פי שמימי חוזרים ושבים (ובגמרא חולין סז, א קורא להם "נובעים") פסולים לקדש מגזירת הכתוב. (59) שיש עליהם חשש תערובות של מים פסולים. (60) תוספתא פרה פ"ט ה"א. [גירסת הגר"א בתוספתא: "כשרות", וכנראה גם בדברי רבינו הוא גורס כך, בהסתמך על דבריו בהלכה א, שכל הנהרות המושכים כשרים]. אבל נהרות שאין בהם חשש תערובות, כתב רבינו למעלה בהלכה א שהם כשרים. (61) הקטנים, כגון כנרת וחולה. (62) כשרים לקידוש.

33 יא. וְהַמִּים הַנִּגְרָרִין⁶³ מִשְׂאָר הַיָּמִים⁶⁴, וְהֵן הַנִּקְרָאִין
34 זוֹחֲלִין - פְּסוּלִין⁶⁵. וְהַזּוֹחֲלִין מִן הַמַּעֲזֵן - הָרִי הֵם
35 כְּמַעֲזֵן וּכְשָׂרִים⁶⁶.

(63) עוברים את שפת הים ונמשכים ונקווים בגומות. (64) וכל-שכן הנגררים מים הגדול. (65) לחטאת, כר' יוסי במשנה שם. ואפשר שגם ר' יהודה מודה שזוחלים פסולים גם בשאר ימים. (66) מקוואות פ"ה מ"ה, "הזוחלין כמעייין".

כאבן, ומתקנים ממנה כלים. (29) תוספתא שם. (30) עיקר הדין שצריכים כלי, נאמר בתורה גבי קידוש: "ונתן עליו מים חיים אל כלי". ומילוי והזאה למדנו מקידוש, ולפיכך הכשר לקידוש, ברור שהוא כשר גם למילוי והזאה.

1 ה. כְּלִי³¹ שֶׁחִבְרוּ בְּאֶרֶץ אוֹ בְּסַלְעָה³², אֶפְלוּ חִבְרוּ
2 בְּסִיד - מְקַדְּשִׁין בּוֹ³³ וּמִזִּין מִמֶּנּוּ. עָשָׂה עֲטָרָה³⁴ שֶׁל
3 טִיט סָבִיב לְכָלִי³⁵, וְהַמִּים שֶׁבְּפִלִי צָפִין עַד שֶׁהִלְכוּ³⁶
4 לְעֲטָרָה: אִם נִטְּלָת הָעֲטָרָה עִם הַכֵּלֶי³⁷ - הָרִי הַמִּים
5 שֶׁבְּתוֹכָהּ כְּשָׂרִים, שֶׁהָרִי הֵן בְּכָלִי אֲדָמָה³⁸; וְאִם לֹא
6 - הָרִי הֵן כְּמִי שֶׁהִקִּיף עֲטָרָה שֶׁל טִיט בְּסַלְע אוֹ עַל
7 הָאֶרֶץ וּמְלָא אוֹתָהּ מִים, שֶׁהֵן פְּסוּלִין מִפְּנֵי שֶׁאֵינֶן
8 בְּכָלִי.

(31) משנה שם פ"ה, ז. (32) מחובר לקרקע מימי בראשית. (33) הכלי לא נתבטל לגבי האדמה או הסלע. (34) שם. (35) רבינו במשנה אומר, שהמדובר בכלי שחיברו לסלע שבבבא הראשונה. וכן גם משמעות לשונו כאן בסוף ההלכה, ומפרש, שהקיף את כל הכלי בעטרה של טיט ושפתה עורפת על שפת הכלי. נראה כוונתו שהעטרה מרוחקת קצת מן הכלי, ונוצר חלול בינה ובין הכלי והיא מחוברת לשולי הכלי, וכשהמים עוברים על שפת הכלי הם נשפכים לחלול. (36) שהגיעו לעטרה אחרי שעברו על שפת הכלי. (37) ואינה מתפוררת ולא נשאת במקומה. (38) שאינו קשור בסלע (הר"ש פירש שהמדובר בסלע תלוש, וכן פירוש הברטנורא).

9 ו. כְּלִי חָרָס³⁹ שֶׁנִּקַּב בְּכוֹנֵס מִשְׁקָה⁴⁰ - אֵין מְמַלְאִין
10 וּמְקַדְּשִׁין בּוֹ; אֲבָל אִם נִקַּב בְּמוֹצֵיא מִשְׁקָה⁴¹ -
11 מְקַדְּשִׁין בּוֹ.

(39) מימרא של רבא, במסכת שבת צה, ב. (40) אם יכניסו את המקום המנוקב למשקין, ייכנסו דרך הנקב. (41) המשקה שבתוך הכלי המנוקב יוצא דרך הנקב, אבל המשקין אינם נכנסים דרכו. מובן ששיעור זה הוא פחות מכונס משקה. [רבינו כאן וגם רבא שם, לא פירשו באיזה משקה אמרו. ברור שיש נקב שמוציא מים ואינו מוציא שמן. ונראה שהכוונה למים].

12 ז. כְּלִי שֶׁנִּקַּב⁴² מִלְּמַטָּה⁴³ וּסְתָמוּ בְּסִמְרָטוּטִין -
13 פְּסוּל, שֶׁהַמִּים שָׁבוּ אֵינֶן עַל עֵגוּל הַכֵּלֶי⁴⁴ אֲלָא עַל
14 הַפִּקְקָה⁴⁵. הִיָּה נִקּוֹב מִן הַצַּד וּפִקְקוֹ - הָרִי זֶה כְּשָׂרִים⁴⁶
15 לְמַלְאָת וּלְקִדּוּשׁ וּלְהַזוֹת מִמֶּנּוּ.

(42) פרה פ"ה מ"ז. (43) בשוליים. (44) סתם כלים, עגולים הם. (45) הכלי אינו מחזיק את המים, ולולא הפקק היו נשפכים. (46) פירוש, החלק שלמטה מן הנקב, והוא הדין כשלא סתם את הנקב. ונקט "פקקו", משום הרישא בנקוב מלמטה, שאפילו פקקו - פסול (כן פירוש הרא"ש והגר"א במשנה).

16 ח. הַזּוֹחֵף מִים⁴⁷ מִן הַמַּעֲזֵן בְּיָדוֹ וּבְרַגְלָיו⁴⁸
17 וּבְחִרְסִים⁴⁹ וְנִתַּן לְתוֹךְ הַחֵבֶית - פְּסוּלִין⁵⁰, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא

1 יב. מים⁶⁷ המפין⁶⁸ והמכזבין⁶⁹ - פסולין. ואלו הן
2 המפין: המלוחים או הפושרים⁷⁰. והמכזבים הם
3 המענינות שפעמים מקירים⁷¹ ופעמים חרבין ויבשין.
4 אפלו היו חרבין פעם אחת לשבע שנים - פסולין.
5 אבל אם היו חרבין בשני בצורת⁷² או לשנים רבות
6 יתר משבע, או שהיו מימיהן פעמים מרבין ופעמים
7 מועטין ואינן חרבין - הרי אלו פשרים. ומעין
8 היוצא בתחלה⁷³ - פשר⁷⁴, ואינו צריך לבדק שמה
9 יכזב.

פרק שביעי

1 יבאר אם המלאכה פוסלת במים קודם שיתקדשו או
בהזאה, השכר אם פוסל בקידוש ובהזייה ומילוי, הממלא
בירו אחת ועושה מלאכה באחרת, והממלא לאחרים או
לעצמו, חמשה שמילאו חמש חביות לקדשם חמשה
קידושים ונמלכו לערבם, הרוצה למלאות מים לקדש ומים
אחרים לצרכיו, השואל חבל למלאות בו כו', הממלא ונותן
לחבית והצניע החבית שלא תשבר, הממלא ונותן לשוקת
ופינה חרסית מהשוקת והממלא לשתות ונמלך, שלשל הדלי
ונפסק החבל מידו, ומים שמלאם לחטאת ואח"כ נמלך.

10 יג. מי בצים⁷⁵ ומי הירדן ומי הירמוך - פסולין,
11 מפני שהן מי התערובות⁷⁶. ואלו הן מי התערובות:
12 מים פשרים לקדוש שנתערבו במים פסולין - אין
13 ממלאין מתערבת שניהם; אבל מים פשרים
14 שנתערבו במים פשרים, כגון מימי שתי המענינות
15 שנתערבו ונמשכו - ממלאין מהן⁷⁷.

(67 פרה פ"ח מ"ט. 68) שהם מזיקים לגוף. (69) כלשון
"אשר לא יכזבו מימיו" (ישעיה נח, יא). לקמן יבאר.
(70) מעיין שמימיו מלוחים מטבעם או חמים, הם הנקראים
"מוכים". (71) מוציאים מים, מלשון: "כהקיר בו מימיה"
(ירמיה ו, ז). (72) עצירת גשמים יוצאת מן הכלל.
(73) מעיין חדש, ואין אנו יודעים אם יכזב או לא.
(74) כחכמים בתוספתא פרה פ"ט ה"ב.

16 יד. המים⁷⁸ שונשנתו⁷⁹ שנויין מחמת עצמן⁸⁰ -
17 פשרין.
18 (78) שם מ"א. (79) נשתנה טעמם או צבעם. (80) ולא
מתערבת דבר מן החוץ.
19 טו. באר⁸¹ שנפל לתוכה חרסית או אדמה ונעשו
20 מימיה עכורין⁸² - ממלא ממנה ואין צריך
21 להמתין⁸³. נפל לתוכה שטף⁸⁴ של מימי גשמים⁸⁵ -
ימתין עד שתציל⁸⁶.

(75) משנה יוד שם. פירוש, מים שנמצאים שמקומות מרעה
שמעורב בהם טיט רך. (76) מעורבים בהם מים פסולים.
(77) ולא גזרו על תערובת כשרים משום תערובת פסול.
כחכמים שם.

(81) שהוא מעיין. (82) על-ידי עליית אבק וחול מקרקע
הבאר (רבינו בפירושו שם). (83) עד שקיעת החול, שהחול
הבא מקרקעית המעיין, אינו פוסל. כר' עקיבא שם.
(84) תוספתא שם פ"ט ה"ב. (85) ונשתנה מראה מי הבאר
(הגר"א שם). (86) שיחזרו המים לצלילותם הקודמת.
חרסית ואדמה אינם מתערבים כל-כך במים, ולפיכך אין
צריך להמתין. אבל מי גשמים מתערבים ונשתנו המים שלא
מחמת עצמם. שנינו בתוספתא: הכול שווים (אין אדם חולק
על זה) בבאר שירד לתוכה שטף של מי גשמים שצריך
להמתין.

22 זז. אמת⁸⁷ המים⁸⁸ הבאה מרחוק, הואיל ותחלתה

(2) משנה, פרה פ"ד, ד. (3) לפני נתינת האפר עליהם.
(4) איש מפי איש עד משה רבינו. ב'ספרי' חוקת, פיסקה קכד
- שנינו: אין לי אלא שמלאכה פוסלת בפרה, במים מנין
(שמלאכה פוסלת אותם)? תלמוד-לומר (במדבר יט, ט):
"והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה". או אפילו
קידשו (המלאכה פוסלת אותם)? תלמוד-לומר "למי נדה",
כבר הם מי נדה. ובמשנתנו מפרש רבינו שלמדנו מים
מפרה, ששניהם נכללו באותו פסוק, ואות "ל" של "למי
נדה" משמעותה, שהאדם חושב לעשותם מי נדה, ואחרי
נתינת האפר כבר נעשו מי נדה, ואין הכתוב מדבר בהם.
(נתבאר כבר, שהדינים שאינם יוצאים מפשוטו של הכתוב,
אלא ע"י דרשה נוטה מהפשוט, דינים מקובלים הם, ומקובל
גם לדרוש כך את הכתוב, ולפיכך אומר רבינו כאן: "דברי
קבלה" אף-על-פי שנדרשים ב'ספרי' מן הכתוב).
(5) מהכלי ששאב בו את המים מהמעיין, לכלי שבו יתן את
האפר על המים.

ב. השקר⁸⁶ פוסל בקדוש ובהזיה⁸⁷, ואינו פוסל
במלוי⁸⁸. כיצד? הנוטל שקרו לקדש מי חטאת או
להזות מהן - הרי אותן המים כמי המערה⁸⁹ והאפר

18) רבינו בפירושו למ"א שם, כתב שדין זה התבאר בתוספתא (כנראה התכוון לפ"ז ה"ד) ומנמק את ההבדל בין לאחרים ובין לעצמו: אם מילא לאחרים, הרי אחר מילוי כל חבית גמר את פעולתו במים שבחבית זו, ולהיפך אין המילויים האחרונים פוסלים את הקודמים, אבל במילא לעצמו כדי לקדש הרי המילוי השני הוא מלאכה המפסיקה בין מילוי לקידוש ופוסל את המילוי. (19) משמע, שאם מילא כמה חביות לאדם אחד, הדין כמו במילא לעצמו. (וכן משמע מדבריו בפ"ח ה"ה במילא לאחר בשתי ידיו). (20) והמילוי ייגמר עם שפיכת כל המים לכלי הגדול. (21) שלא עשה כל מלאכה בין מילואה לבין הקידוש.

ה. חמשה²² שְׁמָלָאוּ חֲמֵשׁ חֲבִיּוֹת לְקַדְּשׁן חֲמִשָּׁה קְדוּשִׁים²³, כְּגוֹן שְׁיִשְׁלִיף הָאֶפֶר עַל פֶּלֶא אַחַת וְאַחַת בְּפָנָיו עֲצָמָה, וְנִמְלְכוּ לְעֶרְבָן וּלְקַדְּשׁן בְּלֶן קְדוּשׁ אֶחָד, או שְׁמָלָאוּ לְקַדְּשׁן קְדוּשׁ אֶחָד וְנִמְלְכוּ לְקַדְּשׁן חֲמִשָּׁה קְדוּשִׁין - בְּלֶן כְּשֵׁרִין, שְׁהָרִי לֹא נִתְעַסַּק הַמְּמָלָא בְּמִלּוֹי אַחֵר²⁴. אֲבָל הִיחִיד שְׁמָלָא חֲמֵשׁ חֲבִיּוֹת לְקַדְּשׁן חֲמִשָּׁה קְדוּשִׁין, אִף עַל פִּי שְׁחִזר וְנִמְלַף לְקַדְּשׁן קְדוּשׁ אֶחָד - אִין כְּשֵׁר אֲלָא אַחֵרוֹן²⁵. מְלָאן לְקַדְּשׁן קְדוּשׁ אֶחָד וְנִמְלַף לְקַדְּשׁן חֲמִשָּׁה קְדוּשִׁין - אִין כְּשֵׁר אֲלָא זֶה שְׁקַדְּשׁ בְּתַחֲלָה²⁶. וְכֵן אִם אָמַר לְאַחֵר²⁷: קַדֵּשׁ לְךָ²⁸ אֵת אֵלוֹי - אִין כְּשֵׁר אֲלָא זֶה שְׁנִמְלַף לְקַדְּשׁן חֲמִשָּׁה קְדוּשִׁין³⁰; שְׁהָרִי לְקַדְּשׁן אֶחָד מְלָאָן³¹, וְאִף עַל פִּי שְׁנִמְלַף עֲלֶיהָ לְקַדְּשׁן חֲמִשָּׁה קְדוּשִׁין³² - הָרִי לֹא קַדֵּשׁ הוּא אֲלָא אַחֵר³³ קַדֵּשׁ לוֹ.

22) שם מ"א. (23) שכל אחד יקדש את חביתו. (24) וגם לא היה הפסק בין מילוי לקידוש. (25) הראשונות נפסלו לפני שנמלך, ואינן חוזרות להיות כשרות. (26) והאחרות נפסלו על-ידי קידוש ראשון המפסיק בין מילויין ובין קידושן. ואין זה דומה לחמשה שנמלכו, מפני ששם כל אחד מטפל בחבית שלו בלבד, ובה אין כל הפסק. (27) המדובר במילאן לקדש קידוש אחד ונמלך לקדש חמשה. שאם מילאן בתחילה על-מנת לקדש כל אחת בפני-עצמה נפסלו ארבע החביות הראשונות ע"י המילויים שאחריהן, כמו שנתבאר למעלה. (28) והממלא מסתלק מכל הענין, הרי השני בא במקומו, וכאילו הוא מילאן (רבינו בפירושו למשנתנו). (29) ואם כן, השני אין לו כל השתדלות במעשה המילוי, והראשון שמילא אינו עושה כל מלאכה. (30) כמו בחמישה שמילאו. (31) נימוק למה לא נפסלו ארבעה הראשונים. (32) ואמרנו שבנמלך, כשרה הראשונה בלבד. (33) שלא מילא, ואינו פוסל את המילויים של אדם אחר.

ו. הַרְוֵינָה³⁴ לְמִלְאֵת מִים לְקַדְּשׁן וּמִים אַחֲרֵים לְעֶרְכִיו³⁵ - מְמָלָא אֵת שֶׁל צֶרְכִיו תַּחֲלָה, וְקוּשְׁוֹן³⁶ וְטוּעֵנָן לְאַחֲרָיו, וְאַחַר כֵּן מְמָלָא אֵת שֶׁל חֲטָאֵת, אֲלָא אַחֲרוֹנָה²¹.

1) בְּאֶפֶר מְקַלְהָ¹⁰ שְׁאִינוּ פְּלוּם. אֲבָל נוֹטֵל הוּא שְׁקָר לְמִלְאֵת הַמִּים אוֹ לְהוֹלִיכֵן. וּמְקַדְּשִׁין אוֹתָן בְּחֵנָם, וּמִזְהָ מִזְהָ הַמִּזְהָ בְּחֵנָם. הִיָּה הַמְּקַדֵּשׁ אוֹ הַמִּזְהָ יִזְקֵן¹¹ שְׁאִינוּ יָכוֹל לְהִלָּף עַל רְגָלָיו, וּבֵא הַטָּמֵא וּבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ לְהִלָּף עִמּוֹ בְּמִקּוֹם רְחוֹק לְקַדֵּשׁ אוֹ לְהַזִּית - הָרִי זֶה מְרַכִּיבוֹ עַל הַחֲמוֹר, וְנוֹתֵן שְׁקָרוֹ כְּפוּעֵל בְּטֵל שְׁבִטֵל מְאוֹתָהּ מְלֵאכָה שְׁבִטָלוֹ מִמֶּנָּה¹². וְכֵן אִם הִיָּה פֶהָן, וְהִיָּה טָמֵא¹³ בְּטָמֵאָה הַמוֹנְעָתוֹ מְלֵאכָל תְּרוּמָתוֹ¹⁴ בְּעַת שְׁלִיף עִמּוֹ לְהַזִּית אוֹ לְקַדֵּשׁ - הָרִי זֶה מְאָכִילוֹ וּמְשַׁקְהוֹ וְכִסּוֹ¹⁵; וְאִם בְּטָלוֹ מְמָלָכָה - נוֹתֵן לוֹ שְׁקָרוֹ כְּפוּעֵל בְּטֵל שֶׁל אוֹתָהּ מְלֵאכָה. שְׁפָל אֵלוֹ הַדְּבָרִים אִינֵן שְׁקָר שְׁנִשְׁתַּבַּר בְּקְדוּשׁ אוֹ בְּהַזְהָה, שְׁהָרִי לֹא הָרִיחַ פְּלוּם וְלֹא נָטַל אֲלָא כְּנִגְדַּ מַה שְׁהַפְסִיד.

(6) משנה, בכורות כט, א. (7) אם קיבל שכר כדי לקדש או להזות, לא נתקדשו המים וההזאה פסולה, בגמרא שם למדו זה מן המקרא. (8) גמרא, שם. (9) שפסולים לקידוש. (10) אפר עצים שרופים. (11) משנה, שם. (12) כפי שכר פועל בינוני שמנכים משכרו המלא את ערך מניעת טירחת העבודה. כלומר, שמים במה היה הפועל מסכים לקבל ולהיבטל ממלאכתו, ורק סכום זה מותר לו לקבל (רבינו בפירושו למשנה). (13) ההליכה תגרום לו טומאה. (14) וצריך לקנות חולין שמחירים גדול ממחיר תרומה שמתורת רק לכהנים בלבד. (15) רגילים היו לסוך גופם בשמן (מלשונו) - שהיא גם לשון המשנה - משמע שמאכילהו ומשקהו חנים, ולא נתבאר למה לא ינכה דמי תרומה).

ג. הַמְּמָלָא¹⁶ בְּאַחַת יָדוֹ וְעוֹשֶׂה מְלֵאכָה בְּיָדוֹ הָאַחֲרָת, או הַמְּמָלָא לוֹ וְלְאַחַר, או שְׁמָלָא לְשֵׁנִים בְּאַחַת¹⁷ - שְׁנִיָּהֵן פְּסוּלִין; שְׁהַמְּלוֹי מְלֵאכָה, וְנִמְצָא פֶל מְלוֹי מְשִׁנְיָהֶם פְּאֵלוֹ עֲשֶׂה עִמּוֹ מְלֵאכָה אַחֲרָת. וּכְבָר הוֹדְעָנוּ, שְׁהַמְּלֵאכָה פּוֹסְלָת בְּמִלּוֹי, בֵּין שְׁמָלָא לְעֲצָמוֹ בֵּין שְׁמָלָא לְאַחֲרִים.

(16) פרה פ"ז מ"ב. (17) אבל בזה אחר זה כשרים, כמבואר בה"ד.

ד. הַמְּמָלָא¹⁸ לְאַחֲרִים, אֲפֵלוֹ מְלֵא אֲלָף חֲבִיּוֹת זו אַחַר זוֹ לְאֲלָף בְּנֵי אָדָם¹⁹ - בְּלֶן כְּשֵׁרִים, וְכָל אֶחָד מִהֵן נוֹטֵל הַמִּים שֶׁלוֹ וּמְקַדְּשֵׁן. מְלֵא לְעֲצָמוֹ חֲבִית אַחַר חֲבִית: אִם נִתְפָּן לְקַבֵּץ כָּל חֲבִיּוֹת לְכָלִי אֶחָד וְלְהִשְׁלִיף עֲלֶיהֶן אֵת הָאֶפֶר וּמְקַדְּשֵׁן קְדוּשׁ אֶחָד - בְּלֶן כְּשֵׁרִים, שְׁהַכָּל מְלוֹי אֶחָד הוּא²⁰; אֲבָל אִם נִתְפָּן לְקַדֵּשׁ כָּל חֲבִית וְחֲבִית בְּפָנָיו עֲצָמָה - בְּלֶן פְּסוּלִין חוּץ מִן הָאַחֲרוֹנָה; שְׁהֵרְאוּנָה נְפִסְלָת בְּמְלֵאכָה שְׁעֲשֶׂה קִדְּשׁ שְׁיִקְדֵּשׁ, וְהוּא מְלוֹי הַשְּׁנֵנָה, וְכֵן הַשְּׁנֵנָה נְפִסְלָת בְּמִלּוֹי הַשְּׁלִישִׁית, וְאִין כְּשֵׁרָה אֲלָא אַחֲרוֹנָה²¹.

1 פְּדֵי שְׂלֵא יִתְעַסֵּק בְּמִלְאכָה³⁷ אַחַר הַמְּלוּיִים³⁸, וְנוֹתְנָם
2 לְפָנָיו³⁹ וְהוֹלִיךְ.

34 שם מ"ה. 35 צרכים פריים. 36 בזמנם היו ממלאים מים בנודות של עור, וקושרים את פיהם בחבל וכדומה, כדי שלא יישפכו. 37 מילוי המים לצרכיו הפריים. 38 של מי חטאת. 39 ואם נתן את מי החטאת לאחוריו - פסולים, לפי שכתבה תורה (במדבר יט, ט): "למשמרת", משמע שצריך לשומרם, ואם הם מאחוריו אינו יכול לשמרן שמירה מעולה (נראה שפסולים מדרבנן, ומדאורייתא מספיקה השמירה גם כשהמים לאחוריו. ראה לקמן פ"ה ה"ד).

3 ז. שְׁנַיִם⁴⁰ שֶׁהָיוּ מְמַלְאִין כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְעֶצְמוֹ
4 וְהַגְבִּיהוּ זֶה עַל זֶה⁴¹ וְנֹטֵל זֶה לְזֶה קוֹץ מִיָּדוֹ אוֹ מִגּוּפוֹ
5 בְּשַׁעַת מְלוּאוֹ⁴²: אִם מְלֵאוֹ שְׁנֵיהֶם לְקִדּוּשׁ אֶחָד⁴³ -
6 הַמִּים כְּשֵׁרִים⁴⁴; וְאִם מְלֵאוֹ לְקִדּוּשׁ כָּל אֶחָד לְעֶצְמוֹ -
7 זֶה שֶׁהַגְבִּיּהוּ אוֹ הוֹצִיא אֶת הַקּוֹץ פָּסֵל מִיָּמָיו⁴⁵.

40 שם מ"א. 41 עזרו זה לזה בהגבהת החביות. 42 והקוץ התחוב מפריע לו בעבודת המילוי. 43 לערב את המים וליתן את האפר על המים המעורבים. 44 מפני שכל המלאכות היו לצורך המילוי האחד. 45 מפני שעשה מלאכה בשעת המילוי שלא לצורך המילוי שלו.

8 ח. הַשּׂוֹאֵל⁴⁶ הִכֵּל לְמִלְאָת בּוֹ וּמְלֵא, וְנֹטֵל הַחֶבֶל
9 בְּיָדוֹ וּמִיָּמָיו עַל פִּתּוֹ, וּפָגַע בְּפַעֲלִים⁴⁷ בְּדַרְכּוֹ וְנָתַן
10 לָהֶן אֶת הַחֶבֶל כְּשֶׁהוּא מְהַלֵּךְ - כְּשֵׁרִין⁴⁸. וְאִם יָצָא
11 מִן הַדֶּרֶךְ כְּדֵי לְהוֹלִיךְ הַחֶבֶל לְפַעֲלִים - פָּסֵל אֶת
12 הַמִּים⁴⁹.

46 שם מ"ו. 47 שהשאילו את החבל. 48 הולכת החבל בלי הוספת דרך, אינה מלאכה. 49 ההליכה שלא לצורך המים - פוסלת.

13 ט. מִי שֶׁהָיָה מְמַלְאֵו⁵⁰ וּמְשַׁלֵּיךְ הַחֶבֶל שְׂמֵלֵא בּוֹ עַל
14 הָאָרֶץ, וְאַחַר שְׂמֵלֵא חִזַּר וְקִבֵּץ⁵¹ עַל יָדוֹ - פָּסֵל⁵².
15 וְאִם הָיָה דוֹלָה וּמְקַבֵּץ לְתוֹךְ יָדוֹ - הַמִּים כְּשֵׁרִים.

50 שם מ"ז. 51 כרך אותו סביב ידו. 52 אפשר היה לו לכורך על ידו אנב דליה, והוסיף עבודה ע"י השלכת החבל על הקרקע.

16 ל. הַמְּמַלְאֵא⁵³ וְנוֹתֵן לְחִבְיָתָא⁵⁴ עַד שִׁימְלֵאנָה מִיָּם,
17 וְהַצְנִיעַ אֶת הַחִבְיָתָא⁵⁵ שְׂלֵא תִשְׁבֹּר⁵⁶ בְּשַׁעַת שֶׁהָיָה
18 מְמַלְאֵא, אוֹ שֶׁפָּאָה עַל פִּיהָ עַל מְנַת לְנִגְבָה⁵⁷ לְמִלְאָת
19 בָּהּ - כְּשֵׁר, שֶׁהָיָה מְצַרֵּף הַמְּלוּי הוּא. אֲבָל אִם
20 הַצְנִיעָה אוֹ נִגְבָה כְּדֵי לְהוֹלִיךְ בָּהּ אֶת הַקִּדּוּשׁ⁵⁸ -
21 פָּסֵל, שֶׁהָיָה עֹשֶׂה מְלָאכָה שְׂאִינָה לְצַרֵּף הַמְּלוּי⁵⁹.
22 וְכֵן הַמְּמַלְאֵא וְנוֹתֵן לְשִׁקְתָּ, וּפְנָה חֲרָסִית מִן הַשִּׁקְתָּ
23 בְּשַׁעַת מְלוּי: אִם בְּשִׁבִיל שְׁתַּחֲזִיק מִיָּם רַבִּים -
24 כְּשֵׁרִים, שֶׁהָיָה זֶה צִרְף הַמְּלוּי; וְאִם בְּשִׁבִיל שְׂלֵא

53 שם מ"ח. 54 ממלא בדלי קטן, ומערה לתוך חבית גדולה על שתתמלא. אף-על-פי שהוא דולה כמה פעמים, הרי זה מילוי אחד. 55 להעמידה במקום שאין שם עוברים ושבים. 56 ברגלי אדם ובהמה. 57 להוציא ממנה את המים שלא נשאבו לשם מי חטאת. 58 את המים המקודשים. כשנתמלאה החבית, מפזר אפר פרה על המים ואחר הקידוש הזה הוא שואב ממנה פעם אחר פעם כפי צרכיו ונותן לחבית קטנה, ואם הצניע או נגב את החבית הקטנה כדי להוליך את המים המקודשים. 59 אלא לצורך קידוש או הזאה. 60 מוציא את המים מן השוקת.

יא. הַמְּמַלְאֵא⁶¹ דְּלֵי לְשִׁתּוֹת, וְנִמְלֵךְ וְחָשַׁב עָלָיו לְמִי
חֲטָאָת: אִם עַד שְׂלֵא הִגִּיעַ הַדְּלִי לְמִים חָשַׁב -
מְעַרָה⁶² וְאִינוֹ צָרִיף לְנִגְבָה⁶³; וְאִם מְשִׁהֲגִיעַ הַדְּלִי
לְמִים חָשַׁב - מְעַרָה וְצָרִיף לְנִגְבָה⁶⁴ וְאַחַר כֵּן יְמַלֵּא
בוֹ לְחֲטָאָת. שְׂלֵשֶׁל הַדְּלִי וְנִפְסַק הַחֶבֶל מְיָדוֹ⁶⁵, אִם
עַד שְׂלֵא הִגִּיעַ הַדְּלִי לְמִים חָשַׁב עָלָיו - מְעַרָה וְאִינוֹ
צָרִיף לְנִגְבָה⁶⁶. נִמְלֵךְ וְהוּא עוֹדְהוֹ בְּתוֹךְ הַמִּים⁶⁷ וְחָשַׁב
עָלָיו לְמִי חֲטָאָת - מְעַרָה וְאִינוֹ צָרִיף לְנִגְבָה⁶⁸. מִיָּם
שְׂמֵלֵאֵן לְמִי חֲטָאָת⁶⁹, וְאַחַר שֶׁנִּתְמַלֵּא⁷⁰ חָשַׁב עָלָיְהֶן
לְשִׁתּוֹתָן - כְּשִׁטָּה אֶת הַכְּלִי לְשִׁתּוֹת פָּסֵל הַמִּים⁷¹,
אִף עַל פִּי שְׂלֵא שִׁתָּה מִהֶן כְּלוּם.

61 תוספתא פרה פ"ה ה"ב, ויש בה גירסאות שונות, וגירסת רבינו ניכרת מתוך דבריו כאן. 62 שופך את המים ששאב. כלומר, הם פסולים למי חטאת, מפני שהורדת הדלי היתה שלא לשם מי חטאת. 63 המחשבה שלפני הגעת הדלי למים הועילה במקצת, שלא יצטרך לנגב את הדלי לפני שאיבת מים אחרים במחשבת קידוש (כסף-משנה). 64 המחשבה אחר שהגיע הדלי למים אינה מועילה כלום, ודין דלי זה ככל דלי שיש בו רטיבות מים פסולים שצריך ניגוב. 65 ונפל הדלי למים. 66 כמו בלא נפסק. 67 נמלך אחר שהגיע למים, ולפני שהוציאו. 68 ה'כסף משנה' גורס "וצריך לנגב". אולם אפשר לקיים גירסתנו: "ואינו צריך לנגב", וכן היא בדפוס רומי (ר"מ) וכן בכת"י תימן. והטעם, מפני שהוא לא הוריד את הדלי עד למים במחשבת שתיה אלא שנפל מאליו ע"י קריעת החבל, אנו רואים מחשבתו לשתיה כאילו נפסקה לפני הגעת הדלי למים. (אמנם לא ברור למה לא כלל את שני הדינים (עד שלא הגיע ואחר שהגיע) בכבא אחת, אולם גם לגירסת ה'כסף משנה' קשה למה לא כלל בכבא אחת דיני נפסק ולא נפסק, שהרי דינם שווה). 69 משנה, שם פ"ט, ד. 70 ולפני שנתקדשו. 71 המחשבה לבדה אינה פוסלת אלא עם מעשה ההטייה, כרבי יהושע במשנה שם. והטעם, מפני שהפסול הוא משום היסח הדעת משמירת המים לחטאת, וכל זמן שלא עשה מעשה אינו מסיח דעתו כי שמא יימלך ולא ישתה. לקמן (פ"ט הט"ו) יתבאר דין מים מקודשים.

יום שישי ד' סיון ה'תשע"ו

פָּרָק שְׁמִינִי

1 יבאר המתעסק בדבר אחר קודם שיתן האפר על המים,
2 דבר שאין בו משום מלאכה ועמד או בהיפך, הממלא מים
3 לקדשם ומסרם לאחר לשומרם ועשו הבעלים מלאכה, היו
4 שנים שומרים המים ועשה אחד מהם מלאכה, והמקדש
5 בידו אחת ועשה מלאכה באחרת, מילוי או קידוש שעשה
6 עמו מלאכה לעצמו או לאחד, האומר קדש או מלא לי
7 ואקדש ואמלא לך, אם אמר מלא לי ואקדש לך, וההולך
8 לקדש מה עושה.

1 א. מי שִׁהוּ מִיָּמָיו עַל כְּתָפוֹ וְעָמַד וְהוֹרָה הוֹרָאָה²
2 לְאַחֵרִים, או שָׁדָן דִּין, או שְׁחַלְצָה בְּפָנָיו³ או מֵאֵנָה⁴,
3 או שִׁהָרָא לְאַחֵרִים אֶת הַדְּרֵךְ⁵, או שִׁהָרַג נַחֲשׁ או
4 עֶקְרָב, או נָטַל אֶבְלֵי מִן הַשּׁוּק לְהַצְנִיעַם - הָרִי
5 הַמַּיִם פְּסוּלִין, שֶׁהָרִי נִתְעַסֵּק בְּדָבָר אַחֵר קֹדֶם שִׁיתֵן
6 הָאֵפֶר עַל הַמַּיִם. אָבָל אִם נָטַל הָאֶבְלִין לְאֶכְלָן
7 וְאֶכְלָן בְּשֶׁהוּא מְהַלֵּף, או שִׁהָרַג נַחֲשׁ או עֶקְרָב
8 הַמְעַבְּדִין אוֹתוֹ⁷ - הָרִי הַמַּיִם בְּשָׂרִים, שֶׁזֶה מִצְרָף
9 הוֹלֵכֵת הַמַּיִם⁸. זֶה הַפְּלִל: פֶּל דְּבָר שֶׁהוּא מְשׁוּם
10 מְלֵאכָה שֶׁעָשָׂהוּ קֹדֶם מִתֵּן הָאֵפֶר, בֵּין עָמַד בֵּין לֹא
11 עָמַד - פְּסִל; וְדָבָר שֶׁאִינוֹ מְשׁוּם מְלֵאכָה: אִם לֹא
12 עָמַד - בְּשָׂרִים, וְאִם עָמַד - פְּסִל. הִיָּה מְהַלֵּף בְּמַיִם
13 וּפְרָץ בְּשַׁעַת הַלּוּכּוֹ מְקוּם שִׁילֵף בּוֹ, אִף עַל פִּי
14 שֶׁפָּרַץ עַל מִנְתַּ לְגִדְרֵי⁹ - בְּשָׂרִים¹⁰; וְאִם גָּדַר קֹדֶם
15 שִׁיתֵן הָאֵפֶר - פְּסוּלִין¹¹. וְכֵן אִם קָצָה¹² פְּרוֹת לְאָכֹל,
16 אִף עַל פִּי שֶׁכּוֹנְתוֹ לְהַקְצוֹת¹³ אֶת הַשְּׂאֵר¹⁴ - בְּשָׂרִין;
17 וְאִם הִקְצָה קֹדֶם מִתֵּן הָאֵפֶר - פְּסִל¹⁵.

2 בענייני איסור והיתר. 3 השתתף כדיין בסידור
4 החליצה. 5 קטנה יתומה שהשיאוה אמה ואחיה, יכולה
6 למאן ולומר בפני עדים אינני רוצה בבעלי זה והנישוני
7 בטלים. 8 עד כאן המדובר בעמד, אבל אם עשה אחת
9 מאלה אגב הילוכו - המים כשרים. 10 אפילו אגב הילוך
11 וכן מתפרש הדין הבא "נטל אוכלין להצניעם". מפני ששני
12 אלה הם מלאכה ממש פוסלים אפילו לא עמד. 13 אינו
14 יכול להמשיך בדרכו מפני הסכנה. 15 נראה שרבינו
16 מכשיר בנחש ועקרב המעכבים אותו אפילו עמד.
17 כשיחזור בלי מי חטאת. 18 הפריצה היא לצורך
19 הולכת המים ואינה פוסלת אף על פי שהיא מלאכה, ואפילו
20 אם לא נתנו לו לפרוץ בלי התחייבות לגדור אחר כך את
21 הפריצה. 22 אף על פי שלא הוסיף על מה שהיה לפני
23 שפרץ, הרי היא מלאכה שלא לצורך המים (מהר"ם
24 מרוטנבורג בפירושו למשנה). 25 קצץ. 26 לקצוץ ויש
27 מפרשים לשטוח לייבוש. 28 את הפירות שנשאר על
29 העץ ובעל הפירות אינו נותן לו לאכול אם לא יתחייב
30 להקצות אותם אחר כך. 31 שמלאכה זו אינה לצורך
32 האכילה ממש.

18 ב. הִיָּה אוֹכֵל בְּשַׁעַת הוֹלֵכֵת הַמַּיִם וְהוֹתִיר, וְזָרַק מַה
19 שֶׁהוֹתִיר לְתַחַת הַתְּאֵנָה או לְתַחַת הַמְּקַצָּה¹⁶: אִם

20 נִתְפָּנָן שְׁלֹא יֵאבְדוּ הַפְּרוֹת - הָרִי הַמַּיִם פְּסוּלִין,
21 שֶׁהָרִי עָשָׂה מְלֵאכָה; וְאִם זָרְקָן לְפִי שֶׁאִין לוֹ צִרְף
22 בְּהֵן - הָרִי הַמַּיִם בְּשָׂרִין. הַמְּמַלֵּא מַיִם לְקַדְשׁוֹן וּמְסָרֵן
23 לְאַחֵר לְשׁוּמְרָן, וְעָשׂוּ הַבְּעֵלִים מְלֵאכָה - לֹא נִפְסְלוּ
24 הַמַּיִם, שֶׁהָרִי מְסָרֵן לְשׁוּמְרָ; וְאִם עָשָׂה הַשׁוּמְרָ
25 מְלֵאכָה - פְּסִל, שֶׁהָרִי הֵן בְּרִשׁוֹתוֹ וְהוּא נִכְנָס תַּחַת
26 הַבְּעֵלִים. הִיוּ שְׁנַיִם שׁוּמְרֵי אֶת הַמַּיִם וְעָשָׂה אֶחָד
27 מֵהֵן מְלֵאכָה - הַמַּיִם בְּשָׂרִים, שֶׁהָרִי הַשְּׁנַיִ מְשׁוּמְרָ;
28 חֲזַר הָרֵאשׁוֹן¹⁷ לְשׁוּמְרָ¹⁸ וְעָמַד הַשְּׁנַיִ וְעָשָׂה מְלֵאכָה
29 - הַמַּיִם בְּשָׂרִים¹⁹, עַד שֶׁיַּעֲשׂוּ פֶל הַשׁוּמְרֵי מְלֵאכָה
30 כְּפִאֲחַת²⁰.

16 מחצלת שיש לה לבזבו ונותנים בה תאנים לייבשן.
17 אחר שעשה מלאכה. 18 בעשיית מלאכה הוא מסיח
19 דעתו מן השמירה ולפיכך אומר רבינו "חזר לשמור".
20 אף על פי ששניהם עשו מלאכה בשעת שמירה.
21 אבל אם כל אחד עשה מלאכה בשעה אחרת - המים
22 כשרים שהרי לא נפסקה השמירה.

23 ג. הַמְּקַדֵּשׁ כְּפִאֲחַת יָדוֹ וְעָשָׂה מְלֵאכָה בְּשִׁנְיָה: אִם
24 לְעַצְמוֹ קֹדֶשׁ - פְּסִל, שֶׁהָרִי עָשָׂה מְלֵאכָה קֹדֶם מִתֵּן
25 אֵפֶר בְּמַיִם²¹; וְאִם לְחִבְרוֹ קֹדֶשׁ - הַמַּיִם בְּשָׂרִים,
26 שֶׁאִין זֶה פּוֹסֵל מִיָּמָיו שֶׁל חִבְרוֹ²² בְּמְלֵאכָה שֶׁעָשָׂה;
27 שֶׁאִין הַמְּלֵאכָה פּוֹסֵלֵת בְּקִדּוּשׁ²³ אֶלָּא בְּמַיִם, וְהוּא²⁴
28 שִׁיָּהִיָּה הַעוֹשֶׂה הַשׁוּמְרָ או הַבְּעֵלִים.

21 שהרי בשעה שלקח האפר לידו התחיל לעשות מלאכה.
22 [והר"ש מפרש הטעם, שמה קדמה המלאכה]. 23 חבירו
24 לא מסר לו כל פעולה במילוי המים אלא בקידוש, ומלאכה
25 פוסלת רק במילוי עד נתינת האפר. 26 ולפיכך אף על פי
27 שנמסרה לו פעולה בקידוש, אין מלאכתו פוסלת.
28 בתנאי. ובכן, מלאכה פוסלת רק אם קיימים שני התנאים
29 האמורים: א. אם נעשתה לפני נתינת האפר על המים; ב.
30 עשו את המלאכה הבעלים או מי שנמסרה לו השמירה על
31 המים.

32 ד. הַמְּקַדֵּשׁ לְעַצְמוֹ וְלְאַחֵר כְּפִאֲחַת - שְׁלוֹ פְּסוּל,
33 שֶׁהָרִי נִפְסְלוּ הַמַּיִם שֶׁל עַצְמוֹ²⁵ בְּעֵסֶק שְׁנִתְעַסֵּק
34 בְּקִדּוּשׁ חִבְרוֹ. אָבָל אִם קֹדֶשׁ לְשְׁנַיִם כְּפִאֲחַת - שְׁנִיָּהֵם
35 בְּשָׂרִין, שֶׁאִין מְלֵאכָתוֹ פּוֹסֵלֵת מִי אַחֵרִים.

25 לפני נתינת האפר.

36 ה. הַמְּמַלֵּא לְעַצְמוֹ בְּשִׁתֵּי יָדָיו²⁶ כְּפִאֲחַת: בְּקִדּוּשׁ
37 אֶחָד - פְּסוּל, בְּשְׁנֵי קִדּוּשִׁים - בְּשָׂרִין²⁷. קֹדֶשׁ לְעַצְמוֹ
38 בְּשִׁתֵּי יָדָיו כְּפִאֲחַת: בְּקִדּוּשׁ אֶחָד²⁸ - בְּשָׂרִים²⁹, בְּשְׁנֵי
39 קִדּוּשִׁין³⁰ - פְּסוּלִין³¹. מְלֵא וְקֹדֶשׁ בְּשִׁתֵּי יָדָיו כְּפִאֲחַת
40 לְעַצְמוֹ³² - שְׁנִיָּהֵן פְּסוּלִין³³. מְלֵא לְאַחֵר בְּשִׁתֵּי יָדָיו
41 כְּפִאֲחַת: בְּקִדּוּשׁ אֶחָד - בְּשָׂרִין, בְּשְׁנֵי קִדּוּשִׁין -
42 פְּסוּלִין³⁴. קֹדֶשׁ לְאַחֵר בְּשִׁתֵּי יָדָיו כְּפִאֲחַת, בֵּין בְּקִדּוּשׁ
43 אֶחָד בֵּין בְּשְׁנֵי קִדּוּשִׁין - שְׁנִיָּהֵן בְּשָׂרִים³⁵. מְלֵא
44 וְקֹדֶשׁ בְּשִׁתֵּי יָדָיו כְּפִאֲחַת לְאַחֵר - הַמְּלֵא פְּסוּל³⁶,

כאן רואים את מחשבתו למילוי שני כמלאכה. (45) הוא מתכוון רק למלא לחבירו אבל על מילוי בשביל עצמו אינו חושב כלל, שהרי מימיו כבר נתמלאו. והמדובר, כשקידש את מימיו לפני שהוא ממלא לחבירו, שאם לא קידשם עדיין, גם מימיו נפסלו, מפני שמילא לחבירו לפני נתינת האפר במים שלו.

ז. האומר לחבירו: קדש לי ואמלא לך - שניהן 18
בשריו; שהמלאכה אינה פוסלת הקדוש⁴⁶, והמילוי 19
בשכר מתר. מלא לי ואקדש לך - שניהן פסולין. 20
זה שמלא בתחלה פסול - שהרי הוא פממלא 21
ומקדש פאחת⁴⁷, ופסל המים במלאכה; וזה שקדש 22
באחרונה פסול - שהרי קדש בשכר, וכאלו החזיר 23
חוב שעליו. 24

(46) כמבואר למעלה הלכה ג, ולפיכך אין מחשבת המילוי פוסלת את הקידוש. וההבטחה למלא בשבילו אינה נחשבת כשכר, מפני שהמקדש אינו סומך עליה, שהרי אם זה יקיימה יפסול את מימיו שנתקדשו. (47) מחשבת הקידוש כקידוש, כמו במלא לי ואמלא לך.

ח. ההולך לקדש - הרי זה נוטל את המפתח ופותח 25
להוציא האפר, ונוטל קרדם אם צריך לחפור בו אפר 26
הפרה, ונוטל סלם ומוליף ממקום למקום להביא 27
האפר, וכשר⁴⁸. ואם משנטל האפר לקדש בו פסה 28
הפלי שהיה בו האפר או שהגיה⁴⁹ את הדלת או 29
שזקף את הפלי⁵⁰ בארץ קדם שישליף האפר למים 30
- פסל המים⁵¹; אבל האפר פשר לקדש בו מים 31
אחרים. זקף את הפלי שיש בו האפר בידו כדי שלא 32
יתפזר⁵² - פשרים, מפני שאי אפשר; שהרי אם 33
הניחו בארץ - פסל, ואם פסוהו - פסל⁵³. נוטל את 34
האפר וראה שהוא מרבה והחזיר ממנו⁵⁴ - כשר⁵⁵. 35
נתן האפר על המים וראה שהוא מרבה ונטל ממנו 36
לקדש מים אחרים - כשר⁵⁶. קרסם⁵⁷ עלה זית 37
לחתות בו האפר⁵⁸; אם בשביל שלא יחזיק אפר 38
הרבה⁵⁹ - פסל⁶⁰, ואם בשביל שיפנס האפר בפלי⁶¹ 39
- כשר⁶². 40

(48) שכל אלה הם לצורך הקידוש. (49) סגר. (50) שנטל ממנו את האפר. (51) כל אלה הם לצורך האפר ולא בשביל קידוש זה ואם כן עשה מלאכה לפני נתינת האפר על המים. (52) כשהוא שופך את האפר על המים הוא מטה את הכלי שהאפר בו (במשנה: שופרת) ואם לא יזקפנו יתפזר האפר שבו. (53) המשך הנימוק למה שאמר: "אי אפשר". הדין עצמו, שאם כיסהו פסול, נאמר כבר למעלה. (54) לפני נתינתו על המים. (55) שהחזרת האפר לשופרת אינה מלאכה (כסף משנה בשם הר"ש). (56) מפני שמלאכה אינה פוסלת אחר נתינת האפר על המים. (57) קטף (ויש מפרשים: חתך והתאימו לשופרת). (58) עשהו כעין מרזב והכניסו לשופרת, כדי שהאפר יעבור על פניו. (59) שלא יפול הרבה אפר לתוך המים.

והקדוש פשר³⁷. זה הפלל: פל מלוי שעשה עמו 1
מלאכה, בין שמלא לעצמו בין שמלא לאחר - 2
פסול. וכל מים שנתמלאו בהלכתן ועשה מלאכה 3
קדם שיתן את האפר: אם היו המים שלו - הרי הן 4
פסולין, ואם היו של אחר - כשרין. וכל דבר 5
שבידו³⁸ ועשה מלאכה, בין שיש שם שומר שאינו 6
עושה מלאכה בין שאין [שם] שומר - פסול³⁹; 7
ודבר שאינו בידו ועשה מלאכה: אם יש [שם] 8
שומר - לא פסול⁴⁰, אם אין שם שומר - פסול⁴¹. 9

(26) שתי חביות. (27) הכסף משנה גורס: "בקידוש אחד כשר בשני קידושין פסול" ומפרש, בקידוש אחד - כשנתכוון לקבץ כל המים לכלי אחד ולקדשם - כשר, שהרי אפילו מלא בזה אחר זה - כשרים (כלמעלה פרק ז הלכה ד), אבל בשני קידושין - לקדש כל חבית בפני עצמה - שניהם פסולים, מפני שמילוי שני פוסל את הראשון ואין אנו יודעים איזו חבית קדמה. (28) הטיל אפר בשתי ידי לחבית אחת. (29) מפני שקידוש אחד הוא ואפילו קדמה יד אחת לשנייה אין בכך כלום, כאילו הטיל בידו אחת קימעה קימעה. (30) הטיל אפר לשתי חביות כאחת. (31) שקידוש הראשון פוסל את המים שבחבית השנייה ואין אנו יודעים איזו ראשונה. [נתבאר כבר (פרק ז הלכה ה), שלעצמו פוסל הקידוש את המילוי]. (32) מלא חבית וקידש חבית שמילאה קודם. (33) שמא קדם מילוי השנייה לקידוש הראשונה ונפסלה הראשונה על ידי מילוי השנייה, והשנייה נפסלה על ידי קידוש הראשונה. (34) במילוי אין הברל בין לעצמו ובין לאחרים, שמלאכת הממלא פוסלת אפילו לאחרים, כמו שנתבאר למעלה. (35) כמו קידש לשניים כאחת בהלכה ד. (36) שמא קדם לו הקידוש. (37) שאפילו קדם המילוי לקידוש, לא נפסל כמו שנתבאר בהלכה ג. (38) אף על פי שאינו שלו אלא חבירו מסר לו. (39) פיסול המלאכה אינו תלוי בהיסח הדעת משמירת המים אלא פיסול בפני עצמו הוא (ודעת הראב"ד שמלאכה פוסלת מפני היסח הדעת). (40) מלאכה אינה פוסלת בשל אחרים, והיסח הדעת אין כאן שהרי יש שומר אחר. (41) בשעת עשיית המלאכה הוא מסיח דעתו מן השמירה.

ו. האומר לחבירו: קדש לי ואקדש לך, וקדשו זה 10
לזה - הראשון פשר, והשני פסול, שהרי קדש 11
בשכר⁴². אמר לו: מלא לי ואמלא לך, ומלאו זה 12
לזה - הראשון פסול, הואיל וכונתו ששמלא לו 13
חברו חלף מלוי זה, הרי זה פממלא לו ולאחר⁴³ 14
שהן פסולין⁴⁴; והשני פשר, שהמילוי בשכר מתר, 15
והרי לא עשה מלאכה אחר שמלא, ואין בכונתו 16
מלוי אחר⁴⁵. 17

(42) ונתבאר למעלה (פרק ז הלכה ב) שקידוש בשכר - פסול. והקידוש הראשון כשר מפני שבשעה שקידש לא יקבל כלום בשכרו וגם לא יקבל כל שכר, שהרי הקידוש השני יהיה פסול. (43) בבת אחת. (44) כלמעלה פרק ז הלכה ג, מפני שכל מילוי הוא מלאכה לגבי מילוי שני. וגם

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מְקַדְּשִׁין בּוֹ פְּעַם שְׁנֵי־יָמִים¹⁴, וְאֵף עַל פִּי שְׁנֵי־יָמִים. וְאֵפֶלֶוּ
נִשְׁבְּהָ הָרוּחַ וְנִתְּנָה אֶת הָאֵפֶר עַל גְּבֵי הַמַּיִם¹⁵ - אֵינּוּ
מִנְגַּבּוּ וּמְקַדְּשִׁין בּוֹ.

60) שהרי מלאכה זו אינה לצורך קידוש זה, אלא לקמץ אפר. 61) כשיטה את השפופרת שהאפר בה, לא יתפור האפר חוץ לכלי שהמים בו, אלא יפול לתוכו. 62) מעשה זה הוא לצורך הקידוש.

פָּרָק תְּשִׁיעִי

1) יבאר כיצד מקדשים המים באפר פרה, ואם צריך כוונה לקידוש כו', קידוש פחות מכשיעור בכלי זה ופחות מכשיעור בכלי אחר, אפר שנגע במים אם מקדשים ממנו פעם שנית. וכלי קטן שהוא בכלי גדול שהם מלאים מים, היה ספוג במים בעת שנתן האפר ושתי שוקתות שבאבן אחת שנתנו אפר לאחת מהן, שתי אבנים שהקיפן זו לזו ועשאן שוקת, ומים מקודשים שנתערבו בהם מים אחרים, המטביל כלי לחטאת במים שאינם ראויים לקדש, מים מקודשים שנפלו לתוכם שרצים ורמשים או ששתתה מהם בהמה או חיה, מי חטאת או אפר חטאת שנשתנו מראיהם, החושב על מי חטאת לשתותם, מים שהניחם מגולים ומצאם מכוסים או איפכא, המוסר מים מקודשים לטמא לשמרם.

11) זבחים צג, ב. 12) פרה פ"ו מ"ב. 13) אפר שלא נרטב במים. 14) כחכמים, שם. 15) ואמרנו למעלה (ה"ב) שאין המים מקודשים, אף-על-פי-כן נפסל האפר לקידוש. רבינו למד דין זה מדבריהם של חכמים במשנתנו, שאמרו: כל שנגע במים אין מקדשים בו, ומשמע אפילו לא נתקדשו המים.

ד. פְּלִי קִטְּוִן¹⁶ שֶׁהִיָּה בְּתוֹךְ כְּלֵי גְדוֹל וְהָן מְלֵאִין מַיִם
וְהַמַּיִם מְעַרְבִין - בִּיּוֹן שְׁנֵי־יָמִים הָאֵפֶר בְּמַיִם שֶׁבְּכֵלֵי
הַגְּדוֹל נִתְּקַדְּשׁוּ כָּל הַמַּיִם שֶׁבְּתוֹךְ הַכְּלֵי הַקָּטָן; וְאֵף
עַל פִּי שֶׁהִיָּה פִּיּוֹ צַר בְּיֹתֵר וְלֹא נִכְנַס לוֹ אֵפֶר, שֶׁהָרִי
הַמַּיִם כֵּלָן מְעַרְבִין.

16) שם משנה ג.

ה. הִיָּה סְפוּג¹⁷ בְּתוֹךְ הַמַּיִם בְּעֵת שְׁנֵי־יָמִים הָאֵפֶר - הָרִי
הַמַּיִם שֶׁבְּסְפוּג פְּסוּלִין, מִפְּנֵי שְׁאִינֵן בְּכֵלֵי¹⁸. כִּי־צִד
יַעֲשֶׂה? זוֹלָף אֶת כָּל הַמַּיִם עַד שֶׁמִּגִּיעַ לְסְפוּג, וְלֹא
יִגַּע בְּסְפוּג. וְאִם נִגַּע בְּסְפוּג, אֵף עַל פִּי שֶׁהַמַּיִם צָפִין
עַל גְּבִיּוֹ כָּל שֶׁהָרִי¹⁹ - פְּסוּלִין, מִפְּנֵי שֶׁהַמַּיִם שֶׁבְּסְפוּג
יּוֹצְאִין²⁰ וּמִתְעַרְבִין בְּמַיִם הַכְּשֵׁרִין. נִפְּל סְפוּג לְתוֹךְ
הַמַּיִם הַמְּקַדְּשִׁין - נוֹטְלוֹ²¹ וְסוּחֲטוֹ חוּץ לְכֵלֵי,
וְהַמַּיִם שֶׁבְּכֵלֵי כְּשֵׁרִין²².

17) שם. 18) והתורה אמרה: אל כלי. 19) פירוש, בכל כמות שהיא, אפילו הרבה. 20) ע"י לחץ קל. 21) מוציאו מן המים, ואינו חושש שמא יצאו מים ע"י סחיטה קלה. 22) אבל המים שנסחטו - פסולים. הכסף-משנה בשם הר"י קורקוס מנמק: גזרו משום נפל קודם קידוש, ולא החמירו כל-כך לאסור הנגיעה בספוג. ועוד נימוק: כי המים שאינם יוצאים אלא ע"י סחיטה, הרי הם כנשפכו מן הכלי. מקור דין זה בתוספתא פרה פ"ה ה"ה (נפלו שיבושים בתוספתא זו, וגירסת רבינו היא כמו בספרים שלפנינו).

ו. שְׁתֵּי²³ שְׁקִתוֹת²⁴ שֶׁבְּאֲבָן²⁵ אַחַת שְׁנֵי־יָמִים הָאֵפֶר
לְתוֹךְ אַחַת מֵהֶן - אֵין הַמַּיִם שֶׁבְּשְׁנֵי־יָמִים מְקַדְּשִׁין. וְאִם
הָיוּ נִקְבּוֹת זֹו לְזוֹ²⁶ כִּשְׁפּוֹפֶרֶת הַבּוֹד²⁷, או שֶׁהָיוּ
הַמַּיִם צָפִין עַל גְּבִיּוֹת²⁸ אֵפֶלֶוּ בְּקִלְפַת הַשּׁוֹם, וְנִתְּן
אֵפֶר לְאַחַת מֵהֶן - הָרִי הַמַּיִם שֶׁבְּשְׁנֵי־יָמִים מְקַדְּשִׁין²⁹.

23) משנה שם פ"ה, ת. 24) שני בתי קיבול חצובים. 25) לא מחוברת בקרקע. 26) היה נקב במחיצה שבין שתי השקתות, והמים עוברים דרכן מאחת לשניה. 27) כשרוצים לשפוך המשקין שבנודות של עור, נותנים שפופרת לתוך פיו וקושרים אותו יפה, כדי שלא יזלפו המשקין מן הצדדים. ושיעורה כעובי "שתי אצבעות חוזרות למקומן". פירוש, שאפשר להכניס בנקב שתי אצבעות

א. כִּי־צִד מְקַדְּשִׁין² אֶת הַמַּיִם בְּאֵפֶר הַפְּרָה? נוֹתֵן אֶת
הַמַּיִם שְׁנֵי־יָמִים לְשֵׁם מִי חֲטָאת בְּכֵלֵי, וְנוֹתֵן אֵפֶר
עַל פְּנֵי הַמַּיִם כְּדֵי שֶׁיִּרְאֶה עַל פְּנֵי הַמַּיִם, אֵף עַל פִּי
שֶׁהִיא חֲבִית גְּדוֹלָה מְלֵאָה מַיִם³, וּמְעַרְבֵי הַכֵּל. וְאִם
נִתְּן הָאֵפֶר תְּחִלָּה וְאַחַר כֵּן נִתְּן עֲלֵיו הַמַּיִם - פְּסוּל⁴.
וּמַהוּ זֶה שְׁנֵי־יָמִים בְּתוֹךְ: וְנִתְּן עֲלֵיו מַיִם חֲיִים? כְּדֵי
לְעַרְבֵי אֶת הָאֵפֶר בְּמַיִם⁶.

2) סוטה טז, ב. 3) אינו צריך לתת יותר מכדי שייראה על פני המים. 4) כחכמים שם, נגד דעת ר' שמעון. 5) ומשמע שנותן המים על האפר. 6) אחר נתינת האפר על המים, יערב הכול ויהיו מים על האפר. שם מבואר, שחכמים אומרים "אל כלי" דווקא. פירוש, כתוב בתורה "מים חיים אל כלי", משמע שהמים ניתנים ישר אל הכלי ולא אל האפר.

ב. הַמְּקַדְּשִׁין צְרִיף שֶׁיִּתְּפֹנֵן וְיִתֵּן הָאֵפֶר בְּיָדוֹ עַל
הַמַּיִם; שְׁנֵי־יָמִים: וְלִקְחוֹ לְטִמְאָה - עַד שֶׁיִּהְיֶה מִתְּפֹנֵן
לְקִדּוּשׁ וְלִמְלוֹי וְלִהְזִיָּה⁸. אֲבָל אִם נִפְּל הָאֵפֶר מִן
הַכֵּלֵי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ הָאֵפֶר לְתוֹךְ הַמַּיִם, או שֶׁנִּטְלָה הָאֵפֶר
בְּיָדוֹ וְיִדְּכּוּ חֲבֵרוֹ אוֹ הָרוּחַ וְנִפְּל הָאֵפֶר מִיָּדוֹ עַל
הַמַּיִם, או שֶׁנִּפְּל הָאֵפֶר מִיָּדוֹ עַל צִד הַכֵּלֵי אוֹ עַל
יָדוֹ וְאַחַר כֵּן נִפְּל לַמַּיִם - הָרִי זֶה פְּסוּל¹⁰.

7) תוספתא פ"ו ה"ג. 8) "ולקחו לטמא", משמע שהלקיחה תהיה לשם טהרת הטמא. וכן שאר הפעולות. 9) משנה פרה פ"ו, מ"א. 10) מפני שנאמר "ולקחו... ונתן", משמע מה שלקח, יתן הוא עצמו.

ג. קִדְּשִׁי¹¹ פְּחוֹת מְקַדְּשִׁי הַזָּאָה בְּכֵלֵי זֶה וּפְחוֹת מְקַדְּשִׁי
הַזָּאָה בְּכֵלֵי אַחֵר - לֹא נִתְּקַדְּשׁוּ. הִיָּה הָאֵפֶר¹² צָף עַל
פְּנֵי הַמַּיִם וְכִנְסוּ מִמֶּנּוּ מִלְּמַעְלָה¹³ וְקִדְּשׁוּ בּוֹ מַיִם
אַחֲרֵים - הָרִי אֵלּוֹ מְקַדְּשִׁין; וְכֵל שֶׁנִּגַּע בְּמַיִם - אֵין

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי ד' סיון - ספר טהרה - הלכות פרה אדומה קכו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ט. המטביל⁴⁴ פלי לתטאת במים שאינן ראויין לקדש⁴⁵ - צריך לנגב⁴⁶ ואחר כך יקדש בו. הטבילו במים הראויין לקדש - אינו צריך לנגב⁴⁷. ואם הטבילו לאסוף בו מים מקדשין - בין כך ובין כך צריך לנגב⁴⁸.

44) שם פ"ה מ"ב. כל הכלים צריכים טבילה לפני שמשמשים בהם למי חטאת. (45) שאינם מים חיים. ראה למעלה פ"ו. (46) כדי להעביר את לחלוחית המים הפסולים שעל דופני הכלי. (47) ואף-על-פי שצריכים מילוי לשם קידוש, לא הקפידו על הלחלוחית כמו במים פסולים. ועוד, מפני שהטבילו לצרכי חטאת, הרי זה כמו לשם מילוי (תפארת ישראל). (48) מפני שתערובת מים שאינם מקודשים במקודשים - פוסלת בכל שהיא.

י. קרויה⁴⁹ שהטבילה במים הראויין לקדש⁵⁰ - מקדשין בה⁵¹; אבל אין אוספין לתוכה מי חטאת⁵², מפני שהמים שהטבילה בהן נבלעים בתוכה ויוצאין ומתערבין במי חטאת ופוסלין אותן. נטמאת והטבילה - אין מקדשין בה⁵³, שהמשקין הטמאין הנבלעין בגופה יצאו ויתערבו במים שמקדשין אותן בתוכה.

49) דלעת שהוציאו את מה שבתוכה, ונשארה הקליפה העבה, וראויה לשאוב בה מים. ומפני שהיא גוף ספוגי, נבלעים בה מים ונפלטים ממנה (שם מ"ג). (50) במשניות שבידינו, הגירסא "במים שאין ראויים לקדש". ורבינו גורס "הראויים". (51) ואין חוששים שמא ספגה מים אגב טבילה, ולא נשאבו לשם מי חטאת, ונפלטים לתוך המים העומדים לקידוש. אבל אם הטבילה במים שאינם ראויים לקדש - חוששים (ראה ההלכה הקודמת בדין ניגוב). (52) החמירו בתערובת שאינם מקודשים במקודשים, יותר מתערובת מים שנשאבו שלא לשם מילוי. (53) בטומאה החמירו יותר (כסף-משנה).

יא. מים מקדשין⁵⁴ שנפל לתוכן שקציע ורמשים ונתבקעו או שנשתנו מראיהן⁵⁵ - פסולין⁵⁶. אפלו היו יבשים⁵⁷ ביותר, כגון הנמלה והדירה והפנה שבתבואה. נפל לתוכה חפושין⁵⁸, אף על פי שלא נתבקעו ולא נשתנו מראיהן - הרי המים פסולין, מפני שהיא כשפופרת⁵⁹ והמים נכנסין בתוכה ויוצאין מתוכה עם הלחה שבה.

54) שם פ"ט מ"ב. (55) של המים, ואף-על-פי שלא נתבקעו. (56) שינוי מראה המים מוכיח שנפלטה לתוכם ליחותם של בעלי החיים. (57) מטבעם, ועורם קשה. (58) תולעת שחורה בעלת כנפים קשות סוככות על כנפים דקות. (59) פיה, וכן מקום יציאתה רחבים והמעץ ישר.

יב. מים מקדשין⁶⁰ ששפתת מהן בהמה או חיה - פסולין⁶¹. וכן פל העופות - פסולין; חוץ מן היונה, מפני שהיא מוצצת⁶² ואין ריר יוצא מפיה ומתערב במים. וכן פל השרצים⁶³ ששתו - אינן פסולין; חוץ

(אצבע ואמה) ולסבב אותן ברוח. (28) על גבי המחיצה המפרידה ביניהן, ונמצאו שתיהן מחוברות במים הצפים. (29) מפני שהן ככלי אחד.

ז. שתי אבנים³⁰ שהקיפן זו לזו ועשאן שקת³¹, וכן שתי ערבות³², וכן שקת שגחלקה, ונתן אפר בחלק אחד מהן - המים שביניהן³³ אינן מקדשין³⁴. ואם חפרן בסיד או בגפסיס³⁵ והם יכולות להגטל פאחת - המים שביניהן מקדשין³⁶.

30) שם מ"ט. (31) כגון שבשתיהן היתה חציבה פתוחה מצד אחד ופתוחה מלמעלה, וכשהסמיכן זו לזו נוצרה שוקת. (32) כלומר, שברי עריבות (ראב"ד). (33) שכנגד החריץ שביניהן. והמדובר כשחיברן בטיט, ואם יטול לידו חלק אחד תשבר השוקת. אולם אין המים יוצאים דרך הסדק, ולפיכך המים שבשוקת מקודשים, ואם לא חיברם כלל, אין כאן כלי וכל הקידוש פסול (כסף-משנה). (34) מפני שמקום החריץ משתייך גם לחצייה השני של השוקת שמימיה נתקדשו, אבל אם נתן אפר בשני החלקים - נתקדשו גם המים שבחריץ. (35) בהרבה לשונות לועזיות - גיפס. (36) אפילו אם נתן האפר רק בחלק אחד.

ח. מים מקדשין³⁷ שנתערבו בהן מים אחרים פל שהוא, אפלו מים שנתמלאו לקדוש - הרי אלו פסולין³⁸. וכן אם ירד לתוכן טל³⁹ - הרי אלו פסולין. נפל לתוכן משקין⁴⁰ ומי פרות - יצרה הכל, וצריך לנגב הפלי ואחר כך יתן לתוכו מים מקדשין אחרים. נפל לתוכן דיו קומוס⁴¹ ונקננתום⁴² וכל דבר שהוא רושם - יצרה ואין צריך לנגב⁴³; שאם ישאר שם דבר הרושם, הרי הוא נראה.

37) שם פ"ט מ"א. (38) בפרה החמירו שלא יתבטלו המים הפסולים בכשרים. [פסק כחכמים, ונימוקם נתבאר בזבחים פ, א, שהזאה צריכה שיעור, וכאן אין שיעור מלא מפני שמים פסולים מעורבים בהם, ואפילו אם יזה פעמיים לא יועיל מפני שהזאות אינן מצטרפות. ואף-על-פי שרבינו (לקמן פ"י ה"ז) פסק שאם נפלה הזאה כל שהיא על הטמא נטהר, מודה הוא שעל האזוב שבו מזים - צריך להיות שיעור (הר"י קורקוס)]. (39) נגד דעת ר' אליעזר, האומר "יניחנה בחמה והטל עולה". (40) המונח "משקין" בכל הספרות התלמודית, פירושו שבעת המשקין: מים, חלב, שמן, טל, יין, דם, ודבש דבורים. אבל מיצים הנסחטים מפירות, חוץ מזיתים וענבים, נקראים "מי פירות", וגם כאן כן. ויוצא מזה, שגם בנפלו מים או טל, צריך לערות ולנגב כשרוצה לקדש מים אחרים באותו כלי. ולמה כתב רבינו בבבא ראשונה סתם "פסולים"? מפני ששם בא להשמיענו דין המים המקודשים, שהלכה כחכמים נגד ר' אליעזר שאמר: יזה שתי הזיות. ובנוגע לעירוי וניגוב, סמך על מה שיתבאר בבבא שניה (תפארת ישראל, בועז אות ג). (41) שרף-אילן צובע. (42) מים מכילים חלקיקי נחושת, ועושים מהם צבע. (43) אם לא נשארו רשמי צבע על דופני הכלי. ואם נשארו צריך להסירם, והניגוב לא יועיל.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

1 מן החלדה, מפני שהיא מלקקת בלשונה, ונמצאת
2 הלחה יוצאה מפיה למים.

1 ז. המוסר⁷⁹ מים מקדשין או מים שנתמלאו לקדוש
24 לטמא לשמן - הרי אלו פסולין⁸⁰.

(79 שם פ"ז מ"י. 80) טמא אינו שומר כראוי מן הטומאה.

25 יח. שנים⁸¹ שהיו שומרין את המים ונטמא אחד
26 מהן - פשרים, מפני שהן ברשותו של שני⁸². טהר
27 ויחזר לשמר ונטמא השני - פשרים, מפני שהן
28 ברשותו של ראשון⁸³. נטמאו שניהן כאחת - המים
29 פסולין⁸⁴.

(81 שם פ"ח מ"א. 82) השני שומר עליהם. (83) שחזר
לטהרתו. (84) מפני שאין להם שומר טהור. [דינים דומים
נתבארו למעלה (פ"ח ה"ב)].

פרק עשירי

(1) יבאר הממלא מים לקידוש אם צריך שיהיה הוא בעצמו
המקדש והמזה, אם ממלא ומקדש אדם מים ומניחם אצלו
ואם מוליכם ממקום למקום, אם יולידם בנהר ובספינה,
ומים שנתקדשו אם מפשיל הכלי לאחוריו, מי חטאת
ששקלם במשקל, ומי הוא כשר להזות, המזה וזה שמזין
עליו אם צריך כוונה, ואם צריך טבילת האיזוב לכל הדיעה.

30 א. הממלא² מים לקדוש - אינו צריך שיהיה הוא
31 עצמו המקדש והמזה, אלא מקדש אחד ומזה אחד.
32 וכן ממלא אדם בכלי ומערה מפלי לכלי³ ומקדש
33 בכלי אחר, ומערה המים המקדשין מפלי לכלי
34 ומזה מפלי אחר.

(2) יומא מג, א. (3) תוספתא פרה פ"ט ה"א, וכן משמע
בכמה משניות במס' פרה.

35 ב. ממלא אדם⁴ מים ומניחן אצלו בלא קדוש כל
36 זמן שירצה ואין בכף כלום, ומוליכן ממקום למקום
37 ומעיר לעיר, ונותן עליהן אפר ומקדשן בכל עת
38 שירצה. וכן המים המקדשין מניחן אדם אצלו ימים
39 ושנים ומזה מהן בכל יום שהוא צריך עד שיפסמו,
40 ומוליכן ממקום למקום ומעיר לעיר. ומשמר אדם
41 אפר פרה אצלו ומוליכו⁵ ממקום למקום ומעיר
42 לעיר. פעם אחת⁶ הולידו פלי שהיה בו מי חטאת
43 בספינה בדרך, ונמצא פזית מן המות בקרקע
44 הספינה ונטמאו המים. באותה שעה גזרו בית דין
45 הגדול, שאין מעבירין מי חטאת ולא אפר חטאת
46 בנהר⁷ ובספינה, ולא ישיטם על פני המים, ולא
47 יעמד בצד הנהר מפאן ויזרקם לצד השני. אבל
48 עובר הוא אדם במים עד צוארו⁸ וכידו אפר פרה
49 או מים מקדשין. וכן אדם וכלים הריקנים שהן
50 טהורין לחטאת, ומים שנתמלאו לחטאת ועדין לא
51 נתקדשו - מעבירין אותם בנהר בספינה⁹.

(4) תוספתא חגיגה פ"ג, ט. (5) בכת"י תימן: ומוליכו.
(6) חגיגה כג, א. (7) כחכמים, שם. ובמשנה פרה פ"ט מ"ה,

(60) שם מ"ג. (61) מפני שמים מעורבים בריר, ניגרים
מפיהן וחוזרים לכלי (רבינו במשנה). (62) כשהיא שותה,
פותחת את פיה קימעה ומוצצת. (63) שמונת השרצים
האמורים בתורה (ויקרא יא, כט - ל): החולד (חולדה)
והעכבר והצב והאנקה והכח והלטאה והחומט והתנשמת.

3 יג. מי חטאת⁶⁴ שנשפנו מראיהן⁶⁵ מחמת עצמן -
4 פשרים; נשפנו מחמת עצמן⁶⁶ - פסולין. הגלדיד⁶⁷
5 ויחזרו ונמחו - פשרים⁶⁸. אפלו נמחו⁶⁹ בחמה.
6 אבל אם המחן באור - פסולין.

(64) מים מקודשים ומי חטאת היינו הך, אלא שרבינו נקט
לשונם של המקורות שמהם שאב. (65) תוספתא פרה פ"ט
ה"ה. (66) עשן מעכיר את המים. (67) קרשו מפני הקור.
(68) שם. (69) חימום טבעי, לא בידי אדם - דינו כמו נימוח
מאילו.

7 יד. אפר חטאת⁷⁰ שנשפנו מראיו מחמת עצמו או
8 מחמת עצמן - פשר⁷¹. נשפנו מחמת אבק, או שנפל
9 לתוכו סיד או גפסיס, או שנתערב בו אפר מקלה⁷²
10 כל שהוא - הרי זה פסול.

(70) שם. (71) מפני שעשן אינו דבר זר לגבי אפר.
(72) אפר פשוט, שלא משריפת פרה אדומה.

11 טו. החושב⁷³ על מי חטאת לשותתן - לא פסול,
12 עד שישתה מהן⁷⁴. ואם שפף מן הפלי לתוך גרונו
13 ולא נגעה שפתו במים שבפלי - לא פסול⁷⁵.

(73) משנה פרה פ"ט, ד. (74) כר' יוסי בשיטתו של ר'
יהושע. והטעם, מפני שהמים כבר מקודשים אינו מסיח
דעתו מהם, אולי יחזור בו ברגע האחרון. אבל אם שתה
פסלם, מפני הרוק שבפיו, כמו בעלי חיים אחרים (ראה
למעלה סוף פ"ז דין מים שאינם מקודשים). (75) את המים
שנשארו בכלי. שם: ואם גרגר כשר. והטעם, זהירותו שלא
לנגוע בשפתיו במים, מוכיחה שלא הסיח דעתו לגמרי,
וחשב על הכשרן של המים שישארו.

14 טז. פלי⁷⁶ שיש בו מים מקדשין שהניחו מגלה ובא
15 ומצאו מכסה - הרי אלו פסולין; שטמא אדם שאינו
16 טהור לחטאת נבע בהן, שהרי אדם פסוהו בודאי.
17 הניחו מכסה ובא ומצאו מגלה: אם יכולה
18 החלדה⁷⁷ לשתות ממנו או שירד לו טל בלילה -
19 פסולין, ואם לאו - פשרין. מפני שיש פאן שמי
20 ספקות: ספק אדם גלה או בהמה חיה ורמש; ואם
21 תמצא לומר אדם גלה, שטמא היה טהור⁷⁸ לחטאת
22 או לא.

(76) שם פ"א מ"א. (77) הפוסלת בשתייתה (ראה למעלה
ה"ב). (78) ושני ספקות להתיר - מותר בין באיסור והיתר,
ובין בטומאה וטהרה.

"למשמרת למי נדה". יוצא מזה שמלאכה במים עצמם פוסלת אפילו במקודשים, ומה שאמרו שמלאכה אינה פוסלת אחר הקידוש, הכוונה אם עשה מלאכה אחרת בשעת עיסוקו במים (ראה 'מנחת חינוך' מצוה שצט). (19) נתבאר למעלה פ"א הי"ג, ופ"ד, וכפלו דברים אלו כאן במקומן של ההלכות הנוגעות לבני אדם העוסקים במי חטאת.

20 ו. הפל בשריניו²⁰ להזות, חוץ מאשה וטמטום
21 ואנדורגיניוס²¹ [וחרש שוטה] וקטן שאין בו דעת²²;
22 אבל קטן שיש בו דעת - פשר להזות. והערל פשר
23 להזות, שאין הערל טמא. קטן שיש בו דעת שהזה
24 והאשה מסעדתו²³, כגון שאחזה לו המים בידו -
25 הזאתו פשרה, ובלבד שלא תאחזו בידו בשעת הזאה.
26 ואם אחזה בידו בשעת הזאתו - פסולה.

(20) פרה פי"ב מ"י. (21) שהם ספק אשה. (22) במשנה: "ותינוק שאין בו דעת". (ביומא מג, א - דרשו מן הכתוב, שקטן כשר להזות אף-על-פי שהוא פסול למילוי מים ולאיסוף אפר. ומובן שהכשירו רק קטן שיש בו דעת, שהרי הזאה צריכה כוונה (לקמן ה"ו)). ומזה יוצא, שבאיסוף ומילוי ששינו (פרה פ"ה מ"ד) "חוץ מחרש שוטה וקטן", פסול גם קטן שיש בו דעת ('תוספות יום-טוב' במשנה ג שם, וראה קושיותו מברייאת יומא שם). (23) שם.

27 ז. המזה צריך לבנו ולהזות על הטמא לטהרו²⁴;
28 ואם הזה שלא בכונה - הזאתו פסולה. אבל זה
29 שפזין עליו²⁵ אינו צריך פונה, אלא מזין על האדם
30 לדעתו ושלא לדעתו. המתפזן להזות²⁶ לפניו והזה
31 לאחוריו, לאחוריו והזה לפניו - הזאתו פסולה²⁷.
32 נתפזן להזות לפניו והזה לצדדין של פניו - הזאתו
33 פשרה²⁸.

(24) 'ספרי' זוטא: "והזה הטהור על הטמא" (שם, יט) ולא בזמן שלא נתכוון לטמא. (25) שם מ"ב. (26) במשנה, שם. (27) מפני שלא התכוון להזאה זו. (28) הצדדים של פניו, דינים כפניו.

34 ח. המזה²⁹ אינו צריך טבילה³⁰ לכל הזיה, אלא
35 טובל את האזוב ומזה הזיה אחר הזיה עד שיגמרו
36 המים³¹. ומזה הזיה אחת על פמה בני אדם או על
37 פמה בלים פאחת, אפלו מאה. כל שנגע בו מן
38 המים כל שהוא - טהור³², והוא שיתפזן המזה
39 להזות עליו. טבל את האזוב³³ ונתפזן להזות על
40 דבר שמקבל טמאה³⁴ או על האדם³⁵, והזה מאותה
41 טבילה על דבר שאינו מקבל טמאה או על הבהמה,
42 אם נשאר מים באזוב - אינו צריך לחזור
43 ולהטבילה³⁶, אלא מזה מן השאר על האדם או על
44 הבלים הטמאים, שהרי תחלת טבילתו פשרה
45 היתה³⁷. אבל אם טבל את האזוב להזות על דבר
46 שאינו מקבל טמאה או על הבהמה, והזה על האדם
47 או על הפלי הטמא - הזאתו פסולה³⁸, עד שיחזור

שגזרו בכל הנהרות, נגד דעת חנניה בן עקביה "שלא גזרו אלא בירדן ובספינה כמעשה שהיה". (8) פרה, שם. (9) שם, שלא גזרו אלא על מי חטאת אחר שנתקדשו בנתינת האפר.

1 ג. מעבירין מים מקדשין בספינה בים הגדול¹⁰
2 וְשָׂטִין [בָּהֶם] עַל פְּנֵי הַמַּיִם; שְׂלֵא גְזָרוּ אֶלָּא עַל
3 הַמַּיִם הַמְּקַדְּשִׁין וְעַל הָאֵפֶר בְּנֶהָר.

(10) משמיענו, שאפילו החכמים שאינם מצמצמים את הגזירה לכמעשה שהיה, לא הרחיבוה על הים הגדול, ואפילו בספינה לא גזרו בו. ולמד זה מלשונם בברייאת: "אחד הירדן ואחד שאר הנהרות" משמע נהרות אבל לא ים.

4 ד. המוליך מים¹¹ לקדשן, ואין צריך לומר מים
5 שנתקדשו¹², לא נפשיל הפלי לאחוריו אלא לפניו.
6 וְשָׂאֵמֶר: לְמִשְׁמַרְתָּ לְמִי נְדָה; בְּזִמְנָא שֶׁהֵן שְׁמוּרִין -
7 הֵן מִי נְדָה, וְאִם לֹאוּ - פְּסוּלִין. מִלֵּא שְׁתֵּי חֲבוּת -
8 נוֹתֵן אַחַת לְפָנָיו וְאַחַת לְאַחֲרָיו, מִפְּנֵי שְׂאֵי אֶפְשָׁר¹³.

(11) שם, פ"ז, מ"ו. (12) בבא זו הוסיף רבינו מדעתו בהתאם לשיטתו, שפסול מלאכה ופסול היסח הדעת הם שני ענינים, והמלאכה אמנם אינה פוסלת מים שנתקדשו, אבל היסח הדעת פוסלת אותם. (נתבארה כבר שיטת הראב"ד, שמלאכה פוסלת מפני היסח הדעת משמירת המים. ומכיוון ששינו, שמלאכה אינה פוסלת מים מקודשים, ברור שהיסח הדעת אינה פוסלת, ולפיכך השיג כאן על דברי רבינו). (13) השמירה היא אמנם מדאורייתא, אבל חובת שמירה מעולה מלפניו דווקא ולא מאחוריו - גזירת חכמים היא, ולא גזרו במקום שאי-אפשר, ולא החמירו על הממלא ללכת פעמיים (ראה למעלה פ"ז ה"ו).

9 ה. מי חטאת ששקלן¹⁴ במשקלן¹⁵: אם הסיח דעתו
10 - פסולין¹⁶, ואם לאו - פשרין. אבל אם שקל דברים
11 אחרים במי חטאת, הואיל ועשאן משקלת -
12 פסולין¹⁷, שאין זו משמרת¹⁸. כל אלו הטהורים
13 ששממלאין או שמקדשין או שפזין, וכן כל הפלים
14 ששממלאין ומקדשין מהם ופזין מהן, אם היו
15 טבולי יום, אף על פי שלא העריב שמשן - הרי
16 אלו פשרים¹⁹; שקל מעשה הפרה והמלוי והקדוש
17 וההזיה פשר בטבול יום, כמו שבארנו. ומפני
18 הצדוקין מטמאין את כל פלי שטף ומטבילין אותן
19 ואחר כך משתמשין בהן במי חטאת.

(14) גיטין נג, א"ב. (15) כדי לדעת משקל המים, מסקנת הגמרא שם "כנגדן" - אם הסיח דעתו פסולים, ואם לאו - כשרים. ומפרש רבינו "שכנגדן" היינו שהניח כנגד המים משקלות בכף המאזניים. (16) מפני שהיסח הדעת פוסל גם במים המקודשים. (17) בגמרא שם אמרו "בגופם", פסולים אפילו כשלא הסיח דעתו מהם. ולפי פירוש רבינו "בגופם" הכוונה שהשתמש בהם במשקלות לשקול דברים אחרים (לרש"י דרך אחרת בפירוש הסוגיא שם. ראה 'חזון איש' ו'אור שמח'). (18) והתורה אמרה (במדבר יט, ט)

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

1 וַיִּטְבַּל פַּעַם שְׁנֵיהֶם וַיִּחַפְּזוּ לְהִזוֹת עַל הָאָדָם אוֹ עַל
2 דְּבַר הַמְקַבֵּל טַמְאָה.

14 בְּמֵי נְדָה שְׂפָפְלִי, וּמִתְפַּנֵּן וּמִזֵּה עַל הָאָדָם אוֹ עַל
15 הַכֹּלִים בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אַחַר שֶׁתִּגְנֶן
16 הַחֲמָה. וְאִם הִזָּה מִשְׁעֵלָה עֲמוּד הַשֶּׁחַר - פֶּשֶׁר.
17 וְאַחַר שְׁנֵיהֶם עָלְיוּ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי טוֹבֵל בַּיּוֹם וּמַעֲרִיב
18 שְׁמֹשׁוֹ וְהָרִי הוּא טָהוֹר לְעָרֵב. טָבַל אֶת הָאָזוֹב
19 בַּלַּיְלָה וְהִזָּה בַּיּוֹם, אוֹ שֶׁטָּבַל אֶת הָאָזוֹב בַּיּוֹם וְהִזָּה
20 בַּלַּיְלָה - הִזְאָתוֹ פְּסוּלָה, וְהַמִּים מְטַמְּאִין מִשּׁוּם מִי
21 חֲטָאֵת, כְּמוֹ שִׁיתְּבַאֲרִי. עַד שֶׁתִּהְיֶה טְבִילַת הָאָזוֹב
22 בְּמֵיִם⁸ וְהִזְאָתוֹ מְמַנֵּן בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
23 אַחַר שֶׁתִּגְנֶן הַחֲמָה. וְאִם עָבַר וַעֲשָׂה מִשְׁעֵלָה עֲמוּד
24 הַשֶּׁחַר - פֶּשֶׁר, כְּמוֹ שֶׁבַּאֲרַנִּי.

(2) בספרי חוקת פיסקא קכח למדו זה בגזירה שווה מפסח מצרים שכתוב בו (שמות יב, כב) "ולקחתם אגודת אזוב", ואין אגודה פחות משלושה. (3) בדים עם השורש שלהם. (4) שלא יצאו כמה בדים משורש אחד ואם יש יותר מפרידם וכולם כשירים (רבינו בפירושו למשנה ח שם אמר שגבעול הוא פרח לפני שייפתח, אולם כאן אי אפשר לפרש כך, וראה שם משנה ט.) (5) לא התכוון לומר שהטמא צריך לטבול ביום ולא בלילה, שהרי המשנה (פרה שם) אומרת בפירושו: "אבל הוא עצמו טובל בלילה" וכן כותב רבינו בהלכה הבאה, אלא מבאר, כיצד אפשר למהר את הטהרה (כסף משנה למעלה פרק ו הלכה ב.) (6) פירוש, המים של ההזאה הפסולה מטמאים. (7) לקמן פרק ט"ו הלכה א, שמי חטאת מטמאים כל זמן שלא נעשה מצוותם, פירוש, שלא הוזה על הטמא כהלכתם. (8) למעלה כתב דין זה בהזאה וכאן מוסיף ומשמיענו שגם בטבילה כך הדין.

25 ב. מִי שֶׁנִּטְמָא בְּמַת וְשִׁהָה כְּמָה יָמִים בְּלֹא הִזְאָה,
26 כְּשִׁיבֹא לְהִזוֹת - מוֹנֵה כְּפָנָיו שֶׁלֹּשָׁה יָמִים, וּמִזִּין
27 עָלָיו בְּשִׁלְשִׁי וּבְשִׁבְעִי, וְטוֹבֵל בְּשִׁבְעִי וּמַעֲרִיב
28 שְׁמֹשׁוֹ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּעַם הָאָרֶץ שֶׁבָּא
29 לְהִזוֹת, שֶׁאֶפְלוּ אֹמְרֵי: הַיּוֹם שְׁלִישִׁי שְׁלִי - אֵינוֹ
30 גָּאֻמֵן, שֶׁמָּא הַיּוֹם נִטְמָא, לְפִיכָף צָרִיךְ לְמַנּוֹת
31 כְּפָנָיו; אֲבָל חֵבֵר שֶׁבָּא לְהִזוֹת⁹ - מִזִּין עָלָיו אוֹ עַל
32 כְּלָיו מְיָד¹⁰. מִי שֶׁהִזָּה¹¹ עָלָיו בְּשִׁלְשִׁי וְלֹא הִזָּה עָלָיו
33 בְּשִׁבְעִי, וְשִׁהָה כְּמָה יָמִים - טוֹבֵל בְּכָל עַת שִׁירְצָה
34 אַחַר הַשְּׁבִיעִי, בֵּין בַּיּוֹם בֵּין בַּלַּיְלָה, וּמִזִּין עָלָיו
35 בַּיּוֹם, בֵּין קֹדֶם טְבִילָה בֵּין אַחַר טְבִילָה. אֶפְלוּ טָבַל
36 בְּלֵיל תְּשִׁיעִי אוֹ בְּלֵיל עֶשְׂרִי¹² - מִזִּין עָלָיו לְמַחֵר
37 אַחַר הַגֵּן הַחֲמָה¹³.

(9) ואומר שהיום יום שלישי לטומאתו. (10) הזאה ראשונה ואחר ארבעה ימים מזים עליו או על כליו הזאה שנייה. (11) רבינו בפירושו למשנה פרה פרק יב, משנה יא מוסר מקור דינים אלה בספרי חוקת פיסקא קכט, ויש שם כמה גירסאות, ורבינו גורס: אין לי אלא ליום שביעי, שמיני, תשיעי ועשירי מניין (פירוש אם לא היזה בשביעי לטומאתו אלא בשמיני, בתשיעי או בעשירי, מניין שהוא טהור)? תלמוד לומר "וחטאו" - מכל מקום (בכל אופן אפילו לא

(29) שם. (30) טבילת אזוב במי חטאת. (31) שבאזוב. (32) למד זה מלשון המשנה "עד מאה". (33) שם מ"ג. (34) כלים. מלשון של רבינו בפירושו למשנתנו, יש ללמוד שמדובר בכלים טמאים ממש, וכן באדם טמא (ראה 'ברטנורא' ו'תפארת ישראל'). (35) נקט לשון המשנה, שכתבה "אדם" בכבא בפני-עצמה (ולא נתברר לי טעם הכפילות במשנה). (36) במשנה: "לא ישנה", ומפרש רבינו, שאינו צריך להטביל פעם שנית. (37) לשם דבר שצריך הזאה. (38) מפני שהטבילה פסולה. (במשנה: "אם יש באזוב ישנה". ורבינו מפרש צריך לטבול שנית, ולפי זה, צריך לפרש מה ששינונו: "אם יש באזוב", הכוונה אפילו נשאר מים באזוב. ראה גירסת רבינו חננאל' ביומא יז, א. ופירושו. וראה רש"י שם).

3 ט. הַטְּבִילָה³⁹ אֶת הָאָזוֹב וְנִתְפַּנֵּן לְהִזוֹת עַל דְּבַר שְׂאִינוֹ
4 מְקַבֵּל טַמְאָה - הַמִּים הַמְּנַטְפִּים⁴⁰ כְּשִׁרְיָן⁴¹. לְפִיכָף,
5 אִם נִטְפוּ בְּכָלִי וְחִזַּר וְהִטְבִּיל בֵּהֶן אֶת הָאָזוֹב כְּכֹנֵה
6 לְהִזוֹת עַל דְּבַר הַמְקַבֵּל טַמְאָה - הִזְיָתוֹ פֶּשֶׁרָה.

(39) פרה, שם. (40) מן האזוב. (41) הטבילה ככוונה לא נכונה פסולה, שהרי התורה אמרה "וטבל... והזה", אבל המים נשארו בכשרותם. ונראה, שאפילו הזה על דבר שאינו מקבל טמאה, לא נפסלו המים שנשארו באזוב, ואם נטפו לכלי טהור לחטאת - מותר לטבול בהם את האזוב ולהזות.

7 י. מִי חֲטָאֵת⁴² שְׁנַתְּמַעְטוּ - טוֹבֵל בֵּהֶן אֶפְלוּ רֵאשִׁי
8 גְּבֻעוּלִין⁴³ וּמִזֵּה, וּבִלְבַד שְׁלֵא יִסְפַּג⁴⁴. צְלוּחִית⁴⁵
9 שְׁפִיחָה צַר - טוֹבֵל וּמַעֲלָה כְּדַרְכּוֹ⁴⁶ וּמִזֵּה, וְאֵינוֹ צָרִיךְ
10 לְהִזְהַר שְׁמָא יַגַּע בְּצַדֵּי הַכֹּלִי⁴⁷ בְּפַעַם שְׁנֵיהֶם.

(42) שם מ"ב. (43) ראשי הבדים של האזוב. (44) שלא יקנח מדופני הכלי, אלא יטבול (רבינו בפירושו למשנתנו). (45) שם. (46) אפילו כמה פעמים. (47) שנדבקו שם טיפות מים אגב הוצאת האזוב בפעם הקודמת, ועכשיו יעלה האזוב את אותן הטיפות ויזה בהן ואין כאן טבילה (רבינו, במשנה שם). אמנם הסגנון מגומגם קצת, אבל הכוונה ברורה (ראה ראב"ד ו'כסף-משנה).

יוֹם ש"ק ה' סיון ה'תשע"ו

פֶּרֶק אֶחָד עֶשְׂרִי

(1) יבאר כיצד מטהרים טמא מת במי פרה, ואם טבל ביום והיזה בלילה, מי שנטמא במת ושהה כמה ימים בלא הזאה, מי שהוזה עליו בשלישי ולא בשביעי, ושכל המטמאין מקבלין הזאה, כיצד מצוות אזוב, ואם נפרדו הגבעולים ונשרו העלים או שלא אגרו, ודין מאימתי מזים באזוב, ואי זהו אזוב הכשר.

11 א. פִּיצַד מְטַהְרִים טַמְא מַת בְּמֵי נְדָה? לּוֹקֵחַ אָדָם
12 טָהוֹר שְׁלֹשָׁה² קְלָחִין³ שֶׁל אָזוֹב וְאוֹגְדָן אֲגָדָה אַחַת,
13 וּבְכָל בֶּד וּבֶד גְּבֻעוּל אֶחָד⁴, וְטוֹבֵל רֵאשִׁי גְּבֻעוּלִין

כן המדובר בשיירי מספר הבדים ופסק רבינו שצריך שניים וכאן המדובר בשיירים של כל בד ובד עצמו, ודבר זה התכוון להדגיש בסיומו זה. (20) נראה שרבינו גורס כך במשנה ומפרש, ששלושה בדים יוצאים משורש אחד. בספרי שלפנינו כתוב: איזוב שיש בו שלושה קלחים. (21) מפריד את שלושת הבדים. (22) למעלה (הלכה א בהערה הראשונה) הובאו דברי הספרי חוקת פיסקא קתה, שלמדנו בגזירה שווה מפסח מצרים שמצוותו בשלושה בדים ומגזירה שווה זו עצמה נלמד שמצוה לאגדם. (23) וכשיאחזנו בידו לא יגיע למי החטאת. (24) קושרו. (25) פלך. (26) כשהוא אוחו בכוש. (27) שצריך להזות באיזוב עצמו ולא להניעו על ידי דבר אחר. (28) שאגד בו את בדי האיזוב. (29) שקשרו בו. (30) והזאתו כשירה. (31) מפני שהוא ודאי טמא ואין ספק הזאה מוציאה אותו מידי טומאתו הודאית.

ה. אין מזין לא ביונקות האזוב ולא בתמרות³²,
 אלא בגבעולין. אלו הן היונקות? גבעולין שלא
 גמלו³³. ומי שהזה עליו ביונקות ונכנס למקדש -
 פטור³⁴. ומאימתי מזין באזוב? משניני³⁵. ואזוב
 שהזה בו מי נדה - כשר לטהר בו את המצרע. כל
 אזוב שיש לו שם לוי³⁶ - פסול. והאזוב שקורין
 אותו אזוב ביהוד³⁷ - הוא הפשר, והוא האזוב
 שאוכלין אותו בעלי בתים; אכל זה שקורין אותו
 אזוב וכן ואזוב פחלית ואזוב מדברי - פסול.³²

(32) כיס שבו זרע האיזוב (רבינו בפירושו למשנה).
 (33) רכים מאוד, במשנה מפרש רבינו: "הוא אשר בארץ".
 (34) בשוגג מחטאת ובמזיד ממלקות אם התרו בו למלקות,
 מפני שגם יונקות איזוב שמם, וכשרים מן התורה, ומדרבנן
 לא יצא בהזאה זו וצריך הזאה שנייה. ואם הזה בתמרות
 חייב. פסק כתנא קמא שם. (35) יוציא ניצה (כיס קטן
 שהפרח טמון בו לפני פיתוחו). (36) שם נוסף המלווה את
 השם "איזוב". (37) בלי תוספת.

ו. אזוב של אשרה³⁸ ושל עיר הנדחת ושל עבודה
 זרה ושל תרומה טמאה³⁹ - פסולה⁴⁰. של תרומה
 טהורה - לא יזה⁴¹, ואם הזה - פשר.³⁵

(38) אילן ונטעים אחרים שניטעו לשם אליל. כיצא בזה
 שנינו בסוכה כט, ב, גבי לולב ופירשו בגמרא (שם לא, ב)
 שהמדובר באשירה דמשה (שבזמן משה) שהתורה אמרה
 (דברים יב, ג): "ואשריהם תשרפון באש" ולפיכך "כתותי
 מיכתת שיעוריה" (ככתות וטחון הוא ואין בו שיעור) ולולב
 צריך שיעור. אבל האשירות שניטעו אחרי כיבוש הארץ אינן
 טעונות שריפה וכשירות בדיעבד אף על פי שהן אסורות
 בהנאה, ש"מצוות לאו ליהנות ניתנו" (המצוות חובה הן
 ולא הנאה). ונראה, שגם התוספתא כאן מתכוונת לאשירה
 שבזמן משה ופסול מפני שאיזוב צריך שיעור (הר"ש
 בפירושו למשנה פרק י"א ז). (39) שם. איזוב שלקטו
 לאכילה חייב בתרומה ומעשרות. (40) אפילו אם הוא
 פחות מכביצה ואינו מטמא את מי החטאת (ראה לקמן פרק
 י"ב הלכה ו). והטעם, מפני שאמרה תורה (במדבר יט, יא)

(בשביעי). והספרי ממשיך: שהייתי אומר אם קדמה טבילה
 להזאה יצא, תלמוד לומר "וחטאו" ואחר כך "וכבס בגדי
 ורחץ במים". ומפרש שם רבינו שדרשה אחרונה זו נאמרה
 רק כשהיזה בשביעי, אבל אם היה בשמיני או תשיעי רשאי
 הוא לטבול קודם ההזאה, ונימוקו, מפני שהכתוב שעליו
 מסתמך לימוד הספרי מדבר בהזאה בשביעי. ולפיכך פסק
 למעלה בהלכה א, בהזאת שביעי; "ואחר שיזה עליו ביום
 השביעי טובל וכו'" ובהלכה זו בשהה כמה ימים כותב:
 "ומזין עליו ביום בין קודם טבילה בין לאחר טבילה".
 (12) והוא טבול יום עד שקיעת החמה של יום מחר.
 (13) ואינו צריך טבילה שנייה. ומכל שכן כשטבל לפני
 שקיעת החמה ונגמרה טהרת הטבילה.

ג. כל המטמאין¹⁴ מקבלין הזאה. פיצד? זבים
 וזבות נדות ויולדות שנטמאו במת - מזין עליהן
 בשלישי ושביעי והרי הם טהורין מטמאת מת, אף
 על פי שהן טמאין טמאה אחרת. שנאמר: והזה
 הטהור על הטמא פיום השלישי. הא למדת, שהזה
 מועלת לו אף על פי שהוא טמא. וכן הערל מקבל
 הזאה. פיצד? ערל שננטמא במת והזה עליו שלישי
 ושביעי - הרי זה טהור מטמאת מת, וכשימול טבל
 ואוכל בקדשים לערב¹⁵.

(14) ספרי זוטא חוקת יט ובכריתא ובזבחים צג, א אמרו:
 "נדה מזין עליה". ונראה שדין זה אינו שנוי במחלוקת (כסף
 משנה). (15) שם: "מלו וטבלו ועשו פסחיהם בטהרה".

ד. מצות אזוב¹⁶ - שלשה קלחין, וכל קלח וקלח
 גבעול אחד. נמצאו שלשה גבעולין. ושני
 שנים¹⁷. או אם לקח¹⁸ שנים בתחלה ואגדן - פשר.
 נתפרדו הגבעולין ונשרו העליון, אפלו לא נשאר
 מכל גבעול מהם אלא כל שהוא - פשר; ושני
 האזוב ככל שהוא¹⁹. קלח שיש בו שלשה פדין²⁰ -
 מפסק²¹ ואחר קף אוגד שלשתן; שמצותו להיות
 אגדה²², אף על פי שלא נתרש בתורה שיהיה
 אגדה. פסקו ולא אגדו או שאגדו ולא פסקו או
 שלא פסקו ולא אגדו והזה בו - פשר. האזוב
 הקצר²³ - אוגדו²⁴ בחוט על הכוש²⁵ וכיוצא בו,
 וטבל²⁶ במים ומעלה, ואוחז באזוב ומזה²⁷. נסתפק
 לו אם מן החוט²⁸ הזה או מן הכוש²⁹ או מן
 הגבעול³⁰ - הזאתו פסולה³¹.

(16) תחילת הלכה זו נאמרה כבר למעלה ונכפלה כאן כהקדמה
 קצרה לדינים הבאים אחריה. (17) אם לקח שלושה ואגדם
 ונאבד אחד מהם מותר להזות בהם לכתחילה. (18) מצוה
 מן המובחר לקחת שלושה קלחים ואם לקח רק שניים
 ואגדם מותר להזות לכתחילה. בסוכה יג, א אמרו "לרבנן
 שלושה למצוה" אבל לא לעכב ופסק רבינו כרבנן.
 [בכריתא שם אמרו חכמים שאם נשתייר אחד גם כן כשר,
 ומדברי רבינו כאן משמע שרק שניים כשרים, ונראה שפסק
 בזה כרבי יוסי מפני שבמשנתנו אין חולק עליו]. (19) לפני

17 ב. שְׁנֵי בָּלִים⁷ או שְׁנֵי בָּנֵי אָדָם שֶׁנִּתְּפַנְּוּ לְהִזוֹת עַל
18 שְׁנֵיהֶן כְּאַחַת וְהִזָּה עַל אֶחָד מֵהֶן, וְנִטְפוּ הַמַּיִם מֵעַל
19 הָרִאשׁוֹן עַל הַשֵּׁנִי - הָרִי הַשֵּׁנִי בְּטַמְאָתוֹ עַד שֶׁיִּפְּלוּ
20 עָלָיו הַמַּיִם מִהִזְיַת הַמַּזָּה, לֹא מִן הַתְּמַצִּית⁸. הִזָּה עַל
21 שְׁנֵי בָּלִים וְנִסְתַּפֵּק לוֹ אִם הִזָּה עַל שְׁנֵיהֶן בְּאַחַד או
22 מִחִבְרוֹ נִמְצָה עָלָיו - הִזְיָתוֹ פְּסוּלָה⁹.

7) דין זה יוצא מהבבא השניה שבהלכה זו, שמקורה
במשנה פרה פ"ב, ב. 8) המתמצים ממקום אחר, לא מן
האזוב. 9) שספק הזאה אינה מוציאה מידי ודאי טומאה,
ואנו אומרים: העמד טמא על חזקתו (ראה למעלה פ"א
ה"ד).

23 ג. מִחִט¹⁰ שֶׁנִּתְּוֶנָה עַל הַחֶרֶשׁ¹¹ וְהִזָּה עָלֶיהָ, סֶפֶק עַל
24 הַמִּחַט הִזָּה סֶפֶק מִן הַחֶרֶשׁ נִמְצָה עָלֶיהָ - הִזְיָתוֹ
25 פְּסוּלָה¹².

10) שם. 11) וכלי חרס אין לו הזאה. 12) שלוש בבות
במשנה זו, ובכולן המדובר בספק הזאה: א. ספק מן החוט,
ספק מן האזוב (ראה למעלה פ"א מ"ד); ב. שני כלים; ג.
מחט על החרס. ונשנו בסדר "לא זו אף זו", כל בבא
מוסיפה על קודמתה. לא רק בחוט, שהספק הוא אם בכלל
נפלה הטיפה מן האזוב, אלא גם בשני כלים, שבוודאי נפלה
הטיפה מן האזוב והגיעה גם לכלי השני - פסולה. ויותר
מזה, לא רק בשני כלים שהטיפה שנפלה על כלי אחד
נעשית מצוותה ואינה ראויה יותר להזאה, אלא אפילו
במחט על החרס, שאפילו אם נפלה על החרס לא נעשית
מצוותה, ואפשר לחשוב שאפילו ניתזה מן החרס ונפלה על
המחט היא כשרה, משמיעה אותנו המשנה שהיא פסולה,
מפני שההזאה צריכה לבוא ישר מן האזוב על הכלי הטמא
(תפארת ישראל).

26 ד. בָּלִים¹³ הַמְּצֻלִין¹⁴ שֶׁמִּחְבְּרִין זֶה לָזֶה בְּמִסְמְרִים,
27 כְּגוֹן מִסְפֶּרֶת¹⁵ שֶׁל פְּרָקִים¹⁶ וְאִיזְמֵל שֶׁל רֵהִיטְגִי¹⁷
28 וְכִיּוֹצֵא בֵּהֶן: בְּשַׁעַת מְלֹאכָה¹⁸ - חִבּוּר לְטַמְאָה
29 וְלִהְיִיָה¹⁹, שְׁלֹא בְּשַׁעַת מְלֹאכָה²⁰ - אֵינּוּ חִבּוּר לֹא
30 לָזֶה וְלֹא לָזֶה. פִּיעַד הֵן חִבּוּר לְטַמְאָה וְלִהְיִיָה?
31 שְׂאֵם נְטִמָּה אֶחָד מֵהֶן בְּשַׁעַת מְלֹאכָה - נְטִמָּה
32 הַשֵּׁנִי²¹, וְאִם הִזָּה עַל אֶחָד מֵהֶן בְּשַׁעַת מְלֹאכָה -
33 עֲלֵתָה הִזְיָה לְשֵׁנֵיהֶן, וּכְאֵלוֹ הֵן גּוֹף אֶחָד. וְכִיעַד
34 אֵינּוּ חִבּוּר לֹא לְטַמְאָה וְלֹא לְהִזְיָה? שְׂאֵם נְטִמָּה
35 אֶחָד מֵהֶן שְׁלֹא בְּשַׁעַת מְלֹאכָה - לֹא נְטִמָּה חִבּוּר,
36 וְאִם נְטִמָּאוּ שְׁנֵיהֶן וְהִזָּה עַל אֶחָד מֵהֶן שְׁלֹא בְּשַׁעַת
37 מְלֹאכָה - לֹא טַהַר חִבּוּר, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן מִחְבְּרִין.
38 וְהוּוּ דִין תּוֹרָה. אֲבָל מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים²² גְּזוּר, שִׁיְהִיו
39 חִבּוּר לְטַמְאָה אֲפִלוּ שְׁלֹא בְּשַׁעַת מְלֹאכָה, גְּזָרָה
40 מִשּׁוּם שַׁעַת מְלֹאכָה, וְלַעוֹלָם אִם נִגְעָה בְּאֶחָד מֵהֶן
41 טַמְאָה - נְטִמָּה חִבּוּר. וְכֵן גְּזָרוּ עֲלֵיהֶן, שְׁלֹא יִהְיוּ
42 חִבּוּר לְהִזְיָה אֲפִלוּ בְּשַׁעַת מְלֹאכָה, גְּזָרָה מִשּׁוּם שְׁלֹא
43 בְּשַׁעַת מְלֹאכָה, וְלַעוֹלָם אִם הִזָּה עַל אֶחָד מֵהֶן - לֹא
44 טַהַר חִבּוּר, עַד שִׁיְהִי גַם עָלָיו. הִנֵּה לְמַדְתָּ, שֶׁכָּל

"והזה הטהור על הטמא" למדנו שכל העיסוק בהזאה צריך
להיות בטהרה (הרא"ש בפירושו למשנתנו). 41) כיוצא
בזה שנינו בסוכה לד, ב גבי אתרוג של תרומה ופירושו שם
בגמרא (לה, ב) מפני שמפסידה או מפני שמכשירה לקבל
טומאה.

1 ז. אָזוּב שֶׁלְקָטוֹ לְעֵצִים⁴² וְנִפְּלוּ עָלָיו מִשְׁקִין⁴³ -
2 מִנְגַבּוֹ⁴⁴ וְהוּא פֶּשֶׁר לְהִזְיָה⁴⁵. לְקָטוֹ לְאֶקְלִין⁴⁶ וְנִפְּלוּ
3 עָלָיו מִשְׁקִין⁴⁷, אֵף עַל פִּי שֶׁנִּגְבּוּ - פְּסוּל, שֶׁהִרִי
4 נְטִמָּה לְהִזְיָה⁴⁸; שֶׁפָּל הַמִּשְׁקִין וְכָל הָאֶקְלִין וְכָל
5 הַבָּלִים⁴⁹ הִרִי הֵן פְּטֻמָּאִים לְעִנְיֵן חֲטָאִת, כְּמוֹ
6 שֶׁבְּאַרְנוֹ. לְקָטוֹ לְחֲטָאִת - הִרִי זֶה כְּנִלְקָט לְעֵצִים⁵⁰,
7 וְאִם נִפְּלוּ עָלָיו מִשְׁקִין - מִנְגַבּוֹ וּמַזָּה בּוֹ.

42) איזוב שלא נלקט בכוונה לאוכלו אינו מקבל טומאה,
מפני שאינו מיוחד למאכל אדם ואף על פי שיש אנשים
שאוכלים אותו, אבל דבר שהוא מיוחד למאכל אדם, אפילו
אם לקטו להסקה - מקבל טומאה. 43) אפילו טמאים
ממש. 44) כדי שלא תתערבנה טיפות המשקין במי
החטאת. 45) שהרי אינו מקבל טומאה. 46) מחשבתו
עושה אותו אוכל וראוי לקבל טומאה כשיוכשר באחד
משבעת המשקין. 47) שלא נשמרו בטהרת חטאת.
48) בנגיעתו במשקין שלא נטהרו לחטאת ועל ידי אותם
המשקין עצמם הוכשר לקבל טומאה, וההכשר והטומאה
באים כאחת. 49) שלא נשמרו בטהרת חטאת. 50) רק
מחשבת אכילה עושה אותו כאוכל.

פֶּרֶק שְׁנַיִם עָשָׂר

1) יבאר אדם שנטמא במת והיזה עליו כמה הוא השיעור
הצריך ליגע בו, נתכוון להזות על שני כלים או על שני בני
אדם כאחת והיזה על האחד ונפל ממנו לאחר, היזה על שני
כלים ונסתפק לו אם היזה על שניהם כאחת, הכלים שהם
חיבור לטומאה ולהיזייה או לזה ולא לזה או חיבור לטומאה
ולא להיזייה.

8 א. אָדָם שֶׁנְטִמָּא בְּמַת וְהִזָּה עָלָיו - פִּיּוֹן שֶׁנִּגְעַע כָּל
9 שֶׁהוּא מִמֵּי הַנְּדָה בְּכָל מְקוֹם מְעוּר בְּשָׂרוֹ שֶׁל טַמָּא
10 עֲלֵתָה לוֹ הִזְיָה². אֲפִלוּ נִפְּלָה הַהִזְיָה עַל רֹאשׁ
11 אֲצִבְעוֹ או עַל רֹאשׁ שִׁפְתּוֹ. אֲבָל אִם נִגְעָה בְּלִשׁוֹנוֹ
12 - אֵינָה כְּלוּם³; אֵף עַל פִּי שֶׁהִלְשׁוֹן כְּאֵיבָרִים שֶׁבְּגִלְיָו
13 לְעִנְיֵן טַמְאָה⁴, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ⁵, אֵינּוּ כְּאֵיבָרִים שֶׁבְּגִלְיָו
14 לְעִנְיֵן הַזָּהָה וְטַבִּילָה. וְכֵן כָּלִי⁶ שֶׁנְטִמָּא בְּמַת וְהִזָּה
15 עָלָיו - פִּיּוֹן שֶׁהִגִּיעַ לְגוֹפוֹ שֶׁל כָּלִי כָּל שֶׁהוּא מִמֵּי
16 הַנְּדָה עֲלֵתָה לוֹ הַזָּהָה.

2) כרבא (זבחים צג, א), שמפרש דעתם של חכמים שהזאה
אינה צריכה שיעור. ופירושו שם בגמרא, שבכלי צריך להיות
כשיעור טבילת ראשי גבעולים של האזוב (וכן כתב רבינו
לקמן בפט"ו ה"א), אבל על הטמא מספיקה טיפה כל
שהיא. 3) מפני שאינה מקום גלוי. מחלוקת רבי ורבנן
בקידושין כה, א ופסק כחכמים. 4) דברי עולא שם.
5) בפ"א מהלכות טומאת מת ה"ג. 6) פרה פ"ב מ"ב:
"מזין על האדם ועל הכלים אפילו הן מאה".

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק ה' סיון - ספר טהרה - הלכות פרה אדומה קלג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 1 מקום שאֵתה שומע חבור לטמאה ואינו חבור
2 להזהה - אין זה אלא גזרה מדבריהם²³, על הדרך
3 שבארנו.
- 13) שבת מח, ב. 14) חלקי הכלי מתפרקים, ובשעת
מלאכה החלקים מחוברים. 15) מספריים. 16) חלקים.
17) רש"י מפרש "דפוס של עץ שמכניסים בו איזמל, ובו
מחליקים את הקרשים" (מעצד). אולם רבינו מתכוון כנראה
לכלי אחר, שהרי כתב: "שמחברים זה לזה במסמרים"
ומעצד אין חלקיו מחוברים במסמרים. 18) בזמן שהאדם
משתמש בהם. 19) מבואר לקמן. 20) ואפילו
כשהפרקים מחוברים. 21) כאילו נגע הוא בטומאה.
22) כרבא, שם מט, א. 23) שמן התורה אין הבל בין
חיבור לטומאה ובין חיבור להזאה, וכל מה שהוא חיבור
לטומאה הוא חיבור להזאה.
- 4 ה. שני פלים שחברן עד שנעשו פגוף אחד, פגון
5 שִׁתַּפּר שְׁנֵי בְּגָדִים או שְׁתֵּי יְרִיעוֹת - הרי אלו חבור
6 לטמאה²⁴ ולהזאה²⁵, מפני שהן פכלי אחד²⁶.
- 24) לחומרא. 25) לקולא, אפילו מדרבנן. 26) ראה
ההלכה הבאה.
- 7 ו. שֶׁלֶל²⁷ הַפּוֹכְסִין²⁸ וְהַבְּגָד שֶׁהוּא תַּפּוּר בְּכָלֵאִים²⁹
8 וְהַן עוֹמְדֵי הַתְּיָרָן³⁰ - אֵינוֹ חֵבֵר לְהִזְהָה³¹, וְהַרִי הֵן
9 חֵבֵר לטמאה. וְכֵן הַסְּלִים³² שֶׁבַּנְּתִיל³³, וְהַמְּטָה שֶׁל
10 טְרַבְּלָה³⁴, וְקָרָן שֶׁל פְּלִיבָה³⁵, וְקַרְנִים שֶׁל יוֹצְאֵי
11 דְּרָכִים³⁶, וְשֶׁלֶשֶׁלֶת הַמִּפְתָּחוֹת³⁷ - חֵבֵר לטמאה ולא
12 להזאה; אֶלָּא צָרִיךְ שִׁינְעוּ הַמַּיִם מִן הַמְּזָה בְּכָל סַל
13 וְסַל, וּבְכָל מִפְתָּח וּמִפְתָּח, וּבְכָל קָרָן וְקָרָן, וּבְכָל
14 קוֹרָה וְקוֹרָה מִמְּטָה זוֹ הַמִּפְצָּלֶת.
- 27) תפירה שנעשתה לזמן קצר. 28) דרכם של כובסים
לחבר בגדים קטנים עם גדולים, כדי שלא יאבדו אגב כביסה
או כדי שלא להחליפם בכבדים של אחרים. 29) שעטנו,
צמר ופשתים יחדיו, כגון שתפר בגדי צמר בחוט פשתן.
30) מפני האיסור, ולפיכך אין זה חיבור גמור. ואף-על-פי
שהתפירה כשהיא לעצמה היא בת קיימא. 31) אם הזה
על אחד מהם לא נטהר השני, ואף-על-פי שלטומאה הם
חיבור. 32) פרה פ"ב מ"ט. 33) סלים גדולים קשורים
יחד, ומובילים בהם פירות על גבי חמורים, והם תלויים
אחד מימין החמור והשני משמאלו (ר"ש שם. וכנראה גם
רבינו בפירושו התכוון לכך, אלא שקיצר). 34) כלי לרדוש
בו תבואה, והוא מחובר מכמה חלקים מתפרקים.
35) מיטת מתים שרגליה מתפרקות, והרגל נקראת "קרן"
(רבינו בפירושו). 36) כלים בתבנית קרן עשויים חוליות
חוליות, ומשתמשים בהם לשתיה. 37) שתלויים בהם
כמה מפתחות.
- 15 ז. הַמְּחַבְּרִים³⁸ שֶׁלֶשׁ כְּסָתוֹת³⁹ שֶׁל צֶמֶר, וְשֶׁשׁ שֶׁל
16 פֶּשֶׁתָּן, או שְׁלֹשֶׁה סְדִינִים, או שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה מִטְּפָחוֹת
17 - הַרִי אֶלּוֹ חֵבֵר לטמאה ולהזאה⁴⁰; יְתֵר מִבְּאֵן⁴¹ -
18 חֵבֵר לטמאה⁴² ולא להזאה⁴³. חֲלוּק אֶחָד וְטֹלִית
- 19 אַחַת וְקְלוּבְקָרִין אֶחָד - הַרִי הֵן חֵבֵר לטמאה¹⁹
20 וְלִהְיֶה, אֶפְלוּ הֵיוּ אֲרָפִין בְּיֹתֵר או רַחְבִּין בְּיֹתֵר, כֹּל
21 שֶׁהֵן⁴⁴. וְאֵי זֶהוּ קְלוּבְקָרִין? זֶה שְׁנֵי בְּגָדִים שֶׁמִּנְחִין
22 צֶמֶר גָּפֶן בֵּינֵיהֶן וְתוֹפְרִין אוֹתָן פְּאַחַת וְעוֹשִׂין מֵהֶן
23 חֲלוּק לַיְמֹת הַגְּשָׁמִים.
- 38) כלים פכ"ט מ"ב. 39) בגד עב שמתכסים בו מפני
הקור. 40) דינם כבגד גדול אחד, כמו בהלכה ה.
41) אם חיבר יותר מהמספר האמור כאן. 42) לחומרא,
כדין התורה. 43) אין רגילים לחבר כל-כך הרבה בגדים
ביחד, ומפני כך יפרידו אותם. וגזרו חכמים שלא תספיק
הזאה על בגד אחד, כמו בשלל הכובסים. משמע, שההזאה
מועילה רק לאותו בגד שעליו הזה, וכל האחרים - אפילו
המספר הקבוע בראש הלכה זו - לא נטהרו. 44) כל גדול
שהוא.
- 45) פרה פ"ב ה"י. 46) כלי גדול לחמם בו מים.
47) למיחם. 48) מפני שהמיחם הוא עיקר הכלי, והכיסוי
טפל לו. כבית-הלל שם. 49) בזה גם בית-הלל מודים.
- 50) הזוג⁵⁰ וְהַעֲנָבֵל⁵¹ - חֵבֵר לטמאה ולהזאה, וְאֵם
27 הִזָּה עַל אֶחָד מֵהֶן - טְהוֹר שְׁנֵיהֶן⁵².
- 50) שם מ"ט. 51) הלשון של הפעמון המתנועע, ודופק
על הזוג המקיפו. 52) מפני שהם כלי אחד ואין מפרידים
אותם.
- 53) שְׁטוּוֹים בּוֹ הַפְּשָׁתִים או שוֹרִין בּוֹ
29 הַחֲבָלִים - שֶׁלֶשָׁה גוֹפִין יֵשׁ בּוֹ: הַעֵץ שֶׁמִּלְפָּנַיִן עָלָיו
30 הַטּוּוִי, וְהוּא הַנִּקְרָא כּוֹשׁ⁵⁴; וְהַנְּחָשֶׁת או הַבְּרָזֵל
31 שֶׁבְּרֹאשׁ הַעֵץ, וְהוּא הַנִּקְרָא צַנּוּרָא, שֶׁבָּה פּוֹתְלִין
32 וְטוּוִין; וְהַרְחִים שֶׁבְּאֶמְצַע הַכּוֹשׁ, וְהִיא הַנִּקְרָאת
33 פְּקָא⁵⁵. הַכּוֹשׁ שֶׁפּוֹתְלִין בּוֹ⁵⁶ הַחֲבָלִים שֶׁנִּטְמָא - לֹא
34 יִזָּה⁵⁷ עַל הַפְּקָא שְׁלוֹ וְלֹא עַל הַכּוֹשׁ⁵⁸, אֶלָּא עַל
35 הַצַּנּוּרָא⁵⁹; וְאֵם הִזָּה עַל אֶחָד מִשְׁלֹשֶׁתָן - טְהוֹר הַכֹּל.
36 וְשֶׁל פֶּשֶׁתָּן⁶⁰ - מְזָה עַל אֶחָד מִשְׁלֹשֶׁתָן לְכַתְּחִלָּה,
37 שֶׁשְׁלֹשֶׁתָן חֵבֵר.
38
- 53) שם מ"ח. 54) לפעמים משתמש רבינו במונח כוש
לפלך בשלימותו, וכן במשנה, אבל בעיקרו הוא מגדיר את
העץ בלבד. 55) בפירושו לכלים פ"ט מ"ז, כותב רבינו
שהפיקה היא בראש הכוש. פירוש, בראשו השני של הכוש,
וכן פירושו כל מפרשי המשנה כאן. 56) כאן הכוונה לפלך
בשלימותו. 57) לכתחילה. 58) העץ שמלפנים עליו.
59) שהיא עיקר הכלי. 60) חלקי הפלך שטוויים בו פשתן,
הם יותר מהודקים מאשר חלקי הכלי ששזורים בו חבלים.
- 61) שֶׁל עֲרִיסָה⁶² שהיא מחבר לפקות⁶³ -
39 חֵבֵר לטמאה ולהזאה⁶⁴. הַמְּלַבֵּן שֶׁל מְטוֹת⁶⁵ - אֵינוֹ
40 חֵבֵר לֹא לטמאה ולא להזאה⁶⁶.

הוא מטמא אדם וכלים לחטאת. לפיכך אמרו¹³:
 המקדש¹⁴ את מי חטאת לא ינעל את הסנדל, שמא
 יפלו משקין¹⁵ על הסנדל ונמצא הסנדל טמא, שכל
 המשקין טמאין הן לגבי החטאת, ויתטמא זה
 המקדש בנגיעתו בסנדל¹⁶, ונמצאו מי חטאת
 טמאים¹⁷.

(10 פרה פ"ח מ"ב. 11) הנוגע באב הטומאה נקרא ראשון,
 והנוגע בו הוא שני, וכן הלאה. וכולם נקראים ולד הטומאה.
 (12) בהל' טומאת מת פ"ה ה"ז. (13) במשנה, שם.
 (14) הנותן את האפר על המים. (15) שאינם טהורים
 לחטאת, ומטמאים אדם ובגדים לחטאת. ולמה לא חששו
 שמה יפלו משקין על בגדיו, מפני שדרכם של משקין ליפול
 על הסנדלים וקשה להזהר מזה (ע"פ פירושו של
 ה'ברטנורא' למשנה. ראה ראב"ד וכסף-משנה. וראה
 'תוספות יום-טוב' במשנתנו). (16) אם תיפול הטיפה על
 רגלו, לא תטמא את האדם, שמשקין מטמאים כלים בנגיעה,
 אבל את האדם אינם מטמאים אלא אם-כן נגעו בידי (לקמן
 ה"ו), והכלי שנטמא במשקין מטמא את האדם בכל נגיעה
 שהיא. "והרי הוא (האדם) אומר: מטמאין לא טימאני,
 ואתה טמאתני" (מליצת המשנה). (17) שאין מונים
 לחטאת ראשון ושני ושלישי (לקמן ה"ו).

ד. מי שנטמא ידיו¹⁸ בלבד¹⁹ בדברים המטמאין את
 הידים, כגון שנגע באכלין או במשקין וכיוצא בהן,
 אף על פי שהוא טהור לקדש ואינו צריך אלא
 טבילת ידיו²⁰ בלבד, כמו שיתבאר²¹ - הרי נטמא כל
 גופו לענין החטאת וצריך טבילה²². אפילו לא
 נטמאת אלא ידו אחת²³ - נטמא כלו, והרי הוא
 ראשון לטמאה²⁴.

(18) שם פי"ב מ"ז. (19) וגופו לא נטמא. (20) לקודש
 צריכות טבילה בארבעים סאה. (21) בפ"ח מהל' אבות
 הטומאות ה"ז. (22) טבילת כל הגוף. (23) בפרה פ"י
 מ"ב, שנינו: "הטהור לחטאת שנגע באוכלין ומשקין בידו
 - טמא", משמע אפילו בידו אחת. (24) לא נתבארה
 כוונתו, הרי בחטאת אין מונים ראשון ושני כלל, כמו
 שיתבאר בה"ו. ראה 'חזון איש' שהתבלט בזה, ולא מצא
 יישוב לתמיהה זו.

ה. כל הטעון טבילה²⁵, בין מן התורה בין
 מדברייהם, מטמא²⁶ את מי חטאת²⁷ ואת אפר
 החטאת ואת המזה מי חטאת במגע²⁸ ובמשא²⁹. וכן
 מטמא את האזוב המכשר³⁰, ואת המים שנתמלאו
 וצדין לא נתקדשו, ואת הפלי הריקן הטהור
 לחטאת. מטמא כל אחד מאלו במגע אכל לא
 במשא³¹. וטמא שנגע במקצת אפר חטאת - פסל
 את פלו³².

(25) שם פי"א מ"ו. (26) אפילו אם טבל לקודש, אלא שלא
 התכוון לטהרת חטאת. (27) שניתן עליהם האפר.
 (28) אם נגע בהם. (29) אם הוא נשא אותם בלא נגיעה,

(61) שם. (62) רגילים היו לעשות שוליים של עור למיטות
 של תינוקות, ועניבות יוצאות מצדיהם, וכעין כפתורים היו
 תלויים בדפנות העריסה ליד השוליים ומחברים אליהם את
 העניבות. ולפעמים, כשהשוליים מלוכלכים ביותר, מורידים
 את השוליים כדי לנקותם. (63) לכפתורים. (64) מפני
 שהכול כלי אחד, ואין מורידים את העור אלא במקרים
 יוצאים מן הכלל, ובהפסק זמן רב. (65) רבינו מפרש
 במשנתנו שמלבן הוא "מרובע של עץ מורכב למעלה מן
 המיטה". בהלכות כלים פרק ד הלכה ב, מבוארת תבנית
 המיטה וחלקיה. ראה שם. (66) מפני שחיבורו רופף,
 וכשמזיזים את המיטה מורידים את המלבן. [הר"ש מפרש
 שמלבנות מונחים תחת כרעי המיטה].

יב. כל ידות הפלים⁶⁷ הקדוחות⁶⁸, כגון נצב הספין
 וכיוצא בו, שהנצב נקוב והפרזל נכנס בו - חבור
 לטמאה ולהזאה. אכל הידות החרוקות, כגון עץ
 החנית, שהעץ נכנס בפרזל - אינו חבור להזאה⁶⁹.

(67) שם. (68) מלשון מקדח. יש בהן חור עמוק, וקצה
 הכלי תחוב בו. (69) הקדוחות מהודקות יותר ואין רגילים
 לנתקן, והחרוקות מתנתקות בנקל.

פרק שלשה עשר

(1) יבאר שמעלות יתרות עשו בטהרת החטאת ומה הן, הכל
 נאמנין על טהרת חטאת מפני חומרתה.

א. מעלות יתרות² עשו בטהרת החטאת³: שהאדם
 הטהור, אפילו טבל לקדש ועומד ומשמש על גבי
 המזבח, אינו טהור לחטאת⁴ ולא לשרפת הפרה ולא
 למלוי המים ולא לקדש⁵ ולא להזות עד שיטבל
 לשם חטאת ואחר כך יהיה טהור לחטאת. וכן
 הפלים, אפילו מזרק שבעזרה, אינו טהור לחטאת
 עד שיטבילוהו לשם חטאת. וכן כל האכלין וכל
 המשקין, אף על פי שהן טהורין, הרי הן לענין
 חטאת כאכלין ומשקין המטמאין.

(2) דרגות טהרה יוצאות מן הכלל. (3) טהרת פרה אדומה.
 (4) לשחיטה, קבלת הדם והזאתו. (5) לתת את אפרה במים
 חיים על-מנת להזות מהם על הטמאים. מקור הלכה זו,
 בחגיגה כ, א.

ב. כל פלי⁶ הראוי למשכב או למושב, אף על פי
 שהוא טהור לגבי הקדש, הרי הוא לגבי חטאת
 כמדרס הזב⁷ עד שיטבילוהו לשם חטאת. יוחנן בן
 גודגא⁸ היה אוכל בטהרת הקדש פל ימיו, והיה
 מטפחתו כמדרס הזב לענין החטאת⁹.

(6) שם. (7) המונה "מדרס" כולל משכב, מושב, מרכב
 ומדרס, ודיניהם מפורשים בהל' מטמאי משכב ומושב.
 (8) מגדולי התנאים. (9) היה מקפיד על מאכלי חולין שלו
 שיהיו טהורים, כטהרת דברים קדושים.

ג. פלו¹⁰ ולד הטמאות¹¹, אף על פי שאינו מטמא
 אדם ולא פלים אפילו לקדש, כמו שבארנו¹² - הרי

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק ה' סיון - ספר טהרה - הלכות פרה אדומה קלה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

דין רוקו ומימי רגליו בשם רבי, ובטהור לתרומה. וסובר רבינו שהתרומה לאו דוקא, הוא-הדין לקודש.

18 ח. כְּלִי⁴² הַטָּמֵא⁴³ בְּטָמֵא מֵת⁴⁴, אִם הֵנִידוּ הַטְּהוֹר
19 לְחֻטָּאת - נְטָמָא, וְאָף עַל פִּי שְׁלֹא נִגְעָ בּוֹ, וְאָף עַל
20 פִּי שְׁאִין טָמֵא מֵת מְטַמֵּא בְּמִשְׁא, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנו⁴⁵.
21 פִּיצֵד? מִפְּתַח שֶׁהוּא טָמֵא מֵת שֶׁהִיָּה תְלוּי בְּדִלָת
22 וְסִגְר הַטְּהוֹר לְחֻטָּאת אֶת הַדִּלָת, הוֹאִיל וְהֵנִיד אֶת
23 הַמִּפְתָּח הַטָּמֵא - נְטָמָא⁴⁶. וְכֵן אִם הִסִּיט אֶת הַשְּׂרִיץ
24 וְאֶת שִׁכְבַת זָרַע⁴⁷ - הִרִי זֶה טָמֵא לְחֻטָּאת, אָף עַל
25 פִּי שְׁאִין אֵלּוּ מְטַמְּאִין בְּמִשְׁא, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר⁴⁸.

כגון שהכלי עם מי החטאת היה מונח על דבר שאינו מקבל טומאה, והטמא הגביהו או הזיזו ממקומו. (30 שנרטב במשקין טהורים לחטאת, שאם נרטב במשקין שאינם טהורים לחטאת, כבר נפסל לפני נגיעת הטמא. 31) לא גזרו חומרת משא אלא על דברים המקודשים לחטאת, אבל לא למזומנים לחטאת טרם שנתקדשו. פסק כחכמים, שם. (טומאת משא האמורה בכל מקום, פירושה שהטהור נשא את הטומאה, אבל כשטמא נושא את הטהור מטמא בזב בלבד, כמו ששינו בשבת פג, א "שלא מצאנו לו חבר בכל התורה כולה", אלא שמעלה יתירה עשו בחטאת). (32 עדויות, פ"ח מ"א.

1 ו. אִין מוֹנִין³³ לְחֻטָּאת רֵאשׁוֹן וְשֵׁנִי וְשְׁלִישִׁי כְּדָרָךְ
2 שְׁמוֹנִין לְתֵרוּמָה וְלִקְדָשׁ. פִּיצֵד? עֲשֶׂהָ שֶׁטְּבָלוּ לְשֵׁם
3 חֻטָּאת וְנְטָמָא אֶחָד מֵהֶן, אֶפְלוּ לֹא נְטָמָא אֲלֵא לְגַבִּי
4 חֻטָּאת בְּלִבָּד, כְּגוֹן שֶׁנְטָמָא יָדוּ בְּלִבָּד, וְנִגְעָ בְּחִבְרו
5 וְחִבְרוּ בְּחִבְרו, אֶפְלוּ הֵן מֵאָה - כֵּלָן טָמְאִין לְחֻטָּאת.
6 וְכֵן כְּלִים³⁴ הַטְּהוֹרִים לְחֻטָּאת שֶׁנְטָמָא כְּלִי מֵהֶן,
7 אֶפְלוּ לֹא נְטָמָאוּ אֲלֵא אַחֲרָיו בְּלִבָּד לְגַבִּי חֻטָּאת³⁵,
8 כְּגוֹן שֶׁנִּגְעוּ מִשְׁקִין בְּאַחֲרָיו, וְנִגְעָ כְּלִי זֶה בְּכִלִּי שֵׁנִי
9 וְשֵׁנִי בְּשְׁלִישִׁי - נְטָמָאוּ הַכְּלִים כֵּלָן לְגַבִּי הַחֻטָּאת,
10 וְאֶפְלוּ הֵן מֵאָה.

(42 שם. 43) טמא ממש. מדובר, בדבר שאינו ראוי למדרס. (44) מן התורה. בתוספתא שם, אנו שונים: "טמא שאמר, טמא מת ולא טמא מדף". פירוש, הדין שהנדה מטמאה בלא נגיעה נאמר רק בטומאה דאורייתא ולא בטומאה קלה מדרבנן. (45) בפ"ה מהל' טומאת מת ה"ט. (46) ראה השלמות לה"ז. (47) תוספתא שם. בתוספתא שלפנינו כתוב: "זאת הנבילה". והגר"א מוחק את המילים האלו. ונראה שגם רבינו אינו גורסן, מפני שבבילה מטמא במשא אפילו חולין. (48) שרץ - לקמן בפ"ד מהל' אבות הטומאות ה"ב. שכבת זרע - שם ה"א.

26 ט. הַטְּהוֹר לְחֻטָּאת⁴⁹ שֶׁנִּגְעָ בְּכְלִים שֶׁהָיוּ לְמַעַלָּה מִן
27 הַזָּבֵד⁵⁰ וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, וְהֵן הַנְּקָרְאִין מִדֶּף, אָף עַל פִּי
28 שֶׁהוּא⁵¹ טְהוֹר לְקִדְשׁ⁵² - נְטָמָא לְחֻטָּאת⁵³. וְכֵן כְּלִי
29 הַטְּהוֹר לְחֻטָּאת שֶׁנִּגְעָ בְּמִדָּף - נְטָמָא לְחֻטָּאת.

(33 פרה, פי"ב מ"ז. 34) שם מ"ח. (ראה 'תפארת ישראל' 'בועז' יד, שבכלים החמירו יותר מבאדם, שאדם שנגע בכלי שאינו טהור לחטאת אינו מתטמא אלא אם נגע בידיו, אבל אם נגע בגופו לא נטמא, וכלי מתטמא בכל נגיעה שהיא). (35) המילים "לגבי חטאת" מיותרות, ומקומן בסוף ההלכה לפני הפיסקה "אפילו הן מאה", ונכפלו כאן בטעות. אם נקיים הגירסא כמו שהיא לפנינו, אפשר לטעות ולפרש שגם לגבי חטאת לא נטמא תוכו כשנגעו באחוריו. ומשנתנו אומרת בפירוש: לגין של חטאת שנטמאו אחרי - נטמא תוכו.

(49) שם מ"ב. (50) ולא נגע בהם הזב, כגון שהיו הרבה כלים מונחים עליו זה על גבי זה, ורק התחתון נגע בו ונטמא מן התורה. אבל העליונים לא נטמאו מן התורה, אבל חכמים גזרו עליהם טומאה משום שדומים לכלים שהזב שוכב עליהם, שכולם, אפילו מאה, טמאים מן התורה. וטומאה זו נקראת "מדף" (ראה פ"ו מהל' משכב ומושב ה"ג). (51) הנוגע. (52) פירוש, לא נטמא לקודש מפני שמדף דינו כראשון לטומאה ומטמא אוכלין ומשקין בלבד, אבל לא את האדם. (53) ואף-על-פי שהכלים אינם ראויים למדרס, שאם הם ראויים למדרס מטמאים אפילו כשהנידם בלי נגיעה. (ה'כסף משנה' בשם הר"י קורקוס, שואל: הלא נגיעה מטמאה גם בכלים טהורים לגמרי אלא שאינם טהורים לחטאת (למעלה בסוף ה"ז) ומה בא להשמיענו כאן בנגיעה במדף? והשיב, שכלים טהורים מטמאים רק אם נגע בידיו, אבל נגיעה בגופו אינה מטמאה, בדומה לאוכלין ומשקין, אבל מדף מטמא גם אם נגע בגופו). (ראה השלמות).

30 י. הַטְּהוֹר לְחֻטָּאת⁵⁴ שֶׁנִּגְעָ בְּאֶבְלִין וּמִשְׁקִין, בֵּין
31 טְהוֹרִין בֵּין טָמְאִים, שֶׁכֵּל אֶבְלִין וּמִשְׁקִין לְגַבִּי
32 חֻטָּאת אֵינֶן טְהוֹרִין, אִם נִגְעָ בְּהֵן בְּיָדוּ - נְטָמָא כֵּל
33 גּוּפּוֹ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנו⁵⁵. נִגְעָ בְּהֵן בְּרִגְלוֹ⁵⁶ אוּ בְּשֶׁאָר
34 גּוּפּוֹ אוּ שֶׁהִסִּיטָן בְּיָדוּ וְלֹא נִגְעָ בְּהֵן - טְהוֹר⁵⁷. וְכֵן⁵⁸
35 אִם נִגְעָ⁵⁹ בְּתַנּוּר⁶⁰ וְכִיּוֹצֵא בּוֹ מִשְׁאָר כְּלִים שְׁאִינִם

11 ז. כֵּל הָרְאוּי³⁶ לְהִתְטָמֵא בְּמִדְרָס הַזָּב³⁷, אָף עַל פִּי
12 שֶׁהוּא טְהוֹר לְקִדְשׁ³⁸, אִם הֵנִידוּ³⁹ הַטְּהוֹר לְחֻטָּאת -
13 נְטָמָא, אָף עַל פִּי שְׁלֹא נִגְעָ בּוֹ. וְכֵן הַטְּהוֹר לְחֻטָּאת
14 שֶׁהֵנִיד אֶת הָאָדָם שְׁאִינוּ טְהוֹר לְחֻטָּאת⁴⁰, אוּ שֶׁהֵנִיד
15 אֶת רִקְו אוּ אֶת מִימֵי רִגְלָיו שֶׁל אָדָם זֶה⁴¹ - נְטָמָא,
16 אָף עַל פִּי שְׁלֹא נִגְעָ בּוֹ. אֲבָל כְּלִי שְׁאִינוּ רְאוּי לְמִדְרָס
17 - אֵינוּ מְטַמֵּא אֶת הַטְּהוֹר לְחֻטָּאת אֲלֵא אִם בֵּן נִגְעָ בּוֹ.

(36) שם פי"א מ"א. (37) כלים המיוחדים לשכיבה, לישיבה ולרכיבה. פרטי דיניהם מבוארים בהל' משכב ומושב. (38) הר"ש מפרש משנתנו בטהור לתרומה, אבל הטהור לקודש אינו מטמא בלא נגיעה (ראה לקמן הערה נב, והשלמות שם). (39) הזיזו. במשנה שם שנינו: "כל הראוי לטמא מדרס - מדף לחטאת", ומפרש רבינו (וכן הר"ש) שאם הסיטו הטהור לחטאת, נטמא טומאת מדף. פירוש, טומאה קלה מדרבנן, מלשון המקרא (ויקרא כו, לז): "קול עלה נדף" (רבינו, בפירושו שם). (40) אע"פ שהוא טהור לקודש (ראה השלמות). (41) בתוספתא שם נאמר

קלו שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ראשון כ"ח אייר - ספר הקרבנות - הלכות קרבן פסח

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מהל' אבות הטומאות ה"א. מפני שאמרו, שמי חטאת אינם מטמאים את הטהור לחטאת כמו שטמאים את שאינו טהור, אפשר לטעות ולומר שגם הבא ראשו ורובו בהם לא נטמא, מלמדת המשנה שאין דבר כן, אלא מטמאים אותו כמו מים שאובים אחרים. (רבינו בפירושו שם מבאר, שהוא נעשה ראשון לטומאה ואוכלין הנוגעים בו נעשו שני, ואף-על-פי שמים שאובים אחרים עושים את האדם שני לטומאה (רבינו בהל' אבות הטומאות, שם). והטעם מפני שהוא נטמא כשני, ונפסל לחטאת, והטמא לחטאת נטמא בנגיעה כמי חטאת ונעשה ראשון (רבינו במשנתנו). ראה 'תפארת ישראל' במשנתנו, 'בועז' אות יג).

יב. **הפל נאמנין⁶⁵ על טהרת החטאת, ואפלו עמי הארץ⁶⁶, מפני חמרתה, ומעלות אלו שעשו בה הכל נזהרין בה. והרי נאמר בתורה: והיתה לעדת בני ישראל למשמרת - כל ישראל ראויין לשמירה⁶⁷. לפיכך, עם הארץ שהביא פלי מביתו, אפלו פלי חרס⁶⁸, ואמר: פלי זה טהור לחטאת - הרי זה טהור, ומקדשין בו ומזין ממנו, ואף על פי שאותו פלי טמא לקדש ולתרומה. וכן עם הארץ שאמר: טהור אני לחטאת, או שהיו מי חטאת אצלו ואמר: טהורין הן - נאמן; שאין אדם מישראל מזלזל בה.**

(65 שם פ"ה מ"ה. 66) שאינם נזהרים במצוות, ואינם מקפידים בדיני טומאה וטהרה, וגזרו טומאה על מגעם. (67) תוספתא, חגיגה פ"ג ה"ח. (68) שאם נטמא אין לו טהרה במקווה, אף-על-פי-כן אין חוששים שמא נטמא, ומכל-שכן כלי שטף שאפילו נטמא יכול להטבילו ולטהרו.

1 טהורין לחטאת⁶¹ - נטמא פלו; אבל אם נגע ברגלו
2 בקהן - הרי הוא טהור לחטאת כמו שהיה.

(54 משנה, שם. 55) למעלה ה"ד. (56) ח'כספ' משנה' מפרש, שההבדל בין נגיעה בידיו לבין נגיעה בשאר חלקי הגוף נאמר באוכלין ומשקין טהורים, אבל לא בטמאים ממש. והביא ראייה מהלכה הקודמת בנגע בכלים, שלא חילק בין מגע ידיים לבין מגע הגוף. (ב'אור שמח' דחה ראייה זו, מפני שאין לדמות אוכלין לכלים, שכלים ראויים להיות אב הטומאה ויש מקום לגזור גם כשהם וולד הטומאה, אבל אוכלין ומשקין אינם נעשים אב הטומאה. וכן משמע גם מלשונו של הר"ש בפירושו למשנתנו. והבדל זה בין ראויים להיות אב הטומאה לשאינם ראויים, כתב רבינו עצמו בפירושו למ"ד (ראה הערה אחרונה בהלכה הקודמת). (57) כחכמים, במשנה שם. וגם בזה מדובר בין בטהורים ובין בטמאים ('תפארת ישראל', וכן גם ב'אליהו רבה' שם). (58) שם מ"ד. (59) בידו. (60) של חרס, שאינו נעשה אב הטומאה לעולם (רבינו בפירושו למשנה). (61) שלא גזרו על כלי חרס שנגעו בגוף האדם, אבל כלי שטף (כלים שיש להם טהרה במקווה, נקראים בלשון חכמים "כלי שטף") גזרו (רבינו, שם).

3 יא. הטהור לחטאת⁶² שהכניס ראשו ורבו לתוף מים
4 שנתמלאו לחטאת - נטמא, מפני שהן שאובין⁶³;
5 ומדברי סופרים, שהבא ראשו ורבו ממים שאובין -
6 נטמא, כמו שיתבאר⁶⁴.

(62) שם פ"א מ"ג. (63) מים הנמצאים בכלים נקראים "שאובים", ואינם מטהרים את הטובל בהם. (64) בפ"ט

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - כ"ח אייר' סיון תשע"ו

(2) פט"ו הלכות א, ג, יא. (3) וכמו כן קבלת הדם והולכתו וזריקתו, ראה שם. (4) שנאמר (דברים טז, א) "שמור את חודש האביב ועשית פסח" - שיהיו כל עשיותיו לשם פסח, הרי שינוי קודש (=שעשאו לשם קרבן אחר). ועוד נאמר (שמות יב, כז) "ואמרתם זבח פסח הוא", שתהא זביחה לשם פסח, אם אינו ענין לשינוי קודש, תנהו ענין לשינוי בעלים (זבחים ז:). (5) שלא לשם פסח או שלא לשם בעליו, ראה פ"ג מהלכות פסולי המוקדשין הלכה א. (6) משנה בזבחים ב. ופט"ו שם הלכות ג"א. (7) תוספתא תרומות פ"ב ופסחים פ"ג, בשינוי לשון קצת. ובמאירי לגיטין נד: (עמוד 224) הביא כלשון רבינו, מכאן עד סוף ההלכה, בשם ברייתא בפסחים. (8) בתוספתא שם ושם ליתא, אבל כן הוא במאירי שם בלשון הברייתא. והוא לדעת אב"י בגיטין שם שכל שבידו, נאמן. ואם אינו בידו, אינו נאמן. וכן כתב רבינו בפ"ט מהלכות פסולי המוקדשין הלכה טו: "היה מקריב עמו זבחים ואמר לו נתפלגו -

יום ראשון כ"ח אייר ה'תשע"ו

הלכות קרבן פסח

פרק רביעי

(1) יבאר פסח הנשחט במחשת שינוי השם והשוחט על בני חבורה, ואמר: הפסח ששחטתי שלא לשמו היה.
17 א. כבר נתבאר בהלכות פסולי המוקדשין², שהפסח
18 אינו נשחט³ אלא לשם פסח ולשם בעליו⁴; ואם
19 שחטו במחשת שנוי השם⁵ - פסול⁶. השוחט את
20 הפסח על בני חבורה, ואמר להם לאחר זמן⁸: אותו
21 הפסח ששחטתי עליכם - שלא לשמו ששחטתי, אם
22 היה נאמן להן - סומכין על דבריו⁹, ואם לאו -
23 שורת הדין¹⁰ שאינו נאמן. והרוצה להחמיר על
24 עצמו¹¹ - הרי זה משבח, ויביא פסח שני¹².

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ראשון כ"ח אייר - ספר הקרבנות - הלכות קרבן פסח קלז

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אלא למת בלבד, אבל הרוג לא, שהרי יודע בו זה שהרגו" (פ"ו מהלכות נזירות הלכה יח). (25) פ"ד הלכה ו. ושם כתב רבינו שאף אם נודע לו שהוא טמא טומאת התהום קודם שיזרוק הדם, וזרק אח"כ את הדם - הורצה, שהציץ מרצה על טומאת התהום אע"פ שהוא מזיד.

ג. הפסח שיצא מירושלים²⁶ או שנטמא בארבעה עשר - ישרף מיד²⁷. נטמאו הבעלים או מתו²⁸ או משכו את ידיהם²⁹, אפלו נטמאו או מתו קדם זריקת הדם³⁰ - מניחין אותו עד שתעבר צורתו³¹ ואחר כך ישרף. זה הפלל³²: כל שפסולו בגופו³³ - ישרף מיד³⁴; בדם או בבעלים³⁵ - תעבר צורתו ואחר כך ישרף. לפיכך, אם שחטו אחר שנודע שמשכו הבעלים את ידיהם או מתו או נטמאו ונדחו לפסח שני - הרי זה ישרף מיד³⁶. במה דברים אמורים שישרף אם נטמאו הבעלים? פשנטמאו כל בני החבורה; אבל אם נטמאו מקצתן - זכו טהורים בחלקם של טמאים³⁷. אף על פי שנטמאו מקצתן אחר שהתחילו לאכל³⁸ - זכו הטהורים שעדיין לא התחילו³⁹. אבל אם התחילו פלן ונטמאו מקצתן - לא זכו טהורים בחלקן של טמאים; אלא הטהורים אוכלין חלקם, וחלק הטמאים ישרף⁴⁰. והוא הדין אם מתו מקצתן⁴¹. נטמא שלם⁴² או רבו⁴³ - שורפים אותו לפני הכירה⁴⁴ בפני הכל, כדי לבישן עד שיזהרו⁴⁵. ושורפין אותו מעצי המערכה⁴⁶, כדי שלא יחשדו אותן ויאמרו מעצי המערכה גנבו⁴⁷. לפיכך, אם ישרפוהו בקש ובקנים⁴⁸ ורצו לשרף משל עצמן - שורפין⁴⁹. נטמא מעוטו⁵⁰ וכן הנותרי⁵¹ - שורפין אותו בחצרותיהן⁵² מעצי עצמן⁵³, אבל לא מעצי המערכה, שלא ישארו מהן אצלם וימעלו⁵⁴ בהן⁵⁴.

(26) משנה בפסחים פב. "הפסח שיצא או שנטמא ישרף מיד", ומפרש רבנו בפי"ה מ "שיצא מן הבית שנאכל בו", וחזר בו רבינו כאן והעתיק "שיצא מירושלים", שהרי המדובר כשיצא ביום ארבעה-עשר, כמו שכתב רבינו: "שיצא וכו' שנטמא בארבעה עשר", וכן מוכח מזה שאמרו "ישרף מיד". ואילו בליל חמשה עשר, אסור לשרוף, שאין שורפין קדשים ביום טוב (פי"ט מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ה). ואם כן, על-כרחינו יציא מירושלים, שאילו יציאה מחבורתו אינה אסורה אלא בליל חמשה עשר, כמו שנראה מדבריו להלן פ"ט הלכה א. ועיין שם הערה ג. ועיין 'תוספות יום טוב' ותפארת ישראל. (27) ואינו צריך עיבור צורה (ראה להלן), משום שהפסול הוא בגוף הבשר. (28) משנה שם, וכחכמים של ר' יוחנן בן ברוקא. והמדובר כשנטמאו או מתו לפני שחיטה, שלא נודע על זה אלא לאחר שחיטה, ראה להלן. (29) לפני שנשחט, שהרי לאחר שנשחט אינם יכולים למשוך את ידיהם, ראה למעלה פ"ב הלכה יד, אלא שלא נודע עד לאחר שנשחט, שמשכו ידיהם לפני השחיטה. וכל אלה כשלא נודע שנטמאו, שמתו

נאמן; וזכאים שהקרבתי לך באותו היום נתפלגו - אם היה נאמן לו סומך על דבריו וכו'" [ומה שכתב בפי"ג מהלכות מטמאי משכב ומושב הלכה ח: "היה עושה עמו בטהרות, ולאחר זמן מצאו ואמר לו בשעה שפגע בו, טהרות שעשיתי עמך נטמאו, הרי זה נאמן" - היינו אם הוא נאמן לו, וכמו שכתב כאן ובהלכות פסולי המוקדשין שם. ועיין בכסף-משנה שם]. (9) קידושין סו. בההוא סמיא שאמר לו עד אחד: אשתו זינתה, וזכא לשאול את מר שמואל, ואמר לו מר שמואל אם הוא נאמן לו - יגרשנה. וכן כתב רבינו בהלכות פסולי המוקדשין שם. (10) "כלומר, הדין נותן" (רש"י גיטין שם). (11) ולעשות לפנים משורת הדין. (12) כן בלשון הברייתא במאירי שם. והראב"ד כתב: "אין כאן שבת, שאם היה פטור אינו יכול להביא פסחו נדבה על תנאי שלמים", רוצה לומר, כמו שכתב רבינו בסוף פרק ג, שהניתנין בזריקה אל יתנם בשפיכה לכתחילה. והלחם-משנה מתרץ שרק בחמשה אמרו כן למעלה, שאינו בדין שכולם יעברו על איסור לכתחילה כדי לזכות לאחד שחייב בפסח, אבל כאן הוא עצמו חייב בספק והוא עצמו יעבור על איסור לכתחילה כדי להקריב קרבן פסח.

ב. בשר הפסח שנטמא ונודע לו קדם זריקה, אף על פי שהאמורין טהורין - לא יזרק את הדם¹³; שאין הפסח בא אלא לאכילה¹⁴. ואם זרק - לא הרצה¹⁵. ואם לא נודע לו עד שזזרק הדם - הרצה¹⁶; שהציץ מרצה¹⁷ על שגגת הבשר שנטמא, ואינו מרצה על הזדון¹⁸. נטמאו מקצת האיברים - שורף את הטמאים ואוכל את הטהורים¹⁹. נטמאו האמורים והבשר קים - זזרק את הדם והבשר נאכל לערב²⁰. נטמאו הבעלים אחר שגשחט²¹ - לא יזרק את הדם. ואם זרק - לא הרצה²². לפיכך חייבין בפסח שני. שאין הציץ מרצה על טמאת הגוף²³ אלא אם נטמא בטמאת התהום²⁴, כמו שבארנו בהלכות ביאת המקדש²⁵.

(13) משנה בפסחים עח: כחכמים של רבי נתן שאכילה מעכבת. וראה למעלה פרק ג הלכה ב. (14) וכיון שנטמא הבשר ואינו ראוי לאכילה - אינו זורק את הדם. (15) וחייב לעשות פסח שני. (16) ופטור מלעשות פסח שני. (17) פסחים פ: במשנה. (18) כדברי רבינו בגמרא שם. (19) בתוספתא פסחים פרק ו: נטמאו חלבים והבשר קיים, אם יש כזית לכל אחד ואחד, יזרוק. ואם לאו, לא יזרוק. ומשמע לו לרבינו דבנטמא קצת הבשר עסקינן, מדקתני אם יש כזית לכל אחד ואחד (כסף-משנה). (20) במשנה שם עח: "נטמא החלב והבשר קיים, זורק את הדם". (21) שאם נטמאו לפני שנשחט - אין שוחטים עליו, ראה להלן פ"ה הלכה א, ופ"ו הלכה א. (22) כלומר, אף אם לא נודע עד שזזרק הדם. (23) שם פ: במשנה. (24) מת שלא ידוע עליו, ורק אחר שנטמא נודע שיש שם מת (ברייתא בפסחים פא:). ובמשנה שם: "נטמא טומאת התהום, הציץ מרצה". "ואיזוהי טומאת התהום? כל שאין אדם מכירה אפילו בסוף העולם, ולא אמרו טומאת התהום

קלח שייעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ראשון כ"ח אייר - ספר הקרבנות - הלכות קרבן פסח

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אם נצרכהו לשרוף במקדש בעצים שלו, - כשישאו לו עצים ויקחם לביתו, יחשדו בו הרואים שמעצי המערכה גנב. (48) שאין בהם חשד, שהרי "אינם ראויים למערכה, כדתנן בתמיד (כט.) באלו היו רגילים במורביות של תאנה ושל אגוז ושל עץ שמן" (רבינו חננאל שם). ויש שכתבו שהם פסולים למערכה (מאירי), וכן נראה מלשון הגמרא בפסחים שם "דאייתי קני וחרייתא דלא חזי למערכה", ועיין רש"י שם. (49) שם בגמרא: "מאי בינייהו (בין טעמו של רב יוסף לבין טעמו של רבא)? איכא בינייהו דאייתי קני וחרייתא (שהביא קנים וענפי דקל) דלא חזי למערכה". לטעם של "חשד" - מותר, שאין חשד. ולטעם "שלא לבייש את מי שאין לו" - אסור, שהרי גם בקש ובקנים יש בושה למי שאין לו, ורבינו פסק כרבא שהטעם הוא משום "חשד". משום כך מותר לשרוף בקש וקנים של עצמן. (50) של הקרבן, ואין כאן פשיעה כל-כך (מאירי). (51) מן הקרבן. (52) כיון שלא פשעו, אין לבייש לשרוף בבירה בפני קהל רב. (53) שבחצרותיהן אין חשד שיאמרו שגנבו מעצי המערכה. וגם זה במשנה שם. (54) שם פב. "דילמא פייש מינייהו, ואתי בהו לידי תקלה".

- 1 ד. המפריש נקבה לפסחו או זכר בן שתי שנים⁵⁵ -
- 2 ירעה עד שיפיל בו מום, וימכר ויביא בדמיו פסח.
- 3 ואם לא נפל בו מום עד שהקריב פסחו - יביא
- 4 בדמיו שלמים⁵⁶.

(55) והרי "אין שוחטין אלא מן הכבשים ומן העזים בלבד, זכר בן שנה" (למעלה פ"א הלכה א). (56) משנה בפסחים צז: "המפריש נקבה לפסחו או זכר בן שתי שנים, ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה לשלמים", ובתוס' ד"ה המפריש, וז"ל: אומר ר"ת דהא דקתני ויביא בדמיה שלמים, היינו בשנשתיירה אחר הפסח, אבל קודם הפסח יביא בדמיה פסח, וכן מפורש בכרייתא תמורה יט. וראה בלח"מ כאן שמקשה על רבינו שפסק בפ"ג מהלכות פסולי המקודשין הלכה כג, ובפס"ו מהלכות מעשה הקרבנות ה"ד שאין בעלי חיים נדחים (היינו, שאין אומרים שבהמה שנדחתה בחיים לקרבן שהיא לא ראויה לו, שתידחה גם לקרבן שהיא כן ראויה לו. לדוגמא, בהמת נקבה שהופרשה לפסח, שהיא לא ראויה לזה, אין אומרים שמשום כך לא יקריבו אותה קרבן שלמים שהיא ראויה לזה) הי' לו לפסוק כאן לענין נקבה שהפרישה לפסח שהיא עצמה תיקרב שלמים, ולמה פוסק שיביא בדמיו שלמים. וראה מה שתיירן שם, ובתוספות יו"ט פסחים פ"ט מ"ז בביאור דברי הרמב"ם.

- 5 ה. הפריש⁵⁷ פסחו ומת⁵⁸ - לא יביאנו בנז אחריו
- 6 לשם הפסח⁵⁹, אלא לשם שלמים⁶⁰. ואם היה ממנה
- 7 עם אביו עליו - יביאנו לשם פסחו⁶¹. במה דברים
- 8 אמורים?⁶² פשימת אביו אחר חצות ארבעה עשר⁶³;
- 9 אבל קדם חצות - הרי זה נדחה לפסח שני, מפני
- 10 שהוא אונן, כמו שיתבאר⁶⁴, ויביא פסחו זה בשני⁶⁵.

(57) משנה בפסחים צא. (58) ואין עליו מנויים אחרים זולתו. (59) שהרי אין לו מנויים. וראה למעלה פ"ב הלכה

ושמשכו דם על לאחר זריקה, וראה להלן. (30) שם פב: כרב יוסף לפי הלשון השניה, ואליבא דחכמים של ר' יוחנן בן ברוקא, שאפילו לפני זריקה אין זה פסול הגוף אלא פסול בעלים. (31) מניח את הבשר עד שיסריח, או משאירו לילה אחד ונפסל בלינה. אחרת - אין לשרפו, משום בזיון קדשים. (32) פסחים עג: (33) כגון שנטמא הבשר. (34) ואין צריך להניח עד שתעובר צורתו, משום שהבשר נפסל ואין זה מבזה קדשים. (35) שנטמא הדם או נטמאו הבעלים. (36) שזה נחשב פסול בגוף הקרבן (כסף-משנה). ואף-על-פי שבפסחים עג: נראה מפורש, שאף אם לא נודע אלא לאחר שחיטה, ישרף מיד - סמך רבינו על דברי הירושלמי פסחים סוף פרק ו, שנראה משם, שאם לא נודע אלא אחר שחיטה - אין זה פסול הגוף (אור שמח). [ועיין בספר "הר המוריה" להלן פ"ב, מהלכות שגגות הלכה י]. (37) תוספתא פסחים פ"ז, וירושלמי שם סוף פרק ז. (38) כלומר, הטמאים התחילו לאכול (ירושלמי שם). (39) [כלומר, הטהורים עדיין לא התחילו. וירושלמי שם מפורש, שכל-שכן אם התחילו הטהורים ולא התחילו הטמאים, שזכו הטהורים בחלקם של הטמאים. והמאירי שם פא: (עמ' 130) כתב "אם לא התחילו הטהורים עדיין לאכול, לא זכו הטהורים בחלק הטמאים וכו' וכן היא בתלמוד המערב". ונראה שיש לתקן דבריו: "אם לא התחילו הטהורים עדיין לאכול [זכו בחלק הטמאים, אבל אם התחילו לאכול] - לא זכו הטהורים בחלק הטמאים וכו'", שהכל תלוי באכילת הטהורים. וכן הוא ברמב"ם כ"י תימן להלן בסמוך: "אבל אם התחילו ונטמאו קצתן וכו'", ותיבת "כולן" חסרה. ולפי זה, הכל תלוי באכילת הטהורים כנ"ל. וכן מוכח מזה שרבינו השמיט ולא כתב למעלה דין התחילו הטהורים, אבל הלא בירושלמי שלפנינו מפורש להיפך כנ"ל, וראה עוד להלן]. (40) [שכיון שהתחילו כולן לאכול - נקבעה חבורתם (ראה להלן פ"ט הלכה א והערה ג, ולמעלה הערה כה, ובפ"ב הלכה טו הערה פז) וכיון שננטמאו מקצתם שאינם יכולים עוד להצטרף, נתפרדה החבילה, והרי הם מעתה כשתי חבורות, ואסור לטהורים לאכול מחלקם של הטמאים, לפי ש"אינו אוכל אלא בחבורה אחת" (להלן פ"ט הלכה א), אבל אם לא התחילו כולם לאכול, זכו הטהורים בחלקם של טמאים, שהם קובעים חבורתם במקומם. וכן נראה קצת בירושלמי שם שסמכו לדין הנ"ל ענין של שתי חבורות]. (41) תוספתא שם: "בני חבורה שמתו מקצתן או נטמאו מקצתן, השאר אוכלין ואין חוששין". (42) פירוש, כל הקרבן. (43) רוב הקרבן, ויש כאן פשיעת בעלים, לפיכך שורפין אותו לפני הבירה. (44) משנה בפסחים פא: וכל המקדש כולו נקרא בירה (רש"י שם), ויש שם הרבה אנשים. (45) גמרא שם: "מאי טעמא, א"ר יוסי בר חנינא כרי לביישן", כרי שישמרו להבא ולא יבואו לידי טומאה" (פירוש המשניות שם). (46) משנה שם. והם עצי הקדש, שהוקדשו לשריפת קרבנות על המזבח, והתירו חכמים לעשות כן, כי כן הוא תנאי ב"ד מתחילה כשהקדישו את העצים, שישתמשו בהם גם לשם שריפת פסח שנטמא (תוס' שם ד"ה נטמא). (47) כרבא, ולא כרב יוסף שאמר "שלא לבייש את מי שאין לו [עצים]" (שם פב.) ופירושו של דבר:

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ראשון כ"ח אייר - ספר הקרבנות - הלכות קרבן פסח קלט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אלא בן שנה. וראה להלן. 74) כגון תמורת הפסח או פסח שאבד שנתכפרו בעליו באחר, או חגיגת ארבעה עשר (רש"י פסחים צו:). 75) פסחים שם. ואין זה דומה להפריש פסח בן שתי שנים שירעה עד שיפול בו מום (למעלה הלכה ד) - ששם דחהו בידים, אבל כאן שהפרישו בתוך שנתו ומלאה לו שנה, אינו דחוי בידים, אלא נדחה ממילא, ועיין שם בלחם-משנה. 76) שצריך לסמוך ידיו על ראש הקרבן כשהוא חי. 77) שיביא יין עם הקרבן. 78) "מפריש החזה ושוק הימין ונותן האימורין עם החזה ושוק על ידי הבעלים, וכזה מניח ידו תחת ידי הבעלים ומניף הכל לפני ה' במזרח" (פ"ו מהלכות מעה"ק הלכה ו). 79) ראה בפ"ג מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו, שאין הפסח טעון סמיכה, ובפ"ב שם הלכה ג שאינו טעון נסכים, ובפ"ט שם הלכה כה, שאינו טעון תנופת חזה ושוק.

ה. 60) שכל מותר הפסח קרב שלמים, ראה להלן הלכות רז. ואין להקריבו אחר תמיד של בין הערבים, משום "עליה השלם כל הקרבנות". ראה פרק א מהלכות תמידין ומוספין הלכה ג (מאירי שם). 61) שהרי יש לקרבן עדיין בעלים, ואין זה פסח שמתו בעליו (ברייתא שם). 62) שיביאנו לשם פסח, אם הוא ממונה עליו. 63) ולא חלה עליו אנינות, שמשעת שחיתת הפסח כיום-טוב הוא חשוב, שאומר בו הלל, לפיכך לא חלה עליו אנינות (רבינו חננאל שם), וכל זה הוא שם בגמרא על דברי הברייתא. 64) להלן פ"ו הלכה ט. 65) ודין זה הוא גם למ"ד בעלי חיים נדחים, שמכיון שמת קודם חצות לא נקבע כלל לקרבן פסח, ולדברי הכל אינו נדחה, ואפשר להקריבו בפסח שני, ראה שם בגמרא בתירוקן רבה.

ח. פסח שנתערב בשלמים - יקרבו פלן שלמים⁸⁰. 16
נתערבו⁸¹ בזבחים אחרים⁸² - ירעו עד שיפול בהן 17
מום, ויביא בדמי היפה שבהן ממין זה⁸³ ובדמי 18
היפה שבהן שלמים⁸⁴, ויפסיד המותר מביתו⁸⁵, כמו 19
שבארנו בפסולי המקדשין⁸⁶. נתערבו⁸⁷ בכבורות - 20
ירעו הכל עד שיפול בהן מום⁸⁸, ויאכלו בכבור בעל 21
מום⁸⁹; ויביא בהמה שהיא יפה פיפה שבתעורבות⁹⁰ 22
ויאמר: כל מקום שהוא הפסח - קדשתו תחול על 23
זו⁹¹. ויקריבנה שלמים, אם קרב פסח⁹². 24

1 מי שאבד פסחו ומצאו אחר שהפריש פסח אחר
2 והרי שניהן עומדין - יקריב אי זה מהן שיירצה
3 לשם פסח⁶⁶, והשני יקרב שלמים⁶⁷. מצאו אחר
4 ששחט פסחו - הרי זה יקרב שלמים⁶⁸. וכן אם
5 המיר בזה הנמצא⁶⁹ אחר שחטיטה - הרי תמורה זו
6 תקרב שלמים⁷⁰. אבל אם מצאו קדם שחיתת זה
7 שהפריש, הואיל וזה הנמצא ראוי להקריבו פסח
8 וראוי להקריבו שלמים, כמו שבארנו⁷¹, אם המיר
9 בזה הנמצא, בין קדם שחיתת המפרש תחתיו בין
10 אחר שחטיטה - אין תמורתו קרבה, אלא תרעה עד
11 שיפול בה מום, ויביא בדמיה שלמים⁷².

80) "זה פשוט על-פי מה שנתבאר דמותו פסח קרב שלמים (כספ-משנה). ומה שאמרו בתוספתא פסחים פ"ט, וזבחים פ"ח: "שלמים שנתערבו עם שלמים הבאים מחמת הפסח ירעו עד שיסתאבו", אין זה אלא לדעת האומרים שמותר הפסח אינו נאכל אלא ליום ולילה (פסחים פט.), ואם יקריבם לשלמים נמצא מביא שלמים, הנאכלים לשני ימים ולילה אחד, לבית הפסול. אבל מדברי רבינו שהשמיט דברי הגמרא הנ"ל, ולא הביא שמותר הפסח אינו נאכל אלא ליום ולילה - נראה שסובר שדינו כשלמים ונאכל לשני ימים ולילה אחד (ראה בצ"ח לפסחים ע:). ולפיכך פסק שיקרבו כולם שלמים. וראה בשער המלך פ"ו מהלכות פסולי המוקדשין הלכה יח וב"ה המוריה" וב"אור שמח" כאן. וכתב המאירי (פסחים צח): "ויקרבו כולן שלמים לאחר זמן הפסח ולא בזמן הפסח, מפני שהשלמים טעונים סמיכה, ופסח אינו טעון סמיכה. ואם סומך בה, עובד עבודה בקדשים". 81) משנה בפסחים צח. 82) כגון באשם ובעולה, שאף הם זכרים. ואינם שווים לא בענין אכילה ולא בענין מתן דמים. 83) פירוש, כשאין דמי הבהמות שוים, יביא עולה בסכום כסף שהיה שוה הקרבן היפה, שמה העולה היתה היותר חשובה, וכמו כן האשם יביא בדמי היפה, שמה הוא היה השוה יותר. 84) זהו בשביל הפסח שקרב עתה לשם שלמים, שמותר הפסח קרב שלמים, שמה הוא החשוב ביותר. 85) כגון שהיה אחד מהם שוה דינר אחד, השני שנים והשלישי שלשה, בסך-הכל ששה דינרים, והוא צריך לקנות כל אחד מהם בשלשה, בסך-הכל תשעה, ונמצא מפסיד שלשה דינרים. 86) פרק ו הלכה ה. 87) פסחים צח: לדעת רבנן החולקים על ר' שמעון.

66) כדברי חכמים בברייתא יומא (סד). 67) כדברי ר' ליעזר בירושלמי פסחים פ"ט ה"ו, ומה ששינו במשנה פסחים צו: "הפסח שנמצא קודם שחיתת הפסח, ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו שלמים", אינו אלא למאן-דאמר "בעלי חיים נדחים", אבל לפי מה שפסק רבינו, ש"בעלי חיים אינם נדחים" (פ"ג מהלכות פסולי המוקדשין הלכה כג), - השני עצמו קרב שלמים (כספ-משנה, ועיין ראב"ד). וראה למעלה הלכה ח והערה נט. 68) שם במשנה פסחים צו: "נמצא אחר שחיתת הפסח, קרב שלמים". שכיון שנמצא לאחר שחטיטה - לא קבעתו שעת השחטיטה בשם פסח ואינו דחוי. 69) שאמר: זו תמורת זו, שדין הוא שהתמורה אף היא קודש. 70) שם במשנה, "אחר שחיתת הפסח, קרב שלמים וכן תמורתו". 71) בהתחלת הלכה זו. 72) אף-על-פי שסובר רבינו "אין בעלי חיים נדחים" - כיון שאין לשני קדושה אחת בלבד אלא ראוי להקריבו פסח וראוי להקריבו שלמים, אין בו כח להתפיס לתמורתו להיקרב בעצמו, אלא ירעה עד שיסתאב (כספ-משנה, עיין שם).

12 ז. פסח שעברה שנתו⁷³ ושלמים הבאים מחמת
13 הפסח⁷⁴ - הרי הם פשלים לכל דבר⁷⁵: טעונין
14 סמיכה⁷⁶ ונסכים⁷⁷ ותנופת חזה ושוק⁷⁸, מה שאין פן
15 בפסח⁷⁹.

73) כלומר, הופרש בתוך שנתו, ולפני שהגיע זמן ההקרבה מלאה לו שנה, וראה למעלה פ"א הלכה א, שאין שוחטין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אלקין צאן ובקר, וכי פסח מן הבקר בא, והלא אין פסח בא אלא מן הכבשים ומן העזים? אלא מותר הפסח הוא לדבר הבא מן הצאן ומן הבקר (שהוא שלמים). (102) פסחים פט: בברייתא. שהפרישו מעות לשם קניית פסח או חגיגה, והלך הוא ומינה אותם על שלו, והם נתנו לו את המעות כל אחד לפי חלקו. (103) חגיגת ארבעה עשר, שאף היא באה לכל המנויים (רש"י). [נהמאירי שם כתב: "שלא היתה נאכלת אלא למנויים". אבל זה אינו אלא לבן תימא (פסחים ע.), אבל לדעת חכמים אין דינה כפסח, ראה להלן פרק י הלכה יב, ובפ"ח מהלכות חמץ ומצה ולחם-משנה שם, ובצל"ח פסחים ע.]. (104) שקדושת המעות (שהפרישו לשם פסח או חגיגה) נתחללה על הטלה שנמנו עמו, והמעות יוצאות לחולין. (105) כלומר, אין חילול אלא כשהקדש נתפס על דבר של חולין, אבל אם שניהם הקדש אין מתחלל הקדש על הקדש, וכאן הרי הוקדש הפסח והוקדשו המעות. (106) שאם ימנו אחד על פסחו, שיהיו המעות חולין ביד מי שימנו. ולא רק לצרכי הפסח, כמו עצים לצלייתו ומצה ומרור, אלא אפילו לקנות בגד לעצמו. ורבי בפסחים צ. וכמאן דמיקל בפלוגתא דרבה ורבי זירא. ולמדו כן גם מהפסוק "אם ימעט הבית מהיות משה" - "החיה עצמך מן השעה", כלומר: קנה לעצמך כל צרכיך. וראה משנה-למלך.

14 יא. עצים של צלית הפסח - בפסח. וכן מצה
15 ומרור, הואיל והן מקשרי הפסח - הרי הם בפסח.
16 ואם לקח ממעות הפסח ממי שקנה אותו עמו כדי
17 למנותו עמו במצה ומרור או להיות לו חלק בעצים
18 שצולה בהן - הרי המעות חליין¹⁰⁷.

(107) המדובר כאן כשקיבל המעות שהפריש חבירו לפסח - עבור עצים או עבור מצה ומרור (משנה-למלך). והשמיענו בזה, שלא רק אם מקבל המעות עבור הפסח, המעות חולין, אלא אף אם מקבל המעות עבור עצים או עבור מצה ומרור - המעות מתחללים, שהמצה ומרור והעצים לצלייה הם כפסח עצמו. ודבר זה לא נזכר בגמרא, ולמדו מתוך מה שאמרנו בסוגיא שם אליבא דמאן דמיקל (שרבינו פוסק כמותו, ראה למעלה), שהמחלוקת של רבי וחכמים אינה אלא לקנות במעות חלוק וטלית שאינם צרכי הפסח, אבל בעצים ומצה ומרור, אפילו חכמים מודים שיותר לקנות - הרי שהם כפסח עצמו (משנה-למלך). וצריך לומר שגם זה משום על-מנת כן הקדישו ישראל את מעות פסחיהם, כנ"ל.

יום שני כ"ט אייר ה'תשע"ו

פרק חמישי

(1) יבאר קרבן פסח-שני ומי חייב להביאו ואם דוחה שבת, ואם מילת בניו הקטנים ומילת עבדיו מעכבים הפסח.

19 א. מי שהיה² טמא³ בשעת שחיטת הפסח, שאין
20 שוחטין עליו, או שהיה בדרך רחוקה⁵, או נאנס
21 באנס אחר, או ששגג⁶ ולא הקריב בראשון - הרי
22 זה מביא פסח פארבעה עשר לחדש השני בין
23 הערבים⁸. ושחיטת פסח זה מצות עשה בפניו

(88) "ולמה לא יקרבו? לפי שהפסח נאכל לכל אדם עד חצות, והבכור לשני ימים, ואינו נאכל אלא לכהנים, ואין מביאים קדשים לבית הפסול ואין ממעטים באכילתם" (פ"ו מהלכות פסולי המוקדשין הלכה יב). (89) ראה פ"א מהלכות איסורי מזבח הלכה יב. (90) שמא הפסח היה היפה שבהם. (91) שהפסח שנפל בו מום, יש לו פדיון. אבל בכור בעל מום אינו נפדה (פ"ג מהלכות תמורה הלכה ב). (92) שמותר הפסח מקריבו שלמים, ואם לא קרב פסחו - מקריבו פסח.

1 ט. המפריש⁹³ פסחו עד שלא נתגייר⁹⁴ ונתגיר, עד
2 שלא נשתחרר⁹⁵ ונשתחרר, עד שלא הביא שתי
3 שערות והביא⁹⁶ - הרי זה מקריבו לשם פסח⁹⁷;
4 שאין בעלי חיים נדחין⁹⁸, כמו שבארנו בפסולי
5 המקדשין⁹⁹.

(93) לפי ירושלמי פסחים פ"ל הלכה ב, ראה להלן. (94) שאז אינו ראוי לפסח, ראה להלן פ"ט הלכה ז. (95) כלומר, חצי עבד כנעני וחצי בן חורין, שאינו אוכל לא משל רבו ולא משל עצמו, עד שיעשה כולו בן חורין (למעלה פ"ב הלכה י"ג), ובהגהות "טובירושלים" על הירושלמי שם נדחק בזה. (96) קטן שהפריש פסח כדי להקריבו לאחר שיגדיל והגדיל. והמדובר כשהיה בן שתיים-עשרה שנה ויום אחד, שהוא "מופלא סמוך לאיש" שנדרו נדר והקדשו הקדש (ראה בכסף-משנה למעלה פ"ב הלכה ד). (97) אע"פ שבשעה שהפרישו לא היו מחוייבים, ועכשיו כשהשתחרר או נתגדל או נתגייר, הוא כאדם אחר, יכול להקריב את הפסח הזה, משום שבעלי חיים אינם נדחים, וראוי עכשיו הפסח להקרבה. ואילו היה דבר זה לאחר שחיטה היה הקרבן נדחה, אבל אם הקריבו עליו כשהיה קטן, ושוב גדל - יצא בקרבן שהקריבו עליו בקטנותו (לקמן פ"ה הלכה ז). (98) בירושלמי פסחים פ"ח ה"ב: "א"ר יוחנן, הפריש פסחו עד שלא נתגייר ונתגייר; עד שלא נשתחרר ונשתחרר; עד שלא הביא ב' שערות והביא ב' שערות, צריך להמנות על פסח אחר", וסובר רבינו שזה אינו אלא למאן דאמר בעלי חיים נדחים, ור' יוחנן לשיטתו שסבר כן ביומא סד (אור שמח). אבל לדעת רבינו שאין בעלי חיים נידחין, הרי זה מקריבו לשם פסח (כסף-משנה). (99) פ"ג הלכה כג.

6 י. המפריש מעות לפסחו והותירו¹⁰⁰ - יביא המותר
7 שלמים¹⁰¹. הקמנה אחרים¹⁰² על פסחו ועל
8 חגיגתו¹⁰³ - הרי המעות שיקח מהן בחלקם חליין¹⁰⁴.
9 אף על פי שזה הפריש טלה לפסחו וזה הפריש
10 מעות לפסחו, ולקח ממנו המעות ומנהו על
11 פסחו¹⁰⁵ - הרי המעות חליין; שעל מנת פן הקדישו
12 ושאל את פסחיהן ואת חגיגתן ואת מעות פסחיהן
13 וחגיגתן¹⁰⁶.

(100) הפריש סכום כסף כדי לקנות שה או כבש לקרבן פסח, והשיג שה או כבש בפחות מן הסכום שהפריש. (101) פסחים ע: "אמר רב נחמן וכו' מנין למותר הפסח שקרב שלמים, שנאמר (דברים טז, ב) וזבחת פסח לה'

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום שני כ"ט אייר – ספר הקרבנות – הלכות קרבן פסח קמא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

- 1 עֲצֻמָּהּ, וְדוּחָהּ אֶת הַשֶּׁפֶתִיּוֹן; שְׁאִין הַשְּׁנִי תִשְׁלֹמִין
2 לְרֵאשׁוֹן, אֲלֵא רְגַל בְּפָנָיו עֲצֻמוֹ. לְפִיכָה חִיבִין עָלָיו
3 פְּרֵתִי.¹¹
- (2) משנה, פסחים צב, ב. (3) שנאמר (במדבר ט, י"א)
"איש איש כי יהיה טמא לנפש וגו' ועשה פסח לה' בחודש
השני". (4) כלומר: וזים וזבות נדות ויולדות ובוועלי נדות,
שאינם יכולים לאכול את הפסח בליל חמשה עשר בניסן,
שאינן שוחטים עליהם, שאילו הנוגע בבגילה ושרץ הרי זה
טובל ושוחטין עליו אחר שיטבול (להלן פ"ו ה"א). וההבדל
ביניהם לענין כרת, ראה להלן ה"ב ד. (5) שנאמר (במדבר
שם) "איש איש כי יהיה וגו' בדרך רחוקה וגו' ועשה פסח
לה' בחודש השני". (6) משנה, שם. ונלמד מן הכתוב (שם)
"איש איש כי יהיה טמא", "איש איש, ריבה אנוסים
ושוגגים" (ירושלמי פ"ט ה"א). (7) חודש אייר. (8) כמו
שנאמר (במדבר שם) "איש איש וגו' ועשה פסח לה' בחודש
השני בארבעה עשר יום בין הערבים יעשו אותו".
(9) בכת"י תימן ובדפוס רומי: "בפני עצמה". וכרבי, שם צג,
א. ראה להלן. (10) משנה, שם צה, א. שכל שנאמר בו
"במועדו" דוחה את השבת (פסחים סו). ופסח שני נאמר
בו (במדבר שם, יג) "כי קרבן ה' לא הקריב במועדו".
ולדעת רבי, שהיא מצוה בפני עצמה, הכוונה לפסח שני
(שם צג.). וראה רש"י שם צה: ד"ה דוחה. (11) על פסח
שני, כרבי (שם צג). הסובר ש"יחדל לעשות הפסח
ונכרתה", היינו שלא עשה פסח ראשון, ו"כי קרבן ה' לא
הקריב במועדו", היינו שלא עשה פסח שני שחייב כרת
בשניהם. ואילו לרבי נתן, שאמר "פסח שני תשלומין
לראשון" – אין חייבין כרת על השני, ו"לא הקריב במועדו"
היינו ראשון (שם צג:).
- 4 ב. פִּיצַד¹² מִי שֶׁשָּׂגָג אוֹ נֶאֱנַס וְלֹא הִקְרִיב בְּרֵאשׁוֹן,
5 אִם הִזִּיד וְלֹא הִקְרִיב בְּשֵׁנִי - חֵיב פְּרֵת¹³; וְאִם שָׂגָג
6 אוֹ נֶאֱנַס אֶף בְּשֵׁנִי - פְּטוּר¹⁴. הִזִּיד וְלֹא הִקְרִיב
7 בְּרֵאשׁוֹן - הֲרִי זֶה מִקְרִיב בְּשֵׁנִי¹⁵; וְאִם לֹא הִקְרִיב
8 בְּשֵׁנִי, אֶף עַל פִּי שֶׁשָּׂגָג - הֲרִי זֶה חֵיב פְּרֵת¹⁶, שֶׁהֲרִי
9 לֹא הִקְרִיב קֶרְבַּן ה' בְּמוֹעֵדוֹ וְהִנֵּה מִזִּיד. אֲבָל מִי
10 שֶׁהִיָּה טָמֵא אוֹ בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה וְלֹא עָשָׂה אֶת הֲרֵאשׁוֹן,
11 אֶף עַל פִּי שֶׁהִזִּיד בְּשֵׁנִי - אֵינוֹ חֵיב פְּרֵת, שֶׁשֶּׁפֶר
12 נִפְטָר בְּפֶסַח רֵאשׁוֹן מִן הַפְּרֵת¹⁷.
- (12) חיוב הכרת בשני. (13) שם צג, ב: "שגג בראשון
והזיד בשני, לרבי חייב". (14) שם: "שגג בזה ובוזה, דברי
הכל פטור". (15) שם בגמרא, שגם מזיד בכלל.
וב"ירושלמי" (פ"ט ה"א) אמרו: "מזיד מניין (= שמביא
פסח שני), אמר רבי זעירא, "והאיש" לרבות את המזיד".
(16) שם צג, ב: "הזיד בראשון ושגג בשני, לרבי ולרבי נתן
חייב". וראה למעלה פ"א ה"ב ובמה שכתבנו שם.
(17) במשנה, שם: "אם כן, למה נאמר טמא או שהיה בדרך
רחוקה, שאלו פטורין מהכרת, ואלו חייבין בהכרת". וכתב
רבינו בפירושו המשניות, שם: "שטמא ושהיה בדרך רחוקה
בפסח ראשון ולא עשו את השני אף במזיד, אינו חייב כרת,
שכבר נפטר מפסח ראשון שנאמר בו לשון כרת, ונדחה
- לפסח שני שלא נאמר בו לשון כרת, ואם שגג או נאנס
בפסח ראשון ולא עשה את השני חייב כרת, כי לשון התורה
כל מי שלא היה טמא או בדרך רחוקה ולא עשה פסח כלל
חייב כרת". וראה בהשגת הראב"ד. ואף-על-פי שבגמרא
שם הקשו: "ואלו חייבין בהכרת וכו' אילמא אשוגג ונאנס,
שוגג ונאנס בני כרת ניהו?" ולא פירשו כדברי רבינו הג"ל,
- היינו, משום שרצו ליישב המשנה גם לדעת רבי נתן, שאין
חיוב כרת בפסח שני, אבל לפי ההלכה שיש חיוב כרת
בפסח שני, וכדעת רבי, המשנה מתפרשת היטב כנ"ל
(לחם-משנה). וראה להלן ה"ט ובהערה.
- 13 ג. וּמִי שֶׁהִיָּה בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה וְשִׁחְטוֹ וְזָרְקוֹ עָלָיו¹⁸ אֶת
14 הַדָּם, אֶף עַל פִּי שֶׁשָּׂא לְעֵרֵב - לֹא הֲרֵצָה, וְחֵיב
15 בְּפֶסַח שְׁנִי¹⁹.
- (18) שלוחיו. (19) פסחים צב, ב. כדעת רב ששת, שזה
שהוא בדרך רחוקה נדחה הוא מן הפסח כמו טמא, ולפיכך
אם שחטו וזרקו עליו – לא הורצה (ויתכן, כי מי שהיה
בירושלים והיה חולה ברגליו שהרי הוא אנוס ואינו בדרך
רחוקה (להלן ה"ט) – אם שחטו עליו, הורצה, וראה להלן
ה"ז והערה לז).
- 16 ד. טָמֵא שֶׁיִּכּוֹל לְטַהֵר בְּפֶסַח רֵאשׁוֹן²⁰ שֶׁלֹּא טָבַל
17 אֲלֵא יֹשֵׁב בְּטַמְאָתוֹ עַד שֶׁעֲבַר זְמַן הַקֶּרְבָּן, וְכֵן עָרַל²¹
18 שֶׁלֹּא מָל עַד שֶׁעֲבַר זְמַן הַקֶּרְבָּן - הֲרִי זֶה מִזִּיד
19 בְּרֵאשׁוֹן²². לְפִיכָה, אִם לֹא עָשָׂה אֶת הַשְּׁנִי אֶפְלוּ
20 בְּשָׂגָה - חֵיב פְּרֵת²³.
- (20) כגון הנוגע בבגילה ושרץ וכיוצא בהן, שהם טובלים
ושוחטים עליהם אחר טבילתם (להלן פ"ו ה"ב). וראה
למעלה ה"א והערה ג. (21) ישראל, אבל גוי שנתגייר ומל
וטבל בערב הפסח - אין שוחטין עליו, ראה להלן פ"ו ה"ז.
(22) ברייתא, פסחים סט, ב: "יכול לא יהא ענוש כרת אלא
שהיה טהור ושלא היה בדרך רחוקה, ערל וטמא שרץ ושאר
כל הטמאים מניין? תלמוד-לומר והאיש". (23) כדין הזיד
בראשון, למעלה ה"ב.
- 21 ה. כָּשֶׁם שֶׁמִּילַת עֲצֻמוֹ מְעַפְּכָתוֹ מְלַעֲשׂוֹת פֶּסַח²⁴, כֶּף
22 מִילַת בְּנֵי קְטַנִּים²⁵ וּמִילַת כָּל עֲבָדָיו²⁶, בֵּין גְּדוּלִים
23 בֵּין קְטַנִּים²⁷, מְעַפְּכָת אוֹתוֹ; שֶׁנֶּאֱמַר: הַמּוֹל לוֹ כָּל
24 זָכָר וְאִזּוֹ יִקְרַב לַעֲשׂוֹתוֹ²⁸. וְאִם שִׁחַט קֹדֶם שִׁימוּל
25 אוֹתָם - הַפֶּסַח פְּטוּר²⁹. וְכֵן טְבִילַת אֲמֹהַתָּיו לְשֵׁם
26 עֲבָדוֹת מְעַפְּכָתוֹ³⁰. וְדָבָר זֶה מִפִּי הַקְּבִלָּה, שֶׁהִטְבִּילָה
27 לְשִׁפְחוֹת כְּמִילָה לְעַבְדִּים³¹.
- (24) שנאמר (שמות יב, מ): "וכל ערל לא יאכל בו".
ובמכילתא (שם): "למה נאמר, לפי שנאמר כל בן נכר לא
יאכל בו, אבל ישראל ערל - שומע אני יהא כשר לאכול
פסח, ת"ל וכל ערל לא יאכל בו". ואין שוחטין את הפסח
אלא על מי שראוי לאכול, ראה למעלה פ"ב ה"ג.
(25) שחייב למולם. אבל גדולים אינו חייב למול, שהרי הם
חייבים למול עצמם (פ"א מהל' מילה ה"ב). ועי' בפירוש
המשניות, שבת פ"ט מ"ו. וראה ב'מנחת חינוך' מצוה ב

קמב שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום שני כ"ט אייר – ספר הקרבנות – הלכות קרבן פסח

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

למעלה ה"ג) – הרי שכל שהוא פטור רק משום שהתורה חסה עליו – אם עשה הורצה ופטור מפסח שני, והרי גם קטן אינו פטור מעונש אלא משום "דרחמנא הוא דחס עליה" (סנהדרין נה:); והרי הוא כמו שהיה בדרך רחוקה לדעת רב נחמן, שאם שחטו עליו הורצה ופטור מפסח שני (וראה למעלה ה"ג והערה יח). אבל יש להבין איך יצא ידי חובתו בפסח שהקריבו עליו כשהיה קטן. וראה ב'מגן אברהם' סי' רסז ס"ק א, ד"ה וצ"ע).

ח. נָשִׂים שֶׁנִּדְחָחוּ לְשָׁנִי, בֵּין מִפְּנֵי הָאֲנָס וְהַשְּׁגָגָה בֵּין מִפְּנֵי הַטְּמֵאָה וְדָרְךְ רְחֻקָּה - הֲרִי פֶּסַח שְׁנֵי לָהֶם רְשׁוּת: רָצוּ שׁוֹחֲטִין, רָצוּ אִין שׁוֹחֲטִין. לְפִיכָךְ אִין שׁוֹחֲטִין עֲלֵיהֶן בְּפָנֵי עֶצְמָן בְּשֶׁבֶת בְּפֶסַח שְׁנַיִם³⁹. אָבָל אִם הָיְתָה הָאִשָּׁה אַחַת מִפְּנֵי חֲבוּרָה - מִתְּרִי⁴⁰. וְאִי זִוּ⁴¹ הִיא דְרָךְ רְחֻקָּה? תַּמְשָׁה עֶשְׂרֵי מִיל⁴² חוּץ לְחֹמַת יְרוּשָׁלַיִם⁴³.

39) אבל בחול שוחטין עליהן בפני עצמן אפילו בפסח שני, ראה למעלה פ"ב ה"ד, ובהערות שם. 40) כרבי יהודה (פסחים צא:): שאמר: אשה בראשון שוחטין עליה בפני עצמה, ובשני עושין אותה טפילה לאחרים. וראה למעלה שם. 41) בכת"י תימן, מתחילה כאן הלכה חדשה. וכן נראה בדפוס רומי. 42) משנה, פסחים צג, ב: "איוו היא דרך רחוקה, מן המודיעים ולחוץ וכמדתה לכל רוח, דברי רבי עקיבא. רבי אליעזר אומר וכו' והלכה כרבי עקיבא (פירוש המשנה, שם). ואמר עולא (שם): "מן המודיעים לירושלים, חמשה עשר מילין". 43) ולא תלו הדבר בקרבת מקום לעזרה, אלא לחומת ירושלים, שצריך שיהא ראוי להיות בשעת התחלת השחיטה (ראה להלן) במקום שראוי לאכילת הפסח). וכן מורה לשון הגמרא שם: "מן המודיעים לירושלים".

ט. מִי שֶׁהָיָה בֵּינוֹ וּבֵין יְרוּשָׁלַיִם יוֹם אַרְבַּעַה עָשָׂר עִם עֲלִית הַשָּׁמֶשׁ⁴⁴ תַּמְשָׁה עֶשְׂרֵי מִיל אוֹ יֹתֵר - הֲרִי זֶה דְרָךְ רְחֻקָּה. הֵיךְ בֵּינוֹ וּבֵינָהּ פְּחוּת מְזָה - אִינוֹ בְּדָרְךְ רְחֻקָּה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא יָכוֹל לְהִגִּיעַ לְיְרוּשָׁלַיִם אַחֵר חֲצוֹת⁴⁵ פְּשִׁימָלֶךְ פְּרַגְלִיו בְּנִתְחָת⁴⁶. הֲלֵךְ וְלֹא הִגִּיעַ מִפְּנֵי שֶׁעֲפֹבוּהוּ הַבְּהֵמוֹת בְּדַחְקָם⁴⁷, אוֹ שֶׁהָיָה בְּיְרוּשָׁלַיִם וְהָיָה חוּלָה פְּרַגְלִיו וְלֹא הִגִּיעַ לְעִזְרָה עַד שֶׁעָבַר זְמַן הַקָּרְבָן⁴⁸ - הֲרִי זֶה אָנוֹס וְאִינוֹ בְּדָרְךְ רְחֻקָּה⁴⁹. מִי שֶׁהָיָה חֲבוּשׁ⁵⁰ חוּץ לְחֹמַת יְרוּשָׁלַיִם⁵¹ וְהִבְטִיחוּהוּ לְצֵאת לְעָרֵב - שׁוֹחֲטִין עֲלָיו⁵², וְכִשְׁנֵי אֲרָבָה לְעָרֵב - יָאָבָל. בְּמָה דְבָרִים אֲמֹרִים? שֶׁהָיָה חֲבוּשׁ בְּיַד יִשְׂרָאֵל⁵³; אָבָל אִם הָיָה חֲבוּשׁ בְּיַד עוֹבְדֵי פֹּזְקֵיבִים - אִין שׁוֹחֲטִין עֲלָיו⁵⁴ עַד שֶׁיֵּצֵא⁵⁵. וְאִם שִׁחְטוּ עָלָיו וְיָצָא - הֲרִי זֶה אוֹכֵל; וְאִם לֹא יָצָא - פֶּטוּר מִלְּעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׁנֵי, שֶׁהֲרִי נִשְׁחַט עֲלָיו⁵⁶. וְכֵן הָאוֹנָן⁵⁷ וְהַחֹלָה וְהַזָּקֵן שֶׁהֵם יָכוֹלִים לְאָכֵל⁵⁸ שֶׁשִּׁחְטוּ עֲלֵיהֶן⁵⁹, וְאִתֵּר שְׁזֹרֵק הַדָּם נִטְמָאוּ בְּמַת וְהֲרִי אִינָן יָכוֹלִין לְאָכֵל - הֲרִי אֵלוֹ פֶּטוּרִין מִלְּעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׁנַיִם⁶⁰.

אות ב. 26) הכנענים. 27) שחייב למול גם הקטנים וגם הגדולים. 28) במכילתא, שם: "המול לו כל זכר, מגיד שמילת זכרים מעכבתו וכו' מילת עבדים מנין, הרי אתה דן: נאמר כאן "אז", ונאמר להלן "אז" (וכל עבד איש מקנת כסף ומלתה אותו אז יאכל בו)", מה להלן מילת עבדים, אף כאן מילת עבדים". וראה ביבמות ע, ב. עא, א. 29) למד כן מדברי הגמרא ביבמות עא, א – שאלו, למה הוצרך פסוק מיוחד למילת זכריו שמעכבתו מאכילת הפסח, והלא כבר עכבוהו בשעת ההקרבה, הרי שאף בדיעבד פסול ('אור שמח'). 30) כן הוא בתוספתא פסחים פ"ח: "מי שהיו לו עבדים שלא מלו ושפחות שלא טבלו, מעכבין אותו מלאכול". וכן במכילתא דרשב"י (שמות יב, מד) "ומלתה אותו אז יאכל בו, זה רבו, שאם היו לו עבדים שלא מלו ושפחות שלא טבלו, מעכבין אותו לאכול פסח". וראה להלן שכשם שמעכבין מלאכול, כן מעכבין מלעשות. 31) ראה יבמות מו, ב: "ורבי יהושע, טבילה באמהות מנלן, סברא הוא, דא"כ במה נכנסו תחת כנפי השכינה". ומכיון שהטבילה בשפחות כמילה בעבדים – כשם שמילה בעבדים מעכבת גם לאכילתו (להלן פ"ט ה"ט) וגם לעשייתו, כמבואר כאן, כמו כן טבילה בשפחות.

1. הַקָּטָן - אִין מִילַת עֲבָדָיו וְטַבִּילַת שְׁפֹחוֹתָיו מְעַכְבְּתוּ מִלְּהַמְנוֹת עַל הַפֶּסַח³²; שֶׁנֶּאֱמַר: וְכָל עֶבֶד אִישׁ³³ - לְהוֹצִיא אֶת הַקָּטָן³⁴.

32) עם בני חבורה גדולים. ראה למעלה פ"ב ה"ד: "ושוחטין על הקטנים שיהיו מכלל בני החבורה". 33) וגו': "מקנת כסף ומלתה אותו אז יאכל בו". 34) מכילתא דרשב"י (שם): "יכול אף עבדי קטן יהו מעכבין אותו לאכול פסח, ת"ל עבד איש, עבדי איש מעכבין אותו לאכול פסח, ואין עבדי קטן מעכבין אותו לאכול פסח" (ובמכילתא דרבי ישמעאל, מפורש שעבדי קטן מעכבין אותו, ראה בכסף-משנה), וסובר רבנו דמגוירא שוה' של "אז-אז" למדים שגם להקריב את הפסח אין מעכבין אותו מילת עבדיו וטבילת אמהותיו של הקטן.

2. גַּר שֶׁנִּתְגַּיֵר בֵּין פֶּסַח רֵאשׁוֹן לְפֶסַח שְׁנֵי, וְכֵן קָטָן שֶׁהִגְדִיל בֵּין שְׁנֵי פֶסַחִים³⁵ - הִזְבִּין לְעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׁנַיִם³⁶. וְאִם שִׁחְטוּ עֲלָיו³⁷ בְּרֵאשׁוֹן - פֶּטוּר³⁸.

35) בין פסח ראשון לפסח שני. 36) כרבי, בפסחים צג, א - שאין פסח שני תשלומין לראשון אלא רגל בפני עצמו, ראה למעלה ה"א. 37) כלומר, על הקטן (כסף-משנה). 38) אף כי בעת ששחטו עליו הראשון לא היה בר חיוב – פטור הוא לעשות פסח שני, מכיון ששוחטין עליו וממנים אותו על הפסח, שנאמר (שמות יב, ג) שה לבית אבות, מלמד שאדם מביא ושוחט על ידי בנו ובתו הקטנים וכו' (פסחים פח). נפטר הוא בכך מלהקריב פסח שני (כסף-משנה בשם הר"י קורקוס). (ואסמכתא לכך, מה שאמר רב נחמן (שם צב:): שמי שהיה בדרך רחוקה שפטור מקרבן פסח ושחטו זורקו עליו, הורצה ופטור מפסח שני, משום ש"מיחס הוא דחס רחמנא עליו, ואי עביד תבוא עליו ברכה" (אלא שאין הלכה כדבריו, אלא כדעת רב ששת, שמי שהיה בדרך רחוקה הרי הוא כטמא ונרחה, ראה

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום שלישי א' סיון – ספר הקרבנות – הלכות קרבן פסח קמג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

דכתיב (צפניה ג, יג) שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב". (55) שמא יביאו את הפסח לידי פסול (משנה, שם). ויש להבין למה לא העתיק רבינו שעם אחרים מותר לשחוט עליו, כמפורש במשנה שם (לחם-משנה). (56) משנה, שם. (57) שמת לו מת אחר חצות היום ושכבר נתחייב בקרבן פסח, אבל אם מת לו מת קודם חצות – אין שוחטין עליו, אלא ידחה לפסח השני, ראה להלן פ"ו ה"ט. (58) כזית, שוחטין עליהם עם אחרים ולא בפני עצמן (משנה שם, ולמעלה פ"ב ה"ג-ד) "הואיל ואכילתם מעוטה, שמא ישאירו הפסח ויביאוהו לידי פסול" (למעלה שם ה"ד). ובכת"י תימן: "וכן האונן והחולה והזקן שאינן יכולין לאכול", וכ"ה בדפוס רומי. והיינו שאינן יכולין לאכול הרבה. (59) בפני עצמן. (60) משנה, שם: "על כולם אין שוחטין עליהם בפני עצמן, שמא יביאו את הפסח לידי פסול, לפיכך אם אירע בהן פסול פטורין מלעשות פסח שני". וכתב רבינו בפירושו המשנה, שם: "וכאשר הודיענו שהם ראויים, אמר לפיכך אם אירע בהם פסול, ר"ל אם שחטו פסח ונזרק עליהם הדם ואעפ"י שלכתחילה אין ראוי לשחוט עליהם ואחר-כך אירע פסול באלו האוננים או החולים או הזקנים ונטמאו במת שאינם יכולים לאכול בלילה, פטורים הם מלעשות פסח שני, לפי שהם שחטוהו והם ראויין לעשות פסח".

יום שלישי א' סיון ה'תשע"ו

פרק נְשִׁי

1) יבאר אי זהו טמא שנדחה לפסח שני, ומי שחל שביעי שלו להיות בשבת.

- 1 א. אי זהו טמא שְנִדְחָה לְפָסַח שְנִי? כָּל מִי שְאֵינּוּ
- 2 יָכוֹל לְאָכֵל אֶת הַפֶּסַח בְּלֵילִי חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר בְּנִסְחָן
- 3 מִפְּנֵי טְמֵאתוֹ, כְּגוֹן זָבִים² וְזָבֹת³, נְדוּת וְיִלְדוּת⁴
- 4 וּבִזְעָלֵי נְדוּת⁵. אָבֵל הַנוֹגֵעַ בְּנִבְלָה וְשֹׁרֵץ וְכִיצֵא בָהֶן
- 5 בְּיוֹם אַרְבָּעָה עֶשֶׂר⁶ - הָרִי זֶה טוֹבֵל, וְשׁוֹחֲטִין עָלָיו
- 6 אַחֵר שְׁיִטְבֵּל, וְלַעֲרֵב פְּשִׁיעֵרִיב שְׁמָשׁוּ אוֹכֵל אֶת
- 7 הַפֶּסַח.

2) ברייתא בפסחים צג. "הזב האמור בתורה הוא שכבת זרע הבא מחליי החללים שהיא מתקבצת בהן וכשיוצא הזב אינו יוצא בקושי כשכבת זרע ואין ביציאתו תאוה ולא הנאה אלא נגרר ויוצא כמו בצק של שעורים כהה כלובן ביצה המזורת". (3) "אי זו היא זבה? זו שזב דמה שלושה ימים זה אחר זה בלא עת נדתה". (4) והיא כרבי יהודה האומר נשים בפסח שני רשות. (5) שהן כנידות, כמו שכתוב (ויקרא טו, כד) "ואם שכוב ישכב איש אותה ותהי נידתה עליו וטמא שבעת ימים". וכל אלו טמאין בטומאה ארוכה (=כלומר, טומאתם אינה טומאת ערב - רש"י שם). וכגון שנטמאו ביום י"ד או לפני יום י"ד ויום י"ד אינו יום האחרון לטומאתם. (6) שהוא טמא רק טומאת ערב, ואינו מחוסר כיפורים (=אינו צריך להביא קרבן). (7) ואף על פי שאינו טהור עד שיעריב שמשו - הרי שוקע מאליו ואינו מחוסר מעשה טהרה, אבל לפני הטבילה אין שוחטין עליו,

44) כן משמע בגמרא שם, שמה שאמרו חמשה עשר מילין, הוא משעת הנץ החמה ולא מעלות השחר. (45) כן מפרש רבינו, מה שאמר עולא (שם צג): "כל שאינו יכול ליכנס בשעת שחיטה", דהיינו בשעת התחלת זמן השחיטה. (וכן נראה שם בסוגיא, מדברי רבי יהודה שאמר: "כל שאין יכול ליכנס בשעת אכילה", והיינו ודאי בשעת התחלת זמן אכילה, כמו שכתבו ה'תוספות', שהרי הלכה כרבי עקיבא שהפסח נאכל כל היום מן התורה (להלן פ"ח ה"טו), ולמה לא נתנו לו מרחק של שלשה מיל? אלא על-כרחך שמדובר בתחילת זמן אכילה, ואם כן הוא-הדין ש"בשעת שחיטה" לעולא, היינו תחילת זמן שחיטה. ועוד שאם לדברי עולא – סוף זמן שחיטה, מה בינו לבין רב יהודה? ועי' 'תוספות' שם ד"ה רב יהודה). (46) אבל אם אינו יכול להגיע אלא בסוסיים ובפרדים, הרי זו דרך רחוקה (שם צה). (47) שם צד, א: "היה עומד לפניו מן המודיעים ואין יכול ליכנס מפני גמלים וקרנות המעכבות אותו, יכול לא יהא חייב, ת"ל (במדבר ט) ובדרך לא היה. הרי לא היה בדרך". וראה בסמוך. (48) ב'ירושלמי' פסחים פ"ט ה"ב: "ותניי תמן, היה נתון מן המודיעית ולפנים, ורגליו רעות, יכול יהא חייב ת"ל וחדל, יצא זה שלא חדל". וראה מה שנכתוב בהלכה זו בסמוך. (49) שתי הברייתות הנ"ל שבבבלי ו'ירושלמי' נראות לכאורה כסותרות: הברייתא בבבלי מחייבת את זה שעמד לפניו מן המודיעים, ואינו יכול ליכנס מפני הגמלים, ואילו הברייתא ב'ירושלמי' פטרת את זה שנתון מן המודיעית ולפנים ורגליו רעות (ועי' ברש"י שם צד). וכדי ליישבן, פירשן רבינו כדלהלן: הברייתא בבבלי מדברת באופן שהזיד בשני, והיא משמיעה לנו שבאופן זה אינו כדרך רחוקה שפטור אף אם הזיד בשני (ראה למעלה ה"ב), אלא דינו כאונס אחר (ראה למעלה שם). ואילו הברייתא ב'ירושלמי' מדברת באופן ששגג בשני, והשמיעה לנו שדינו כאונס אחר ופטור מן הכרת כששגג בשני, וראה בראב"ד וספ"ח-משנה. (50) משנה, פסחים צא, א: "מי שהבטיחוהו להוציאו מבית האסורים וכו' שוחטין עליהן". (51) שאין להביא את הפסח לשם, שהרי אסור להוציא את הפסח מירושלים, ואם יצא פסול (להלן פ"ט ה"ב). לכך אין שוחטין עליו רק אם הבטיחוהו לצאת מהמאסר, אבל אם היה חבוש בתוך חומת ירושלים אפילו לא הבטיחוהו לצאת - שוחטין עליו, שהרי אפשר להכניס את הפסח לשם ('ירושלמי' פסחים פ"ח ה"ו): "בנתון חוץ לירושלים, אבל בנתון בתוך ירושלים אפילו לא הבטיחו כמי שהבטיחו", ואפילו הבטחוהו גויים שוחטין עליו בפני עצמו, שהרי אפשר להכניס לשם את הפסח (פסחים, שם). (52) בפני עצמו (לחם-משנה). וראה להלן בסמוך. (53) כדי לכופו להוציא אשה פסולה או לשלם ממון. אי נמי, כדתניא (כתובות לג): אם יקום ויתהלך בחוץ וגוי מלמד שחובשין אותו עד שנראה מה תהא עליו (רש"י שם) – אז שוחטין עליו בפני עצמו (בבלי פסחים שם, מימרא של רבי יוחנן). (54) בפני עצמו. פסחים, שם: "לא שנו אלא בית האסורים דעכו"ם (שכתוב בתהלים קמד, ח, אשר פיהם דיברו שוא וימינם ימין שקר, 'ירושלמי' שם, ולא יקיימו הבטחתם להוציאו והפסח יבוא לידי פסול), אבל בית האסורים של ישראל שוחטין בפני עצמו, כיון דאבטחינהו – מפיך ליה,

15 וְטָבַל בְּשִׁבְעֵינִי¹⁸ - שֹׁחֲטִין עָלָיו וְהוּא אוֹכֵל לְעֶרְבּוֹ.
 16 וְאִם רָאָה זֹכֵב¹⁹ אַחַר שֶׁנֶּזְרַק הַדָּם - הֲרִי זֶה פְּטוּר
 17 מִלְעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׁנֵי²⁰. וְכֵן שׁוֹמֵרֵת יוֹם כְּנֶגֶד יוֹם²¹ -
 18 טוֹבֵלֶת בְּיוֹם הַשְּׁמוּרָה²², כְּמֹו שֶׁבְּאַרְנוֹ בְּכִיאוֹת
 19 אֲסוּרוֹת, וְשֹׁחֲטִין עָלֶיהָ²³ וְהִיא אוֹכֵלֶת לְעֶרְבּוֹ. וְאִם
 20 רָאָתָה דָם אַחַר שֶׁנֶּזְרַק דָּם הַפֶּסַח - פְּטוּרָה מִלְעֲשׂוֹת
 21 פֶּסַח שְׁנֵי²⁴. וְאִין שֹׁחֲטִין עַל הַנֶּגְדָה בְּשִׁבְעֵי שָׁלָה²⁵,
 22 שֶׁהֲרִי אֵינָה טוֹבֵלֶת עַד לַיִל שְׁמִינִי²⁶, וְאֵינָה רְאוּיָה
 23 לְאָכַל קֳדָשִׁים עַד לַיִל תְּשִׁיעֵנִי²⁷.

(16) של זיבה, שצריך לספור שבעה ימים שלא יראה בהם
 ראייה של זיבה ולטבול, ואינו צריך להביא קרבן.
 (17) ויום השביעי חל ב"ד ניסן. (18) אבל לא לפני שטבל,
 וכרב יהודה אמר רב שאמר שוחטין וזורקין על טבול יום
 ואין שוחטין וזורקין על טמא שרץ, ורכינו פוסק כמותו.
 (19) הזב בעל שתי הראיות ראה ראייה שלישית של זוב.
 (20) ברייתא בפסחים פא. שבעת שזרקו את הדם היה טהור
 ויצא ידי חובתו בפסח זה. (21) היא זבה קטנה שראתה
 דם יום אחד בלבד או שני ימים בימי הזיבה, שהם אחד
 עשר יום שלאחרי שבעת ימי הנידה. ונקראת שומרת יום
 כנגד יום, מפני שאותו היום שראתה בו דם, כולו טמא,
 ומשמרת כל הלילה, ואם לא ראתה דם בלילה משכמת
 למחר ולטבלת אחר שתנן החמה ומשמרת כל היום, אם לא
 ראתה כלום הרי זה יום אחד טהור כנגד היום הטמא, והרי
 היא מותרת לבעלה לערב. (22) ואינה צריכה לחכות
 לטבול לערב. (23) אחר שטבלה. אבל זבה גדולה שהיא
 חייבת בקרבן אין שוחטין עליה. (24) משום שאינו צריך
 שיהיה יום השני, שהוא יום השימור, טהור כולו, כי אם
 מקצתו, שמקצת היום ככולו, ומכיוון שבעת שזרקו את הדם
 הייתה טהורה יצאה ידי חובתה בפסח זה. (25) שם צ: אף
 כי אינה מחוסרת כיפורים, שאין עליה להביא קרבן, בכל
 זאת אין שוחטין, כדלהלן. (26) כמו שנאמר (ויקרא טו,
 יט) "שבעת ימים תהיה בנידתה", ודרשו בברייתא פסחים
 שם "תהא בנידתה כל שבעה", והרי היא עתה מחוסרת
 טבילה ואין שוחטין עליה. (27) כלומר, חוץ מהטעם הנ"ל
 יש עוד טעם נוסף, שאפילו למי שסובר שוחטין וזורקין על
 טמא שרץ, אין זה אלא אם הוא ראוי לאכול לערב, אבל זו
 אינה ראוייה לאכול לערב, עד ליל תשיעי, וכן הוא בגמרא
 שם.

ד. מְחַסְרֵי כְּפֹרִים²⁸ שֶׁחָל יוֹם הַכָּבֵאת קִרְבְּנוֹתֶיהֶן
 24 בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר - שֹׁחֲטִין עָלֶיהֶן, וּמְקַרְבִּין
 25 קִרְבְּנוֹתֶיהֶן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר בְּנִסָּן בֵּין קֳדָם שְׁחִיטַת
 26 הַפֶּסַח בֵּין אַחַר שְׁחִיטַת²⁹, וְאוֹכְלִין פְּסָחֶיהֶן
 27 לְעֶרְבּוֹ³⁰. וְאִין שֹׁחֲטִין עָלֶיהֶן עַד שְׁימְסֵרוּ
 28 קִרְבְּנוֹתֶיהֶם בְּיַד בֵּית דִּין³¹, שְׁמָא יִפְשְׁעוּ וְלֹא יִקְרִיבוּ
 29 אוֹתָם.
 30

(28) הן הזבה והיולדת, הזב (=שראה שלוש ראיות של זב)
 והמצורע. ונקראו מחוסרי כפרה, שאף על פי שטהרו
 מטומאתם וטבלו והעריב שמשם, לא גמרה טהרתם לאכול

שהרי הוא מחוסר מעשה הטבילה, והוא כרב יהודה אמר
 רב שאמר (פסחים ז. צ:): "שוחטין וזורקין על טבול יום
 ואין שוחטין וזורקין על טמא שרץ".

ב. טָמֵא מֵת⁸ שֶׁחָל שְׁבִיעֵי שָׁלוֹ הַלְיּוֹת בְּאַרְבָּעָה
 1 עָשָׂר, אָף עַל פִּי שֶׁטָבַל וְהִזָּה עָלָיו⁹ וְהֲרִי הוּא רְאוּי
 2 לְאָכַל קֳדָשִׁים לְעֶרְבּוֹ¹⁰ - אִין שֹׁחֲטִין עָלָיו¹¹, אֲלֵא
 3 נִדְחָה לְפֶסַח שְׁנֵי. שְׁנֵי אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ
 4 טָמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם וְלֹא יָכְלוּ לְעֲשׂוֹת הַפֶּסַח בְּיוֹם
 5 הַהוּא. מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמָדוּ, שֶׁשְׁבִיעֵי שָׁלָהֶן הִיָּה¹²,
 6 וְעַל זֶה שֶׁאֲלוּ¹³ אִם יִשְׁחַט עָלֶיהֶן וְהֵם יֵאָכְלוּ לְעֶרְבּוֹ,
 7 וּפְרַשׁ לָהֶן שֶׁאִין שֹׁחֲטִין עָלֶיהֶן¹⁴. בְּמָה דְּבָרִים
 8 אֲמֹרִים? בְּשׁוֹטְמָא בְּטָמְאוֹת מִן הַמֵּת שֶׁהַנְּזִיר מְגַלַּח
 9 עָלֶיהֶן¹⁵; אֲבָל אִם הָיָה טָמֵא בְּשֶׁאֵר טָמְאוֹת מִן הַמֵּת
 10 שֶׁאִין הַנְּזִיר מְגַלַּח עָלֶיהֶן - שֹׁחֲטִין עָלָיו בְּשִׁבְעֵי
 11 שָׁלוֹ אַחַר שֶׁיִּטְבַּל וְיִזָּה עָלָיו, וּכְשִׁיעֲרֵיב שְׁמָשׁוּ אוֹכֵל
 12 פְּסָחֵו.
 13

(8) שעליו נאמר (במדבר יט, יא) "הנוגע במת לכל נפש אדם
 וטמא שבעת ימים". (9) טבל במקווה והוזה עליו מי
 חטאת, כמו שנאמר (שם, יט) "והזה הטהור על הטמא ביום
 השלישי וביום השביעי וחתאו ביום השביעי וכיבס בגדיו
 ורחץ במים וטהר בערב". (10) שהרי נאמר (שם): "וטטה
 בערב". (11) אף על פי ששוחטין וזורקין על טבול יום
 אחר - טבול יום זה חמור יותר. (12) ספרי במדבר פרשת
 בהעלותך: "ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא, לא היו
 יכולין לעשות בו ביום אבל היו יכולים לעשות ביום
 שלאחריו. נמצינו למדים שחל ז' שלהם להיות ערב הפסח".
 (13) למשה רבינו. (14) אף על פי שכבר טבלו והוזה
 עליהם. שאין לומר שכאן היה לפני הטבילה, אבל לאחר
 טבילה שוחטין וזורקין על טבול יום זה, - למה אמר להם
 משה שיעשו פסח שני, יטבלו בו ביום וישחטו עליהם?
 (ראה בתוספות פסחים צ: דיבור המתחיל שחל). ודעת
 הראב"ד שכאן מדובר ששחטו עליהם לפני הטבילה ואחר
 שעבר זמן השחיטה באו ושאלו למשה. אבל לאחר הזאה
 וטבילה שוחטין וזורקין עליהם כעל כל טבול יום אחר.
 [ויש הוכחה לדעת רבינו ממה שאמרו (פסחים סד.) "איש
 איש כי יהיה טמא לנפש" - "איש נדחה לפסח שני ואין
 צבור נדחה לפסח שני", ואם הפסוק מדבר לפני טבילה
 והזאה, איך אמרו "איש נדחה ואין צבור נדחים", הלא
 הלכה היא "טומאה דחוייה בצבור", שאם אפשר לעשות
 בטהרה מחזירים לעשות בטהרה (פרק ד מהלכות ביאת
 מקדש הלכות יד-טז), ואם כן גם כאן צריך לטבול ולהזות,
 ואז אין איש נדחה, שגם על יחיד שוחטין וזורקין כשהוא
 טבול יום, וכשאין היחיד נדחה אין הציבור עושים בטומאה
 (ראה בזבחים כב:), אלא על כרחנו שהמדובר לאחר
 טבילה והזאה וגם אז אין שוחטין על היחיד]. (15) שנאמר
 (במדבר ו, ט) "וכי ימות מת עליו בפתע פתאום וטמא ראש
 נזרו וגלח ראשו" וגו'. וראה בפרק ז מהלכות נזירות על אלו
 מן הטומאות הנזיר מגלח.

ג. זָב שֶׁרָאָה שְׁתֵּי רְאוּיּוֹת¹⁶, וְסִפֵּר שְׁבַעָה יָמִים¹⁷

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום שלישי א' סיון – ספר הקרבנות – הלכות קרבן פסח קמה

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

15 שְׂבִיּוֹם שֶׁהוּא אֶסוֹר בְּהִזְיָה מִשּׁוֹם שְׁבוּת⁴⁵ אֵינּוּ זְמַן
16 הַקָּרְבָּן⁴⁶ שֶׁחֵיבִין עָלָיו כְּרַת, לְפִיכֶךָ הֶעֱמִידוּ דְבָרֵיהֶן
17 בְּמִקְוֵאן, אַף עַל פִּי שֶׁהִדְבַּר גִּזְרָם לְעֵתִיד לָבוֹא
18 לְעַמֵּד בְּמִקְוֵם כְּרַת.

37) שטמא שבעת ימים, כמו שנאמר (במדבר יט, יא) "הנוגע במת לכל נפש אדם וטמא שבעת ימים" וצריך להזות עליו מי חטאת בשלישי ובשביעי שלו. 38) וצריך להזות עליו בו ביום. 39) משנה בפסחים סה: וכרבי עקיבא שמא יטלנה ויעבירנה ארבע אמות ברשות הרבים (שם סט.). וכן פסק רבא שהזאה אינה דוחה את השבת. 40) שהוא יום שמיני שלו. וסובר רבינו שאין צריך להזות ביום השביעי דווקא. וכן כתב בפרק י"א מהלכות פרה אדומה הלכה ב: "מי שהזוה עליו בשלישי ולא הזוה עליו בשביעי ושהה כמה ימים, טובל בכל עת שירצה אחר השביעי בין ביום בין בלילה, ומזין ביום בין קודם טבילה בין אחר טבילה, אפילו טבל בליל תשיעי או בליל עשירי מזין עליו למחר אחר הנץ החמה". והראב"ד חולק עליו גם כאן וגם שם (כסף משנה). 41) במשנה בפסחים סה: "השיב רבי עקיבא ואמר הזאה תוכיח שהיא משום מצוה והיא משום שבות", ומפרש רש"י "הזאה תוכיח שהיא מצוה, בטמא מת שחל שביעי שלו להיות בשבת ערב פסח שאם לא יזה לא יעשה פסחו". אבל לדעת רבינו שפוסק למעלה הלכה ב שטמא מת שחל שביעי שלו בערב הפסח אין שוחטין עליו מגזירת הכתוב, על כרחנו שדברי המשנה מתפרשים כששביעי שלו חל להיות בשבת י"ג ניסן, וכן כתב רבינו בפירושו המשניות שם. [אבל צריך עיון, שהרי גם לדעת רבינו אם נטמא בטומאה מן המת שאין הנזיר מגלה עליה - שוחטין עליו בשביעי שלו אחר שיטבול ויזה עליו (למעלה הלכה ב) וכאן אמרו סתם שהזאה אינה דוחה שבת ומשמע שגם באופן הנ"ל שביום ההזאה הוא גם זמן חיוב הכרת. ונראה שזוהי כוונת הראב"ד בהשגתו על רבינו, ועיין כסף משנה]. 42) הפסח. 43) למעלה הלכה ב, שטמא מת שחל שביעי שלו בי"ד אין שוחטין עליו. 44) כלומר, למה קיימו דבריהם ולא ביטלום מחמת עשה שיש בו כרת כשם שעשו כן במצורע (למעלה הלכה ה), בבית הפרס (להלן הלכה ח) ובאונן (להלן הלכה ט). 45) יום השבת שחל בי"ג ניסן. 46) שהרי זמנו למחר ביום י"ד.

19 ז. וְיִשְׂרָאֵל עָרְלָה⁴⁷ שֶׁמֶל בְּעֶרְבֵי הַפֶּסַח - שׁוֹחֲטִין עָלָיו
20 אַחַר שֶׁמֶל⁴⁸. אֲבָל גֵּר שֶׁנִּתְגַּיֵּר בְּיוֹם אֲרֻפְעָה עֶשֶׂר
21 וּמֶל וְטָבַל - אֵין שׁוֹחֲטִין עָלָיו; שְׂאִינוּ אוֹבֵל לְעֶרְבֵי,
22 וְהָרִי הוּא כְּפֹרֵשׁ מִן הַקָּרְבָּן⁴⁹ שֶׁצָּרִיךְ שֶׁבַעָה יָמִים
23 וְאַחַר כֶּךָ יִטְהַר. גִּזְרָה שֶׁמָּא יִטְמָא גֵּר זֶה לְמַת לְשָׁנָה
24 הַבָּאָה⁵⁰ בְּיוֹם אֲרֻפְעָה עֶשֶׂר וְיִטְבַּל וְיִאֲכַל לְעֶרְבֵי,
25 וְיֹאמֵר: אֲשַׁמְדָּךְ כֶּךָ עָשׂוּ לִי יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁמֶלְתִּי
26 טְבַלְתִּי וְאֲכַלְתִּי לְעֶרְבֵי. וְהִלּוֹא גִזְרָה זֹו מִדְּבָרֵיהֶם,
27 וּפֶסַח בְּכַרְתָּ, וְהִיאֲךָ הֶעֱמִידוּ דְבָרֵיהֶם בְּמִקְוֵם כְּרַת
28 בְּיוֹם הַקָּרְבָּן שֶׁהוּא יוֹם אֲרֻפְעָה עֶשֶׂר⁵¹? מִפְּנֵי שְׂאִין
29 הַגֵּר מִתְחַיֵּב בְּמִצְוֹת עַד שֶׁיִּמְוֹל וְיִטְבַּל⁵², וְאֵינוּ טוֹבֵל

בקדשים עד שיביאו קרבנם (למחר). 29) אחר שחיתת הפסח. ומשמיענו שאף על פי שאסור לשחוט שום קרבן אחר תמיד של בין הערביים משום שנאמר (ויקרא ו, ה) "והקטיר עליה (=על תמיד של שחר) חלבי השלמים" ודרשו חז"ל (פסחים נח:): "השלמים, עליה (על של שחר) השלם כל הקרבנות כולם" - באה עשה של הקרבת פסח שיש בה כרת ודוחה עשה של "השלמה" (שם נט. והלכות תמידין ומוספין שם הלכה ד) שאם לא יקריב קרבנותיו ולא יהיה ראוי לאכול הפסח אין הפסח כשר, והרי עבר בעשה שיש בה כרת. [ובדין "שוחטין ומקריבין - קודם שחיתת הפסח" משמיענו, שאף על פי שאין שוחטין הפסח עד שימסרו קרבנותיהן ביד בית דין שמא יפגעו ולא יקריבו אותם, אין זה אלא בהקרבת קרבנותיו, שיטעו לחשוב שכיוון שכבר שחטו עליהם קרבן פסח, שוב אין עליהם כרת אף על פי שלא יקריבו קרבנותיהם ולא יאכלו הפסח, שהרי אכילת פסחים אינה מעכבת (כשארע לו פסול לאחר הזריקה), אבל מותר להקריב קרבנותיהם לפני שחיתת הפסח, ולא חששו שמא יפגעו ולא יקריבו הפסח, ונמצא עבר על עשה של "השלמה" מבלי שיקיים עשה של פסח שיש בה כרת - שפסח שיש בו כרת, חמור הוא בעיני בני אדם ולא יבואו לידי פשיעה. וראיה לכך, שלא נזכר בגמרא חשש זה של "שמא יפגע" אלא בקרבנותיהם ולא בפסח]. 30) להלן (הלכה ט) באונן כתב רבינו: "שוחטין עליו וטובל ואחר כך אוכל". 31) "חזקה אין בית דין של כהנים עומדים משם עד שיכלו מעות שבשופרות".

1 ה. מְצַרַע שֶׁחָל שְׂמִינִי שְׁלֹשָׁה³² לְהִיּוֹת בְּאַרְבָּעָה עֶשֶׂר
2 וְרָאָה קָרִי³³ בּוֹ בְּיוֹם - הָרִי זֶה טוֹבֵל וְנִכְנַס לְעִזְרַת
3 נָשִׁים וּמְבִיא קְרָבָנוֹתָיו. וְאֵף עַל פִּי שֶׁטָּבַל יוֹם אֶסוֹר
4 לְהַכְנִס לְעִזְרַת נָשִׁים, הוֹאִיל וְאֶסוֹרוֹ לְהַכְנִס שָׁם
5 מִדְּבָרֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנֵוּ בְּהִלְכוֹת בֵּיאַת מִקֵּדֶשׁ, וְיוֹם
6 זֶה הוּא יוֹם הַקָּרְבַּת הַפֶּסַח בְּמוֹעֵד³⁴ - יָבוֹא עֲשֵׂה³⁵
7 שְׂשֵׁי בּוֹ כְּרַת וְיִדְחָה אֶסוֹר שֶׁל דְּבָרֵיהֶם³⁶.

32) דין המצורע לטבול ביום השביעי שלו, כמו שנאמר (ויקרא יד, ט) "והיה ביום השביעי וגו' ורחץ את שרור במים וטהר". וביום השמיני שלו מביא קרבנותיו, כמו שנאמר (שם יד, י) "וביום השמיני יקח שני כבשים תמימים וגו' והעמיד הכהן המטהר את האיש המיטהר ואותם לפני ה' פתח אהל מועד". 33) שהוא המשתלח חוץ לשתי מחנות: מחנה שכניה ומחנה לוייה ועזרת נשים מחנה לוי היא. 34) ואם לא יוכל להיכנס לעזרת נשים להקריב קרבנותיו, לא יוכל להקריב את הפסח. 35) של הקרבת הפסח. 36) איסור כניסתו של הטבול-יום לעזרת נשים.

8 ו. טָמֵא מֵת³⁷ שֶׁחָל שְׂבִיּוֹתָיו שְׁלֹו לְהִיּוֹת בְּשֶׁבַת³⁸ -
9 אֵין מְזִין עָלָיו³⁹ אֲלָא לְמַחְרָו⁴⁰. וְאִפְלוּ חָל שְׂבִיּוֹתָיו
10 שְׁלֹו לְהִיּוֹת בְּשֶׁלְשָׁה עֶשֶׂר בְּנִסָּן וְהוּא שֶׁבַת - יִדְחָה
11 לְיוֹם אֲרֻפְעָה עֶשֶׂר⁴¹; וּמְזִין עָלָיו, וְאֵין שׁוֹחֲטִין
12 עָלָיו⁴², כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנֵוּ⁴³, אֲלָא יִדְחָה לְפֶסַח שְׂנִי.
13 וְהִלּוֹא אֶסוֹר הִזְיָה בְּשֶׁבַת מִשּׁוֹם שְׁבוּת, וְהַפֶּסַח
14 בְּכַרְתָּ, וְהִיאֲךָ יַעֲמִידוּ דְבָרֵיהֶם בְּמִקְוֵם כְּרַת⁴⁴? מִפְּנֵי

1 עד שִׁירְפָא מִן הַמִּילָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ בְּעֵנֵן הַגְּרוּת,
2 לְפִיכָף הַעֲמִידוֹ דְּבִרְיָהֶם בְּמָקוֹם זֶה, שֶׁהָרִי זֶה הַמֶּלֶ
3 יֵשׁ לוֹ שְׂלֵא לְטָבֵל עַד שֶׁיִּבְרִיא וְלֹא יָבוֹא לְיַדִּי חַיִּיב
4 כָּלֵל.

(47) שנמנע מלמול מחמת איזה סיבה ואסור לו לאכול מן הפסח, כמו שנאמר (שמות יב, מח) "וכל ערל לא יאכל בו". (48) בפסחים צב. "אמר רבה בר בר חנא אמר רב יוחנן וכו' דברי הכל ישראל טובל ואוכל את פסחו לערב". ותמחו בתוספות שם דיבור המתחיל אבל, דלא מצינו בשום מקום טבילה בישראל שמל אפילו מדרבנן, אבל המאירי ביבמות עא: פירש "שנטמא במת והזה שלישי ושביעי קודם שימול ואחר הזאת שביעי מל בערב הפסח וטבל לטומאתו - שאין אומרים שהזאתו שנעשית כשהוא ערל אינה הזאה". (49) משנה פסחים צב. "גר שנתגייר בערב פסח בית שמאי אומרים טובל ואוכל את פסחו לערב ובית הלל אומרים הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר". ופוסק כבית הלל. (50) שם בגמרא: אמר רבה בר בר חנא אמר רבי יוחנן מחלוקת בערל נכרי, שבית הלל סברי גזירה שמא יטמא לשנה הבאה ויאמר: אשתקד מי לא טבלתי ואכלתי, עכשיו נמי אטבול ואוכל, ולא ידע שאשתקד היה גוי ולא קיבל טומאה, ועכשיו ישראל הוא ומקבל טומאה. (51) וכאן אין מקום למה שכתב למעלה הלכה ו "שביום שהוא אסור בהזייה אינו זמן הקרבן", כי כאן הגזירה היא לאותו יום שעליו להקריב את הקרבן, שהוא י"ד בניסן. (52) כן הוא בפרק י"ג מהלכות איסורי ביאה הלכה ו "גר שמל ולא טבל או טבל ולא מל אינו גר עד שימול ויטבול".

61) בפרק ב מהלכות ביאת מקדש הלכה ט כתב רבינו: "אי

זהו אונן? זה שמת לו מת מן הקרובים שהוא חייב להתאבל עליהן, ביום המיתה בלבד הוא הנקרא אונן דין תורה ולילה הוא אונן מדברי סופרים". ואונן אסור לאכול בקדשים כמו שכתוב (דברים כו, יד) "לא אכלתי באוני ממנו".

62) משנה בפסחים צא: "אונן טובל ואוכל את פסחו לערב". (63) שנאמר (ויקרא י, יט) "הן היום הקריבו וכו' ואכלתי חטאת היום" - היום אסור ולילה מותר (זבחים ק:).

64) שם צב. בגמרא: "קסבר אנינות דלילה דרבנן וגבי פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת". (65) משנה שם צא: "אונן טובל ואוכל את פסחו לערב". (66) בפרק י"ב

מהלכות אבות הטומאה הלכה טו כתב: "ומפני מה הצריכום (=לאונן ומחוסר כיפורים) טבילה לקודש, שהרי עד עתה היו אסורין לאכול את הקודש והסיוח דעתן ושמא נטמאו הם ולא ידעו". (67) והאנינות אינה דוחה אותו מלשלם חיובו שנתחייב מכבר. (68) שעדיין לא חל עליו חיוב קרבן פסח. (69) ממה שנאמר (דברים כז, ז) "וזבחת שלמים ואכלת" ודרשו חכמים (זבחים צט:): "שלמים כשהוא שלם מביא, ואינו מביא כשהוא אונן, ומנין לרבות בכור מעשר ופסח (שאונו אין מביאן) מרבה אני בכור מעשר ופסח שכן אינן באין על חטא (כמו שלמים)". (70) לפסח שני בי"ד אייר. (71) כן אמר רבא (זבחים ק:): "אידי ואידי אחר חצות - כאן קודם ששחטו וזרקו עליו, כאן לאחר ששחטו וזרקו עליו", כלומר, אם עברו ושחטו וזרקו - כשר (כסף משנה). (72) בזבחים צט: "רב אסי אמר וכו' כאן שמת לו מת ביי"ג וקברו ביי"ד, יום קבורה לא תפיס לילו מדרבנן". ופירש רש"י שיום קבורת גופו מדרבנן וכו' ולילו לא תפיס אפילו מדרבנן. (73) כלומר, בליל ט"ו אינו אונן אף מדרבנן. (74) כאוקימתא דרב אסי שם. ואילו מת ביום י"ד אינו אוכל לערב שאר קדשים, חוץ מן הפסח, שבליילה הוא אונן מדרבנן, ורק בפסח שהוא בכרת לא העמידו דבריהם, אבל בקדשים שאין שם אלא עשה בלבד - העמידו דבריהם במקום עשה (פסחים צב). (75) שבאה לו שמועה שמת לו קרוב, והמדובר הוא ששמע בתוך שלושים יום מיום מותו. (76) של אביו ואמו ומוליכין

5 ח. מי שָׁבַא בְּבֵית הַפָּרֶסֶס - הָרִי זֶה מִנְפַח וְהוֹלֵךְ,⁵⁴
6 וְאֵם לֹא מִצָּא עֵצִים⁵⁵ וְלֹא נִטְמָא - שׁוֹחֵט וְאוֹכֵל
7 פְּסַח⁵⁶ וְאֵף עַל פִּי שֶׁהֵלֵךְ בְּבֵית הַפָּרֶסֶס. שֶׁטְמֵאת בֵּית
8 הַפָּרֶסֶס מִדְּבִרְיָהוֹן, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ בְּהֵלְכוֹת טְמֵא מֵת,
9 וְלֹא הַעֲמִידוֹ דְּבִרְיָהֶם בְּמָקוֹם כֶּרֶת⁵⁷, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ⁵⁸.
10 וְכֵן בֵּית הַפָּרֶסֶס שְׁנֵדוּשִׁי⁵⁹ - טָהוֹר לְעוֹשֶׂה פְּסַח⁶⁰.

(53) "איזהו בית הפרס זה המקום שנחרש בו קבר שהרי נתדקדקו עצמות המת בתוך העפר ונתפרסו בכל השדה וגזרו טומאה על כל השדה שנחרש בה הקבר". (54) יקח את העפר שהלך עליו וינפחוהו. (55) בגודל שעורה, שהוא מטמא במגע ובמשא. (56) משנה אהלות פרק י"ח הלכה ד "ומודים בית שמאי לבית הלל שבודקין לעושה פסח". ובפסחים צב: "מאי בודקין אמר רב יהודה אמר שמואל מנפח בית הפרס והולך". (57) פסחים צב. "אמר רבא וכו' אונן ומצורע ובית הפרס לא העמידו דבריהם במקום כרת". (58) למעלה הלכה ה לענין מצורע. (59) ברגל, שדריסת הרגליים העבירתן (רש"י פסחים צב:). (60) פסחים שם, ר' יהודה בר אביי משמיה דרב יהודה אמר בית הפרס שנידש טהור". ובכתובות כח: "מאי טעמא? - אי אפשר לעצם כשעורה שלא נידש ברגל".

11 ט. הָאוֹנָן⁶¹ יָאוִי לְאָכֵל הַפְּסַח לְעֶרְבֵהּ⁶². מִפְּנֵי
12 שְׁאֲנִינּוֹת לִילָה מִדְּבִרְיָהֶם⁶³, לֹא הַעֲמִידוֹ דְּבִרְיָהֶם

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום שלישי א' סיון – ספר הקרבנות – הלכות קרבן פסח קמז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

פסח, שהוא קרבן חובה והיא מצוה עוברת, אבל בשאר קרבנות, אם נודע לו קודם זריקה לא יזרוק לכתחילה ורק אם זרק בדיעבד הורצה. (95) בגמרא פסחים פא: אמרו שטומאת התהום הלכתא גמירא לה. (96) שאילו היה משובר ומפורק היה מקום תלות שעבר בין החלקים, אבל כיוון שהוא שלם אין לומר כן והוא טמא לתרומה, ובכל זאת הוא טהור לעניין פסח. (97) לשון הברייתא שם: "שאיין לו מקום לעבור". (98) ברייתא שם. ומפרש רבינו שזה מוסב על הרישא שם, שאמרו שאם מושכב לרחבו של דרך שטהור לעושה פסח, אף על פי שהמת מושכב לרוחב הדרך מן הקצה אל הקצה והוא שלם, ועל זה אמרו שזהו רק במהלך ברגליו, שאפשר שנטה קצת מן הדרך ולא נגע ולא הסיט ולא האהיל. ולרש"י שם זה מוסב על הסיפא, כשמצאו משובר שהוא טהור לתרומה. (99) "ועל כרחו הולך הוא נע ונד לכאן ולכאן ומאהיל על צדדיו" (רש"י שם). (100) שלא יניד את המת, וראה בפרק א מהלכות טומאת מת הלכה ז שמיטת בכלל נושא הוא.

יב. מי שעשה פסח פחזקת שהוא טהור ואחר כך נודע לו שהיה טמא בטמאת התהום - אינו חיב בפסח שני¹⁰¹. ודבר זה הלכה מפני הקבלה¹⁰². אבל אם נודע לו שהיה טמא בטמאה ידועה - חיב בפסח שני¹⁰³.

(101) תוספתא פסחים פרק ו: "היה הולך לשחוט פסחו וכו' אמרו לו קבר התהום היה עמך בבית וכו' ונודע לו וכו' משהביא פסחו אינו צריך לעשות פסח שני". (102) שם פא: התהום הלכתא גמירא לה וקרא אסמכתא בעלמא (כסף משנה). (103) דתנן בפרק בתרא של נזיר (סג. במשנה) נזיר שגלח ונודע לו שהוא טמא אם טומאה ידועה סותר את הכל וכיוון דבטומאת התהום שווים נזיר ועושה פסח, כדנתיא בברייתא (פסחים פא: ונזיר סב.) הכי נמי שווים הם גם בטומאה ידועה לענין שסותר גם כן בעושה פסח, וחייב בפסח שני.

יג. מי שנטמא במת והזה עליו שלישי ושביעי, ובשביעי שלו נטמא בקבר התהום ולא ידע, ועשה פסח¹⁰⁴ פחזקת שהוא טהור ואחר כך נודע לו שהוא טמא בטמאת התהום - אינו חיב בפסח שני; שפיון שטבל בשביעי פסקה טמאה הראשונה¹⁰⁵. אבל אם נטמא בטמאת התהום בששי לטמאת¹⁰⁶ ולא ידע עד שעשה הפסח - הרי זה חיב בפסח שני; שחזקת הטמא - טמא, עד שהיה טהור ודאי, שרגלים לדבר¹⁰⁷.

(104) אם המדובר כשהוא בערב הפסח, על כרחו שנטמא בטומאה שאין הנזיר מגלח עליה, ואם המדובר בכל הטומאות, על כרחו שביעי שלו היה ב"ג ניסן. (105) מימרא של רב המנונא בנזיר סד: שטומאת התהום אינה סותרת את טהרתו אחרי שטבל והוזה עליו, וטומאת התהום גופא אינה מחייבתו בפסח שני אם נודע לו אחר כך שהיה טמא. (106) שעדיין לא נטהר מטומאת המת הידועה. והוא הדין אם נטמא בטומאת התהום בשביעי לפני

למקום אחר לקוברן בקברות אבותם (רש"י מועד-קטן ת.). שביום זה נוהג אבילות. (77) והוא אונן מדרבנן (רש"י פסחים צא:). (78) פירוש שציווה לאחר ללקוט את העצמות והוא בעצמו לא נטמא, אבל אם לקט בעצמו, הרי הוא טמא שבעת ימים - פסחים צב. בגמרא. (79) כתב כן בכדי לכלול גם קרבן פסח. (80) משנה שם: "השומע על מתו והמלקט לו עצמות טובל ואוכל בקדשים". (81) כדין אונן שטובל.

1. מי שחופר בגל⁸² לבקש על המת⁸³ - אין שוחטין עליו⁸⁴, שמא ימצא שם המת בגל⁸⁵ והרי הוא טמא בשעת שחיטה⁸⁶. שחטו עליו⁸⁷ ולא נמצא שם מת - הרי זה אוכל לערב. נמצא שם מת אחר שחזק הדם: אם נודע לו בודאי שהיה טמא בשעת זריקת הדם, כגון שהיה גל עגל⁸⁸ - הרי זה חיב בפסח שני; ואם ספק הדבר⁸⁹ ושם לא היה עומד על הטמאה בעת זריקה ולא נטמא אלא אחר זריקה - הרי זה פטור מפסח שני⁹⁰.

(82) של אבנים שנפלו על אדם. (83) מחפש למצוא שם מת כדי להוציאו. (84) בפני עצמו, אבל ביחד עם אחרים אין חשש - ומותר. (85) ונמצא שבעת שחפר האהיל על הטומאה. (86) ואין שוחטין עליו, אלא הוא נדחה לפסח שני. (87) כלומר, עברו ושחטו. (88) שהגל מכסה רק את המת ולא יותר, שבוודאי האהיל עליו. (89) כגון שהיה גל ארוך, שמכסה את המת וגם יותר מזה. (90) שם בגמרא: "אמר רבה בר בר חנא לא שנו אלא גל עגול, אבל גל ארוך פטור מלעשות פסח שני, אימא טהור היה בשעת שחיטה (וזריקה)", ואין להקריב מספק.

יא. מי שעבר בדרך, ומצאו מת⁹¹ משכב לרחבה של דרך, אם היה המת טמאת התהום⁹², אף על פי שהוא טמא לתרומה - הרי זה טהור לפסח ושוחט ואוכל פסחו⁹⁴. ואף על פי שאפשר שנגע, הואיל והיא טמאת התהום - טהור לפסח⁹⁵. ואף על פי שהמת שלם⁹⁶ והוא מן הקצה אל הקצה⁹⁷ - הרי זה עושה פסחו, עד שידע בודאי שנטמא בו. במה דברים אמורים? פשה מהלך ברגליו⁹⁸, שהרי אפשר שלא יגע; אבל אם היה רוכב או טעון משאו⁹⁹ - הרי זה טמא אף על פי שהיא טמאת התהום, לפי שאי אפשר שלא יגע ושלא יסיט¹⁰⁰ ושלא יאהיל. וכבר בארנו טמאת התהום בהלכות נזירות.

(91) פירוש, לאחר שעבר מצאו שם מת. (92) "אי זהו טומאת התהום? כל שלא הכיר בה (=ידוע בה) אחד בסוף העולם. הכיר בה אחד בסוף העולם אין זה טומאת התהום, וכו'" (ברייתא בפסחים שם). "ונקראת טומאת תהום שהטומאה היא נעלמת מן הכל כאילו הייתה בתהום". (93) זה שעבר בדרך. (94) כלשון שני של רב אשי (פסחים שם), שאפילו אם נודע לו לפני זריקה (שהמת שם) הציץ מרצה, ומשמע לו לרבינו שאפילו לכתחילה שוחט קרבן

17 טְהוֹרִים - הַטְּהוֹרִים עוֹשִׂים אֶת הָרְאשׁוֹן, וְהַטְּמֵאִין
18 אֵינָן עוֹשִׂין לֹא אֶת הָרְאשׁוֹן וְלֹא אֶת הַשְּׂנִי. אֵין
19 עוֹשִׂין רְאשׁוֹן - מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְעוּט¹⁴; וְאֵין עוֹשִׂין אֶת
20 הַשְּׂנִי - מִפְּנֵי שֶׁהַנְּשִׂים בְּשְׁנֵי רְשׁוּת¹⁵, וְנִמְצְאוּ
21 הַטְּמֵאִים מְחַצֵּה, וְאֵין מְחַצֵּה עוֹשִׂין אֶת הַשְּׂנִי¹⁶.

שהוזה וטבל (כסף משנה). (107) שוודאי נטמא, כיוון שהוחזק בטומאה.

יום רביעי ב' סיון ה'תשע"ו

פְּרָק שְׁבִיעִי

1) יבאר אם היו רוב הצבור טמאים או הכהנים או כלי שרת, אם נדחים.

1 א. רבים שהיו טמאי מת בפסח ראשון: אם היו
2 מעוט הקהל - הרי אלו נדחין לפסח שני² בשאר
3 הטמאים³; אבל אם היו רב הקהל טמאי מת⁴, או
4 שהיו הכהנים או פלי שרת טמאים⁵ טמאת מת -
5 אינן נדחין, אלא יקריבו כלן הפסח בטמאה,
6 הטמאים עם טהורים⁶. שנאמר: ויהי אנשים אשר
7 היו טמאים לנפש אדם - יחידים נדחים, ואין
8 הצבור נדחה⁷. ודבר זה בטמאת המת בלבד⁸, כמו
9 שבארנו בביאת המקדש⁹.

13 (הגברים. 14) שהרי נשים בראשון חובה (למעלה פ"א הלכה א), והן מצטרפות עם האנשים להיות רוב טהורים (שם ע"ט), ומיעוט קהל אינם עושים בטומאה (למעלה הלכה א). (15) למעלה פ"ה הלכה ח. ואינן מצטרפות להיות רוב (שם). (16) ראה למעלה הלכה ב. וכל הלכה זו היא ברייתא שם ע"ט: "הרי שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין, טהורין עושין את הראשון, וטמאין אין עושין לא את הראשון ולא את השני". ולפי דעת רב ש"מחצה כרוב" (ראה למעלה), פירשו שם ברייתא זו באופן שהיו ישראל מחצה טמאין ומחצה טהורין, והנשים עודפות על הטהורים, וכנ"ל.

ד. היו רב הקהל זבים ומצרעים ובוועלי נדות¹⁷,
ומעוטן טמאי מת - אותן טמאי מת אינן עושין
בראשון, לפי שהן מעוט¹⁸; ואין עושין השני, שאין
היחידים עושין את השני אלא בזמן שעשו רב
הקהל את הראשון, וכאן, הואיל ולא עשה רב
הקהל בראשון - לא יעשו אלו המעוט הטמאים
למת את השני¹⁹.

2) משנה בפסחים ע"ט. "נטמא מיעוט הקהל, הטהורין עושין את הראשון, והטמאין עושין את השני". (3) בטומאה אחרת, כגון זבים וזבות וטמאי שרץ ונבלה, שלעולם אין עושין בטומאה בראשון אלא נדחים לפסח שני (להלן בסוף ההלכה, ובפ"ד מהלכות ביאת מקדש הלכה יב). (4) דוקא טמאי מת, אבל הטמאים בטומאה אחרת - נדחים ואינם עושים בטומאה, ראה להלן. (5) שהרי אי אפשר בלא כהנים ובלא כלי שרת (תוספות יו"ט). (6) משנה בפסחים שם. ובגמרא שם מפרש למה גם המיעוט שהם טהורין עושין ביחד עם הטמאים בטומאה - משום שאין קרבן ציבור חלוק, "כלומר, מאחר שרוב הציבור עושין אותו, גנאי הוא להם שהטהורין שבהם פורשין מהן ונוהרין מהן" (מאירי שם). (7) שם סז. וספרי במדבר פרשת בהעלותך. (8) בפסחים שם למדו ממה שנאמר (במדבר שם) "לנפש" - שרק בטמא מת עושין הציבור את הפסח בטומאה, אבל בשאר טומאות אין הציבור עושין בטומאה. (9) פ"ד הלכה יב.

17) שאינם עושים בטומאה בראשון, שהרי טומאת מת בלבד הותרה. ראה למעלה הלכה א. וגם בשני אינם עושים שאין הציבור נדחה לפסח שני (ראה למעלה הלכות א"ג). (18) ראה למעלה הלכה א. (19) מימרא של רב בפסחים פ.

ה. היו רב הקהל טמאי מת ומעוטן זבים וכיוצא
בהן - טמאי מת עושין את הראשון²⁰, והזבין
וכיוצא בהן אינן עושין את הראשון ולא את השני.
אינן עושין בראשון - שאין נדחית בצבור אלא
טמאת המת בלבד²¹; ואינן עושין בשני - שאין
עושין פסח שני אלא אם בא הראשון בטהרה, אבל
אם נעשה ראשון בטמאה - אין שם פסח שני²².

10 ב. היו הקהל מחצה טהורים ומחצה טמאי מת -
11 כלן עושין בראשון, והטהורים עושין לעצמן
12 בטהרה, והטמאים עושין לעצמן בטמאה¹⁰ ואוכלין
13 אותו בטמאה¹¹. ואם היו טמאי המת עודפין על
14 הטהורים אפלו אחד - יעשו כלן בטמאה¹².

20) כמבואר למעלה הלכה א. (21) כמבואר למעלה שם. (22) פסחים (שם) כרב הונא, שאין תשלומין לפסח שבא בטומאה.

ו. היו שליש הקהל טהורים, ושליש זבים וכיוצא
בהם, ושליש טמאי מת - אותן טמאי מת אין עושין
את הראשון ולא את השני. אינן עושין ראשון -
שהרי הן מועטים לגבי טהורים עם הזבים²³; ובשני
לא יעשו - שהרי מעוט עשו בראשון, כמו
שבארנו²⁴. כיצד משערים הפסח לידע אם רב הקהל
טמאים או טהורים? אין משערין בכל האוכלין,
שאפשר שיהיו עשירים נמנין על פסח אחד
ומשלהין אותו ביד אחד לשחט עליהן²⁵, אלא

10) שם פט. כדעת רב "שמחצה כרוב". ומכיון שלשניהם דין רוב - עושים הטמאים בטומאה, כדין רוב שאינו נדחה לפסח שני, והטהורים עושים בטהרה ואינם בטלים כלפי הטמאים. (11) משנה שם עו: "הפסח שבא בטומאה נאכל בטומאה, שלא בא מתחילתו אלא לאכילה". וראה להלן הלכה ח. (12) מחלוקת תנאים ברייתא (שם ע"ט): ופסק רבינו כתנא-קמא, שגם היחיד מכריע את הציבור.

15 ג. היו האנשים¹³ מחצה טמאי מת ומחצה טהורים,
16 ובזמן שאמה מונה הנשים בכלל האנשים יהיו הרב

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום רביעי ב' סיון - ספר הקרבנות - הלכות קרבן פסח קמט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

9 נֶאֱכַל לְכָל טָמֵא, אֲלֵא לְטָמְאֵי מֵת, שְׁנֹדְחִית לָהֶם
 10 הַטָּמְאָה הַזֹּאת, וּלְכַוֵּצָא פְּהֵן מְטָמְאֵי מִגַּע
 11 טָמְאוֹת.³⁴ אֲכָל הַטָּמְאִים שֶׁהַטָּמְאָה יוֹצֵאָה עֲלֵיהֶן
 12 מְגִוּפִין, פְּגוֹן זָבִים וְזִבּוֹת,³⁵ נְדוֹת וְיוֹלְדוֹת
 13 וּמְצַרְעִים.³⁶ - לֹא יֵאָכְלוּ מִמֶּנּוּ. וְאִם אֲכָלוּ -
 14 פְּטוּרִין.³⁷ מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמַדוּר,³⁸ שֶׁהֵנְאָכַל
 15 לְטָהוּרִים.³⁹ - חֵיבִין עֲלָיו מְשֹׁם טָמְאָה, וְהֵנְאָכַל
 16 לְטָמְאִין.⁴⁰ - אִין חֵיבִין עֲלָיו מְשֹׁם טָמְאָה. אֲפָלוּ
 17 אֲכָלוּ טָמְאֵי הַמֵּת.⁴¹ מִהֶאֱמֹרִים שְׁלוֹ - פְּטוּרִין.⁴²
 18 בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים שֶׁהַפֶּסַח יֵאָכַל בְּטָמְאָה?
 19 כְּשֶׁנִּשְׁטָמְאוּ הַצֵּבֹר קֶדָם זְרִיקַת הַדָּם;⁴³ אֲכָל אִם
 20 נִשְׁטָמְאוּ לְאַחַר זְרִיקַת הַדָּם - לֹא יֵאָכַל.

1 מְשַׁעְרִין בְּכָל הַנִּכְנָסִים לְעִזְרָה.²⁶ וְעַד שֶׁהֵן מִבְּחוּץ
 2 קֶדָם שֶׁתִּכְנַס פֶּת הָרֵאשׁוֹנָה מְשַׁעְרִין אוֹתָן.²⁷

23 ומיעוט טמאי מתים אינם עושין בטומאה אלא נדחין לפסח שני, ראה למעלה הלכה א. 24 למעלה הלכה ד "שאינן היחידים עושין את השני אלא בזמן שעשו רוב הקהלה את הראשון." [והנה בגמרא שם אמרו: "בשני לא עבדי, נצרפו זבין עם טמאי מתים דלא עבדי בראשון, הווי להו רובא, ורובא לא מדחו לפסח שני." ופירש"י: "דהואיל וטהרו זבין עכשיו, נמצאו רוב ציבור צריכין לו". אולם לפי טעמו של רבינו - אפילו אם לא טהרו הזבים, אין טמאי מת עושים פסח שני, הואיל ובראשון לא היו אלא מיעוט הציבור (וראה בצ"ח ובהגהות הגרע"א על הרמב"ם). וסבור רבינו שר' מני בר פטיש אינו סובר כרב (שם פ.) ש"כל היכי דלא עבדי ציבור בראשון, לא עביד יחיד בשני", ולפיכך דיבר רק באופן שהזבים נטהרו, אבל אליבא דרב שרבינו פוסק כמותו (למעלה הלכה ד) - אפילו אם לא טהרו אין עושין טמאי-מת את השני, כנ"ל. וכתב המאירי שם: "שאף הזבים אין עושין את השני, כטעם טמאי מת, אלא שבטמאי מתים הוצרך לפרש הטעם מפני מה אינו עושה את הראשון, אבל בזבים אינו צריך". 25 ואינם נכנסים לעזרה. 26 ירושלמי פסחים פ"ז ה': "לטומאה הילכו אחר רוב הנכנסים לעזרה", ומה שאמרו בבבלי פסחים צד: "בטמאין הלך אחר רוב העומדין בעזרה", היינו דוקא לר"י ב"ר יהודה, הסובר שהעומד בחוץ לעזרה הרי הוא כבדרך רחוקה, אבל אין הלכה כמותו, ראה למעלה פ"ה הלכה ט (הר המוריה). 27 שם בירושלמי: "מה בכל כת וכת משערין או אין משערין אלא כת הראשונה בלבד, אמר רבי יוסה ברבי בון עד שהן מבחוץ הן משערין עצמן". פירוש, לפני שנכנסה כת הראשונה משערין בכל העומדין בחוץ כדי להיכנס לעזרה.

3 ז. יחיד שֶׁנִּשְׁטָמְא בְּסֶפֶק רְשׁוֹת הַיְחִיד, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאָר
 4 בְּמִקְוָמוֹ,²⁸ הֲרִי זֶה יִדְחָה לְפָסַח שְׁנִי.²⁹ כְּשֶׁאֵר טָמְאֵי
 5 מֵת.³⁰ וְצֵבֹר שֶׁנִּשְׁטָמְא בְּסֶפֶק רְשׁוֹת הַיְחִיד - יַעֲשׂוּ
 6 כְּלֵן בְּטָמְאָה.³¹

28 בפט"ו מהלכות אבות הטומאה הלכה ח: "היתה ברה", ספק נגע בה ספק לא נגע בה, ספיקו טמא". 29 כרבי הושעיה רבה, בירושלמי פסחים פ"ח הלכה ח. 30 שנטמאו בוודאי. 31 ירושלמי שם: "ציבור שנטמאו בספק רשות היחיד בפסח, רבי יוחנן אמר יעשו בספיקן. רבי הושעיה רבה אמר, יעשו בטומאה", ופסק כרבי הושעיה שהוא רבו של ר' יוחנן (כסף-משנה). [ואע"פ שאמרו שם "אף רבי הושעיה מודה שיעשו בספקן, לא אמר רבי הושעיה אלא לחומרו" - סובר רבינו שלדעת הבבלי אינו כן, שהרי אמרו בנדה ג. שספק טומאה ברשות היחיד שלמדו מסוטה הוא כמו סוטה: כשם שסוטה עשאה הכתוב כוודאי, כמו כן ספק טומאה ברשות היחיד הרי הוא כוודאי. ועיין תוספות נזיר נז. ד"ה באומרן].

7 ח. פֶּסַח שֶׁהִקְרִיבוּהוּ בְּטָמְאָה - הֲרִי זֶה נֶאֱכַל
 8 בְּטָמְאָה,³² שֶׁמֵּתְחַלְתּוֹ לֹא בָּא אֲלֵא לְאֲכִילָהּ.³³ וְאִינוּ

32 משנה בפסחים עו: 33 שם במשנה. ופירש"י "כשנצטוו עיקר פסח, לאכילה נצטווה, דכתיב (שמות יב, ד) "לפי אכלו", וכי שרייה רחמנא למיתי בטומאה וכו' אדעתא למיכליה שרייה", בניגוד לשאר קרבנות ציבור הקרבים בטומאה ואינם נאכלים בטומאה, שאינם באים בעיקר לצורך אכילה (פרק ד מהלכות ביאת מקדש הלכה יא). 34 שנטמא בשאר טומאות שאינם מן המת, על-ידי מגע. ומקור הדברים במשנה פסחים צה: "הפסח שבא בטומאה, לא יאכלו ממנו זבין וזבות נדות ויולדות". ואמרו בבכורות ג. שלא מיעטה המשנה אלא אלה שהטומאה יוצאה מגופם, אבל שאר טמאין שאין הטומאה יוצאה מגופם - אוכלים (כסף-משנה). ולענין הקרבת הפסח לטמאי מגע טומאות, ראה בהלכות ביאת מקדש שם הלכה יב, ובספר "הר המוריה" שם. 35 צריך לומר, שכל אלה נטמאו אחרי השחיטה, שאם נטמאו לפני השחיטה, הרי אין שוחטין עליהן (ראה למעלה הלכה ח), ואם כן אסורין לאכול הפסח משום "שאינן הפסח נאכל אלא למנויו", כמפורש בזבחים נו: (צל"ח). אולם עצם איסור אכילת הפסח שלא למנויו אינו מפורש בדברי רבינו, שהרי למעלה פ"ב הלכה א כתב: "אין שוחטין את הפסח אלא למנויו", ולא כתב מאיסור אכילה כלל. וראה להלן פ"ט הלכה ז בכסף-משנה. ועיין בשו"ת בית זבול חלק א סימן כג אות יא בסוף. 36 במשנה פסחים שם ליתא, אבל כן הוא בבכורות ג. בהבאת דברי המשנה הנ"ל. וצריך לומר שהמדובר כשעבר על דין שילוח מחנות, ונכנס לירושלים באיסור. וראה בצ"ח ובתפארת ישראל במשניות. 37 [במשנה שם: "פטורין מכרת". וכתב הצ"ח שאינם פטורים אלא מכרת, אבל חייבים מלקות. ומדבר רבינו נראה שפטורים גם ממלקות]. 38 ממה שנאמר (ויקרא ז, יט-כ) "כל טהור יאכל בשר, והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונכרתה הנפש ההיא מעמיה" (גמרא שם). 39 קרבן שנקרב בטהרה. 40 קרבן פסח שרוב הציבור נטמאו, שמקריבין אותו בטומאה. 41 כן בגמרא שם (ראה להלן), ולא נתברר מה הדין אם אכלו זבין וזבות מהאימורים שלו, אם יש בהם כרת או לא. 42 בגמרא שם: "בעי רב יוסף: דחקו טמאי מתים ואכלו אימורי פסח הבא בטומאה, מהו - מדאישתרי טומאת בשר, אישתרי נמי טומאת אימורין. או דילמא מאי

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

2) במכילתא פ' בא: "מנין אתה אומר שאם אין להם מצה ומרור הן יוצאין ידי חובתן בפסח, תלמוד-לומר (שמות יב, ח) "יאכלוהו", "כלומר, הבשר לבדו" (ספר המצוות מצות-עשה נו). 3) מן התורה, אלא מדרבנן. בפסחים ככ, א: "אמר רבא, מצה בזמן הזה דאורייתא, ומרור דרבנן וכו' דכתיב (במדבר ט, יא) על מצות ומרורים יאכלוהו, בזמן דאיכא פסח יש מרור, ובזמן דליכא פסח ליכא מרור". וכן כתב רבינו בפ"ח מהל' חמץ ומצה הי"ב. אבל מצה בלא פסח מצוה בפני עצמה היא, אע"פ שכתוב, על מצות ומרורים יאכלוהו - הרי חזר וכתב (שמות יב, יח): "בערב תאכלו מצות", ולא הזכיר שם פסח (פסחים שם, ופ"ו מהל' חמץ ומצה ה"א).

18 ג. מצוה מן המבחר לאכל בשר הפסח אכילת
19 שבע. לפיכך, אם הקריב⁵ שלמי חגיגה בארבעה
20 עשר - אוכל מהן תחלה ואחר כך אוכל בשר
21 הפסח, כדי לשבע ממנו⁶. ואם לא אכל אלא כזית
22 - יצא ידי חובתו⁷. וכן אכילת בשר פסח שני בלילי
23 חמשה עשר⁸ להדש איר - מצות עשה, שנאמר בו:
24 על מצות ומרורים יאכלוהו.

4) במכילתא, שם: "על מצות ומרורים יאכלוהו (במדבר שם), מכאן אמרו הפסח נאכל אכילת שובע, ואין מצה ומרור נאכלים אכילת שובע". "כלומר, אחר אכילת מצה ומרור יאכלוהו" (כסף-משנה). 5) ראה להלן פ"י הי"ג, שחגיגת ארבעה עשר אינה אלא רשות, ולכן כתב "אם הקריב". 6) כן הוא בפסחים ע, א: "חגיגה הבאה עמו נאכלת תחילה, כדי שיהא פסח נאכל על השובע". 7) אף-על-פי שלא אכל על השובע, כי "כך דינה של סתם אכילה", ובמשנה פרק האשה (פסחים צא). ואפילו חבורה של מאה שאינם יכולים לאכול כזית, והכי משמע מדאמרינן בפ' כיצד צולין (שם פה): כזיתא דפסחא בביתא, והלילא פקע באיגרא" (כסף-משנה). (וכן הוא ב'סיפרא' אחרי, פ"ב ה"ב שאין אכילה פחותה מכזית). 8) כן הוא בפסחים צה, ב - שהוא נאכל בלילה, ולפיכך אין אומרים הלל באכילתו, שאין לילה זה מקודש לחג.

25 ד. ושגיהן אינן נאכלין אלא צלי אש⁹. והאוכל מהן
26 כזית¹⁰ נא¹¹ או מבשל בלילי פסחים - לוקה,
27 שנאמר: אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים.
28 אכל נא ומבשל פאחת - אינו לוקה אלא אחת, לפי
29 ששגיהן נקללות בלאו אחד¹². אכל ממנו נא או
30 מבשל מבעוד יום - אינו לוקה. שנאמר: פי אם צלי
31 אש; בשעה שמצוה לאכלו צלי¹³ - חייב על אכילת
32 נא ומבשל, אכל מבעוד יום - פטור¹⁴.

9) משנה, שם צה, א. 10) שאין אכילה פחותה מכזית (למעלה הערה ו). וכן נראה בפסחים מא, א - שאמרו: "יכול אכל כזית וכו' ת"ל וכו' נא ובשל, אמרתי לך (שהאוכל כזית חייב)". 11) שנצלה מעט ועדיין אינו ראוי לאכילת אדם, ראה להלן ה"ו. וכן מפורש שם צה, ב - שגם בפסח שני, יש לאו של "אל תאכלו ממנו נא".

דאשתרי אשתרי, מאי דלא אשתרי לא אשתרי. אמר רבא, מכדי טומאת אימורין מהיכא איתרבי מטומאת בשר, דכתיב (ויקרא שם) "אשר לה" לרבות את האימורין, כל היכא דאיתיה לטומאת בשר, איתיה לטומאת אימורין. כל היכא דליתיה לטומאת בשר, ליתיה לטומאת אימורין". 43) שאז נאכל בטומאה מדין התורה, אבל מדרבנן אסור באכילה (להלן הלכה ט). וראה למעלה שהמדובר כאן כשנטמאו אחר שחיטה, לפני זריקה.

1 ט. שחטוהו בטהרה ונטמאו רב הצבור קדם זריקה
2 - זורק את הדם והפסח לא יאכל. גזרה שמא
3 יטמאו אחר זריקה בשנה אחרת ויאכלוהו
4 בטמאה⁴⁴. היו פלי שרת טמאים בשרץ⁴⁵ וכיוצא
5 בו, הואיל ואינן מטמאין את האדם⁴⁶ כמו
6 שיתבאר במקומו⁴⁷, אף על פי שמטמאין את
7 הבשר - לא יעשוהו אלא הטהורים, ויאכל אף
8 על פי שהוא⁴⁸ טמא. מוטב שיאכל בטמאת בשר
9 שהיא בלא⁴⁹, ולא יאכלוהו טמאי הגוף שהם
10 בכרת⁵⁰, כמו שבארנו בפסולי המקדשין⁵¹.

44) שיאמרו: "אשתקד לא נטמאנו? - ואכלנו, השתא נמי ניכול". ולא ידעי דאשתקד בעת שזרקו את הדם הבעלים היו טמאים, וזה נחשב לפסח הבא בטומאה שנאכל בטומאה, אבל השתא הבעלים טהורין הם בעת זריקת הדם, ואין זה פסח הבא בטומאה, ואסור לבעלים שנטמאו אח"כ לאכול את הפסח (פסחים עח:). אבל מצד הדין, היה מותר לאכול אם נטמאו הבעלים לפני זריקת הדם, ראה למעלה הלכה ח. 45) ראה למעלה הלכה א, שאם כלי שרת נטמאו במת, עושין את הפסח בטומאה. 46) שהרי הכלי אם נגע בשרץ, הוה הכלי ולד הטומאה שמטמא רק אוכלין ולא אדם. 47) להלן בהלכות טומאת מת פ"ה ה"ז. 48) הבשר. 49) שכתוב (ויקרא ז, ט) "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל". 50) שנאמר (שם, כ) "והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונכרתה הנפש ההיא". ובין בקודש טמא ובין בקודש טהור חייב כרת (פ"ח מהלכות פסולי המקדשין הלכה יג). וכל זה כדברי רב חסדא בפסחים (עט.). 51) שם.

יום חמישי ג' סיון ה'תשע"ו

פרק שמיני

1) יבאר שאכילת בשר פסח בליל חמשה עשר מצות-עשה, ואם מצה ומרור מעכבין.

11 א. אכילת בשר הפסח בליל חמשה עשר - מצות
12 עשה, שנאמר: ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי
13 אש ומצות על מרורים יאכלוהו.

14 ב. ואין מצה ומרור מעכבין. אם לא מצאו מצה
15 ומרור - יוצאין ידי חובתן באכילת בשר הפסח
16 לבדו²¹. אכל מרור בלא פסח אינו מצוה³, שנאמר:
17 על מצות ומרורים יאכלוהו.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום חמישי ג' סיון – ספר הקרבנות – הלכות קרבן פסח קנא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

תאכלו וגו' ובשל מבושל במים" (פסחים, שם). (23) "כל רטיבות היוצאת מפירות שמכשירה לקבל טומאה, כיון ושמן (ראה להלן ה"ח), נקרא משקין, וכל רטיבות היוצאת מתותים ורמונים או תפוחים ושאר פירות שאינה מכשירה, נקרא מי פירות" (תפארת ישראל' פסחים פ"ב מ"ח). (24) משנה, פסחים מ, ב: "אין מבשלין את הפסח לא במשקין ולא במי פירות", ובגמרא שם (מא). "תנו רבנן, במים - אין לי אלא במים, שאר משקין מנין. אמרת קל-יחומר, ומה מים שאין מפיגין טעמן (= אין נותנין טעם בתבשיל) אסורין, שאר משקים שמפיגין טעמן, לא כל-שכן. רבי אומר וכו' תלמוד-לומר, ובשל מבושל מכל-מקום". ופסק רבינו כרבי, נגד חכמים, מפני שכן סובר גם רבי עקיבא, במכילתא פרשת בא, ובירושלמי" שם. וכן כתב רבינו בפירושו המשנה שם, וזה לשונו: "ואמר הש"י בפסח ובשל מבושל במים, ולפי שישינה איסור הבישול בלשון מקור (= ובשל), קיבלנו שבא לרמוז ולאסור בישלו במי פירות". וראה להלן ה"ח הערה כה בד"ץ צלי קדר.

- ח. צֶלְהוּ וְאַחַר כֶּךָּ בִּשְׁלוּ, או שֶׁבִשְׁלוּ וְאַחַר כֶּךָּ צֶלְהוּ²⁵, או שֶׁעֲשֶׂהוּ צֶלִי קְדָרָה²⁶ וְאָכְלוּ - חֵיב. אָכַל מִתֵּר לְסוּף אוֹתוֹ²⁷ בְּיַיִן וְשִׁמֶן וְדִבְשָׁ²⁸ וּבִשְׂאֵר מִשְׁקִין²⁹ וּמֵי פְרוֹת חוּץ מִן הַמַּיִם³⁰. וּמִתֵּר לְטַבֵּל הַבֶּשֶׂר אַחַר שֶׁנִּצְלָה³¹ בְּמִשְׁקִים וּבְמֵי פְרוֹת³².

(25) בגמרא (פסחים, שם): "ורבנן (שלומדים שאר משקין מקל-יחומר, ראה בהערה הקודמת) האי בשל מבושל מאי עבדי להו, מיבעי ליה לכדתניא: בשלו ואח"כ צלאו, או שצלאו ואח"כ בשלו חייב, בשלמא בשלו ואח"כ צלאו חייב, דהא בשליה. אלא צלאו ואח"כ בשלו, הא צלי אש הוא אמאי. אמר רב כהנא, הא מני רבי יוסי, דתניא: יוצאין (ידי-חובת מצה) ברקיק השרוי ובמבושל שלא נימוח, דבר רבי מאיר. רבי יוסי אומר: יוצאין ברקיק השרוי, אבל לא במבושל אע"פ שלא נימוח (כיון שבישלו יצא מתורת אפוי והרי הוא כמבושל, כך זה הבשר אע"פ שצלאו כיון שבשלו אח"כ יצא מתורת צלי והרי הוא כמבושל - ר"ח בפירושו כאן). עולא אמר אפילו תימא רבי מאיר, שאני הכא דאמר קרא ובשל מבושל מכל-מקום". ויש לתמוה שלכאורה משמע מדברי הגמ', שדין זה שצלאו ואח"כ בשלו או בשלו ואח"כ צלאו חייב, הוא רק לרבנן דדרשי ל' מיתור הפסוק של בשל מבושל, ואע"פ שרבינו פסק כרבי, שמרבה מהיתור של "ובשל מבושל" משקין ומי פירות (למעלה ה"ו) וצלי קדר (להלן בסמוך) ואין ללמוד מפסוק זה גם על צלאו ואח"כ בשלו - אין זה אליבא דרבי מאיר, הסובר שאין בישול מבטל אפיה, אבל לרבי יוסי שרבינו פסק כמותו (פ"ו מהל' חמץ ומצה ה"ו), שבישול מבטל אפיה, כמו כן הוא מבטל צלי ואין צריך לזה לימוד מיוחד (לחם-משנה). (26) והוא שמבשלין אותו בקדירה בלא מים ובלא שום משקה אלא (ב)מים הנפלטין משמנו (רש"י פסחים מא). וחיוב "צלי קדר" נלמד אף הוא, כמו משקין ומי פירות, מן הפסוק "ובשל מבושל" אליבא דרבי (גמרא שם), שרבינו פוסק כמותו למעלה ה"ו, חוץ ממה שהוא נאסר גם באיסור 'עשה' של "צלי אש, ולא צלי דבר אחר"

(12) בפסחים מא, א (לפי גירסת רבינו ב'ספר המצוות' כלל תשיעי עמ' לו) "אמר אביי, אכל נא לוקה שתיים, מבושל לוקה שתיים, נא ומבושל לוקה שלש ('וזה מפני שסבר לוקין על לאו שבכללות, ובשעה שאכל נא עבר על שני לאוין, האחד מהן אל תאכלו ממנו נא, והשני לאו הבא מכללא, כאילו אמר אל תאכלו אלא צלי, והרי אכלו שלא צלי. ואם אכל נא ומבושל לוקה לדעתו שלש, אחת על אכילתו נא, ושנית על אכילתו מבושל, ושלישית על אכילתו שלא צלי" - ב'ספר המצוות' שם), ורבא אמר אין לוקין על לאו שבכללות. איכא דאמרי חדא מיהא לקי. ואיכא דאמרי חדא נמי לא לקי, משום דלא מייחד לאויה כלאו דחסימה". "כלומר, אמרו יתעלה (דברים כה, ד) לא תחסום שור בדישו, שהוא לאו אחד המזהיר על דבר אחד, אבל לאו זה המזהיר על שני דברים, נא ומבושל, אין לוקין עליו. וכבר ידעת שהתבאר בגמרא סנהדרין (סג.) אין לוקין על לאו שבכללות, ולכן נדחים דברי אביי. והנכון, שהוא לוקה אחת בין שאכל נא או מבושל או נא ומבושל - אחת בלבד לוקה" ('ספר המצוות' שם, ובהשגות הרמב"ן משיג עליו). וראה גם בפ"ח מהל' סנהדרין ה"ג, שרבינו מפרש גם שם שהפסוק אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל הוא לאו שבכללות, ואין לוקין על הנא והמבושל שתיים כ"אם רק אחת. וראה 'מאירי' בפסחים שם. (13) היינו בליה, ראה להלן ה"ה. (14) כל זה בפסחים מא, ב.

- ה. אָכַל מִמֶּנּוּ פְזִית צֶלִי מִבְּעוֹד יוֹם - עֵבֶר עַל מִצְוֹת עֲשֵׂה; שֶׁנֶּאֱמַר: וְאָכְלוּ אֶת הַבֶּשֶׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה - בַּלַּיְלָה וְלֹא בַּיּוֹם, וְלֹא הֵבֵא מִכֶּלֶל עֲשֵׂה - עֲשֵׂה הוּא¹⁵.

(15) מחלוקת רבנן ורבי יהודה (שם מא: מב.) אם הוא 'עשה' או לאו, ופסק כרבנן שהוא 'עשה'.

- ו. נֶאֱמַר שֶׁהַזְהִירָה עָלָיו תּוֹרָה הוּא הַבֶּשֶׂר שֶׁהַתְּחִיל בּוֹ מַעֲשֵׂה הָאוֹר וְנִצְלָה מֵעַט וְאִינוּ רְאוּי לְאֲכִילַת אָדָם עַד יוֹן¹⁷. אָכַל אִם אָכַל מִמֶּנּוּ בֶּשֶׂר חֵי - אִינוּ לֹקְה, וּבִטֵּל מִצְוֹת עֲשֵׂה¹⁸; שֶׁנֶּאֱמַר: צֶלִי אֵשׁ, הָא שְׂאִינוּ צֶלִי - אֶסוּר. צֶלְהוּ כֹּל צָרְכוֹ עַד שֶׁנִּתְחַרְף¹⁹ וְאָכְלוּ - פְּטוּר²⁰.

(16) ראה למעלה ה"ד. (17) שם מא, א: "היכי דמי, נא? אמר רב, כדאמרי פרסאי אברנים". כגון שנצלה מעט (רבינו חננאל'). (18) בפסחים, שם: "ת", יכול אכל כזית חי יאה חייב, ת"ל אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל, נא ובשל אמרתי לך ולא חי, יכול יאה מותר ת"ל כ"אם צלי אש". (19) שנושרף. (20) בפסחים, שם: "ת", יכול צלאו כל צרכו יאה חייב, ת"ל אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים, נא ובשל מבושל אמרתי לך, ולא שצלאו כל צרכו. היכי דמי, אמר רב אשי, דשויה חרוכא (= שרוף - רש"י).

- ז. מִבֶּשֶׂל שֶׁהַזְהִירָה עָלָיו תּוֹרָה²¹ - בֵּין שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל בְּמַיִם²² בֵּין שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל בְּשֶׂאֵר מִשְׁקִין אוּ בְּמֵי פְרוֹת²³; שֶׁנֶּאֱמַר: וּבִשְׁל מִבֶּשֶׂל - רִבְּה הַכֹּל²⁴.

(21) ראה למעלה ה"ד. (22) שאיסורם מפורש בתורה: "אל

הבשר מחמת החום ולא מחמת האש. וראה להלן ה"י שצולים אותו בשפור של עץ.

- 6 י. הסיק את התנור וְגָרַף אֶת כָּל הָאֵשׁ וְתָלְהוּ
7 בַּתְּנֹרָה³⁸ וְצָלְהוּ³⁹ - הָרִי זֶה אֶסּוּר, שְׂאִין זֶה צָלִי
8 אֲשֶׁר⁴⁰. תְּתַכּוּ⁴¹ וְתָלְהוּ⁴² עַל גְּבֵי גְחָלִים - הָרִי זֶה צָלִי
9 אֲשֶׁר⁴³. צָלְהוּ עַל גְּבֵי סִיד אוֹ תְּרִסִית⁴⁴ אוֹ חֲמִי
10 טְבֻרָה⁴⁵ - הָרִי זֶה אֶסּוּר, שְׂאִין זֶה צָלִי אֲשֶׁר כִּי צִד
11 צוֹלֵן אוֹתוֹ?⁴⁶ תוֹחֲבוּ מִתּוֹף פִּיּו עַד בֵּית נְקוּבָתוֹ
12 בְּשֹׁפָד שֶׁל עֵץ⁴⁷ וְתוֹלְהוּ לְתוֹף הַתְּנֹרָה וְהָאֵשׁ
13 לְמִטָּה⁴⁸. וְתוֹלְהָ פְרָעִיו וְכִנִּי מַעְיָו בַּתְּנֹרָה חוּצָה לוֹ.
14 וְלֹא יִתְּנֶם בְּתוֹכוֹ, שְׂזָה כִּמְיָן בְּשׁוּל הוּא⁴⁹. וְשֹׁפָד
15 שֶׁל רִמּוֹן הֵיּוּ בּוֹרְרִין לְצָלָתוֹ⁵⁰, פְּדֵי שְׂלֵא יִזְדַּק אֶת
16 מִימְיו וַיִּבְשְׁלֵהוּ⁵¹.

38) בגמרא, שם: "תנור שהסיקו וגפרו וצלה בו את הפסח, אין זה צלי אש". ה'מאירי' שם כתב: ודבר זה אתה מפרשו בשתלאו, שאם תאמר שהניחו בקרקע התנור, לא הוצרך ללמדה, שהרי נתבאר במשנתנו שאפילו נגע בחרסו של תנור קולף את מקומו. (39) מחום התנור. (40) אלא תולדות אש, והתורה הקפידה שיצלוהו על האש דוקא ולא על תולדות האש, שהרי כתבה פעמיים "צלי אש" (שמות יב, ח"ט): "ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש כו' אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים כי אם צלי אש" (בגמרא, שם). (41) קורעו לבטנו להעמידו שטוח על הגחלים ('מאירי' פסחים שם). ורש"י מפרש חתכו בשנים ושלשה מקומות למהר צלייתו, וראה להלן פ"י ה"א שלכתחילה אין מתכנין אותו אלא צולין אותו שלם. (42) בגמרא שם: "ונתנו על גבי גחלים". וכן בתוספתא שם פ"ה. ואפשר שבא להשמיענו שרק גחלים לוחשות (=בוערות), שאפשר לצלות עליהם גם על-ידי תליה, הם "צלי אש", אבל גחלים עמומות (כבויות) אינם "צלי אש". וכן נראה בגמרא שם עה, ב. ובכ"י תימן: "וצלהו". (43) ברייתא שם, בשם רבי. ומשמע שם בגמרא, שאין הדברים אמורים אלא בגחלים של עץ, אבל לא בגחלים של מתכת, וכן כתב ה'מאירי'. (44) חרסית היא מין סיד ('ערוך' ערך חרס א). ובגמרא שם: "בסיד רותח בגפסית רותח". ושם מבואר שבלי ריבוי מיוחד, אין דינם כאש. (45) פסחים מא, א. וכגון שהביאום לירושלים ונשתמר חומם ('אגלי טל'). (וראה ב"סיני" כרך מד עמ' סו). (46) שם עה, א. (47) שאם מתחמם ראש השפוד אינו מתחמם כולו ואינו כשפוד של מתכת, ראה למעלה ה"ט. וראה להלן בסוף הלכה זו. (48) שאם גרף את כל האש אין זה צלי אש, ראה בתחילת הלכה זו. (49) במשנה, שם: "ונותן את כרעיו ובני מייעיו לתוכו, דברי רבי יוסי הגלילי. רבי עקיבא אומר, כמין בישול הוא זה, אלא תולין חוצה לו". והלכה כרבי עקיבא מחבירו. (50) במשנה, שם: "מביאין שפוד של רימון", "וכל עץ שרי מדאורייתא, אלא מדרבנן הוא דאמר שיהא של רמון דמחזי כמבושל, אי הוה עץ אחר כדאיתא שם בגמרא, ומדברי רבינו ז"ל נראה דאפילו מדרבנן שרי כל עץ, ולכתחילה הוא שהיו בוררין של רימון" ('קריית ספר'). וב'מלאכת שלמה' על המשנה כאן כתב,

כדלהלן ה"ט. וראה ב'תוספות' שם ד"ה איכא. (27) משנה (שם מ:): "אין מבשלין את הפסח לא במשקין ולא במי פירות וכו' אבל סכין אותו בהן". וברש"י שם: "סכין בשעת צלייתו", וראה להלן הערה ל'. (ואף-על-פי שלא מצינו בגמרא שום מקור להלכה זו, ובורדאי סברא היא שסיכה בשעת צלייתו אינה כבישול – יש לזה מקור לדעת הסוברים שצלי אינו צריך הדחה (ראה ב"ר"ד סי' עו ס"א, וברמב"ם פ"ו מהל' מאכלות אסורות ה"ב, ובמגיד-משנה וכסף-משנה שם), הרי שאע"פ שנמצא עליו דם בעת צלייתו, אינו כבישול). (28) בכ"י תימן ובדפוס רומי, ליתא. (29) (היינו דם, ראה למעלה בהערות הקודמות). (30) במשנה, שם שנו: "אין מבשלין את הפסח לא במשקין ולא במי פירות, אבל סכין ומטבילין אותו בהן". הרי שלא התירו לסוך ולהטביל אלא במשקין ובמי פירות. וכן נראה בתוספתא (פסחים פ"ה) "פסח שסכו יין ושמן אע"פ שמנטף ממעלה למטה, אין בו משום בישול", משמע מזה שדווקא יין ושמן ולא מים. וב'חסדי דוד' שם מבאר שהתוספתא היא לפי דעת רבי, שלמד את האיסור לבשל את הפסח במי פירות ושאר משקין, מיתור הפסוק "ובשל מבושל". ולפי זה, יש מקום לסברא שמים קרובים יותר לענין בישול מכל יתר המשקין, אבל לרבנן שלמדו מקל-וחומר, אדרבא שאר משקין גרועים ממים. ורבינו שפסק בה"ז כרבי, פסק כאן כדברי התוספתא, שאסור לסוך במים בשעת צלייתו. (31) בפירוש המשניות, כתב רבינו: "אבל סכין ומטבילין אותו בהן אחר שנצלה". ונראה ש"אחר שנצלה" שכתב אינו אלא על "מטבילין", אבל "סכין" היינו בשעה שנצלה כמו שפירש רש"י, ראה למעלה הערה כו. (32) חוץ מן המים ('מאירי').

- 1 ט. אִין צוֹלֵין אֶת הַפֶּסַח עַל גְּבֵי כָּלִי אֶבֶן אוֹ כָּלִי
2 מִתְּכֹת³³; שְׂנֵאָמַר: צָלִי אֲשֶׁר - לֹא צָלִי דְבָר אַחֲרָי³⁴.
3 לְפִיכָף, אִם הָיָה כָּלִי מְגֻבָּב פְּדֵי שֶׁתְּשַׁלֵּט בוֹ הָאוּר -
4 צוֹלֵין עֲלָיו³⁵. וְאִין צוֹלֵין אוֹתוֹ בְּשֹׁפָד שֶׁל מִתְּכָת³⁶,
5 שְׁהָרִי הַשֹּׁפָד כָּלוּ חֵם וְצוֹלָה מְקוּמוֹ³⁷.

33) במשנה (פסחים עד.): "אין צולין את הפסח לא על השפוד ולא על האסקלא (= טס של ברזל)". ובמשנה שניה (להלן עה:): "נגע בחרסו של תנור, יקלוף את מקומו" (להלן ה"א), ומשמע בין תנור של אבן ובין תנור של מתכת (כסף-משנה כאן). (34) שם עד, א - בגמרא. (35) במשנה, שם: "אין צולין את הפסח לא על השפוד ולא על האסקלא. אמר רבי צדוק, מעשה ברבן גמליאל שאמר לטבי עבדו, צא וצלה לנו את הפסח על האסקלא". ובגמרא (שם עה). אמרו: "מעשה לסתור? – חסורי מחסרה והכי קתני, ואם אסקלא מנוקבת - מותר". וכתב הראב"ד: "והוא שלא יגע בכלי, שהרי אמרו נגע בחרסו של תנור יקלוף את מקומו". ואפשר שגם רבינו כוונתו שלא יגע בכלי, ורק נקט לשון הגמרא (כסף-משנה בלשון אחד). (36) משנה, שם. (37) בגמרא, שם: "אידי דחם מקצתו חם כולו, וקמטוי מחמת השפוד, ורחמנא אמר (שמות יב) צלי אש, ולא צלי דבר אחר". פירוש: כשמתחממים הקצוות של השפוד שאין עליהן בשר, מתחמם גם החלק שהוא תחוב בבשר, ונצלה

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום חמישי ג' סיון - ספר הקרבנות - הלכות קרבן פסח קנג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

9 - יאכלו⁶²; וְאִם שָׁל יִשְׂרָאֵל⁶³: אִם חֵי הוּא⁶⁴ -
10 יְדִיחֶנּוּ⁶⁵ וְיִנְגַב⁶⁶, וְאִם צָלִי⁶⁷ - יִקְלֹף אֶת הַחֵיצוֹן⁶⁸.
11 סָכוּ בְשִׁמּוֹן שָׁל מַעֲשֵׂר שְׁנִי⁶⁹ - לֹא יַעֲשֶׂנוּ דְמַיִם עַל
12 בְּנֵי חֲבוּרָה; שְׂאִין פּוֹדִין מַעֲשֵׂר שְׁנֵי בִירוּשָׁלַיִם⁷⁰,
13 כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוּ בְּמִקְוֵמוֹ⁷¹. וְאִין צוֹלִין שְׁנֵי פְסָחִים
14 בְּאַחַת⁷², מִפְּנֵי הַתְּעוּבוֹת⁷³. אֶפְלוּ גְדֵי וְטָלָה⁷⁴.

שרבינו פירש את דברי המשנה "מביאין שפור של רימון" שהוא למצוה מן המוכחר, שכן נראה מדברי המשנה: "אין צולין את הפסח לא על השפור ולא על האסכלא" שהם של מתכת, משמע שבשפור של כל עץ מותר. (51) כי שפור מעץ אחר על ידי שיוצא מהם ענפים וחותרין בסכין, יוצא מהם מים דרך החתך, ואילו עץ רימון חלק הוא ואין בו ענפים, ואין המים יוצאים ממנו אלא מראשו ששם נחתך, וראשו יוצא חוץ לקרבן הפסח (גמרא, שם).

1 י.א. נִגַע הַבָּשָׂר בְּחֶרְסוֹ שָׁל תַּנּוּר - יִקְלֹף אֶת
2 מְקוֹמוֹ⁵², מִפְּנֵי שֶׁהוּא צָלִי הַחֶרְס⁵³.

(52) משנה, שם עה, ב. (53) ולאו צלי אש הוא (פסחים עה.).

3 י.ב. נָטַף מִרְטָבוֹ⁵⁴ עַל הַחֶרְס⁵⁵ וְחִזַּר עָלָיו⁵⁶ - יִטַל
4 אֶת מְקוֹמוֹ⁵⁷; שְׁפַל הַמֶּרְק וְהִלָּחָה⁵⁸ שֶׁתִּפְרֹשׁ מִמֶּנּוּ
5 כְּשִׁיעָלָה אֶסוּרָה, שֶׁהָרִי אֵינָה בְּשָׂר צָלִי.

(54) משנה, שם. (55) חרס רותח של התנור (גמרא, שם). (56) על בשר הפסח. (57) שנבלע שם, ואין להסתפק כאן בקליפה דקה ככנגע הבשר בחרס (למעלה הי"א), אלא צריך נטילה יפה יפה בעובי אצבע, שהשומן של הרוטב נבלע בתוכו הרבה (רש"י שם). ובכת"י תימן ובדפוס רומי: "יקלוף את מקומו", ועי' 'כסף משנה' שכתב שטעות-סופר היא, וכי בנוסחא מדוייקת מצא: "יטול את מקומו" כלפנינו. (58) בכת"י תימן ובדפוס רומי: "יקלוף (ראה למעלה) את מקומו מפני שהוא צלי החרש שנטף, שכל המרק והחלה וכו'". ולפי זה נראה שכל הקטע הזה "שכל המרק וכו' שהרי אינה בשר צלי", אינו שייך לכאן, אלא להלן הי"ג גבי סולת, שהרי כאן אסר "מפני שהוא צלי החרש שנטף". ובחרש של תנור, שהיא רותחת, הדברים אמורים, וכמבואר למעלה וכמפורש בגמרא שם. וראה להלן בהערה הבאה).

6 י.ג. נָטַף מִרְטָבוֹ עַל הַסֵּלֶת - יִקְלֹף אֶת מְקוֹמוֹ
7 וְיִשְׁלִיכֶנּוּ⁵⁹.

(59) כנראה שכאן שייך הקטע שבהלכה יב: "כל המרק והליחה כו' שהרי אינה בשר צלי" (ראה בהערה הקודמת). ונראה שמדובר בסולת צוננת, וכמו שאמרו בגמרא שם בענין נטף מרוטבו על החרס וחזר עליו שאם החרס צוננת אין צורך אלא בקליפה (לפי גירסת הספרים שהובאה ברש"י שם ד"ה אקורין) ואע"פ שהחרס צונן, צריך קליפה, מפני שהמרק שיצא מהפסח אינו בשר, והוא אסור ואוסר הפסח (וראה ב'תוספות' שם). וכמו כן בנטף מרוטבו על הסולת שהיא צוננת - צריכה קליפה, כנ"ל. ואמנם כן הוא בפירוש המשניות שם על נטף מרוטבו על הסולת, וז"ל: "כי אסור לאכול ממנו אלא מה שנשאר בעצמותו, אבל מה שיוזב ממנו הרי הוא כמרק". אבל יש להבין למה לא הביא רבינו כמסקנת הגמרא לפירוש המשנה, שברוטב רותח צריך לקמוץ את מקומו. ואמנם בכת"י תימן: "יקמוץ את מקומו". כמפורש במשנה וכמסקנת הגמרא בסולת רותחת, ועי' כסף-משנה).

(60) את הפסח. משנה, שם עה, ב. (61) ראה למעלה ה"ח שמותר לסוך אותו ביין ושמן וכו'. (62) שהרי הם מותרים בתרומה. (63) שאסורים בתרומה. (64) כלומר חי וצונן, ונזכר לפני הצליה שסכו בשמן של תרומה. (65) בצונן דיו בהדחה, ראה שם עו, א. (66) המים מעל הבשר, שלא יצלה עמהם. וראה למעלה ה"ח שאסור לסוכו במים. (67) שסך בעת הצליה או אחר הצליה בעוד הבשר חם ('מאירי' פסחים עה:) וב'תוספות' (שם) ד"ה ואם, כתבו שאפילו אחר הצליה וכבר נצטנן הבשר, הוא בולע, מתוך שהוא רך. (68) הקליפה החיצונה. (69) שהוא מותר לישראל בירושלים ('מאירי'). (70) משנה, שם עה, ב - לפי הנוסחא שלפנינו, ו"יש ספרים" שב'תוספות' שם ד"ה לפי, וראה ברש"י שם, ולפי זה נראה שמדובר שפודה את השמן על המעות, ראה ב'תוספות' שם. (71) פ"ב מהל' מעשר שני ונטע רבעי ה"ח. (72) ברייתא, פסחים עו, ב. (73) שמא יתחלפו הקרבנות, ונמצא שהפסחים נאכלים שלא למנוייהם. (74) שאין החילוף מצוי בהם כליכך. ובתוספתא פסחים פ"ה נאמר הטעם "מפני הרגל", כלומר שלא יתרגלו לצלות גדי וגדי כאחד. וכן פירש רבינו חננאל' שם.

15 טו. כָּבֵד בְּאֲרָנוּ בְּכֶמֶה מְקוֹמוֹת⁷⁵, שְׂאִין הַפֶּסַח
16 נֶאֱכַל אֲלָא עַד חֲצוֹת, כְּדֵי לְהַרְחִיק מִן הָעֶבְרָה⁷⁶,
17 וְדִין תּוֹרָה שְׂיֵאָכַל כָּל הַלֵּילָה עַד שִׁיעָלָה עֲמוּד
18 הַשֶּׁחַר⁷⁷. וְכִבֵּר בְּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת חֲמִץ וּמִצָּה⁷⁸, שֶׁהוּא
19 טְעוּן הַלֵּל בְּשַׁעַת אֲכִילָתוֹ⁷⁹, וְשְׂאִין בְּנֵי חֲבוּרָה
20 חוֹזְרִין וְאוֹכְלִין אַחַר שְׁנִדְמוּ בְּשִׁנְהָ⁸⁰, אֶפְלוּ
21 בְּתַחֲלַת הַלֵּילָה.

(75) לא נמצא כן בדברי רבינו אלא במקום אחד, ואף שם אינו בפסח אלא בשאר הקרבנות, ראה פ"י מהל' מעשה הקרבנות ה"ח. (76) שלא יבוא לאכול אחר שיעלה עמוד השחר ויתחייב כרת, ראה רש"י בברכות ב, א. וראה פ"ו מהל' חמץ ומצה ה"א ובהערה ד שם. (77) כרבי עקיבא, ולא כרבי אלעזר בן עזריה (ברכות ט. ועוד). שסתם משנה במגילה כ, ב - כוותיה. ואף-על-פי שסתם משנה בזבחים נו, ב ובפסחים קכ, ב ועוד מקומות היא כראב"ע, מה לי חד סתמא, מה לי תרי סתמא, וההלכה כרבי עקיבא מחבירו ('מאירי' פסחים קכ, ב. ומגיד-משנה פ"ו מהל' חמץ ומצה שם). (78) פ"ח ה"י, לענין הלל. ושם הי"ד לענין נרדמו. (79) משנה, פסחים צה, א - שפסח ראשון טעון הלל באכילתו. וראה להלן פ"י הט"ו. (80) כלומר, שנשתקעו כל בני החבורה בשינה, אבל אם רק נתנמנו (שם קוראים להם הם עונים, פסחים קכ:) כל בני החבורה או שנשתקעו בשינה רק מקצת מבני החבורה - חוזרין ואוכלין אחר

8 י.ד. סָכוּ⁶⁰ בְּשִׁמּוֹן⁶¹ שָׁל תַּרּוּמָה: אִם חֲבוּרַת הַפְּהָגִים

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ואינו חייב שלא בשעת אכילה". (5) כן הוא בתוספתא שם ושם, בירושלמי שם ובבבלי שם פה. ובמכילתא דרשב"י שם: "יאכל, לא תוציא מן הבית חוצה על כדי אכילה הוא חייב ואינו חייב על פחות מכזית". (6) בשעת אכילה. (7) כלומר, לאחר שהוציא והו חזרו והכניסוהו ושוב הוציא והו. (8) משנה בפסחים שם. ופירשה רבינו במוציא בשר הפסח מן הבית. ו"אגף הוא מקום הדלתות כסוגרין אותן הדלתות נבדל החיצון (של המזוזה) מן הפנימי". (9) של הבית ואם הניח שם כזית מן הפסח אינו נקרא מוציא את הפסח לחוץ. (10) ואם הניח שם את הפסח עובר על לאו, ונפסל. (11) כן אמרו בגמרא שם לעניין הוצאה מירושלים. (12) של הבית. (13) והמוציא כזית מבשר הפסח לשם - לוקה ונפסל. וראה בפרק ו מהלכות בית הבחירה הלכה ז שגגים ועליות לא נתקדשו. ואין אוכלים שם קרבן פסח (פסחים פה: פו).

ב. בשר הפסח שניצא חוץ לחבורתו, בין בידו בין בשגגה - נאסר באכילה, ויהי הוא כבשר קדשי קדשים שניצא חוץ לעזרה או בשר קדשים קלים שניצא חוץ לחומות ירושלים, שהפסח פטרפה¹⁴ ולוקין על אכילתו¹⁵, כמו שבארנו במעשה הקרבנות¹⁶. אבר שניצא מקצתו - חותך הבשר¹⁷ ויורד עד שמגיע לעצם, וקולף את הבשר¹⁸; כל שבפנים - יאכל, וכל שבחוץ - ישרף. פשהו מגיע לעצם - חותך בקופיץ¹⁹, אם היה שאר קדשים; ואם היה פסח, שאסור לשבר בו עצם²⁰ - קולף²¹ עד הפרק²², ומפרק האבר שניצא מקצתו מן הפרק ומשליכו לחוץ²³.

(14) "והשם אמר ובשר בשדה טריפה (שמות כב) וקבלנו (חולין סח:): כי ענין זה הכתוב שכל בשר שיצא חוץ למחיצתו שהיא בשדה והיא טרפה וכאלו אמר ובשר שיצא לשדה, טרפה היא, ולפיכך כשיוציא אדם מבשר קדשי הקדשים חוץ לעזרה או כלום מבשר קדשים קלים חוץ לירושלים או כלום מבשר הפסח חוץ לבית, נאסר אותו הבשר שיצא והוא אסור באכילה". (15) במכות יח. "ולילקי נמי משום ובשר בשדה טרפה לא תאכלו", והיינו אם אכל ממנו כזית. (16) שם. וכתב שם שאף על פי שחזר הבשר למקומו אסור לאוכלו. (17) עד מקום שיצא. (18) במשנה שם לא הוזכר "קולף את הבשר" אלא בפסח, שאסור לשבור בו עצם, אבל בשאר קדשים שאפשר לחתוך בקופיץ, אין צורך בקליפה אלא כדי להבדיל בין הבשר הטעון שריפה לבין העצמות שאינם טעונים שריפה. (19) "סכין גדול". (20) שנאמר (שמות יב, מו) "ועצם לא תשברו בו". (21) את הבשר. (22) מקום שמתחברים העצמות. (23) שעצמות אינם טעונים שריפה, אלא משליכם (פסחים פג.).

ג. שתי חבורות²⁴ שהיו אוכלות בבית אחד - צריכה כל חבורה מהן לעשות לה הקף; ושנאמר: מן הבשר חוצה. מפי השמועה למדו, שצריכה לתן לו חוצה למקום אכילתו²⁵. ואלו הופכין את פניהן

שניעורו (פ"ח מהל' חמץ ומצה הי"ד). ומקור הלכה זו, במשנה פסחים קכ, ב: "ישנו מקצתן - יאכלו, כולן - לא יאכלו. רבי יוסי אומר: נתנמנמו - יאכלו, נרדמו - לא יאכלו". ומפרש רבינו שרבי יוסי חולק על הסיפא ואומר שרק אם נשתקעו כולן בשינה - לא יאכלו, אבל נתנמנמו כולן - יאכלו. ואינו חולק על הרישא, והוא שאף אם נשתקעו בשינה מקצת מבני החבורה יאכלו, ורשב"ם מפרש שרבי יוסי חולק על הרישא ועיי"ש בהל' חמץ ומצה, עמוד תמד הערה סא.

יום שישי ד' סיון ה'תשע"ו

פרק תשיעי

(1) יבאר שהפסח אינו נאכל אלא בחבורה, ואם מוציאין מחבורה לחבורה.

א. כל האוכל מן הפסח אינו אוכל אלא בחבורה אחת². ואין מוציאין ממנו מן החבורה³ שיאכל בה⁴. והמוציא ממנו פזית⁵ בשר מחבורה לחבורה בליל חמשה עשר⁶ - לוקה; ושנאמר: לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה. והוא שניחנו בחוץ; שהוצאה כתובה בו בשבת, לפיכך צריך לקררה והנחה פהוצאת שבת. ואין מוציא אחר מוציא בפסח⁷, שפיון שהוציא הראשון נפסל. מן האגף⁸ ולפנים - בלפנים⁹; מן האגף ולחוץ - בלחוץ¹⁰; והאגף עצמו, שהוא עבי הפתח - בלחוץ¹¹. החלונות¹² ועבי הפתלים - בלפנים. הגגים והעליות - אינן בכלל הבית¹³.

(2) בפסחים פו. "תניא על הבתים אשר יאכלו אותו בהם (שמות יב, ז) מלמד שהפסח נאכל בשתי חבורות (שני בני אדם אוכלים פסח אחד בשני בתים, שנאמר: "יאכלו" - שניים. "אותו" - פסח אחד. "בתים" - שניים - רש"י שם). יכול יהא האוכל אוכל בשתי מקומות (אדם אחד אוכל בשני מקומות כגון בשני חדרים או בשתי חבורות ההופכות את פניהם, רש"י שם) תלמוד לומר בבית אחד יאכל (שמות שם, מו) וכו' דברי ר' יהודה (ר' יהודה סובר: יש אם למסורת - "יאכל" כתיב, משמע אדם אחד אוכלו בבית אחד ולא בשני בתים, אבל גבי אוכלים הרבה כתיב בתים הרבה - רש"י). ר' שמעון אומר על הבתים אשר יאכלו אותו בהם בלבד, שהאוכל אוכל בשתי מקומות (ר' שמעון סובר: יאכלו כל אחד ואחד מהאוכלים ולא כר' יהודה ש"יאכלו" - שניים - על פי רש"י). יכול יהא נאכל בשתי חבורות תלמוד לומר בבית אחד יאכל" (סבר ר' שמעון יש אם למקרא וקרינן יאכל, היינו הפסח). וכתב המאירי (שם): "לענין פסק הלכה כדברי שניהם להחמיר ואין הפסח נחלק ליאכל בשתי חבורות אלא בחבורה אחת לבד, וכן אותה חבורה משהסברו אין רשאיין לשנות מקומם". (3) בפסחים פה: "תניא לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה, אין לי אלא מבית לבית, מחבורה לחבורה מנין? תלמוד לומר חוצה, חוץ לאכילתו". (4) כן הוא במכילתא דרשב"י שם (שמות יב, מו): "יאכל, לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה, בשעת אכילה חייב

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שישי ד' סיון - ספר הקרבנות - הלכות קרבן פסח קנה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

16 פִּסְחִיהֶן וְלֹא בָאוּ שְׁאָר בְּנֵי חֲבוּרָה³⁷, אִם נִכְנְסוּ
17 בְּשַׁעַת שְׁדֵרְךָ בְּנֵי אֲדָם לְאָכַל הַפִּסְחִים³⁸, וְחִזְרוּ
18 הַמְעוֹרָר לְכַלֵּן עַל הַשְּׂאֵר³⁹ וְלֹא בָאוּ - הָרִי אֵלָיו
19 שֶׁנִּכְנְסוּ אוֹכְלִין עַד שִׁשְׁבָּעוּ וְאִין מִמֵּתִינִים לְשְׂאֵר.
20 וְאֶפְלוּ בָאוּ הַמֵּתְאֲחֲרִין אַחֲרֵי כֶּף וּמִצָּאוּ אֵלָיו הַשְּׂלִשָּׁה
21 שְׂאֵכְלוּ הַכֹּל - אִין מְשַׁלְּמִים לְהֵן פְּדֵי חֲלָקִים⁴⁰. אֲכַל
22 אִם נִכְנְסוּ שְׁנַיִם בְּלֶבֶד - הָרִי אֵלָיו מִמֵּתִינִים⁴¹. בְּמָה
23 דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשַׁעַת פְּנִיסָתָן לְאָכַל; אֲכַל בַּעַת
24 שְׁנַפְטָרִין⁴² - אִין אֲדָם צָרִיף לְהִמְתִּין לְחִבְרוֹ. אֶפְלוּ
25 גָּמַר אֶחָד בְּלֶבֶד מִלְּאָכַל - יֵצֵא וְאִינוּ צָרִיף
26 לְהִמְתִּין⁴³.

(37) בפסחים שם: "אמר רב הונא: בני חבורה נכנסין בשלושה ויוצאין אפילו באחד. (38) שם: "והוא דעייל בעינדא דרגלי למיעל". (39) השמש של החבורה הלך אצל השאר לזרון שיבואו, ומשמע בדברי רבינו חננאל שם, שבמקום "והוא דרגש בהו דיילא" גרס "והוא דשגרו בהו דיילא", כלומר ששלחו השמש לעוררן לבוא לאכול. (40) "אלא שמכל מקום נראה לי וכו' שצריכים על כל פנים להשאיר להם כזית לכל אחד". (41) עד שיבוא השלישי. (42) יוצאין. (43) כתב הראב"ד, שמה שכתב רבינו בסוף דבריו אין בו טעם. ואמנם דברים אלו דחוקים, שמהיכא תיתי יצטרך אחד להמתין ביציאתו על חבירו, וייתכן כי היה מקום לסברא שכיוון שנשתתפו ונתחברו, צריך הוא להמתין עד הסוף לצוותא בעלמא שלא יישאר יחידי.

27 ז. הַמְאָכִיל פְּזִית מִן הַפִּסְחָה, בֵּין מִפְּסַח רֵאשׁוֹן בֵּין
28 מִפְּסַח שְׁנַיִם⁴⁴, לְמוּמָר לְעִבּוּדָה זָרָה⁴⁵ אוּ לְגֵר תּוֹשֵׁב⁴⁶
29 אוּ לְשִׁכְרִי⁴⁷ - הָרִי זֶה עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. וְאִינוּ
30 לוֹקָה⁴⁸, אֲכַל מִפִּין אוֹתוֹ מִפַּת מְרֵדוֹת. וּבֶן נֶכֶר
31 הָאֲמוּר בַּתּוֹרָה - זֶה הַעוֹבֵד אֶל נֶכֶר⁴⁹. וְאִין מְאָכִילִין
32 מִמֶּנּוּ לְנֶכְרִי, אֶפְלוּ גֵר תּוֹשֵׁב אוּ שִׁכְרִי; שְׁנַאָמַר:
33 תּוֹשֵׁב וְשִׁכְרִי לֹא יֵאכַל בּוֹ⁵⁰.

(44) משום שנאמר בו (במדבר ט, יב) "ככל חוקת הפסח יעשו אותו", וכל המצוות שבגופו, נוהגות בו כפסח ראשון (פסחים צו). ולהלן פרק י הלכה טו). (45) כן כתב בספר המצוות (לא-תעשה קכח) "שהוזהרנו מלהאכיל את הפסח לישראל שנשתמד". (46) גוי שקבל עליו שבע מצוות, שנצטוו בני נח ואינו עובד עבודה זרה. (47) "זה הגוי". (48) שהרי הפסוק "תושב ושכיר לא יאכל בו" וודאי נאמר לישראל שלא יאכיל לגוי, וגם הפסוק "כל בן נכר לא יאכל בו" המדבר בין בישראל מומר ובין בגוי (מכילתא שם) - גם הוא נאמר, על כרחך, לישראל, שעל גוי לא ציוותה התורה, ומכיוון שלא הזהירה בלשון "לא תאכילום" אינו לוקה (כסף משנה). והמאירי ביבמות ע: כתב "שאינו לוקה, אחר שלא עשה הוא מעשה" וכן כתב החינוך מצוה יג ומצוה יד (וראה במנחת חינוך מצוה יג אות ב). וראה בפרק י מהלכות נדרים הלכה יג, שהמדיר אשתו מהנאה ומהנה אותה לוקה, וזה סותר למה שכתב כאן (הגאון ר' עקיבא איגרו), ועיין עוד בפרק י מהלכות כלאיים הלכה לא,

1 אֵילֶף²⁶ וְאוֹכְלִין, וְאֵלּוּ הוֹפְכִין אֶת פְּנִיֶהֶן אֵילֶף
2 וְאוֹכְלִין, פְּדֵי שְׂלֵא יָדָאוּ מְעַרְבִים²⁷.

(24) משנה שם פו. והעמידוה בגמרא שם כר' יהודה שאמר: הפסח נאכל בשתי חבורות. ולפי ההלכה שאין הפסח נאכל בשתי חבורות (להלן הלכה ה), צריך לפרש משנה זו בשתי חבורות האוכלות כל אחת את פסחה. (25) "לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה, אין לי אלא מבית לבית, מחבורה לחבורה מנין? תלמוד לומר חוצה, תן חוצה לאכילתו". (26) שם פו. במשנה. ופירש רש"י שם שהם רשאים לעשות כן. ואף על פי שנראים כשתי חבורות - לא איכפת לן. (27) כחבורה אחת. שצריך שיפרסמו שאינן מעורבות זו בזו, שלא יהא נראה זו כאוכלת משל חברתה, אלא אלו הופכין פניהם למזרח ואלו למערב או אלו לצפון ואלו לדרום.

3 ד. הֵיוּ הַמֵּיִם שְׂמוּזְגִים בּוֹ יַיִנִם בְּאֲמִצַּע הַבַּיִת²⁸ בֵּין
4 שְׁתֵּי הַחֲבוּרוֹת - כְּשֶׁהַשְּׂמֶשׁ עוֹמֵד לְמִזְגָּה²⁹, קוֹפֵץ אֶת
5 פְּיוֹ³⁰ וּמְחִזִּיר אֶת פְּנֵיו³¹ עַד שֶׁמִּגִּיעַ אֶצֶל חֲבֵרְתּוֹ
6 וְאַחֲרֵי כֶּף אוֹכַל מֶה שֶׁבְּפִיו; שְׂאִסוּר לְאוֹכַל לְאָכַל
7 בְּשְׁתֵּי חֲבוּרוֹת. וּמִתָּר לְכַלָּה לְהַחֲזִיר פְּנֵיהָ מִבְּנֵי
8 חֲבוּרְתָהּ וְאוֹכְלָתָ³², מִפְּנֵי שֶׁהִיא בּוֹשָׁה לְאָכַל
9 בְּפְנֵיהֶם.

(28) משנה שם פו. "והמיחם באמצע כשהשמש עומד וכו'". ומפרש רש"י "שמחממין בו חמין שמוזגין בו היין". "והיו רגילים, כשהיו הרבה חבורות בבית אחד להיות מצמצמים להספיק לכולם במדורה אחת ובשמש אחד". (29) לבני החבורה האחרת. (30) סוגר את פיו ואינו אוכל. (31) מחבורתו לכיוון החבורה האחרת, כלומר, כיון שקופץ פיו מותר לו להחזיר פניו לצד החבורה האחרת. (32) כלומר, אף על פי שאינה קופצת פיה.

10 ה. שְׁתֵּי חֲבוּרוֹת³³ שֶׁנִּפְרְצָה מְחִיצָה מִבֵּינֵיהֶן - אֵינֶן
11 אוֹכְלִין³⁴. וְכֵן אִם הָיְתָה חֲבוּרָה אַחַת וְנַעֲשִׂית מְחִיצָה
12 בֵּינֵיהֶן - אֵינֶן אוֹכְלִין עַד שֶׁתִּסְתַּלְּקַת. שְׁאִין הַפִּסְחָה
13 נֵאֶכַל בְּשְׁתֵּי חֲבוּרוֹת³⁵, וְאֵינֶן נִצְעָקִין מִחֲבוּרָה
14 לְחֲבוּרָה³⁶.

(33) מאחר שפסק רבינו להלן שאין הפסח נאכל בשתי חבורות, צריך לפרש כאן ששתי החבורות אכלו כל אחת ואחת פסח שלה. (34) בפסחים פו: "היו יושבין ונסתלקה מחיצה מביניהם לדברי האומר (ר' שמעון) האוכל אוכל בשני מקומות - אוכלין, לדברי האומר (ר' יהודה) אין האוכל אוכל בשני מקומות - אין אוכלין". ופסק רבינו כר' יהודה. (35) בגמרא שם: "היו יושבין ונפרסה מחיצה ביניהם לדברי האומר (ר' יהודה) פסח נאכל בשתי חבורות - אוכלין, לדברי האומר (ר' שמעון) אין הפסח נאכל בשתי חבורות, אין אוכלין". ופסק רבינו כר' שמעון. וזה מוסב על הדין השני של "וכן אם הייתה חבורה אחת ונעשית מחיצה ביניהן". (36) כלומר, אין האוכל אוכל בשתי חבורות, וכו' יהודה שם. וזה מוסב על הדין הראשון של "שתי חבורות שנפרצה מחיצה מביניהם".

15 ו. בְּנֵי חֲבוּרָה שֶׁנִּכְנְסוּ שְׂלִשָּׁה מֵהֶן אוּ יֵתֵר לְאָכַל

דן: נאמר כאן "אז" ונאמר להלן (אצל זכריו) "אז" מה להלן מילת זכרים (מעכבת מלהקריב את הפסח) אף כאן מילת זכרים (מעכבת לאכול את הפסח)". (58) באיזה אופן ישנה אפשרות שבשעת אכילה מעכבים בניו ועבדיו, שלא נימולו, מלאכול את הפסח, ובשעת השחיטה לא עכבוהו. (59) שהיה לתינוק חום ונחלץ ממנו. (60) ולפי זה ייתכן שבשעת השחיטה לא מלאו לו עוד שבעה ימים מעת לעת ולא הגיע הזמן למולו, ורק אחר ששחטו מלאו לו שבעה ימים מעת לעת, ואז מעכב הוא את אביו לאכול את הפסח. (61) יבמות שם, שמפני זה לא יכלו למולו בשעת השחיטה. ואין צורך להכות שבעה ימים אלא במקרה של חום, ראה שבת (קלו.).

יום ש"ק ה' סיון ה'תשע"ו

פֶּרֶק עֵשְׂרִי

(1) יבאר השובר עצם בפסח טהור, ועל איזה עצם חייב, ושלא ישאיר מהבשר עד הבוקר.

א. הַשׁוֹבֵר עֵצִים בְּפֶסַח טָהוֹר - הֲרִי זֶה לֹאֲכָה;² 16
 שְׁנַאמֵר: וְעֵצִים לֹא תִשְׁבְּרוּ³ בּוֹ. וְכֵן נֹאמֵר בְּפֶסַח 17
 שְׁנִי: וְעֵצִים לֹא יִשְׁבְּרוּ בּוֹ. אֲבָל פֶּסַח שֶׁבָא בְּטַמְאָה,⁴ 18
 אִם שֶׁבַר בּוֹ עֵצִים - אֵינּוּ לֹאֲכָה. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמַדּוּ: 19
 לֹא תִשְׁבְּרוּ בּוֹ - בְּטָהוֹר וְלֹא בְּטַמְאָה.⁵ אַחַד הַשׁוֹבֵר 20
 אֶת הָעֵצִים בְּלִילֵי חֲמִשָּׁה עָשָׂר,⁶ אוֹ שֶׁשְׁבַר בּוֹ עֵצִים 21
 מִבְּעוֹד יוֹם,⁷ אוֹ שֶׁשְׁבַר אַחַר פְּמָה יָמִים⁸ - הֲרִי זֶה 22
 לֹאֲכָה. 23

(2) משנה פסחים פד. (3) צ"ל: "לא ישברו" ונטעות סופר כזו נפלה גם בגמרא פסחים פה. בכתבי־יד ובדפוסים ישנים (ראה בדקדוקי סופרים שם עמ' קכט הערה ט) ותוקנה בדפוסים חדשים]. (4) כגון שהיו רוב הקהל טמאי מת, שמקריבים כולם הפסח בטומאה, ראה למעלה פ"ז הלכה א, אבל היה הפסח טהור ונטמא אחר־כך - חייבים עליו משום שבירת עצם, ראה להלן הלכה ו. (5) בפסחים שם בברייתא: "ת"ר ועצם לא תשברו בו, בכשר ולא בפסול". ופירש"י שם: "האי פסול הוא שנעשה בפסול, דטומאה דחוויה היא בציבור [ולא הותרה]". וכלשון רבינו כן הוא במכילתא דרשב"י (שמות יב, מו), ולפי זה אין צורך לדברי רש"י. ואף בפסח שני למדו כן שם צו. "לא ישברו בו בכשר, ולא בפסול". (6) של ניסן, שהוא פסח ראשון, ושל אייר שהוא פסח שני. (7) שם פד: "ת"ר ועצם לא תשברו בו (שמות יב), בכשר ולא בפסול. ר' אומר, בבית אחד יאכל (שמות שם) ועצם לא תשברו בו, כל הראוי לאכילה יש בו משום שבירת עצם, ושאיין ראוי לאכילה אין בו משום שבירת עצם, מאי בינייהו וכו' אביי אמר כו' אלא שבירת העצם מבעוד יום, איכא בינייהו. למ"ד כשר, הא כשר הוא. למ"ד ראוי לאכילה, השתא לאו ראוי לאכילה וכו'. רב פפא אמר, כל כי האי גוונא, כ"ע יש בו משום שבירת העצם, מאי טעמא, לאורתא (=לערב) מיחזי לאכילה". (8) ראה להלן הלכה ו, שפסח שהיתה לו שעת הכושר ונפסל - יש בו משום שבירת עצם.

שהמלביש חבריו כלאיים, והיה הלושב שוגג - המלביש לוקה. והצל"ח (פסחים עג.) כתב שכל האיסור כאן הוא משום "לפני עיוור לא תיתן מכשול" שאין לוקין עליו, ראה בחינוך מצוה רלב. (49) כלומר, משומד לעבודה זרה. והמקור בתרגום אונקלוס שם: "כל בר ישראל דישתמד" וכן במכילתא דרשב"י שם: "כל בן נכר זה ישראל משומד שעבד עבודה זרה". ובמכילתא דר"י: "אחד ישראל מומר ואחד נכרי במשמע". (50) כן הוא במכילתא שם: "תושב זה גר תושב, שכיר זה הגוי". והמדובר בערבי מהול וגבועני מהול (מכילתא שם), שאם לא כן הרי הוא בכלל ערל לא יאכל בו, ראה כסף משנה. והראב"ד פירש פסוק זה בתושב ושכיר ישראל, כלומר עבדים עבריים הקנויים קניין עולם או קניין שנים, שאינם ממונים עם הבעלים על פסחם שלא מדעתם.

ח. עֵרְלִי⁵¹ שֶׁאֲכַל פְּזִית מִבְּשַׂר הַפֶּסַח⁵² - לֹאֲכָה; 1
 שְׁנַאמֵר: כָּל עֵרְלִי לֹא יֹאכַל בּוֹ. בּוֹ הוּא שְׁאֵינּוּ אוֹכֵל, 2
 אֲבָל אוֹכֵל הוּא מִצָּה וּמְרוֹר⁵³. וְכֵן מִתֵּר לְהֹאכִיל 3
 מִצָּה וּמְרוֹר לִגְר תוֹשֵׁב וְלִשְׂכִיר⁵⁴. 4

(51) ישראל שלא נימול משום שמתו אחיו מחמת מילה (רש"י פסחים כח:). (52) כי פחות מכזית אינה נחשבת "אכילה". (53) פסחים ככ. "דתניא כל ערל לא יאכל בו, בו אינו אוכל אבל אוכל במצה ומרור", וכתב המאירי (יבמות ע' מותר הוא במצה ובמרור. ויש מפרשים שחייב בהן - וגדולי המחברים (הוא רבינו) ז"ל כתבו שיותר להאכיל מצה ומרור לגר תושב". (54) מכילתא דרשב"י שמות יב, מה: "תושב ושכיר לא יאכל בו, בו אינו אוכל, אוכל הוא במצה ומרור". ובתוספות פסחים כח: דיבור המתחיל כל, העירו: האם מצה קדושה יש בה?

ט. פֶּשֶׁם שְׁמִילַת בְּנָיו וְעַבְדָּיו מְעַכְּבָתוּ מִלְשַׁחַט 5
 הַפֶּסַח⁵⁵, כִּף מְעַכְּבָתוּ מִלְאֲכָל; שְׁנַאמֵר⁵⁶: וּמִלְתָּה 6
 אֹתוֹ אִזּוֹ יֹאכַל בּוֹ⁵⁷. כִּי־צֵד⁵⁸? קָנָה עֶבֶד אַחַר שְׁנִשְׁחַט 7
 הַפֶּסַח, אוֹ שֶׁהָיָה לוֹ בֵּן שֶׁלֹּא הִגִּיעַ זְמַנוֹ לְהַמּוֹל אֶלֶּא 8
 אַחַר שְׁחִיטַת הַפֶּסַח - הֲרִי זֶה אֲסוּר לְאֹכַל עַד 9
 שְׁיִמּוֹל אוֹתָן. וְכִי־צֵד יִהְיֶה הַבֵּן רְאוּי לְמִילָה אַחַר 10
 שְׁחִיטַת הַפֶּסַח וְלֹא יִהְיֶה רְאוּי קֹדֶם שְׁחִיטָה? כְּגוֹן 11
 שֶׁחֲלַצְתּוֹ חֲמָה⁵⁹, שֶׁצָּרִיף שִׁבְעַת יָמִים מֵעַת לְעַת 12
 מִיּוֹם הַבְּרָאָתוֹ⁶⁰; וְכָגוֹן שֶׁפְּאַבָּה עֵינָיו וְנִרְפְּאת אַחַר 13
 שְׁחִיטָה⁶¹; אוֹ שֶׁהָיָה טְמֵטוֹם וְנִקְרַע אַחַר שְׁחִיטַת 14
 הַפֶּסַח וְנִמְצָא זָכָר. 15

(55) ראה למעלה פרק ה הלכה ה: "מילת בניו הקטנים ומילת כל עבדיו וכו' מעכבים אותו, שנאמר (שמות יב, לט), אצל בניו) המול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו". ובמכילתא (בא) וביבמות עא. למדו שגם עבדיו שלא מלו מעכבים אותו מלעשותו, כלומר, מלהקריבו, מגזירה שווה "אז אז": כתב בבניו "ואז יקרב לעשותו" וכתב בעבדיו (שם, מד) "וכל עבד איש מקנת כסף ומלתה אותו אז יאכל בו". (56) אצל עבדיו. (57) במכילתא בא: "אין לי אלא מילת עבדיו (שמעכבת את האכילה), מילת זכריו מנין? הרי אתה

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ש"ק ה' סיון - ספר הקרבנות - הלכות קרבן פסח קנז

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

11 ו. פֶּסַח שֶׁהוּא נֹא¹⁹ אוּ מִבְּשֵׁל²⁰ וְשָׁבַר בּוֹ אֶת הָעֶצֶם
 12 - לֹאֲקָה²¹. אֶפְלוּ נִפְסַל בְּטִמְאָה²² וַיִּצְיֵאָהּ²³ וַיִּצְיֵאָהּ
 13 בָּהֶם - יֵשׁ בּוֹ אִסוּר שְׁבִירַת הָעֶצֶם. בְּמֵה דְבָרִים
 14 אֲמֹרִים? פֶּשְׁהֵיתָה לּוֹ שְׁעַת הַפֶּשֶׁר וְנִפְסַל²⁴; אֲכַל
 15 אִם לֹא הֵיתָה לּוֹ שְׁעַת הַפֶּשֶׁר, כְּגוֹן שְׁנַת־פֶּגַל²⁵ אוּ
 16 נַעֲשֶׂה בְּמַחְשַׁבַת זְמַן²⁶ אוּ מַחְשַׁבַת שְׁנוֵי הַשָּׁם²⁷ -
 17 אֵין בּוֹ מְשֹׁם שְׁבִירַת הָעֶצֶם.

19) שנצלה מעט ואינו ראוי לאכילת אדם עדיין (למעלה פ"ח הלכה ו), ואסור לאכול משום שנאמר "אל תאכלו ממנו נא" (שם הלכה ד). והוא בפסחים (שם) רנב"י אמר, כל כי האי גוונא (שבירת העצם בנא) יש בו משום שבירת העצם, מאי טעמא דהא חזי לאכילה דמטוי לי ואכל לי. (20) שאסור לאכול, משום "אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים" (למעלה שם הלכה ד). (21) בנא הוא חייב, מפני שהוא ראוי לאכילה אחר שיצלה יפה (שם מדברי רב נחמן בר יצחק). ומבושל שאינו ראוי לעולם, שהרי גם "בשלו ואחר צלהו" חייב עליו (למעלה שם הלכה ח) - כיון שהיתה לו שעת הכושר, שנעשו עבודותיו בהכשר, חייבים עליו, כרב יוסף אליבא דתנא-קמא של רבי (שם). (22) לאחר זריקת הדם. (23) חוץ לחבורתו, ראה למעלה פ"ט הלכה ב. (24) שם כדברי רב יוסף וכתנא-קמא, ראה למעלה בהלכה זו. (25) [שחשב לאכול חוץ למקומו, שזה נקרא פיגול (זבחים כט). ועיין למעלה פ"ג מהלכות פסולי המוקדשין הלכה א, וראה להלן]. (26) כגון שחשב בשעת השחיטה, או בשעת קבלת הדם במזרק, או בשעת הולכת הדם למזבח, או בשעת זריקה, שיאכל ממנו חוץ לזמן המותר לאכילה, שיקריב ממנו חוץ לזמן המותר בהקרבה (פ"ג מהלכות פסולי המוקדשין הלכה א). ובהגהות "בן אריה" מציע להגיה "מחשבת מקום". ולפי"ז "שנתפגל" שכתב מקודם היינו מחשבת חוץ לזמנו. (27) ששינה שמו לשם זבח אחר או לשם בעליו (שם פט"ו הלכה יא).

18 ז. שָׁבַר עֶצֶם הָאֲלֵיהָ²⁸ - אֵינוֹ לֹאֲקָה, שְׁהָרִי אֵינוֹ רָאוּי
 19 לְאֲכִילָהּ²⁹.

28) זנב הכבש. (29) פסחים שם: "רב אשי אמר, כל כי האי גוונא (=שבירת עצם האליה) ודאי אין בו משום שבירת העצם (גם לרבי וגם לתנא-קמא) דהא ודאי אינו ראוי לאכילה כלל", שהרי היא עומדת להקטרה על גבי המזבח (שם). וראה בהשגת הראב"ד ובכס"מ.

20 ח. הַסְּחוּסִים, שֶׁהֵם כְּמוֹ עֲצָמִים רְפִים³⁰ - הָרִי אֱלוֹ
 21 מִתְרִין לְאֲכִילָן³¹.

30) שם פד. והם "אותן שבראש הכתף" (פיה"מ שם).
 31) ואין בהם משום שובר עצם. וראה להלן הלכה ט.

22 ט. הֵיזָה גְדִיָּה³² קָטָן וְרַף שֶׁעֲצָמוֹתָיו רְפִים - לֹא יֵאָכַל
 23 אוֹתָן, שֶׁזָּה שׁוֹבֵר עֲצָם³³. וְאִם אֲכַל - לֹאֲקָה³⁴; שְׁאֵחָד
 24 הַשׁוֹבֵר עֲצָם קָשָׁה אוּ עֲצָם רַךְ³⁵. זֶה הַכָּל: כֹּל שֶׁנֶּאֱכַל
 25 בְּשׁוֹר הַגְּדוֹל אַחַר שְׁוִת־בִּשְׁל³⁶ - הוּא שְׁמֵתָר לְאֲכִל
 26 כְּנִגְדּוֹ מִן הַגְּדִי הַרַף אַחַר צִלְתּוֹ³⁷, כְּגוֹן רָאשֵׁי כְּנַפְיָם³⁸
 27 וְהַסְּחוּסִים³⁹.

1 ב. לְפִיכָהּ⁹ שׁוֹרְפִין¹⁰ עֲצָמוֹת הַפֶּסַח בְּכָל־לֵחֶם הַנּוֹתָר
 2 מִבְּשָׂרוֹ¹¹, כְּדִי שֶׁלֹּא יִבּוֹאוּ בְּהֵן לְיַדִּי תִקְלָה¹².

9) לפי שאסור לשבור את העצם גם לאחר כמה ימים.
 10) פסחים פג. בברייתא: "כל עצמות הקדשים אין טעונין שריפה חוץ מעצמות הפסח, מפני התקלה". (11) כנראה שהמדובר כשאין בעצמות לא בשר ולא מוח, וכן מפורש בפ"ט מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ט: "כל עצמות הקדשים שאין בהן מוח, אינן טעונין שריפה, חוץ מעצמות הפסח" (ועיין בראב"ד שם) וראה להלן. (12) כלומר, שמה יבואו לידי איסור שבירה, כן מפרש רבינו דברי הברייתא בפסחים פג. (הובאה למעלה). וסבור רבינו, שכשם שיש איסור שבירה בפסול שהיה לו שעת הכושר (להלן הלכה ו), כן יש איסור בעצם שהיה עליו כזית בשר וניטל ממנו. וכן נראה בגמרא שם שהקשו על הברייתא הנ"ל, "הני עצמות היכי דמי, אילימא דלית בהו מוח, עצמות קדשים למה להו שריפה" (כן הנוסחא בדפוס וויניציאה ובסיליאה, ולפנינו "למה להו שריפה". ובכ"י ב: "עצמות הפסח למה להו שריפה"). כלומר: פשיטא שעצמות קדשים אינם צריכים שריפה, ואילו על עצמות הפסח לא קשה לו למה צריכים שריפה, הרי שאף עצמות שאין בהם מוח צריכים שריפה בפסח, שמה יבואו לידי תקלה של שבירת עצם, כנ"ל (אור שמח).

3 ג. אֵין חִיבִין אֱלֵא עַל שְׁבִירַת עֶצֶם שֶׁיֵּשׁ עֲלָיו כְּזֵית
 4 בְּשָׂר¹³ אוּ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מִחֶ¹⁴; אֲכַל עֲצָם שֶׁאֵין בּוֹ מִחֶ
 5 וְשֶׁאֵין גְּעָלָיו כְּזֵית בְּשָׂר - אֵינוֹ חִיב עַל שְׁבִירָתוֹ. הֵיזָה
 6 עֲלָיו כְּזֵית בְּשָׂר וְשָׁבַר הָעֶצֶם שֶׁלֹּא בְּמִקוֹם הַבְּשָׂר -
 7 חִיב, אִף עַל פִּי שֶׁהַמְּקוֹם שֶׁשָּׁבַר פְּנוּי מִבְּשָׂרוֹ¹⁵.

13) פסחים פד: "רבינא אמר, כל כי האי גוונא (באבר שאין עליו כזית בשר) לית ביה משום שבירת עצם, דבעינן שיעור אכילה", משום שנאמר: "בבית אחד יאכל ועצם לא תשברו בו" (שמות יב, מו) - יש בו שיעור אכילה יש בו משום שבירת עצם, אין בו שיעור אכילה אין בו משום שבירת עצם (שם). (14) היינו כזית מוח, כמפורש שם פה. "ויש עליו כזית בשר מבפנים", והיינו כזית מוח. וכן מפורש בר"ח שם, וכן פירש"י. (15) מחלוקת שם בין ר' יוחנן ור"ש בן לקיש, ופסק כר' יוחנן.

8 ד. הַשׁוֹבֵר אַחַר הַשׁוֹבֵר¹⁶ בְּעֶצֶם אֶחָד - לֹאֲקָה.

16) כלומר, אחרי שהראשון שבר עצם, בא שני ושבר גם הוא אותו עצם, או שאדם אחד שבר עצם והתרו בו, ושוב שבר. וכן הוא בירושלמי פסחים פ"ז הי"א: "אבל בשתי התריות, שכן אפילו עצם אחד ושברו, וחזר ושברו חייב שתיים". ולהלן שם בהלכה יג "וויידא אמר, דא יש שובר אחר שובר". וראה למעלה פ"ט הלכה א והערה ח.

9 ה. הַשׁוֹרְף עֲצָמוֹת וְהַמְּחַתֵּף גִּידִים¹⁷ - אֵינוֹ חִיב
 10 מְשֹׁם שְׁבִירַת עֲצָם¹⁸.

17) של הפסח. (18) פסחים שם בברייתא: "השורף עצמות והמחתף גידים - אין בו משום שבירת העצם".

17 מִמְּנוּ, בֵּין בְּרֵאשׁוֹן בֵּין בִּשְׁנֵי - עֶבֶר בְּלֹא תַעֲשֶׂה.
 18 וְאֵינוֹ לֹקֵחַ עַל לֹא זֶה, שֶׁהָרִי נִתְּקַ לַעֲשֶׂה⁵⁶,
 19 שְׁנֵאמַר: וְהִנֵּתָר מִמְּנוּ בְּאֵשׁ תִּשְׂרַפוּ.

48) ואין זו שבירת עצם, ראה למעלה פ"ט הלכה ב.
 49) שהרי צולחו שלם בעוד הגיד בו, כדלהלן. ואף שהגיד אסור בהנאה, צולחו ביחד עם הבשר, משום שאין בגידין בנותן טעם (פ"ט מהלכות מאכלות אסורות הלכה יז). ולשומן הגיד שאינו אסור אלא משום מנהג (חולין צב:), לא חששו כאן, שהרי אין מחתיכין אותו, כדלהלן (כסף משנה). וראה בהשגת הראב"ד. 50) שאינם אסורים. 51) כלומר, שבני האדם אין רגילים לאוכלם. 52) אלא רק מהדברים האסורים מן התורה ושיש בהם בנותן טעם (כסף-משנה). 53) לחתיכות. 54) כמו שכתוב (שמות יב, ט) "כי אם צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו", והוא בתוספתא פסחים פ"ה "הפסח צולין אותו שלם, ואין צולין אותו חתיכות". 55) תוספתא שם: "רצה מנתחו, ומטילו אבר אבר על גבי גחלים". 56) כלומר, שהעובר בלאו זה מתחייב בעשה. ולא הניחק לעשה אין לוקין עליו, ראה בפ"ח מהלכות סנהדרין הלכה ב. ומקור הדבר בפסחים פד. בדברי רבי יהודה. וכן כתב בפ"ח מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ט. ולמעלה פ"א הלכה ז גבי אימורים כתב, שאם הניחם ונפסלו בלינה ועבר על "לא ילין חלב חגי עד בוקר" - "אינו לוקה לפי שאין בו מעשה". כדעת רבי יעקב שם, וראה בכסף-משנה כאן ובמשנה-למלך בהלכות פסולי המוקדשין שם.

20 יב. כְּשֶׁמְקַרְבִּין אֶת הַפֶּסַח בְּרֵאשׁוֹן⁵⁷ - מְקַרְבִּין
 21 עִמּוֹ⁵⁸ שְׁלָמִים⁵⁹ בְּיוֹם אֲרֻבַּעָה עֶשֶׂר מִן הַבֶּקֶר אוֹ מִן
 22 הַצֹּאן⁶⁰, גְּדוֹלִים אוֹ קְטָנִים⁶¹, זְכָרִים אוֹ נְקִבּוֹת⁶²,
 23 כָּל זִבְחֵי הַשְּׁלָמִים⁶³. וְזוֹ הִיא הַנִּקְרָאת חֲגִיגַת
 24 אֲרֻבַּעָה עֶשֶׂר⁶⁴, וְעַל זֶה נֶאמַר בַּתּוֹרָה: וְזִבַחַת פֶּסַח
 25 לַה' אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבֶקֶר⁶⁵. אֵימָתִי מְבִיאִין עִמּוֹ חֲגִיגָה
 26 זו⁶⁶ בְּזִמְן שֶׁהוּא⁶⁷ בָּא בַחֲלָה⁶⁸ וּבִטְהָרָה⁶⁹ וּבְמוֹעֵד⁷⁰;
 27 אָבֵל אִם חָל יוֹם אֲרֻבַּעָה עֶשֶׂר לַהּיּוֹת בְּשַׁבָּת, אוֹ
 28 שָׂבָא הַפֶּסַח בְּטַמְאָה⁷¹, אוֹ שֶׁהָיוּ הַפֶּסָחִים מְרֻבִּים⁷²
 29 - אֵין מְבִיאִין עִמּוֹ חֲגִיגָה, וְאֵין מְקַרְבִּין אֶלָּא
 30 הַפֶּסָחִים בְּלֶבֶד.

57) כלומר בפסח ראשון, אבל לא בפסח שני, ראה להלן הלכה טו. 58) כן הוא במשנה פסחים סט: ומקריבים אותה לפני תמיד של בין הערבים (משנה-למלך פ"ו מהלכות כלי המקדש הלכה ט). 59) קרבן שלמים. 60) משנה שם. 61) פירוש החגיגה אינה כפסח שבא בן שנה, אלא באה בת שנה וגם בת שנים ויותר, וכן הוא בתוספתא פסחים פ"ה: "ובאה בת שנתה בת שתיים". 62) משנה שם. 63) ראה פ"א מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יא. 64) ואינו יוצא בה משום חובת חגיגת חמשה עשר (פ"א מהלכות חגיגה הלכה י). 65) "והלא אין הפסח בא אלא מן הכבשים ומן העזים, אם כן למה נאמר צאן ובקר? צאן לפסח ובקר לחגיגה" (ספרי פ' ראה ופסחים ע:). אבל צריך עיון, שברייאת זו היא אליבא דמאן-דאמר

32) משנה וגמרא שם. 33) שאכילת העצם הרך הוא שבריה. 34) משום "ועצם לא תשברו בו". 35) הוא בכלל האיסור של "ועצם לא תשברו בו". 36) פירוש, שור הגדול שנתקשו עצמותיו, אלא שאחרי בישול רב, הם ראויים לאכילה. 37) אף כי בשור הגדול אין אפשרות לאוכלם ע"י בישול בינוני, וכ"ש על ידי צלייה. 38) "פירושו בכאן קצוות. כלומר, ראשי העצמות שיש בהרבה מהן קליפה דקה של עצם, ואדם נוטלה בשיניו ולועסה" (מאירי פסחים פד.). 39) ראה למעלה הלכה ח. וזהו פירושו של רבינו לדברי המשנה פסחים פד. "כל הנאכל בשור הגדול, יאכל בגדי הרך וראשי כנפיים והסחוסים", ובגמרא, "רבה רמי. תנן, כל הנאכל בשור הגדול יאכל בגדי הרך, ושאינו נאכל לא. אימא סיפא, ראשי כנפיים והסחוסים, והא הני לא מיתאכלי בשור הגדול וכו'". רבא אמר, מה הן קתני, והכי קתני כל הנאכל בשור הגדול בשלקא (בישול רב) יאכל בגדי הרך בצלי, ומה הן ראשי כנפיים והסחוסים, ותניא כוותי' דרבא וכו'". ומפרש רש"י שהמדובר הוא לענין מינוי, שאין מותר להתמנות אלא בדבר שבשור הגדול יוכלו לאכול אחרי שנתבשל (וכן נראה מדברי רבינו בפירוש המשנה) והראב"ד בהשגות מפרשה לענין נותר, שמה שאפשר לאכול ע"י בישול רב בשור הגדול, יש חיוב לאכלו. ואם אינו אוכלו, עובר על לא תותירו ממנו עד בוקר. ורבינו מפרשה לענין איסור שבירת עצם.

1 י. גִּידִין⁴⁰ הֶרְכִּין שְׁסוּפִן לְהַקְשׁוֹת⁴¹, אָף עַל פִּי שֶׁהֵן
 2 רְאוּיִין לְאֲכִילָה עִתָּה⁴² וְנֶאֱכָלִין⁴³ בַּפֶּסַח - אֵין נִמְנִין
 3 עֲלֵיהֶן. וְנִמְנִין עַל מַח שֶׁבְּרֵאשׁוֹ⁴⁴, מִפְּנֵי שֶׁיְכוּל
 4 לְהוֹצִיא⁴⁵ בְּלֹא שְׁבִירַת עֵצִים; וְאֵין נִמְנִין עַל מַח
 5 שֶׁבְּקוֹלִית⁴⁶, וְהוּא הָעֵצִים הַסְּתוּמִּים מְשֻׁנֵּי רֵאשִׁי, שֶׁהָרִי
 6 אֵינוֹ יְכוּל לְהוֹצִיאָו אֶלָּא בְּשְׁבִירַת עֵצִים⁴⁷.

40) פסחים שם. כריש לקיש, ואף ר' יוחנן הודה לו. 41) להיות קשים ולא יהיו ראויים אז לאכילה, וכגון "גדי הצוואר, ובגדי ובטלה הם רכים, אבל אם היה מזקין סופם להיות קשים" (רש"י שם). 42) בעוד הגדי רך וקטן. 43) שמתרין באכילה. 44) שם פד: "רבי אומר, נמנין על מוח שבראש וכו'". 45) "לגוררו בקיסם דרך האף" (רש"י שם). 46) שם: "רבי אומר וכו' ואין נמנין על מוח שבקולית". 47) והשובר את העצם לוקה (למעלה הלכה א).

7 יא. כְּשֶׁאָדָם אוֹכֵל אֶת הַפֶּסַח - חוֹתֵף הַבֶּשֶׂר וְאוֹכֵל,
 8 וְחוֹתֵף הָעֲצָמוֹת מִן הַפֶּרֶק וּמִפְּרָקָן אִם רָצָה⁴⁸.
 9 וְכִשְׁנִיעַ לְגִיד הַנֶּשֶׁה⁴⁹ - מוֹצִיאָו וּמְנִיחוֹ עִם שְׂאֵר
 10 הַגִּידִים וְהָעֲצָמוֹת וְהַקְּרוֹמוֹת⁵⁰ שֶׁיִּצְאִין בְּשַׁעַת
 11 אֲכִילָה⁵¹. שְׂאִין מְנַקִּין אוֹתוֹ כְּשֶׁאֵר הַבֶּשֶׂר⁵² וְאֵין
 12 מְחַתְּכִין אוֹתוֹ⁵³, אֶלָּא צוֹלִין אוֹתוֹ שְׁלֵם⁵⁴. וְאִם חָתְכוּ
 13 חֲתִיכוֹת חֲתִיכוֹת - כְּשֶׁרֶשׁ⁵⁵. וְהוּא שְׁלֵם יַחַסֵּר אֶבֶר.
 14 צָרִיךְ אָדָם לְהִשְׁתַּדֵּל שְׁלֵם יִשְׁאִיר מִבֶּשֶׂר הַפֶּסַח עַד
 15 בֶּקֶר, שְׁנֵאמַר: לֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֶּקֶר. וְכֵן בִּשְׁנֵי,
 16 שְׁנֵאמַר: לֹא יִשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֶּקֶר. וְאִם הִשְׁאִיר

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ש"ק ה' סיון - ספר הקרבנות - הלכות קרבן פסח קנט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

17 וְטַעֲוֵן הַלֵּל בְּאֶכִילָתוֹ⁹¹, וּמְבִיאִין עִמּוֹ תְּגִיגָה⁹²,
 18 וְאֶפְשֵׁר שְׂבִיבָא בְּטַמְאָה, אִם נִטְמָא רַב הַקְּהָל טַמְאָת
 19 מֵת, כְּמֹו שְׂבִיבָא⁹³. אֲבָל פֶּסַח שְׁנֵי - חֲמִיץ וּמִצֵּה
 20 עִמּוֹ בְּפִית⁹⁴, וְאִינוּ טַעֲוֵן הַלֵּל בְּאֶכִילָתוֹ⁹⁵, וּמוֹצִיאִין
 21 אוֹתוֹ חוּץ לַחֲבוּרָתוֹ⁹⁶, וְאִין מְבִיאִין עִמּוֹ תְּגִיגָה⁹⁷,
 22 וְאִינוּ פָּא בְּטַמְאָה⁹⁸. וְשְׁנֵיהֶם דּוֹחִין אֶת הַשֶּׁבֶת⁹⁹,
 23 וְטַעֲוִינֵן הַלֵּל בְּעִשְׂתֵּי¹⁰⁰, וְנֶאֱכָלִין צְלִיל¹⁰¹ בְּבֵית
 24 אֶחָד¹⁰² עַל מִצֵּה וּמְרוֹר¹⁰³, וְאִין מוֹתִירִין מֵהֶן¹⁰⁴,
 25 וְאִין שׁוֹבְרִין בְּהֵן אֶת הַעֵצִים¹⁰⁵. וְלִמָּה לֹא יִשְׁוֶה
 26 הַשְּׁנֵי לְרֵאשׁוֹן לְכָל הַדְּבָרִים, מֵאַחַר שְׁנֵאמַר¹⁰⁶: כָּכֵל
 27 חֲקַת הַפֶּסַח נַעֲשׂוּ? לְפִי שְׁפָרַשׁ בּוֹ מִקְצַת חֲקַת
 28 הַפֶּסַח¹⁰⁷, לְלַמֵּד שְׂאִינוּ שׁוֹה לְרֵאשׁוֹן אֲלֵא בְּדָבָרִים
 29 שְׁנֵתְפָרְשׁוּ בּוֹ¹⁰⁸, וְהֵן הַמִּצְוֹת שְׁבִיבָא¹⁰⁹, וְהֵם חֲקַת
 30 הַפֶּסַח¹¹⁰ שְׁכָלֵל זֶה¹¹¹ שְׁנֵאמַר בְּמִצְרַיִם¹¹² שְׁיִלְקַח
 31 הַפֶּסַח מִבְּעִשׂוֹר¹¹³, וְשֵׁהוּא טַעֲוֵן הַנֶּעֱתַד דָּם בְּאֶגְדַּת
 32 אֲזוּב¹¹⁴ לְמִשְׁקוֹף וְלִשְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת¹¹⁵, וְשֵׁאֲכַל
 33 בְּחַפְזוֹ¹¹⁶ - אִין אוֹתֵן הַדְּבָרִים נוֹהֲגִים לְדוֹרוֹת¹¹⁷,
 34 וְלֹא נַעֲשׂוּ אֲלֵא בְּפֶסַח מִצְרַיִם בְּלַבְד¹¹⁸.

שחגיגה זו היא חובה ודוחה את השבת. אבל לדין, פסוק זה מדבר במותר הפסח, וראה בצל"ח לפסחים ע: (66 משנה פסחים שם. 67 הפסח. 68) שי"ד בניסן חל ביום חול. (69) שהפסח קרב בטהרה. (70) שהרבה נמנו על הפסח, ולא מספיק להם כדי שיאכלו כולם ממנו על השובע (ראה למעלה פ"ח הלכה ג, שמצוה מן המובחר לאכול בשר הפסח אכילת שובע). (71) שרק הפסח דוחה שבת (למעלה פ"א הלכה יח) וטומאה (למעלה פ"ז הלכה א), אבל לא חגיגה שאינה חובה (פסחים ע.). (72) ויש בהם כדי אכילת שובע לכולם.

1 יג. חגיגת ארבעה עשר - רשות ואינה חובה⁷³.
 2 וְנֶאֱכָלֵת לְשְׁנֵי יָמִים וְלִילָה אֶחָד⁷⁴, כָּכֵל זִכְחֵי
 3 שְׁלָמִים⁷⁵. וְאֶסוּר לְהַנִּיחַ⁷⁶ מִבְּשֵׁר חֲגִיגַת אַרְבַּעַה
 4 עֶשֶׂר לְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי⁷⁷, שְׁנֵאמַר: וְלֹא יִלִּין מִן הַבְּשֵׁר
 5 אֲשֶׁר תִּזְבַּח בְּעֶרְבַּ בַּיּוֹם הָרֵאשׁוֹן לְבָקָר. מִפִּי
 6 הַשְּׂמוּעָה לְמִדּוֹ⁷⁸, שְׁוֶה אֲזַהְרָה לְמַנִּיחַ בְּשֵׁר חֲגִיגַת
 7 אַרְבַּעַה עֶשֶׂר לְיוֹם שְׁשֵׁה עֶשֶׂר; שְׁנֵאמַר: לְבָקָר⁷⁹ -
 8 עַד בָּקָר שֶׁל יוֹם הַשְּׁנִי⁸⁰. וְהַמּוֹתֵר⁸¹ - אִינוּ לוֹקֵה;
 9 אֲלֵא יִשְׂרָף הַנּוֹתֵר מִמֶּנּוּ, כְּשֶׁאֵר הַנּוֹתֵרִים⁸².

(73) שם סט: "א"ר אשי, שמע מינה, חגיגת ארבעה עשר לאו חובה היא. דאי סלקא דעתך חובה, תיתי בשבת ותיתי במרובה ותיתי בטומאה". (74) ואינה כפסח שאינו נאכל אלא עד חצות (משנה שם, ודלא כבן-תימא שאמר שדינה כפסח). (75) פ"י מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו. (76) להשאיר. (77) מיום הקרבנות, שהוא יום ששה עשר בניסן. (78) שם עא. עא: (79) כלומר: אילו היו כתוב "בוקר" בלא "למד" היינו מפרשים בוקר הראשון, ומזה שנאמר "לבוקר" דרשו לבוקר שני (שם עא:). (80) שהוא יום ששה עשר בניסן. (81) מחגיגת י"ד ליום ששה עשר בניסן. (82) ראה למעלה הלכה יא.

10 יד. בשר חגיגה שעלה עם הפסח על השלחן וכל
 11 התבשילין העולים עמו על השלחן מתפצרים עמו⁸³,
 12 ואִין נֶאֱכָלִים אֲלֵא עַד חֲצוֹת⁸⁴ כְּפֶסַח עֲצֻמוֹ⁸⁵. גְּזֵרָה
 13 מִפְּנֵי הַתַּעֲרֹבֶת⁸⁶.

(83) תוספתא פסחים פ"ה, וירושלמי שם פ"ו הלכה ד. (84) אף כי כל בשר החגיגה נאכל לשני ימים וילילה אחד (למעלה הלכה יג) - זה שעלה על שולחן אחד עם הפסח, אינו נאכל אלא עד חצות. (85) למעלה פ"ח הלכה טו. (86) כלומר, שמא נתערב בהם מן הפסח. [ואף-על-פי שהאיסור בפסח עצמו אינו מן התורה אלא כדי להרחיק מן העבירה (למעלה בפ"ח שם). אין זו גזירה לגזירה" שלא גזרו כן (שבת יא: ועוד), כי כמה פעמים מצאנו שגזרו גזירה לגזירה, ואמרו חכמים כי "חדא גזירה היא", כלומר כשגזרו גזירה ראשונה גזרו גם על השנייה, כי אילולא הא - לא קיימא הא, ראה ביצה ג. וחולין קד:].

14 טו. מה בין פסח ראשון לפסח שני?⁸⁷ הָרֵאשׁוֹן
 15 אֶסוּר בְּחִמְץ כָּכֵל יִרְאֶה וְכֵל יִמְצֵא⁸⁸, וְאִינוּ נִשְׁחַט
 16 עַל חֲמִיץ⁸⁹, וְאִין מוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ חוּץ לַחֲבוּרָה⁹⁰,

(87) משנה בפסחים צה. (88) [ראה בפ"ג מהלכות חמץ ומצה הלכה ח הערה מג, שלדעת רבינו עובר על "בל יראה ובל ימצא" משש שעות ולמעלה ב"ד. וכן משמע הלשון: "הראשון" - "השני" שמדובר על קרבן הפסח ולא על חג הפסח]. (89) ראה למעלה פ"א הלכה ה, שהשוחט את הפסח בזמנו והיה לו כוית חמץ ברשותו לוקה, שנאמר לא תזבח על חמץ דם זבחי. (90) ראה למעלה פ"ט הלכה א, שהמוציא כוית מבשר הפסח מחבורה לחבורה בליל חמשה עשר לוקה, שנאמר לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה. (91) משנה שם, ולמעלה פ"ח הלכה טו. (92) למעלה הלכה יב. (93) למעלה פ"ז הלכה א. (94) משנה שם. וגם נשחט על החמץ (שם צה:). (95) משנה שם, שאין אומרים הלל בלילה, אלא-אם-כן הוא מקודש לחג, שנאמר (ישעיה ל, כט) "השיר יהיה לכם כליל התקדש חג" (שם צה:). (96) הכסף-משנה תמה על דברי רבינו, ממה שמפורש בפסחים צה. "בכלליה דלא ישאירו ממנו עד בוקר, מאי קא מרבה לא תוציא ממנו". הרי שגם בפסח שני אסור להוציא חוץ לחבורתו. אבל ראה במאירי פסחים כאן על דברי המשנה, שכתב וז"ל: "והשני מוציאין חוץ לחבורה כמו שיתבאר בגמרא". נראה מדבריו כי היתה כאן בגמרא גירסא אחרת. (97) תוספתא פסחים פרק ח. (98) תוספתא שם. (99) שאם חל יום י"ד ניסן או י"ד באייר ביום השבת שוחטין בו את הפסחים, והוא במשנה שם ובתוספתא שם. וראה למעלה פ"ה הלכה א. (100) בשעת הקרבת פסח ראשון ופסח שני, צריך לומר הלל (משנה שם) - שרק בלילה (בשעת אכילה) אין אומרים הלל בפסח שני שאין לילו מקודש לחג, ראה למעלה. אבל ביום אין צריך קדושת חג (גמרא שם צה:). (101) משנה שם צה. וראה למעלה פ"ח הלכה ד. (102) כלומר בחבורה אחת ובמקום אחד, ראה למעלה פ"ט הלכה ה, שרבינו פוסק להחמיר כשניהם, כר' יהודה וכו' שמעון (פסחים פו.). וכנראה שלרבינו היתה

מתוך מהדורת חזק

צה. (110) השני. (111) אולי צ"ל "וכלל" זה [ובכ"י תימן: חוקת הפסח שכלל". ואחר-כך מתחילה הלכה חדשה: "זה שנאמר וכו'"]. (112) בפסח שנעשה במצרים. (113) בעשור לחודש ניסן, כמו שנאמר (שמות יב, ג): "בעשור לחודש הזה, ויקחו להם איש שה וכו'". (114) (שם, כב.). והוא: ג' קלחין של מין ירוק שיש לו גבעולים (רש"י שם). (115) כמו שנאמר (שם) "ולקחתם אגודת אזוב וטבלתם בדם אשר בסף, והגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזות". (116) כמו שכתוב (שם, יא) "ואכלתם אותו בחפזון". (117) בפסחים של כל הדורות. (118) משנה בפסחים צו.

סְלִיקוּ לְהוֹ הַלְכוֹת קָרְבַּן פֶּסַח בְּסִיעָתָא דְשִׁמְיָא

הגירסא בגמרא פסחים צה. באופן שגם בפסח שני הדין שנאכל בבית אחד, ראה למעלה הערה צה. (103) משנה פסחים שם. (104) ראה למעלה הלכה יא. (105) ראה למעלה הלכה א. (106) בפסח שני. (107) משום שבמדבר שם, אחרי שכתב ככל חוקת הפסח, מפרט שם המקרא כמה פרטי דינים של פסח שני, כמו "ועצם לא תשברו", "ולא ישאירו ממנו עד בוקר", וכן "על מצות ומרורים יאכלוהו". (108) כלומר, דברים שפירט אותם הכתוב. (109) כמו "לא ישאירו ממנו עד בוקר", "ועצם לא תשברו", וכן שאר מצוות שבגוף הקרבן, כמו צלי. אבל דברים שאינן בגוף הקרבן, לא שוה השני לראשון. ומצה ומרור שאינן בגוף הקרבן, מפרש המקרא באופן מיוחד, שגם פסח שני נאכל על מצה ומרור, ראה הסוגיא בפסחים

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – כ"ח אייר'ה' סיון תשע"ו

יום חמישי ג' סיון ה'תשע"ו

מצות עשה קיג.

הַמְצִיחַ הַקִּי"ג נִדְפְּסָה בְיוֹם הַקּוֹדֵם.

יום שישי ד' סיון ה'תשע"ו

מצות עשה קח.

- 19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
- הַמְצִיחַ הַק"ח — שְׁצַנְנוּ בְּדִינֵי מִי נָדָה (מי הזאה, שמערבים בהן את אפר הפרה האדומה ומזים על טמא מת — אדם או כלי — לטהרו), הַמְטַהְרִים בְּאֶפְסֵן מְסִים וּמְטַמְּאִים בְּאֶפְסֵן אַחֵר, כְּמוֹ שְׂפִיתְבְּאָר בְּהַלְכוֹת מְצֻנָה זו (הלכות פרה אדומה). דַּע, שְׁשֻׁלְשָׁה עֶשֶׂר מִיַּי הַטְּמָאוֹת הָאֵלֶּה שְׁקָדִם מְנִינָם, וְהֵם: טְמֵאָת נְבִלָה וְטְמֵאָת שְׂרָצִים וְטְמֵאָת אֲכָלִים וְטְמֵאָת נְדָה וְטְמֵאָת יוֹלְדֵת וְטְמֵאָת צְרַעַת אָדָם וְטְמֵאָת צְרַעַת הַבְּגָד וְטְמֵאָת צְרַעַת הַבַּיִת וְטְמֵאָת הַזָּב וְטְמֵאָת הַזָּבָה וְטְמֵאָת שְׂכַבַת זָרַע וְטְמֵאָת מַת וְטְמֵאָת מִי נְדָה וְטְהַרְתֶּם — כָּל-אֶחָד מֵהֶם מִפְּרֵשׁ בַּתּוֹרָה, וּבְכָל-מְצֻנָה מְאֵלָה יֵשׁ מִקְרָאוֹת הַרְבֵּה וְדִינִים וְתַנָּאִים, כְּמוֹ שְׂפָתוֹב בְּפֶרֶשׁת "וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי" וּבְפֶרֶשׁת "אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ" וּבְפֶרֶשׁת "זֹאת תְּהִיָּה" וּבְפֶרֶשׁת "וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ פְּרָה אֲדָמָה"; וְאַרְבַּע פְּרָשִׁיּוֹת אֵלוֹ כּוֹלְלוֹת כָּל-הַמְקַרְאוֹת שֶׁבָּאוּ בְּטְמָאוֹת אֵלוֹ. אֲבָל דִּינֵי כָּל-הַמִּינִים הָאֵלֶּה וְהַלְכוֹת כָּל-מִין מֵהֶם — הָרִי סֵדֵר טְהוֹרוֹת כּוֹלָל כָּל-זֶה. מֵהֶם מִינִים שֶׁנִּתְחַדְּדוּ לָהֶם מְסַכְתוֹת — מֵהֶן מְסַכְת טְהוֹרוֹת וּמְסַכְת מְכַשִּׁירִין וּמְסַכְת עֲקָצִים, שְׁשֻׁלְשׁ מְסַכְתוֹת אֵלוֹ כּוֹלְלוֹת טְמָאוֹת אֲכָלִין בְּלִבְד, וּבְשִׁבְלִיָּה נִתְחַבְּרוּ; אֵף אִם נִדְמַן בָּהֶם דִּין מְדִינֵי שְׁאָר הַטְּמָאוֹת, הָרִי לֹא בָּאוּ שָׁם

יום ראשון כ"ח אייר ה'תשע"ו

מצות עשה קז.

- 2
3
- הַמְצֻנָה הַק"ז — הַצְּוִי שְׁנִצְטִינּוּ לְהִיּוֹת הַמַּת מְטַמָּא, וּמְצֻנָה זו כּוֹלְלֵת כָּל-דִּינֵי טְמֵאָת מַת.

יום שני כ"ט אייר ה'תשע"ו

מצות עשה קז.

הַמְצֻנָה הַק"ז נִדְפְּסָה בְיוֹם הַקּוֹדֵם.

יום שלישי א' סיון ה'תשע"ו

מצות עשה קז. קיג.

הַמְצֻנָה הַק"ז נִדְפְּסָה בְיוֹם רֵאשׁוֹן.

- 8
9
10
11
12
- הַמְצֻנָה הַק"ג — הַצְּוִי שְׁנִצְטִינּוּ לַעֲשׂוֹת פְּרָה אֲדָמָה, כְּדִי שִׁתְּהֵא מוֹכַנֵת לְמַה שְׂצָרִיךְ בְּטְהָרָה מְטַמְּאָת מַת, כְּמוֹ שְׁאָמַר יְתַעֲלֶה: "וְהִיָּתָה לַעֲדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת" (במדבר יט, ט). וּכְבֹר נִתְבְּאָרוּ דִינֵי מְצֻנָה זו בְּמִסְכַּת הַמִּיחְדָּת לָהּ, וְהִיא מְסַכַת פְּרָה.

יום רביעי ב' סיון ה'תשע"ו

מצות עשה קיג.

- 14
15
16
17
18
- הַמְצֻנָה הַק"ג — הַצְּוִי שְׁנִצְטִינּוּ לַעֲשׂוֹת פְּרָה אֲדָמָה, כְּדִי שִׁתְּהֵא מוֹכַנֵת לְמַה שְׂצָרִיךְ בְּטְהָרָה מְטַמְּאָת מַת, כְּמוֹ שְׁאָמַר יְתַעֲלֶה: "וְהִיָּתָה לַעֲדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת" (במדבר יט, ט). וּכְבֹר נִתְבְּאָרוּ דִינֵי מְצֻנָה זו בְּמִסְכַּת הַמִּיחְדָּת לָהּ, וְהִיא מְסַכַת פְּרָה.

10 רבות מסוג זה במסכת עדינות. וכבר פרשנו אנו סדר זה
 11 פלו, כלומר: סדר טהרות, פרוש שאין צריך לעין בספר
 12 אחר עמו בשום דבר מעניני הטמאה והטהרה.

יום שבת קודש ה' סיון ה'תשע"ו

מצות עשה קח.

13 המצוה הק"ח נדפסה ביום הקודם.
 14

1 אלא במקרה. בדומה לך כוללת מסכת נדה פל-דיני
 2 מצות טמאת נדה וזכה וטמאת יולדת, ובמסכת כרתות
 3 יש גם-כן חלק מדיני טמאת יולדת. מסכת נגעים כוללת
 4 פל-דיני נגעי אדם ויגד וביית; ומסכת זבים כוללת
 5 פל-דיני זב וזבה ושכבת זרע; ומסכת אהלות כוללת
 6 פל-דיני טמאת מת; ומסכת פרה כוללת דיני מי נדה
 7 לטמא ולטהר. אבל טמאת נבלה וטמאת שרץ לא יחדו
 8 להן מסכתות, אלא דיניהן מפזרים בכמה מקומות בסדר
 9 זה, רבם במסכת פלים וטהרות. וכן דברו על שאלות

42 אומרת הגמרא, ותניא נמי גבי עגלה כי האי גוונא – כאותם
 43 דרשות ששינו בפרה, נאמר בעגלה ערופה אשר לא משכה בעול,
 44 אין לי שפוסל בה אלא עול, שאר עבודות מניין שפוסלות בה,
 45 תלמוד לומר לפני זה בפסוק, אשר לא עבד פה, הרי שעבודה
 46 מכל מקום פוסלת בה, אם כן, מה תלמוד לומר בהמשך הפסוק
 47 עול, לומר, עול פוסל בה בין בשעת עבודה בין שלא בשעת
 48 עבודה – אפילו אם הניחו דבר עליה שלא לשם עבודה, כגון להקל
 49 משאו מידו, ואילו שאר עבודות אין פוסלות בה אלא בשעת
 50 עבודה – כגון שהניח עליה משא כדי להוליכו, ולא כשהניח עליה
 51 באקראי.
 52 מקשה הגמרא, מדוע מרבים שאר עבודות בעגלה, ואימא שמה
 53 שנאמר בתחילת הפסוק אשר לא עבד פה' שמשמע כל עבודה,
 54 הרי הוא כולל, ומה שנאמר אחר כך עול, הרי הוא פרט, נמצא
 55 שהוא כולל ופרט, והרי אין בכלל אלא מה שבפרט, נמצא עול
 56 אין – יפסול בה, אבל מידי אחריות לא יפסול בה. מתרצת הגמרא,
 57 אשר שנאמר כאן רבויא הוא ומרבה את שאר העבודות, ולכן אין
 58 דורשים כאן כלל ופרט.

59 אמר רבי אבהו, בעי מיניה רבי יוחנן – שאלתי את רבי יוחנן,
 60 משיבת עול שפוסלת בעגלה, בכמה היא פוסלת. אמר לי
 61 משתמשוך במלא עול היא נפסלת. איבעיא להו – הסתפקו בני בית
 62 המדרש, כמלא עול שאמר רבי יוחנן, האם לאריב של עול אמר,
 63 או לרחבו. אמר להו תהוא מרבנן ורבי יעקב שמייה, לדידי
 64 מפרשא לי מיניה רבי יוחנן – לי פירש רבי יוחנן, משיבת עול
 65 לרחבו שהוא טפח. שואלת הגמרא, ולימא אם כך שיעור
 66 המשיכה הוא טפח ולשם מה הזכיר עול. משיבה הגמרא, הא קא
 67 משמע לן רבי יוחנן בכך, שיעורא דעול לרחבו טפח הוי, למאי
 68 נפקא מינה בכך שיעור עול הוא טפח, למקח וממכר – שהפוסק
 69 עם חברו למכור לו עול סתם, צריך לתת לו עול ברובח טפח.

70 אמר רבי יוחנן בן שאול, מפני מה אמרה תורה הביא עגלה
 71 בנחל, אמר הקדוש ברוך הוא, ובא עגלה שהיא דבר שלא עשה
 72 עדיין פירות שהרי בת שנתה היא ולא ילדה, ויערף בנחל איתן
 73 שהוא במקום קשה שאין עושה פירות, ויכפר על מי שלא הניחו
 74 לחלל זה לעשות פירות. מבררת הגמרא, מאי כונת רבי יוחנן בן
 75 שאול שלא הניחו לו לעשות פירות, אילימא פירות פרה ורבייה
 76 שלא הניחו להרוג לעטוק בה, אלא מעתה אקון ואסרים שנמצאו
 77 חללים, הכי נמי דלא ערפינו – וכי אין עורפים עליהם עגלה, מכיון
 78 שאינם ראויים ללדת, אלא פירות אלו הכוונה שלא הניחו לו
 79 לעשות עוד מצוות.

80 שנינו במשנה, ומירידן אותה אל נחל איתן, איתן במשמעו קשה.
 81 הגו רבנן, מנין לאיתן שהוא קשה, שנאמר בפרשת בלעם,
 82 כשראה את הקיני,

המשך ביאור למסכת סוטה ליום ארבעים ושישה לעומר עמוד א

1 תאמר כך. משיבה הגמרא, וכי תימא, אימא למיפרך על קל וחומר
 2 זה, מה לעגלה שלכך פוסלת בה עבודה, שהמורה היא בכך שכן
 3 שנים פוסלות בה שהרי אינה קרויה עגלה אלא בת שנתה, תאמר
 4 בפרה שקלה היא בכך שאין השנים פוסלות בה, לכך לא יפסלו בה
 5 שאר עבודות. אי נמי עוד ניתן לפרוך את הקל וחומר, קדשים
 6 יזכיהו, שמום פוסל בהן, ואין עבודה פוסלת בהן, הרי שאין פסול
 7 המום גורם שעבודות יפסלו בה, לכך אמרה הברייתא שיש ללמוד
 8 זאת מגזרה שוה, נאמר כאן עול, ונאמר להלן עול, מה להלן
 9 בעגלה, אף שאר עבודות פוסלות, אף כאן בפרה, אף שאר
 10 עבודות פוסלות. ועתה, אחר שנתבארה הברייתא, מקשה ממנה
 11 הגמרא על דברי רב, ומקום שפארת – הרי המקור שיפסלו בפרה
 12 שאר עבודות מלבד עול, אינו אלא מעגלה, ואם כך, מה להלן
 13 בעגלה, אין עבודת משא פוסלת בה עד שתמשוך, אף כאן בפרה,
 14 לא תפסול בה עבודת משא עד שתמשוך, ומדוע חילק רב בכך בין
 15 פרה לעגלה.

16 מתרצת הגמרא, תנאי היא – דבר זה, מהו המקור ששאר עבודות
 17 מלבד עול פוסלות בפרה, שנוי במחלוקת תנאים, דאימא תנא
 18 דמיתתי לה בגזרה שוה מעגלה והיא הברייתא האמורה, ואימא
 19 תנא דמיתתי לה ששאר עבודות פוסלות בפרה מגופה דפרה –
 20 מפרשת פרה אדומה עצמה, דתניא, נאמר בפרה אשר לא עלה
 21 עליה עול, אין לי שפסול בה אלא עול, שאר עבודות מנין,
 22 תלמוד לומר, אשר לא עלה עליה עול, ולא נאמר אשר לא עלה
 23 עול עליה, לכן דורשים אשר לא עלה עליה מכל מקום גם אם
 24 אינה עול, אם כן, כיון שלא דווקא עול פוסל בה, מה תלמוד לומר
 25 עול, לומר, עול פוסל בה בין בשעת עבודה, כלומר שהניח העול
 26 לצורך שהפרה תישא את העול, בין שלא בשעת עבודה – שאינו
 27 צריך שהפרה תישא עכשו את העול, אלא הניח העול על הפרה כדי
 28 להקל משאו מידו, ואילו שאר עבודות אין פוסלות בה אלא
 29 בשעת עבודה – כגון שהניח עליה משא כדי להוליכו, ולא כשהניח
 30 עליה באקראי להקל משאו מידו. ומעתה, רב שחילק בין פרה
 31 לעגלה, שפרה פוסלת משעת עליית המשא, ובעגלה עד שתמשוך,
 32 לא למד פסול שאר עבודות בפרה מעגלה, אלא סבר כברייתא זו,
 33 שלמדה שאר עבודות בפרה מפרשת פרה אדומה עצמה.

34 מקשה הגמרא, לדברי הברייתא שלמדה את שאר העבודות מגופה
 35 של פרה, מדוע אתה מרבה שאר עבודות בפרה, ואימא, אשר לא
 36 עלה עליה' שמשמע כל דבר מלאכה, הרי הוא כולל, ומה שנאמר
 37 אחריו עול, הרי הוא פרט, נמצא שהוא כולל ופרט, והמדה היא,
 38 שבשיש כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט, שהפרט פירושו
 39 של כלל, נמצא, עול אין – יפסול בה, אבל מידי אחריות לא יפסול
 40 בה. מתרצת הגמרא, אשר שנאמר כאן רבויא הוא, ומרבה את
 41 שאר העבודות, ולכן אין דורשים כאן כלל ופרט.

ביאורים למסכת סוטה דף מג עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

57 כָּל אֵלֹהֵי וְאֵלֹהֵי הַשָּׁמַיִם לַעֲלֹל הִיוּ שׁוֹמְעִין אֶת דְּבַרֵּי כְּהֵן מֵעַרְבֵי
58 מְלָחְמָה - אֶת דְּבַרֵּי מֵעַרְבֵי הַמְלַחְמָה שְׁאִמֵּר הַכְּהֵן, וְהַזְּוִירִין
59 מִלְּהוֹלְחֵם, וְכַסְּפִיקֵין מֵיָם וּמִזֵּין וּמִתַּקְנֵין אֶת הַדְּרָבִים לַחֲלוֹל הַלוֹחֵם.
60 וְאֵלֹהֵי שְׁמַיִן חוֹזְרִין אֵף עַל פִּי שְׂבֻנו וְנִשְׂאוּ וְנִטְעוּ. הַבּוֹנֶה בֵּית שְׁעָר
61 - חָדֵר שֶׁלַּפְנֵי הַבַּיִת, אֲכַפְרָהּ - גַּג בְּלֵי מַחֲצוֹת, וּמְרַפֶּסֶת, שְׂאִינֵם
62 רְאוּיִים לְדִירָה. כִּמוּ כֵן הַנּוֹמֵעַ אֲרַבְעֵ אֵילָנֵי מֵאֲבָל, אֵל וְחִמְשָׁה
63 אֵילָנֵי פְרָק שְׂאִינֵם חֲשׁוּבִים כֶּרֶם. וְכֵן הַמְחֻזָּר אֶת גְּרוֹשָׁתוֹ שְׂאִינָה
64 אֲשֶׁה חֲדָשָׁה עִבְרוּ. אֵל מְקָדֵשׁ אֲשֶׁה אֲסָרָה לוֹ, כְּגֹן אֲלֻמָּה לִכְהֵן
65 גְּדוּל, גְּרוּשָׁה וְחַלּוּצָה לִכְהֵן הַדְּרוֹט, מִמְּזוֹרָת וְנִתְיָנָה לְיִשְׂרָאֵל, בַּת
66 יִשְׂרָאֵל לַמְּמוֹר וְלָנֶתִין, בְּכָל אֵלֹהֵי לֹא הָיָה חוֹזֵר.
67 רְבִי יְהוֹדָה אֹמְרָה, שְׁמֵלְבָד כָּל אֵלֹהֵי הַשָּׁמַיִם לַעֲלֹל, אֵף הַבּוֹנֶה בֵּית
68 חָדָשׁ עַל מְבוֹנוֹ - שִׁהֲרֵס אֶת בֵּיתוֹ וּבְנָאוֹ בַּשֵּׁנִית בַּמְּתוּכָנוֹת הַקְּדוּמָת
69 לֹא הָיָה חוֹזֵר, הוֹאֵל לֹא חִידֵשׁ דָּבָר בְּבִנְיָתוֹ כֶּתֵה. רְבִי אֵלִיעֶזֶר
70 אֹמְרָה, אֵף הַבּוֹנֶה בֵּית לְבַיְתִים בַּשֵּׁרוֹן שְׂאִינָה בְּרַ קִימָה כִּיֹּן שְׂצֵרִיךְ
71 לַחֲדָשׁוֹ מִיָּד וְגַם לֹא הָיָה חוֹזֵר עַל בֵּית כּוֹה. זֶהוּ דִין הַהוֹלְכִים
72 לַמְּלַחְמָה וְשׁוֹבִים עַל פִּי דְבַרֵּי הַכְּהֵן.
73 וְאֵלֹהֵי שְׁמַיִן וְזֵין מְסַמְּקֵין וְאִינֵם יוֹצֵאִים אֶת בַּתִּיהֶם כִּלְל, וְאֵף לֹא עַד
74 הַסֶּפֶר. וְהֵם מִי שֶׁבִּנְהָ בֵּית וְנִחְנְכוּ וְעִדְדִין לֹא דָר בּוֹ שָׁנָה, וְכֵן אֵם נִטְמֵעַ
75 בְּרָם וְחִלְלוּ וְעִדְדִין לֹא תָמָה הַשְּׁנָה הַרְבִּיעִית. וְכֵן הַנּוֹשֵׂא אֶת
76 אֲרוֹכְסוֹ אוֹ הַבּוֹנֶה אֶת יְבִמְתּוֹ וְעוֹד לֹא עִבְרָה שָׁנָה. וְשִׁנְאָמָר בְּנוֹשָׂא
77 אֲשֶׁה חֲדָשָׁה 'נְקִי וְהָיָה לְבִיתוֹ שָׁנָה אַחַת' וְדוֹרְשִׁים 'לְבִיתוֹ' וְהָ בֵּיתוֹ
78 - לַלְמַד שְׂמֵמְתִין שְׁנָה בְּבִיתוֹ וְאִינֵם יוֹצֵאִים. וּמְתִיבַת 'הָיָה' וְהָ כְּרָמוֹ -
79 אֵנוּ לְמִדֵּים כֵּן לִגְבֵי נוֹטֵעַ כֶּרֶם. וּמָה שְׁנָאֵמַר 'וְשִׁמָּה אֶת אֲשֵׁתוֹ' זֶה
80 אֲשֵׁתוֹ - שְׁהִנוֹשָׂא אֲשֶׁה מְמַתִּין שָׁנָה, וְאִשְׁרָ לְקַח' לְהַבִּיא אֶת
81 יְבִמְתּוֹ - מְרַבָּה לָרִין זֶה אֶת כּוֹנֵס יְבִמְתּוֹ. וְכָל אֵלֹהֵי אֵין כַּסְּפִיקֵין
82 (לְהֵם) מֵיָם וּמִזֵּין וְאִין מְתַקְנֵין אֶת הַדְּרָבִים, שְׂאִינֵם מַחֲוִיבִים כִּלְל
83 בְּצַרְכֵי הַמְּלַחְמָה.
84 גִּמְרָה. הַנּוֹ רְבָנֵן נָאֵמַר בַּפְּסוּק 'וְדַבְּרוּ הַשִּׁטְוּרִים אֵל הָעָם לֵאמֹר מִי
85 הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בֵּית וְגוֹ', מְבָרְתָה הַבְּרִייתָא, יְכוֹל שְׂמַדְבְּרִים
86 הַשִּׁטְוּרִים דְּבָרִים שֶׁל עַצְמָן שְׁלָא עַל פִּי כְּהֵן, אֵי אֲפִשְׁר לִמְר כֵּן,
87 שְׁהִרֵי כְּשֵׁהוּי אֹמְרֵי לְאָחֵר מִכֵּן אֶת הַלְּשׁוֹן 'וְקִסְפוּ הַשִּׁטְוּרִים וְדַבְּרוּ
88 אֵל הָעָם מִי הָאִישׁ הַזֶּה וְרַךְ הַלֶּבֶב וְגוֹ', הַרִי מִכֵּן מִשְׁמַע שְׂרָק דְּבָרִים
89 אֵלֹו מִשְׁלָ עַצְמָן אֹמְרֵי שְׁלָא עַל פִּי כְּהֵן. הָא מְה אֵנִי מְקַיְמִים 'וְדַבְּרוּ
90 הַשִּׁטְוּרִים' שְׁנָאֵמַר קוֹדֵם לְכֵן, בַּהֲכֹרֵחַ שֶׁבְּדַבְּרֵי מִשְׁוֵת מְלַחְמָה
91 הַעֲקָבִים מְדַבְּרֵי לֹא דַבְּרֵי הַשְּׁטוּרִים, הָא כִּי כִי, כְּהֵן מְדַבְּרֵי תַחֲלוּלָה
92 וְשׁוֹמֵר מִשְׁמִיעַ עַל דְּבַרֵּי הַלְּעַם.
93 מִבִּיאָה הַגִּמְרָה כִּמְה בְּרִייתוֹת בּוֹה, תִּנְי תְּדָא, כְּהֵן מְדַבְּרֵי וְשׁוֹמֵר
94 מְשִׁמֵּיעַ. וְתִנְיִי אִידָהּ, כְּהֵן מְדַבְּרֵי וְכְהֵן מְשִׁמֵּיעַ. וְתִנְיִי אִידָהּ,
95 שׁוֹמֵר מְדַבְּרֵי וְשׁוֹמֵר מְשִׁמֵּיעַ. וְדַבְּרֵי הַבְּרִייתוֹת סוֹתָרִים לְכַאֲוֵרָה.
96 מְבַאֲרָה הַגִּמְרָה. אֹמֵר אֲבִי. הָא כִּי כִי, הָא כִּי כִי, הָא כִּי כִי, הָא כִּי כִי, הָא כִּי כִי,
97 מְוַנְנָשׁ - מֵהֵיכֵן שְׁנָאֵמַר הַלְּשׁוֹן וְנִיגַשׁ' וְעַד תֵּיבַת 'וְדַבְּרוּ' דְּבָרִים
98 אֵלֹו הִיֵּה כְּכֵן מְדַבְּרֵי וְכְהֵן מְשִׁמֵּיעַ אֶת הַדְּבָרִים לְעַם. מְוַנְנָשׁ עַד
99 תֵּיבַת 'וְקִסְפוּ' הִיֵּה כְּכֵן מְדַבְּרֵי וְשׁוֹמֵר מְשִׁמֵּיעַ אֶת דְּבַרֵּי. וּמְוַנְנָשׁ
100 וְאִידָהּ עַד סוֹף פֶּרֶשָׁה זֶה, הִיֵּה הַשׁוֹמֵר מְדַבְּרֵי וְשׁוֹמֵר מְשִׁמֵּיעַ.
101 שִׁנִּינֵם בְּמִשְׁנָה מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר כָּנָה בֵּית חֲדָשׁ כו' אֶחָד הַבּוֹנֵה בֵּית
102 הַתֵּבֵן וְכו', וְאֶחָד הַבּוֹנֵה וְאֶחָד הַלּוֹקֵחַ וְכו'. מְבַאֲרָת הַגִּמְרָה אֶת מְקוֹר
103 הַדְּבָרִים. הַנּוֹ רְבָנֵן נָאֵמַר דְּבַרֵּי הַכְּהֵן, 'מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר כָּנָה בֵּית',
104 דְּנָה הַבְּרִייתָא אֵין לִי לְרַבּוֹת בַּפְּסוּק זֶה 'אֵלָא 'אֲשֶׁר כָּנָה' מִמַּשׁ, לְקַח
105 וְיָרַשׁ וְנִתְיָנָה לוֹ כְּמִתְנָה מִנְּזֵין שֶׁאֵף הוּא חוֹזֵר, תִּלְמוּד לֹמֵר 'מִי
106 הָאִישׁ אֲשֶׁר כָּנָה', תֵּיבַת 'אִישׁ' מִיִּזְרָתָה, שִׁכְל לַכְּתוֹב 'מִי אֲשֶׁר בָּנָה',
107 אֵלָא בֹא לְרַבּוֹת קוֹנָה וְיִוֵּרֵשׁ.
108 עוֹד דְּנָה הַבְּרִייתָא, עַל מָה שְׁנָאֵמַר בְּתוֹרָה 'בַּיִת, אֵין לִי לְלַמּוֹד
109 מִפְּסוּק זֶה אֵלָא בֵּית שְׂרָרִים בּוֹ, מִנְּזֵין לְרַבּוֹת בֵּית הַתֵּבֵן וְכִי
110 הַכְּבָר וְכִי הַעֲצִים וְכִי הָאֲצִוּוֹת שְׁגַם עֲלִיהֶם חוֹר, תִּלְמוּד
111 לֹמֵר 'אֲשֶׁר כָּנָה בֵּית' וְלֹא כְּתוּב 'אֲשֶׁר בֵּית בָּנָה', לְדְרוּשׁ 'בָּנָה'
112 מִכָּל מְקוֹם, לְרַבּוֹת בֵּית הַתֵּבֵן וְכִי הַכְּבָר וְכו'. אֵם כֵּן, יְכוֹל שְׁאֵנֵי

1 מוֹנְחִין כְּאִזֵּן שְׁהִיָּה יוֹצֵא עִימָהֵם לְמַלְחָמָה. וְכֵן הוּא אֹמְרֵר
2 בְּמַלְחַמַּת מִדִּין "וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה אֶלֶף לַמְּטֶה לְצַבָּא, אֹתָם וְאֵת
3 פִּינְחָם בֶּן אֱלֶעָזָר הַכְּהֵן לְצַבָּא וְכִלִּי הַקְּדוֹשׁ וְחִצּוֹצְרוֹת הַתְּרוּעָה
4 בִּידוֹ", וּמְבַאֲרַת הַגִּמְרָה אֶת הַפְּסוּק, 'אֹתָם' אֵלֹו הַסַּנְהֶדְרִין שִׂיַּצְאוּ
5 גַּם הֵם לְמַלְחָמָה עִימָהֵם. 'פִּינְחָם בֶּן אֱלֶעָזָר' זֶה מְפִנֵי שְׁהִיָּה כְּהֵן
6 מִשְׁוֵת מְלַחְמָה. 'כִּלִּי הַקְּדוֹשׁ' זֶה הָאֲרוֹן וְלוֹחֹת שְׁבּוֹ. 'חִצּוֹצְרוֹת
7 הַתְּרוּעָה' אֵלֹו הַשִּׁוְפוֹרוֹת שְׁבָהֵם הִיוּ תוֹקְעִים בַּעַת הַמְּלַחְמָה.
8 הוֹכְרֵר לְעִיל, שְׁפָנַחַס יֵצֵא לְמַלְחָמָה זֶה כִּיֹּן שְׁהִיָּה מִשְׁוֵת מְלַחְמָה,
9 מִבִּיאָה הַגִּמְרָה טַעַם אַחֵר לְכֵךְ. תְּנָא, לֹא לְחַנְסֵם הִלְךְ דוּקָא פִּינְחָם
10 וְלֹא הִלְךְ אֱלֶעָזָר לְמַלְחָמָה בְּמִדִּין. אֵלָא שְׁבִיל לִיִּרְעֵי מְמִדִּין אֶת דִּין
11 - הָעוֹל שֶׁעָשׂוּ לְאַבֵּי אֲמוֹי יוֹסֵף, שְׂמִכְרוּהוּ לַעֲבָד לְמַצְרַיִם, וְכִמוּ
12 שִׁנְאָמַר 'הַמְּדִינִים - הַמְּדִינִים מְכַרוּ אוֹתוֹ אֵל מְצַרַיִם וְגוֹ' וְלַפִּיכֵךְ
13 יֵצֵא דוּקָא פְּנַחֵס, כִּדֵּי לְנוּקַם אֶת נַקְמָת יוֹסֵף אֲבִי אַמּוֹ.
14 שְׂוֹאֵלַת הַגִּמְרָה. לְמִיִּרָא דְּפִינְחָם מְיֻסָּף אֵנִי, שְׂאִמּוּ הִיתָה מִשְׁבֻּט
15 יוֹסֵף. וְהָא כְּתִיב 'וְאֶלְעָזָר בֶּן אֲהֶרֶן לָקַח לוֹ מִכְּנֹת פּוֹטִיּאֵל לוֹ
16 לְאִשָּׁה וְתָלְדָה לוֹ אֶת פִּינְחָס', מֵאִי לֹא שְׂכֹנָה 'פּוֹטִיּאֵל' מִשְׁוֵם דְּאֵתֵי
17 מִיתָרוֹ - שְׂאִמּוּ הִיתָה בַת יִתְרוֹ, שְׂכֹנָה 'פּוֹטִיּאֵל' עַל שֵׁם שְׂפִיטָם
18 עִנְלִים כִּדֵּי לְהַקְרִיבֵם לַעֲבוֹדָת בּוֹכְבִים מְפִנֵי שְׁהִיָּה כּוֹמֵר לְעַבּוֹדָה
19 זְרָה. הִרִי שְׁפִינַחֵס הִיָּה מִיתְרוֹ וְלֹא מִיֻּסָּף. מְתַרַצַת הַגִּמְרָה, לֹא
20 מוֹצֵא הִיָּה מִיֻּסָּף שְׁגַם הוּא כּוֹנֵה בְּשֵׁם 'פּוֹטִיּאֵל' עַל שֵׁם שְׂפִיטָמָא
21 בְּיֹצְרוֹ - זִלּוֹל וְכַבֵּשׁ אֶת יִצְרוֹ בְּמַעֲשָׂה אֲשֶׁת פּוֹטִיפָר. וְלַפִּיכֵךְ נִיתֵן
22 לוֹמֵר שֶׁאֵם אַמּוֹ שֶׁל פְּנַחֵס, הִיתָה מִשְׁבֻּט יוֹסֵף.
23 מְקָשָׁה הַגִּמְרָה, וְהִלָּא שְׂכָבִים מְבוֹיִן אוֹתוֹ - אֶת פְּנַחֵס, בַּאֲמָרִם
24 רְאִיתֶם כֵּן פּוֹמֵי זֶה - אֲשֶׁר מוֹצֵאֵם מִפּוֹטִיּאֵל, שְׁהוּא בֶּן אֲדַם נְבוּה,
25 שְׁהִיָּה מְצִינֵוּ מִשְׁפִּיטָם אֲבִי אַמּוֹ יִתְרוֹ עִנְלִים לַעֲבוֹדָת בּוֹכְבִים, וְכִיכֵד
26 יָקוּם זֶה וְתִרְהוֹג אוֹ זְמוּרִי, שְׁהִיָּה נְשִׂא מִיִּשְׂרָאֵל, הִרִי יְחוּסוּ פִּגְוִם וְאֵין
27 הוּא רְאוּי לְכֵךְ, אֵם כֵּן רְוּאִים שְׂמוֹצֵאוֹ הִיָּה מִיתְרוֹ. אֵלָא מְתַרַצַת
28 הַגִּמְרָה, שְׂאִכֵּן מוֹצֵאוֹ הִיָּה מִיֻּסָּף וְיִתְרוֹ יְחַד. וְכִיכֵד, אֵי אָבוּהַ
29 דְּאִימִיָּה מוֹצֵאוֹ מִיֻּסָּף, בְּהַכֵּרֵחַ שְׂאִימִיָּה דְּאִימִיָּה מוֹצֵאָה מִיתְרוֹ,
30 וְאֵי אִימִיָּה דְּאִימִיָּה מוֹצֵאָה מִיֻּסָּף, בְּהַכֵּרֵחַ שְׂאִימִיָּה דְּאִימִיָּה הִיָּה
31 מוֹצֵאוֹ מִיתְרוֹ. מוֹסִיפָה הַגִּמְרָה, דִּיקָא נְמִי שְׁהִיָּה מוֹצֵאוֹ מִיֻּסָּף וְיִתְרוֹ
32 יְחַד, דְּכִתִּיב 'מִכְּנֹת פּוֹטִיּאֵל' תִּרְוּ מִשְׁמָע, שְׁהִרִי נָאֵמַר פּוֹטִיּאֵל וְלֹא
33 פּוֹטִיּאֵל, שְׁמַע מִיָּה.
34 קוֹדֵם יִצִיאַתֵם לְמַלְחָמָה 'וְדַבְּרוּ הַשִּׁטְוּרִים אֶת דְּבַרֵּי הַכְּהֵן
35 אֵל הָעָם לֵאמֹר, מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר כָּנָה בֵּית חֲדָשׁ וְלֹא חֲנַכוּ' - וְעִדְדִין
36 לֹא עָר כּוֹל בָּל, וְלֵךְ וְיִשׁוּבוּ לְבֵיתוֹ לְחוֹזֵר אֶת בֵּיתוֹ וְגוֹ". מְבַאֲרַת
37 הַמִּשְׁנָה אֶת דִּינֵי הַחוֹרָה בְּבוּנָה בֵּית, אֶחָד הַבּוֹנֶה בֵּית הַתֵּבֵן -
38 הַמִּיּוֹעֵד לְשִׁמִּירַת תֵּבֵן, אוֹ בֵּית הַכְּבָר, אוֹ בֵּית הַעֲצִים, אוֹ בֵּית
39 הָאֲצִוּוֹת לְשִׁמִּירַת שְׂמֵן וְתּוֹבֹאָה. כָּל אֵלֹו דִינֵם כְּבִית, שְׁחוֹר עֲלֵיהֶם
40 אֵם לֹא חֲנֻכָּם. כְּמוּ כֵן, אֶחָד הַבּוֹנֶה בֵּית חֲדָשׁ, וְאֶחָד הַלּוֹקֵחַ מֵאָחֵר,
41 וְאֶחָד הַיֹּרֵשׁ, וְאֶחָד שְׁנִתֵּן לוֹ מַתָּנָה, עַל כָּל אֵלֹו חוֹר.
42 מוֹסִיפִים הַשְּׁטוּרִים לְדַבֵּר, 'וְמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר נִטְמֵעַ בְּרָם וְלֹא חִלְלוּ
43 וְגוֹ' - שְׁלָא פַדָּה אֶת הַפִּירוֹת עַל מַעוֹת בַּשְּׁנָה הַרְבִּיעִית לְנִטְעִיתוֹ.
44 מְבַאֲרַת הַמִּשְׁנָה אֶת דִּין הַחוֹרָה בְּנוֹטֵעַ כֶּרֶם. אֶחָד הַנּוֹמֵעַ חֲמָשָׁה
45 אֵילָנוֹת בְּכֶרֶם, וְאֶחָד הַנּוֹמֵעַ חֲמָשָׁה אֵילָנֵי מִשְׂאֵר מִיִּנֵי מֵאֲבָל,
46 וְאֶפִּילּוֹ הִיָּה חֲמִישָׁה עֲצִים מַחֲמָשַׁת הַמַּיְנִין - מַחֲמִישָׁה מֵינִים שׁוֹנִים,
47 הִרִי אֵלֹו מִצְטָרְפִין. כְּמוּ כֵן, אֶחָד הַנּוֹמֵעַ מִשְׂמֵה, וְאֶחָד הַמְכַרְבֵּד,
48 הַמְכּוֹפֵף עַנְבֵּן מֵהֵאֵילָן מִתַּחַת לְאֵינְהָ הוּא וּצְמוּחָ כֵּאֵילָן חֲדָשׁ, וְאֶחָד
49 הַמְכַרְבִּים אֵילָן בַּאֵילָן. וְאֶחָד הַלּוֹקֵחַ כֶּרֶם, וְאֶחָד הַיֹּרֵשׁ, וְאֶחָד שְׁנִתֵּן
50 לוֹ מַתָּנָה, בְּכָל אֵלֹו חוֹר.
51 מוֹסִיפִים הַשְּׁטוּרִים לְדַבֵּר, 'וְמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר אָרַשׁ אִשָּׁה וְגוֹ'
52 וּמְבַאֲרַת הַמִּשְׁנָה שֶׁאֶחָד הַמְּאָרֵם אֶת הַתּוֹלָה, וְאֶחָד הַמְּאָרֵם אֶת
53 הָאֵלְמָנָה, אֶפִּילּוֹ שׁוֹמְרֵת יָבָם - שְׂמַת אַחִיו בְּלֹא בָנִים וְעִדְדִין לֹא
54 יֵיבֵם אֶת אֲשֵׁתוֹ, בְּכָל אֵלֹו חוֹר מֵהַמְּלַחְמָה, וְיִתְרִידָה מוּזוּ וְאֶפִּילּוֹ שְׁמַע
55 שְׂמַת אַחִיו בְּמַלְחָמָה וְכַעַת עֲלִיו לֵיבֵם אֶת אֲשֵׁתוֹ, חוֹזֵר מֵהַמְּלַחְמָה
56 וְכָא לֹא לֵיבַמְהָ.

סוטה. פרק שמיני - משוח מלחמה דף מג עמוד א

רש"י

24 הקרקע יפה ללבנים, ולא היו דבר קמאי, שפעמים צריך לחדשה בשבע שנים; ואלו שאין
25 זיון מספיקין. דהנה דלעיל הולכין עד לספר ושם שומעין דברי כהן וחוזרין מן המערכה
26 לארץ ישראל, ואינם חוזרין לכתיהם אלא עוסקין בספוק מים ומזון לחולכי מלחמה, ואלו
27 אין זיון מספיקין אפלו ללכת עד הספר ולשוב ע"פ כהן; הבונה בית ותכנו, ולא דר בו עדן
28 שנה; וכן הנוטע פרה וחללו, ועדין לא עברה
29 שנת רביעית עליו שלמה; נקי יהיה לביתו.
30 בשביל ביתו; יהיה. רבתיא הוא, הוסיף לך הנה
31 אחרת להיות כוח: גמ'. יכול דברים של עצמן.
32 יכול שהדברים הללו שהם אומרים מי האיש
33 אשר בנה וגו' של עצמן הן ולא היה כהן אומרן
34 אלא השוטרים; ת"ל וינספו השוטרים. לדבר אל
35 העם ואמר מי האיש וגו' וינספו משמע שדבר
36 זה הם מוסיפים משלהם; הרי דברים של עצמן
37 אמור. שהדבר זה לבדו הן מוסיפין על של כהן.
38 מדעד השתא גבי נטע וגבי ארס אשה לא כתיב
39 וינספו והקא כתיבי וינספו, ש"מ עד הנה דברי כהן
40 ואת זו הן מוסיפין; הא מה אני מקום אומרן
41 השוטרים. בבנה ונטע וארס; דבריי משה
42 מלחמה הכתוב מדבר. שהכהן אומר והשוטרים
43 משמיעין אותו; מנגיש עד ודבריו. דהינו שמע
44 ישראל אתם קרבים וגו' עד לחושיע אתכם; מי
45 האיש, רבתיא הוא, דמצי למיכתב מי אשר בנה,
46 ומדלא כתיב אשר בית בנה דרוש ביה בנה מ"מ.
47 והאי דכתיב בית, למעוטי בית שער אכסדרה
48 ומרפסת שהם עשויים לדריסת רגל ולא ראויים
49 לדור בהם; בית שער. בית כניסת שער החצר
50 להסתופף שם שומר הפתח; ולא תנבו. מדלא
51 כתיב והלא חנך הוי מעוטא, תנבו לזה ולא
52 לאחר פרט לגזול בית; כדבי יוסי הגלילי, דמתני:
מעבדות

שפטם. זלזל וכבש אותו ולא חשבו; והלא שבטים מבנים אותו. כדאמרין באלו הן
הנשרפין (פסוקי דז"ר פס). לפיכך הצריך ליחסו שם, פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן; תרי
פטי. מדלא כתיב פוטאלו. מתני'. בית האוצרות. לאוצר יזן שמן ותבואה; ואחד הלוקח.
בית בניו. שהרי אצלו הוא חדש, ובגמרא מרבינן ליה מקרא: חמשה אילני מאכל. דבהכי
הוי כרם, שתיים כנגד שתיים ואחת יוצאה ונבו

רש"י

1 מונחין בארון. וכן הוא אומר "וישלח אתם משה אלף
2 למטה לצבא אתם ואת פינחס", "אתם" אלו סנהדרין,
3 "פינחס" זה משוח מלחמה, "וכלי הקדש" זה ארון
4 ולוחות שבו, "והוצרות התרועה" אלו השופרות. תנא:
5 לא לחנם הלך פינחס למלחמה, אלא לפרע דין אבי
6 אמו, שנאמר: "והמדנים מכרו אתו אל מצרים" וגו'
7 למימרא דפינחס מיוסף אחי? והא כתיב: "ואלעזר בן
8 אהרן לקח לו מבנות פוטאלו לו לאשה". מאי לאו,
9 דאתי מיתרו שפיטם עגלים לעבודה זרה. לא, מיוסף
10 שפיטפט ביצרו. והלא שבטים מבניו אותו; ראיתם בן
11 פוטי זה, בן שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה,
12 תרוג נשיא מישראל? אלא אי אביה דאימיה מיוסף,
13 אימיה דאימיה מיתרו. ואי אימיה דאימיה מיוסף, אביה
14 דאימיה מיתרו. דיקא נמי, דכתיב "מבנות פוטאלו",
15 תרי משמע, שמע מינה מתני' "ודברו השטרים אל
16 העם לאמר מי האיש אשר בנה בית חדש ולא תנבו
17 לך וישב לביתו" וגו' אחד הבונה בית התבן, בית
18 התבן, בית העצים, בית האוצרות. אחד הבונה ואחד
19 הלוקח ואחד הירוש, ואחד שנתן לו מתנה. "ומי האיש
20 אשר נטע כרם ולא חללו" וגו' אחד הנוטע כרם, ואחד
21 הנוטע חמשה אילני מאכל ואפילו מחמשת המינין.

7 ואפלו מה' מינין, מוצרפין; חללו. בשנת
8 הרביעית לנטיעתו, שחלל את הפרות במעות
9 כדרך מעשר שני ועמלה את המעות לירושלים
10 ואוקלו דכתיב (ויקרא ט) קדש הלולים, וגמר
11 קדש קדש ממעשר; ה"נ כל אלו שומעין דברי
12 כהן מערבי מלחמה וחוזרין. כמו שומעין דברי
13 מערבי מלחמה של כהן, כלומר שהכהן אומר
14 להן: קרק. כגון ארזים ושקמים שאינן עץ פרי;
15 והפחור גרושתו. וארסה אינו חוזר שאינה
16 קדשה לו, וקרא אשה חדשה קפיד דכתיב כי
17 יקח איש אשה חדשה וקיים כו': אלמנה. וארסה
18 כהן גדול אינו חוזר בשבילה, דאימעיט מולא
19 לקחה מדלא כתיב ולא לקח; על מכונו. סתרו
20 ובנאו במדה ראשונה אינו חוזר, דלאו חדש הוא
21 הואיל ולא חדש לחושיע עליו, ואפלו אצלו אינו
22 חדש וגרע מהלוקח הירוש; אף הבונה בית
23 לבנים בשרו. מקום הוא ששמו שרו, ואין

22 אחד הנוטע, ואחד המכריז, ואחד המרביב, ואחד הלוקח, ואחד הירוש, ואחד שנתן לו מתנה. "ומי האיש אשר ארש אשה" אחד
23 המארס את הבתולה, ואחד המארס את האלמנה. אפילו שומרת יבם ואפילו שמע שמת אחיו במלחמה, חוזר ונבא לו. כל אלו ואלו
24 שומעין דברי כהן מערבי מלחמה, וחוזרין ומספקין מים ומזון ומתקנין את הדרכים. ואלו שאינן חוזרין: הבונה בית שער, אכסדרה
25 ומרפסת. הנוטע ארבע אילני מאכל, חמשה אילני סרק, הפחור את גרושתו, אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ממוזרת
26 ונתנה לישראל, בת ישראל לממזר ולנתן לא היה חוזר. ר' יהודה אומר: אף הבונה בית על מכונו, לא היה חוזר. ר' אליעזר אומר:
27 אף הבונה בית לבנים בשרו לא היה חוזר. אלו שאין זיון מספיקין: בנה בית ותנבו, נטע כרם וחללו, הנושא את ארוסתו, הכונים
28 את יבמתו. שנאמר: נקי יהיה לביתו שנה אחת, "לביתו" זה ביתו, "יהיה" זה פרמו, "ושמח את אשתו" זו אשתו, "אשר לקח"
29 להביא את יבמתו. אין מספיקין מים ומזון, ואין מתקנין את הדרכים: גמ' תנו רבנן: "ודברו השטרים..." יכול דברים של עצמן?
30 כשהוא אומר "וינספו השטרים" הרי דברים של עצמן אמור, הא מה אני מקיים "ודברו השטרים"? דבריי משה מלחמה הפתוח
31 מדבר, הא ביצד? כהן מדבר ושומר משמיע. תני תדא כהן: מדבר ושומר משמיע, ותניא אידך: כהן מדבר וכהן משמיע, ותניא
32 אידך: שומר מדבר ושומר משמיע. אמר אביי: הא ביצד? מ'ונגש" ועד "ודברו", כהן מדבר וכהן משמיע. מ'ודברו" עד "וינספו",
33 כהן מדבר ושומר משמיע. מ'וינספו" ואילך, שומר מדבר ושומר משמיע: "מי האיש אשר בנה בית חדש" כו': תנו רבנן: "אשר
34 בנה", אין לי אלא אשר בנה. לקח, ירש, ניתן לו במתנה, כניזן. תלמוד לומר: "מי האיש אשר בנה בית", אין לי אלא בית, כניזן
35 לרבות בית התבן, ובית התבן, ובית העצים, ובית האוצרות? תלמוד לומר: "אשר בנה" מכל מקום. יכול שאני מרבה אף הבונה
36 בית שער, אכסדרה ומרפסת? תלמוד לומר: "בית", מה בית הראוי לדירה, אף כל הראוי לדירה. ר' אליעזר בן עקיבא אומר: "בית"
37 כמשמעו, "לא חנך" ולא תנבו, פרט לגזול. לימא דלא פר' יוסי הגלילי, דאי ר' יוסי הגלילי, הא אמר: "ורד תלכב" זה המתירא
מעבדות

סוטה. פרק שמיני - משוח מלחמה דף מג עמוד ב

רש"י

1 מעבירות שפדיו. והאי אית ליה למיהדר משום הירא ורך הלבב. תלמוד לומר אשר נטע.
 2 מדלא כתיב אשר כרם נטע דרוש ביה נמי נטע מכל מקום ואפי' אינו כרם, שהרי לא
 3 הוזכר כרם ערוך: תלמוד לומר כרם. דמיני לכרם ופירות שבכרמים תמושה בגנים הם:
 4 כרם במשמעותו. ולא שאר אילנות: חללו. משמע מעוטא, לזה ולא לאחר: כאן בהרצבת
 5 אסור. ברייתא בהרצבת אסור מין בשאינו מינו.
 6 ומעטיה קריא כדמעט ולא חנכו גבי בית פרט
 7 לגזלן: כמריד. שבופה והזמורה או היחרור בארץ:
 8 מרביב. שנוקב האילן ונטול מן הדרך שבענפי
 9 האילן ותוחב לתוכו ועושה ענף בתוך הנקב
 10 ונושא ממין אותו אילן שנטול ממנו. וישראל
 11 ותר להרכיב משני אילנות שזה פרותיו גסון
 12 וזה פרותיו דקין, וזהו ממין אחד זה הנה: האי
 13 הרצבת התי. דאומת מנתי. בה היכי דמי
 14 דחזר מפני חלול ההרצבה: אי ניטא ילדה
 15 בילדה. שאף זו שבקרקע שהרכיב את הענף בה
 16 נטיעה היא ועדן לא הגיעה לשנה רביעית
 17 לחללה. הא לאו משום הרצבת הדר, דבלאו
 18 הרצבה נמי בעי למיהדר מן המלחמה משום
 19 ילדה ראשונה: בזקנה. שבהך נתחללה: שסבכה.
 20 לשון נאחזו בספק (פלוסוף ככ) שעשאה ענף
 21 בזקנה: בטלה לפני זקנה. ואינה חזבת בערלה
 22 ואין בה דין רבעי, וכי תנן במספת ערלה
 23 דמרביב חייב בערלה ונקנה בילדה תנן, שאף
 24 אותו ענף חייב בערלה ואע"ג שקצצו מוקנה
 25 נעשה עבשה ילדה שזו היא נטיעתו: לעולם
 26 ילדה בילדה. ודקשיא לך בלא הרצבה נמי בעי
 27 למיהדר ממערכי המלחמה אקמייתא: כגון
 28 הנפעה לקמייתא לסיני. כגון שהיתה פוצה
 29 בגדר שדרה וטעה פוצה לסתום. לשון סוטה
 30 בשושים (מי טעוים י) דורה בשושים: ולקורות.
 31 לקוץ מנקה קורות לכשתגדלו. ומאי שנא ילדה
 32 בילדה. כי הוי ילדה קמייתא דבזקנה היא לעולם
 33 ערלה (וה) בטלה הרצבה בה להפטר מן
 34 הערלה כמותה: התם. גבי זקנה לאו בת
 35 אימולכי היא לחזור ולהיות ילדה על שום
 36 מה שבה. אבל נטע לסגן אי ממליך עלה בתוך
 37 שני ערלה לוקמה לפרות חזבת בערלה. הלכך
 38 ילדה דקא מרביב בגנה לאבילה חזבת בערלה.
 39 ואע"ג לא ממליך אקמייתא הא מיהא
 40 לאבילה הוא ומהנאי מחשבה. דעקר דידה נמי
 41 אי הנה חשיב עלה הנה מהני מחשבה ואע"ג
 42 דבשעת נטיעה לאו להכי נטיעה: מיד היתה
 43 אעלו מאליהו. דבשעת נטיעה ליכא כוונה
 44 ולאוקמה בכרם של שני שתפיו. לקח לו
 45 לאהרורי אשנאי דחזקא בנטע לסגן ולקורות.
 46 לזקמה בנטע לאבילה, ודקשיא לך תיפוק לי

משום דבעי למיהדר משום ראשונה, לישני כגון שהנטיעה של ראובן וקא שמעון והרכיב
 בה להיות פרות הרצבה שלו. ומאי שנא מחשבה אחיו. ברייתא היא לקמן בפרקין וה
 מ:מ: בלן חזו"יו. מפני שהיא שומרת יבם לבלום: קרינא ביה אשתו. שמאי לזה תתיבב:
 כל חד וחד לא קרינא ביה כרמו. המיוחד לו. שאין לך בה גפן שאין לשנים חלק בה
 רב נתקן אסר. הא דקחני מנתי מרכיב חזור.
 במרביב אילן בירק דלא בעי למיהדר משום
 קמא. ואם תאמר מין בשאינו מינו הוא
 ואימעטא לה הרצבת אסור מולא חללו פרט
 למבריד ומרכיב, האי תנא הוא דאמר מתיה:
 כפר עכו. כן עשמה: הא כפי. דקחני פרט למבריד
 ומרכיב, לא סתמוהו היא אלא סיפא דמלתא
 דרבי אליעזר בן יעקב היא ואפי' הרצבת התי
 לא הדר עלה: פחותה מטפת. שהיא שפל קומה
 ולא תגבה לעולם עד טפת: כל פלוטית. מדרבנן
 כל הנימים ערלה ונהנת בה דמתחזיא כבת
 שתא והרואה שאוכלין פרותיה אומר שפרות
 ערלה מתקין: קלא אית ליה. הכל אומרים כרם
 יש לפלוני משנה מכל הכרמים ויודעין שהיא
 זקנה, להכי נקט שתיים כו'. ודקבר לה כמאן
 דאמר במסכת ברכות (וה יו) כרם רבעי תנן.
 שאין ערלה נהנת בנטיעה אחת אלא בכרם
 שלם: לקריאת שמע. שאסור לקרות בארבע
 אמותיו משום לועג לרש. שזה קורא וזה אינו
 יכול לקרות: חזוניה. בה אשתו: שניקלה בין
 האחים. בני הפעל מאשה אחרת: דמתחזיא כי
 אחתייהו. מי שאינו מכיר בה ורואה אותה
 שגדלה אצלו כסבור שהיא אחותו ואומר
 שנושא אחותו: לקט שכחה ופאה שעשאן. העני
 גרו. שבנס הרבה כאחד ועשה מהן ברי: הקבוע
 למעשר. מדרבנן דמאן דחוי סבור שגדל
 בשדרה וה"פ בשדרה. שלא ידע הכל שבנסו
 מעט מעט וסבורין שגדל שם. אבל בעיר כי
 שכניו ראו שבנס על דל על יד ויודעין שהן של
 לקט שכחה ופאה ופטור מן המעשר. כדתנא
 בספרי ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמה.
 בדבר שאין לו בו חלק ונחלה עמך הוא בא
 ונטול מעשר ראשון שלו, קצא לקט שכחה
 ופאה שיש לו חלק ונחלה עמך. שאף לעניים
 ליום הם מפקדים בכפר עניי ישראל: אינה
 מקדשת את הירעים. משום כלאי הכרם דכתיב
 בהו תקדש המלאה הנירע. ונראה לי דקסבר
 כדאמרין במנחות (וה יו) קבוס ולוף אכרה
 תורה, שאר ירעים מדרבנן ניהו, וכבי האי כרם
 לא גזר רבנן אשאר ירעים: אבל בליה כרם.
 וכרסו גדול שהיא שפלת קומה הואיל וחסדיה
 גזור עליה:

רש"י

מת

35 אהא רב דימי אמר ר' יוחנן: הא מני, ר' אליעזר בן יעקב היא. לא אמר ר' אליעזר בן יעקב התם "כרם" במשמעותו? הכא
 36 נמי "נטע" במשמעותו, נוטע אין מבריד ומרכיב לא. כי אהא רב דימי אמר ר' יוחנן משום ר' אליעזר בן יעקב: ילדה פחותה
 37 מטפת, תיבת בערלה כל שנותיה, דמתחזיא כבת שתא, והני מילי, שתיים כנגד שתיים, ואחת יוצאה זקב, אבל פוליה כרם,
 38 קלא אית ליה. כי אהא רב דימי, אמר ר' יוחנן משום ר' אליעזר בן יעקב: מת תופס ארבע אמות לקריאת שמע, דכתיבי:
 39 "לעג לרש חרף עשהו". אמר ר' יצחק אמר ר' יוחנן משום ר' אליעזר בן יעקב: חורבא תגדילא בין האחים, אסורה לינשא
 40 לאחיו, דמתחזיא כי אחתייהו. ולא היא, קלא אית ליה למילתא. ואמר ר' יצחק אמר ר' יוחנן משום ר' אליעזר בן יעקב:
 41 לקט שכחה ופאה שעשאן בגורן, הוקבעו למעשה. אמר עולא: לא אמרן אלא בשדרה, אבל בעיר קלא אית ליה למלתא.
 42 ואמר ר' יצחק אמר ר' יוחנן משום ר' אליעזר בן יעקב: ילדה תפחותה מטפת, אינה מקדשת את הירעים. והני מילי,
 43 שתיים כנגד שתיים ואחת יוצאה זקב, אבל פוליה כרם מקדיש. ואמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן משום ר' אליעזר בן יעקב:
 מת

ביאורים למסכת סוטה דף מג עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מוכן המאור"

57 שעלו מאליהו, דתנן, עלו מאליהו תיבין בערלה הרי שיכול
 58 לייעדם לאבילה, אף שלא היו מיועדות לכך מתחילה.
 59 שואלת הגמרא, מדוע העמיד רבי ירמיה את המשנה באופן דחוק,
 60 ולזקקה במרכיב אילן בפרם של שני שותפין, דהיינו שהרכיב
 61 האחד בעץ חבירו, דהא תרד ארדיה ותא תרד ארדיה - ולפיכך
 62 חוזרים שניהם על ידי הרכבה זו. עונה הגמרא, אמר רב פפא, זאת
 63 אומרת, מכך שלא תירצה כן מוכח שפרם של שני שותפין אין
 64 חוזרין עליו מערבי המלקחם ולפיכך אין להעמיד כך.
 65 מקשה הגמרא, ומאי שנא כרם של שותפין כמקשה אחין ומת
 66 אחד מהן כמלקחיה וצריכים לייבם את אשתו, דכולן חוזרין מפני
 67 שהיא שומרת יבם לכולם, והרי הם כשותפים בה. מתרצת הגמרא,
 68 התם בחמישה אחין כל חד וחד קרינא ביה אשתו כיון שיתכן
 69 שתתייבם לו, הקא בכרם של שותפין כל חד וחד לא קרינא ביה
 70 פרמו שהרי שניהם שותפים בכל עץ ועץ.
 71 הגמרא מתרצת תירוץ נוסף על הקושיא מהמשנה האומרת
 72 שהמרכיב והמבריק חוזר, על הברייתא האומרת שאינו חוזר, רב
 73 נתמן פר יצחק אמר, שמשנתניו שנקטה שחוזר במבריק ומרכיב,
 74 מדברת במבריק - מרכיב, אילן שדינו לחזור עליו, בריק שאין
 75 חוזרים עליו מצד עצמו, שהרי אין בו דיני ערלה ורבעי. ואם תקשה
 76 הרי הרכבה זו היא הרכבת איסור, ולמדנו בברייתא שאין חוזרים
 77 עליה, התירוץ ותא תנא הוא, דתנאי, המבריק אילן בריק רבן
 78 שמעון בן גמליאל מתיר משום רבי יהודה בן גמדיא איש פפר
 79 עכו, ומשנתניו סברה כמותו. והקמים אוסרין, ולדבריהם, הרכבה
 80 זו היא הרכבת איסור.
 81 תירוץ נוסף על הקושיא מהמשנה על הברייתא, כי אתא רב דימי
 82 אמר רבי יוחנן, הא מני - הברייתא שנקטה שאינו חוזר על הרכבה,
 83 רבי אליעזר בן יעקב היא שאמר לפני כן בברייתא 'כרם כמשמעו',
 84 שהרי האם לא אמר רבי אליעזר בן יעקב התם לעיל שפרם
 85 כמשמעו למעט כל נטיעה שאינה גפן, הקא נמי דורש רבי אליעזר
 86 בן יעקב את תיבת נטע שהוא כמשמעו, ולפיכך נטע אין מבריק
 87 ומרכיב לא, ואינו חוזר על אפילו על הרכבת היתר, אבל תנא קמא
 88 של הברייתא סובר שחוזרים על הרכבה, וכדבריהם סוברת משנתניו.
 89 מביאה הגמרא דין נוסף בשם רב אידי אמר רבי יוחנן, כי אתא רב
 90 דימי אמר רבי יוחנן משום רבי אליעזר בן יעקב, נטיעה ילדה
 91 שהיא פחותה בגובהה מטפח בערלה כל שנותיה מדרבנן,
 92 משום דמתחייא בבת שתא, ונראה כאוכל פירות ערלה. ומוסיפה
 93 הגמרא והני מיני שחייבת בערלה, בשתיים בנגד שתים ואחת
 94 יוצאה זב - שיש כאן שיעור הקטן של כרם אבל כוליה פרם -
 95 אם כל הכרם הוא מנטיעות כאלו, קלא אית ליה - ידוע הוא
 96 כמשונה, ואין חשד לערלה.
 97 מביאה הגמרא עוד מימרא שנאמרה משמש של אלו, כי אתא רב
 98 דימי אמר רבי יוחנן משום רבי אליעזר בן יעקב, מת תופס
 99 ארבע אמות לקריאת שמע, ואסור לקרותה בארבע אמותיו.
 100 והטעם, משום דבתיבי לועג לרש חרף עושהו וכשמקיים מצווה
 101 וקבועה, הוא כלועג עליו.
 102 כעין מה ששנינו, מצינו דין נוסף. אמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן
 103 משום רבי אליעזר בן יעקב, חוניתא - בת אשתו הנדילה בין
 104 האחין - שגולה בין בניו מאשה אחרת, אסורה לינשא לאחין
 105 מאשתו השניה, מפני דמתחייא כי אחתייהו למי שאינו מכיר באמה
 106 האמיתית. דוחה הגמרא ולא היא - אין איסור בדבר, מפני שקלא
 107 אית ליה למילתא וידעו כולם שאינה אחותם.
 108 מימרא נוספת נאמרה מפי אלו. ואמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן
 109 משום רבי אליעזר בן יעקב, לקט שבתה ופאה הסטורים ממעשר,
 110 שעשאו העני שקיבלם בגזרן - שכינסם ועשה מהם כרי, והוקפנו
 111 למעשר מדרבנן, מפני הרואים שאינם יודעים את מקורם, ויחשבו
 112 שגדל בשדה של העני. מוסיפה הגמרא, אמר עולא, לא אמרן

1 מעבירות שפירו חוזר, ואם כן, התמעט הגזלן מטעם זה. מתרצת
 2 הגמרא, אפילו תימא רבי יוסי תגלילי, צריך מיעוט נוסף במקרה
 3 כגון דעבי תשובה על גזילתו ויהב דמי - ושילם את דמי הגזילה,
 4 ובאופן זה אינו חוזר מפני עבירה זו. שואלת הגמרא, אי הכי ששילם
 5 על גזילתו, הנה ליה לזקק על ידי כך וליהדר - ויחזור לביתו כדין
 6 לוקח בית. עונה הגמרא, פין דמעיקרא קודם ששילם בתורת
 7 גזילה אתא לדיה - הבית הגיע לידו בגזילה לא יחזור עבורו, וזה
 8 המיעוט של גזלן.
 9 שנינו במשנה, 'ומי האיש אשר נטע פרם' אחד הנוטע כרם וכו',
 10 אחד הנוטע ואחד המבריק וכו' ואחד הלוקח כו', מבארת הגמרא את
 11 המקור לכך, תנן רבנן, נאמר בפרשה 'ומי האיש אשר נטע כרם',
 12 אין לי לרבות מפסוק זה אלא דווקא אם נטע ממש, לקח וירש
 13 וניתן לו בכתבה מנין שאף הוא חוזר. תלמוד לומר 'ומי האיש
 14 אשר נטע', תיבת 'איש' מיותרת, שיכל לכתוב 'מי אשר נטע', אלא
 15 בא לרבות קונה וירש. 'פרם' אין לי לרבות אלא פרם דווקא, מנין
 16 לרבות חמישה אילני מאכל ואפילו משאר מינין שגם עליהם חוזר,
 17 כמבואר במשנה. תלמוד לומר 'אשר נטע כרם', ולא כתוב 'אשר
 18 כרם נטע' לדרוש 'נטע' מכל מקום, שכל נטיעות בכלל. אם כן יבול
 19 שאני מרבה מפסוק זה אף הנוטע ארבעה אילני מאכל, או והמשה
 20 אילני סרק. תלמוד לומר 'פרם' שמשמעה שצריך שידמה לכרם.
 21 רבי אליעזר בן יעקב חולק ואומר, ש'פרם' הנאמר כאן הוא
 22 כמשמעו, שדווקא על כרם חוזר, ולא על שאר אילנות.
 23 ממשכה הברייתא לדרוש, שהיה יכול לכתוב 'לא חיל' וכתוב
 24 'ולא חיללו', משמע שבא למעט, 'חיללו' לזה ולא לאחר, פרט
 25 למבריק ולמרכיב - שהמבריק אילן באדמה, או המרכיבו באחר,
 26 אינו חוזר. מקשה הגמרא והא אגן תנן במשנתניו אחד הנוטע
 27 ואחד המבריק ואחד המרכיב שבכל אלו חוזר. מתרצת הגמרא,
 28 אמר רבי יורא אמר רב חסדא, לא קשיא, כאן בברייתא שאומרת
 29 שאינו חוזר, מדברת בהרפכת איסור - שהרכיב מין במין אחר כאן
 30 במשנתניו מדובר בהרפכת היתר ולפיכך חוזר כדין נטיעה רגילה.
 31 מבררת הגמרא, האי הרפכת היתר שעליה דיברה המשנה היכי
 32 דמי שיחזור עליה. אילימא שהרכיב ילדה - נטיעה שלא הגיעה
 33 לשנתה הרביעית בילדה - בנטיעה כמותה, אם כן, מדוע צריך
 34 לרבותה לחזרה, והתפוק ליה דעבי מיהדר אף לולא ההרכבה
 35 משום ילדה ראשונה שצריך לא חיללה. אילא בהכרח מדובר
 36 בהרכיב ילדה בזקנה - נטיעה שעברו עליה ארבע שנים, וצריך
 37 לחזור משום הילדה שהרכיב. גם על זה מקשה הגמרא, והאמר רבי
 38 אבהו שנטיעה ילדה שסיפקה - הרכיבה בזקנה, בטלה הנטיעה
 39 הילדה בזקנה ואין בה דין ערלה ולפיכך אין בה דין חילול נטע
 40 רבעי ומדוע חוזר. מתרצת הגמרא, אמר רבי ירמיה, לעולם מדובר
 41 שהרכיב ילדה בילדה, ומה שקשתה הגמרא הרי צריך לחזור משום
 42 הנטיעה הילדה הראשונה, מדובר כאן ובגזן דנטע לתד נטיעה
 43 קפוייתא לפיג - שתהיה לגדר ולקודות - או שנטע את הראשונה
 44 לקצוץ את קורותיה. ולפיכך אינו חוזר מחמתה, דתנן, הנוטע
 45 לסיני את הקודות ולא לאכילת פירותיו פסור מן הערלה, וכמו כן,
 46 אין בה דין חילול רבעי, ולכך חוזר רק על הנטיעה שהרכיב.
 47 מקשה הגמרא, ומאי שנא שהרכיב ילדה בזקנה דבטלה ולפיכך
 48 אינה חייבת בערלה, ומאי שנא ילדה שהרכיב בילדה שנטעה לסיני
 49 וקורות דלא בטלה הנטיעה החדשה בחבירתה, וחייבת בערלה, הרי
 50 הנטיעה שנטעה לסיני וקורות היא כוקנה. מתרצת הגמרא, התם
 51 בנטיעה זקנה, אי מיפלגי עלה ורועה לנהוג בה כילדה, אינו יכול,
 52 שהרי לאו בת מיהדר היא כיון שבמצאיות היא זקנה ואין מחשבתו
 53 מועילה. ואילו הקא בנטיעה ילדה שנטעה לקורות, אי מיפלגי
 54 עלה לייעדה לאכילה בת מיהדר היא ותיחשב כנטיעה רגילה
 55 החייבת בערלה, [דהא מעיקרא לפירי קניא] ולפיכך יכול לשנות
 56 את יעודה. מיד דהוה אעלו מאליהו - וכמו שמצינו באילנות

ביאורים למסכת סוטה דף מד עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

57 בְּשֵׁדָה לְךָ אַחַר וְכִנְיָה בִּיתֵךְ" ומבאר הברייתא את הראיה
58 מהפסוק 'הֵכֵן כְּחַיִּים - במקום הפנוי, מְלֹאכְתֵךְ' זה בית ותעשהו
59 למקום זה בית ופנים. 'וְעֵתְדָה - והזמין בְּשֵׁדָה לְךָ' זה פָּרֶם - שיזמין
60 לו שדה פנויה, לעשותה כרם, 'אַחַר' שעשה כן 'וְכִנְיָה' את עיקר
61 בִּיתֵךְ' זו אִשָּׁה שהיא עיקרו של בית.
62 דְּבַר אַחַר, מה שנאמר 'הֵכֵן כְּחַיִּים מְלֹאכְתֵךְ' זה לימוד מְקָרָא,
63 שהוא כהכנה ללימוד התורה. ומה שנאמר 'וְעֵתְדָה בְּשֵׁדָה לְךָ' זה
64 לימוד מְשֻׁנָה, שהוא כהכנה ללימוד הגמרא. 'וְאַחַר' כל זאת 'וְכִנְיָה
65 בִּיתֵךְ' זה מְקָרָא, לתת סברא להבין את טעמי המשנה וכמי ההלכה.
66 דְּבַר אַחַר, מה שנאמר 'הֵכֵן כְּחַיִּים מְלֹאכְתֵךְ', זה לימוד מְקָרָא
67 ומְשֻׁנָה, 'וְעֵתְדָה בְּשֵׁדָה לְךָ' זה מְקָרָא שהיא גם הכנה אל הנרמז
68 בהמשך, 'אַחַר וְכִנְיָה בִּיתֵךְ' אלו מְעָשִׂים מַזְכִּים שהם העיקר, ובכך
69 הלימוד מביא לידי מעשה שהם המעשים הטובים.
70 רָבִי אֱלִיעֶזֶר בְּנוֹ שֶׁל רָבִי יוֹסֵי הַגְּלִילִי מוסיף ואומר, ש'הֵכֵן כְּחַיִּים
71 מְלֹאכְתֵךְ' זה כולל מְקָרָא ומְשֻׁנָה וּמְקָרָא שכולם הכנה לקיום
72 המצוות, ומה שנאמר 'וְעֵתְדָה בְּשֵׁדָה לְךָ' אלו מְעָשִׂים מַזְכִּים קיום
73 המצוות, וְאַחַר כל אלו 'וְכִנְיָה בִּיתֵךְ' דְרוֹשׁ וְקָבֵל שְׂבָר - ילמד את
74 חכמת התורה בעיון.
75 שנינו במשנה, 'וְאֵלֹו שְׂאֵינָן חֻזְרִין הַבּוֹנֶה בֵּית שִׁעֵר כו' רבי יהודה
76 אומר אף הבונה בית על מכונה, ולא שינה בו כלום, אינו חוזר. תִּנְא
77 בברייתא, שְׂאֵם הוֹסִיף בּוֹ בבניינו מחדש דַּיּוּמִם אַחַד - שורת
78 אבנים אחת, חוּזָר כְּדֵין בּוֹנֵה בֵּית, שהרי הוסיף בו דבר.
79 שנינו במשנה, רָבִי אֱלִיעֶזֶר אָמַר אֶף הַבּוֹנֶה בֵּית לְבָנִים בְּשֻׁרוֹן לֹא
80 הָיָה חוּזָר. תִּנְא בברייתא את טעמו של רבי אליעזר, שהוא מַפְנִי
81 שְׂמַחְדְּשֵׁין אוֹתוֹ - שצריכים לחדש את בניינו פְּעָמִים בְּשָׁבוּעַ -
82 פעמיים בשבע שנים, מפני שאינו מתקיים.
83 שנינו במשנה, 'וְאֵלֹו שְׂאֵין וַיֵּין מִמְקוֹמָן בְּנֵה בֵּית חֲדָשׁ וַהֲנֵבוּ וכו'.
84 נתבאר במשנה את דין אלו שאין יוצאים כלל ממקומן. ומבאר
85 הגמרא את מקור הדבר, תִּנְו רִבְנָן, נאמר בתורה שהנושא 'אִשָּׁה
86 חֲדָשָׁה' אינו יוצא בצבא למשך שנה. מבררת הברייתא, אֵיךְ לִי
87 לרבות ממשמעות הכתוב, אֵלֹא דווקא נושא אִשָּׁה חֲדָשָׁה - בתולה.
88 אַלְמָנָה, וְגֵרוּשָׁה מאיש אחר מִזֵּין שאם נושאם אינו יוצא בצבא,
89 תִּלְמוּד לומר 'אִשָּׁה' מִכֵּל מָקוֹם, ותיבת 'אשה' כוללת גם אלמנה
90 וגרושה. שואלת הברייתא 'אִם כן, שצריכים גם אלמנה וגרושה, מִה
91 תִּלְמוּד לומר 'אִשָּׁה חֲדָשָׁה' - לשם מה הוסיפה התורה את תיבת
92 'חדשה'. ומבאר הברייתא, שתיבה זו באה ללמד שדווקא בְּמֵי
93 חֲדָשָׁה לֹא אֵף שאינה בתולה, ולפיכך יֵצֵא מְחֻזָּר גֵּרוּשָׁתוֹ מפני
94 שְׂאֵין היא חֲדָשָׁה לו.
95 תִּנְו רִבְנָן נאמר על הנושא אשה חֲדָשָׁה לֹא יֵצֵא בְּצָבָא לִמשך
96 שנה, 'יָבֹל נִדְרוֹשׁ מִפִּסְוֹק זֶה שֶׂבֻצְבָא לְמַלְחָמָה מִמֵּשׁ הוּא דֵּלֹא
97 יֵצֵא, אֲבָל יצא מחוץ לביתו ויִסְפְּקֵי מִים וּמוֹזֵן וַיִּתְקַן חֲדָרָבִים כֹּאֵלוֹ
98 החוזרים מעורכי המלחמה. תִּלְמוּד לומר מה שנאמר בפרשה זו
99 'לֹא יַעֲבֹד עֲלָיו לְכָל דֵּבֵר' - גם לא לספק מים ומוזן שהוא צורך
100 הצבא, ולפיכך אינו זו ממקומו. אם כן, 'יָבֹל שְׂאֵין מִרְבֵּה כְּמוֹ כֵּן אֵף
101 הַבּוֹנֶה בֵּית וְלֹא הֲנֵבוּ, נָטַע פָּרֶם וְלֹא חִלְלוֹ, אִרֵּם אִשָּׁה וְשִׁא
102 לִקְחָהּ, שלא יזווג ממקומם כולל. תִּלְמוּד לומר לא 'עָלוּ ויש
103 לדרוש מזה שְׂעָלוּ אִי אֵתְהָ מְעַבְרֵי' את דבר הצבא אֲבָל אֵתְהָ
104 מְעַבְרֵי עַל אֲחֵרִים והם הבונה בית והנושא אשה וכו'. שואלת
105 הגמרא וּמֵאַחַר דִּבְתָּב בְּנוֹשָׂא אִשָּׁה 'לֹא יַעֲבֹד עָלָיו לְכָל דֵּבֵר' ללמד
106 שאינו יוצא כלל מביתו, אם כן 'לֹא יֵצֵא בְּצָבָא' לְמַה לִּי, עונה
107 הגמרא, שפסוק זה נאמר כדי לַעֲבֹד עָלָיו הַצָּבָא בְּשֵׁנָה רֵאוּנָה
108 בְּשָׂנֵי לַאֲוִין.
109 מִשְׁנָה. 'וַיִּסְפּוּ הַשׁוֹמְרִים עַל דְּבַרֵי הַכֹּהֵן לְדָבֵר אֶל הָעָם מִי אֵינִי
110 הֵינִי וְרַךְ הַלֶּבֶט' וכו'. ומבאר המשנה, ממה ירא אותו איש, רָבִי
111 עֲקִיבָא אָמַר, תִּרָא וְרַךְ הַלֶּבֶט הוּא כְּמִשְׁמַעוֹ, שְׂאֵינוּ יָבֹל מְרוּב
112 פִּחְדוֹ לַעֲמוּד עִם הַלּוּחָמִים בְּקִשְׂרֵי הַמִּלְחָמָה, כשמתחברים

1 מֵת תּוֹפֵס אַרְבַּע אֲמוּת לְטוֹמְאָה - מתטמא את העומדים בארבע
2 אמותיו מדרבנן. וְתָנָא תִּנְא - ויש להביא ראיה לדין זה מהמשנה,
3 הַצֵּד הַקֶּבֶר - החצר אשר לפני מערות הקברים הַעוֹמֵד בְּתוֹקְהָ כִּיּוֹן
4 שיש היכר בינו ובין המת טָהוֹר, ואינו נטמא כדון נמצא בקרבת המת.
5 וְהוּא - מה שאינו נטמא כשעומד בחצר, רק כְּשִׂיחֵו בַּה - בחצר,
6 אַרְבַּע אֲמוּת דְּבַרֵי בֵּית שְׂמָא, שלדעת בית שמואי, רק בגודל זה
7 החצר נחשבת לעצמה, אבל בפחות מארבע אמות, החצר בטילה
8 למערה, והרי הוא כעומד במערה. בֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים, אַרְבַּעַת
9 מְטָחִים הוּא גוּדֵל הַחֲצֵר שֶׁהַעוֹמֵד בְּתוֹכָהּ טָהוֹר.
10 ממשיכה הברייתא בְּמָה דְּבַרֵי אֲמוּרִים שלדעת בית הלל שגי
11 בארבעה טפחים, כְּשֶׁפְּתַחַה שֶׁל חֲצֵר הַקֶּבֶר הוּא מְלִמְעַלָּה וְיוֹרֵדִים
12 לה בקפיצה, אֲבָל אִם פְּתַחַה שֶׁל חֲצֵר הַקֶּבֶר הוּא מִן הַצֵּד וְיוֹרֵדִים
13 לה במדרגות, דְּבַרֵי הַלֵּל - אף בית הלל מודים, ששיעורה הוא
14 אַרְבַּע אֲמוּת וּפְחוּת מִכָּךְ מִטְּמָא.
15 קודם שתבואר הראיה מהמשנה, הגמרא מבאר תחילה את תוכן
16 דברי הברייתא. מְקַשֶּׁה הַגְּמָרָא, בְּלִפְנֵי לַיִּיא - לכאורה, דברי
17 הברייתא הפוכים, שהרי אַרְבַּעַת, כשהפתח מִן הַצֵּד צָרִיךְ להיות
18 טהור אף בפחות מארבע אמות, שהרי מִיִּדְרִיד וְנַפְיָא - יוצא מהחצר
19 דרך הפתח, ואילו כאשר הפתח הוא מְלִמְעַלָּה כִּיּוֹן שצריך לטפס
20 בעת יציאתו אִי אִפְשָׁר דֵּלֹא מְאֵהִיל יָדָיו עַל חַלְלֵה הַפֶּתַח, ובהכרח
21 ששיעורה של החצר הוא ארבע אמות. לפיכך, מתקנת הגמרא,
22 אֵלֹא, בְּמָה דְּבַרֵי אֲמוּרִים שֶׁמַּסְפִּיק שְׁגוּדָלָהּ יְהִיָה אַרְבַּעַת טַפְחִים,
23 כְּשֶׁפְּתַחַה מִן הַצֵּד וְיָכוּל לַצֵּאת מְבַלֵּי לַהַאֲהִיל, אֲבָל פְּתַחַה
24 מְלִמְעַלָּה כִּיּוֹן שבהכרח מאהיל ביציאתו, שיעורה הוא אַרְבַּע אֲמוּת
25 ורק בשיעור זה אינו מיטמא.
26 כעת מבאר הגמרא את הראיה מהמשנה, וְהָנִי מִיֵּלִי - מבואר
27 מדברי המשנה, שהאופן שטהור הוא בַּחֲצֵר הַקֶּבֶר והטעם,
28 דְּמִסְיָמָא מְחֻיָצָתָה - שהמחיצות מהוות היכר להבדילו מן המת,
29 אֲבָל - משמע, שִׁמֵּת בְּעַלְמָא שאין מחיצה המבדילה בינו לאדם.
30 תִּפְסִים ומטמא סביבותיו ארבע אמות.
31 שנינו במשנה, 'מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר אָרַשׁ אִשָּׁה' אחד המאיר את
32 הבתולה כו', מבאר הגמרא את מקור הדינים. תִּנְו רִבְנָן מה
33 שנאמר בפרשה 'אֲשֶׁר אָרַשׁ', פירושו 'אֶחָד הַמְּאָרֵם אֶת הַבְּתוּלָה,
34 וְאֶחָד הַמְּאָרֵם אֶת הָאֵלְמָנָה, וְאֶחָד שׁוֹמְרֵת יְבָם, וְאֶפְסָלוֹ מְטָשָׁה
35 אַחֲזִין וַיִּמֵּת אִתָּךְ מָהֵם בְּמִלְחָמָה כִּיּוֹן שכל אחד יכול לייבנה כּוּלָן
36 חוּזְרִין. וממה שלא נאמר הלשון 'לֹא לִקַּח' אלא 'לֹא לִקְחָהּ', אִנּוּ
37 מִמְטָעִים פְּרָט לְאֵלְמָנָה לְכַהֵן גְּדוֹל, גְּרוּשָׁה וְחֻלּוּצָה לְכַהֵן הַדְּיוּט,
38 מְמָרְת וְנִתְנָה לְיִשְׂרָאֵל, בֵּית יִשְׂרָאֵל לְמַמּוֹד וּלְנִתֵין שכל אלו
39 נִישׂוֹאִיָּהוּ עֵבֵרָה וְאִינָן חוֹרִים.
40 שואלת הגמרא לִיָּמָא מה שנתבאר שצריך למעט את כל אלו דֵּלֹא
41 בְּרַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי, דְּאִי רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי אֵיךְ צָרִיךְ מִיעוּט, שהרי הֵא
42 אָמַר שהאמור בפרשה 'תִּרָא וְרַךְ הַלֶּבֶט' אין הכוונה כפשוטו, אלא
43 זֶה הַמְּחֻיָצָתָה מְעַבְרֵיזוֹת שְׁבִידוֹ שְׂעָלוֹ לְחוּזֵר, ומדוע צריך למעט את
44 אלו, אחר שעשה איסור בקידושיהן. מתרצת הגמרא, 'אֲפִילוּ מְטָשָׁה
45 רָבִי יוֹסִי הַגְּלִילִי אִי אִפְשָׁר לְמַעֲטָם בְּגִלּוֹל הָאִיסוֹר, בְּרַבִּיבָה שֶׁלְּדַבְּרָהּ
46 אין עֵבֵרָה בְּקִדּוּשֵׁי, דְּאִמַּר רַבֵּה עַל כֹּהֵן מְקַדֵּשׁ אֶת הָאִיסוֹרָה לוֹ,
47 שְׁלֵעוּלִים אֵינּוּ תֵּיבֵי עַל קִדּוּשֵׁיהּ עַד שְׂבִיעוּל, כִּיּוֹן שֶׁבְּקִדּוּשֵׁי גְרִידָא
48 אין איסור, מִה פְּעַם - והמקור לכך הוא 'לֹא יִקַּח' מִשׁוּם 'לֹא יִחַלְל'
49 - שהתורה נתנה טעם לאיסור הקידושין, מִשׁוּם חִלּוּל, מִשׁוּם חֲבִי
50 אֵינּוּ לֹקְחָה עַד שְׂבִיעוּל, מפני שאם לא בעל, לא חילל, לכן לומדים
51 שאין חזר עליהן מלא לקחה.
52 הגמרא מביאה, שניתן ללמוד מסדר הפסוקים דברים נוספים. תִּנְו
53 רִבְנָן, ממה שהתחילה התורה בְּאִשְׁרַב בְּנֵה וְאָחֵר כְּךָ אֲשֶׁר נִמְעַ וְאָחֵר
54 כְּךָ אֲשֶׁר אָרַשׁ כֵּאֵן לְיִמְדָה תוֹרָה דְּרָךְ אַרְצֵין - הנהגה הראויה, והיא
55 שְׂבִיבָה תחילה אֲדָם בֵּית, וְאָחֵר כְּךָ וְיָמַע פָּרֶם, וְאַחַר כֵּן יִשֶּׂא
56 אִשָּׁה. וְאֵף שְׂלֵמָה אָמַר בְּחֻבְבָּתוֹ 'הֵכֵן כְּחַיִּים מְלֹאכְתֵךְ וְעֵתְדָה

סוטה. פרק שמיני - משוח מלחמה דף מד עמוד א

רש"י

1 מת תופס ארבע אמות למטא. חכמים גזרו שיהא המת מטמא כל הנכנס בארבע
2 אמותיו כדי שלא יגדילו ואוכלי טהרות ליקרב לו ויהא סבור שלא האדיל ויש לחוש
3 שמא יפשוט ידו ויאדיל ולא אדעתיה; והתא תנא. וכן תני תנא דידן במשנה ובשנית
4 בינינו בבית המדרש בסדר טהרות (למטה פ"ז מ"ח): הוצר הקבר. שלפני המערה, כדאמר
5 סדר בנין הקברות בבבא בתרא (נף ק) שעושין

6 מערות גדולות של שש על שש, וחופר בתליה
7 סביב כוכין ארבות כמדת המת ותחבו לתוכן,
8 והמערה מקורה בתקרה ובספי, ועושה גומא
9 רחבה בצד המערה ופוחת בו, המערה לטמא
10 הגומא בכתל המערה כמין פתח. ואתה גומא
11 היא חצר הקבר. העומר בתוכו טהור. כל מקום
12 שהוא עומד בה טהור, דכיון דמערה חלוקה
13 הימנה ומחציתה נפרת לא גזור רבנן במתים
14 בשתוקה שיפשוט ר' אמות סביבותיה לצד
15 המערה, וכי גזור רבנן ארבע אמות במת הפוסל
16 באורי, ובגזר למעלה אצל גג המערה כדי
17 להרחיק את האדם מלהאדיל על השמא, אבל
18 כאן יש חצר: והוא שיש בה ארבע אמות. הוא
19 דחשיבא מקום לעצמה. אבל פחות מכאן בטלה
20 אצל המערה ולא חשיבא למיחוי מקום
21 לעצמה: וב"ה אוקרים ארבעה טפחים. הוי מקום
22 חשוב בכל דוכתא: במה דברים אמורים. ב"ה
23 אמרו ליה: בשפתחה של חצר למעלה. שאין לה
24 בניסת מדרון במעלות מן החצר, אלא שישדרון
25 לה קופצין לה וקשעולין מתוכה מטפס ועולה.
26 ולקמן פריך אפכא מסתברא: כלפי לייא. כנגד
27 אפוא הפכה דבריה. לייא אפוא כדאמר בברכות
28 (נף ט) כגני לייא, בדים שבורים לחיך הולכים.
29 אפכא מסתברא. מן הצד כשעשוי לחצר מדרון
30 לצאת דרך צדדים איכא למימר כיון דלא גזור
31 רבנן ארבע אמות במחצות נפרות סגי להאי
32 חצר בארבעה טפחים והעומד בה הרי זה טהור.
33 שאין לנו במה למטא, דאינו צריך לטפס
34 ולעלות שיפשוט ורעותיו ויאדיל ובגני על
35 חלל הפתח. דכי נפיק מדרו ונפיק, נשמט
36 ונמשך לו מן הפתח של מערה לצד פתח של
37 חצר ויוצא לה. כלמעלה אי אפשר דלא מאהיל.
38 כיון דאינו אלא ארבעה טפחים אי אפשר לו
39 לפרוש כנפיו ולטפס ולעלות אלא אם כן

רש"י

40 מאדיל על חלל הפתח: והני מלי בו'. השתא מהדר לפרושי סייעתיה מהכא. מדאיצטרך
41 למיתני העומד לתוכו טהור, ש"מ הני מלי חצי הקבר דמסיקא מחצתא דמערה לחודיה
42 דחצר לחודיה ויש הכר בדבר, אבל מת בעלמא נמשל באיור מודו בית הלל דתפיס
43 ארבע אמות, מדאיצטרך למיתני העומד לתוכו טהור, דאי בעלמא לא גזור לקמה לי
44 לאשמועינן הכא דטהור: ואפי' היא לו שומרת
45 יבם, שלא קדשה הוא אלא מוכח אחיו באה לו:
46 לקהה. מדלא כתיב לקח מעוטא הוא, למעוטי
47 לקחת אסור: כדכתיב דאמר אין עברה בקדושין
48 עד שיבעול, שכיבא דרעו או את האשה לידי
49 חלול, ומקורת ונתינה אין עברה בקדושין, דלא
50 כתיב ביה לא יקח אלא לא יבא ולא תחתן,
51 אבל אלמנה כתיב בה לא יקח ויקחה הינו
52 קדושין. ואיצטרך דרבה, דלא תימא מקדושין
53 עבד ליה אסור: ונתינה. מן הגבוענים דכתיב ביה
54 ויתנם יהושע לחוטבי עצים (וי"א ט), והן
55 משבעה אמות: ועתה פשרה לה. ונצבה בשדה
56 מלאכתך לה: גמרא. לתת סקרא להבין בטעמי
57 המשנה והקלה בדברי מה: אם הוסיף בו ימים
58 אחר. שורה של אבנים או בגובה או בעיניו לא
59 הוי על מכונו וקרינא ביה חדש: שפחדשין אותו.
60 שאינו מהקום: כשכועי בשמטה: אין לי אלא
61 חדשה. בתולה: אלמנה וגרושה. שמתו ונשא
62 זה: וכול אה גנה בית חדש ולא חנכו יהא כזה
63 שיהא נקי מן הכלי. מתני'. ויפשו השומרים. על
64 דברי בתו. בקשרי. כשמתקשרים לעמוד צפופים
65 שלא יפרידום ארבים: לפיכך. שהירא וזה הירא
66 מעברות. תלה התורה כנה ונטע וארס לחזור
67 בגלגל. כדי שיתלה בכך החזרה ולא יתבטל
68 לומר מעברות שבכדי הוא ירא וחוזר: ר' יוסי
69 אומר בו'. בנגרא מפרש במאי פליג ארבי יוסי
70 הגלילי: ונעקבו של עם. בסופו של עם
71 שעומדים שלא חזרו אחזנים לאתריהם לנוס:
72 פעמידו וקפיון מלפניהם. בראשה של צד
73 המלחמה מעמידין בני אדם בגורם מעניי לכה,
74 שאם יפול אחד מן האדומים יעמידו
75 ויקפיהו ויגבירו את אנשי העבא בדבריהם:
76 [ואמרי]. ואנשים אחרים מאתריהם: ובשילין
77 של ברזל בידיהם. לשמור שלא ינוסו. ובשילין
78 כפיין חצין שקורין ווי"ש:

29 זה גמרא. דבר אחר: "הכן בחוץ מלאכתך" זה מקרא ומשנה, "ועתה בשדה לך" זה גמרא, "אחר ובנית ביתך" אלו מעשים
30 טובים. ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר: "הכן בחוץ מלאכתך" זה מקרא ומשנה וגמרא, "ועתה בשדה לך" אלו
31 מעשים טובים, "אחר ובנית ביתך" דרוש וקבל שכר: ואלו שאינן חזרין, הבונה בית שער בו': תנא, אם הוסיף בו ימים
32 אחד, חוזר: ר' אליעזר אומר: אף הבונה בית לבנים בשרון לא היה חוזר: תנא, מפני שמחשין אותו פעמים בשבע: ואלו
33 שאין זיון ממקומן, כנה בית חדש ונחכו וכו': תנו רבנן "אשה חדשה" אין לי אלא אשה חדשה. אלמנה וגרושה, מניין? תלמוד
34 לומר: "אשה", מפל מקום. אם כן, מה תלמוד לומר "אשה חדשה"? מי שחדשה לו, יצא מחזור גרושתו שאין חדשה לו. תנו
35 רבנן: "לא יצא בצבא" יכול בצבא הוא דלא יצא, אבל יספיק מים ומוזן ויתקן הדרכים? תלמוד לומר: "ולא יעבר עליו לכל
36 דבר", יכול שאני מרבה אף הבונה בית ולא חנכו, ונטע פרם ולא חללו, ארס אשה ולא לקחה? תלמוד לומר: "עליו, עליו
37 אי אתה מעביר אבל אתה מעביר על אחרים. ומאחר דכתב "לא יעבור", "לא יצא בצבא" למה לי? לעבור עליו בשני לאוין:
38 מתני' "ויספו השטרים לדבר אל העם" ר' עקיבא אומר: "הירא ורף הלכב" כמשמעו, שאינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה
39 ולראות חרב שלופה. ר' יוסי הגלילי אומר: "הירא ורף הלכב" זהו המתירא מן העבירות שבידו, לפיכך תלת לו התורה את
40 כל אלו שיחזור בגלגלן. ר' יוסי אומר: אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ממוזרת ונתינה לישראל, בת ישראל
41 למקור ולנתן הרי הוא הירא ורף הלכב. "והיה ככלת השטרים לדבר אל העם ופקדו שרי צבאות בראש העם" ובעקבו של
42 עם, מעמידו וקפיון לפניהם, ואחרים מאחוריהם, ובשילין של ברזל בידיהן, וכל המבקש לחזור הרשות בידו לקפם את שוקיו.
שחילת

רש"י

סוטה. פרק שמיני - משוח מלחמה דף מד עמוד ב

רש"י

במצודה דלמר חובה ולמר רשות. ופרשי לן נמי רבא בהי מניה איפליגי: מלחמות יהושע
 דלכבש. בהא ליכא למאן דקרי רשות. דאפלו חובה נמי איתא והעוסק בה פטור מן
 המצודה. ורבנן הוא דלא אכפת להו לקרותה חובה דדין לקרותה מצודה אצל הרשות
 שהי אין אנו צריכינן אלא למצוא בה מעלה אחת. ומצודה לגבי רשות מעלה היא
 ומלחמת בית דוד. שנלחם בארם צובה לחוספיה
 על ארץ ישראל ובשאר סביבותיה להעלות לו
 מנחה ומס עובד: דברי הכל רשות. ואפלו רבי
 יהודה להא לאו מצודה קרי לה. והעוסק בה אינו
 פטור מן המצודה. כי פליגי. ר' יהודה ורבנן
 במצודה ורשות ולמר פטור מן המצודה ולמר חוב, במלחמה שהיא למעוטי עובדי בוכבים דלא
 ליתו עליה:

שתחלת ניסה נפילה. בגמ' פריך אפכא מבכי ליה, שהניסה היא תחלת הנפילה. בר"א.
 דחזרין מן המערכה יש שאינן זזין ממקומן. במלחמות הרשות: אבל במלחמות מצוה.
 כגון כבוש ארץ ישראל בימי יהושע הכל יוצאין: רבי יהודה אומר כו'. מפרש בגמרא:
גמ', עברה דרבנן. לר"י הגלילי אפי' עבר על דברי סופרים חזר, ולרבי יוס' עדי שבעבר
 על דבר תורה דומיא דאלמנה לכתו גדול, וכו'.

הדרן עלך משוח מלחמה

מתני' עגלה ערופה בלשון הקדש. נאמרת.
 מה שהוקנים אומרים דינו לא שפכו והתקנים
 אומרים כפר לעמך ישראל, בלשון הקדש
 הוזקקו מן התורה לאמרה: שנאמר כי ימצא
 חלל. ובגמרא פריך היכי לית מהכא: הוי יוצאין.
 ובאין שם ומודדין מן החלל לצד העירות
 שסביבותיו לידע איזו קרובה: בגלל גל של
 אבנים: נמצא סמוך לפקר כו'. מפרש טעמא
 בגמ'. **גמ'**, טאי קאמר. היכי לית לישון הקדש
 מהכא: ואין כו'. שקול. אין עושין ביד שיקרא
 וכול לחלק שנה בשנה, אלא שיהא הרוב לצד
 אחד לקנס אתרי רבים להשות (משות מ:)
 לקיחיהו. הנה דלשפת הגזית: מוקני וקנייה.
 מדימצי למיכתב וקני וכתב וקנייה. מייחדין
 שבוקנייה וקני השוק. אינן שאינן סנהדרין:
 שופטיה. וקנים שהם שופטים את ישראל. מוקני
 העדה. דסמיכת פה העלם דבר, ואיתר ליה
 שופטיה להביא עור שנים: לקנייה לבקש מלחמה
 מהתם. דהא רבי יהודה הקם נמי ממשח קאמרי,
 וליף לה מקראי בב"ק דסנהדרין: אלא וי"ו
 ושופטיה למקני. כלומר לא גמיר גו"ש
 ואיצטרף שופטיה לסנהדרין גדולה בר"ש
 וי"ו

שתחילת ניסה, נפילה. **שנאמר:** "נס ישראל לפני
 פלשתים וגם מגפה גדולה היתה בעם" ולחלן הוא
 אומר: "וינסו אנשי ישראל מפני פלשתים ויפלו חללים"
 וגו'. בפה דברים אמורים, במלחמות הרשות, אבל
 במלחמות מצוה הכל יוצאין, אפילו חתן מחרדו וכלה
 מחופתה. אמר רבי יהודה: בפה דברים אמורים,
 במלחמות מצוה, אבל במלחמות חובה הכל יוצאין,
 אפילו חתן מחרדו וכלה מחופתה: **גמ'** מאי איכא בין
 ר' יוסי לר' יוסי הגלילי? איכא ביניהו, עבירה דרבנן.
כמאן אולא, הא דתניא: שח בין תפילה לתפילה,
 עבירה היא בידו, וחזור עליה מעורכי המלחמה. כמאן,
 בר' יוסי הגלילי. מאן תנא להא דתנו רבנן: שמע קול
 קרנות והרתיע, הגפת תריסין והרתיע, צחצוח חרבות
 ומים שותחין לו על ברפיו, חזור. כמאן? לימא ר' עקיבא
 היא ולא ר' יוסי הגלילי? בהא אפילו ר' יוסי הגלילי
 מודה, משום דתניב: "ולא ימס את לבב אחיו בלבבו".
 והיה ככלת השמרים כו'": היא מפני שתחילת ניסה
 נפילה! מפני שתחילת נפילה ניסה, מפני ליה? אימא:
 מפני שתחילת נפילה ניסה: "במה דברים אמורים
 במלחמות הרשות" כו': אמר ר' יוחנן: רשות דרבנן, זו
 היא מצוה דרבי יהודה, מצוה דרבנן, זו היא חובה דרבי
 יהודה. אמר רבא: מלחמות יהושע לכבש, דברי הכל
 חובה. מלחמות בית דוד לחנוכה, דברי הכל רשות. כי
 פליגי, למעוטי גוים דלא לית עליהו, מר, קרי לה
 מצוה. ומר, קרי רשות. נפקא מינה, לעוסק במצוה
 שפטור מן המצוה:

הדרן עלך משוח מלחמה

עגלה ערופה, בלשון הקודש: שנאמר: "כי ימצא חלל באדמה ויצאו וקניו ושפטיה". שלשה מבית דין הגדול שבירושלים היו יוצאין.
 ר' יהודה אומר: חמשה שנאמר "וקניו" שנים "ושפטיה" שנים, ואין בית דין שקול, מוספין עליהן עוד אחד. נמצא טמון בגל,
 או תלוי באילן, או צף על פני המים, לא היו עורפין. שנאמר: "באדמה" ולא טמון בגל, "נפל" ולא תלוי באילן, "בשדה" ולא צף על פני
 המים. נמצא סמוך לפקר או לעיר שרובה גוים, או לעיר שאין בה בית דין לא היו עורפין. אין מודדין אלא לעיר שיש בה בית דין: **גמ'**
 מאי קאמרי? אמר ר' אבהו, הכי קאמרי: שנאמר: "וענו ואמרו" ולחלן הוא אומר "וענו הלויים ואמרו" וגו'. מה "ענייה" האמורה לחלן
 בלשון הקודש, אף כאן בלשון הקודש. וסדר עגלה ערופה ביצד: "כי ימצא חלל באדמה... ויצאו וקניו ושפטיה" שלשה מבית דין הגדול
 שבירושלים היו יוצאין: ר' יהודה אומר חמשה וכו': תנו רבנן: "ויצאו וקניו ושפטיה". "וקניו" שנים, "ושפטיה" שנים, ואין בית דין שקול,
 מוספין עליהן עוד אחד, הרי כאן חמשה, דברי ר' יהודה. ר' שמעון אומר: "וקניו" שנים, ואין בית דין שקול, מוספין עליהן עוד אחד,
 הרי כאן שלשה. ור' שמעון נמו, הא פתיב "ושפטיה"?! ההוא מיפיע ליה למיחדין שבשופטיה. ור' יהודה מ"וקני" "וקניו" נפקא. ור'
 שמעון, אי כתב רחמנא "וקני" תהא אמיינא אפילו וקני השוק, כתב רחמנא "וקניו". ואי כתב רחמנא "וקניו" תהא אמיינא אפילו סנהדרין
 קמנה, כתב רחמנא "ושפטיה", למיחדין שבשופטיה. ור' יהודה, גמיר "וקני" "וקני" "וקני" מ"וקני העדה". מה לחלן מיחדין שבשופטיה, אף כאן
 מיחדין שבשופטיה. אי גמיר, לכתוב לכולה מילתא מהתם, "וקניו ושפטיה" למה ליה? אלא וי"ו "ושפטיה" למינא ור' שמעון
 וי"ו

ביאורים למסכת סוטה דף מד עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

מצוה היא לעוסק במצוה ששפור מן המצוה - לענין ההלכה
שהעוסק במצוה פטור מן המצוה, שלדברי רבי יהודה שמלחמה זו
נקראת 'מצוה' העוסק בה פטור ממצוה אחרת, ולתנא קמא
שמלחמה זו נקראת 'רשות' העוסק בה חייב במצוה אחרת.

הדרן עלך משוח מלחמה
עגלה ערופה פרק תשיעי

פרק זה עוסק בפרשת עגלה ערופה. פרשה זו נאמרה, שכשימצא
חלל בארץ ישראל, ולא נודע מי הרגו, צוותה התורה שילכו לשם
זקנים מבית דין הגדול, וימדדו ממנו לכל סביבותיו איזו עיר קרובה
לו, וזקני אותה העיר מביאים עגלה, ומורידים אותה בבחל איתן,
ועורפים אותה שם, וכל זקני העיר ההיא רוחצים את ידיהם במקום
ערופתה, והזקנים אומרים בלשון הקודש 'דינו לא שפכו את הדם
הזה ועינינו לא ראו', והכהנים אומרים 'כפר לעמך ישראל אשר
פדית ה' ואל תתן דם נקי בקרב עמך ישראל'.

משנה. עגלה ערופה - האמירות שבפרשת עגלה ערופה, ששנינו
לעיל שנאמרת דווקא בלשון הקודש, מנין, שנאמר 'כי ימצא חלל
בארמה' ולא נודע מי הכהו. ויצאו וקנינו ושופטו' למדוד מה היא
העיר הקרובה אל החלל, וכמה דינים הם, שלשה, ואלו השלשה
מבית דין הגדול שבירושלים היושב בלשכת הגזית היו יוצאין. רבי
יהודה אומר, חמשה דינים הם, שנאמר 'וקנינו' שמשמעו שנים
שהוא מיעוט רבים, ו'שופטו' שמשמעו שנים הרי יש כאן ארבעה,
ואין בית דין שמשפרו שקול, לכך מוסיפין עליהן עוד אחד והרי
כאן חמשה.

נמצא ההרוג טמון בגל אבנים, או תלוי באילן, או צף על פני
המים, לא היו עורפין עגלה עליו, שנאמר 'כי ימצא חלל בארמה'
ולא טמון בגל, נופל ולא תלוי באילן, בשדה' ולא צף על פני
המים.

נמצא ההרוג סמוך לספר - עיר שהיא בגבול ישראל סמוך לנכרים,
או לעיר שרובה עובדי כוכבים, או לעיר שאין בה בית דין, לא
היו עורפין ומודדין. אין מודדין אלא לעיר שיש בה בית דין.

גמרא. שואלת הגמרא על ההלך הראשון של המשנה, מאי קאמר
- כיצד למד התנא ממה שנאמר 'כי ימצא חלל באדמה' שעגלה
ערופה נאמרת בלשון הקודש. אמר רבי אבהו, לא ממקרא זה למד
זאת התנא, אלא ממקום אחר, ושני דברים נאמרו בחלק זה של
המשנה, והתנא הכי קאמר, תחלה אמר, מנין בלשון הקודש,
שנאמר כאן בעגלה ערופה? וענו וגמרו, והלחן בפרשת ברכות
וקלות הוא אומר 'וענו הלויים ואמרו וגו'', ויש ללמוד גזרה שזה,
מה ענינה האמירה לחלן בברכות וקלות היא דווקא בלשון
הקודש, אף הענייה האמורה כאן היא דווקא בלשון הקודש. ואחר
כך אמר דין אחר, וכדר עגלה ערופה כיצד נעשית, נאמר 'כי
ימצא חלל בארמה ויצאו וקנינו ושופטו', שלשה דינים מבית
דין הגדול שבירושלים היו יוצאין למדוד.

שנינו במשנה, שלשה מבית דין הגדול, רבי יהודה אומר חמשה
וכו'. מביאה הגמרא ברייתא המבארת את המחלוקת במשנה, תנו
רבנן, נאמר ויצאו וקנינו ושופטו, 'וקנינו' הרי הם שנים,
'שופטו' הרי הם עוד שנים, הרי כאן ארבעה, ואין בית דין
שקול, מוסיפין עליהן עוד אחד, הרי כאן חמשה, דברי רבי
יהודה. רבי שמעון אומר 'וקנינו' הרי הם שנים, ואין בית דין
שקול, מוסיפין עליהן עוד אחד, הרי כאן שלשה.

שואלת הגמרא, ורבי שמעון נמי מדוע אינו דורש כרבי יהודה הא
בתיב גם 'שופטו', משיבה הגמרא, ההוא 'שופטו' לא נכתב
לצורך מנין הדינים, אלא מביעי ליה ללמוד ממנו למיחותין
שבשופטו - שאותם זקנים האמורים יהיו מבית דין הגדול
שבלשכת הגזית.

שואלת הגמרא, ורבי יהודה שדורש מ'שופטו' להצריך עוד שני

יזה מפני שתחלת ניסה נפילה - שהנפילה נגרמת על ידי ניסת
הלוחמים, שנאמר בדברי המבשר במלחמת פלישתים וישראל 'נס
ישראל לפני פלשתים ונס מפניה היתה רעה', הרי
שהמגיפה והנפילה, נגרמו על ידי מנוסתם תחילה. עוד אומר מביאה
המשנה והלחן הוא אומר, 'וינוסו [אנשי] ישראל מפני פלשתים
ויפלו חללים וגו'' הרי שמאחר שנסו מפניהם, נפלו בקרב לפניהם.

מסיימת המשנה, כמה דברים אמורים שיש החוזרים מהמלחמה ויש
שאינן יוצאים למלחמה כלל, במלחמות הרשות, אבל במלחמות
מצוה כמלחמת יהושע בכיבוש הארץ, הכל יוצאין להילחם, אפילו
התן מתדרו - מחופתו וכלה מחופתה. אמר רבי יהודה, כמה
דברים אמורים שאינן יוצאים כולם, במלחמות מצוה אבל
במלחמות חובה הכל יוצאין, אפילו התן מתדרו וכלה מחופתה.
גמרא. שואלת הגמרא, מאי אפיא בין רבי יוסי לרבי יוסי הגלילי,
הרי לדברי שניהם היראה היא מעבירות. מתרצת הגמרא, אפיא
ביניהם אם עבר על עבירה דרבנן, לרבי יוסי הגלילי חזרו, ולרבי
יוסי אינו חזרו אלא על עבירה דאורייתא, כמו כהן גדול שנשא
אלמנה.

מוסיפה הגמרא, כמה אולא הא דתניא בענין חזרת עורכי
המלחמה, שאם שח - סיפר בין תפילה - הנחת תפילין של יד
לתפילה - להנחת תפילין של ראש עבירה היא פידו אם לא בירך
שוב על של ראש, וחזרו עליה מעורבי המלחמה. אומרת הגמרא
כמהן בהכרח שברייאת זו היא כרבי יוסי הגלילי שחזרו אף על
עבירות דרבנן, כגון ברכות.

מבררת הגמרא, מאן תנא להא דתנו רבנן בחזרה מעורכי
המלחמה שאם שמע קול קרנות בעת המלחמה והרתיע ונפחד
מאד, וכן אם שמע הנפת תריסין והרתיע, או שמע צחצוח חרבות
ומים שותתין לו על כרפיו מחמת יראתו, חזרו מעורבי המלחמה.
ומבררת הגמרא כמהן סוברת ברייתא זו, לימא רבי עקיבא היא
שלדבריו חוזרים מחמת יראה, ולא רבי יוסי הגלילי שלדבריו
יכולים לחזור רק מפני פחד עבירות, ולא מעצם המלחמה. דוחה
הגמרא, כמה - בפחד גדול כזה אפילו רבי יוסי הגלילי מודה
שחזרו גם משום זה, משום דכתיב 'ולא ימס את לבב אחיו
בלבבו' וכשמפחד כך, מרתיע גם את האחרים הואיל ופחדו ניכר.

שנינו במשנה 'והיה ככלות השופרים' כו' שתחילת ניסה נפילה.
שואלת הגמרא על לשון המשנה, מאי מפני שתחילת ניסה נפילה
- וכי הגורם לניסה היא הנפילה, ומדוע נקטה המשנה לשון זו, הרי
מפני שתחילת ניסה נפילה מביעי ליה לתנא לכתוב, שהרי הגורם
לנפילה היא הניסה. מתרצת הגמרא אפיא דברי המשנה מפני
שתחילת נפילה ניסה - הגורם לנפילה היא הניסה.

שנינו במשנה, כמה דברים אמורים במלחמות הרשות כו' אמר
רבי יהודה כמה דברים אמורים במלחמות מצוה וכו'. מבארת
הגמרא את דבריהם ומחלוקתם. אמר רבי יוחנן, 'מלחמת רשות'
דרבנן - מה שרבנן מכנים רשות, זו היא 'מלחמת מצוה' דרבי
יהודה - היא אותה המלחמה שכונתה אצל רבי יהודה 'מצוה' ואין
כולם יוצאים עליה. כמו כן, 'מלחמת מצוה' דרבנן מה שכונה
דברי רבנן מלחמת מצוה, זו היא 'מלחמת חובה' דרבי יהודה -

היא מלחמת החובה שעליה דיבר רבי יהודה, והכל יוצאין עליה.
ומבאר רבא את מחלוקתם, אמר רבא, מלחמות יהושע שהיו כדי
לכבוש את ארץ ישראל על פי הדיבור דברי הכל חובה ויוצאים
כולם. ואילו מלחמות בית דוד שהיו לרווחה להרחיב את גבול
ישראל ולטול מס מהגויים, דברי הכל ינדונית במלחמת רשות, כי
פליגי רבנן ורבי יהודה, במלחמה שמטרתה למעוטי עובדי כוכבים
- להחליש את כוחם של הגויים ולא ליתי עלייהו - כדי שלא יהיה
בהם כח להילחם ביהודים. ובוה, מר - רבי יהודה, קרי לה מצוה,
וימר - תנא קמא, קרי למלחמה זו מלחמת רשות, ולכולי עלמא אין
כולם יוצאים למלחמה זו, והנפקא מינה אם היא נקראת רשות או

ביאורים למסכת סוטה דף מה עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

57 תניא מפורש בבבליא פנותיה דרב יוסף - כפי שפירש רב יוסף את
58 הברייתא דלעיל, והוכיח משם שרבי אליעזר בן יעקב חולק על
59 משנתנו, מצאן זקן ממרא לסנהדרין אפית פני והמרה עליה, בגון
60 שציצאו למדידת עגלה או להוסיף על העיר ועל העזרות, יכול
61 תהא המראתו המראת, תלמוד לומר 'וקמת ועלית אל המקום',
62 מלמד שהמקום גורם, הרי מצינו שתנא זה סובר שצריך את כל
63 הסנהדרין למדידה, והיינו רבי אליעזר בן יעקב.
64 שנינו במשנה, נמצא טמון בגל או תלוי באילן לא היו עורפין.
65 שואלת הגמרא, ליקא מתניתין שממעט טמון מ'באדמה'
66 שמשמעו על פני האדמה מעליה, רבי יהודה היא ולא רבנן
67 שנחלקו בעין זה בענין שכחה, כשהיה העומר טמון, דתניא, נאמר
68 בפסוק 'ושכחת עומר בשדה', 'בשדה' משמע על פני השדה, פריט
69 לטמון בתוכה שלא חל עליו דין שכחה, דכרי רבי יהודה. והקמים
70 אומרים, 'בשדה' משמעו אף בתוך גופה של שדה, לרבות אף את
71 העומר הטמון בה. הרי שלרבנן, כשם ש'בשדה' משמע בגופה של
72 שדה, כך 'באדמה' משמע בגופה של אדמה, ואדרבא, היה לנו
73 לרבות את הטמון.
74 אמר רב, אפילו תיקא שהמשנה שממעט טמון היא כשיטת רבנן,
75 אין בכך קושי, כי המשמעות של 'בשדה' או 'באדמה' משתנית לפי
76 ענין הפסוק, הלא בעגלה ערופה מענייניה דקרא - מתוך ענין
77 הפסוקים יש ללמוד שבא למעט טמון, ואילו בהתם בשכחה מענייניה
78 דקרא יש ללמוד שבא לרבות את הטמון. ומבאר רב כיצד מבניין
79 זאת מתוך הפסוקים. כאן בעגלה ערופה, דכתיב 'כי ימצא חלל'
80 שמשמעו תיקא דמשפתח - בכל מקום שימצא, ואף הטמון בגל,
81 הרי אין צורך לפסוק נוסף לרבות את הטמון, ואם כך, כשכתבה
82 תורה אחר כך 'בארמה', ודאי הכוונה על פני האדמה פריט לטמון.
83 והתם בשכחה למדים זאת מענייניה דקרא, דכתיב בו 'כי תקצור
84 קצירך בשדה ושכחת עומר בשדה', ומתוך הסמיכות של 'ושכחת'
85 לקצירך' משמע, שענין שכחה הוא דומיא דקציר, מה קציר אינו
86 אלא בגלוי על פני השדה, אף שכחה אינה נהגת אלא בגלוי, והרי
87 אין צורך בפסוק נוסף למעט את הטמון, וכשאחר כך כתב רחמנא
88 'בשדה', ודאי הכוונה לרבות את הטמון בגופה של שדה.
89 שואלת הגמרא, לרבי יהודה נמי שפטר עומר טמון מדין שכחה,
90 מדוע הוצרך למעטו מ'בשדה', תיפוק ליה דכברי רב מ'שכחת'
91 דומיא ד'קציר' האמור בתחילת הפסוק. משיבה הגמרא, אין הכי
92 נמי - אכן רבי יהודה למד זאת מהדיקש זה. שואלת הגמרא, ואלא
93 אם כך 'בשדה' שכתבה תורה, לדברי רבי יהודה שאינו מרבה את
94 הטמון, למה ליה. משיבה הגמרא, מיכעי ליה לרבות ממנו שכחת
95 קמה - שאף אם היתה השכחה בתבואה מזורבת, ששכח פינה
96 בשדה והניח מלקצרה, חל עליו האיסור של 'לא תשוב לקחתו', שכן
97 משמע, 'ושכחת עומר' או 'ושכחת בשדה' לרבות שכחת קמה.
98 שואלת הגמרא, ורבנן המרבים את העומר הטמון מ'בשדה', שכחת
99 קמה מנא להו לחייב, משיבה הגמרא, נפקא להו מ'כי תקצור
100 קצירך בשדה ושכחת' ומסמיכות שדה ל'ושכחת', משמע שכחה
101 מקצת משהו, לרבות שכחת קמה. שואלת הגמרא, ורבי יהודה,
102 שלמד לרבות שכחת קמה מ'בשדה', מה ילמד מ'בשדה ושכחת'
103 משיבה הגמרא, מיכעי ליה לרבנן אהו אמר רבי אליעזר, דאמר
104 רבי אהו אמר רבי אליעזר, שמיבשדך ושכחת' יש למעט פריט
105 לשצפו עומרין באויר על ידי הרוח ונפלו לתוך שדה חבירו ומתוך
106 שהיה סבור שהם של חברו שכחם, שאין נוהג בהם דין שכחה, כיון
107 שאינם בשדך.
108 שואלת הגמרא, ורבנן שלמדו מ'בשדך' לרבות שכחת קמה, מנין
109 ילמדו למעט צפו עומרין לשדה חבירו שאינם שכחה. משיבה
110 הגמרא, הכמים למדים דין זה, מ'בשדה' וכתבה 'בשדך' - ממה שהיתה
111 יכולה תורה לכתוב כי תקצור קצירך בשדה, וכתבה 'בשדך', אבל
112 זו למדים רבנן שאם היתה השכחה של בשדך, אינה שכחה, אבל

1 וי"ו לא משמע ליה לדרוש ממנה דרשה (מאי קאמר רחמנא במה
2 שהוסיפה ו'שופטין' המיוחדין שבשופטין ולא למנין הדיינים).
3 מקשה הגמרא, אלא מעתה שדורשים כל מלה יתירה למנין נוסף
4 של דיינים, כמו כן נדרשו ו'יצאו' שמשמע שנים, 'ומדרו' שמשמע
5 שנים, הרי ארבעה נוספים, ואם כך, לרבי יהודה שדרש מ'זקניך
6 ושופטין' חמשה דיינים, כשנוסף עליהם ארבעה, הרי כאן תשעה,
7 לרבי שמעון שדרש משם שלשה, כשנוסף עליהם ארבעה הרי כאן
8 שבעה. מתרצת הגמרא, מלים אלו ו'יצאו' ומדרו' אינם מיותרים
9 למנין, אלא תהא מיכעי ליה לרבנן, ו'יצאו', מלמד שרק הן -
10 הדיינים יעסקו במדידה ולא שלוהיהו, 'ומדרו' מלמד שאפילו
11 נמצא במקום שהוא בעליל לעיר - גלוי ופשוט שסמוך לעיר זו, היו
12 הדיינים מודרין, שמענה לעסוק במדידה.
13 אומרת הגמרא, מתניתין שאמרה שדיינים מן הסנהדרין מודדים,
14 ולא הצריכה שאף המלך והכהן הגדול ימדדו, הלא ברבי אליעזר
15 בן יעקב, דתניא, רבי אליעזר בן יעקב אומר, 'זמני' זו סנהדרין,
16 'שופטין' זה מלך וכהן גדול, וכיצד הם רמוזים ב'שופטין', מלך,
17 דכתיב 'מלך במשפט ועמיד ארץ', בהן גדול, דכתיב 'וכאת אל
18 הכהנים הקיום ואל השופט אשר יהיה וגו'', שמשמעו השופט
19 הממונה על הכהנים שהוא כהן גדול.
20 מסתפקת הגמרא, איכעי להו, רבי אליעזר בן יעקב שחולק על
21 משנתנו, האם מלך וכהן גדול בלבד הוא דפליג וסובר שצריך
22 מלך וכהן, אבל בסנהדרין אינו חולק על המשנה במנין הדיינים,
23 אלא אי ברבי יהודה שאמר חמשה, אי ברבי שמעון שאמר שלשה,
24 סבידא ליה, או דלמא, כסנהדרין נמי פליג על השיטות שבמשנה,
25 ומה שאמר 'זקניך' אלו סנהדרין היינו עד דאיכא פולה סנהדרין
26 גדולה במדידה.
27 אמר רב יוסף, תא שמע לפשוט מברייתא שנאמרה בענין זקן
28 ממרא, מצאן זקן ממרא לחכמי הסנהדרין אפי פני - מקום בתוך
29 חומת ירושלים והמרה עליהן - ששאל מהם שם את שאלתו, והלך
30 חמומו הורה אחרת ממה שהשיבו לו, יכול תהא המראתו
31 המראת להתחייב עליה מיתה, תלמוד לומר באותה פרשה, 'וקמת
32 ועלית אל המקום' שהוא לשכת הגזית הסמוכה לעזרה, מלמד
33 שהמקום גורם שיהא זקן ממרא. ומדקדק רב יוסף, דנפיק במה -
34 כמה דיינים מן הסנהדרין יצאו ממקום, אילמא דנפיק מקצתן
35 ומקצתן עדיין נשארו במקומם, מדוע יש בכך המראה, דלמא הנה
36 דאיכא נמי כוותיה סבידא להו - שמא אותם שנתרו בפנים
37 סוברים כמותו, אלא פשיטא מדובר כאן דנפיק פולהו - שיצאו
38 כל הסנהדרין ממקומם, ולמאי - לאיזה צורך יצאו, אי יצאו לרבה
39 הירשות, מי מצו נפקי - וכי מותר להם לצאת כולם והקתיב
40 'שדרך' אנו הסהר אל יחסר המוג' ונדרש פסוק זה לענין
41 הסנהדרין, שלא יחסר ממנה כדרך מזיזה שהיא שליש יין ושני שליש
42 מים, ומכאן למדנו שאם נצרך אחד מהם לצאת מלשכת הגזית,
43 יבדוק, אם יש שם עשרים ושלושה דינים בגדר סנהדרין קמנה
44 שהם שליש מסנהדרין גדולה, ויצא, ואם לאו, אינו יוצא, הרי
45 שלא יתכן שיצאו כולם לדבר הרשות, אלא פשיטא שיצאו כולם
46 לרבה מצוה, למאי - לצורך איזו מצוה יש צורך שתצא כל
47 הסנהדרין, לא למדידת עגלה - האם לא לצורך מדידת העיר
48 הקרובה להבאת עגלה ערופה, ורבי אליעזר בן יעקב היא שאמר
49 'זקניך' זו סנהדרין, ונפשוט מכאן שכוונתו לכל הסנהדרין, וחולק על
50 התנאים שבמשנה, שאמרו שלשה או חמשה.
51 אמר ליה אפי רב יוסף, לא, אין מכאן ראייה לכך, דלמא לא יצאו
52 הסנהדרין לצורך מדידת עגלה ערופה, אלא להוסיף על העיר
53 ירושלים ועל העזרות שבמקום שדרב זה נעשה רק על ידי
54 הסנהדרין כולה, דרבנן במשנה בסנהדרין, אין מוסיפין שטח על
55 העיר להתקדש בקדושת ירושלים, ועל העזרות להתקדש בקדושת
56 העיר אלא בבית דין של שבעים ואחד.

סוטה. פרק תשיעי - עגלה ערופה דף מה עמוד א

רש"י

ר"י דרשופטיך דר"ש ר' יהודה למנאמא להביא עוד שנים: בעליל לעיר. במגלה. ופשוט
שאר עיר קרובה בזה: פתני. דלא קתני מלך וכוון גדול דלא כר' אליעזר בן יעקב: אי כרבי
יהודה. המשנה, אי כרבי שמעון שלשה ולא כרבי ב"ר הלל סנהדרין: מצאון וכן מנרא. לב"ד
הגדול. שאינו נעשה מנרא אלא בב"ד של שבועים ואחד כדליתין בפרק קמא דסנהדרין:

רש"י

לשכחת קמה. שאם שכח וזית אחת לקצור קאי עגלה בלא תשוב לקחתו. והכי משמע
ושכחת עמר או ושכחת בשדה: נפקא להו. במשךך ושכחת. קרי ביה ששכח את קצת
שדה: שצפו עמרין לתוך שדה חברו. שנשכח הרוח והרימה את העמרין מן הארץ
והצפיתו לתוך שדה חברו ושכחו. כסבור שאינו שלו. נפקא ממשךך ולא בשדה חברו
דלא הוה שכחה: ורבנן. משמע שדה חברו

אבי פאני. כל שהוא בתוך הקפה היחיד של
ירושלים קרוי בי פאני. ולי נראה שהוא לשון
הבישה כמו ששקרו ציגולא של עיר, כמו חמור
ובית פאני (נ"מ ע"ט.) בשטרידור"א בית ראש של
אפסר קורין כן והקרה עליהן. כלומר על מה
ששאל מהם שם ואמרו לו ההלכה הלך לעירו
והורה לעשות כדרך שהיה מורה בתחלה, דהיינו
ליה ממרא על פייהם: הפקום. המיקוד למשפט.
והוא לשכת הגזית: דפיסי טעיהו כמה. לבי
פאני. דאיצטרך לאשמעינן דפטר משום
טעמא דחזין לב"ד: דלמא הנה דאיבא גזאי
בזמיה סבירא להו. והתבא תימי לו חיובא
דאיצטרך קרא למפטריה: שורה. זה סנהדרין
שיושבת בטבריה של א"י: אמן פהרה. שפעשהו
כחצי לבנה עגלה בשורת ושיבתו כד שיהו בלן
רואין זה את זה: המנון כשעור מנון. שני חלקים
מימי ואחד ימין. ואם כאן צריך שישיחי שלישי: על
עיר. על ירושלים: תניא כרבי יוסף. דאמר רבי
אליעזר בן יעקב בלחוד סנהדרין כתיב: פתני. דליתין
פרט לטמון רבי יהודה היא: בשדה. ושכחת עמר
בשדה, לרבי יהודה משמע בשדה על פני
השדה, ולרבנן משמע בתוך השדה: התם
מעניניה דקרא. צריכין למיררשה, והכא
מעניניה דקרא תררוש ליה. גבי חלל כתיב כי
ימצא חלל, כל היקא דמתשכח ואפי' טמון.
הלקר על קרחה כי אקא באדמה למעטי טמון
בא לתרוש ביה על פני האדמה. דאי לרבינו
לא איצטרך: אף שכחה בגלוי. והנה ממעט טמון
ממשמעוהא אי לאו דהדר רבייה.

תניתוה

למדית עגלה, ור' אליעזר בן יעקב היא? אמר ליה אביי: לא, דלמא להוסיף על העיר ועל העורות, פדתנן: אין מוסיפין על העיר ועל
העורות אלא בבית דין של שבועים ואחד. תניא פוותיה דרב יוסף מצאן אבית פני והמרה עליהן, בגון שצאו למדידת עגלה או להוסיף
על העיר ועל העורות, יכול תהא המראתו המראת? תלמוד לומר: "וקמת ועלית", מלמד שהמקום גורם: נמצא טמון בגל או תלוי
באילן: לימא, מותניתין ר' יהודה היא ולא רבנן. דתניא "ושכחת עמר בשדה" פרט לטמון, דברי ר' יהודה. וחקמים אומרים: "בשדה"
לרבות את הטמון. אמר רב: אפילו תימא, רבנן. הכא מעניניה דקרא, התם מעניניה דקרא. דכתיב "כי ימצא חלל" היכא דמשפת,
"באדמה" פרט לטמון. והתם מעניניה דקרא, דכתיב: "כי תקצר קצירך בשדה ושכחת עמר" שכחה דומיא דקציר, מה קציר בגלוי אף
שכחה בגלוי, כתב רחמנא "בשדה" לרבות את הטמון. לר' יהודה נמי, תיפוס ליה משכחה דומיא דקציר, אין הכי נמי, ואלא "בשדה",
למה ליה מיפעי ליה לרבות שכחת קמה. ורבנן, שכחת קמה מנא להו? נפקא להו מ"כי תקצר קצירך בשדה". ור' יהודה מיפעי ליה
ל ר' אבהו ר' אלעזר, דאמר ר' אבהו אמר ר' אלעזר: פרט לשצפו עומרין לתוך שדה חברו. ורבנן, מ"בשדה" "בשדה". ור' יהודה
"בשדה" "בשדה" לא משמע ליה בעי ר' יומיה: צפו עומרין לתוך שדה, מהו? אור שדה בשדה דמי, או לאו בשדה דמי? אמר ליה
רב כהנא לרב פפי, ואמרי לה רב כהנא לרב יבדי: תפשוט ליה מדרבי אבהו אמר ר' אלעזר, דאמר: פרט לשצפו עומרין לתוך שדה
חברו. חברו אין לתוך שדה לא ולמשעמך לתוך שדה חברו, צפו אין, מונחין לא? והא בעינן "בשדה" ולכא! אלא לתוך שדה
חברו ואפילו מונחין, והאי דקאמר צפו, דלא משפחת לה אלא בצפו. תא שמע: עומר שהחזיק בו להוליכו לעיר, והניחו על גבי חברו
ושכחו, התחתון שכחה, והעליון אינו שכחה. ר' שמעון בן יהודה אומר משום ר' שמעון: שניהם אינן שכחה, התחתון מפני שהוא
טמון, והעליון מפני שהוא צף. עד כאן לא פליגי אלא בתחתון, אבל בעליון דברי הכל לא הווי שכחה. שאני התם, כיון דאחזיק ביה,
זכה ביה. אי הכי, מאי איריא על גבי חברו? אפילו בשדה נמי! אין הכי נמי, והאי דקתני "על גבי חברו", משום תחתון, והא "מפני
שהוא צף" קאמר! אימא: "מפני שהוא צף". אמר אביי: הריני כגון עזאי בשוקי סבריא. אמר ליה ההוא מדרבנן לאבוי: שני חללים
זה על גבי זה, מהיכן הוא מודד? מין כמינו תוי טמון, ומין כמינו לא תוי צף, ומעליון מודד. או דלמא מין כמינו תוי צף, ומין כמינו
לא תוי טמון, ומתחתון מודד. או דלמא מין כמינו תוי טמון, ומין כמינו תוי צף, ולא מתחתון מודד ולא מעליון מודד? אמר ליה,
תניתוה:

ו"ו לא משמע ליה. (מאי קאמר רחמנא המיוחדין
שבשופטיך). אלא מעתה "ויצאו" שנים, ו"מדרו" שנים,
לר' יהודה הרי כאן תשעה, לר' שמעון הרי כאן
שבעה! והוא מיפעי ליה לכתניא: "ויצאו" הן ולא
שלוהיהן, "ומדרו" שאפילו נמצא בעליל לעיר היו
מודרין, שמוצוה לעסוק במדידה. מתניתין, דלא כרבי
אליעזר בן יעקב, דתניא: רבי אליעזר בן יעקב אומר:
"ומניד" זו סנהדרין, "שפטיד" זה מלך וכהן גדול.
מלך דכתיב: "מלך במשפט עמיד ארץ", כהן גדול
דכתיב: וכתב אל הפהנים הלויים ואל השפט אשר
יהוה וגו'. איבעיא להו, ר' אליעזר בן יעקב במלך וכהן
גדול הוא דפליגי, אבל בסנהדרין אי כר' יהודה אי
כר' שמעון סבירא ליה, או דלמא בסנהדרין נמי פליגי.
עד דאיבא פולח סנהדרין? אמר רב יוסף: תא שמע,
מצאון וכן ממרא אבי פני והמרה עליהן, יכול תהא
המראתו המראת? תלמוד לומר: "וקמת ועלית אל
המקום" מלמד שהמקום גורם. דנפוק כהו? אילימא
דנפוק מקצתו, דלמא הנה דאיבא גזאי, פוותיה סבירא
להו? אלא פשוטא דנפוק פולחו, ולמאי? אי לדבר
הרשות, מי מצו נפקין? והכתיב: "שרדך אגן הספר
אל יחסר המנוג" שאם נצרך אחד מהם לצאת, אם
יש שם עשירים ושלושה כנגד סנהדרין קטנה יוצא, ואם
לאו אינו יוצא. אלא פשוטא לדבר מצוה, למאי, לאו

למדית עגלה, ור' אליעזר בן יעקב היא? אמר ליה אביי: לא, דלמא להוסיף על העיר ועל העורות, פדתנן: אין מוסיפין על העיר ועל
העורות אלא בבית דין של שבועים ואחד. תניא פוותיה דרב יוסף מצאן אבית פני והמרה עליהן, בגון שצאו למדידת עגלה או להוסיף
על העיר ועל העורות, יכול תהא המראתו המראת? תלמוד לומר: "וקמת ועלית", מלמד שהמקום גורם: נמצא טמון בגל או תלוי
באילן: לימא, מותניתין ר' יהודה היא ולא רבנן. דתניא "ושכחת עמר בשדה" פרט לטמון, דברי ר' יהודה. וחקמים אומרים: "בשדה"
לרבות את הטמון. אמר רב: אפילו תימא, רבנן. הכא מעניניה דקרא, התם מעניניה דקרא. דכתיב "כי ימצא חלל" היכא דמשפת,
"באדמה" פרט לטמון. והתם מעניניה דקרא, דכתיב: "כי תקצר קצירך בשדה ושכחת עמר" שכחה דומיא דקציר, מה קציר בגלוי אף
שכחה בגלוי, כתב רחמנא "בשדה" לרבות את הטמון. לר' יהודה נמי, תיפוס ליה משכחה דומיא דקציר, אין הכי נמי, ואלא "בשדה",
למה ליה מיפעי ליה לרבות שכחת קמה. ורבנן, שכחת קמה מנא להו? נפקא להו מ"כי תקצר קצירך בשדה". ור' יהודה מיפעי ליה
ל ר' אבהו ר' אלעזר, דאמר ר' אבהו אמר ר' אלעזר: פרט לשצפו עומרין לתוך שדה חברו. ורבנן, מ"בשדה" "בשדה". ור' יהודה
"בשדה" "בשדה" לא משמע ליה בעי ר' יומיה: צפו עומרין לתוך שדה, מהו? אור שדה בשדה דמי, או לאו בשדה דמי? אמר ליה
רב כהנא לרב פפי, ואמרי לה רב כהנא לרב יבדי: תפשוט ליה מדרבי אבהו אמר ר' אלעזר, דאמר: פרט לשצפו עומרין לתוך שדה
חברו. חברו אין לתוך שדה לא ולמשעמך לתוך שדה חברו, צפו אין, מונחין לא? והא בעינן "בשדה" ולכא! אלא לתוך שדה
חברו ואפילו מונחין, והאי דקאמר צפו, דלא משפחת לה אלא בצפו. תא שמע: עומר שהחזיק בו להוליכו לעיר, והניחו על גבי חברו
ושכחו, התחתון שכחה, והעליון אינו שכחה. ר' שמעון בן יהודה אומר משום ר' שמעון: שניהם אינן שכחה, התחתון מפני שהוא
טמון, והעליון מפני שהוא צף. עד כאן לא פליגי אלא בתחתון, אבל בעליון דברי הכל לא הווי שכחה. שאני התם, כיון דאחזיק ביה,
זכה ביה. אי הכי, מאי איריא על גבי חברו? אפילו בשדה נמי! אין הכי נמי, והאי דקתני "על גבי חברו", משום תחתון, והא "מפני
שהוא צף" קאמר! אימא: "מפני שהוא צף". אמר אביי: הריני כגון עזאי בשוקי סבריא. אמר ליה ההוא מדרבנן לאבוי: שני חללים
זה על גבי זה, מהיכן הוא מודד? מין כמינו תוי טמון, ומין כמינו לא תוי צף, ומעליון מודד. או דלמא מין כמינו תוי צף, ומין כמינו
לא תוי טמון, ומתחתון מודד. או דלמא מין כמינו תוי טמון, ומין כמינו תוי צף, ולא מתחתון מודד ולא מעליון מודד? אמר ליה,
תניתוה:

סוטה. פרק תשיעי - עגלה ערופה דף מה עמוד ב

רש"י

1 תניתוח. לחדא מנייהו דפלוגתא היא בטמון, אבל צף לא פשט לה מנה דהא אוקמנא
 2 טעמא דעליון משום דאחזיק ביה הוא וצף לא ידעין מאי הוי עגלה: קבריה. רבנן דבי
 3 מדרשא דביעו דלמיפשט מנה דפלוגתא בטמון דמין במינה הוא. דהני תנאי אפילו תנא קמא
 4 דאמר תחתון שכהן בר' יהודה סבירא ליה דאמר בשדה פרט לטמון, וטעמא משום דמין
 5 במינו לא הוי טמון: חלל. לא מקרי אלא כבלי
 6 ברזל בעין חרב: כבלי. ואפלו מפרפר צף וטמון
 7 ותלוי: ויפול באשפה. דלא הוי צף ולא טמון ולא
 8 תלוי ואפלו הכי אין עורפין דחלל קבעי, אלמא
 9 קרא בדכתיב בעית: חלל יתרא כתיב. הקרובים
 10 אל החלל ועוד חללים טובא למדרש חלל דוקא
 11 ולא חנוק: פרט למצוי. תדיר, גזון ספר או עיר
 12 שרובה עובדי כוכבים: קמ"ל בדתנאי כו'. והכי
 13 קאמר, נמצא סמוך לעיר שאין בה ב"ד, אין
 14 מודדין לה אלא לעיר שיש בה ב"ד מודדין, איזו
 15 היא עיר שיש בה ב"ד קרובה לו, ואי לא הדר
 16 תנאי הוה אמנא אין מודדין בבל: ת"ל ולקחו
 17 וקני העיר מכל מקום. דהאי העיר קרא יתרא
 18 והיא למכתב וקניה עולת בקר: הקרובה אל
 19 החלל ולקחו וקניה עולת בקר: פתני. מכון.
 20 מצמצם, שאין זו קרובה לו מזו אפילו במלא חוט:
 21 ואין ירושלים כו'. מפרש טעמא בגמי: מוליכין
 22 הראש אצל חנוק. בגמי מפרש למאי חלכתא
 23 מוליכין: גמי'. אפשר לצמצם. אפשר לכוון
 24 המדה ואמת מדדו שאין זו קרובה לו מזו כלל
 25 והיו להו שתימן קרובות: וקסבר. נמי קרובה
 26 דכתיב בקרא אפלו קרובות במשמע כמו ובהמה

27 רבה ויזק מ, דאס"ד אי אפשר לצמצם אין כאן קרובה אלא אחת ואין הוא דלא ידעין הי
 28 מנייהו, והנה ליה למימר יביאו עגלה בשתפחות ותנו אם שלנו קרובה חללקם תנא קניו לנו
 29 ואם עירכם קרובה חלקנו תנא קניו לכם: אילימא לענין מידה. קאמר יביאו הראש אצל
 30 חנוק, דמקום שנמצא חנוק שם צריך למדוד ויביאו הראש לקאן, והא מדקתני כו': קנה
 31 מקומו. לקברו שם, דוה אחד מ"י תנאים דהתנה
 32 יהושע בפרק מרובה וכו' דף פ"א: עקר מיתא כו'.
 33 הלכך עקר חלק מיקרי ומודדין מניה בדכתיב אל
 34 הערים אשר סביבות החלל: אתה גזי. אתה
 35 מראשי יצרת ראשי תחלה. דגזי לישנא דרישא
 36 כמו גזי נורד שער ראשך, תלשי וגלי ראשך
 37 אפלו תיבא אבא שאול. כו' עקבא סבירא ליה
 38 מ"ש דרבי אליעזר בן עקיבא דאמר מן הצואה
 39 הוא קרוי חלל: דכתיב אל צוארי חללי רשעים.
 40 והלכך ממנו מודדין בדכתיב אל החלל: פתני.
 41 נפסרו וקני ירושלים כו'. שאין עליהם אלא
 42 למדוד, בדכתיב וצאו וקניו ופספסו ומדדו
 43 ואע"פ שאינו איתן גשר. דלא כתיב ביה עובדי
 44 ולא נאמר אלא למעודה: בקופיין. כמון סכין גדולה
 45 מאחרת. ממול ערפה: מקומה אסור. לעולם:
 46 ויתר לרסוק שם פשתן. דוקא נקט עבודה
 47 שאינה בגופה של חרשע דמפרש בגמרא: לא
 48 בא לדינו ופספסוהו. בגמרא מפרש בלא מוונת,
 49 והינו ידעו לא שפכה לא נהרג על דינו
 50 שפספסוהו בלא מוונת והצריך ללססם את
 51 הבריות ועל ידיו כן נהרג: לא ראינוהו ותנחנוהו.
 52 יחיד בלא חבורה. והינו ועיניו לא ראו
 53 והכהנים

תניתוח: עומר שהחזיק בו להוליכו לעיר והניחו
 על גבי חבירו ושכחו, התחתון שכהן והעליון אינו
 שכהן. ר' שמעון בן יהודה אומר משום ר' שמעון:
 שניהן אינן שכהן, התחתון מפני שהוא טמון, והעליון
 מפני שהוא צף. סבריה, דהני תנאי בר' יהודה סבירא
 להו, דאמר: "בשדה" פרט לטמון, מאי לאו, בהא קא
 מיפלגי? דמר סבר מין במינו הוי טמון ומר סבר לא
 הוי טמון. לא, אי בר' יהודה סבירא להו, דכולי עלמא
 מין במינו הוי טמון. והכא בפלוגתא דרבי יהודה
 ורבנן קמיפלגי, דרבנן פרבנן, ור' שמעון בן יהודה פר'
 יהודה. אי הכי, מאי איריא על גבי חבירו? אפילו
 בעפר ובצורר נמי! אין הכי נמי, ולהודיעו כחו דרבי
 יהודה דאמר: אפילו מין במינו הוי טמון. תנו רבנן:
 "חלל" ולא חנוק, "חלל" ולא מפרפר, "באדמה" ולא
 טמון בגל, "נפל" ולא תלוי באילן, "בשדה" ולא צף
 על פני המים. ר' אלעזר אומר: כבולין, אם היה חלל,
 עורפין תנאי: אמר רבי יוסי בר יהודה, אמרו לו
 לר' אלעזר: אי אתה מודה שאם היה חנוק ומפול

19 באשפה שאין עורפין? אלמא "חלל" ולא חנוק. הכא נמי "באדמה" ולא טמון בגל, "נפל" ולא צף
 20 על גבי מים. ורבי אלעזר, "חלל" יתרא כתיב: נמצא סמוך לפסר או לעיר שרובה גזים כו': דכתיב: "פי ימצא" פרט למצוי: או
 21 לעיר שאין בה בית דין: דכתיב: "וקני העיר וליפא: אין מודדין אלא לעיר כו': פשיטא? ביון דתנא לעיר שאין בה בית דין, אגא
 22 ידענא דאין מודדין אלא לעיר שיש בה בית דין! הא קא משמע לן, דתנאי, מנין שאם נמצא סמוך לעיר שאין בה בית דין, אגא
 23 שפניחין אותה ומודדין לעיר שיש בה בית דין? תלמוד לומר: "ולקחו וקני העיר תהוא" מפל מקום: מתני' נמצא מכון בין
 24 שתי עירות, שתימן מביאות שתי עגלות, דברי ר' אלעזר. ואין ירושלים מביאה עגלה ערופה. נמצא ראשו במקום אחד וגופו
 25 במקום אחר, מוליכין הראש אצל חנוק, דברי ר' אלעזר. ר' עקיבא אומר: חנוק אצל הראש. מאן הוי מודדין? ר' אלעזר אומר:
 26 מטיבורו, ר' עקיבא אומר: מחוטמו, ר' אלעזר בן עקיבא אומר: ממקום שנעשה חלל, מצוארו: גמי' מאי טעמא דרבי אלעזר? קסבר
 27 אפשר לצמצם, ו"קרובה" ואפילו קרובות: ואין ירושלים מביאה עגלה ערופה: דאמר קרא: "לרשתה" וקסבר ירושלים לא נתחלקה
 28 לשבטים נמצא ראשו במקום במאי קמיפלגי? אילימא לענין מדידה קמיפלגי, הא מדקתני סיפא "מאן הוי מודדין", מפלל דרישא
 29 לא במדידה עסקינן! אמר ר' יצחק: ב"מת מצוה קנה מקומו" קמיפלגי, והכי קאמר: לקברו קנה מקומו, והכיבא דנמצא ראשו
 30 במקום אחד וגופו במקום אחר מוליכין הראש אצל חנוק, דברי ר' אלעזר. ר' עקיבא אומר: חנוק אצל הראש. במאי קמיפלגי? מר
 31 סבר: גופיה בדוכתיה נפיל, רישא דנאדי נפיל. ומר סבר רישא היבא דנפיל נפיל, גופא הוא דרתיט אזיל: מאן הוי מודדין? במאי
 32 קמיפלגי? מר סבר עיקר חיותא באפיה, ומר סבר עיקר חיותא במיבוריה לימא פי הני תנאי מתיבן תולד גוצר מראשו, וכן הוא
 33 אומר: "מפני אפי אתה גזי" ואומר "גזי נורד והשליכי" וגו'. אבא שאול אומר: מטיבורו, ומשלח שרשו אילך ואילך. אפילו תיבא
 34 אבא שאול, עד כאן לא קאמר אבא שאול אלא לענין יצירה, דכי מיתצר ולך, ממציעתיה מיתצר. אבל לענין חיותא, דכולי עלמא
 35 באפיה הוא, דכתיב: "כל אשר נשמת רוח חיים באפיו" וגו': ר' אלעזר בן עקיבא אומר: ממקום שנעשה חלל מצוארו: מאי טעמא
 36 דרבי אלעזר בן עקיבא? בדכתיב: "לתת אותה אל צוארי חללי רשעים": מתני' נפסרו וקני ירושלים והלכו להן. וקני אותה העיר
 37 מביאין עגלת בקר אשר לא משכה בעול, ואין המום פוסל בה, ומודדין אותה לנחל איתן. "איתן" במשמעו, קשה. אף על פי
 38 שאינו איתן, גשר. ועורפין אותה בקופיין מאחרת. ומקומה, אסור מלודע ומלעבוד. ומותר לרסוק שם פשתן ולקבר שם אבנים.
 39 וקני אותה העיר רוחצין את ידיהן במים במקום ערפה של עגלה, ואומרים "ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו" וכי
 40 על דעתינו עגלתה שוקני בית דין שופכי דמים הן? אלא שלא בא על ידינו ופספסוהו בלא כוון, ולא ראינוהו ותנחנוהו בלא לוייה.

ביאורים למסכת סוטה דף מה עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

58 שנינו במשנה, או לעיר שאין בה בית דין. מבארת הגמרא, שהטעם
 59 שאין מודדין לעיר שאין בה בית דין, הוא משום דבעינא - שיש
 60 צורך שיתקיים מה שנאמר בפרשה 'לקני העיר, וליבא.
 61 שנינו בסוף המשנה, אין מודדין אלא לעיר שיש בה בית דין כו'.
 62 מקשה הגמרא, פשיטא, בין דתנא כבר שאין מודדין לעיר שאין
 63 בה בית דין, אפאי דענא דאין מודדין אלא לעיר שיש בה בית
 64 דין. מתרצת הגמרא, אילו לא שנינו אלא שעיר שאין בה בית דין אין
 65 מודדין לה, היינו אומרים, שאם העיר הקרובה אל החלל אין בה בית
 66 דין, אין מביאים עגלה ערופה כלל, ובתוספת זו שבמשנה הא קא
 67 משמע לך, בדתניא - את הדין השני בברייתא, מנין שאם נמצא
 68 החלל כסוף לעיר שאין בה בית דין, שפניחין אותה ומודדין
 69 לעיר שיש בה בית דין, תלמוד לומר 'ולקחו וקני העיר ההיא'
 70 ומלת 'עיר' יתירה היא, שהיה יכול לומר ולקחו וקניה, ומן היתור אנו
 71 למדים שגם כשהעיר הקרובה היא בה בית דין, מכל מקום מביאה
 72 העיר הקרובה ביותר שיש בה בית דין.
 73 משנה. נמצא ההרוג כסוף בין שתי עירות בדיוק באותה מידת
 74 קרובה, שתיחן מביאות שתי עגלות, דברי רבי אליעזר. ואין
 75 וירושלים מביאה עגלה ערופה גם כשהיא העיר הקרובה אל החלל.
 76 נמצא ראשו של ההרוג במקום אחד לחוד, וגופו במקום אחר,
 77 מוליכין הראש אצל הגוף, דברי רבי אליעזר. רבי עקיבא אומר,
 78 מוליכין הגוף אצל הראש.
 79 מאן - מאיזה מקום בגוף היו מודדין, רבי אליעזר אומר, מודדין
 80 מטיבורו. רבי עקיבא אומר, מודדין מחוטמו. רבי אליעזר בן
 81 עקיבא אומר, מודדין במקום שנעשה בו חלל, דהיינו מצוארו.
 82 גמרא. אומרת הגמרא, מאי מעמא דרבי אליעזר במה שאמר שאם
 83 נמצא מכוון בין שתי עירות, שתיחן מביאות, קסבר, אפשר לצמצם
 84 - יש אפשרות לצמצם לדייק, שמה שנמצאו שתי העירות מכוונות
 85 במדה, אכן מדידה נכונה היא וקרובות הן במידה שוה, ואין אחת
 86 קרובה מחברתה אפילו במשהו, שאם נאמר שאי אפשר לצמצם,
 87 והמדידה שלנו אינה מדויקת, הרי זה ספק מי מהן הקרובה, ועל
 88 שתיחן להביא עגלה אחת בשותפות, ולהתנות, שאם היא אינה העיר
 89 הקרובה, הרי היא מקנה את חלקה בעגלה לעיר האחרת. ועוד סבר
 90 רבי אליעזר, שאף אמרה תורה 'קרובה' בלשון יחיד, אין קפידא
 91 שתהיה רק אחת שמביאה, אלא לאו דווקא הוא, ו'קרובה' ו'אפילו'
 92 קרובות.
 93 שנינו במשנה, ואין וירושלים מביאה עגלה ערופה. מבארת הגמרא
 94 את הטעם, דאמר קרא 'באדמה אשר ה' אלקיך נתן לך לרשתה'
 95 שמשמעו, שהוא מקום שעלה ונחלק בגורל, וקסבר התנא של
 96 המשנה וירושלים לא נתחלקה לשבטים לפי הגורל, אלא היא נחלת
 97 הכלל.
 98 שנינו במשנה, נמצא ראשו במקום אחד וגופו במקום אחר, מוליכין
 99 הראש אצל הגוף דברי רבי אליעזר, רבי עקיבא אומר הגוף אצל
 100 הראש כו'. שואלת הגמרא, רבי אליעזר ורבי עקיבא במאי קמפלגי
 101 - לענין מה נחלקו, אליבא לענין מדרה של העיר הקרובה
 102 קמפלגי, ומוליכין הראש אצל הגוף, היינו שמודדין מהגוף, הא
 103 מדרתני סיפא בהמשך המשנה שנחלקו תנאים מאן היו מודדין
 104 האם מטיבורו או מחוטמו או מצוארו, מכלל דרישא שעוסקת
 105 כשהראש והגוף היו בשני מקומות לא במדרה עסקינן, שהרי לענין
 106 מדידה ברור לנו לפי כל שיטה מהיכן מודדים.
 107 אמר רבי יצחק, רבי אליעזר ורבי עקיבא שבמשנה, אינם עוסקים
 108 במדידה עגלה ערופה, אלא במת מצוה קנה מקומו - בדין זה שמת
 109 מצוה שנמצא בשדה ששנה את מקומו לקוברו שם קמפלגי, והבי
 110 קאמר התנא של המשנה, הרוג זה שנמצא, לענין לקוברו, קנה
 111 מקומו שנמצא בו וקברים אותו שם, והיא דנמצא ראשו במקום
 112 אחד וגופו במקום אחר, מוליכין הראש אצל הגוף וקברים אותו
 113 במקום שנמצא הגוף, דברי רבי אליעזר, רבי עקיבא אומר,
 114 מוליכין הגוף אצל הראש וקברים אותו במקום שנמצא הראש.

1 הניתוח - יש לפשוט חלק מספק זה מן הברייתא שהוזכרה לעיל
 2 בסוגיא, ששנינו בה, עומר שהחזיק בו להוליכו לעיר והניחו על
 3 גבי עומר הקירו ושבחו, התחתון שכחה והעליון אינו שכחה. רבי
 4 שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון, שניחן אינן שכחה,
 5 התחתון מפני שהוא טמון, והעליון מפני שהוא צה. ומבאר
 6 הגמרא את הראיה מן הברייתא, סברה - סברו בני בית המדרש,
 7 דהני תנאי שבברייתא שנחלקו בדין העומר התחתון, ואף מי
 8 שמחייב בו בשכחה ברבי יהודה סבריא להו, דאמר, 'בשדה' פרט
 9 למטון שאין נוהג בו דין שכחה, ולמרות כך מחייב תנא קמא את
 10 העומר התחתון בדין שכחה. מאי לאו ביהא קא מיפלגי תנא קמא
 11 ורבי שמעון בן יהודה, דמר - רבי שמעון בן יהודה שפטר סבר,
 12 שגם כשההטמנה היא באופן של מין במינו כמו בעניינו שהעומר
 13 התחתון נטמן תחת העומר העליון שהוא מינו, הוי בכך מטון ואינו
 14 נוהג בו דין שכחה. ומר - תנא קמא שמחייב סבר, שכשההטמנה
 15 היא באופן של מין במינו, אין העליון חשוב כהפסק, ולכן לא הוי
 16 מטון ונוהג בו דין שכחה. נמצא אם כך, שהשאלה ששאלו את אביי,
 17 האם סברת מין במינו נכונה היא לענין שלא יקרא טמון או לא,
 18 נחלקו בכך תנא קמא ורבי שמעון בן יהודה.
 19 דוחה הגמרא, לא, אין לפשוט מברייתא זו, ולא בכך נחלקו תנא קמא
 20 ורבי שמעון, אלא אי ברבי יהודה היה סברא להו שפטר בעומר
 21 טמון, דכילי עלמא היו אומרים שגם כשההטמנה היא באופן של מין
 22 במינו הוי מטון ולא היה חל עליו דין שכחה. וקא בברייתא זו,
 23 הכמים ורבי שמעון בן יהודה בפלוגתא דרבי יהודה ורבנן
 24 קמפלגי, דרבנן שאמרו שיש לתחתון דין שכחה סוברים דרבנן
 25 שמחייבים את העומר הטמון. ורבי שמעון בן יהודה שאמר שאין
 26 לתחתון דין שכחה סבר ברבי יהודה שפטר את העומר הטמון.
 27 מקשה הגמרא, אי הוי שרבנן שבברייתא מחייבים בדין שכחה בכל
 28 עומר טמון, מאי אידיא שנקטה הברייתא את המחלוקת באופן
 29 שהניח את העומר על גבי עומר הקירו שבכך יש מקום לומר שאין
 30 לתחתון דין טמון משום שההטמנה היא במינו, הרי לדברך אפילו
 31 אם טמנו ממש בעפר וכו' וכו' נמי מחייבים רבנן. מתרצת הגמרא,
 32 אין הכי נמי יכלה הברייתא לנקוט את המחלוקת גם כשטמנו בעפר
 33 או בצרור, ול'הודיעך בזה דרבי יהודה דאמר אפילו מין במינו הוי
 34 מטון ואין נוהג בו דין שכחה, נקטה הברייתא את המחלוקת כשנטמן
 35 תחת עומר חברו.
 36 תנו רבנן, נאמר בפסוק שנמצא 'חלל' שמשמעו הרוג בכלי ברזל,
 37 ולא כשנמצא חנוק, וכמו בן 'חלל' שמשמעו שכבר הרוג ולא
 38 כשנמצא מפרפר, נאמר 'באדמה' ולא כשנמצא מטון בגלל. נאמר
 39 'נופל' ולא כשנמצא תלוי באילן, נאמר 'בשדה' ולא כשנמצא צה
 40 על פני המים. רבי אליעזר אומר, קבולין - בכל מצב שנמצא, בין
 41 אם הוא מפרפר או טמון או תלוי או צה, אם היה חלל - הרוג במכת
 42 חרב עורפין.
 43 תניא, אמר רבי יוסי בר יהודה, אמרו לו חכמים לרבי אלעזר,
 44 אי אתה מודה שאם היה חנוק ומושל באשפתה, שאין עורפין
 45 עליו, שכוין שלא הוכה במכת חרב, אין זה קרוי חלל, אלמא גם
 46 לדברך דורשים 'חלל' ולא חנוק, הא נמי תדרוש 'באדמה' ולא
 47 מטון בגלל, 'נופל' ולא תלוי באילן, 'בשדה' ולא צה על גבי מים,
 48 ומדוע בדרשות אלו אתה חלוק עלינו. אומרת הגמרא, ורבין אלעזר
 49 שדורש שר את 'חלל' ולא את יתר הדרשות, טעמו הוא כי 'חלל'
 50 ו'תניא קתיב בפרשה זו פעמים רבות, ומן היתור הוא דורש למעט
 51 חנוק, אבל הפסוקים האחרים אינם מיותרים, ומן המשמעות עצמה
 52 לא משמע לו למעט.
 53 שנינו במשנה, נמצא סמוך לפסר או לעיר שרובה עובדי כוכבים
 54 כו', מבארת הגמרא את הטעם שבשני אלו לא היו עורפין, דברתי
 55 'כי נמצא חלל' שמשמע שנמצא דבר שאינו רגיל, פרט למציא -
 56 לדבר שהוא רגיל שימצא, ובעיר הסמוכה לספר וכן ברובה עובדי
 57 כוכבים, מצוי הדבר שיהיו חללים.

ביאורים למסכת סוטה דף מו עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

58 השנים פסולות בהם, אף עבודה לא תפסול בהם, וכיון שאין כאן קל
59 וחומר, אין צורך למעט אותם מ'בה', ובהכרח בא למעט פרה משאר
60 עבודות שאינם עול, ומדוע אמר רב שאף שאר עבודות פוסלות
61 בפרה. מתרצת הגמרא. אמר קדשים מי ליכא דפסלי בהו שנים
62 - וכי לא מצאנו קדשים שפוסלים בהם שנים, וכיון שיש קדשים
63 שפוסלים בהם שנים, כגון פסח וחטאת שנאמר בהם 'בן שנתו, כי
64 איצטריד קרא שנאמר בעגלה 'בה', להנה קדשים דפסלה בהו
65 שנים שבהם ניתן ללמוד בקל וחומר מעגלה שתפסול בהם עבודה,
66 הואיל ואין בהם פירכא זו של פסול שנים, ולכך ניתן לומר ש'בה'
67 זה ממעט רק קדשים ולא פרה.
68 מקשה הגמרא, וקדשים, מה דלא פסלה בהו עבודה, וכי מהכא
69 נפקא מהמיעוט 'בה', הרי מהתם נפקא, ממה שנאמר בפרשת
70 מומין, "עזרת או שבור או חרוץ או יבלת או גרב או זלפת לא
71 תקריבו אלה לה", ומהמלה 'אלה' מדוייק, שרק אלה שהם מומין
72 אי אתה מקריב, אבל אתה מקריב קדשים שנעבדה בהו עבודה,
73 ואין צריך ללמוד זאת מ'בה', ושוב יקשה, שבהכרח נדרוש מ'בה'
74 שאין שאר עבודות פוסלות בפרה, וקשה על דברי רב. מתרצת
75 הגמרא, אף שכבר נאמר 'לא תקריבו אלה', עדיין איצטריד למעט
76 זאת מ'בה', שאילו נאמר רק 'לא תקריבו אלה', ספקא דעתך
77 אמניא, שמה שאין עבודה פוסלת בקדשים, הני מילי היכא דעבד
78 בהו עבודת היתר, אבל עבד בהם עבודת איסור כגון שעבד בהם
79 בשבת, או שחרש בכלאים של שור וחומר, אימא ליתסרו להקרבא,
80 לכך צריכא למעט זאת גם מ'בה'.
81 מקשה הגמרא, והא נמי כשעבד בהם עבודת איסור, הרי מהכא
82 נפקא, שנאמר בפרשת מומין פסוק נוסף, "ומידי בן נבר לא תקריבו
83 את לחם אלהיכם מכל אלה", וגם כאן מדוייק מהמלה 'אלה', שרק
84 אלה שהם מומין אי אתה מקריב, אבל אתה מקריב קדשים
85 שנעבדה בהו עבודה, וכיון שנאמרו שני פסוקים, ודאי יש לדרוש
86 את השני לעבודת איסור, ושוב אין צורך ללמוד זאת מ'בה'
87 שבעגלה, ובהכרח נדרוש מ'בה' שאין שאר עבודות פוסלות בפרה,
88 ושוב יקשה על דברי רב. מתרצת הגמרא, אף שנאמרו שני פסוקים
89 בפרשת מומין, עדיין איצטריד למעט זאת מ'בה', שאילו לא נאמרו
90 אלא פסוקים אלו. ספקא דעתך אמניא, שמה שאין עבודה פוסלת
91 בקדשים, בין עבודת היתר ובין עבודת איסור, הני מילי היכא דעבד
92 בהו פשהו חולין, אבל אם עבד בהו פשהו קדשים, אימא ליתסרו
93 בכך מהקרבא, לכך צריכא למעט זאת גם מ'בה' שבעגלה, ולענין זה
94 נדרש 'בה', ולא למעט פרה, וכדברי רב שלמדים מעגלה לפסול גם
95 שאר עבודות בפרה.
96 גופא, אמר רב יהודה אמר רב, הניח עליה - על פרה אדומה
97 עורה - אגודה של שקין, פסולה משום מלאכה, וחילוק יש בין פרה
98 לעגלה, שלענין פרה די בעליית המשא עליה כדי לפסולה, שכן
99 כתוב בה 'אשר לא עלה עליה, ובעגלה אינה נפסלת במלאכת משא
100 עד שתמשוך את המשא מעט, שכן כתוב בה 'אשר לא משכה'.
101 מקשה הגמרא מברייתא, על דברי רב שחילק בין פרה לעגלה,
102 מיתניב, נאמר בפרה 'אשר לא עלה עליה עול', אין לי שפסול בה
103 אלא עול, שאר עבודות מנין שפוסלות בפרה, אמרת, קל וחומר
104 הוא, ומה עגלה שקלה היא בכך שאין מום פוסל בה, שאר
105 עבודות פוסלות בה שכן כתוב בה 'אשר לא עובד בה', פרה
106 שתמורה היא בכך שמום פוסל בה שכן כתוב בה 'אשר אין בה
107 מום, אינו דין ששאר עבודות פוסלין בה. ואם נפשך לומר שאין
108 זה קל וחומר, יש ללמוד זאת מגזרה שוה, נאמר כאן בפרה 'אשר
109 לא עלה עליה עול', ונאמר להלן בעגלה 'אשר לא משכה בעול'
110 מה להלן בעגלה שאר עבודות פוסלות בה, אף כאן בפרה שאר
111 עבודות פוסלות בה.
112 ומבאר הגמרא תחילה את דברי הברייתא, ואחר כך תקשה ממנה
113 את הקושיא. שואלת הגמרא, מאי א'ם נפשך לומר' שאמרה
114 הברייתא, שפירושו שאם תאמר שאין ללמוד זאת מקל וחומר, מדוע

1 והכהנים אומרים, 'כפר לעמך ישראל אשר פדית [ה'] ואל תתן
2 דם נקי בקרב עמך ישראל', ואף שהפסוק מסיים 'ונכפר להם הדם',
3 לא היו צריכין לומר 'ונכפר להם הדם', שאין זה בכלל האמירה.
4 אלא דוח הוקדש מבשרתן ואומרת בתורה, אימתי שתעששו ככה
5 הדם מתכפר להם.
6 נמרא, שנינו במשנה שאין המום פוסל בעגלה. מקשה הגמרא, ויהא
7 מום פוסל בעגלה מקל וחומר, ומה פרה אדומה שאין השנים
8 פוסלות בה שהרי אין שיעור לשנותיה, מום פוסל בה שהרי נאמר
9 בה 'אשר אין בה מום', עגלה ששנים פוסלות בה שהרי אין קרויה
10 עגלה אלא עד בת שנה, אינו דין שיהא מום פוסל בה. מתרצת
11 הגמרא, שאני התם לענין מום שחלוקה בו עגלה מפרה, דאמר קרא
12 בפרה, 'אשר אין בה מום', ומלת 'בה' באה למעט, דווקא בה מום
13 פוסל ואין מום פוסל בעגלה והמיעוט מוציא מסברת הקל וחומר.
14 מקשה הגמרא, אלא מעתה שבה' משמע מיעוט, לא יהו ששאר
15 עבודות מלבד עלה עליה על פוסלות בה - בפרה, אלקה אמר
16 רבי יהודה אמר רב, הניח עליה - על פרה אדומה עורה - אגודה
17 של שקין פסולה משום מלאכה, וחילוק יש בין פרה לעגלה, שלענין
18 פרה די בעליית המשא עליה כדי לפסולה, שכן כתוב בה 'אשר לא
19 עלה עליה, ובעגלה אינה נפסלת במלאכת משא עד שתמשוך את
20 המשא מעט, שכן כתוב בה 'אשר לא משכה', הרי שלענין זה שוה
21 פרה לעגלה, ששלאכת משא פוסלת בה, אף שלא נאמר בה אלא
22 עול, אלא משום שלמדים פרה בקל וחומר מעגלה כדלקמן
23 בברייתא, ולדברך שאמרת ש'בה' שבפרה מוציא מקל וחומר
24 לעגלה, נאמר גם ש'בה' שבעגלה שנאמר בה 'אשר לא עובד בה',
25 יוציא מן הקל וחומר לפרה, ונאמר שדווקא 'בה' בעגלה שאר
26 עבודות פוסלות, אבל בפרה שאר נאמר בה אלא עול, לא תפסולנה
27 בה שאר עבודות.
28 מתרצת הגמרא, שאני פרה שמה ששאר עבודות פוסלות בה, אינו
29 משום שלמדים מקל וחומר, אלא משום דילפינן בגזרה שוה 'עול'
30 'עול' פרה מעגלה, שכשם שעגלה שאר עבודות פוסלות בה, כך
31 פרה שאר עבודות פוסלות בה, וכיון שמלה זו מופנית לגזרה שוה,
32 הרי הוא כאילו מפורש בה ששאר עבודות פוסלות בה, והמיעוט של
33 'בה' שבעגלה, בהכרח נדרשנו לדבר אחר. מקשה הגמרא, אם כך,
34 עגלה נמי מדוע אין המום פוסל בה, תיתי גם היא בגזרה שוה 'עול'
35 'עול' מפרה, ונאמר שכשם שהמום פוסל בפרה, כך יפסול בעגלה.
36 מתרצת הגמרא, אי אפשר ללמוד מגזרה שוה זו לענין מום, כי הא
37 מיעוט רקמשה בפרה 'בה', לומר שאף המום פוסל אלא בה ולא
38 בעגלה. מקשה הגמרא, אם כך, מדוע לענין שאר עבודות בפרה
39 אמרת שלמדים מגזרה שוה לפסול שאר עבודות, הרי בעגלה נמי
40 קתיב 'בה', ונאמר שאין ללמוד גזרה שוה לענין שאר עבודות, כיון
41 שמיעטה תורה בעגלה לומר שרק בה שאר עבודות פוסלות ולא
42 בפרה.
43 מתרצת הגמרא, והוא - המיעוט 'בה' שממעט שדווקא בעגלה
44 פוסלות שאר עבודות ולא בדבר אחר לא מפרה ממעט אותם, אלא
45 מיכני ליה למעוטי קדשים דלא פסלה בהו עבודה, שלולא
46 מיעוט זה, ספקא דעתך אמניא לית קדשים בקל וחומר מעגלה
47 שתפסול בהם עבודה, ומה עגלה שקלה היא בכך שאין מום פוסל בה,
48 עבודה פוסלת בה, קדשים שחומרים הם שמום פוסלת בה, אינו
49 דין שנעבדה פוסלת בה, ולכך הוצרך הכתוב לומר בעגלה 'בה',
50 לומר שרק בעגלה פוסלת עבודה ולא בקדשים, אבל פרה לא
51 נתמעטה מכאן, ולמדה מגזרה שוה מעגלה שאף שאר עבודות
52 פוסלות בה.
53 מקשה הגמרא, כיצד אמרת ש'בה' שבעגלה הוצרך למעט שאין
54 עבודה פוסלת בקדשים, כדי שלא נלמד אותם בקל וחומר מעגלה,
55 הרי איכא למיפרך על הקל וחומר, מה לעגלה שלכך פוסלת בה
56 עבודה, שחמורה היא בכך ששן שנים פוסלות בה, שהרי אינה
57 קרויה עגלה אלא בת שנתה, אבל קדשים שקלים הם בכך שאין

סוטה. פרק תשיעי - עגלה ערופה דף מו עמוד א

רש"י

1 והכהנים אומרים. בכתבי לעיל נגשו הכהנים בני לוי ולא פרש על מה הם נגשים ולא
2 היו צריכים לומר ונכפר להם היום. כלומר ונכפר דכתיב בקרא לאו אנונו ואמרו קאי
3 שיהא אף זה בכלל אמירה, אלא מלקח באנפי נפשיה היא. שרוח הקודש בשר את
4 ישראל ע"י משה רבינו לכשיעשו בן ונכפר להם היום. גמ' עגלה בת שנתה היא ואם
5 עברה שנתה פסולה, דכל מקום שנאמר בתורה
6 עגל סתם בן שנה הוא. דלית מיעוט ונכש בני
7 שנה; פרה ארמית. אין שער לשנותיה; מום
8 פוסל בה. דכתיב בפרה אדמה אין בה מום
9 (ממקד יט: גה. מעוט: אלא מעתה. דכל היכא
10 דכתב בה מעטא הוא ולא גמרינו מניה בקל
11 וחמרה; לא יהו שאר עבודות פסולות. פרה
12 דהא על בלבד כתיב בה אלא דגמר לה בקי
13 מעגלה דכתיב (והיט טו) אשר לא עבד בה כל
14 עבודות במשמע, ואי בה מעטא לא נגמר מניה
15 אלמה אמר רב יהודה הניח. על פרה עודה של
16 שקין אנדה של שקין פסולה ואע"ג דלאו על
17 הוא ובגליה לחודיה מיפסלא דכתיב בפרה
18 אלא מעטא על האמורה בה אשר לא עגלה,
19 בעגלה לחודה ואפלו שלא משכה; ובגגלה עד
20 שתמשך. שתטלטל המשא מעט. דבעגלה כתיב
21 אשר לא משכה, ולקמן פריך ביון דשאר
22 עבודות בפרה לא כתיב; ומעגלה ילפינו אמאי
23 מיפסל בעגלה לחודה דשאר משאוי שאינו על
24 ממש. מימי שמע מנה דגמר פרה מעגלה בקי
25 בשאר עבודות ואע"ג דכתיב בה מעוטא: שאני
26 פרה דילפינו על על. ובין דגורה שנה מפנה
27 היא הוה ליה כמאן דכתיב בגופה; ומעוטא דבה
28 דרש ליה לדרשא אחרינא כדלקמן: עגלה נמי
29 תיתי על על מפרה. למוט: למעוטי קדשים דלא
30 פסלה בהו עבודה. מהקדמה, אבל פרה לא

31 ממעטא דאתא מגיש: מי ליבא דפסלי בהו שנים. והרי פסח וחסאת דכתיב בהו בני
32 שנתן וכי איצטרך בה למעטיניהו מפסול עבודה להכי איצטרך, דאי לא למעטיניהו הו
33 גמרי בקל וחמר מעגלה: שנעבדה בהו עבודה. גרסי: עבודת אסור. כגון בשבת או פלאים
34 בשרה תחמו: עבודת אסור נמי פסאי. קרא דתרי קראי כתיבי, על פרה דתרי
35 שנה עבודות אסור: על. גבי פרה תנינא:
36 שאר עבודות פסולות בה. דכתיב אשר לא עבד
37 בה; ואם נפשך לומר. ואם יש לך להשיב על
38 קי' והו. צא ולמד בגיש' נאמר קאן על כו: מאי
39 אם נפשך לומר. מאי הוה לך למיפרך דשקבא
40 תנא לאורחיה וליף בגורה שנה; נאמר קאן כו.
41 והאי על יתרא הוא. דהא אכל בשאר עבודות
42 הוא; ומפסוק שבאת. לא תנא קתני זה אלא
43 תיובתיה קא מפרש ואזיל נגמרא דקא מותיב
44 לרב יהודה דאמר לעיל שאר משאות פוסל
45 בפרה בעגלה בעלמא, והא ביון דשאר משאוי
46 בפרה לא כתיב ומעגלה ילף לה בגורה שנה,
47 וממקום שבאת משם יש לך ללמד נמי דמה
48 עגלה עד שתמשוך אף פרה אקראי בעלמא
49 דילפינו מעגלה עד שתמשוך: ת"ל אשר לא
50 עגלה עליה על מ"ם. דרש ליה בלא על מדלא
51 כתיב אשר לא עגלה על עליה. והוה דרש כתיב
52 על לדרשא כדדרשינא ואזיל: א"כ כו' שלא
53 בשעת עבודה. ואפלו הניחו עליה להקל משא
54 מקדו ולא למשוח: אלא בשעת עבודה. כלומר
55 שעבודה זו לצורך היא, אבל אקראי בעלמא
56 שהניח שק עליה ולא להוליכו אלא אקרי
57 ואותיב לא פסלה; משיבת על. לפסול בעגלה;
58 שאינו עושה פירות. עגלה בת שנתה לא ילדה;
59 במקום שאין עושה פירות. נחל איתן קשה: שלא
60 תניחווהו. שחברגדה

איתן

22 מהכא נפקא? מהתם נפקא! "עורת או שבור או חרוץ או יבלת או גרב או ילפת לא תקריבו אלה לה" אלה אי אתה מקריב,
23 אבל אתה מקריב קדשים שנעבדה בהו עבודה; איצטרך, סלקא דעתך אמינא: הני מילי היכא דעבד בהו עבודת היתר, אבל
24 עבודת איסור אימא ליתסרו, צריכא. והא נמי, מהכא נפקא "ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם מפל אלה" אלה, אי
25 אתה מקריב, אבל אתה מקריב קדשים שנעבדה בהו עבודה. איצטרך, סלקא דעתך אמינא: הני מילי היכא דעבד בהו פשתן
26 חולין, אבל עבד בהו פשתן קדשים אימא ליתסרו, צריכא. גופא, אמר רב יהודה אמר רב: הניח עליה עודה של שקין פסולה,
27 ובגגלה עד שתמשוך. מיתיבי "על" אין לי אלא עול, שאר עבודות כגון? אמרת: קל וחומר, ומה עגלה שאין מום פוסל בה, שאר
28 עבודות פסולות בה. פרה שמום פוסל בה, אינו דין ששאר עבודות פוסליו בה? ואם נפשך לומר: נאמר בן "על" ונאמר להלן
29 "על" מה להלן שאר עבודות פסולות בה, אף כן שאר עבודות פסולות? מאי "אם נפשך לומר"? וכי תימא: איכא למיפרך,
30 מה לעגלה שכן שנים פסולות בה, אי נמי קדשים ויכוהו, שמום פוסל בהו ואין עבודה פוסלת בהו, נאמר בן "על" ונאמר להלן
31 "על", מה להלן שאר עבודות, אף כן שאר עבודות. וממקום שבאתה, מה להלן עד שתמשוך, אף כן עד שתמשוך. תנאי היא,
32 דאיכא דמיתיה לה מעגלה, איכא דמיתיה לה מגופה דפרה, דתניא: "על", אין לי אלא עול, שאר עבודות כגון? תלמוד לומר:
33 "אשר לא עגלה עליה על" מפל מקום. אם כן, מה תלמוד לומר "על"? עול פוסל בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה.
34 שאר עבודות, אין פוסלות אלא בשעת עבודה. ואימא "אשר לא עגלה עליה" ככלל, "על" פרט, ככלל ופרט, אין בכלל אלא מה
35 שפפרט, עול אין, מידי אחרינא לא? "אשר" רבויא הוא. ותנאי נמי גבי עגלה כי האי גוונא: "על", אין לי אלא עול, שאר עבודות
36 כגון? תלמוד לומר: "אשר לא עבד בה" מפל מקום. אם כן, מה תלמוד לומר "על"? עול פוסל בין בשעת עבודה בין שלא
37 בשעת עבודה. שאר עבודות, אין פוסלות אלא בשעת עבודה. ואימא "אשר לא עבד בה" ככלל, "על" פרט, ככלל ופרט, אין בכלל
38 אלא מה שפפרט: עול אין, מידי אחרינא לא? "אשר" רבויא הוא. אמר ר' אבהו: בעי מיניה מר' יוחנן: משיכת עול בכמה?
39 אמר ליה: במלא עול. איבעיא להו, לארבו או לרחבו? אמר להו ההוא מרבנן ור' יעקב שמייה: לדידי מפרשא לי מיניה ר' יוחנן
40 משיכת עול לרחבו טפה. ולימא טפה? הא קא משמע לך, שיעורא דעול טפה הוי. למאי נפקא מינה? למקח וממכר. אמר ר'
41 יוחנן בן שאול, מפני מה אמרה תורה: הכי עגלה נחלה? אמר הקדוש ברוך הוא: יבא דבר שלא עושה פירות, ויעורף במקום
42 שאין עושה פירות, ויכפר על מי שלא הניחו לעשות פירות. מאי פירות? אילימא פריה ורביה, אלא מעתה זון וסרים, הכי נמי
43 דלא ערפינו? אלא מצות: ומורדין אותה אל נחל איתן. "איתן" במשמעו, קשה: תנו רבנן: מנין לאיתן שהוא קשה? שנאמר:
44 "איתן"

סוטה. פרק תשיעי - עגלה ערופה דף מו עמוד ב

רש"י

רש"י

1 איתן מושבך ושים בפלע קנך. אלקא איתן הוא סלע. מוסר ארין. הם הרים, וכל הר של
 2 אבנים הוא: שהוא יקן. ולא שהובא קרקעו מחדש מקרקע אחריתו: גוי מעולם הוא.
 3 היתו יקן: מחפאת עוף. דכתיב בה ממול ערפו (ס' ט' ס'): כלי עלמא לא פליגי. דהא כתיב
 4 ואלו יזרע משמע להבא, מדלא כתיב ואשר לא יזרע דלרוע משמע לשעבר: מי כתיב ולא
 5 יעבר. אי הוה כתיב אל נחל איתן ולא יעבר בו
 6 הוה משמע להבא, אבל השתא דכתיב ואשר
 7 לא יעבר משמע לשעבר, דאשר לאו לשון
 8 צואה הוא: אשר לשעבר משמע, אע"ג דלא
 9 יעבר להבא משמע, הני מלי בלאו אשר, אבל
 10 השתא דכתיב אשר על פרקו מוכח עלה
 11 דלשעבר הוא: רבויא הוא. לא בא אלא לרבות
 12 כל עבודות כדלמקון דלא תורשיה בכלל ופרט:
 13 מופין ללויה. כופין את מי שאינו רוצה ללוות
 14 את חברו לדרך שלוהו: ויקרא שמה לזו. סיפיה
 15 הדקרא. היא שמה עד היום הנה. ומניה לויף דלא
 16 נתבלבלה ולא הרבה, כדאמרין כל מקום

17 שנאמר עד היום הוה לעולם ולעולמי עולמים הוא: שלא דבר בפיו. דלא כתיב אלא
 18 וראם באצבעו או בעקמיות שפתים כדלמקון: ולרוע. כדאמרין שאין מלאך המות
 19 שולט בהם: שלחו פרתה. כדכתיב ויצו עליו פרעה אנשים והשלחו אתה אינו נזיק, אותו
 20 היוצא לדרך: עד עבודה של עיר. שהוא יוצא ממנה, והוא בבית החיצון שבתוך שבעים
 21 אמה ושירים לבתי העיר: כי צינתא דבבל
 22 מקום הוא ובו דקלים הרבה כמו צניזי הר הבדול
 23 (ספ' דף כטו): לא נתישב. והינו לא ישב אדם שם,
 24 לא גזר אדם הראשון ישוב שם, והינו דאמר
 25 אינשי איתנהו משני אדם הראשון, שגזר עליו
 26 אדם הראשון ישוב דקלים ולא ישוב אחר
 27 שהקרקת עלינו את הקובם, שבשחי המים
 28 הרעים היתה פרנסתו להביא מים ולמבור:
 29 מקטני אפנה. שהיו הואגים שפסקה פרנסתם
 30 בשביל שנתרפאו המים: ודלמא. קטנים ממש הוה
 31 ועל שם מקומם נקראו גמרים שהיו מן גערין:
 32 הקא מפרש מקום: וירוחו
 ליהוו

11 "איתן מושבך ושים בפלע קנך" ואומר: "שמעו הרים
 12 את ריב ה' והאתנים מפי ארין". אחרים אומרים: מנין
 13 ל"איתן" שהוא יקן? שנאמר: "גוי איתן הוא, גוי
 14 מעולם הוא". ועורפין אותה בקופין מאחוריה: מאי
 15 טעמא? גמר עריפה עריפה מחפאת העוף: ומקומה
 16 אסור מלזרוע ומלועבר: תנו רבנן: "אשר לא יעבר בו
 17 ולא יזרע" לשעבר, דברי ר' יאשיהו. ר' יוחנן אומר:
 18 להבא. רבא אמר: להבא, דכולי עלמא לא פליגי,
 19 דכתיב: "ולא יזרע". פי פליגי, לשעבר. ר' יאשיהו סבר:
 20 מי כתיב "ולא יעובד"? ור' יוחנן: מי כתיב "אשר לא

11 יעבר"? ור' יאשיהו: "אשר" לשעבר משמע, ור' יוחנן: "אשר" רבויא הוא: ומותר לרזוק שם פשתן ולנקר שם אבנים. תנו רבנן:
 12 "אשר לא יעבר בו ולא יזרע" אין לי אלא זריעה, שאר עבודות מנין? תלמוד לומר: "אשר לא יעבר בו" מפל מקום. אם כן, מה
 13 תלמוד לומר "ולא יזרע"? לומר לך: מה זריעה מיוחדת שהיא בגופה של קרקע, אף כל שהיא בגופה של קרקע. וצא סריקת פשתן
 14 ונקור אבנים, שאינן בגופה של קרקע. ואימא "אשר לא יעבר בו" פלל, "ולא יזרע" פרט. כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט;
 15 זריעה אין מודי אחרניא לא! "אשר" רבויא הוא: וקני העיר רוחצין ידיהו כו' כו'. תנו רבנן, "וכל זקני העיר הריא הקרבים אל החלל
 16 וירצו את ידיהם על העגלה הערופה בבחל" שאין תלמוד לומר "הערופה", ומה תלמוד לומר "הערופה"? על מקום עריפתה של
 17 עגלה. "ואמרו דינו לא שפכו את הדם הזה ועיינו לא ראו", וכי על לבנו עלתה שפית דין שופכין דמים? אלא, לא בא לדינו
 18 ופטרנוהו בלא מוזנות ולא ראינוהו והתנהוהו בלא לווה. תנאי, היה ר' מאיר אומר: בפין ללויה, ששכר הלויה אין לה שיעור, שנאמר:
 19 "וידאו השמרים איש יוצא מן העיר ויאמרו לו הראנו נא את מכוא העיר ועשינו עמך חסד", וכתיב: "ויראם את מכוא העיר". ומה
 20 חסד עשו עמו? שפל אותה העיר הרנו לפי חרב, ואותו האיש ומשפחתו שלחו. "וגלף האיש ארין החתים ויבן עיר ויקרא שמה לזו
 21 הוא שמה עד היום הנה" תנאי: היא לזו שצובעין בה תכלת, היא לזו שבא סנחריב ולא בבלה, ובוכרנצר ולא החריבה, ואף מלאך
 22 המות אין לו רשות לעבור בה. אלא זקנים שמה, בזמן שרעתין קצה עליה, ויצאין חוץ לחומה ותן מתים. והלא דברים קל וחומר:
 23 ומה פנעני זה שלא דיבר בפיו ולא הלך ברגליו, גרם הצלה לו ולזרעו עד סוף כל הדורות. מי שעושה לווה ברגליו, על אחת כמה
 24 וכמה. כמה הראה להם? חזקה אמר: בפיו עקם להם, ר' יוחנן אמר: באצבעו הראה להם. תנאי פותיה דרבי יוחנן: בשביל שפנעני
 25 זה הראה באצבעו, גרם הצלה לו ולזרעו עד סוף כל הדורות. אמר ר' יהושע בן לוי: המתלך בדרך ואין לו לווה, יעסוק בתורה,
 26 שנאמר: "כי לוית חזן הם לראשד וענקים לגרורתיד". ואמר ר' יהושע בן לוי: בשביל ארבעה פסיעות שלוח פרעה לאברהם, שנאמר:
 27 "ויצו עליו פרעה אנשים" וגו' נשתעבר בכניו ארבע מאות שנה שנאמר: "ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה". אמר רב יהודה
 28 אמר רב: כל המלוה את חברו ארבע אמות בעיר, אינו נזוק. רבינא אלויה לרבא בר יצחק ארבע אמות בעיר, מטא לדיה היוקא
 29 ואיתציל. תנו רבנן: הרב לתלמיד, עד עבודה של עיר. חבר לחבר, עד תחום שבת. תלמיד לרב, אין לו שיעור. וכמה? אמר רב
 30 שישה: עד פרסה, ולא אמרן אלא רבו שאינו מוכהק, אבל רבו מוכהק שלשה פרסאות. רב פהנא אלויה לרב שימו בר איש מפום
 31 נהרא עד פי צינתא דבבל. פי ממו התם, אמר ליה: ודאי דאמרותו, הני צינתא דבבל משני אדם הראשון איתנהו. אמר ליה: אדפרתן
 32 מלתא דאמר ר' יוסי בר' חנינא: מאי דכתיב "בארץ לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם" וכי מאחר שלא עבר, היכן ישב? אלא,
 33 ארין שגזר עליה אדם הראשון לישוב נתישבה, ארין שלא גזר עליה אדם הראשון לא נתישבה. רב מרדכי אלויה לרב איש מהגורניא
 34 ועד פי כיפי, ואמר ליה עד פי דורא. אמר ר' יוחנן משום ר' מאיר: כל שאינו מלוה ומתלוה פאילו שופך דמים, שאילמלי לווהו
 35 אנשי יריחו לאלישע, לא גירה דובים לתנוקות, שנאמר: "ויעל משם בית אל והוא עלה בדרך וגערים קטנים יצאו מן העיר ויתקלסו
 36 בו ויאמרו לו עלה קרח עלה קרח" אמרו לו: עלה, שהקרקת עלינו את המקום. מאי "וגערים קטנים"? אמר ר' אלעזר שמונערים
 37 מן המצות, "קטנים" שהיו מקטני אפנה. תנא: גערים היו, ובזבוז עצמן פקטנים. מתקופ לה רב יוסף: ודלמא על שם מקומן? מי לא
 38 כתיב "וארם יצאו גודים וישבו מארץ ישראל גערה קטנה" וקשיא לן "גערה" ו"קטנה"? ואמר ר' פדת: קטנה מן גערין. התם, לא
 39 מפרש מקומה. הקא, מפורש מקומן. "ויפן אחריו ויראם ויקללם בשם ח" מה ראה? אמר רב: ראה ממש, כדתנאי רבן שמעון בן
 40 גמליאל אומר: כל מקום שנתנו חכמים עיניהם, או מיתה או עוני. ושמואל אמר: ראה שפולן נתעברה בהן אמן ביום הכיפורים. ור'
 41 יצחק נפחא אמר: בלורית ראה להן, פגיום. ור' יוחנן אמר: ראה שלא היתה בהן לחלוחית של מצוה. ודלמא בורעיהו ניהוה הוה,
 42 אמר ר' אלעזר: לא פם ולא בורעם עד סוף כל הדורות: "ותצאנה שמים דבים מן העיר ותבקענה מהם ארבעים ושני ילדים"

ביאורים למסכת סוטה דף מו עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

והנחנהו ללכת לדרכו יחידי בלא לוויה וזהו וענינו לא ראו.
 תנאי, היה רבי מאיר אומר, בית דין בופין ללויה - את מי שאינו
 רוצה ללוות האורח, לפי ששכר הלויה אין לה שיעור, שנאמר
 בענין כיבוש העיר לח על ידי בני יוסף, "ויראו השומרים איש ויצא
 מן העיר ויאמרו לו הראנו נא את מבוא העיר ועשינו עמך חסד"
 וכתב, "ויראם את מבוא העיר", ומה חסד עשו עמו, מה שנאמר
 שם שכל אותה העיר הרגו לפי חרב, ואתו האיש ומשפחתו
 שלחו.
 עוד נאמר שם, "ולך האיש ארץ החתים ויבן עיר ויקרא שמה לוו
 היא שמה עד היום הזה", תנאי, אותה עיר לח שבנה אותו איש,
 היא העיר לוו שצובעין בה תבלת, וממה שנאמר 'היא שמה עד
 היום הזה למדנו, היא לוו שפא סנהריב ולא בבלקה, אף שבלבל
 את כל האומות, בא נבוכדנצר שהחריב את ארץ ישראל ולא
 החריבה, ואף מלאך המות אין לו רשות לעבוד בה, אלא וקנים
 שמה, כוונתו שדעתו קצה עליה, ויצאין חוץ לחומה וכן מתים.
 ומעתה, והלא דברים קל וחומר, ומה פגעו בה שהראה להם את
 מבוא העיר, שלא דיבר בפיו לשם כך, ולא חלה בגוליו שהרי לא
 נאמר אלא ויראם, בשכר זאת גרם הצלה לו ולזרעו עד סוף כל
 הדורות, שאין מלאך המות שולט בהם, כדלעיל, מי שעושה לוויה
 בגוליו, על אחת כמה וכמה שאין שיעור לשכרו. אומרת הגמרא,
 כמה הראה להם אותו כנעני את מבוא העיר, חזקה אמר, בפיו
 עקם להם לצד אותו מקום. רבי יוחנן אמר, באצבעו הראה להם
 את המקום. תנאי כוותיה דרבי יוחנן, כשכיל שבנעני זה הראה
 באצבעו, גרם הצלה לו ולזרעו עד סוף כל הדורות.
 אמר רבי יהושע בן לוי, המהלך בדרך ואין לו לוויה, נעסוק
 בתורה, שנאמר על התורה שהיא לוויה, "כי לוית תן הם לראשך
 וענקים לנגרותיך".
 ואמר רבי יהושע בן לוי, כשכיל ארבעה פסיעות שלוח פרעה
 לארבעה, שנאמר, "וצו עליו פרעה אנשים וישלחו אתו ואת
 אשתו ואת כל אשר לו" וגו', שנאמר שם וישלחו אותו שזו היא
 לוויה, נשתעבד בבניו של אברהם עד ארבע מאות שנה, שנאמר
 "ועבדים וענו אותם ארבע מאות שנה".
 אמר רב יהודה אמר רב, כל המלוח את חבירו ארבע אמות
 בעיר, אותו חבר אינו נזווק בדרכו, ומספרת הגמרא שכך ארבע
 רבינא אלויה לרבא בר יצחק ארבע אמות בעיר, מאא לדידה
 הויקא, ואיתאציל - הגיע בדרך היזק לרבא בר יצחק, וניצול ממנו.
 תנו רבנן, הרב לתלמיד חייב ללוותו עד עיפוה של עיר - עד
 הבית החיצון של העיר שעומד בתוך שבעים אמה וארבעה טפחים
 לבית העיר, הרב לתלמידי חייב ללוותו עד סוף תחום שבת שהם
 אלפים אמה מחוץ לעיר, לתלמיד לרב אין לו שיעור. אומר
 הגמרא, וכמה חייב התלמיד ללוות את רבו, אמר רב ששתי, עד
 פרסה, ולא אמרן שדי בפרסה אחת אלא רבו שאינו מובחק, אבל
 רבו מובחק צריך ללוותו עד שלשה פרסאות.
 מספרת הגמרא, רב פתנא אלויה לרב שימי בר אשי רבו, מפום
 נרא - עיר בבבל, עד פי ציננתא דבבל - מקום שיש בו הרבה עצי
 דקל, פי ממו התם - כשהגיעו לשם, אמר ליה רב כהנא לרב שימי
 בר אשי, ודאי דאמרייתו - האם אמת הוא דבר זה שאומרים, הני
 ציננתא דבבל משני אדם הראשון איתנהו - אלו הדקלים שבבבל
 מצויים שם משנות אדם הראשון. אמר ליה רב שימי בר אשי,
 אדברתן מלתא - הדוכות לא דבר זה דאמר רבי יוסי ברבי חנינא,
 מאי דכתב שחקדוק ברוך הוא הולך את בני ישראל "באין לא
 עבר בה איש ולא ישב אדם שם", לשם מה הוצרך לומר שלא ישב
 אדם שם, וכי מאחר שלא עבר, היכן ישב (ומאחר שלא ישב
 היכן עבר), אלא כוננת הפסוק לאדם הראשון, שכל ארץ שנוה
 עליה אדם הראשון לישוב, נתשבה, ארץ שלא נזר עליה אדם
 הראשון לישוב לא נתשבה ולא ישב אדם, פירושו, שלא גור

"איתן מושבך - מקום מושבך קשה, משום ושים בפלע קנה", הרי
 1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 שיתן הוא סלע, ואומר, "שמעו הרים את ריב ה' והאתנים
 מוסדי ארץ" הרי שההרים קרויים איתנים, וזה הוא של אבנים.
 אחרים אומרים, מנין לאיתן שהוא מקום יסן - דהיינו שמקום
 עריפת העגלה צריך להיות מקום שלא הביאו קרקע ממקום אחר
 לכאן, שנאמר בנבואת ירמיהו על בבל, "גוי איתן הוא גוי מעולם
 הוא", הרי ש'איתן' פירושו יסן.
 שנינו במשנה, ועורפין אותה בקופיץ מאחוריה. אומרת הגמרא,
 מאי שצמא עורפים אותה במקום זה, משום שצמא בגזרה שזה
 'עריפה' 'עריפה' מהמאת העוף שנאמר בה 'ממול ערפו', שפירושו,
 המקום שתחת העורף שאחורי הפנים.
 שנינו במשנה, ויקומה אסור מלזרוע ומלעבד. תנו רבנן, נאמר
 על מקום העריפה, שהוא נחל 'אשר לא יעבד בו ולא יזרע', לשון
 זה משמע לשעבר - שבעבר לא נעבד ולא נזרע בו, לומר שאם נזרע
 או נעבד בו בעבר נפסל מלערוף בו, דברי רבי יאשיהו. רבי יוחנן
 אומר, לשון זה משמע להבא - שאסור לעבוד ולזרוע במקום
 העריפה מכאן ולהבא.
 במבאר רבא את מחלוקתם, רבא אמר, להבא - שאסור לעבוד
 ולזרוע במקום העריפה מכאן ולהבא, דבולי עלמא הן רבי יאשיהו
 והן רבי יוחנן לא פליגי, דכתיב 'ולא יזרע' שמשמעותו להבא, כי
 פליגי - במה נחלקו, האם יש בפסוק משמעות גם לשעבר, ובכך
 נחלקו, רבי יאשיהו סבר, שנכלל בפסוק גם תנאי שבעבר לא נעבד
 ולא נזרע בו, שהרי כתוב באותו פסוק, 'אשר לא יעבד בו, ומי
 כתיב 'ולא יעבד' בלבד, שמשמעו לשון צוואה לעתיד, הרי 'אשר
 לא יעבד' נאמר, וכשנוספת המלה 'אשר', אין זה לשון צוואה, אלא
 עובדה שכך היה. ורבי יוחנן סבר שאין נכלל בכך תנאי לשעבר,
 כי מי פתיב 'אשר לא יעבד' שהוא לשון עבר, 'אשר לא יעבד'
 נאמר, ויעבד' הוא לשון עתיד. ורבי יאשיהו משיב על כך, שאמנם
 ללא המלה 'אשר', 'לא יעבד' הוא לשון עתיד, אולם כשנוסף על
 כך 'אשר', לשון זה לשעבר משמע. ורבי יוחנן סבר שהתוספת
 של 'אשר' לא משום לשון עבר נאמר, אלא רבויא הוא לרבות
 את כל העבודות לאיסור, וכדלהלן.
 שנינו במשנה, ומותר לסרוק שם פשתן ולגפר שם אבנים. תנו
 רבנן, 'אשר לא יעבד בו ולא יזרע', כיון שנאמר 'ולא יזרע', אין
 לו לאסור בו אלא וזיעה, שאר עבודות מנין שאסורות, תלמיד
 לומר 'אשר לא יעבד בו', שמשמע כל העבודות מכל מקום, אם
 בן כיון שנאסרו כל העבודות, מה תלמוד לומר 'ולא יזרע', לומר
 לה, שלא נאסרו אלא העבודות הדומות לזריעה, מה זריעה
 מיוחדת בכך שהיא בגופה של קרקע, אף כל עבודה שהיא
 בגופה של קרקע אסורה, וצא סריקת פשתן וניקור אבנים שאינן
 בגופה של קרקע שמתורות. מקשה הגמרא, מדוע כל העבודות
 אסורות, ואימא 'אשר לא יעבד בו' הרי הוא בלל, 'ולא יזרע' הרי
 הוא פרט, והמדה היא שבמקום שיש בלל ופרט, אין בכלל אלא
 מה שפרט, ואם כך וזיעה אין - תדיה אסורה, מידי אחריתא לא
 יהיה אסור. מתרצת הגמרא, 'אשר' שנאמר כאן רבויא הוא לרבות
 כל העבודות.
 שנינו במשנה, וקני העיר רוחצין ידיהו בו. תנו רבנן, נאמר בפסוק,
 "וכל קני העיר יהיו הקרובים אל החלל ירחצו את ידיהם על
 העגלה הערופה בנחל", שאין תלמוד לומר - שלא היה צריך
 לומר 'הערופה', ומה תלמוד לומר 'הערופה', שצריכים לרחוץ
 את ידיהם על מקום עריפתה של עגלה. הברייתא ממשיכה לבאר
 את המשך הפסוק, "ואמרו ידינו לא נשפכו את הדם הזה וענינו
 לא ראו", וכי על לבנו עלתה שביט דין שופכי דמים, אלא כך
 פירושו, לא בא הרוג זה לדינו ופנחנהו לדרכו בלא מוונות,
 שאם שלחנו אותו ללא מזון, יש לחוש שעל ידי כך הוצרך לגולל מן
 הבריות ומתוך כך נהרג, וזהו ידינו לא שפכו, ולא ראוינוהו

ביאורים למסכת סוטה דף מז עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מוכן המאור"

57 "וַיִּצְרַעַת נַעֲמָן תַּדְבֵּק בְּךָ וַיִּבְרָעךָ לְעוֹלָם". נאמר בספר מלכים, 58 "וְאַרְבָּעָה אֲנָשִׁים הָיוּ מַצּוּרָעִים" וישבו בפתח שער שומרון, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אַרְבַּעַה מַצּוּרָעִים אֵלּוּ זֶה גָחִזִי וְשִׁלְשֵׁת בְּנָיו שְׁנַעַנְשׁ בְּצִרְעַת הוּא חוֹרְעוּ.

61 עוד מביאה הגמרא מה שנאמר מיד אחר מעשה גחזי 'וְיִלְכֵךְ אֱלִישֶׁע דְּמִשְׁקַי', שואלת הגמרא, למה הלך אלישע לדמשק. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, שֶׁהֵלַךְ לְהַחְזִירוֹ לְגָחִזִי בְּתַשׁבּוּהָ, וְלֹא חוֹר, אָמַר לוֹ אֱלִישֶׁע לְגַחֲזִי חוֹזֵר בְּךָ, אָמַר לוֹ גָחִזִי, כִּי מְקוֹבְלָנִי מְמָד, כֵּל מִי שֶׁחָטְאָ וְהַחֲטִיֵּא אֶת הָרַבִּים אִין מְסַפְקִין בְּיָדִי לְעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה. ומבארת הגמרא, מֵאֵי עָבַד גָּחִזִי לְהַחֲטִיֵּא אֶת הָרַבִּים, אֵיכָא דְאָמַרִי, אֲנִין שׁוֹאֲבָת - שִׁמְגַבְהַת אֵת הַמַּתְכַּת מִן הָאֶרֶץ תְּלַח לוֹ לְחַפְּסַת יַרְבְּעָם - לְעַגְלֵי הוֹזֵב שֶׁהַעֲמִיד יִרְבַּעַם, וְהַעֲמִידוֹ בֵּין שְׁמַיִם לְאָרֶץ, וְהַטְעָה בִּכְךָ אֶת הָרַבִּים שֶׁסִּבְרוּ שְׁמַאֲלִיהֶם עוֹמְדִים. וְאֵיכָא דְאָמַרִי, אֲנִין חָקַךְ לַה אֲפוּמָה - עַל פִּיהָ שֶׁל חֲטָאת יִרְבַּעַם, וְהִיתָה אוֹמְרַת אֲנִי וְלֹא יִהְיֶה לָךְ, וְהַטְעָה בִּכְךָ אֶת הָרַבִּים שֶׁסִּבְרוּ שְׁמַאֲלִיהָ מִדְּבַרְתָּ. וְאֵיכָא דְאָמַרִי שֶׁבִּכְךָ הַחֲטִיֵּא גָחִזִי אֶת הָרַבִּים, שֶׁכֵּל עוֹד הִיָּה אֶעֱלֵ אֱלִישֶׁע רַבְּנָן דְּחָה מְקַמְיָה - הִיָּה דוֹחָה אֶת הַתַּלְמִידִים מְלִבּוֹא לְלַמּוֹד לְפָנֵי אֱלִישֶׁע, דְּבִתְרִב מִיד אַחַר שְׁגוֹרֵשׁ גָּחִזִי "וַיֹּאמְרוּ כִּנֵּי הַנְּבִיאִים אֵל אֱלִישֶׁע הִנֵּה נָא תַּקְוִים אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ יוֹשְׁבֵים שָׁם לְפִינָךְ צַר מְמָנו", מְכַלְל דְּעַד הַאֲדִינָא לֹא הָיָה דְחִיק - מִשְׁמַע מִכָּר, שַׁעַד עֵתָה לֹא הִיָּה הַמְקוֹם דְּחוֹק, מִשׁוֹם שֶׁעֵתָה כְּשֶׁהֲלַךְ גָּחִזִי, נוֹסְפוֹ הַתַּלְמִידִים.

79 אומרת הגמרא, וְהוֹשַׁע בֶּן פְּרַחְיָה שֶׁאֲמַרְנוּ לְעִיל שְׁדַחָה אֶת אַחַד מִתַּלְמִידָיו בְּיָדֵים מֵאִי הִיָּה, בְּרַחֲמֵהוּ קָא קְמִיל יְנָאי מְלַבָּא לְרַבְּנָן - כְּשֶׁהֲרַג יְנָאי הַמֶּלֶךְ אֶת חַמְמֵי יִשְׂרָאֵל, שְׁמַעוֹן בֶּן שְׁמַח אֲטֻמִּינְהוּ אֲחֵתִיָּה - אַחֲוֹתָ שֶׁל שְׁמַעוֹן בֶּן שְׁטַח, שְׁדִיתָה אִשְׁתּוֹ שֶׁל יְנָאי הַמֶּלֶךְ הַחֲבִיאָה אוֹתוֹ וְכך נִצַּל, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרַחְיָה נִצַּל גַּם הוּא, שְׁבַאוֹתָה שְׁעָה אֶזְל עֵרֶךְ - בְּרַח לְאַלְכְּסַנְדְּרִיאָ שֶׁל מְצָרִים, כִּי הָיָה שְׁלָמָא - כְּשֶׁשְׁלֵמִים יְנָאי הַמֶּלֶךְ עִם הַחַכְמִים, שְׁלַח לִיהָ שְׁמַעוֹן בֶּן שְׁמַח אַגְרַת לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרַחְיָה רֵבּוֹ, וְכך כָּתוּב לוֹ, מִנֵּי - מִמְּנֵי יְרוּשָׁלַם עִיר הַקְּדוֹשׁ, שְׁלוּחָה אַגְרַת לָךְ אֲלַכְּסַנְדְּרִיאָ שֶׁל מְצָרִים אַחֲוֹתִי, כְּעָלִי - רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרַחְיָה שְׁהוּא נְשִׂיאָ שְׁרָאֵל שְׁרָוִי בְּתוֹכְךָ, וְאִנִּי יוֹשֵׁבָת שׁוֹמְמָה, אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרַחְיָה כִּשְׁקִיבֵל הָאֲגַרְתָּ, שְׁמַע מִיָּהָ מְדַבְּרִים אֵלַי, הָיָה לִיהָ שְׁלָמָא - כִּבְרֵי שֶׁל שׁוֹם לְחַכְמִים, וְעָלִי לְשׁוּב. כִּי אֲתָא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֲקַלַּע לְהָוֵא וְאוֹשְׁפִיּוֹא - נוֹדַמְן לְאַכְסַנְיָא אַתּוֹת, קָם בְּקִימְיָהוּ בִּיקְרָא שְׁפִיר - קָם בַּעַל אַכְסַנְיָא לְפָנֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרַחְיָה וְתַלְמִידָיו בְּכַבּוֹד רָאוּ, עָבְדִי לִיהָ יְקָרָא טוֹבָא - וְעוֹשֵׁ לוֹ כְּבוֹד הַרְבֵּה, וְתִיב רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרַחְיָה וְקָא מִשְׁתַּבַּח בְּאַכְסַנְיָא זֶה, כְּמָה נָאָה אַכְסַנְיָא זֶה שֶׁמְכַבֶּדָת אֶת הַחַכְמִים, אָמַר לִיהָ אֲחֵךְ מִתְּלַמִּידֶיךָ, רַבִּי, עֵינֶיךָ שֶׁל בַּעַל הָאַכְסַנְיָא מְרוֹשְׁוֹת - עֵגוּלוֹת וְאִינֵן נְאוֹת, אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרַחְיָה, רְשָׁעִי, כִּיכָךְ אֲתָךְ עוֹסֵק, אֲפִיק אַרְבַּע מָאָה שְׁפוּרֵי וְשְׁמַתִּיָּה - הוֹצִיא אַרְבַּע מָאוֹת שׁוֹפְרוֹת וְנִידְהוּ, כֵּל יוֹמָא אֲתָא לְקַמְיָה אוֹתוֹ תַלְמִיד לְהַתִּיר לוֹ נִידְוִי, וְלֹא קָבְלִיָּה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, יוֹמָא חֵד הָיָה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ קָרִי קְרִיָּת שְׁמַע, וּבְחוּךְ כָּן אֲתָא לְקַמְיָה אוֹתוֹ תַלְמִיד, וְלִבְדוּ, וְבאוֹתוֹ יוֹם הָיָה פְּדַעְתִּיהָ שֶׁל רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרַחְיָה לְקַבּוּלִיָּה, וְכִי שֶׁלָּא הִיָּה יְכוֹל לְהַפְסִיק אַחֲוֵי לִיהָ בְּיָדֶיהָ - הָרַחַק לוֹ סִימֵן בְּיַדֵּי שִׁימְתִין, אַךְ הַתַּלְמִיד קָבַר שֶׁבְסִימֵן זֶה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מְדַחָא דְחֵי לִיהָ לְגַמְרִי, אֶזְל זְקַף לְבִנְיָתָא פְּלָחָא - הֵלַךְ וְחָקַף לְבִנְיָה לְעַבּוּדָה זָרָה וְעַבְדָּה, אָמַר לִיהָ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרַחְיָה, חוֹזֵר בְּךָ, אָמַר לִיהָ, כִּי מְקוֹבְלָנִי מְמָד, כֵּל הַחֲטִיֵּא אֶת הָרַבִּים אִין מְסַפְקִין בְּיָדִי לְעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, וְכִיצַד הַחֲטִיֵּא אֶת הָרַבִּים, דְאָמַר מַר, אוֹתוֹ תַלְמִיד כִּישְׁפָה וְחִסִּית וְהִדִּיחָ וְהַחֲטִיֵּא אֶת יִשְׂרָאֵל.

110 תְּנִיא, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלִיעֶזֶר אוֹמַר, יִצֵּר שֶׁל תְּשִׁמְשֵׁי, תִּינוּקָ, וְאִשְׁהָ, לֹא יִדְחָה אָדָם אוֹתָם בְּשֵׁתֵי יְדֵים, אֵלּא תְּהֵא שְׁמַאֲל דְּוָחָה וְיָמִין מְקַרְבָת.

1 רַב וְשְׁמוּאֵל נִחְלָקוּ בְּמַעֲשֵׂה זֶה כִּיצַד נַעֲשָׂה, חֵד אָמַר, שְׁנַעֲשֵׂה בוּ רַק גַּם אַחַד, וְחֵד אָמַר שְׁנַעֲשֵׂה בוּ גַם בְּתוֹךְ גַּם. ומבארת הגמרא, 2 מֵאֵן דְאָמַר גַּם אַחַד סִבַּר, יַעַר הָיָה שֶׁם מְכַבֵּר, דְּוִבִים לֹא הָיוּ בוּ, 3 וְנַעֲשֵׂה נִסּוֹ וְבָאוּ דְוִבִים. מֵאֵן דְאָמַר שְׁנַעֲשֵׂה גַם בְּתוֹךְ גַּם סִבַּר, לֹא 4 יַעַר הָיָה שֶׁם וְלֹא דְוִבִים הָיוּ, וְנַעֲשֵׂה נִסּוֹ וְנִהִיָּה שֶׁם יַעַר, וְעוֹד נִסּוֹ, 5 שְׁהָיוּ בוּ דְוִבִים. שׁוֹאֲלַת הַגְּמָרָא, אִם לֹא הִיָּה שֶׁם יַעַר, לִשְׁם מָה הִיָּה 6 צְרִיךְ לִנֵּס זֶה, וְלִיתָהּ רַק דְּוִבִים וְלֹא לִיתָהּ יַעַר. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא, 7 מִשׁוֹם דְּבַעֲיָתִי - יִרְאִים הַדְּוִבִים וְאִינֵם מְזִיקִים כְּשֶׁאֵינֵן לְהַם יַעַר 8 לְהַסְתֵּר בוּ, וְלַכָּךְ הוֹצַרְכוּ שְׁנֵי נִסִּים. 9

10 אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, בְּשִׁבְלֵי אַרְבָּעִים וְשִׁנִּים קְרָבָנוֹת שְׁהַקְרִיב בְּלֶךְ 11 מְלַךְ מוֹאָב כְּשֶׁבָא בְּלַעַם לְקַלַּל אֶת יִשְׂרָאֵל, וְלֹא עֵלְתָה בְּיָדוֹ לְקַלְלָם, 12 עֵלָה בְּיָדוֹ זָמַת שְׁתַּחוּל עֲלֵיהֶם קַלְלַת אֱלִישֶׁע, וְעַל יָדִי כִּי הוֹבְקָעוּ 13 מִיִּשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים וְשִׁנִּים יְלָדִים כְּמַסְפֵּר קְרַבְנָתוֹ. מְקַשָּׁה הַגְּמָרָא, 14 אִינֵי - וְכִי זֶה הִיָּה שְׁכָרוֹ, וְהָאָמַר רַב יְהוֹדָה אָמַר רַב, לְעוֹלָם יַעֲסוּךְ 15 אַדָּם בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת וְאָף עַל פִּי שְׁלֵא לְשִׁמָּה, שְׁמַתוֹךְ שְׁלֵא 16 לְשִׁמָּה בָּא לְשִׁמָּה, שֶׁבְשֶׁכֵּר אַרְבָּעִים וְשִׁנִּים קְרָבָנוֹת שְׁהַקְרִיב 17 בְּלֶךְ מְלַךְ מוֹאָב לְמַרוֹת שְׁלֵא הִיָּתָה כּוֹונָתוֹ לְמַצּוּהָ, אֵלּא לְקַבַּל 18 רְשׁוֹת לְקַלַּל אֶת יִשְׂרָאֵל, זָכָה וְיִצְחָה מְמָנוּ רֹת הַמּוֹאבִיָּה, שְׁיִצָּא 19 מְמָנָה שְׁלֵמָה, שְׁכַתְּבוּ בִּיהָ "אֵיךְ עוֹלוֹת יַעֲלָה שְׁלֵמָה", וְאָמַר רַבִּי 20 יוֹסִי בֶּן חוּנִי, שֶׁאֵינֵן כֵּךְ הוּא, כִּי רֹת בְּתוֹ שְׁלֵ עֵגְלוֹן בְּנֵי שְׁלֵ בְּלֶךְ 21 הָיָתָה, הִרִי שְׁכָר אַחַר הִיָּה לוֹ עַל קְרַבְנָתוֹ. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא, 22 לְמַרוֹת שְׁכָרוֹ הִיָּה שִׁיצָאָה מִמֶּנָּה רֹת, בִּכְךָ לֹא הִגִּיעַ לְשְׁכָרוֹ, שְׁהִי 23 תְּאִוָּתוֹ מִיָּהָ עַל יָדִי קְרַבְנָתוֹ אֵלּוּ לְקַלְלָהּ הָיוּ - שְׁיִוְכַל לְקַלַּל אֶת 24 יִשְׂרָאֵל, וְעֵלְתָה זָמַת בְּיָדוֹ בְּתִינוּקוֹת אֵלּוּ.

25 הַגְּמָרָא אַחֲרֵת לְעַתִּי אֱלִישֶׁע, שְׁבֹא לְיָרִיחוֹ כַּדִּי לְרַפָּא אֶת הַמִּים שְׁבָה. 26 נֹאמַר שֶׁם, "וַיֹּאמְרוּ אֲנָשֵׁי הָעִיר אֵל אֱלִישֶׁע הִנֵּה נָא מוֹשֵׁב הָעִיר 27 טוֹב פְּאֲשֶׁר אֲדִנֵּי רֹאָה וְהַמִּים רַעִים וְהָאֶרֶץ מִשְׁכַּלְתָּ" וְגו', וְתַמָּה 28 הַגְּמָרָא, וְכִי מֵאַחַר דְּמִים רַעִים וְאֶרֶץ מִשְׁכַּלְתָּ, אֵלּא מָה טוֹבְכָתָה. 29 אָמַר רַבִּי חֲנִינִי, אֲפִילוֹ מְקוֹם רַע, בְּעֵינֵי יוֹשְׁבֵי הַמְקוֹם טוֹב הוּא, כִּי הָיָן 30 מְקוֹם עַל יוֹשְׁבָיו.

31 אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, שְׁלֹשָׁה מֵינֵי חִינּוֹת הָיָן שֶׁבָהֶם גַּם דְּבַר גְּרוּעַ נִרְאָה 32 לוֹ טוֹב, הָיָן מְקוֹם עַל יוֹשְׁבָיו, הָיָן אִשָּׁה עַל בְּעֵלָהָ, הָיָן מְקַח עַל 33 מְקַחָו וְלוֹקְחוֹ.

34 תְּנִי רַבְּנָן, שְׁלֹשָׁה חֵלְאִין חֵלָה אֱלִישֶׁע, אֲחֵךְ בְּעוֹן שְׁנִינְךָ דְּוִבִים 35 בְּתִינוּקוֹת, וְאַחֵךְ בְּעוֹר שְׁדַחְפוֹ לְגַחֲזִי וּגְרוֹשׁ מִמֶּנּוּ בְּשֵׁתֵי יָדָיִם, 36 כְּכִי שִׁתְּבָאָה בְּהַמְשָׁךְ, וְאַחֵךְ שְׁמַת בוּ, וְנָשָׁאָמַר, "וְאֱלִישֶׁע חֵלָה אֶת 37 חֵלְיוֹ אֲשֶׁר יָמוּת בוּ", הִרִי שְׁלֹשָׁה חֵלְאִים אֲמוּרִים, 'תְּלָה, אֶת חֵלְיוֹ, 38 וְאִשֶׁר יָמוּת בוּ'.

39 תְּנִי רַבְּנָן, לְעוֹלָם תְּהֵא שְׁמַאֲל שֶׁל אָדָם דוֹחָה אֶת הַחוֹטָא וְיָמִין 40 מְקַרְבָת אוֹתוֹ, לֹא בְּאֱלִישֶׁע שְׁדַחְפוֹ לְגַחֲזִי בְּשֵׁתֵי יָדָיו, וְלֹא 41 בְּהוֹשַׁע בֶּן פְּרַחְיָה שְׁדַחְפוֹ לְאַחֵךְ מִתְּלַמִּידָיו בְּשֵׁתֵי יָדָיו.

42 מִבְּאַרְת הַגְּמָרָא, אֱלִישֶׁע מֵאִי הִיָּה, דְּבִתְרִב בְּשַׁעַה שְׁרִיפָא אֱלִישֶׁע 43 אֶת נַעֲמָן שֶׁר צַבָא אֲרָם מְצַרְעָתוֹ, וְסִיבַר לְקַבַּל מִמֶּנּוּ כֵל מַתָּן, הֵלַךְ 44 אַחֲרָיו גָּחִזִי מִשְׁרָתוֹ וּבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ כִּבְסָה וְשֵׁתֵי חֲלִיפוֹת, "וַיֹּאמְרֵךְ 45 נַעֲמָן הוֹאֵל קַח בְּכִרְסִים" וְנָתַן לְגַחֲזִי שְׁתֵי כְּכֹרוֹת כְּסָה, וְשֵׁתֵי חֲלִיפוֹת 46 בְּגָדִים, וְכַבְדִּים כְּשֶׁשָׁב אֵל אֱלִישֶׁע, הוֹכִיחוּ אֱלִישֶׁע "וַיֹּאמְרֵךְ אֲחֵי לֹא 47 לְבִי הֵלַךְ בְּאִשְׁךָ הַפַּךְ אִישׁ מְעַל מְרַבְכָתוֹ לְקַרְאֲתֵךְ הָעֵת לְקַתַּת 48 אֶת הַכֶּסֶף וְלְקַתַּת בְּגָדִים וְזִיתִים וְכַרְמִים וְצִנְאֵן וְכַךְ וְעֲבָדִים 49 וְשַׁפְחוֹת" הִרִי שְׁמוֹנָה דְּבָרִים הוֹכְרוּ כֵּן, וְתַמָּה הַגְּמָרָא, וְכִי שְׁקִיל 50 בְּנִיָּה הָאֵי - וְכִי כֵל כֵּךְ הוּא לְקַח, הֵלֵא בְּכֶסֶף וּבְגָדִים בְּלִבְדָה הוּא 51 דְּשְׁקִיל כְּכַתוּב שֶׁם. אָמַר רַבִּי יַצְחָק, בְּאוֹתָהָ שַׁעָה שְׁבֹא נַעֲמָן לְפָנֵי 52 אֱלִישֶׁע הָיָה אֱלִישֶׁע עוֹסֵק עִם תַּלְמִידָיו וְעַם גָּחִזִי בְּשְׁמֵנָה שְׁרָצִים 53 שֶׁהֵם אֵב וְשׁוֹמָאָה, וְכַשְׁלַקָּה גָּחִזִי כְּסָף וּבַגְדִים, שִׁישׁ בְּחָם כַּדִּי לְקַנּוֹת 54 כֵּל דְּבָרִים הֵלְלוּ, אָמַר לוֹ אֱלִישֶׁע, רְשָׁעִי, הִנֵּיעַ עַת לְיִשׁוּל שְׁכָר 55 תוֹרַתְךָ שֶׁעַסְקָת בְּסוֹגִיָּת שְׁמֵנָה שְׁרָצִים וְכַנְגַד זֶה קַבְלַת כְּשִׁיעוֹר 56 שְׁמוֹנָה דְּבָרִים בְּעוֹלָם הוּא, וְתִידְחָה לְעוֹלָם הַבָּא, וְנוֹסַף עַל כֵּךְ,

טוטה. פרק תשיעי - עגלה ערופה דף מז עמוד א

רש"י

רש"י

27 אכסניא זו יפה. במעשיה: טרומוהו. עגלות: כבד אתה עוסק. מסתכל באשת איש: אחי
28 ליה בידיה. שיקבלנו: יצר. של תשמיש תקרבנו נמיון שלא יקרוץ בפרה ורביה, וכן תינוק
29 פן יברח ויאבד את עצמו, ואשה אף היא דעתה קלה ואם ירדפוה תצא לתרבות רעה.
30 סתני: תצא ותרעה בערר. כפאר חליו, והאי תנא לית לא היה דאמרקין בבמה דוכתי
31 עגלה ערופה נאכרת וירדנה לבלתי

32 איתן אורסה, ובמסרה בריחות מוקמינן לה
33 למלתא בפלוגתא דתנאי בפרק בתרא (ף כגו)
34 כפרה ספקה. היא עשהה את שלה, ואם לא
35 נמצא החורג נתכפר הספק ולכשנמצא נעשה
36 ודאי ותרג, וגמיהו היא בססור תנא דידה
37 קומא דכפרה כתיב בה כקדשים: שנים אופרים
38 ראינו לא היו עורפין. דתא נודע מי תבנה ואע"פ
39 שאינו עכשיו בפנינו לדנוה: כמלה עגלה ערופה.
40 שדרי מכירין (או) כן מן הדין הנה להרהר: לא
41 אפקור. על ניאוף נשותיכם לבדוקן, ומפני מה על
42 בנותיכם כי תונגיה, ועוד כי הם עם הזונות
43 יפרדו להם עצמן נואפין כפרדים הללה
44 האשכולות. מפרש בגמרא שהכל בזה, עד ימיהן
45 לא היה מחלוקת בחממי ישראל, כלן היו
46 אומרים דברים בנתינתן למשה מסיני, וכן
47 הראשונים שחלקו בסמיכת קרבנות ביום טוב
48 כדאמרין בחגיגה (ף טו), והוא היה מחלוקת
49 ראשון שהיה בישראל בדברי תורה: העביר
50 הודית הפעשה. שלא היו מתודין בערתי הקדש
51 כו, ובגמרא מפרש טעמא: עוררין וניקפין.
52 בגמרא מפרש טעמא:

ליהו דבים ולא ליהו יער. מאי עבד ליה יער דקריה ליה נס. דבעיתי. הדבים להתגרות
בהם בשאין מקום קרוב להם לנטול להתנבאות, וכשהן קרובים ליער יוצאין בהבטחה
ובה וצתה סמנה רות. שיצאו ממנה דוד ושלמה שהרבו להקריב קרבנות, אלמא זה היה
שכרה לקללה הוה. למעט את ישראל, ואותה כונה כאן נתקומה: ואלא פאי מינותיה.
דמקום הואיל והמים רעים והארץ משפלת: הן

מקום על יושביו. ואפלו הוא רע נראה להם טוב:
הן האשה. תמיד על בעלה, ואפי' היא מכערת
נושאת הן בעיניה: אחר שגרה דבים. בעון שגרה
דבים בתעוקות-חלה, הוה את חליו תרי, וחד
אשר ימות בו: מי שקיל בלי האי. בהאי קרא
כתיב שמונה דברים, כסף ובגדים וצאן ובקר
ועבדים ושפחות ויותים וקרמים: כסף ובגדים
הוא דשקל. דכתיב ורצר כברים כסף בשני
חריטים ושתי חליפות בגדים: כשמונה שרצים.
בפרק שמונה שרצים ט"ז. הניע עת לטול
שקר. תורתך בעולם הזה אכן שואבת.
שמנבתה את המפתח מן הארץ ועממדתה
בארץ וועי' אותו אכן העמיד העגלים של
ירבעם בארץ: רבנן דתה. דוחה היה את
התלמידים מפני אלישע בהקדיה משמש לפניו.
דכתיב לאחר שפרש ממנו המקום אשר אנהו
יושבין בית המדרש של רבנן צר ממנו. שנתוספו
התלמידים שהיה נחזי דוחה: ינאי מלכא קביליה
לרבנן. כדאמרין בקדושין בהאומר לשלחו וף
טו. בעלי שריו כתיב. נשיא היה כדאמרין
בחגיגה (ף טז): קם כפיהו שפיר. כדדחה:

18 על בעלה, הן מקח על מקחו. תנו רבנן: שלשה חלאין חלה אלישע: אחד שגירה דובים
19 ידים, ואחד שמת בו, שנאמר "ואלישע חלה את חליו אשר ימות בו". תנו רבנן: לעולם
20 כאלישע שדחפו לגחוי בשתי ידיו, ולא כיהושע בן פרחיה שדחפו לישו הנוצרי בשתי ידיו. אלישע מאי היא? דכתיב: "ויאמר
21 נעמן הואל קח כפרים" וכתבי: "ויאמר אליו לא לבי הלך באשר הפך איש מעל מרבתו לקראתך העת לקחת את הכסף ולקחת
22 בגדים ויותים וקרמים וצאן ובקר ועבדים ושפחות" וכו' שקיל פוליה האי? כסף ובגדים הוא דשקיל! אמר ר' יצחק: באותה שעה
23 היה אלישע עוסק בשמנה שרצים. אמר לו: רשע, הניע עת לטול שכר שמנה שרצים "וצרעת נעמן תרפק בך ובורעך לעולם".
24 "וארבעה אנשים היו מצרעים" אמר ר' יוחנן: זה גחוי ושלשת בניו. "ויבא אלישע דמשק" למה הלך? אמר ר' יוחנן: שחלף להתחזיר
25 לגחוי בתשובה, ולא חזר. אמר לו: חוזר בך. אמר לו: בך מקובלני מן, כל מי שחטא והחטיא את הרבים אין מספיקין בידו
26 לעשות תשובה. מאי עבד? איפא דאמרי: אכן שואבת מלה לו לחמאת ירבעם, והעמידו בין שמים לארץ. ואיפא דאמרי: שם
27 חקק לה אפוקיה, והיתה אומרת "אנכי" ו"לא יהיה לך". ואיפא דאמרי: רבנן דתה מקמייה דכתיב "ויאמרו בני הנביאים אל אלישע
28 הנה נא המקום אשר אנהו יושבים שם לפניך צר ממנו" מכלל דער האידנא לא הוה דחיק. והושע בן פרחיה מאי היא? ברהוה
29 קא קטיל ינאי מלכא לרבנן, שמעון בן שטח אטמוניהו אחתיה, ר' יהושע בן פרחיה אול ערק לאלכסנדריא של מצרים. כי הוה
30 שלמא, שלח ליה שמעון בן שטח, מני ירושלים עיר הקודש לך אלכסנדריא של מצרים: אחותי! בעלי שריו בתוכך ואני וישבת
31 שוממה. אמר: שמע מניה, הוה ליה שלמא. כי אתא, אקלע לההוא אושפיזא. קם כפיהו ביקרא שפיר, עבדי ליה יקרא טובא.
32 יתיב וקא מזשתבת, כמה נאה אכסניא זו! אמר ליה ישו הנוצרי: רבי, ענייה טרוטות. אמר ליה: רשע, כבד אתה עוסק? אפיך
33 ארבע מאה שפורי ושמתיה. כל יומא אתא לקמיה ולא קבליה. יומא חד הוה קרו קרית שמע, אתא לקמיה, הוה בדעמיה לקבוליה
34 אחוי ליה בידיה, סבר מרחא דחי ליה, אול זקן לביתא, פלחא, אמר ליה: חוזר בך! אמר ליה: בך מקובלני מן, כל החוטא
35 ומחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה. דאמר מר: ישו הנוצרי כישף והסית והדיח והחטיא את ישראל. תנא ר'
36 שמעון בן אלעזר אומר: יצר, תינוק ואשה, תהא שמאל דוחה וימין מקרבת: מרתני' נמצא ההורג עד שלא נערפה העגלה, תצא
37 ותרעה בערר. משנערפה העגלה, תקבר במקומה, שעל ספק באתה מתחילתה. כיפרה ספיקה, והלכה לה. נערפה העגלה ואחר
38 בך נמצא ההורג, הרי זה יתגר. עד אחד אומר "ראיתי את ההורג" ועד אחד אומר "לא ראיתי", אשה אומרת "ראיתי" ואשה
39 אומרת "לא ראיתי", היו עורפין. עד אחד אומר "ראיתי" ושנים אומרים "לא ראיתי", היו עורפין. שנים אומרים "ראינו" ואחד אומר
40 לזן "לא ראיתם", לא היו עורפין. משרבו הרוצחניו, כמלה עגלה ערופה. כושבא אלעזר בן דינאי, ותחינה בן פרישה היה נקרא,
41 חזרו לקרותו "בן הרצחן". משרבו המנאפים פסקו המים המרים, ור' יוחנן בן זכאי הפסיקו, שנאמר: "לא אפקוד על בנותיכם כי
42 תונגיה ועל פלותיכם כי תנאפנה כי הם וגו'". משמת יוסי בן יעזר איש צרדה יוסי בן יהודה איש ירושלים, כמלו האשכולות,
43 שנאמר: "אין אשכול לאכול כפורה אותה נפשי". יוחנן כהן גדול העביר הודיית המעשה, אף הוא כמלו את המעוררין ואת הנוקפין.

סוטה. פרק תשיעי - עגלה ערופה דף מז עמוד ב

רש"י

עד ימיו היה פטיש מכה בירושלים. בבית הנפחים בחלו של מועד לעשות מלאכת דבר האבר שמתרת בוועד, ועמד הוא וגור על הנפחים אפלו בדבר האבר, מפני שקולו נשמע למרחוק ואין הכל יודעין שהיא לדבר האבר, והכי אמרין לה במועד קטן (טו.א): כל ימיו לא הערף אדם לשאל לחברו על הרמאי. אם מעשר אם לא, שהוא התקין שיהו כל הלוקחין מעם הארץ מעשרין: גמ'

רש"י

אפי' נצב בעדת אל. בזמן שקרב אלהים ושפטו: חולבי אחר בצעם. להנאתם: האומרים לרע טוב. שמשבחין את הרשעים: רבו היו היו. דכתיב: הוי הוי בהויא פרשתא טובא: מושבי הרוק. מאריכין הרוק. ומדת גאון הוא: ונתמעטו התלמידים. כדק"ל (ומינוי זה טע): סימן לגלות הרוח עניות של תורה: חזרת על לומדיה. מתורת אולי תמצא לומדיה ולכפוף ממיל עליהו. נמאס בעיניהם: מפילי מלא. הדינים מטילין מלאי פרמטאין שלהם על בעלי בתים היודעים כטיב סחורה שישתכרו הדינין על דהו רבו איש תשר בעיניו נעשה. שהרואה שהדינין מסבירים לו פנים מפני טובה שעשה לו ואינו מתירא מהם: שפלים הנגהו. שאין אימת הגדולים על הקטנים, ואין נכר בין גבוה לשפל: ומלכותא. מלכותם של ישראל אזלא ונולא. הולכת ומתגולת: צרי עין. מלקנות אחרים במקומם: מורפי טרה. גולנים ומאמצי הלב מן העניים לרחם: רבו מים המרים. רבו המקאיים לנשותיהם והיה למים המרים להרבות: אלא שפסקו מלהשקותם. כדאמרין שאין המים בודקין משרבו המאמצי: וזוהי חלב. שאין מניין את אונם לשמעו: פה מפי רבם וסומכים על ביתם לדקדק שמועתם: ישראל לפנים. כפי הוא: שהכל בו. תורה באמתה ואין דפי ושכחה ומחללת: ואנן

עד ימיו היה פטיש מכה בירושלים, ובימיו אין צריך לשאול על הרמאי: גמ' תנו רבנן: מנין שאם נערפה העגלה ואחר כך נמצא ההורג, שאין פומרת אותו? תלמוד לומר: "ולא ירץ לא יכפר לדם אשר שפך בה כי אם ברם שפכו": עד אחד אומר "ראיתי את ההורג" וכו': מעמא דמכחיש ליה, הא לא מכחיש ליה, עד אחד מהימן, מנהני מילי? דתנו רבנן: "לא נודע מי הבהו" הא נודע מי הבהו, אפילו אחד בסוף העולם לא היו עורפין, ר' עקיבא אומר: מנין לסתדרין שראו אחד שהרג את הנפש ואין מפירין אותו, שלא היו עורפין? תלמוד לומר: "ועינינו לא ראו" והלא ראו. השתא דאמרת עד אחד מהימן, איך חד הכי מצי מכחיש ליה? והאמר עולא: כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי פאן שנים ואין

דבריו של אחד במקום שנים! אמר לך עולא: תני: לא היו עורפין. וכן אמר ר' יצחק: תני: לא היו עורפין, ור' תיא אמר: תני: היו עורפין, ור' תיא קשיא דעולא! לא קשיא, פאן בבת אחת, פאן בזה אחר זה. תנן: עד אחד אומר "ראיתי את ההורג" ושנים אומרים "לא ראית" היו עורפין. הא חד וחד, לא היו עורפין. תויבתא דרבי תיא. ולפישמיה, אימא סיפא: שנים אומרים "ראינו" ועד אחד אומר "לא ראיתם" לא היו עורפין, הא חד וחד, היו עורפין. אלא מתניתין בפסולי עדות, ובר' נחמיה דאמר: כל מקום שהאמינה תורה עד אחד, הלך אחר רוב דעות, ועשו שתי נשים איש אחד כשני אנשים באיש אחד. ואיבא דאמרי, כל היכא דאתא עד אחד כשר מעיקרא, אפילו מאה נשים כי אחד דמיין. והכא במאי עסקינן? בנזן דאתאי אשה מעיקרא. ותרצה לרבי נחמיה הכי, ר' נחמיה אומר: כל מקום שהאמינה תורה עד אחד, הלך אחר רוב דעות, ועשו שתי נשים באשה אחת כשני אנשים באיש אחד. אבל שתי נשים באיש אחד, כי פלגא ופלגא דמי. ותרתי פסולי עדות למה ליי? מהו דתימא: כי אוליין בתר רוב דעות לחומרא אבל לקולא לא, קא משמע לן: משרבו הרוצחין כו': תנו רבנן: משרבו הרוצחין במלה עגלה ערופה, לפי שאינה באה אלא על הספק. משרבו הרוצחין בגלוי, במלה עגלה ערופה: משרבו הנואפין כו': תנו רבנן, ונגקה האיש מעוז" בזמן שהאיש מנוקה מעוז, המים בודקין את אשתו. אין האיש מנוקה מעוז, אין המים בודקין את אשתו. ואומר: "לא אפקוד על בנותיכם כי תונינה" כו'. מאי ואומר? וכי תימא: עון דידיה אין, דכניה ודבנתיה לא, תא שמע "כי הם עם הזנות בנותיכם כי תונינה ועל פלותיכם כי תנאפנה". וכי תימא: עון אשת איש אין, עון דפניה לא, תא שמע "כי הם עם הזנות יפרדו ועם הקדשות יזבחו" וגו'. מאי "ועם לא יבין ילבט"? אמר ר' אלעזר: אמר להם נביא לישראל: אם אתם מקפדין על עצמכם, מים בודקין נשותיכם. ואם לאו, אין המים בודקין נשותיכם. משרבו בעלי הנאה, נתעונו הדינין ונתקלקלו הפעשים ואין נוח בעולם. משרבו רואי פנים בדין, כטל "לא תגורו" ופסק "לא תפירו" ופרקו עול שמים, ונתנו עליהם עול כשר ודם. משרבו לוחשי לחישות בדין, רבה חרון אף בישראל, ונסתלקה השכינה, משום שנאמר: "בקרוב אלהים ישפט". משרבו בצעם לבם הלך, רבו "האמרים לרע טוב ולטוב רע". משרבו האומרים לרע טוב ולטוב רע, רבו "הוי הוי", בעולם. משרבו מושכי הרוק, רבו היהירים ונתמעטו התלמידים, והתורה חוזרת על לומדיה. משרבו היהירים, התחילו בנות ישראל להנשא ליהירים, שאין דורינו רואה אלא לפנים. איני? והאמר מר: האי מאן דמנהר, אפילו איניש ביתיה לא מקבל. שנאמר: "גבר יהיר ולא יגוה" לא יגוה אפילו בגוה שלו, מעיקרא קפצה עליה, לסוף מתול עליהו. משרבו ממילי מלאי על בעלי בתים, רבה השוחד והפניית משפט, ופסקה טובה. משרבו "מקבלני טובתך" ו"מחוקני טובותיך", רבו "איש תשר בעיניו יעשה" שפלים הונבהו והגבוהים הושפלו, ומלכותא אזלא ונולא. משרבו צרי עין וטורפי טרף, רבו מאמצי הלב וקוצפי דים מלהלוות, ועברו על מה שכתוב בתורה השמר לך פן וגו'. משרבו "נטויות גרון ומשקרות עינים", רבו מים המרים אלא שפסקו. משרבו מקבלי מתנות, נתמעטו הימים ונתקצרו השנים, דכתיב: "ושונא מתנת יחיה". משרבו זוחי הלב, רבו מחלוקת בישראל. משרבו תלמידי שמאי והילל שלא שימשו כל צורך, רבו מחלוקת בישראל, ונעשית תורה כשתי תורות. משרבו מקבלי צדקה מן הגוים. היו ישראל למעלה והם למטה, ישראל לפנים והם לאחור: משמות יוסי בן יעזר כו': מאי "אשכולות"? אמר רב יהודה אמר שמואל, איש שהכל בו: יוחנן כהן גדול העביר הודיית המעשר כו': מאי מעמא? אמר ר' יוסי בר' תינאי: לפי שאין נותנין אותו פתיקונו, דרממא אמר דיהבי ללוים,

ביאורים למסכת סוטה דף מז עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

עד אחד יכול להכחיש שנים, וכי גם כאן תוכל לדקדק, שרק משום
 57 שאחד מכחיש את השנים אין העדות הראשונה בטלה, הֲאֵם הוּא
 58 חַד וְחָד, הוּא עוֹרְפִין משום שהעדות הראשונה מתבטלת, ואם כן,
 59 הרי יש סתירה בכך מן הרישא לסיפא. אָלָא בהכרח מִתְּנִיתִין כּוֹלָה
 60 הן הרישא והן הסיפא, העדות של השנים השנייה בה, בַּפְּסוּלֵי עֵדוּת
 61 המעידים כנגד עד אחד עוסקת, ולגופה נשנית כשיש אחד כנגד
 62 שנים, ולא לדקדק מכאן דין אחד כנגד אחד, וּבְדַרְבֵּי נְחֵמְיָהּ, דָּאִמְרַי
 63 כֹּל מְקוֹם שֶׁהָאִמְיָנָה תּוֹרָה עַד אֶחָד, כשבאו עדים אחרים
 64 להכחישו, הֲלָךְ אַחַר רֹב דְּעוֹת והעדות שיש בה דעות רבות יותר,
 65 היא המכרעת, וְעֵשׂו משום כך עדות שְׁתֵּי נְשִׁים בְּאִישׁ אֶחָד -
 66 המעידות כנגד איש אחד, שמבטלות את דבריו בְּשֵׁנֵי אֲנָשִׁים בְּאִישׁ
 67 אֶחָד ואין הבדל בכך בין אנשים לנשים, ומשמיעה לנו המשנה,
 68 שכיון שעדות עד אחד אינה עדות גמורה, רוב דעות מכריעות אותו,
 69 וכך פירוש המשנה, עד אחד כשר אומר ראיתי את ההורג ושתי נשים
 70 אומרות לא ראית, הוּא עוֹרְפִין, שתי נשים אומרות ראינו, ועד אחד
 71 כשר אומר לא ראיתך, לא הוּא עוֹרְפִין.
 72 וְאִיבָא דָּאִמְרֵי, כֹּל הֵיכָא דְאִתָּא עַד אֶחָד כְּשֶׁר מְעַקְרָא, אִפִּילוּ
 73 מֵאֵה נְשִׁים שמעידות כנגדו כִּי אֶחָד דְּמָיִין - הרי הן כאחד
 74 המכחישו, ואחר שנתקבלה עדותו של ראשון עד אחד יכול
 75 להכחישו, וכאומר לעיל, וְהָכָא במשנתנו, שהעמדנו אותה
 76 שהשנים המעידים הם פסולי עדות, כגון נשים, בְּמֵאָה עֶקְבִּין,
 77 כשהעד האחד האמור במשנה, גם הוא היה מפסולי עדות, כְּגוֹן
 78 דְּאִתָּא אִשָּׁה מְעַקְרָא - שבאה אשה מתחילה ואמרה ראיתי את
 79 ההורג, ונתקבלה עדותה, ואחר כך באו שתי נשים ואמרו לא ראית,
 80 ומשמיעה המשנה, שאף שנתקבלה עדותה, רוב דעות מכריעות
 81 אותה, וכך הוא פירוש המשנה, וְתִרְצָה לְדַרְבֵּי נְחֵמְיָהּ הֵכִי - ולפי
 82 זה הפרשך ש את דברי רבי נחמיה שאמרנו לעיל, רַבִּי נְחֵמְיָה אֹמֵר
 83 כֹּל מְקוֹם שֶׁהָאִמְיָנָה תּוֹרָה עַד אֶחָד, כשבאו עדים אחרים
 84 להכחישו, הֲלָךְ אַחַר רֹב דְּעוֹת והעדות שיש בה דעות רבות יותר,
 85 היא המכרעת, ועל כך תוסף פירושו, וְעֵשׂו שְׁתֵּי נְשִׁים אִשָּׁה אֶחָת
 86 שתי נשים אומרות בְּשֵׁנֵי אֲנָשִׁים אֶחָד שמכריעים אותו, והוּקָא
 87 שתי נשים המעידות כנגד אשה, אֲבָל שְׁתֵּי נְשִׁים בְּאִישׁ אֶחָד, כִּי
 88 פְּלִגָא וּפְלִגָא דְּמֵי הרי הם כמחצה על מחצה, ולכן, כשבאו בבת
 89 אחת, הרי הן מכחישות אותו והעגלה נערפת, אבל כשבאו אחר
 90 שנתקבלה עדותו, נעשית עדות האחד כשנים, ואין שתי נשים יכולות
 91 להכחיש את עדותו.
 92 שואלת הגמרא, אחר שהעמדנו את המשנה בפסולי עדות, וחיידושה
 93 הוא שהולכים בהם אחר רוב דעות, וְתִרְתֵּי בבות על פְּסוּלֵי עֵדוּת
 94 לְמָה לִּי הרי לכך די לנו ברישא, כשעד אחד אומר ראיתי ושנים
 95 אומרים לא ראית, ולשם מה הוצרכה הסיפא, כששנים אומרים
 96 ראינו ואחד אומר לא ראיתם. משיבה הגמרא, אם היתה נשנית רק
 97 הרישא, מֵהוּ דְתִימָא - היית אומר, כִּי אִזְלִינן בְּתַר רֹב דְּעוֹת, רק
 98 בבגן הרישא שהוא לְחוּמָא שַׁעַל ידֵי כִּךְ נַעְרוּף אֶת הָעֵגְלָה, אֲבָל
 99 כשהוא לְקוּלָא שַׁעַל ידֵי כִּךְ לא נַעְרוּף אֶת הָעֵגְלָה כגון ששני פסולים
 100 אומרים ראינו ואחד אומר לא ראיתם לא נָךְ אַחַר רֹב דְּעוֹת, ויכול
 101 האחד להכחישם, ונַעְרוּף אֶת הָעֵגְלָה, קָא מְשַׁמְעֵ לִן הסיפא, שגם
 102 אז הולכים אחר רוב דעות, ואין האחד יכול להכחישם, ואין עורפים
 103 את העגלה.
 104 שנינו במשנה, מְשַׁרְבוּ הַרְוָצִיתִין כּוּי. תַּנּוּ רַבְּנָן, מְשַׁרְבוּ הַרְוָצִיתִין
 105 בְּמַלְהָ עֵגְלָה עֵרוּפָה, לְפִי שְׂאִינָה בְּאֵה אֶלָּא עַל הַסַּפֵּק שאין
 106 יודעים מי ההורג, ולכן מְשַׁרְבוּ הַרְוָצִיתִין בְּגִלְוֵי והרי ההורגים
 107 מוכרים לנו, בְּמַלְהָ עֵגְלָה עֵרוּפָה.
 108 שנינו במשנה, מְשַׁרְבוּ הַנּוּאֲפִין כּוּי. תַּנּוּ רַבְּנָן, נַמְר בְּפִרְשֵׁי סוֹטָה
 109 וְנִקְּהָ הָאִישׁ מְעוֹן, מכאן אנו למדים, כַּזֵּמֶן שְׂהָאִישׁ מְנוּקָה מְעוֹן,
 110 הַמֵּים בּוֹדְקִין אֶת אִשְׁתָּא אִם חֲטָאָה או לא, אבל אם אִין הָאִישׁ
 111 מְנוּקָה מְעוֹן, אִין הַמֵּים בּוֹדְקִין אֶת אִשְׁתּוֹ, וכיון שרבו הנואפים,
 112

עַד לְמִיּוֹ שֶׁל יוֹחַנָן כָּהֵן גָּדוֹל הָיָה פְּטִיֵשׁ מִכָּה בִּירוּשָׁלַיִם בבית
 2 הנפחים בחול המועד, לצורך מלאכת דבר האבד, המותרת בחול
 3 המועד, והוא גור על כך ואסר זאת, משום שנשמע קולם למרחק,
 4 ואין כולם יודעים שהיא מלאכת דבר האבד.
 5 וּבְיָמָיו שֶׁל יוֹחַנָן כָּהֵן גָּדוֹל אִין אָדָם הַנּוֹזֵר בְּמַעֲשֵׂרוֹת צְרִיף לְשִׂאוֹל
 6 עַל הַדְּבָא - על פירותיו של עם הארץ כשקונה אותם מחבירו
 7 החבר, האם הם מעושרים או לא, משום שיתקן שכל הקונה פירות
 8 מעם הארץ חייב להפריש מהם מעשרות.
 9 נִמְרָא. תַּנּוּ רַבְּנָן, מִנֵּין שְׂאֵם נְעָרְפָה הַעֲגָלָה וְאֶחָד כִּךְ נִמְצָא
 10 הַהוֹרֵג, שְׂאִין עֲרִיפֵת הָעֵגְלָה פּוֹמְרֵת אוֹתוֹ מִמִּיתָה, תִּלְמוּד לומֵר,
 11 "וְלֹאֲרִין לֹא יוֹפֵר לָרֵם אִשֶּׁר שַׁפֵּד כָּהֵן כִּי אִם כֶּדָם שִׁפְכָה".
 12 שנינו במשנה, עַד אֶחָד אֹמֵר רָאִיתִי אֶת הַהוֹרֵג ועד אחד אומר
 13 לא ראיתי כּוּי הוּא עוֹרְפִין. מִדִּיּוּקֵת הַגְּמָרָא, מְשַׁמְעָא דְּמִכְחִישֵׁי לִיה -
 14 דווקא כשעד אחר מכחישו, הֲאֵם אִם לֹא מִכְחִישֵׁי לִיה אַחַר, עַד אֶחָד
 15 מְהִימֵן להעיד שראה את ההורג, ולפטור בכך מעריפת העגלה,
 16 מבארת הגמרא, מִנְהֵי מִיָּלִי שַׁעַר אֶחָד נִאֲמַר בִּכְךָ, דְּתַנּוּ רַבְּנָן,
 17 נַמְר בַּפְּסוּק לֹא נוֹדַע מִי הַכָּהֵן, הֲאֵם - משמע מכאן, שאם נודַע
 18 למישהו מִי הַכָּהֵן, אִפִּילוּ אֶחָד בְּסוּף הַעוֹלָם הכירו, לֹא הוּא
 19 עוֹרְפִין ומכאן שעד אחד נאמן. רַבִּי עֲקִיבָא אֹמֵר, מִנֵּין לְמַנְהַדְרִין
 20 שְׂרָאוּ אֶחָד שְׁהֵרָג אֶת הַנָּפֶשׁ, וְאִין מְבִירִין אוֹתוֹ, שְׂלָא הוּא
 21 עוֹרְפִין, תִּלְמוּד לומֵר מה שנאמר בפסוק שעל הזקנים לומר לְעֵינֵינוּ
 22 לֹא רָאוּ, וְהָלָא רָאוּ, ומכאן שבסנהדרין גם ראיה לבדה פוטרת
 23 מעריפה, אבל ראיתי עד אינה פוטרת עד שיכיר מי הוא.
 24 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא, הֲשֵׁתָא דְּאִמְרַת שְׁבַעֲרִיפֵת עֵגְלָה עַד אֶחָד מְהִימֵן,
 25 אֶדְףְּ חַד הֵיכִי מִצִּי מִכְחִישֵׁי לִיה - כיצד יכול העד האחר להכחישו,
 26 ולגרום בכך שתבטל עדותו ושתערף העגלה, וְהָאִמְרַי עוֹלָא, כֹּל
 27 מְקוֹם שֶׁהָאִמְיָנָה תּוֹרָה עַד אֶחָד, הַרִי כִּפָּן עֵדוֹת גְּמוּרָה כֵּאלִיל הוּא
 28 שְׁנִים, וְאִין דְּבִרְיוּ שַׁל אֶחָד הַבַּא לְהַכְחִישׁוּ עוֹמְדִים בְּמְקוֹם שְׁנִים.
 29 מתרצת הגמרא, אִמְרַי לָךְ עוֹלָא אין לשון המשנה שאמרה הוּא
 30 עוֹרְפִין מתוקן, אֵלָא תַנּוּ במשנה, עד אחד אומר ראיתי את ההורג
 31 ועד אחד אומר לא ראית, לֹא הוּא עוֹרְפִין' כִּי אין עד אחד יכול
 32 לבטל את העדות הראשונה. וְכִן אִמְרַי רַבִּי יִצְחָק, תַּנּוּ בְּמִשְׁנָה לֹא
 33 הוּא עוֹרְפִין, וְרַבִּי חֵיטָא אִמְרַי תַּנּוּ בְּמִשְׁנָה הוּא עוֹרְפִין' כפי הלשון
 34 שלפנינו, שמועילה העדות השנייה לבטל את הראשונה.
 35 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא, וְלְרַבִּי חֵיטָא שאינו מתקן את לשון המשנה, קְשִׁיָא
 36 דְּעוֹלָא שאמר אין דבריו של העד האחרון עומדים כנגד העד
 37 הראשון, וכאמור. מתרצת הגמרא, לֹא קְשִׁיָא, כִּפָּן במשנתנו
 38 שמועילה העדות השנייה לבטל את הראשונה. מדובר שבאו שני
 39 העדים כַּבֵּת אֶחָת והעיד השני בתוך כדי דיבור של הראשון, וכיון
 40 שעדיין לא נתקבלה עדותו של הראשון, יכול השני להכחיש
 41 ולגרום שלא לתקבל, אבל כִּפָּן בדברי עולא שאמר שאין השני יכול
 42 להכחיש את הראשון, הוּא כשבאו העדים כַּהֵן אַחַר זָה, שכיון
 43 שכבר נתקבלה העדות של הראשון, הרי היא כשנים, ואין השני יכול
 44 להכחישו.
 45 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא, תַּנּוּ בְּהַמְשַׁךְ הַמִּשְׁנָה, עַד אֶחָד אֹמֵר רָאִיתִי אֶת
 46 הַהוֹרֵג, וְשְׁנַיִם אֹמְרִים לֹא רָאִיתִי, הוּא עוֹרְפִין, ולכאורה אין בכך
 47 שום חידוש, ששני עדים מבטלים עדותו של אחד, אלא ודאי שנשה
 48 דין זה לדקדק ממנו, שרק משום ששנים הם המכחישים את הראשון,
 49 בטלה העדות הראשונה. הֲאֵם הוּא חַד וְחָד, לֹא הוּא עוֹרְפִין משום
 50 שנתקבלה עדות הראשון, ואין אחר יכול להכחישו, וכדברי עולא
 51 שיש לשנות במשנה שבאחד ואחד לא הוּא עוֹרְפִין, ומכאן תִּיּוֹבְחָתָא
 52 דְּרַבִּי חֵיטָא ששנה שגם באחד ואחד הוּא עוֹרְפִין.
 53 מתרצת הגמרא, וְלִימְעַמְיָה - שפירשת ברישא, שלא נשנה הדין
 54 לגופו אלא לדקדק ממנו את הדין באחד כנגד אחד, אִיבָא סִיפָא
 55 בְּהַמְשַׁךְ הַמִּשְׁנָה, שְׁנִים אֹמְרִים רָאִינוּ אֶת הַהוֹרֵג וְעַד אֶחָד אֹמֵר
 56 לֹא רָאִיתָם, לֹא הוּא עוֹרְפִין, והרי גם שם אין שום חידוש בכך, שאין

ביאורים למסכת סוטה דף מח עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

57 שנינו במשנה, כל ימיו לא היה אדם צריך לשאול על הדמאי.

58 אומרת הגמרא, בדאמרן לעיל בסוגיא, שיוחנן כהן גדול גזר על

59 הדמאי, שהקונה פירות מעם הארץ עליו להפריש מהם מעשרות,

60 ולכן לא היו שואלים חבר שלקח פירות מעם הארץ אם מעושרים

61 הם, שודאי עישרם, כתקנת יוחנן כהן גדול.

62 ופוסקות מישראל בהדרגה, משבטלה סנהדרין, בטל השיר מבית

63 המשתאות, שנאמר בשיר לא ישתו יין וגו' משמתו נביאים

64 הראשונים, בטלו אורים ותומים. משחרב בית המקדש, בטל

65 השמיר, ונפת צופים, ופקדו אנשי אמה מישראל, שנאמר,

66 'הושיעה ה' כי נמר חסידו' וגו' ומסיים הפסוק כי פסו אמונים מבני

67 אדם.

68 רבן שמעון בן גמליאל אומר, העיד רבי יהושע, מיום שחרב בית

69 המקדש אין יום שאין בו קללה, ולא ירד הטל לכרבה, ויגשיל

70 טעם הפירות. רבי יוסי אומר, אף נגמל שומן הפירות. רבי

71 שמעון בן אלעזר אומר, מהרהרה שלא נשמרה נמלה את (הטעם

72 ואת) הריח, הפעשרות שלא ניתנו נמלו את שומן הרקו. והכמים

73 אומרים, הינות והכשפים כילו את הכל.

74 גמרא. שנינו במשנה, משבטלה סנהדרין בטל השיר מבית

75 המשתאות, ולמדו זאת מבישיר לא ישתו יין. שואלת הגמרא,

76 וממאי דמשבטלה סנהדרין פתיב מקרא זה. אומר רב הונא פריה

77 דרב יהושע, דאמר קרא אחר, באיכה, 'קנים משער שבתו

78 פחורים מננינתם', הרי שהשבייתה מהנגינה תלויה בהשבתת

79 הסנהדרין.

80 אומר רב, אודנא דשמעא ומרא - אוון ששומעת זמר תעקר. אומר

81 רבא, ומרא שנשמעת בביתא, חורבא מזומנת בספיא - במפתן

82 הבית, שנאמר, 'קול ישורר בחלון, חרב בפה כי איהו ערה'

83 ומדרשה, שבעון קול המורר בחלון, יהיה חורב במפתן הבית.

84 אומרת הגמרא. מאי 'כי ארוה ערה', אומר רבי יצחק, וכי בית

85 המוסף בארוים עיר הוא - האם הוא כעיר שקשה להחריבה,

86 אלא אפילו בית המוסף בארוים גם הוא מתרועע ונשבר. אומר

87 רב אשי, שמע מינה מפסוק זה, כי מתחיל חורבא בבית, בספיא

88 - במפתן הבית הוא מתחיל, שנאמר 'חרב בפה'. ואיבעית אימא

89 יש ללמוד דבר זה מהמקרא, 'ושאיה יופת שער' - בית השמש מאין

90 יושב, השדים מכתתים את שעריו. אומר רב בר רב אשי, לדידי חיו

91 ליה - אני ראיתו לאותו שד ומננת כי תנא - ומנגח את שערי

92 הבית כשור.

93 אומר רב הונא, ומרא דנגדי - הזמר שמוזמרים מושכי הספינות,

94 שמטרתו לזרז במלאכתם, ודבקר - ושל החורשים בשוורים,

95 שמטרתו לכוון את השוורים לתלמיהם, שרי - מותרים, ואין בכך

96 משום איסור זמר. אבל דנגדיא - של אורגים אסיר לפי שמטרתו

97 היא לשחוק. מספרת הגמרא, רב הונא בטיל ומרא - אסר על בני

98 דורו לומר בביתם ובבית המשתה, עקב כך בא שפע לעולם, קם

99 מאה אוויו ביווא ומאה סאה חימי ביווא - עמדו מאה אווים

100 במחיר זה, ומאה סאה חיטים בזה, ולא רצו לקנותם

101 אפילו בכך, אהא רב חסדא, ולול ביה - זלזל בגורתו של רב הונא,

102 ולא הקפיד למחות בזממיהם, עקב כך הופסק השפע, איבעיא אוווא

103 ביווא ולא משתבח - התבטח אוו אחד בזוה ולא נמצא.

104 אומר רב יוסף, ומרי גברי ועני נשי - מזמרים אנשים ועונות להם

105 נשים, הרי זה בגדר פריצותא, לפי שקול באשה, ערה, ואילו ומרי

106 נשי ועני גברי - מזמרות נשים ועונים להן אנשים, הרי זה מבעיר

107 את היצר פאש שנאחות בנעורת, שואלת הגמרא, מאחר ששני

108 הדברים אסורים, למאי נפקא מינה עלינו לדעת איהו יותר חמור,

109 עונה הגמרא. לבטולי הא מקמי הא - להעדיף לבטל את החמור

110 מפני הקל, שאם אין בכוחנו לבטל את שניהם, עלינו לבטל את זמר

111 הנשים ועניית האנשים, שהוא כאש בנעורת.

1 ואנן קא יהכינן לבתנים - ואנן נותנים אותו לכתנים, לפי שקטם

2 עזרא הסופר את הלויים, על שלא עלו עמו מבבל, ולכן אינו יכול

3 לומר 'ככל מצותיך אשר צויתני'. שואלת הגמרא, ולוי - יתודה

4 אשאר מעשרות שאותם נתן כדיון. אומר ריש לקיש, כל בית שאין

5 מתודה על מעשר ראשון, שוב אין מתודה על שאר מעשרות.

6 אומרת הגמרא. מאי טעמא, אמר אביי, הואיל ופתח בו הכתוב

7 בפרשת וידוי מעשרות תחילה שנאמר ונתת ללוי, לגר ליתום

8 ולא למנה, וללוי הוא מעשר ראשון הניתן ללויים, וכיון שהוא נכתב

9 תחילה, הוא העיקר, ואם אינו מתודה עליו, אינו מתודה אף על יתר

10 המעשרות.

11 מקשה הגמרא, מפלג - מתוך טעמו של רבי יוסי בר חנינא, שלא היו

12 נותנים מעשר ראשון כדינו, משמע דאפרושי הוו כפרשי את

13 המעשר כדינו, אלא שהנתינה לא היתה כדינה, והא תניא, אה הוא

14 - יוחנן כהן גדול ביטל את הדין, ויגור על הדמאי - על פירות עם

15 הארץ, לפי ששלה לבדוק בכל גבול ישראל האם מפרישים תרומות

16 ומעשרות כראוי, וראה שאין העם מפרישין אלא תרומה גדולה

17 בלבד לפי שיש על האוכלה עון מיתה בידי שמים, ומעשר ראשון

18 ומעשר שני, מקצתן מעשרין ומקצתן אין מעשרין, אומר להם,

19 בני, בואו ואומר לכם, בשם שתוימה גדולה יש פה עון מיתה,

20 כך תרומת מעשר וטבל יש פתן עון מיתה, עמד והתקין להם

21 שאין עם הארץ נאמן על המעשרות אלא על תרומה גדולה בלבד,

22 לפיכך, הלוקח פירות מעם הארץ, מפריש מהן מעשר ראשון

23 ומעשר שני, מעשר ראשון, מפריש ממנה עשירית לשם תרומת

24 מעשר, ונותנה לבתן, ומעשר שני, עולה ואוכלו בירושלים,

25 מעשר ראשון ומעשר עני כיון שפירות אלו הם ספק מעושרים,

26 המוציא מחבירו עליו הראיה ואינו חייב ליתנם מספק ללויים או

27 לעניים, אלא קורא להם ש להוציאם מידי טבל, הרי שבימי יוחנן

28 כהן גדול, כל היו כל העם מפרישים מעשר ראשון.

29 מתרצת הגמרא, תרתי תקנות שנות תקן יוחנן כהן גדול, ביטל

30 וידוי המעשרות דתבירים הזהירים להפריש מעשר ראשון, ותיקן

31 שלא יתוודו משום שאין נותנים אותו ללויים. ויגור על דמאי של

32 פירות עמי הארץ, שהלוקח מהם יפריש מעשרות כמפורט לעיל,

33 משום שחשושים על המעשרות.

34 שנינו במשנה, ואף הוא ביטל את המעוררים. שואלת הגמרא, מאי

35 מעוררים. אומר רבקה, ככל יום ויום שהיו עומדים ליום על הדין

36 ואומרים את המזמור 'עודה למה תישן ה', לכך נקרא מעוררים,

37 ואותם ביטל יוחנן כהן גדול, וכך אומר לתן יוחנן כהן גדול, וכי יש

38 שניה לפני המקום, והלא כבר נאמר, 'הנה לא ינום ולא יישן

39 שומר שנתא', אלא, בזמן שישראל שרויון בצער, ועובדי

40 כוכבים ונשלוה, הרי זה דומה כאילו יש שניה לפניו, לכך

41 נאמר 'עודה למה תישן ה'.

42 שנינו במשנה ואת הנזקפים. שואלת הגמרא, מאי נזקפים. אומר

43 רב יהודה אומר שמואל, שהיו מקרטין לעגל בין קרניו, כדי

44 שיפול דם פעניו ולא יראה כשהולכים לשחטו, אהא איהו בטיל,

45 משום דמיתו כי מומא - משום שנראה כמום. במתניתא תנא,

46 שהיו חוכטין אותו במקלות להפילו לארץ בדרך שעושין אותו

47 לפני עבודת כוכבים ונזקפים' הוא מלשון מכה. אומר להם יוחנן

48 כהן גדול, עד מתי אתם מאכלין נבילות למזבת, ותמחה הגמרא,

49 וכי נבילות הן, הא שהיו להו, אלא כך אמר, עד מתי אתם

50 מאכלין מריפות למזבח, הרי יש לחוש שמא על ידי החבטות ינקב

51 קרום של מזה, עמד והתקין להם טבעות בקרקע להכניס בהם

52 את ראש הבהמה.

53 שנינו במשנה, עד ימיו היה פטיש מכה בירושלים. אומרת הגמרא,

54 שזוהו בחולו של מועד שהיו עושים מלאכה בבית הנפס לצורך

55 המועד, ובא יוחנן כהן גדול ואסר זאת, משום שנשמע קולם למרחק,

56 ואין כולם יודעים שהיא מלאכת דבר האבד.

סוטה. פרק תשיעי - עגלה ערופה דף מח עמוד א

רש"י

1 ואין יחבי ליה לכהנים. קסנידו עורא בדאמרי ביבמות דף פ"א: וכוון דאין נותנין כהנן
2 אין יכולין לומר וגם נתתי ללוי ככל מצותך. תחלה. ונתת ללוי זה מעשר ראשון, לגר
3 זה מעשר עני, בשעריך זה מעשר שני דכתיב לא תוכל לאכול בשעריך וקדים י"ט: אף
4 הוא יזקק בהן גדולי: מכל הטרומת מעשר עון מיתה. באלו הן השערפין (מקדוה פ"ג) וקפי'
5 לה, ובשאתם לוקחין מעם הארץ והם אל
6 הפרישו אלא תרומה עודנו טבל למעשרות
7 ואתם נעשיתם מיתה: ספריש תרומת מעשר
8 ונתנה לבחן. מפרשי כל המעשרות מנקה
9 להוציא מידי טבל, ואחר כך מפרש מתוך
10 מעשר ראשון תרומת מעשר מה שעל העין
11 מעשר ונתנו לבחן, משום דאית ביה גור
12 מיתה אחרון עלהו שלא לעכבו אצלו ולמכור
13 לבחן בשם שהוא מעכב אצלו מעשר ראשון
14 ומעשר עני ואומר המוציא מחברו עליו הראיה.
15 גורה דלמא כי משוה ליה בבית אביל ליה. אבל
16 מעשר ראשון ומעשר עני מתרים לורים ואין
17 בהן אלא גול בהן, הלכך המוציא מחברו עליו
18 הראיה, אלא אפרשי נמי לא הוה מפרש ואת
19 אמרת לפי שאין נותנין אותו כהנן הא מפרשי
20 מפרשי ליה: תרתי תקון. לעולם העברת
21 הדואות מעשר משום שאינם נותנין אותו ללויים
22 הוא, והא דתניא לפי ששלח בו' לאו אבטל את
23 הדדי קאי אלא אגור על הדמאי קאי, ותרתי
24 תגות תקון. בטל דדי של חברים אע"פ
25 שפפרשיין אותו לפי שאין נותנין אותו כהננו.
26 וגור על הדמאי על לוקח מעם הארץ לפי
27 ששלח בו' מפרשי. כשהיו רוצין להפילו לארץ
28 לשחתו. שיפול דם בעיניו. ואינו רואה ואינו
29 מתחזק כל כך על גרלו. ונתקפין לשון ונתק
30 סבכי היער (שמיטת י"ח) חובטין. להפילו לארץ.
31 ונתקפין לשון חבטה ומכה, כדאמרי אין אדם

32 מנקה אפי' אצבעו, דף נקוף מרצה פדס עולה וכו' ז"ל: פבעות. להכניס צואר בהמה
33 לתוכו: כדאמרינו. שתקן שיהיו כל הלוקחין מפרשיין ולא היה אדם צריך לשאל לחברו
34 חבר שלקח מעם הארץ הפרשת דמאי: מתני' כשיר לא ישתו י"ז. ובגמ' מפרש מנא לן
35 דמשבטלה סנהדרין הוא: נביאים הראשונים. בגמרא מפרשי: נפת צופים. מפרש בגמ':
36 אפשי אפנה. בוטחין בהקפ"ה וסומכין עליו
37 לעשות טוב ואין דואגין לחסרו: גמ' אמר רב
38 יוסף. הכי קאמר, וכי בית המסגר בארזים עיר
39 הוא שלא יהא נוח לחרב: מתירועע. לשון ערה
40 כמו ערו (תהלים קל"ז) כפיפא מתחיל.
41 מאיסקופת הבית ופתחיו מתחיל: ושאיה: לשון
42 בית השאה ונחש. וישב. ומתוך כך שעירים
43 מרשדים שם ומנחזין וכותחין את שעירי: ופרי'
44 דנגדי. מושבי ספינות כהבל שרי, שאינו אלא
45 לרום במלאתם: ודבקרי. שממרין בשעה
46 שחרשי, ואינו אלא לבחן את השורים
47 לתלמייהם שהולכין לקול השיר דערב עליהם:
48 דגרא. אינו אלא לשחוק: כפול זמרא. גור על
49 דורו שלא זמרו בביתם נקבית פריצות יש דקול
50 איבעי. ולא היו רוצים לקנותם בכך: וזולל ביה.
51 ולא הקפיד למחות בודם: כאש בערת. לפי
52 שהענה משה אָנו לשמוע את המזמר לענות
53 אחריו. ומצאו האנשים נותנים לבם לקול
54 הנשים וקול באשה ערה כדכתיב השמיעני את
55 קולך (ש"ס ג) ומבעיר את יצרו כאש בערת.
56 אבל זמרי גברי ועגון נשי קבית פריצות יש דקול
57 באשה ערה, אבל אינו מבעיר יצרו כל כך,
58 שאין המזמרים מטים אָונם לקול העונים:
59 לבבולי הוא מקמי האי. אם אין שומעין לנו
60 לבטל את שניהם. נגדים לבטל את זה שהוא
61 כאש בערת: צחה צמא. צמא (ש"ס ט) מתרגם
62 צחצח:

22 בצער ואומות העולם בנחת ושלוח, לכך נאמר "עורה למה תישן ה'": ואת הנוקפים: מאי "נוקפים"? אמר רב יהודה אמר
23 שמואל: שהיו מסרטיין לעגל בין קרניו, כדי שיפול דם בעיניו. אהא איהו, כפייל משום דמחיוי כי מומא. במתניתא תנא: שהיו
24 חובטין אותו במקלות בדרך שעושיין אותו לפני עבודה זרה. אמר להם עד מתי אתם מאכילין גבילות למזבח! גבילות? הא
25 שהיט להו! אלא טריפות, שמא ניבך קרום של מוח, עמד והתקין להם טבעות בפרקע: עד זמיו היה פפיש מפה בירושלים:
26 בחולו של מועד: כל זמיו לא היה אדם צריך לשאול על הדמאי: כדאמרן: מתני' משבטלה סנהדרין, כמל השיר מבית
27 המשאתא, שנאמר: "כשיר לא ישתו י"ז" וגו'. משמתו נביאים הראשונים כמלו אורים ותומים. משחרב בית המקדש, כמל
28 השמיר ונפת צופים, ופסקו אנשי אגנה מישראל, שנאמר: "הושעה ה' כי גמר חסיד". רבן שמעון בן גמליאל אומר: העיר
29 ר' יהושע: מיום שחרב בית המקדש, אין יום שאין בו קללה. ולא ירד הפל לברכה, וגיטל פעם הפירות. ר' יוסי אומר: אף
30 ניטל שומן הפירות. ר' שמעון בן אלעזר אומר: המתרה נמלה את הפעם ואת הריח, המעשרות נמלו את שומן הדגן. והכמים
31 אומרים: הזנות והפשפים פילו את הכל: גמ' וממאי דמשבטלה סנהדרי כתיבי? אמר רב הונא בריה דרב יהושע: אמר קרא
32 "קנים משער שבתו בחורים מגניתם". אמר רב: אודנא דשמעא זמרא העקר. אמר רבא: זמרא בביתא חורבא כפיפא, שנאמר:
33 "קול ישורר בחלון הרב כסף פי ארוה ערה" מאי "פי ארוה ערה"? אמר ר' יצחק: וכי בית המסובף בארזים, עיר הוא? אלא
34 אפילו בית המסובף בארזים, מתרועע. אמר רב אשי: שמע מינה, כי מתחיל חורבא, כפיפא מתחיל, שנאמר: "הרב כסף".
35 ואיבעית אימא מהכא "וישאיה יבת שער". אמר רב בר רב אשי: לדידי הוי ליה, ומננה פי תורא. אמר רב הונא: זמרא דנגדי
36 ודבקרי שרי, דגראי אסיר. רב הונא כפייל זמרא, קם מאה אוויו בזווא ומאה סאה חיטי בזווא, ולא איבעי. אהא רב חסדא,
37 זולל ביה, איבעא אוווא בזווא ולא משתבח. אמר רב יוסף: זמרי גברי ועגו נשי, פריצותא. זמרי נשי ועגו גברי, כאש בעורת.
38 למאי נפקא מינה? לבבולי הא מקמי האי. אמר ר' יוחנן: כל השוטה בארבעה מיני זמר, מביא חמש פורעניות לעולם, שנאמר:
39 "הוי משביתו בבקר שכר ורדפו מאחרי בגשף יין ודלקם ויהיה כגור ונגל תף ותליל ויין משתיהם ואת פעל ה' לא יביטו" מה
40 פתיב אחריו: "לכן גלה עמי מבלי דעת" שגורמין גלות לעולם, "וכבודו מתי רעב" שפביאין רעב לעולם, "והמונו צחה צמא"
41 שגורמין לתורה שתשתבח מלומדיה, "וישח אדם וישפל איש" שגורמין שפלות לשונאו של הקדוש ברוך הוא, ואין "איש" אלא
42 הקדוש ברוך הוא שנאמר: "ה' איש מלחמה". ועיני גבהים תשפלה" שגורמין שפלות של ישראל, ומה פתיב אחריו, "לכן

רש"י

סוטה. פרק תשיעי - עגלה ערופה דף מח עמוד ב

רש"י

1 הרהיבה שאלו נפשה. לאחר שהביאו חמש פורעניות הללו לעולם סופן נפולין בגיהנם:
 2 זימין סליק. פעמים עולים ועולה בקדם שענים ופעמים שלא עלה בקדם. שהרי בשבועה
 3 דוד מפני אבשלום וצא מירושלים שאל צדוק באורים ותומים ועלתה לו שהשיבונה
 4 ושאל אביתר ולא עלתה לו שנאמר ויעל אביתר שנסתלק מן ההכה מפני שלא נענה
 5 באורים ותומים והכי תניא בסדר עולם גבי ארון
 6 ובכררו מפני אבשלום וצא עמו עד שעלה
 7 במעלה היותים ונשאל באורים ותומים ונסתלק
 8 אביתר מן ההכה גדולה כנס צדוק תחתי
 9 בדכתיב (שמואל ב טו) ויאמר המלך לצדוק השב
 10 את הארון וגו' כימי זכריהו. והוא בנו של
 11 יהוידע שהיה בימי יואב ערי מנרש. ערי ליום
 12 שהטעין הכתוב מנרשות: עד עמוד בתן וגו'.
 13 אלמא הוה אורים בבית שני אמור לו. לא שהיו
 14 אורים ותומים אלא באדם שאומר לחברו כו'.
 15 אלמא כל ימי המוקדש ראשון הוה דתניא. חגי
 16 זכריה ומלאכי נקראו אחרונים: שמעון
 17 וישמעאל. רבן שמעון שהיה נשיא רבי ישמעאל
 18 בן אלישע ושהיה כהן גדול שהרגתם מלכות
 19 וכו' לחרבא. שעתידין להרג בהרב: לקטלא.
 20 לשאר מיתות. כגון רבי עקיבא ששרפו בשרו
 21 במקרקות פיזיות של ברזל דקאמר בכרבות דף
 22 סא. ור' יהודה בן תרדיון שגשרף רבי יהודה בן
 23 בבא בלתיאיות של ברזל דקאמר בסנהדרין דף
 24 ט. שאין מספידין על הרוב מלכות. מאימתי
 25 המלך, לפיכך מחו בקדם: דברים בביתו.
 26 כמשמעו. אכן שלמה מסע כמה שהשיעה מן
 27 הדר. ולא סתתרה שוב בכלי ברזל: והלא כבר
 28 נאמר. מנגרות במגרת וגו' שמיר למאי אתא.
 29 דאמר' במס' גטין (דף סח.) שהביאו שמיר ע"י

רש"י

30 אשמדאי מלכא דשדאי: אבנים הללו. שבאפוד וחשן פתוחי חותם. חקק משמע:
 31 במלואותם. שהיו שלמות שלא יחסרו מהם כלום: ומראה להם שמיר. על פני הדין כהרין
 32 אות: אינני של אבר. ונבטא משיא בלעז: שירא פרנדא. מין משי הוא: סלת צפה על
 33 גבי נפה. מרוב שמנה מדקבת בדפני נפה ורומים לעיסה חיה שגולשה בין כו'. נפת דבק
 34 הנפה. וזהו צפופים: שתי ככרות הנדבקות כו'.
 35 שהיתה ברכה מצויה בעסה, ובשמדבקות בפרות
 36 בדפני התנור אחת בדפן זה ואחת בדפן זה
 37 שכנגדו והן תפוחות אצללי"ר בלעז עד
 38 שמונעת פני זו לזו, כצוף זה שגדל ומתפשט
 39 והולך ותולה באיר, כן אלו צפות ותפוחות
 40 באויר: מן הצופים. הקדים הגדולם משמש
 41 צופה למרחוק: מאי משמע. מהיבא ולפת שדבש
 42 בא מן הקרים: דמתרגם רב יוסף. כאשר
 43 תעשינה הדבורים: כל הנצוקי. המקרה מכלי
 44 טהור לכלי טמא אין הקלות מרובן להיות חבר
 45 לטמא את מה שבתוך הכלי שהוא מערה ממנה
 46 חוץ פדבש זיפין. שהוא עב מאד ודרי הוא
 47 כמחבר, שבשפסקלות פוסק הוא הולך מלמטה
 48 למעלה, והכי אמרינן במדות: הצפחת. ברשק"א
 49 בלעז שהן עבות ונכנסת ונכתות השערה עם
 50 הדבש שזופין בו. מתוך שהוא טוב וגב
 51 מערבין בו מים וזין ואין נפרות בו: שזופין.
 52 שקרנים הולכין רכיל: שאמנים בהקדוש ברוך
 53 הוא. לומר ממונם לנוי הדור מןוה ללדקה
 54 ולהוצאת שבתות וימים טובים: שיתבון שלהם
 55 לעתיד לבא. שאין מקבלין שבר שלם. והכי
 56 משמע כי מי בו ליום הבא את הצדיקים: קטנות
 57 קטנות אמנה: קטני רשע בני ישראל. שמתו
 58 כשהיו קטנים:
 שמכוזין

21 שתשרה שכינה עליו אלא שאין דורו ראוי לקד. נתנו עניניהם בהלל הגון, וכשמת הספידוהו הי חסיד, הי עניו, תלמידו של עזרא.
 22 ושוב פעם אחרת, היו מסובין בעליה ביבנה, נתנה להן פת קול מן השמים ואמרה להן: יש בככם אדם אחד שראוי שתשרה
 23 שכינה עליו, אלא שאין דורו זכאי לקד. נתנו עניניהם בשמואל הקטן, וכשמת הספידוהו הי עניו, הי חסיד, תלמידו של הלל. ואף
 24 הוא אמר בשעת מיתתו: שמעון וישמעאל לחרבא. והכרוהו לקטלא, ושאר עמא לכזיא, ועקן סניאין עתידין למית על עמא. ואף
 25 על ר' יהודה בן בבא בקשו לומר "הי חסיד הי עניו", אלא שנמרפה שעה, שאין מספידין על הרוב מלכות: משחרב בית המקדש
 26 בטל השמיר כו': תנו רבנן: שמיר שבו בנה שלמה את בית המקדש, שנאמר: "והבית בהבנתו אכן שלמה מסע נבנה" הדברים
 27 ככתבו, דברי ר' יהודה. אמר לו ר' נחמיה: וכי אפשר לומר כן? והלא כבר נאמר "פל אלה אבנים יקרת מנגרות במגרה". אם
 28 כן, מה תלמוד לומר "לא נשמע בבית בהבנתו"? שהיה מתקון מבחוי, ומכנים מפפנים. אמר רבי: נראין דברי ר' יהודה באבני
 29 מקדש, ודברי ר' נחמיה באבני ביתו. ור' נחמיה, שמיר למאי אתא? מיבעי ליה לכתניא: אבנים הללו אין פותבין אותן בדין,
 30 משום שנאמר: "פתוחי חותם". ואין מסרמין עליהם באימל, משום שנאמר: "במלואותם". אלא פותב עליהם בדין, ומראה להן
 31 שמיר מבחוי, והן נבקעות מאליהן פתאינה זו שנבקעת בימות החמה ואינה חסירה כלום, ונבקעה זו שנבקעת בימות הגשמים
 32 ואינה חסירה כלום. תנו רבנן: שמיר זה, בריתו בשעורה, ומששת ימי בראשית נברא, ואין פל דבר קשה וכול לעמוד בפניו.
 33 כמה משמרין אותו? פורבין אותו בספוגין של צמר, ומניחין אותו באימני של אבר, מליאה סובי שעורין. אמר ר' אמי: משחרב
 34 מקדש ראשון, בטלה שירא פרנדא וזכוכית לבנה. תניא נמי הכי: משחרב מקדש ראשון, בטלה שירא פרנדא וזכוכית לבנה ורכב
 35 ברזל, ויש אמורים: אף זין קרוש הבא משניר הדומה פעיגולי דבילה: ונפת צופים: מאי "נפת צופים"? אמר רב: סולת שצפה
 36 על גבי נפה, ודומה לעיפה שגילשה בדבש ושמן. ולוי אמר: שתי ככרות הנדבקות בתנור ותופחות וכאות עד שמונעות זו לזו.
 37 ור' יהושע בן לוי אמר: זה דבש הבא מן הציפא. מאי משמע? דמתרגם רב ששת, כמה דתתון דבראתה ושיטון פרומי עלמא
 38 ומתין דובשא מעישיבי טורא. תנו התם: כל הנצוק טהור, חוץ מדבש זיפין והצפיתים. מאי "זיפין"? אמר ר' יוחנן: דבש שמויפין
 39 בו, וריש לקיש אמר: על שם מקומו, בדכתיב "זיף וטלם ובעלות". פיוצא בדבר אתה אומר "כבוא הזיפין ויאמרו לשאל הלא
 40 דוד וגו', מאי "זיפין"? אמר ר' יוחנן: בני אדם המזויפין דבריהם. ור' אלעזר אומר: על שם מקומו, בדכתיב "זיף וטלם ובעלות":
 41 ופסקו אנשי אמנה: אמר ר' יצחק: אלו בני אדם שהן מאמינין בהקדוש ברוך הוא. דתניא, ר' אליעזר הגדול אומר: כל מי שישי לו
 42 פת בסלו ואומר "מה אוכל למחר", אינו אלא מקטני אמנה, והיינו דאמר ר' אלעזר: מאי דכתיב "כי מי בו ליום קטנות" מי גרם
 43 לצדיקים שתפוזו שולחן לעתיד לבא? קטנות שהיה בהן, שלא האמינו בהקדוש ברוך הוא רבא אמר: אלו קטני בני רשעי ישראל
 שמכוזין

ביאורים למסכת סוטה דף מח עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

והגרוין כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו" הדיברים ככתבך, כמו
 שחצבו אותה מן ההר על ידי השמיר ולא סיתתו בכלי ברזל, דברי
 רבי יהודה. אמר לו רבי נחמיה, וכי אפשר לומר כן, והלא כבר
 נאמר בפסוק אחר, "כל אלה אבנים יקרות וגו' מנזרות במגדה"
 - בכלי ברזל מלאה פגימות, הרי שהיו האבנים חתוכות ומסותרות
 בכלי ברזל, אם כן, מה תלמוד לומר 'כל כלי ברזל לא נשמע
 בפינת בהבנותו', פירושו, שבבית לא נשמע כלי ברזל, אלא שהיה
 מתקין אותם מבחוץ, ומכנים אותם מוכנות מכפנים. אמר רבי,
 נראין דברי רבי יהודה שהיו האבנים שלמות כחציבתן באבני
 מקדש, ודברי רבי נחמיה שהיו האבנים מסותרות באבני ביתו של
 שלמה המלך, שהרי הפסוק שהביא רבי נחמיה שהיו האבנים
 מגוררות במגרה, בענין בנין ביתו נאמר.
 שואלת הגמרא, ורבי נחמיה שאמר שהיו מתקנים את האבנים
 מבחוץ בכלי ברזל, לדבריו שמיר למאי אתא - לאיזה צורך
 הביאודו. משיבה הגמרא, השמיר מיבעי ליה, לכדתנא, אבנים
 הללו של האפוד והחושן, שצריך לכתוב עליהם שמות שבטי
 ישראל, אין כותבין אותן בדיו, משום שנאמר עליהם 'פתוחי
 חותם', אין כותבין אותן ברוח, משום שנאמר עליהם 'את האותיות
 באיזמל, משום שנאמר עליהם 'במלואותם', שמשמעו שתהייה
 שלמות בלי חסרון, אלא כותב עליהם תחילה את השמות בדיו,
 ומראה לחן - לאבנים הרשומות בדיו את השמיר מבחוץ, והן
 נבקעות מאליהן בצורת האותיות, פתאניה זו שנבקעת מאליה
 בימות החמה ואניה חסרה כלום, ונבקעה זו שנבקעת אדמתה
 בימות הנשמים ואניה חסרה כלום.
 תנו רבנן, שמיר זה, בריתו בשעורה, ומששת ימי בראשית
 נברא, ואין כל דבר קשה יכול לעמוד בפניו. כמה משמירין
 אותו, כרובין אותו כפסגין של צמר, ומניחין אותו באיזני של
 אבן - בארוג עופרת מליאה אבני שעורין.
 אמר רבי אמי, משחרב מקדש ראשון במלך שירא פרנדא - מין
 משי חשוב, וזוכית לבנה. תניא נמי הכי, משחרב מקדש ראשון
 במלך שירא פרנדא, וזוכית לבנה, ורכב ברזל. ויש אומרים,
 אף וין קרש - שנעשה מוצק תבא משניר, הדומה פעיגולי דבילה
 בטל אז.
 שנינו במשנה, משחרב בית המקדש בטל השמיר ונופת צופים.
 שואלת הגמרא, מאי נופת צופים. אמר רב, סולת שצפה ונדבקת
 על גבי נפה מרוב שומנה בשעת הניפוי, ודומה לעיסה שנילושה
 כבר בדבש ושמן, ונופת הוא על שם דבק הנפה, וצופות הוא על
 שם שצפה עליה. ולוי אומר, נופת צופים הם שתי פירות לחם
 הדיקבות פתגור על גבי שתי דופניו מן הצדדים, כבר בדופן זו,
 וכבר בדופן שכנגדה, ותופחות וקאות כל כך בתנור, עד שמגיעות
 זו לזו ונופת' הוא מלשון נוף, שגדל הככר כמו ענפי עץ, וצופים'
 הוא מלשון צף, שהככרות תופחים וצפים. ורבי יהושע בן לוי אמר,
 נופת צופים זה רבש תבא מן הצפיא - מן ההרים הגבוהים שמהם
 צופים למרחק. שואלת הגמרא, מאי משמע שהדבש בא מן
 המקומות הגבוהים, כדמתרגם רב ששת על הפסוק 'כאשר תעשינה
 הדבורים, כמה דנתון דבראיתא ושייזן ברומי עלמא ומתיזן
 דוקשא מעישיבי טורא - כמו שעפות הדבורים ושטות בגובה
 העולם, ומביאים דבש מעשבי ההרים, הרי שהדבש המשובח בא
 ממקומות הגבוהים.
 כיון שעסקנו בדבש משובח, מביאה הגמרא משנה במסכת מכשירין
 העוסקת בענין זה, תנן התם, כל משקה הנצזק מכלי טהור לכלי
 טמא, טהור - אינו חיבור להעביר את הטומאה מהכלי הטמא לכלי
 טהור, חוץ מדבש ויפים והצפיתים שהם משקים עבים מאד, עד
 כדי שכשנפסק הקילוח, חוזר למעלה. שואלת הגמרא, מאי ויפים,
 אמר רבי יוחנן, זהו דבש שפוייפין בו ומעריכים בו יין ומים, ומתוך
 שהוא עב אין הדבר ניכר. ור"ש לקיש אמר, הוא קרוי ויפים על

הרחיבה שאל נפשה ופצרה פיה לכלי חק וירר הדרה והמונה
 ושאוניה ועלו בה" שבטופו של דבר, כל המון הרשעים הללו יפלו
 בגיהנום.
 שנינו במשנה, משמתו נביאים הראשונים בטלו אורים ותומים.
 שואלת הגמרא, מאן נביאים הראשונים שבמותם בטלו אורים
 ותומים. אמר רב הונא, זה דוד ושמואל ושלמה. רב נחמן אמר,
 אף בימי דוד, וזמניו סליק וזמניו לא סליק - פעמים עלתה להם
 תשובה באורים ותומים, ופעמים שלא עלתה, שהרי שאל גדוק
 באורים ותומים, כשברח דוד מפני אבשלום ועלתה לו תשובה,
 שאל אכיתר באורים ותומים ולא עלתה לו תשובה, שנאמר באותו
 ענין 'ועל אכיתר, ופירושו, שנסתלק מן הכהונה כיון שלא נענה.
 מקשה הגמרא, מתיב רבה בר שמואל, כיצד אמרת שמשמתו דוד
 ושמואל ושלמה בטלו אורים ותומים, והרי נאמר 'ויחי לדוד
 אלהים כל ימי זכריה וימי זכריהו המבין בראות האלהים', מאי
 לאו ראיא זו היא באורים ותומים, הרי שהיו גם בימי אורים
 ותומים. מתרצת הגמרא, לא באורים ותומים, אלא ראיא בנביאים.
 עוד מקשה הגמרא מברייתא, תא שמע, משחרב בית המקדש
 ראשון, כטלו ערי מגדש - ערי הלויים שנצטוו להניח סביבם מגדש,
 ופסקו אורים ותומים, ופסק מלך מבית דוד, ואם לחשך אדם
 לומר כיצד אתה אומר שפסקו אז אורים ותומים, והלא נאמר
 בעליית זרובבל, בבנין בית שני, כשחלק מהכהנים לא מצאו את כתב
 יחוסם, 'ויאמר התשתא להם אשר לא יאכלו מקדש הקדשים
 עד עמוד כהן לאורים ותומים', הרי שגם אז היו אורים ותומים,
 ואמור לו, אין הפירוש כך, אלא באדם שאומר להכיר עד שיהיו
 מתיים ויבא משיח בן דוד, כך גם אמר להם התרשטא, שלא יאכלו
 מן הקדשים עד שיבא המשיח ויהיו אורים ותומים, הרי מפורש
 בברייתא זו שאורים ותומים פסקו רק משחרב בית המקדש הראשון,
 וקשה על רב הונא שאמר שנביאים הראשונים הם דוד שמואל
 ושלמה.
 אלא אמר רב נחמן בר יצחק, מאן נביאים הראשונים שבמותם
 פסקו אורים ותומים, כל הנביאים שבימי בית ראשון, לאפוקי מחני
 זכריה ומלאכי שהתנבאו בתחילת הבית השני, דאחרונים נינהו
 וביניהם לא היו אורים ותומים, ומצינו כך בברייתא, שהם היו
 הנביאים האחרונים, דתנו רבנן, משמתו חני זכריה ומלאכי
 נסתלקה רוח הקודש של נבואה מישראל, הרי שהם היו הנביאים
 האחרונים. ואף על פי כן היו משתמשים בכת קול מן השמים,
 שפעם אחת היו חכמים מסובין בעליית בית גוריא ביריחו, נתנה
 עליהן בת קול מן השמים ואמרה, יש פכם אדם אחד שראוי
 שתשרה שכינה עליו, אלא שאין דודו ראיא לך, נתנו עיניהם
 כחלל תקון, ובשמת הלל הזקן, הספידוהו, הי חסיד הי עניו
 תלמידו של עזרא. ושוב פעם אחת היו חכמים מסובין בעלייה
 ביבנה, נתנה להן בת קול מן השמים ואמרה להן, יש פכם אדם
 אחד שראוי שתשרה שכינה עליו, אלא שאין דודו וקאין לך,
 נתנו עיניהם בשמואל הקטן, ובשמתו, הספידוהו, הי עניו הי
 חסיד, תלמידו של הלל, ואף הוא - שמואל הקטן. אמר בשעת
 מיתתו ברוח הקודש ששרתה עליו אז, שמעון - רבן שמעון בן
 גמליאל נשיא ישראל, וישמעאל - רבי ישמעאל כהן גדול, ינתנו
 לתרבה - להריגה בחרב בגורת המלכות, וקברוהי אף הם יהיו
 לקמלא - להריגה במיתות משונות אחרות, ושאר עמא יהיו לביות
 ולבו, ועקן סניאין עתידין למיתי על עמא - וצרות רבות עתידות
 לבא על העם, ואף על רבי יהודה בן בבא כקשו לומר ממותו
 כשנהרג, הי חסיד הי עניו, אלא שנמרפה שעה מלהספידו, לפי
 שאין מספידין על הרוגי מלכות מאימת המלכות.
 שנינו במשנה, משחרב בית המקדש במל השמיר בו, תנו רבנן,
 שמיר זה שפו בנה שלמה את בית המקדש, שנאמר בבנין הבית
 שבנה שלמה, 'והפית בהבנותו אבן שלמה מסע נבנה ומקבות

ביאורים למסכת סוטה דף מט עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

59 ירד טל לברכה וניטל טעם פירות וכו'. מביאה הגמרא ברייתא
60 בענין זה, תניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר, מהרה במלה טעם
61 וריח, מעשר ביטל שופן דגן. מספרת הגמרא, רב הונא אשכח
62 תומרתא דחינוניתא - מין תמרה שמנה שאף יש בה ריח טוב,
63 שקלה ברכה פסודיה - נטלה רב הונא ועטפה בסודרו, אתא דבה
64 בריה של רב הונא, אמר ליה לרב הונא, מורחין ריחא דחינוניתא
65 - מריחא אני ריח של תמרה חינוניתא, אמר ליה רב הונא לרבה בנו,
66 בני, כיון שהרחת את ריחה, ודאי מהרה יש בך שלכך לא ניטל ממך
67 ריח הפירות, יהבה ניהליה - נתנה לו רב הונא לרבה, אדהכי אתא
68 אבא בריה - בין כך בא אבא בנו של רבה בר רב הונא, שקלה יהבה
69 ניהליה - נטלה רבה בר רב הונא ונתנה לאבא בנו, אמר ליה רב
70 הונא לרבה בנו, בני, שמחת את לבי בכך שיש בך סהרה, והקחית
71 את שיני בכך שהראית לי שאנה אוהב את בנך יותר ממני, שלקחת
72 אותה ממני ונתת לו, היינו דאמרי אינשי, רחמי דאבא אבני -
73 רחמי האב על בני, רחמי דבני אבני דהווי ליה - ורחמי הבן אינם
74 על האב, אלא על הבנים שלו.
75 עוד מספרת הגמרא, רב אחא בר יעקב איטפל ביה ברב יעקב בר
76 ברתיה - טרח בגידולו של רב יעקב בן בתו, כי גדל, אמר ליה רב
77 אחא בר יעקב לנכדו, אשקינו מא - השקני מים, אמר לו רב יעקב,
78 לאו ברך אנא - איני בנך, ואיני חייב לכבדך כאב, והיינו דאמרי
79 אינשי, רבי רבי, בני ברתך אנא - גדל גדל את נכדך, ולבסוף
80 יאמרו לך בן בתך אני.
81 משנה בפולמוס של אספיינוס - בביאת חילו של אספיינוס
82 קיסר רומי על ירושלים בסוף ימי בית שני, נזרו חכמים על עמרות
83 התנים, ועל האירוסים. בפולמוס - בביאת חילו של מיטוס,
84 כשהביאו הורקנוס להילחם עם אריסטובלוס אחיו, נזרו חכמים על
85 עמרות בלות, ושלא ללמד אדם את בנו וונית. בפולמוס - בביאת
86 החיל האחרון על ירושלים, שבו בא טיטוס והחריב את בית המקדש,
87 נזרו חכמים שלא תצא הפלה באפריזין - בתופת כבוד של מעלים
88 וטליתות מזהבות בתוך העיר כשמולכים אותה מבית אביה לבית
89 בעלה, ורבתינו התירו שתצא הפלה באפריזין בתוך העיר.
90 משמת רבי מאיר, כמלו מושלי משלים - מלמדים את החכמה
91 דרך משל ומליצה. כגון משלי שועלים. משמת בן צוא, כמלו
92 השקנני - שוקדים על דלתות בית המדרש לילה ויום. משמת בן
93 זומא, כמלו דרשנים - דורשים את פסוקי התורה. משמת רבי
94 עקיבא, כמל כבוד התורה - שהיה דורש כל קוץ וקוץ של אותיות,
95 וכל שכן אותיות, והווי כבוד התורה שאין בה דבר לבטלה. משמת
96 רבי הנינא בן דוסא, כמלו אנשי מעשה - בטוחים בצדקתם
97 ועושים מעשי פלא. משמת רבי יוסי קמנתא, פסקו חסידים, ולמה
98 נקרא שמו קמנתא, שהיה קמנתא וסופם של חסידים. משמת רבן
99 יוחנן בן זבאי, כמל זיו החכמה. משמת רבן גמליאל הזקן, כמל
100 כבוד התורה - שהיו עד אז עוסקים בה בעמידה, ומשמת ירדה
101 חולשה לעולם ועוסקים בה בישיבה, ומתח מתרה ופרישות.
102 משמת רבי ישמעאל בן פאי, כמלה זיו הכהונה - שהיה חכם
103 ועשיר וכהנים רבים אוכלים על שולחנו. משמת רבי, כמלה ענות
104 ויראת חטא.
105 [גמרא. תנו רבנן, רבי פנחס בן יאיר אומר, משחרב בית
106 המקדש בושו חברים - תלמידי חכמים ובני חורין - מיוחסים,
107 והפו ראשם לפי שהיו הממזרים ועזי הפנים בגדולה ועושר,
108 והתלמידים והמיוחסים בעניות, ונדלדלו אנשי מעשה, ונברו פעלי
109 זרוע ובעלי לשון, ואין דורש לישראל ואין מבקש עליהם רחמים,
110 ואין שואל בשלום חבירו, ואם כך, על מי לנו להשען, על אבינו
111 שבשמים.
112 רבי אליעזר הגדול אומר, מיום שחרב בית המקדש, שרו
113 חביביא למחוי בספריא - התחיל ערך החכמים להיות כמלומדי
114 תניקות, וספריא כחונניא - וערך מלומדי התינוקות התחיל להיות
115 כשמשי הצבור, והנינא בעמא דארעא - וערך שמשי הצבור התחיל
116 להיות כעם הארץ, ועמא דארעא

1 שפכזבון - שמבטלים דין אביהם הרשעים לעתיד לבוא, וכך
2 אומרים לפניו, רבונו של עולם, מאחר שאתה עתיד ליפרע מהן,
3 למה הקחית שניהם גם לענשם במיתתנו בקטנותנו.
4 אומר רבי אילעא בר יברכיה, אלמלא תפלתו של דוד, היו כל
5 ישראל בגלות מוצרי רבב - שומנים ודברים מאוסים, מתוך עניותם,
6 שנאמר בתהילים, שבקש דוד על ישראל, שגם כשיהיו בגלות,
7 'שיתת ה' מורה להם' שפירושו, תתן לעניים מרות ועושר, כדי שלא
8 יהיו פחותים ונבזים כל כך בעיני האומות.
9 ואמר רבי אילעא בר יברכיה, אלמלא תפלתו של חבקוק, היו
10 שני תלמידי חכמים מתכבדים במלית אחת מרוב עניותם ועוסקין
11 בתורה, שנאמר בתפלתו של חבקוק, 'ה' שמעתי יראתי ה'
12 פעלך בקרב שנים תיחוו', אל תקרא 'בקרוב שנים', אלא 'בקרוב
13 שנים', וכך הוא נדרש, פעלך, שהיא התורה, כששנים מתקרבים
14 ללמוד אותה בכסות אחת מחמת עניים, חיה אותם לבל יהיו עוסקים
15 בה בעניות מרובה.
16 ואמר רבי אילעא בר יברכיה, שני תלמידי חכמים המהלכין
17 בדרך ואין ביניהם דברי תורה, ואין לישרה באש, שנאמר
18 כשחלבו אליהו הנביא ואלישע תלמידו, 'ויהי המה הולכים הלוך
19 ודבר והנה רבב אש וגו'' והפריד ביניהם, ולקח את אליהו, מצמא
20 שלא נשרפו אש של מעלה, הוא משום דאיכא דיבור תורה ביניהם,
21 הא אם ליכא דיבור, היו ראוי לישרף.
22 ואמר רבי אילעא בר יברכיה, שני תלמידי חכמים הדרין בעיר
23 אחת ואין נוחין זה לזה בהלכה, אחר מהם מת על ידי חברו, ואחר
24 - ההורג בשגגה גולה על ידו, שנאמר בפרשת ערי מקלט, שמטרת
25 עיר מקלט היא 'לנוס שמה רוצח אשר רוצח את רעהו בקלי
26 דעת', ואין 'דעת' אלא תורה, שנאמר על ישראל כשעברו על
27 מצוות התורה 'נרמו עמי מבלי הרעת' שפירושו, שנטפשו עמי
28 מתוך שלא עסקו בתורה, ונדרש הפסוק של ערי מקלט כך,
29 שהרציחה נגרמה משום שלא עסקו יחד בדעת שהיא תורה.
30 אומר רבי יהודה בריה דרבי תיבא, כל תלמיד חכם העוסק בתורה
31 מתוך הדחק, תפלתו נשמעת, שנאמר, 'כי עם ציצון ישב
32 בירושלים ככה לא תבכה חנון ותנד לקול ועקר בשמעתו ענה',
33 ונדרש, שהקדוש ברוך הוא עונה לקול תורה אלו היושבים שיבה
34 של תורה, ובתבב בתריה, שבאיזה עסק תוקעת הדברים אמורים,
35 'ונתן ה' להם צר ומים לחץ', ומכאן, ששיבה זו היא על ידי
36 הדחק. רבי אבהו אומר, אותו העוסק בתורה מתוך הדחק משביעין
37 אותו מיו שכינה, שנאמר בסוף הפסוק, 'והיו עיניך רואות את
38 מוריד'. רבי אחא בר הנינא אומר, אף אין הפרגוד ננעל בפניו,
39 שנאמר באתו הפסוק 'ולא יבנה עוד מוריד', שפירושו, שלא יסתר
40 ממך מוריד, שהוא הקדוש ברוך הוא, ולא תנעל המחיצה בינך לבינו.
41 שנינו במשנה, רבן שמעון בן גמליאל אומר משום רבי יהושע,
42 מיום שחרב בית המקדש אין יום שאין קללה וכו'. אומר רבא, לא
43 זו בלבד שאין יום שאין בו קללה, אלא וכל יום ויום מרובה קללתו
44 משל חבירו, שנאמר בתוכחת הגלות, 'בבקר תאמר מי יתן ערב
45 ובערב תאמר מי יתן בקר', ויש לשאול, הי בקר - על איזה בקר
46 הכוונה שבערב תאמר עליו מי יתן ויבא, אילימא תאמר כך על בקר
47 דלמחר, מי ידע מאי הוי - וכי יודע הוא שיחיה טוב יותר, אלא
48 תאמר כך על הבקר דחליף - שעבר, מי יתן ויבא שוב יום כזה, משום
49 שהיה טוב יותר מן הערב שאחריו. שואלת הגמרא, ואלא אם כל
50 יום מתרבה הקללה, עלמא אמאי קא מקוים - על מה העולם
51 עומד. עונה הגמרא, אקדושה דיסדרא - על סדר קדושה שאומרים
52 על הסדר בשחרית אחר תפילת שמונה עשרה, ואיהא שמייה רבא
53 דאנתא - ועל 'אמן יהא שמיה רבא' שעונים העם אחר הדרשה
54 דברבי אגדה כל שבת, שנאמר, 'ארץ עפתה כמו אוהל צלמות
55 ולא סדרים', שמשמעותו, שהארץ חשכה וצלמות כשאין בה סדרים,
56 ועל הפסוק הוא, 'ותופע כמו אוהל', שפירושו, הא אם יש סדרים -
57 סדר קדושה יהא שמיה רבא, אזי תופיע הארץ כמו אוהל.
58 שנינו במשנה, העיד רבי יהושע מיום שחרב בית המקדש וכו' ולא

סוטה. פרק תשיעי - עגלה ערופה דף מט עמוד א

רש"י

שפכונו דין אביהם. קורעים דין אביהם, שפכואין לדונם אומרים לפניו וכו'. הקמיתה שניהם. למה האבלתם וצערתם עלינו במונתו ונפרעת מהם בתייהם: מוכרי רכב. רבב הוא דבר מאוס. כגון חלב וישנו ונדבק בגדיהם ונמאסין. ואין לה אדם מתעסק בהם אלא עניי שיתה' ה' מורה להם. לעיל מורה כתיב כי לא יצמצו ישכח אביו תקות עניים תאבד לעד שיתה' ה' מורה להם. תן להם מרות לאותן עניים

עשר שיהו הגויים נהגין בהם כבוד, וידעו הגויים שהן אנוש ואינם אלהות. שאין כל הכבוד והגדלה שלהם: מתכפין בטלית אהת. משום עני בקרב שנים. אהתה פעלה שלף הדניו דבר תורה שהיא בקרוב שנים, שפנים צדיקין להתקרב יחד בכסוי אהת. תהיו רפארו ורחרו להם ותן להם חיובתם. תהו הולכים הלוח ודבר. בדברי תורה. באלהו ובאלשע כתיב: ראיון לשרף. שעל מנת פן בא הרבב אלשעיהם: אהת מות. ע"י חברו שהרגו בשוגג וזה גולה לעיר מקלט, ואם אין כאן מיתה סימן למיתה ואיכא וגלות סימן לגלות שאחד מת ואחד גולה בבלי דעת. על שלא היה להם דעת להיות מלמדין זה את זה ולמדו זה מזה: נדמו עמי. וספיה דקרא ותשבח תורת אלהיה: כי עם בניין ישיב. אלו וישיב ישיבת תורה, וסיפא דקרא תנו ויחן לקול זעקה: להם. כמי בהחוב מדבר, ונמק שנותנין קשין עילוי ואפסיר יושב בעמם בתורה: והיו עיניך וגי'. וכן בתריה כתיב ולא יבנה פתו. פתו: מחצה. לא יבנה. לא יתבסס ממך בכנה בגדו ומחצה: דלמחר. מי יתן שפכא יום: מי ידע. אם ייטב מן הלילה: אלא דחליף. מי יתן וזה זה יום הבא בן שעבר: אלא עלמא אמאי פתב: מאחר שפלקה הולכת תמיד וזה: אקדשה פדררא. סדר קדשה. שלא תפנה ורבה שיהו כל ישראל עוסקין בתורה בכל יום דבר מועט, שאומר קריאתו ותרגומו ותן בעוסקין בתורה. ובין שונה כל ישראל בתלמידים ובעמי הארץ ויש כאן שתיים קדשת השם ותלמוד התורה תביב הוא, וכן יזא שמהי רבה מכר שפנוי אחר הגדה שהרשן דורש ברבים בכל שבת והיו נהגין פה. ושם היו נקצצין כל העם לשמוע לפי שאינו יום של מלאכה ויש כאן תורה וקדוש השם: קריים. סדרי פרשית דתורה: תורה. שפסקה מישאל: בטלה מעם. הפרות וירבה, שמתוך שהיו סדורים ונהגין בטורה רע הקרה: מטה פרותיהו מריח רע ומטעם אף מעשה בטל שפן דין: בעון פסוק מעשרות פסק שפן הדגן כשמו של מעשר דאיכרי חלב בדכתיב כל חלב יצרך וגו' פוקדתי ימי דחגיגתיא.

רש"י

שמנה ויש בה ריח טוב, ומין תמרים הוא לעצמן: תורה יש פה. לפיכך מריחה לך ולא בטל הריח מאצלה: אהת בר רב הוא: א"ל. רב הוא לכריה: שמחת את לפי. סהדריה: והקמיתה את שני. שהראיתי שאהבתך על בנה יורה מעלי, שנתלתא מכוני ותנת לו תמרי. אהתה: אישפל ביה. גדלו בכיתה: רבי רבי. גדל גדל אותי ואע"פ פן איני בנה: בר ברתך אהת. ואין עלי לכבודך כבן: טחגי בפולמוס. חזל שהביא אספסינוס על וירושלים: עטרות תהנים ואירים. מפרש בגמרא: בפולמוס של מיטום. שהביא הורקנוס אריסטוהולוס אחיה. ובין זה לזה היו חמישים וששים פנה בדאמר בעשר עולם: דערו פלות. פשה בגמרא: בפולמוס האחרון. הוא של הרבן הבית ושל טיטוס נמי תרה: באפריון בתוך העיר. שהיו מוליכין אותה מבית אביה לבית בעלה ואפריון של מעילים וטליתות מקובות מקפות לה: מושלי משלות. לתת אות אמתלא וטעם לחקמה לבסם בה פשערי ביה. כגון משלות שועלים דאמר בסנהדרין (פ' ל"ח) כי היה דרש ר"מ בפירקא וזה דרש תלתא שמעתא ותלתא אגדתא ותלתא מתלי: שפנים. שוקדן על דלתות בית המדרש לילה ויום בדאמר ביבמות (פ' ט"ז) אבל מה אעשה שנפשי חשקה בתורה: הדרשנים. שהיה בקי בטעמי המקראות בדאמר לא וכויתו שתאמר יציאת מצרים בטליות עד שירשדן וזמא (נדרים פ' י"ב) בטל כבוד תורה. שהיה נותן לבו לדרוש כל קוץ וקוץ של כל אור. וכ"ש תבות ואתיות ויתרות כגון בת ובת אני דורש (פסוקין פ' ט"ז) וזהו כבוד תורה גדול שאין בה דבר לבטלה: אנשי מעשה. בטוח בחשיבותו ויעשה מעשר ספלאים בדאמר בעשית (פ' ט"ז) נמטי ששורין יאמר לחמן וירוק לעולם להביא זאבים בקרניהם: קמניתם של חסידים. שהיו החסידים הולכים וקלים והוא היה מקטנותיהם וסופו: וזו החכמה. זה לא ידענו מאי היא: משפלת ר"ג תוקן בטל כבוד התורה. משכבת מגולה ופי (פ' א) אהר שער שמת הוא היה בראות אהר והוא ולא היה למדן תורה אלא מקעם. שממת הוא ירד חלי לעולם והוצרכו ללמוד תורה מקושב בטל וזו הקנהה. שהיה חכם ועשיר וכתבים רבים אוכלין על שלהתם: וכני חורין. מקיסו: חפן ראשם. שגברה ידו עניי ממורים שהם עשירים ואלו עניים: ונדלדלו אנשי מעשה. אין חש להם: ואין דורש ואין מבקש: ואין מבקש. עלים רחמים: שרי כפיא: התחילו החכמים ספריא. מלמדי תינוקות, שהם קטנים מן החכמים: קעמא דארעא. כעמא הארץ: אולא

תופיע מאופל: לא ירד טל לכרבה וניטל טעם פירות וכו': תניא, ר' שמעון בן אלעזר אומר: מורה בפולה טעם ורחה, מעשר ביטל שמוך דגן, רב הונא אשכח תומרתא דחגיגותא, שקלה, פרכה בסנהדרין. אהת רבה בריה, אהר ליה: מורחניא ורחה דחגיגותא. אהר ליה: בני, מהרה יש פה, יהבה ניהליה. אהת אהר בריה, שקלה, יהבה ניהליה. אהר ליה: בני, שמחת את לפי והקמיתה את שיני. היינו דאמרי אינשי: רחמי דאבא, אבני. רחמי דבני, אבני דהווי ליה. רב אהא בר יעקב, אישפל ביה ברב יעקב בר ברתיה. כי גדל, אהר ליה: אשקינו מיא. אהר לו: לאו ברוך אנה. והיינו דאמרי אינשי: רבי רבי, בר ברתך אנה: מרתני' בפולמוס של אספסינוס גזור על עטרות תהנים, ועל האירים. בפולמוס של טיטוס גזור על עטרות פלות, ושלא ילמד אדם את בנו ויוניתי. בפולמוס האחרון גזור שלא תצא תפלה באפריון בתוך העיר, ורבותינו התירו שתצא תפלה באפריון בתוך העיר. משמת ר' מאיר בטלו מושלי משלים. משמת בן עזאי בטלו השקדנים. משמת בן זומא בטלו הדרשנים. משמת ר' עקיבא בטל כבוד התורה. משמת ר' חנינא בן דוסא בטלו אנשי מעשה. משמת ר' יוסי קמנתא פסקו חסידים. ולמה נקרא שמו "קמנתא"? שהיו קמנתא של חסידים. משמת ר' יוחנן בן זבאי בטל וזו החכמה. משמת רבן גמליאל תוקן בטל כבוד התורה, ומתה מהרה ופרישות. משמת ר' ישמעאל בן פאבי בטלה וזו הפהונה. משמת רבי בטל עגוה ויראת חמא: גמ' [תנו רבנן]: ר' פנחס בן יאיר אומר: משחרב בית המקדש בושו חברים וכני חורין ורפוי ראשם, ונדלדלו אנשי מעשה, וכברו בעלי זרוע ובעלי לשון, ואין דורש ואין מבקש ואין שואל, על מי לנו להשען על אבינו שבשמים. ר' אלעזר הגדול אומר: מיום שחרב בית המקדש, שרו תפימאי למהווי כספריא, וספריא בחגיגתא, וחגיגתא פקעא דארעא, ועמא דארעא אולא

סוטה. פרק תשיעי - עגלה ערופה דף מט עמוד ב

רש"י

אָלָא וְנָלָא. הולכים ונולדים ומתולדים: בעקבות הפשיטה. בסוף הגלות לפני ביאת משיח
 והיון ביקר. שהכל עוסק במשתאות: ואין תוכחה. אין לך אדם שיכול להוכיח, שכלם
 נשקלים בחטאות ובשמכותיו אומר לו אתה כמנוני: ובית הנער. של חכמים יהיו לבית
 זנות, שקלו החכמים ואין לומד תורה, והיא תרב ממנו: מאין איש, ובעלי זימה מתגודדים עם
 מפני שחזו לעיר יהו בתי מדרשות שלהם: גמ'.

רש"י

שבעה על חלול שמו: ועל אותה שנה שנינו בו. שאותה שנה התרבו החילות את
 הזרעים ששכיבות מדינת ירושלים והוצרך להביא אותה שנה את העמר מנגות צריפס,
 ובשאר השנים מצות העמר להביא מן הקרוב לירושלים דכתיב (וַיִּקְרָא מִ) בקמל תקריבו
 שיהא הזרע לח והקר מלא ממנו, וכשזוא בא מרחוק מתישב ומתמקד ואין קר השבלת
 מלא מן הרעיו: לשון סודרי. קרוב הוא ללשון
 אָרְמִי, ואומר אני שזה לשון גמרת ירושלמי,
 ואמות העולם קורין אותו ליג'א שוריי'א: או
 לשון זני. שהיו קרובין לארץ זון, ולשון זון יפה
 מזה וזהו לו לספר בו: מאי דכתיב. לא גרס אלא
 ר'ש קרא מקרא אז על עצמו ויאמר שעליו
 לעולל את עיניו בבכי יותר מן הכל: עוללה.
 מנולת את עיני: לנפשי. על נפשי מפני קורותי:
 מספר קומי. שערר שלפניו ומניח בלורית
 מאחוריו: מדרבי האמורי. שהו מניחין בלורית
 לשם עבודת כוכבים: נגנו ספר תורה, שהיה בעל
 הלכות מפי שמועה הרבה, וסדרות בפיו כאלו
 כתוב בספר דאמר בסנהדרין (ף סח) הרבה
 תורה למדתי מרבותי, ולא עוד אלא שאני שונה
 שלשת אלפים הלכות בנטיעות קשואין ושלש
 מאות בבכרת עזה: עצה וסוף שבת. שהיה זהיר
 בדרשות ובקי בהלכות ובתשובת האפיסקופים
 וליהבין פרמוזיהם בדאמר'י בפ"ק דחגיגה (ף טו)
 כי נח נפשיה אמרו ליה רבון מאי תהוי עלן
 ממינן, אמר לתן אבדה עצה מבני ישראל
 נסדקה חכמה של עובדי כוכבים: דועי תורה.
 עמק סכרא ולסמוך טעמי תורה שבעל פה על
 מדרשי המקראות ואותיות היתרים ולשונות
 המשתינים במקרא: רבי אלעזר בן עזריה. עשיר
 יהוד בדאמר'י (פ"ג פ"ד) תריסר אלפי עגלי זהה
 מעשר מנעדרה לה שתא: דאיבא אגא. שאני
 ענותו:

הדרן עלך עגלה ערופה
וסליקא לה מסכת סוטה

המונהבות, אבל עושה פפירות ותולה בה כל מה שירצה: שלא ילמד את בנו ויונית: תנו רבנן, פשצרו מלכי בית חשמונאי זה על
 זה היה הורקנוס מבחזי ואריסטובולוס מבפנים. בכל יום ויום היו משלשין דיגרים בקופה, ומעלין להן תמידים. היה שם זקן אחד
 שהיה מביד בחכמת יונית, לעז להם בחכמת יונית, אמר להן: כל זמן שעוסקים בעבודה אין נמסרין בידכם. למחר, שלשלו להם
 דיגרים בקופה והעלו להם חזיר. כיון שהגיע להצי חומה, נעץ צפרניו, נודעוזה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה. אותה שעה אמרו:
 ארור אדם שיגדל חזירים, וארור אדם שילמד לבנו חכמת יונית. ועל אותה שנה שנינו: מעשה וכן עומר מנגות צריפס, ושתי
 הלחם מפקעת עין סוכר, איני? והאמר רבי: פארץ ישראל לשון סורסי למה? אלא, אי לשון הקודש אי לשון יונית. ואמר רב יוסף
 בכבל לשון ארמי למה? אלא, או לשון הקודש או לשון פרסי. לשון יונית לחוד, והכמת יונית לחוד. והכמת יונית מי אסירא?
 והאמר רב יהודה אמר שמואל משהו רבן שמעון בן גמליאל: מאי דכתיב "יעני עוללה לנפשי מפל גנות עירי"? אלף ילדים היו
 בבית אבא, המש מאות למדו תורה, וחמש מאות למדו חכמה יונית, ולא נשתיר מהן אלא אני באן, וכן אחי אבא בעסיא. שאני
 של בית רבן גמליאל, דקרובין למלכות הוא, דתניא מספר קומי, הרי זה מדרבי האמורי. אבטולוס בן ראובן התירו לו לספר קומי,
 שהוא קרוב למלכות. של בית רבן גמליאל התירו להן חכמה יונית מפני שקרובין למלכות: בפולמוס האחרון גורו שלא תצא פלה
 באפרון וכו': מאי מעמא? משהו צניעותא: משמת רבן יוחנן בטלה החכמה: תנו רבנן: משמת ר' אלעזר נגנו ספר תורה. משמת
 ר' יהושע בטלה עצה ומחשבת. משמת ר' עקיבא בטלו זרועי תורה ונסתתמו מעינות החכמה. משמת ר' אלעזר בן עזריה בטלו
 עמרות חכמה, ש"עמרת חכמים עשרם". משמת ר' חנינא בן דוסא בטלו אנשי מעשה. משמת אבא יוסי בן קטנתא בטלו חסידים,
 ולמה נקרא שמו אבא יוסי בן קטנתא? שהיה מקטני חסידים. משמת בן ענאי בטלו השקדנין. משמת בן זומא בטלו הדרשנין.
 משמת רבן שמעון בן גמליאל עלה גובאי ורבו צרות. משמת רבי הושבלו צרות: משמת רבי בטלה עגנה ויראת חטא: אמר ליה רב
 יוסף לתנא: לא תיתני עגנה, דאיבא אגא. אמר ליה רב נחמן לתנא: לא תיתני יראת חטא, דאיבא אגא:

הדרן עלך עגלה ערופה וסליקא לה מסכת סוטה

ביאורים למסכת סוטה דף מט עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

56 בה, ואז נודעוה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה מחמת חילול
57 כבוד שמים, אותה שעה אמרו חכמים, ארור אדם שיגדל חוירים,
58 וארור אדם שילמד לבנו חכמת יונית, ועל אותה שנה שבאו
59 הרומאים והחריבו את סביבות ירושלים, שינינו, מעשה וכן עומר
60 מנגות צריפים ושתי הלחם מפקעת עין סוכר שהם מקומות
61 רחוקים, אף שמצוה להביא ממקום קרוב, כיון שלא נמצא בסביבות
62 ירושלים.
63 מקשה הגמרא, איני - וכי אכן חכמת יונית אסורה, והאמר רבי,
64 בארץ ישראל לשון סורסי למה לדבר בו, אלא אי לדבר לשון
65 הקודש, אי לשון יונית שהיא לשון צה ויפה ואילו לשון סורסי הוא
66 לשון עילג, ואמר רבי יוסף, כבבל לשון ארמי למה לדבר בו, אלא
67 או לשון הקודש או לשון פרסי שהוא יפה יותר מארמי, הרי
68 מבואר בדברי רבי, שלשון יונית מותרת. מתרצת הגמרא, לשון
69 יונית לחוד, וחכמת יונית לחוד שאמנם לשון יונית מותרת, אבל
70 חכמת יונית, שהיא שפת רומים שהקרויים למלכות משתמשים בה,
71 אסורה.
72 שוב מקשה הגמרא, וחכמת יונית מי אסירא, והאמר רבי יהודה
73 אמר שמואל משום רבן שמעון בן גמליאל, מאי דכתיב באיכה
74 "עיני עוללה לנפשי מפל בנות עיר" ליש להצטער לבכות ולנוול
75 את עיני יותר מכל משפחות עיר, אלה לידים היו בבית אבא -
76 רבן גמליאל דיבנה, חמש מאות מהם למדו תורה, וחמש מאות
77 מהם למדו חכמת יונית, ולא נשתמרו מהן אחר החורבן אלא אני
78 כהן, וכן אחי אבא בעקיאי, הרי שמונתר ללמד חכמת יונית.
79 מתרצת הגמרא, שאני של בית רבן גמליאל דקרובין למלכות הוו
80 והיה להם צורך להשתמש בחכמת יונית לצורך ישראל, דתניא, מי
81 שהוא מספר קומי - מסתפר מלפניו ומניח בלויית מאחוריו, הרי זה
82 מדריכי האמורי שהיו נוהגים לעשות כך לשם עבודה זרה, אולם
83 אכזולוס בן רובין התירו לו חכמים לספר קומי, לפי שהיה קרוב
84 למלכות, וכן של בית רבן גמליאל התירו להן ללמוד חכמת
85 יונית מפני שקרובין למלכות.
86 שינו במשנה, בפולמוס האחרון גזרו שלא תצא פלה באפריון
87 וכו' ושינו שם שרבותינו התירו גזרה זו. אומרת הגמרא, מאי
88 מעמא התירו רבותינו שתצא הכלה באפריון, משום צניעותא -
89 שתהיה הכלה מכוסה בצאתה מבית אביה לבית בעלה.
90 שינו במשנה, משמת רבן יוחנן בן זכאי בטלה זיו החכמה. תנו
91 רבנן, משמת רבי אליעזר בן הורקנוס, נגזר ספר תורה - שהיו
92 הלכות שבתורה שבעל פה סדרות בפיו ככתובות בספר. משמת
93 רבי יהושע, בטלה עצה ומחשבה - שהיה הזיר בדרשות ובק
94 בהלכות, ויודע להשיב על קושיות המינים. משמת רבי עקיבא,
95 בטלו זרועי תורה - עומק הסברא בתורה, ונסתתמו מעינות
96 החכמה - שהיה סומך את הלכות תורה שבעל פה על דרשות
97 הפסוקים ועל האותיות היתירות והלשונות המשתנים במקרא.
98 משמת רבי אליעזר בן עזריה, בטלו עמדות חכמה - שהיה
99 עשיר מופלג, ש"עמדת חכמים עשרים". משמת רבי חנינא בן
100 דוסא, בטלו אנשי מעשה. משמת אבא יוסי בן קטניא,
101 בטלו חסידים, ולמה נקרא שמו אבא יוסי בן קטניא, שהיה
102 מקטני וסופם של חסידים. משמת בן עזאי, בטלו השקרנין.
103 משמת בן זומא, בטלו הדרשנין. משמת רבן שמעון בן
104 גמליאל, עלה גזבאי ורבו צרות. משמת רבי, הוכפלו צרות.
105 שינו במשנה, משמת רבי, בטלה ענה ויראת הטא. אמר ליה רב
106 יוסף לתנא השונה את המשנה, לא תיתני במשנתך ענה, דאיכא
107 אנא - שהרי יש אותי, שאני עני. אמר ליה רב נתן לתנא, לא
108 תיתני במשנתך ויראת הטא, דאיכא אנא - שהרי יש אותי, שאני
109 ירא חטא.

1 אלא ודלדלה - ועם הארץ הולך ומידלדל, ואין שואל לישראל
2 ואין מקנש, על מי יש להשען, על אבינו שבשמים.
3 בעקבות משיחא ויצפא יסנא - לקראת ביאת המשיח תרבה
4 החוצפה בעולם, ויזמר - היוקר יגדל, הנפח תתן פריה ותיני
5 למרות כן ביקר משום שישתמשו בו הכל למשתה, ומלכות התפך
6 למינות, ואין תובחת - לא יהיה מי שראוי להוכיח, בית וועד של
7 החכמים יהיה שמש מן הלומדים ותחת זה יהיה לזנות - למקום
8 שמתאספים בו בעלי זמה, והגליל, שהיה שם תלמידי חכמים
9 וחסידים וחרב, והבבלן ישום - יהיה שמש, ואנשי הגבול - אנשי
10 גבול ארץ ישראל יסוכבו מעיר לעיר, ולא יחנינו - אין מי שיהיו
11 אותם, וחכמות סופרים תפח - יהיה לבו, ויראי הטא ימאסו,
12 והאמת תהא נעדרת, נערים פני ימנים ופנינו, וקנים ועמדו מפני
13 קטנים, "בן מנוול אב, בת קמה באמה לחרפה ולביישה, פלה
14 בתמותה, אויבי איש אנשי ביתו", פני הדוד בפני הכלב - שתהיה
15 עזו ולא יתביישו זה מזה, הן אינו מתבייש מאביו, ועל מה יש
16 לנו להשען, על אבינו שבשמים.
17 (גמרא) אמר רב, מה שגזרו על עטרת חתנים, לא שנו, אלא
18 עטרה של מלח ונפרית - העשויה מאבן מלת, או מכסף וזהב,
19 ומציירים אותו בגפרית, אבל עטרה של הדם ושל וורד מותר.
20 ושמואל אומר, אף עטרה של הדם ושל וורד אסור, אבל של
21 קנים ושל חילת - צמח כמין גומא הגדל במים מותר. ולוי אמר,
22 אף עטרה של קנים ושל חילת אסור, וכן תני לוי במתניתיה -
23 וכן שנה לוי בברייתא שלו, אף של קנים ושל חילת אסור.
24 שינו במשנה, בפולמוס של אספסינוס גזרו על וכו' ועל האירוס.
25 שואלת הגמרא, מאי אירוס. אמר רבי אלעזר, מבלא דחד פומא
26 - פעמוני שיש בעיניו אחד, שמקשקשים בו בבתי משתה. מלפנת
27 הגמרא, רבה בר רב הונא עבד ליה לגריה מנבנרא - עשה לבנו
28 מין תוף שקולו צלול, ואפשר להשמיע בו צליל של שיר, אתא אבה
29 תבריה - בא רב הונא, אביו של רבה בר רב הונא, ושברו, וכך אמר
30 ליה רב הונא לרבה, גם דבר זה בכלל האיסור, כי מיחלה בטבלא
31 דחד פומא שהוא האירוס שנאסר, מפני שקולו דומה, אלא, ויל
32 עבד ליה תוף אפומא דתצבא - על פי הבית או אפומא דקפיוא
33 - על פי כלי ששמו קפיוא שמכיל שלשה לוגים, ובכך לא יתחלף
34 באירוס.
35 שינו במשנה, בפולמוס של טיטוס גזרו על עמדות בלות וכו'.
36 שואלת הגמרא, מאי עמדות בלות. אמר רבה בר בר חנה אמר
37 רבי יוחנן, עיר של זהב - עטרה שזויה מזהב, ועיר של זהב
38 מצויירת עליה. תניא נמי הכי, אהוה עמדות בלות עיר של זהב,
39 אבל עושה אותה כיפה של מילת - כמין כובע של צמר נקי.
40 תנא בברייתא, אף על חופת חתנים גזרו. מבארת הגמרא, מאי
41 חופת חתנים, והזרית המוזהבות - בגד צמר צבוע שני וקבועים
42 בו רצועות של זהב, שמעמידים אותו ככיפה. תניא נמי הכי, אלו
43 הן חופת חתנים שאסורות, והזרית המוזהבות, אבל עושה
44 פפירות - עיגולים מעץ כמין כיפה, ותולה בה כל מה שרצה כגון
45 רצועות של זהב.
46 שינו במשנה, ושלא ילמד את בנו יונית. תנו רבנן, בשצרו מלבי
47 בית השמונאי זה על זה, שנלחמו שני האחים על המלוכה, והביא
48 הורקנוס עמו את חיל רומי לעזרו, ויה חורקנוס מבוזין לחומה,
49 וארסמובולוס מבוזים, בכל יום הכי, אהוה מושלשלו אל שבפנים
50 דינרים בקופה מתרומת הלשכה, ומעליו להן אלו שבחוץ לטלים
51 לצורך תמידים, היה שם וכן אחר שהיה מכיר בחכמת יונית,
52 לעז להם לאותם שבחוץ בחכמת יונית באופן שאין הכל מבינים,
53 אמר להן, כל זמן שעוסקים בעבודה אין נמסרין בידכם, למחר
54 שלשלו להם אותם שבפנים דינרים בקופה, והעלו להם אותם
55 שבחוץ חויר במקום טלה. בין שהגיע לחצי חומה, נעץ צפיריו

נביאים – ישעיה פרק כו

ישעיה פרק כו טז-כא

טו יהוה בצר פקדון צקון לחש מוסרך למו: ז כְּמוֹ הָרָה תִּקְרִיב לִלְדֹת תַּחִיל תִּזְעַק בַּחֲבָלֶיהָ בְּן הַיָּינוּ מִפְּנֵיךָ יְהוָה: יח הַרְיֵנוּ חֲלֹנוּ כְּמוֹ יִלְדְּנוּ רוּחַ יְשׁוּעַת בְּלִיַעֲשָׂה אֶרֶץ וּבְלִיַּפְלוּ יִשְׁבִי תַבַּל: יט יַחֲיוּ מִתִּיךְ נִבְלָתִי יְקוּמוּן הַקִּיצוֹ וְרִנְנוּ שִׁכְנֵי עִפְרָיִם כִּי טַל אֹרֶת סִלְדָּה וְאֶרֶץ רְפָאִים תִּפְּלֵ: (ט) כ לֶךְ עִמִּי בֹא בַחֲדָרֶיךָ וְסַגֵּר (דלתית) דְּלֹתְךָ בַּעֲדָה חֲבִי כַמַּעֲטָרֶנֶּע עַד-יַעֲבֹר-זַעַם: כא פִּיהֶנָּה יְהוָה יִצְא מִמְּקוֹמוֹ לִפְקֹד עֲזוֹן יִשְׁבֵּה-הָאָרֶץ עָלָיו וְגִלְתָּה הָאָרֶץ אֶת-דַּמְיֶיהָ וְלֹא-תִכְסֶּה עוֹד עַל-הַרוּגֶיהָ: (ט)

רש"י

זו חילוף למה שכתוב למעלה רפאים כל יקומו אבל אלו יקומו: הקיצו ורננו. כל זה יאמר להם הקב"ה הקיצו ורננו ל' ציווי הוא זה: כי טל אורות טליך. כי נאה לך לעשות כן שיהא טל תורתך ומצותיך להם טל של אור: וארץ רפאים תפיל. ולארץ ולעפר תפיל את ארץ רפאים שריפו ידיהם מתורתך: רפאים תפיל. לפי שאמר ובל יפלו יושבי תבל חוזר ואומר אתה הפילם כי אין בצדקותינו כדי להפילם: (כ) לך עמי בא בחדריך. תשובה זו השיבהו לנביא לך עמי בא בחדריך בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ד"א התבונן על מעשיך בחדרי לבך כך דרש רבי תנחומא: וסגור. דלתך בעדך. ת"י עביד לך עובדין טבין דיגנון עלך ורבי תנחומא דרש סגור דלתי פין שלא תהרהר אחר מדת הדין: חבי. התחבאי מעט עד יעבר זעם כי אמת אפקוד על שונאיך: (כא) כי הנה ה' יוצא וגו'. ממדת הרחמים למדת הדין: יושב הארץ. הוא הר שיער: על הרוגיה. שהרגו בישראל:

(טז) ה' בצר פקדון. אינם מהרהרים אחר מדותיך: צקון לחש. שפך שיח ותפלה: מוסרך למו. בהיות מוסר יסוריך באין עליהם וכך היא תפלתם: (יז) כמו הרה תקריב ללדת וגו'. כן היינו מפניך, רואים אנו צרות מתחדשות וסבורים אנו שהם מיני סימני ישועה וגאולה לפי שאנו מובטחים ליגאל מתוך צוקה וצרה כיולדה זו שהם מיני סימני ישועה וגאולה: מפני גזירותיך: (יח) הרינו חלנו. חיל כיולדה כאלו ילדנו כאלו קרובים אנו להגאל והוא רוח ואין ישועה: ישועות כל נעשה ארץ. בכל סבלינו וצרתנו אין אנו מכינים לנו ישועה: ובל יפלו. ואין נופלין העמים שהם יושבי תבל שכבשו ומלאו את הארץ ויונתן תרגם בל יפלו ל' ונפלינו אני ועמך (שמות לג) אין יושבי תבל יכולין לעשות פלא: (יט) יחיו מתיך. כאן התפלל שיחיו הצדיקים בבקשה ממך יחיו אותן שמומתין עליך יצא דבר מלכות מלפניך לומר נבלתי יקומון נבלות עמי שנבלו עצמן עלי להם תהי תקומה

מצודת ציון

(טז) פקדון. ענין זכרון כמו וה' פקד את שרה (בראשית כא): צקון. מל' יציקה ושפיכה ויאמר כן על הרבות הפלל וכן ישפוך שיחו (תהלים קב): לחש. ר"ל תפלה הנאמרה בלחש ובקול נמוך: מוסרך. משפט יסורין: למו. להם: (יז) תחיל. מל' חיל וחלחלה: בחבליה. הם מכאובי הלידה כמו שמה חבלתך אמך (ש"ה ח): מפניך. ענין כעס וזעם כמו פני ה' חלקם (איכה ד): (יח) הרינו. מל' הרינו: חלנו. מל' חיל וחלחלה: (יט) נבלתי. אף גוף הצדיק ההומת יקרא נבלה כמו את נבלת איש האלהים (מ"א יג): הקיצו. ענין הערה כמו לא הקיץ הנער (מ"ב ד): אורות. הוא שם צמח מה כמו ללקט אורות (שם): רפאים. כן יקראו המתים על כי נרפו ונחלשו ע"י המיתה: (כ) בעדך. כנגדך: חבי. מלשון מחבואה ומסתור: זעם. כעס: (כא) לפקוד. ענין זכרון: וגלתה. ל' גלוי:

מצודת דוד

(טז) בצר. בעת בוא צרה עליהם זכרו בך ודורשים אליך בתפלה: צקון לחש. שפרכת תפלה מצויה ביניהם כאשר בא להם מוסרך: (יז) כמו הרה. ר"ל וכה יאמרו בתפלתם הנה כמו אשה הרה אשר תקריב ללדת שאז תאחזה חלחלה ותזעק בעבור ייסורי חבלי הלידה כן היינו גם אנחנו חלים ורועדים מפני זעמך: (יח) הרינו חלנו. לפי שאנו מובטחים להגאל אחז במשל מאשת לידה שיש לה צער הריון וחיל הלידה ויולדת רוח בעלמא שאין לה במה להתנחם על הצער שסבלה ור"ל יאמרו בתפלתם הלא דמינו לאשת לידה כזאת כי סבלינו קושי השעבוד ואין במה להתנחם כי עדיין לא נעשה ישועה בארץ ועדיין לא נפלו הכשדים שכבשו ומלאו פני תבל: (יט) יחיו מתיך. אמר דרך תפלה ובקשה קרב יום יעמדו בתחיה אלו המומתים על קדוש שמך: נבלתי יקומון. יצא דבר מלכות מלפניך לומר נבלתי יקומון ר"ל נבלת עמי שנבלו עצמן עלי יקומון בתחיה ואתם עפר הקיצו משינת המיתה ושחבו

לה: כי טל. כי טל התחיה שאוריד עליך יהיה כטל היורד על הצמחים שמגדל אותם כן יחיו המתים על ידי טל תחיה: וארץ וכו'. הארץ תפיל ותשליך לחוץ את המתים הקבורים בה: (כ) לך עמי. מאמר הנביא בדרך משל בוא בחדרך וסגור הדלת בעדך שלא יוכל לבוא מי אצלך לעשות עמך רעה וסתרי כשיעור רגע מועטת עד אשר יעבור הזעם ותלך לו. ורוצה לומר סתרי עצמך במסתור תשובה ומעשים טובים להגן עליך מזעם הצרות שיבואו קודם בוא הגאולה: (כא) יוצא ממקומו. הוא ענין משל וכמ"ש ויצא ה' ונלחם בגוים (זכריה יד): לפקוד. לזכור עון יושב הארץ על היושב בה לשלם גמול המפעל: וגלתה. הארץ תגלה את הדרם על ההרוגים הנקברים בה:

איוב פרק ב דיג

ד וַיַּעַן הַשָּׁמַיִן אֶת־יְהוָה וַיֹּאמֶר עוֹד בְּעַד־עוֹד וְכֹל אֲשֶׁר לֵאשׁוֹר יִתֵּן בְּעַד נַפְשׁוֹ: ה אֹלָם שְׁלַח־נָא יְדֶיךָ וְגַע אֶל־עַצְמוֹ וְאֶל־בְּשָׂרוֹ אִם־לֹא אֶל־פְּנֶיךָ יִבְרַכְךָ: ו וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־הַשָּׁמַיִן הֲנִי בְיָדְךָ אִךְ אֶת־נַפְשׁוֹ שְׁמֹר: ז וַיֵּצֵא הַשָּׁמַיִן מֵאֵת פְּנֵי יְהוָה וַיָּךְ אֶת־אִיּוֹב בְּשֵׁחִין רָע מִכַּף רִגְלוֹ (עד) וַעַד קִדְקֵדוֹ: ח וַיִּקְחֵלּוּ חֲרָשׁ לְהַתְגַּדֵּד בּוֹ וְהוּא יָשָׁב בְּתוֹךְ־הָאָפֶר: ט וַתֹּאמֶר לוֹ אֲשֶׁתּוֹ עֲדֵךְ מִחֲזִיק בְּתַמְתְּךָ בְּרַח אֱלֹהִים וּמָת: י וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ כַּדָּבָר אַחַת הַנִּבְלֹת תְּדַבְּרִי גַם אֶת־הַטּוֹב נִקְבֵּל מֵאֵת הָאֱלֹהִים וְאֶת־הָרָע לֹא נִקְבֵּל בְּכָל־זֹאת לֹא־חָמָא אִיּוֹב בְּשִׁפְתָיו: (פ) יא וַיִּשְׁמְעוּ שְׁלֹשֶׁת וַיֵּרְעוּ אִיּוֹב אֶת כָּל־הָרָעָה הַזֹּאת הַבָּאָה עָלָיו וַיָּבֹאוּ אִישׁ מִמְקוֹמוֹ אֵלָיו הַתִּימְנִי וּבְלָדָד הַשׁוּחִי וְצוֹפָר הַנַּעֲמָתִי וַיִּוַעְדוּ וַיַּחֲדוּ לָבֹא לָבוֹא לְגוֹדֵלּוֹ וּלְנַחֲמוֹ: יב וַיִּשְׂאוּ אֶת־עֵינֵיהֶם מִרְחוֹק וְלֹא הִפְיָרוּהוּ וַיִּשְׂאוּ קוֹלָם וַיִּבְכּוּ וַיִּקְרְעוּ אִישׁ מְעֵלָו וַיִּזְרְקוּ עֶפֶר עַל־רֵאשֵׁיהֶם הַשְּׁמֹמֶת: יג וַיִּשְׁבּוּ אֹתוֹ לְאָרֶץ שִׁבְעָת יָמִים וְשִׁבְעָת לַיְלֹת וַאֲיִן־דָּבָר אֵלָיו דָּבָר כִּי רָאוּ כִּי־גָדַל הַכָּאֵב מְאֹד:

רש"י

גורר ברי"ש אינו אלא לשון סחיבה כמו גורר אדם מטה וספסל: (ט) מחזיק. אוחז: ומות. לשון ציווי, כמו ומות בהר (דברים לב): (י) גם. לא די שבראנו אלא גם את הטוב נקבל ואת הרע לא נקבל בתמיה: בשפתיו. אבל בלבו חטא: (יא) רעי איוב. אוהביו: לנוד. כמו מי ינוד לך (ישעיה נא) לא תנודו לו (ירמיה טו): (יב) ולא הכירוהו. כי נשתנו פניו מחמת הייסורין: השמימה. כלומר למעל' מראשיה' (הרבה) והוא היה להם מנהג אבל: (יג) לארץ. על הארץ לצער בצערו:

(ד) עור בעד עור. אבר בפני אבר כן דרך בני אדם כשרואה החרב באה על ראשו מגין בזרועו לפניו וכ"ש כל אשר לאיש בממון יתן: בעד נפשו. בפני נפשו להגין לפי שזה יודע בנפשו שנתחייב לפיכך אינו מצטער על ממונו: (ה) אולם. אבל: אם לא. תראה בו מיד שעל פניך יברכך: (ו) אך את נפשו שמור. שלא תצא, מכאן אמרו חכמים קשה היה צערו של שטן יותר משל איוב כאומר לחבירו שבור חבית זו ושמור יינה: (ח) להתגדר בו. בדלי"ת כתוב ולשון משנה היא גורדו ומעמידו על גדרו אבל

מצודת ציון

(ז) מכף רגלו. כמו שנקרא תוך היד כף כן נקראה תחתית הרגל: קדקדו. הוא אמצעית הראש מקום יחולק שם השער אילך ואילך: (ח) להתגדר. ענין חיכוך ובדרז"ל גורד כדרכו ואינו חושש (שבת קמוז): (ט) ברך. לשון כינוי כלפי מעלה: (י) הנבלות. פחותות וגרועות: (יא) ויועדו. מלשון וועד ואסיפה:

הבנים והעושר: אל פניך. כמו על פניך ור"ל בעבור כעסך יגדף כלפי מעלה: (ו) הנו בידך. הנה הוא בידך להכותו בעצמו ובבשרו להכאיבו אך שמור את נפשו לבל תצא מגודל הכאב: (ז) ויצא. להכות את איוב: בשחין רע. הכואב ביותר: מכף רגלו וכו'. ר"ל בכל שטח הגוף: (ח) ויקח לו חרש. איוב לקח בידו שברי חרס לחכך בהם מקומות השחין: בתוך האפר. לקרר חמימות השחין: (ט) עודך. עדיין אתה מחזיק בתמימתך וכאלו אמרה אל תחזיק עוד אלא ברך את ה' ובעוון זה תמות מיד והנה טובה לך משתחיה ביסורים מכאיבים כאלה: (י) כדבר וגו'. תדברי. כדבר אחת מנשי הנבלות: גם את הטוב. ר"ל אם אמנם שדי הרע לנו הנה עוד יבוא מועד אשר נקבל גם את הטוב ולא נסיף לקבל עוד את הרע: בכל זאת. עם כי נלקה בגופו ומצא מסית מ"מ לא חטא בשפתיו לברך את ה' כאשר הסיתנו אשתו: (יא) וישמעו. מן המספרים: איש ממקומו. כ"א בא ממקומו אל מקום איוב ובהיותם שם נאספו יחד לבוא אל איוב הביתה לנודד עליו בראש וכדרך המיצר בצרת האוהב ואף לנחמו בדברי תנחומין: (יב) ולא הכירוהו. כי נשתנה מאור פניו בעבור רוב הצרות והמכאובות: ויקרעו איש. כל אחד קרע מעילו וזרקו עפר למעלה מראשיהם לאויר השמים כי כן היה להם מנהג אבלות וצער: (יג) לארץ. על הקרקע לצער בצערו: ואין דובר. אין מי בהם דובר אליו דבר כי ראו אשר גדל הכאב מאד ולא מצאו עדיין מקום לנחמו:

מצודת דוד

(ד) עור בעד עור. ר"ל ק"ו הרברים אם דרך אנשים לתת עור בעד עור שאם יבוא מי להכותו בעור פניו הלא ישים ידו על פניו לקבל ההכאה בעור היד ואם כן הוא במקצת גופו אל קצתו כ"ש הוא שיתן האיש את כל אשר לו בעד נפשו וכאומר הנה איוב יחשוב פן נגזר עליו המיתה ונאבד כל אשר לו תמורת נפשו ויעמד חי ולזה מקבל בסבר פנים יפות: (ה) אל עצמו ואל בשרו. במכאובי הגוף עצמו הקשה מאבדן

ה רבי מאיר אומר: את שדרכו להמדר בגסה, ומדרו בדרקה – טפלה דקה לגסה; את שדרכו להמדר בדרקה, ומדרו בגסה – טפלה גסה לדרקה. איזו היא מדה גסה? פיבש שלשת קבין, ובלח דינר. רבי יוסי אומר: סלי תאנים, וסלי ענבים, וקפות של ירק – כל זמן שהוא מוכרן אכסרה, פטור.

פ ר ק ש ל י ש י

א מאכילין את העניים דמאי ואת האכסניא דמאי. רבן גמליאל היה מאכיל את פועליו דמאי. גבאי צדקה – בית שמאי אומרים: נותנין את המעשר לשאינו מעשר, ואת שאינו מעשר למעשר; נמצאו כל האדם אוכלין מתקן. וחכמים אומרים: גובין סתם ומחלקין סתם, והרובה לתקן יתקן.

פירוש ברטנורא

ה את שדרכו להמדר בדקה ומדרו בגסה. גרסינן: טפלה דקה לגסה. ופטור כשהוא מוכר בגסה, ולא אמרין כיון דרכו למוד בדקה חייב אף כשמדרו בגסה: ובלח דינר. מדה יש בה מה שהוא שוה דינר. לפי שלא היתה מדה דיועה ללח שהשער משתנה תמיד לכך שיערו ברמים: אכסרה. לא במדה ולא במשקל אלא לפי האומד, פטור דהוי כמוכר בגסה. ואין הלכה כר' יוסי:

א מאכילין את העניים דמאי. אפילו הן חברים וצריך להודיען והרובה לעשרן יעשרן: ואת האכסניא. חיל של מלך ישראל העובר במקום למקום ומוטל על בני המקום לפרנסם, מאכילין אותם דמאי. בזמן שהיא עוברת אבל לנו שם בלילה חייבין לתקן: רבן גמליאל היה מאכיל את פועליו דמאי. עניים היו. ואין הלכה כר' דכיון דחייב במזונותיהן נמצא פורע את חובו בדמאי: ואת שאינו מעושר למעשר. ונותנין לו ביותר מכדי מעשרותיו ונמצאו כל האדם אוכלים מתקן. וכו' למעמיהו דאמרי אין מאכילין את העניים דמאי: והרובה לתקן יתקן. שלא הותר הדמאי לעניים אלא כשאוכלין אכילה אחת אצל בעל הבית אבל הפירות שביואו לידם חייבים הם לעשרן דמאי. דיקא נמי דקתני מאכילין את העניים דמאי ולא תני העניים אוכלין דמאי. כ"כ הרמב"ם:

משניות מבוארות – קהתי

שמותר להאכילם דמאי (דש"י ברכות מ, א); ויש מפרשים שהתירו לעניים אכילת דמאי כדי להקל עלינו את הצדקה (רמב"ם); ואת האכסניא מאכילים דמאי – יש מפרשים: האכסניא – חיילי המלך העוברים במקום למקום ומוטל על בני המקום לפרנסם, והרי הם כעניים הואיל ואינם בתייהם (דש"י); ויש מפרשים: האכסניא – האורחים, וכשם שהקלו חכמים לעניים משום מצוות צדקה, כך התירו דמאי לאורחים לחיזוק מצוות האכסניא, כדי להקל על בעלי האכסניא (רמב"ם). הלכה זו שבמשנתנו – מחולקים בה הבבלי והירושלמי, שלפי הבבלי (ברכות מ, א ועוד) מותר לעניים לאכול דמאי, ואינם צריכים לעשרו, אבל לפי הירושלמי צריכים העניים לעשרו, ונחלקו שם אמוראים בפירוש המשנה: אחד אומר, שמדובר כאן בעניים "חברים", וצריך להודיע להם שהוא דמאי, שיעשרו בעצמם, אבל לעניים עמי הארץ אין לתת דמאי. ואחד אומר, שמשנתנו מדברת בעניים עמי הארץ, שאם אתה אומר בעניים "חברים", נמצאת נועל דלת בפני עם הארץ, שלא ירצה אדם לתת אוכלים לעני עם הארץ, שהרי בשביל חבר אינו צריך לתקן את האוכלים שנתן לו, ואילו בשביל עם הארץ הוא צריך לתקנם, כלומר שלדעה זו אפילו לעניים עמי הארץ מותר לתת דמאי, אלא שמכל מקום צריך להודיעם, שמה יימצא ביניהם אחד שהוא מעשר. כן נחלקו גם בענין "האכסניא" (עיין שם). הרמב"ם פוסק: "מותר להאכיל את העניים ואת האורחים דמאי, וצריך להודיעם; והעני עצמו והאורח, אם רצו לתקן, מתקנים" (הלי מעשר י, יא). רבן גמליאל היה מאכיל את פועליו דמאי – לפי שהיו עניים. ואין הלכה כמותו. שהואיל והוא חייב לתת להם מזונות, נמצא פורע חובו בדמאי, וזה אסור. ויש מפרשים, שאף רבן גמליאל לא היה מאכילם אלא סעודה שאינו חייב לתת להם, וכיון שנתנה להם בתורת צדקה, לפיכך מותר היה להאכילם דמאי. גבאי צדקה – שגובים צרכי מזון מבני העיר, בית שמאי אומרים: נותנין את המעשר – מה שגבו מהנאמנים למעשרות, לשאינו מעשר – לעני עם הארץ החשוד שלא לעשר, ואת שאינו מעשר – מה שגבו מאנשים שאינם נאמנים למעשרות, שהוא דמאי, נותנים למעשר – לעני "חבר" המעשר, ומוסיפים לו מעט כדי המעשר, שלא יפסיד (ירושלמי); נמצאו כל האדם אוכלין מתקן – בבבלי מבואר טעמם של בית שמאי, שחולקים הם על תנא קמא וסוברים, שאין מאכילים את העניים דמאי. אבל יש מפרשים על פי הירושלמי, שאמנם מודים הם ברישא שמאכילים את העניים דמאי, לפי שמדובר

ב א ו ר מ ש נ ה ה

במשנה הקודמת למדנו, שהקמענאי, המוכר במידה דקה, חייב לעשר דמאי, והסיטנאי, שהוא מוכר במידה גסה, פטור מלעשר דמאי. משנתנו מביאה דעת רבי מאיר, שאנו הולכים תמיד אחר דרך המדידה של הדבר הנמכר, ואפילו אם נמדד לפעמים שלא כדרכו דינו כמו שנמדד תמיד.

רבי מאיר אומר: את שדרכו להמדר בגסה – דבר שדרכו להימכר במידה גסה, כגון תבואה, ומדרו בדרקה – ומכרו פעם במידה קטנה, טפלה דקה לגסה – ודינו כאילו נמדד במידה גסה ופטור מלעשרו דמאי. את שדרכו להמדר בדרקה – דבר שרגילים למכרו במידה קטנה, כגון קטניות (ירושלמי), ומדרו בגסה – ואירע שמכרו במידה גסה, טפלה גסה לדרקה – ודינו כאילו נמדד בדקה, וחייב לעשרו משום דמאי. בארנו את המשנה לפי גירסת הרמב"ם (שהיא גם גירסת התוספתא והתלמוד בירושלמי), ולפי פירושו חולק כאן רבי מאיר על החכמים שבמשנה הקודמת, שכן חכמים הולכים אחר המידות, שהמוכר במידה גסה, אפילו דבר שדרכו להימכר במידה קטנה, פטור מלעשר דמאי; וכן להיפך, המוכר במידה קטנה חייב לעשר דמאי; ואילו רבי מאיר הולך אחר הדבר הנמכר, כמו שבארנו למעלה. אבל יש גורסים במשנתנו (ברטנורא; דש"י): את שדרכו להימדר בדקה ומדדו בגסה, טפלה דקה לגסה – כלומר שרבי מאיר אינו בא לחלוק על המשנה הקודמת, אלא בא להוסיף, שהולכים תמיד אחר המדידה, ואפילו דבר שדרכו להימכר במידה דקה, אם מדדו בגסה, דינו כסיטנאי, ופטור מלעשר דמאי; וכן להיפך. איזו היא מדה גסה – איזו מידה נקראת "מידה גסה"? פיבש – בתבואה ובפירות, שלשת קבין – חצי סאה (כ"ב ליטרם), ובלח – כגון ביין ובשמן, דינר – מידה הנמכרת בשווה דינר. רבי יוסי אומר: סלי תאנים, וסלי ענבים, וקפות של ירק – המוכר כל אלו, כל זמן שהוא מוכרן אכסרה – באומד, לא במידה ולא במשקל ("אכסרה" – מלה יוונית, ומובנה: בלי מדידה); ויש מפרשים "אכסרה" – שאין במכירתו לא ריווח ולא הפסד, פטור – מלעשרם דמאי, שדינו כמוכר במידה גסה. – הרמב"ם פוסק שהוא חייב במעשר דמאי, שלא כרבי יוסי; אבל הדאב"ד משיג עליו (עיין הלי מעשר יא, ד).

ב א ו ר מ ש נ ה א

מאכילין את העניים דמאי – הואיל ורוב עמי הארץ מעשרים הם, ותקנת דמאי אינה אלא חומרה בלבד, לכן הקלו חכמים בעניים

ב הרוצה לחזום עלי ירק להקל ממשאו, לא ישליך עד שיעשר. הלוקח ירק מן השוק ונמלך להחזיר, לא יחזיר עד שיעשר, שאינו מחסר אלא מגנן. היה עומד ולקח וראה טען אחר יפה ממנו, מתר להחזיר, מפני שלא משך.

ג המוציא פרות בדרך ונטלן לאכלן, ונמלך להצניע – לא יצניע עד שיעשר. ואם מתחלה נטלן בשביל שלא יאבדו, פטור. כל דבר שאין אדם רשאי למכרו דמאי, לא ישלח לחברו דמאי. רבי יוסי מתיר בודאי, ובכלבד שיודיענו.

ד המוליך חטים לטוחן בותי או לטוחן עם הארץ – בחזקתן למעשרות ולשביעית; לטוחן נכרי – דמאי.

פירוש ברטנורא

ב לחזום. לכרות ולחתך ואין לו דומה במשנה: להקל ממשאו. שלא יכבד עליו: לא ישליך עד שיעשר. שמה ימצא עם הארץ ויאכל אותם כשאינם מתוקנים ונמצא נותן מכשול. והני מילי בירק הנאגד דאי בשלא נאגד אכתי לא אתחייב כמעשר: הלוקח ירק מן השוק. ונמל אגודות ירק בירו ששומתן ידועה כך וכך אגודות בפרומה ולאחר שנטלן נמלך עליהן להחזיר למוכר: לא יחזיר עד שיעשר. ויתן לו דמי המעשר שהוא מפריש, דמכי אנבהנהו נעשו שלו ונתחייב עליהן לעשר: שאינו מעושר אלא מגנן. האי מעושר הוי פירושא מחוסר, כלומר כבר קנה אותם בהגבהה ולא היה מחוסר אלא למנותן שכבר היה ידוע כך וכך אגודות בפרומה: היה עומד ולוקח. ולא נמלם בירו ולא הגביהם: טוען אחר. משאו אחר של ירקות:

ג לא יצניע עד שיעשר. דאסור להוציא מירו דבר שאינו מתוקן: שלא יאבדו. ולא תכתיב לכות בון: שאין אדם רשאי למכרו דמאי. כגון במדה דקה דאמרינן בפירוקן דלעיל: לא ישלח לחבירו דמאי. בדקה, אבל שולח לו בנסה כיון שרשאי למוכרו בנסה: רבי יוסי מתיר. לשלוח לחברו ודאי אפילו בדקה, ובכלבד שיודיענו. ומודה רבי יוסי שבדמאי אסור בדקה. ואין הלכה כרבי יוסי:

ד לטוחן בותי. לכתיב שטוחן התבואה: הרי הן בחזקתן. דלא חשדי שמה החליפו אלו המתוקנים באחרים שאינן מתוקנים: לטוחן עובד כוכבים דמאי.

משניות מבוארות – קהתי

כך שלא לאכלם אלא להצניעם (להטמינם), לא יצניע – את הפירות, עד שיעשר – אותם, שכיון שנטלן לאוכלם, זכה בהם, וחייב לעשרם, שאסור לו להוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן, שמה ימצא אחר ויאכלם מבלי לעשר; וכל שכן אם יאכלם בעצמו, שאסור לו לאכלם עד שיעשרם. ואם מתחלה נטלן בשביל שלא יאבדו – ולא התכוון לזכות בהם ולאוכלם, פטור – מלעשרם, שכתוב (דברים יד, כב): "עשר תעשר את כל תבואת זרעך", ודרשו חכמים: משלך אתה מעשר ואין אתה מעשר משל אחרים. כל דבר שאין אדם רשאי למכרו דמאי – כגון שמוכרים אותו במידה דקה (עיין למעלה ב, ד-ה), לא ישלח לחברו דמאי – במתנה, ואף על פי שאין כאן אותם החששות שיש במכירה (עיין בבאורנו שם), מכל מקום לא רצו חכמים לחלק בין מכירה למתנה. רבי יוסי מתיר בודאי – מתיר לשלוח לחבירו טבל ודאי, ובכלבד שיודיענו – שיודיע לחבירו שהוא שולח לו דבר שאינו מתוקן, ואין אנו חוששים שמה ישכח ההודיע או שמה ישכח חבירו לעשר. אבל בדמאי מודה רבי יוסי שאסור לשלוח, אף על פי שמודיענו, שיש להשוש שמה מתוך שמקילים בדמאי ישכח ולא יודיענו, או שמה יקל בו חבירו וישכח מלעשרו. ואין הלכה כרבי יוסי.

באור משנה ד

הכותים הנקראים גם "שומרונים" הם הגויים שהביא מלך אשור מכותא ומארצות אחרות והושיבם בערי שומרון אחרי הגלותו את עשרת השבטים. הם נתגירו מאימת האריות שהיו הורגים בהם כמסופר במלכים ב (פרק י). והיו מחזיקים בהרבה מצוות שבתורה, עד שאמרו עליהם: "כל מצוה שהחזיקו בה כותים, מדקדיקם בה יותר משראל" (קידושין ע"א. א). אלא שלא היו בקיאים בהרבה מדקדיקי מצוות. מכל מקום היו מאמינים בהם בקצת המצוות, עד שפעם ברקו אחריהם ומצאו להם דמות יונה בראש הר גריזים שהיו עובדים אותה, ומאז עשאו כגויים גמורים לכל דבר. – משנתנו עוסקת בכותים בזמן שהיו מקובלים עדיין כמדקדיקים במצוות, אלא שמכל מקום לא היו נאמנים לענין מעשרות, שהיו אומרים, כי החיוב במעשרות חל על האוכל בעצמו ולא כשמוכר לאחרים. וכן גם דיני שביעית לא היו שומרים. המוליך חטים – מעושרות, לטוחן בותי או לטוחן עם הארץ – לטוחן שהוא כותי או עם הארץ החסודים על המעשרות ועל השביעית, בחזקתן למעשרות ולשביעית – החיטים נשארות בחזקתן, ואין חוששים שמה החליפן הכותי או עם הארץ בחיטים שאינם מעושרות או בשל שביעית, שאינם חסודים להחליף. לטוחן נכרי – אבל המוליך חטים לטוחן גוי, דמאי – הקמה שמקבל מהחטים הרי הוא דמאי, וחייב לעשרו מספק, שחשוד הנכרי להחליף,

שם בעניים העוברים ממקום למקום, ואין בעל הבית מצווה להקפיד שלא יאכלו דבר שאינו מתוקן, אם הם בעצמם אינם חוששים לכך, שהרי אינו יכול לגדרם שלא יאכלו לאחר זמן. אבל גבאי צדקה המחלקים לעניים עירם, צריכים למדוד להיוזה שלא יאכלו את העניים דבר שאינו מתוקן (שנות אליהו). וחקמים אומרים: גובין סתם – מכל אדם, ומעריבים הכל בכלי אחד, שאם יגבו בשני כלים, באחד ממי שמעשר ובשני ממי שאינו מעשר, ויראה עם הארץ שחשוד בעיני הגבאים, לא ירצה ליתן כלום ונמצא אתה ממעט בצדקה (שנות אליהו) עפ"י הירושלמי. ולכן גובים סתם ומהלוקין סתם – לכל העניים בשווה, והרוצה לתמן – לעשר מה שחילקו לו, לתמן – בעצמו.

באור משנה ב

משנתנו באה ללמד, שאסור להכשיל אדם באכילת דבר שאינו מתוקן. הרוצה לחזום עלי ירק – לחתוך עלים מקלחי הירק שהוא נושא, כדי להקל ממשאו – שלא יכביד עליו; וכגון שהירק כבר נאגד, שנתחייב במעשרות (עיין מעשרות א, ה), לא ישליך – את העלים, עד שיעשר – אותם, שמה ימצא עם הארץ ויאכלם כשאינם מעושרים, ונמצא מכשילו. הלוקח ירק מן השוק – שנטל אצל מוכר ירקות בשוק אגודות ירק, שמחירן קצוב, כדי לקנותן, ונמלך להחזיר – אותן למוכר, ולא לקנותן; לא יחזיר עד שיעשר – אותן, שכן משנטלן בירו קנאן בהגבהה או במשיכה, ונעשו שלו, שאינו מחסר אלא מגנן – שלא חסר לגמור הקנייה אלא שהמוכר ימנה לו את מספר האגודות שבידו, כדי לעשות חשבון המגיע לו בעדן, שהרי מחירן קצוב וידוע; ולכן אף על פי שנמלך והחזיר (מדעת המוכר), חייב לעשר; ויתן למוכר דמי המעשר שהוא מפריש. היה עומד ולוקח – היה עומד ובורר ירק לקנותו, ועדיין לא לקחו בירו לשם קניין, וראה טען אחר – משא אחר (חבילה אחרת) של ירקות, יפה ממנו – מזה שבידו, מתר להחזיר – את הירק של לעשרו, מפני שלא משך – שעדיין לא נטל את הירק על מנת לקנותו, ולא קנאו במשיכה או בהגבהה, ולפיכך אינו חייב לעשרו.

באור משנה ג

המוציא פרות בדרך – שכבר נתחייבו במעשרות, ונטלן לאכלן – ונטל את הפירות על מנת לאוכלם, ונמלך להצניע – ונמלך אחר

המפקיד פרוטיו אצל הכותי או אצל עם הארץ – בחזקתן למעשרות ולשביעית; אצל הנכרי – כפרותיו. רבי שמעון אומר: דמאי.

ה הנותן לפנדקית – מעשר את שהוא נותן לה, ואת שהוא נוטל ממנה, מפני שחשודה לחלף. אומר רבי יוסי: אין אנו אחראין לרמאין, אינו מעשר אלא מה שהוא נוטל ממנה בלבד.

ו הנותן לחמותו – מעשר את שהוא נותן לה ואת שהוא נוטל ממנה, מפני שהיא חשודה לחלף את המתקלקל. אומר רבי יהודה: רוצה היא בתקנת בתה ובושה מחתנה. מודה רבי יהודה בנותן לחמותו שביעית, שאינה חשודה להחליף, להאכיל את בתה שביעית.

פירוש ברטנורא

העובד כוכבים חשוד להחליף. ולבית דאשכחו יונה בראש הר גריזים לכותים שהיו עובדים אותה, כותי הרי הוא כעובד כוכבים: אצל העובד כוכבים כפירותיו. ופירות של עובד כוכבים פטורים מן המעשר. ורישא מפני שדרך בני אדם להוליך קופות רבות של חטים ולהניחן אצל המוחן חיישין שמא נתחלפה קופה זו בקופת אחרות של ישראל שהן דמאי, אבל פירות ליכא למומר שמא החליפן בפירות של ישראל אלא שמא החליפן העובד כוכבים בפירותיו לפיכך הרי הן כפירותיו של עובד כוכבים. ורבי שמעון סבר דאף בפירות חיישין שמא נתחלפו בבית העובד כוכבים בפירות של ישראל אחר, שכשם שישראל זה הפקיד פירותיו ביד העובד כוכבים כך יש לחוש שמא ישראל אחר מן החשודים על המעשרות הפקיד גם כן בדו ונתחלפו אלו באלו. ואין הלכה כר' שמעון:

ה פונדקית. שומרת הפונדק והולכי דרכים מתאכנסים אצלה: מעשר את שהוא נותן לה. דאין חבר מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן: ואת שהוא נוטל ממנה. דאע"ג דעם הארץ אינו חשוד להחליף כדאמרן לעיל, הפונדקית חשודה להחליף שהיא מתכוונת לטובה ונותנת משלה שהוא יותר יפה לחבר ואומרת בלבה ראו שאאכיל משלי שהוא חם ויפה לחבר ואני אבול את שלו הקר והגרוע: אין אנו אחראין לרמאים. כלומר אין אחריות הרמאים עלינו לשומרם שלא יאכלו דבר שאינו מעושר. לפיכך אינו מעשר מה שהוא נותן לה ואם תקחנו הפונדקית לעצמה ותאכלנו כשאנו מתוקן אין לחבר מזה כלום ואינו מעשר אלא מה שהוא נוטל בלבד. ור' יוסי סבר דלגולל היא מתכוונת, ואין הלכה כר' יוסי:

ו המתקלקל. פת או תבשיל שנתקלקל: אומר רבי יהודה. בירושלמי מפרש דקמייתא נמי מלתיה דר' יהודה היא. והכי קאמר מפני שהיא חשודה להחליף את המתקלקל דברי ר' יהודה שרבי יהודה אומר רוצה היא בתקנת בתה וכו': בנותן לחמותו שביעית. בנותן לה לאפות ולבשל בשנה השביעית: שאינה

משניות מבוארות – קהתי

והחוששים שמא החליפן בחיטים שאינן מעושרות. הדרב"ם מבאר הטעם, לפי שהטוחן מקבל קופות של חיטה מאנשים רבים ואפשר שיחליף את חיטיו של זה בחיטים של אחר המחוייבות במעשרות, ולכן הן דמאי, אבל הואב"ד משיג בזה על הרמב"ם וסובר שלא זהו החשש, שהרי יש כאן ספק ספיקא, אלא החשש הוא שמא החליפן הגוי בשלו, ולדעת הראב"ד חיטים שמירחן גוי חייבות במעשרות מדרבנן. המפקיד פרוטיו אצל הכותי או אצל עם הארץ – בחזקתן למעשרות ולשביעית – הרי הם עומדים בחזקתם לענין מעשרות ולענין שביעית, שאינם חשודים להחליף את הפיקדון. ומשנתנו באה ללמד, שלא רק טוחן כותי או טוחן עם הארץ אינם חשודים להחליף, מפני שחוששים לקיפוח פרנסתם, אלא אפילו סתם כותי או עם הארץ אינם חשודים להחליף פירות שהופקדו אצלם. אצל הנכרי – אבל המפקיד פירותיו אצל הנכרי, כפרותיו – של הנכרי הם, שודאי החליפם בשלו, ולכן חייב לעשרם; ומשנתנו רבי מאיר היא הסובר שאין קניין לנכרי בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר, ואין מירוח הנכרי פוטר ממעשרות. רבי שמעון אומר: דמאי – הפירות הם דמאי, שספק אם החליף, ומפריש ישראל תרומה ומעשרות מספק, אבל אינו חייב ליתן את התרומה לכהן, שהכהן הוא המוציא מחבירו ועליו להביא ראיה שהנכרי החליף, אלא מוכר את התרומה לכהן והדמים שלו. כך מבואר בבבלי (בכורות יא, ב). אבל יש מפרשים: כפירותיו – של הנכרי הם, שפטורים לגמרי מן המעשר, לפי שמירוח הנכרי פוטר ממעשרות, ואנחנו אומרים שבודאי החליפם הגוי בפירות שלו, שחשוד הוא להחליף הפיקדון. ברם, רבי שמעון סובר, שהפירות הם דמאי, לפי שחוששים שמא החליפם הנכרי בפירות של ישראל אחר, שכשם שישראל זה הפקיד פירותיו ביד הנכרי כך יש לחוש שמא ישראל אחר, שהוא עם הארץ, הפקיד אף הוא פירותיו בידו של הנכרי, ונתחלפו אלו באלו (רמב"ם: ברטנורא). ואין הלכה כרבי שמעון.

באור משנה ו

הנותן – מצרכי אוכל, לחמותו – לאם אשתו, שתעשה לו פת או תבשיל, מעשר את שהוא נותן לה ואת שהוא נוטל ממנה – הרי הוא מפריש מעשרות גם מהמצרכים שהוא נותן לה וגם מדרבי המאפה והתבשיל שהוא נוטל ממנה, מפני שהיא חשודה לחלף את המתקלקל – שאם הפת או התבשיל נתקלקל חשודה היא להחליפו, ולתת לחתנה את היפה משלה, הלכך מעשר את שהוא נותן לה, שלא יאכילנה טבל, ואת שהוא נוטל ממנה משום דמאי. אומר רבי יהודה: רוצה היא בתקנת בתה ובושה מחתנה – בירושלמי מבואר, שאף הרישא דברי רבי יהודה הם, והוא מוסיף טעם למה שאמר "מפני שהיא חשודה לחלף את המתקלקל" לפי שהיא רוצה בטובת בתה, ובושה מחתנה שיאמר שהיא מקלקלת את האוכל. אבל חכמים חולקים על רבי יהודה וסוברים שאינה חשודה להחליף ואינו חושש למעשרות. ברם, מודה רבי יהודה – לחכמים,

באור משנה ה

הנותן – מצרכי אוכל, כגון קמח או פירות, לפנדקית – לבעלת האכסניא שלו, שתכין לו מהם דברי מאפה או תבשיל, מעשר את שהוא נותן לה – מפריש מעשר מהמצרכים שהוא נותן לה, ואת

פרק רביעי

א הלוקח פרות ממי שאינו נאמן על המעשרות, ושואלו בשבת – יאכל על פיו. השקה מוצאי שבת, לא יאכל עד שיעשר. לא מצאו, אמר לו אחד שאינו נאמן על המעשרות: מעשרין הן – אוכל על פיו. השקה מוצאי שבת, לא יאכל עד שיעשר. תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה, רבי שמעון שזורי אומר: אף בחל שואלו ואוכל על פיו.

ב המדיר את חברו שיאכל אצלו, והוא אינו מאמינו על המעשרות – אוכל עמו בשבת הראשונה, ואף על פי שאינו מאמינו על המעשרות; ובלבד שיאמר לו מעשרין הן. ובשבת שנייה, אף על פי שגדר ממנו הנייה, לא יאכל עד שיעשר.

פירוש ברטנורא

חזוהי להאביל את בתה שביעית. דחמורא להו שביעית ואפילו אם יתקלקל לא תחליפנו בפירות שביעית. והלכה כר' יהודה:

ד א הלוקח פירות. בשבת יאכל על פיו. דאימת שבת עליו, שמטוראים לעבור עבירה ולשקר בשבת יותר מכוול: תרומת מעשר של דמאי. להכי נקט תרומת מעשר, דעמי הארץ נחשדו עליה דסברי אינה במיתה כל זמן שלא הופרש מעשר ראשון, אבל תרומה גדולה לא נחשדו עליה. ותרומת מעשר היא אחד ממאה וכשחזרה למקומה לפחות ממאה חזרה ומדמעת: שואלו ואוכל על פיו. דמאחר שנקרא לה שם תרומה אימת דמוע על עם הארץ וירא לשקר. והלכה כר' שמעון שזורי:

ב המדיר את חברו שיאכל עמו. דאמר ליה קונם מה שאתה נהנה לי אם אין אתה סועד אצלי: שבת הראשונה. של סעודת נשואין לבחור שנשא בתולה התירו לו לאכול עמו משום איבה:

משניות מבוארות – קהתי

לא מצא בשבת את המוכר, אלא אמר לו אחד שאינו נאמן על המעשרות: יודע אני שהפירות הללו שאתה שואל עליהן, מעשרין הן – והיינו שאמר זה בשבת, אוכל על פיו – מותר לו לאכלם בשבת גם על פי דיבורו של האחר. אבל השקה מוצאי שבת, לא יאכל עד שיעשר – דמאי, שאין אדם נאמן להעיד על דבר שהוא חשוד עליו (משנה בכורות ז, ט). תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה – כבר הזכרנו, שתרומת מעשר דינה כתרומה גדולה שאינה מותרת באכילה אלא לכהנים; ואם נתערבה תרומת מעשר בחולין ואין בחולין מאה חלקים כנגדה נעשה הכל "מדומע", ואסור באכילה לזרים. כן בארנו, שעמי הארץ לא נחשדו על תרומה גדולה, אלא על תרומת מעשר, לפי שחשבו שאין עונשה חמור כתרומה גדולה, כל זמן שלא הופרש מעשר ראשון. מכאן באה משנתנו ללמד, שאם תרומת מעשר שהפריש הלוקח מדמאי נפלה בחזרה לתוך אותו הכרי עצמו שהופרשה ממנו, והרי אין בו אלא תשעים ותשעה חלקים כנגדה, ונמצא הכל מדומע, רבי שמעון שזורי אומר: אף בחל שואלו – שואל את המוכר שקנה ממנו את הדמאי, ואם אמר לו שהפריש את המעשרות, הרי הוא נאמן על כך, ואוכל על פיו – על פי דיבורו של המוכר, שהואיל ואמר לו הלוקח שהפריש תרומת מעשר וקרא לה שם תרומה ונתערבה, נאמן הוא על המדומע לומר שהפריש מעשרותיו, שכשם שאימת שבת על עם הארץ כך גם אימת המדומע עליו, וירא הוא לשקר, וכיון שסומך על דיבורו, הרי לא היה צריך להפריש מהם תרומת מעשר ואין כאן מדומע, ולכן מותר באכילתו. – בארנו את המשנה לפי רוב המפרשים; אבל הרמב"ם מפרשה בדרך אחרת (עיי' בפירושו למשנתנו, ועיי' להלן מה שהבאנו מ"משנה תורה" והשגת הרב"ד).

באור משנה ב

משנה זו מוסיפה ללמד, מתי הקלו חכמים להאמין לעם הארץ האומר שפירותיו מעושרים הם.

המדיר את חברו שיאכל אצלו – שאמר לו: "יאסר עליך כל אשר לי אם לא תסעד אצלי", והוא אינו מאמינו על המעשרות – שהמדיר עם הארץ הוא, אוכל עמו – מותר לו לאכול עמו, בשבת הראשונה – שמזמינו לסעודה (רמב"ם). ואף על פי שאינו מאמינו על המעשרות – מכל מקום התירו לו חכמים לאכול עמו, מפני דרכי שלום, שלא יבוא לידי איבה עליו, ובלבד שיאמר לו – המזמין לאורחו: מעשרין הן – הפירות. יש מפרשים, שהפיסקה

בנותן לתמותו שביעית – להכין לו דברי מאפה ותבשיל בשנת השמיטה, שאינה חשודה להחליף – פירותיו המותרים, שבאו מן ההפקר, בפירותיה האסורים מחמת שביעית, ואפילו אם נתקלקל התבשיל או הפת, לפי שלא תבוא להאביל את פתה שביעית – פירות שביעית האסורים באכילה, שאיסור שביעית חמור לעם הארץ מאיסור טבל. הלכה כרבי יהודה.

באור משנה א

משנה זו באה ללמד, שהקלו חכמים בשבת להאמין למי שאינו נאמן על המעשרות. הלוקח פרות ממי שאינו נאמן על המעשרות – היינו מעם הארץ, ושקב לעשרין – מעשר של דמאי, והגיע יום השבת, ובשבת אסור לעשר, לפי שמתקן בזה את הפירות לאכילה, ושואלו בשבת – ושואל בשבת את המוכר אם הפירות שלקח ממנו מעושרים, וכשהשיב לו שמעושרים הם, יאכל על פיו – מותר לו לאכלם בשבת על פי דיבורו, יש גורסים: שואלו בשבת ואוכל על פיו. הטעם מובא בירושלמי, שמפני כבוד השבת ועונגה התירו חכמים לסמוך על דבריו. ויש אומר הטעם, מפני שאימת שבת על עם הארץ מתיירא לשקר. בניין הטעם השני יש שני פירושים: (א) שעם הארץ מתיירא לעבור עבירה ולשקר בשבת (רמב"ם; הרב מברסנווא; ב) שאימת שבת על עם הארץ לענין מעשר, משום ששבת קובעת למעשר (ר"ם), כלומר הואיל והוא רואה שאוכלים בימי החול אכילת עראי בלא מעשר, מה שאין כן בשבת, שהשבת קובעת למעשר, לפיכך הוא מורה היתר לעצמו באכילה שבחול, אבל בשבת לא (מהרש"א); או שהוא חושב שיעקר חיוב ואזהרת מעשר הוא בשבת ולא בחול (מהרש"ל). מכל מקום אם אמר בשבת שיעשר את הפירות שמכרם לו מותר לו לאכלם בשבת. השקה מוצאי שבת – אבל משהתחיל ליל מוצאי שבת, לא יאכל – אסור לו לאכול את הפירות, שהמוכר אמר עליהם בשבת שמעושרים הם, עד שיעשר – שאף על פי שהוא אוכל על פיו בשבת, אם נשאר ממותם הפירות למוצאי שבת, לא יאכל עד שיעשר דמאי, על מה שאכל ועל הנשאר (רמב"ם), שלא התירו חכמים לסמוך על דיבורו של עם הארץ אלא בשבת, שאי אפשר לתקנם. ואפילו לסוברים שמאמינים לו בשבת משום אימת השבת, מכל מקום אין סומכים על כך אלא לצורך השבת, אבל משחשכה מוצאי שבת אסורים באכילה, לפי שיש עמי הארץ שאין עליהם אימת שבת (ירושלמי); או משום גזירה, שאם יסמכו בימי החול על מה שאומר בשבת יבוא לסמוך גם על מה שאומר בחול ("תוספות יום טוב"). לא מצאו –

ג רבי אליעזר אומר: אין אדם צריך לקרות שם למעשר עני של דמאי. וחכמים אומרים: קורא שם ואינו צריך להפריש.

ד מי שקרא שם לתרומת מעשר של דמאי, ולמעשר עני של ודאי – לא ימלם בשבת. ואם היה פהן או עני למודיים לאכול אצלו – יבאו ויאכלו, ובלבד שיודיעם.

ה האומר למי שאינו נאמן על המעשרות: קח לי ממי שהוא נאמן וממי שהוא מעשר – אינו נאמן. מאיש פירוש ברטנורא

ג אין צריך לקרות שם למעשר עני של דמאי. דלא נחשדו עמי הארץ על מעשר עני שהם יודעים שפירות המכולים למעשר עני הם במיתה ומפרישים אותו ולוקחים אותו לעצמן; וחכמים אומרים. אף על פי כן קורא לו שם, שהרי אינו מפסיד כלום בזה דאינו צריך להפריש וליתן לעני משום דעני הוא בזה מוציא מחברו והמוציא מחברו עליו הראיה;

ד מי שקרא שם לתרומת מעשר של דמאי. שאמר תרומת מעשר שאני חייב להפריש מכרי זה היא מונח בצפוניו או בדרומו ולא הפרישה. ותרומת מעשר של דמאי הנקט לפי שהישראל קורא לה שם ונותנה לכהן ולוקח המעשר לעצמו, אבל תרומת מעשר של ודאי אין הישראל קורא לה שם אלא הוא נותן מעשר ללוי והלוי מפריש תרומת מעשר ונותנה לכהן; לא ימלם. כדי ליתנם לכהן או לעני שבחצר ושכמבו, שאסור ליתן מתנות לכהן ולעני בשבת. אבל למודיים לאכול אצלו כלומר הרגילין לאכול על שלחנו שרי, ובלבד שיודיעם שהם של תרומת מעשר או של מעשר עני שאם אינו מודיעם והם סבורים שמשלו הוא מאכילם הוה ליה כמאכיל אורחיו תרומה ומעשרות שהוא אסור;

ה אינו נאמן. דאפילו ימצא שלקח ממי שאינו נאמן מצי לאשתמוטי ולומר בעיני היה נאמן. אבל כי אמר ליה מאיש פלוני לא מצי לאשתמוטי דהא אינו רשאי ליקח מאחר:

משניות מבוארות – קהתי

נכסיו ויהיה עני ויכול לזכות בעצמו בהמעשר. ואילו חכמים סבורים שמתיירא הוא להפקיד, שמא יזכה בהם בינתיים איש אחר ולכן נחשדו (נדדים טז, ב). ויש מבארים, שלדעת חכמים אפילו אם לא נחשדו, מכל מקום כיון שאין הלוקח מפסיד כלום, שהרי בקריאת שם דיו, ואינו צריך ליתנו לעניים, אין בכך כלום אם נחמיר עליו, שיהא קורא שם למעשר עני (ר"ש עפ"י הירושלמי).

באור משנה ד

מי שקרא שם לתרומת מעשר של דמאי – שאמר בערב שבת: תרומת מעשר של כרי זה (ערימה זו של פירות) היא מונח בצפוניו או בדרומו, ולא הפרישה מהכרי, ולמעשר עני של ודאי – או שקרא שם למעשר עני של ודאי טבל ויחד מקומו בערב שבת ולא הפרישו, לא ימלם בשבת – לא יפרישם בשבת כדי ליתנם לכהן ולעני, שאסור ליתן מתנות לכהן ולעני בשבת. ויש מפרשים, שאסור להפרישם בשבת, אף על פי שקרא להם שם ויחד מקומם בערב שבת (עיני "שנות אליהו"; "משנה ראשונה"). – משנתנו נקטה תרומת מעשר של דמאי ולא תרומת מעשר של ודאי. לפי שהיא עוסקת בישראל שקרא לה שם, ואילו תרומת מעשר של ודאי אין הישראל קורא לה שם אלא הוא נותן מעשר ראשון ללוי והלוי מפריש תרומת מעשר ונותנה לכהן. ואמנם אפשר היה ללמד דין זה בלוי שקרא שם לתרומת מעשר של ודאי, אלא נראה שהתנא נקט תרומת מעשר של דמאי לרבותא, שאף על פי שרוב עמי הארץ מעשרים הם, מכל מקום אסור ליתנה בשבת לכהן (תוספות ר' עקיבא איגור). כרם, לגבי מעשר עני נקטה המשנה מעשר עני של ודאי. שאילו בדמאי אינו צריך ליתנו לעני, כמו ששינוי במשנה הקודמת. ואם היה פהן או עני למודיים – רגילים – לאכול אצלו על שלחנו, יבאו ויאכלו – אצלו בשבת את התרומה והמעשר, ובלבד שיודיעם – שיודיע לכהן שמאכילו תרומת מעשר, ולעני – שמאכילו מעשר עני, כדי שידעו שמשלהם הם אוכלים; שאם לא יחשבו שמשלו הוא מאכילם, ונמצא מאכיל את אורחיו תרומה ומעשרות, שהוא אסור; ויש מבארים הטעם, שאם אינו מודיעם, יש בזה משום גניבת דעת ("משנה ראשונה"). ויש אומרים, שצריך להודיע לכהן, כדי שיטעה עצמו לאכול תרומה, ולעני – שלא יטמא טהרות של חבר (הר"ש והרא"ש).

באור משנה ה

לאחר שלמדנו במשניות הקודמות שהקלו חכמים בשבת להאמין למי שאינו נאמן על המעשרות, באה משנתנו ללמד שיש וגם בחול הקלו להאמין למי שאינו נאמן. האומר למי שאינו נאמן על המעשרות: קח לי – קנה לי

"ואף על פי שאינו מאמינו..." מוסבה על מה שנאמר אחר כך "ובלבד שיאמר לו...", כלומר: אף על פי שאינו מאמינו על המעשרות, ואינו נאמן אצלו על מה שאומר לו שפירותיו מעושרים, מכל מקום צריך שיאמר לו: "מעושרים הם" (הגרא"א). ובשבת קטנה – אבל כשמומינו לשבת שנייה, אף על פי שצדד ממונו הנגיה – שאסר עליו בלשון נדר, שלא ייהנה ממנו כל הנאה אלא ליה יבוא לאכול עמו בשבת השנייה, שיש חשש לאיבה יתירה, אם לא ייענה להזמנתו, לא יאכל עד שיעשר – שהרי יש לו שהות לעשר לפני השבת או הוא בעצמו או שיעשר עם הארץ בפניו. בירושלמי מבואר, ששבת ראשונה היינו שבת של סעודת נישואין לבחור שנשא בתולה. ויש מפרשים: בשבת הראשונה – בשבוע הראשון, כלומר בשבעת ימי המשחה, אפילו כימי החול הקלו חכמים משום איבה, שיאכל עמו, שסעודת מצוה היא, אבל בשבוע השני לא יאכל עמו עד שיעשר (רש"י; "משנה ראשונה").

באור משנה ג

כבר הזכרנו שאין מפרשין מן הדמאי אלא תרומת מעשר ומעשר שני, אבל מעשר ראשון, שהוא מותר לזרים, אין מפרשים אותו, שהואיל והוא ספק אומרים ללוי: המוציא מחברו עליו הראיה, כלומר: הבא ראה שאינו מעושר וטול מעשר. והוא הדין למעשר עני בשנה השלישית והשישית לשמיטה, שאין צריכים להפריש מן הדמאי. לפי ספק הוא, ואומרים לעני: הבא ראה שאינו מעושר. כרם, מעשר ראשון צריך קריאת שם. והיינו שנתן עיניו בצד הפירות, ואומר: עשירית מהם היא כאן מעשר. הטעם הוא, לפי שאינו רשאי להפריש תרומת מעשר קודם המעשר, הלכך קורא שם למעשר ראשון כדי להפריש ממנו את תרומת המעשר כפי שיבוא עוד להלן (ה, א). יש סוברים שקורא שם למעשר, כדי להוציא התבואה מספק איסור טבל, שאף טבל למעשר אסור באכילה. – ומשנתנו דנה בענין מעשר עני, אם צריך לקרוא לו שם, ונחלקו בזה תנאים.

רבי אליעזר אומר: אין אדם צריך לקרות שם למעשר עני של דמאי – לומר: "מעשר עני של כרי זה יהא בדרומו או בצפוניו", שסובר רבי אליעזר: לא נחשדו עמי הארץ על מעשר עני שאין בו איסור אכילה אלא גזל עניים, ואינם חוששים לגזל זה, ולכן מפרשים הם מעשר עני כדי להוציא תבואתם מאיסור טבל, ואינם נותנים אותו לעניים אלא נוטלים אותו לעצמם; הלכך הלוקח דמאי אינו צריך אפילו לקרות שם למעשר עני, שהרי כבר הופרש על ידי עם הארץ עצמו. וחכמים אומרים: קורא שם – למעשר עני, לפי שנחשדו עמי הארץ גם על מעשר עני, משום הטרחה, ואינו צריך להפריש – אותו וליתן לעני, שהואיל והספק הוא הרי העני הוא המוציא מחברו ועליו להביא ראה שלא הופרש מעשר עני (בבבא מצות יז, א). ויש מפרשים טעם המחלוקת, שלרבי אליעזר לא נחשדו עמי הארץ על מעשר עני, לפי שעם הארץ אינו מפסיד כלום, שאם ירצה יוכל להפקיד

פלוני – הרי זה נאמן. הלך לקח ממונו, ואמר לו: לא מצאתיו, ולקחתי לך מאחר שהוא נאמן – אינו נאמן. והנכנס לעיר, ואינו מביא אדם שם, אומר: מי פאן נאמן, מי פאן מעשר? אומר לו אחר: אני – אינו נאמן. אומר לו: איש פלוני נאמן – הרי זה נאמן. הלך לקח ממונו, אומר לו: מי פאן מוכר ישן? אומר לו: מי ששלהך אצלי, אף על פי שהן פגומלין זה את זה – הרי אלו נאמנין.

ז החמרים שנכנסו לעיר, אומר אחר: שלי חדש ושל חברי ישן, שלי אינו מתקן ושל חברי מתקן – אינו נאמנין. רבי יהודה אומר: נאמנין.

פירוש ברטנורא

1 איש פלוני נאמן ה"ז נאמן. אע"ג דלא היה ראוי להאמינו כיון שהוא עצמו חשוד, קולא הוא שהקלו באכסנאי משום חיי נפש. ודוקא כשאין מכיר אדם שם אבל אם מכיר אדם שם לא יטול אלא מן המומחה: מי כאן מוכר ישן. שירא שמא יאכילוהו חדש קודם שיקרב העומר. ורוב עמי הארץ אין חשודים על החדש והיו כדמאי דרוב עמי הארץ מעשרים הן, הלכך לא החמירו עליהן כל כך דנימא שהם גומלים חסד זה לזה תעיד אתה עלי ואני אעיד עליך: ז החמרים. המביאים תבואה ממקום הוול למקום היוקר: אין נאמנין. דודאי גומלים זה את זה ומשבח של חבריו בעיר זו כדי שישבח חבריו את שלו בעיר אחרת: ר' יהודה אומר נאמנין. הואיל רוב ע"ה מעשרים הן בדמאי הקילו משום חיהין של בני העיר שיהיו מוכרי תבואה ופירות גילין לבא שם. ואין הלכה כר'':

משניות מבוארות – קהתי

שהאחד העיר עליו שהוא נאמן, אומר לו – שאל אותו: מי פאן מוכר ישן – תבואה ישנה, שהיא יבשה וטובה מתבואה חדשה שאינה יבשה כל צרכה (רש"י כתובות כד, א); ויש מפרשים, שכוונת השאלה היא לענין איסור "חדש", שתבואה אסורה באכילה קודם להקרכת העומר, ולכן שאל: "מי כאן מוכר תבואה ישנה מהשנה שעברה, שלא ייכשל באכילת "חדש". ואמנם רוב עמי הארץ לא נחשדו על החדש, ודינו כדמאי (ברטנורא). אבל רבים דוחים פירוש זה, שאין מוצאים בשום מקום שעמי הארץ נחשדו על ה"חדש" (ואף ענייננו כאן קשה לפי פירוש זה – עיין "תוספות יום טוב"; רש"י כתובות נו, ב; ר"ש). ולפי הרמב"ם הכוונה היא ל"ישן (הל' מעשר יב, ז); אומר לו: מי ששלהך אצלי – פלוני ששלחך אלי הוא מוכר ישן, אף על פי שהן פגומלין זה את זה – שנראים כאילו גומלים חסד זה לזה: העד אתה עלי ואני אעיד עליך, הרי אלו נאמנין – שהקילו חכמים באורח, שמותר לו לסמוך עליהם בכגון זה, משום חיי נפש, כמו שהזכרנו לעיל.

באור משנה ז

לאחר שלמדנו במשנה הקודמת, ש"אף על פי שהם כגומלים זה את זה, הרי אלו נאמנים", דנה משנתנו בסוחר תבואה, שאחד מהם משבח תבואתו של חברו, אם חוששים בזה לגומלים.

החמרים – המולכים תבואה בחמוריהם ממקום למקום, שנכנסו לעיר – למכור בה תבואתם, אומר אחר – מהם: שלי חדש – תבואה חדשה, שאינה יבשה כל צרכה, ושל חברי ישן – תבואה ישנה, שכבר נתיבשה כל צרכה, וטובה היא מן התבואה החדשה. ויש מפרשים, שחדש היינו תבואה שנקצרה לפני העומר שאסור לאכלה עד אחר העומר, כמו שכבר הזכרנו במשנה הקודמת (עיין שם, שהבאנו דעות שדחו פירוש זה); שלי אינו מתקן – מהתבואה שלי לא הופרשו תרומות ומעשרות, ושל חברי מתקן – תבואתו מעשרות, אינו נאמנין – שדואי גומלים הם זה לזה, ומעיד האחד על של חברו במקום זה, כדי שחבירו יעיד על שלו במקום אחר; ואף על פי שמוסיף גם דברים אחרים לגרוע את שלו ולשבח את של חברו (לפי הפירוש הראשון של "חדש" ו"ישן"), אינו נאמן להחזיק את של חברו בחזקת מתוקן. רבי יהודה אומר: נאמנין – בירושלמי מבואר טעמו, שהקילו בזה להאמינם, ולא לחוש לגומלים, מפני חיהיה של בני העיר. שיהיו החמרים מספקים תבואה ופירות לעיר; שאם לא יהיו נאמנים יפסיקו להביא. ברם, חכמים לא הקילו מטעם זה, לפי שיכולים לספק להם צרכי המזון מעיר אחרת. הלכה כחכמים. שאינם נאמנים, "שמא קנויאי עשו ביניהם" (הל' מעשר יב, ז).

באור משנה ו

משנתנו מוסיפה ללמד במקרים שהקלו חכמים להאמין לשאינו נאמן על המעשרות. הנכנס לעיר – אורח שבא לעיר, ואינו מביא אדם שם – והוא רוצה לקנות שם צרכי אוכל מתוקנים, אומר – שאל את אנשי המקום שפגשם: מי פאן נאמן – על המעשרות? מי פאן מעשר – מי ידוע לכם שהוא מעשר (כמו שבארנו במשנה הקודמת)? אומר לו אחר: אני – אני נאמן, אינו נאמן – שאין אדם נאמן להעיד על עצמו, אבל אם אומר לו: איש פלוני נאמן – על המעשרות, הרי זה נאמן – ולוקח מאותו פלוני אף על פי שאינו מכיר, והולך ואוכל על פי עדותו של זה, שהקלו חכמים באורח שבא לעיר משום חיי נפש (ירושלמי). – הרמב"ם כותב בטעם הלכה זו: "העיקר אצלנו: אין אדם חוטא ולא לו, ולפיכך לא ישלחנו למי שאינו נאמן מפני שאין לו הנאה בזה, הנאה קרובה מיד. וכל זה כדי להקל עליו מפני שהוא גר ואינו מכיר אנשי המדינה" (כלומר העיר). יש גורסים במשנתנו: "אמר: מי כאן נאמן?... אמר לו אחר: אני אינו נאמן. איש פלוני נאמן, הרי זה נאמן". בתוספתא מובא: "במה דברים אמורים? בזמן שאינו מכיר אדם שם. אבל אם היה מכיר שם אדם לא יטול אלא מן המומחה" – כלומר שאם היה מכיר שם לא הקילו בו כאורח, שכן מכירו יכול לעזור לו למצוא מומחה, היינו אדם הידוע לרבים שהוא נאמן על המעשרות. וכן מובא שם: "במה דברים אמורים? בזמן שלא שהה שם שלושים יום, אבל בזמן ששהה שם שלושים יום לא יטול אלא מן המומחה". הלך לקח ממונו – הלך לקנות מאותו פלוני,

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

דף כח עמוד א. תנו רבנן, בשביל ארבעה דברים תמה לוקה, על אב בית דין שמת ואינו נספד בהלכה, ועל נערה המאורסה שנתפסה אחד לשכב עמה וצעקה בתוך העיר ואין מושיע לה, ועל משכב זכור ששכבו שני זכרים יחדיו, ועל שני אחיו שנשפד דמן באחד. ובשביל ארבעה דברים מאורות - הירח וכוכבים לוקין, על פותבי פלסתר - שמזיפים שטרות ומטילים על אדם דופי על ידי שכותבים בשמו מה שלא ציוה, ועל מעידי עדות שקרה, ועל מגדלי פהמה דקה בארץ ישראל שאסרו חכמים (ב"ק עט:), לגדלם בארץ ישראל משום ישוב ארץ ישראל, שהם מחריבים הארץ שאי-אפשר לשומרם מלרעות בשדות אחרים, ועל קוצצי אילנות מובות הראויים למאכל, ואפילו שלהם שעוברים הם על איסור בל תשחית, ונראין כבועטין בברכת ה' והשפעת טובו. ובשביל ארבעה דברים נכסי בעלי בתים עשירים ומנהיגים נמסרין למלכות, על משהי שמרות פרועים שחפץ לגבות בהם שוב, ועל מלוי ברבית לישראל שנאמר (משלי כח) 'מרבח הונו בנשך ותרבית לחונן דלים יקבצנו', ודרשו (ב"מ ע:), כגון שבור מלכא שנוטל מעותיו של המלוה בריבית וחונן בהם עניי נכרים,

ועל שהיה ספק - יכולת וכח בידם למחות בעוברי עבירה שבדורם, לפי שדבריהם נשמעים מחמת עושרם ולא מיחו, ועל שפוסקים צדקה ברבים ואינן נותנין וכיון שאינם משתמשים בעושרם למחות בעוברי עבירה, והם נכשלים מחמת ממונם ונודרים ואינם מקיימים, ומלוים בריבית או משהים שטרות פרועים לכך נכסיהם נמסרים למלכות.

אמר רב, בשביל ארבעה דברים נכסי בעלי בתים יוצאין למיזון - כלים ונטמנים מאליהם, על כובשי שכר שכיר שאף שכוונתו לשלם לו, הוא מדחהו בלך ושוב, ועל עושקו שכר שכיר שאינו משלם לו כלל וגוזל שכרו לגמרי, ועל שפורקין עול מעל צואריהן ונותנין על חבריהן שסוברים שאחיהם צריכים לקחת מהם את עולם, ועל גסות הרוח שמתגאים ומשתררים על אחרים בשביל עושרם, וגסות הרוח פולין - חמורה ככולם יחד, אבל בעגונים בתים ועגונים יירשו ארץ, והתענגו על רב שלום' לפי שאין ממונם נאבד מהם:

מביאה הגמרא דרשה נוספת לפסול מצוה הבאה בעבירה: ואמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי, מאי דתניב 'כי אני ה' אהב משפט שני גול בעולח', משל למלך בשר ודם שהיה עובר על בית המכס, אמר המלך לעבדיו תנו את המכס שאנו מחוייבים בו למוכסים, אמרו לו עבדיו, אדונינו המלך, לשם מה יש לנו ליתן להם מכס והלא כל המכס פולין שלף הוא, אמר להם, ממני ילמדו כל עוברי דרכים ולא יבריחו עצמן מן המכס. אף הקדוש ברוך הוא אמר, 'אני ה' וגו' שני גול בעולח' - שונא אני את העולות הגזולות שאתם מביאים אלי, ואף שכל הנכסים בעולם שלי הם, וקרוב עולה כליל היא לה', וממני ילמדו בני ויבריחו עצמן מן הגול.

דף כח עמוד א. מאורות - ירח וכוכבים. כותבי פלסתר - שטרות מזויפים ומכתבי עמל, לשום דופי על אדם, לכתוב בשמו מה שלא צוה. מגדלי פהמה דקה - מחריבין את הארץ, שאין יכולין לשמרם מלרעות בשדה חביריהם. ועל קוצצי אילנות מובות - ואפילו הן שלהן, שמשחיתין הן, ונראין כבועטין בהקדוש ברוך הוא ובברכתו שמשפיע טובו. על משהי שמרות פרועים - אצלם, כדי לחזור ולגבות פעם אחרת. ועל מלוי בריבית - שמלויין בעלי בתים לישראל בריבית, וכתוב (משלי כח) "מרבח הונו בנשך ותרבית לחונן דלים יקבצנו" ואמרינן בבבא מציעא (ע,ב): כגון שבור מלכא, שחונן בהן עניי גוים. ועל שהיה ספק בידם - של בעלי בתים הללו למחות ביד עוברי עבירות שבדורם, שדבריהם נשמעים מחמת עושרם, והבריות יראים מהם, ולא מיחו. ועל שפוסקין - בעלי בתים הללו צדקה ברבים שיתנוהו לעניים, (והם) ולא נותנים. למיזון - שנטממין וכלים מאליהם. כובש - שמדחהו בלך ושוב. עושק - לגמרי גוזל שכרו. ועל גסות הרוח - שמתגאים ומשתרין על אחיהם בשביל עושרן. שונא גול בעולה - בעולות שאתם מביאין לי אני שונא את הגול שאתם גוזלים אותם, ואף על פי שהכל שלי, ואף מתחלה שלי היתה.

המשך ביאור למסכת סוטה ליום ארבעים ושמונה לעומר עמוד א

8 זו פורענות שלישית שגורמין לתורה שתשתבח מלומדיה,
9 שנמשלה תורה למים. 'וישח אדם וישפל איש', זו פורענות רביעית
10 שגורמין כביכול שפלות לשונא' של הקדוש ברוך הוא בלשון סגי
11 נהור, ואין איש האומר כאן אלא הקדוש ברוך הוא, שנאמר 'ח'
12 איש מלמה'. 'ועיני גבוהים תשפלה', זו פורענות חמישית
13 שגורמין שפלות של ישראל. ומה פתיב אחריו - אחר כל חמש
14 הפורעניות. 'לבן

1 אמר רבי יוחנן, כל השותה יין בארבעה מיני זמר, מביא חמש
2 פורעניות לעולם, שנאמר, "הוי משכימי בכפר שכר ירדפו,
3 מאחרי בנשף יין ידליקם, והיה כנור ונבל תוף וחליל ויון
4 משתיהם, ואת פועל ה' לא יבימו", הרי ארבעה מיני זמר ביין,
5 כנור ונבל תוף וחליל. מה פורענות פתיב אחריו, 'לבן גלה עמי
6 מפלי דעת', זו פורענות אחת שגורמין גלות לעולם. 'ובבדוד מתי
7 רעב', זו פורענות שניה שמביאין רעב לעולם. 'והמונו צחה צמא,

המשך ביאור למסכת סוטה ליום ארבעים ושבעה לעומר עמוד ב

40 **אֵינְשֵׁי בֵּיתָהּ לֹא מִיְקַבְּלִי, שְׁנַאֲמַר, יְבָר יְהוָה וְלֹא יַגִּיד** ופירושו
 41 **'לֹא יִגְדֹל וְאֵפִילוּ בְּנֹה שְׁלוֹ.** מתרצת הגמרא, **מַעֲקָרָא קֶפְצָה עָלֶיהָ**
 42 **– מתחילה קופצת עליה, אולם לַסּוּף מִיתַוִּיל עָלֶיהָו – בסוף נמאס**
 43 **בעיניה.**
 44 **מִשְׂרָבוּ מִפְּטִילֵי מָלְאִי עַל פְּעָלֵי בָתֵּים –** דיינים הנותנים סחורה
 45 **לבעלי בתים להתעסק בה ולעשות ריוח לדיינים, רָבָה הַשׁוּחֵר**
 46 **וְהַפְּטִיט מִשְׂפַט שְׁהַי הַדֵּינִים מִשׁוּחָדִים בְּכָךְ וְנוֹטָה לָבֶם לָמִי**
 47 **שהריוח להם, וּפְסָקָה מִזְבָּה.**
 48 **מִשְׂרָבוּ הַדֵּינִים הַאֹמְרִים לָמִי שְׁעוֹשָׂה לָהֶם טוֹבָה 'מִקְבְּלֵנִי מִזְבָּתְךָ'**
 49 **'וּמְחַקְנֵי מִזְבָּתְךָ,'** אינם יראים מן הדיינים, ועקב כך רבו **'אִישׁ**
 50 **הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יַעֲשֶׂה,'** ואין אימת הגדולים על הקטנים, ואו **שְׁפִלִים**
 51 **הַנְּבֻחִים וְהַנְּבֻזִים הוֹשִׁפְלוּ** ואין ניכר בין גבוה לשפל, **וּמְלַבְּתָא**
 52 **אוֹלָא וְנִלְא –** ומלכות ישראל הולכת ומתנוולת.
 53 **מִשְׂרָבוּ צָרֵי עוֹן מַלְהוֹת לְאַחֲרֵים, וְשׁוֹרְפֵי טָרָף –** גולנים, רבו
 54 **מֵאַמְצֵי הַלֵּב מִן הַעֲנִיִּים מִלַּת לָהֶם צְדָקָה וְקוֹפְצֵי יָדַים מִלְּחִלוֹת,**
 55 **וְעָבְרוּ עַל מַה שְׂתַּוֵּב בַּתּוֹרָה 'הַשָּׁמֶר לְךָ פֶּן יִהְיֶה דָבָר עִם לַבֶּכֶךְ**
 56 **בְּלַעַל וְגו' ורעה עינך באחיק האביון ולא תתן לו וקרא עליך אל ה'**
 57 **והיה בך חטא."**
 58 **מִשְׂרָבוּ נְשִׁים הַהוֹלְכוֹת 'נְטוּיוֹת גְּרוֹן וּמִשְׁקֵרוֹת עֵינָיִם' וּבְאוֹת עַל**
 59 **יָדֵי כָךְ לִידֵי נִיאוֹף, רָבּוּ הַבְּעֵלִים הַמְקַנְאִים לְנִשְׁתוּיָהֶם, וְצַרִּיכִים**
 60 **לְהַשְׁקוֹת מִיָּם הַמְרִים, אֵלְא שְׂפָסְקוּ הַמִּים הַמְרִים מַלְבָּדוֹךְ, כַּאֲמוֹר**
 61 **לעיל.**
 62 **מִשְׂרָבוּ מִקְבְּלֵי מַתְנּוֹת, נְתַמְעְטוּ הַיָּמִים שֶׁל חַיֵּי הָאָדָם וְנִתְקַצְרוּ**
 63 **הַשָּׁנִים, דְּבָתֵּיב 'שׁוֹנָא מַתְנּוֹת יְהוָה.'**
 64 **מִשְׂרָבוּ זְחוּחֵי הַלֵּב –** הסומכים על ביתם ואינם מתאמצים לשמוע
 65 **הַיֵּטֵב מִפֵּי רַבָּם, לֹא הַבִּינוּ הַתְּלַמִּידִים אֶת רְבוּתֵיהֶם, וְעַקֵּב כֵּךְ רָבּוּ**
 66 **מִחִלּוֹקוֹת בְּיִשְׂרָאֵל.**
 67 **מִשְׂרָבוּ תְלַמִּידֵי שְׂמַאי וְהִילָל שֶׁלֹּא שִׁימוּ כָּל צוּרְכָן, רָבּוּ**
 68 **מִחִלּוֹקוֹת בְּיִשְׂרָאֵל, וְנַעֲשִׂית תּוֹרָה כְּשֵׁתֵי תוֹרוֹת.**
 69 **מִשְׂרָבוּ מִקְבְּלֵי צְדָקָה מִן הַעוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים, הָיוּ כְּבִיכּוֹל יִשְׂרָאֵל**
 70 **לְמַעַלָּה וְהֵם לְמַטָּה, יִשְׂרָאֵל לְפָנִים וְהֵם לְאַחֲוֹר בְּלִשׁוֹן נְקִידָה,**
 71 **וּהַכּוֹנֵה הָיָא לְהִדְפָּא.**
 72 **שָׂנִיַּו בְּמִשְׁנַה, מִשְׁמַת יוֹסֵי בֶן יוֹעֵזֶר בּו' בְּטַלוּ הָאֲשְׁכּוּלוֹת. שׁוֹאֵלֹת**
 73 **הַגְּמָרָא, מָאִי אֲשְׁכּוּלוֹת. אֲמַר רַב יְהוּדָה אֲמַר שְׂמוּאֵל, אִישׁ שֶׁחֶבֶל**
 74 **בּו' – שׁוֹתְרוֹתָ אָמַת וְאִין בַּה פְּגַם, וְלֹא שַׁחָה.**
 75 **שָׂנִיַּו בְּמִשְׁנַה, יוֹחֲנָן בֶּהֱן גְּדוֹל הַעֲבִיר הַדּוּרִית הַמְעַשֵּׂר בּו'. שׁוֹאֵלֹת**
 76 **הַגְּמָרָא, מָאִי מַעֲמָא בִּטְלַ אַת יוּדֵיו הַמְעַשְׂרוֹת. אֲמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי**
 77 **הַנִּינְא, לְפִי שְׂאִין נֹזְתֵינִן אוֹתוֹ –** את מעשר ראשון פְּתִיקוֹנוֹ,
 78 **דְּרַחֲמָנָא אֲמַר דִּיהַבִּי לְלוּיִם –** שִׁתְּנֶהוּ לְלוּיִים,

1 הרי אין האנשים מנוקים מעוון, ולכך בטלו מי המרים, ואומר פסוק
 2 נוסף, "לא אפקוד על בנותיכם כי תזנינה בו" שואלת הגמרא על
 3 דברי הברייתא, מאי ואומר – מה מלמדנו פסוק זה. משיבה הגמרא,
 4 וכי תימא, עון זנייה אין – הוא בלבד מעבב את בדיקת מי המרים,
 5 אבל עוון הזנייה ודבנותיה לא מעבבים את הבדיקה, לכך תא שמע
 6 פסוק נוסף "לא אפקוד על בנותיכם כי תזנינה ועל בנותיכם כי
 7 תזאפה" שאף עוון בנותיו וכלותיו מעבבים את הבדיקה. ומבאר
 8 הגמרא שגם המשך הפסוק הוצרך ללמדנו, וכי תימא, עון האיש
 9 הבעל אשת איש אין – הוא בלבד מעבב את הבדיקה, אבל עון
 10 הזנייה לא מעבב, לכך תא שמע את המשך הפסוק, "כי הם עם
 11 הזונות יפרדו ועם הקדשות יזבחו וגו' רהזונות משמע פניה,
 12 למר שאף בעוון זנות עם פניה אין המים בודקים את אשתו. עוד
 13 מבאר הגמרא את סוף אותו פסוק, מאי ועם לא יבין ללבט,
 14 אמר רבי אלעזר, אמר להם נביא לישראל, אם אתם מקפידים
 15 על עצמכם מלהכשל בזנות, אז מים בודקים נשותיכם, ואם לאו,
 16 הרי אינכם מנוקים מעון, ואז אין המים בודקין נשותיכם.
 17 ממשכה הברייתא, משרבו פעלי הנאה, ומתוך כך אינם טורחים
 18 לעיין בדין ולהוציא הדבר לאשורו, נתעוונות הדיינים ונתקלקלו
 19 הפעשים מתוך כך, ואין נוה לקדוש ברוך הוא בעולם.
 20 משרבו רואי פנים בדין – דיינים המכבדים בעל דין אחד על פני
 21 חברו, בטל לא תגורו מפני איש ופסק לא תבירו פנים במשפט,
 22 ופרקו עול שמים מעליהם, ונתנו עליהם עול בשר ודם.
 23 משרבו לוחשי לחישות בדין – עורכי הדיינים המתלחשים עם
 24 הדיינים בדבר זכותו של זה וחובתו של זה, נגרמת בכך השטית
 25 המשפט, ואז רבה תרון אף בישראל, ונסתלקה השכינה, משום
 26 שנאמר בקרב אלהים ישפוט, מכאן ששכינה שרויה כשיש
 27 משפט, ובהטית המשפט היא מסתלקת.
 28 משרבו האנשים העושים מעשיהם להנאתם, שעליהם נאמר אחר
 29 בצעם לכם הולך, על ידי כך רבו המשבחים את הרשעים,
 30 שעליהם נאמר האומרים לרע טוב ולטוב רע.
 31 משרבו האומרים לרע טוב ולטוב רע, רבו צעקות הוי הוי
 32 בעולם, שכך נאמר, הוי האומרים לרע טוב ולטוב רע.
 33 משרבו גסי הרוח שדרכם להיות מושגי הרוק בפיהם, רבו
 34 היתורים, ונתמעטו עקב כך התלמידים, והתורה חוזרת על
 35 לוחדיה ומחפשת אותם, כיון שאינה מתקיימת בגסי הרוח.
 36 משרבו היתורים, התחילו בנות ישראל להנשא ליתורים, לפי
 37 שאין דורינו רואה אלא לפנים ועל ידי יחירתם נראים להן
 38 חשובים. מקשה הגמרא, איני – וכי אכן כך הוא, שהיחירים
 39 מקובלים על נשותיהם, והאמר מר, האי מאן דמיהר, אפילו

המשך ביאור למסכת סוטה ליום ארבעים ושמונה לעומר עמוד ב

9 למצוות ואינם דואגים, דתניא, רבי אליעזר הגדול אומר, כל מי
 10 שיש לו פת פסלו להיום, ואומר, מה אוכל למחר, אינו אלא
 11 מקטני אמנה. ומביאה הגמרא, שאף רבי אלעזר אמר כך, ותינו
 12 דאמר רבי אלעזר, מאי דבתיב 'כי מי בו ליום קמנות, מי גרם
 13 לצדיקים שיתבזבו שולחנן ולא יהיה שלם לעתיד לבא, קמנות
 14 שהיה בהן, שלא האמינו בהקדוש ברוך הוא. רבא אמר, יום
 15 קטנות' אלו קמני בני רשעי ישראל שמתו בעודם קטנים,

1 שם מקומו, בדבתיב ביהושע שיש מקום ששמו כך יוף ונלאם
 2 ובעלות, ביוצא בדבר אתה אומר במה שנאמר בתהילים, 'קבוא
 3 הויפים ויאמרו לשאול הלא דוד וגו', ואף שם שאלו מאי זיפים,
 4 אמר רבי יוחנן, אלו פני אדם המזיזין דבריהם ואומרים דברי
 5 שקר ורכילות. ורבי אלעזר אומר, קרניים כך על שם מקומו,
 6 דבתיב יוף ונלאם ובעלות.
 7 שנינו במשנה, ופסקו אנשי אמנה. אמר רבי יצחק, אנשי אמנה
 8 אלו פני אדם שהן מאמיניו בהקדוש ברוך הוא ומוציאים ממון

57 שלכך תנא את אבות הניזקין בבניינא וכתב 'ארבעה' אבות נזיקין,
 58 שכונתו בזה למעוטי את שאר האבות דרבי אושעיא, וכמו כן מובן
 59 שלכך ורבי אושעיא תנא מניינא וכתב 'שלושה עשר' אבות נזיקין,
 60 למעוטי את שאר האבות דרבי חייא, לומר שאינו עוסק בהם, אלא
 61 מניינא דרבי חייא שכתב 'עשרים וארבעה' אבות, למעוטי מאי - אלו
 62 מוזיקים בא למעט שלא הזכירם.
 63 מבארת הגמרא: למעוטי מוסר - אדם שמלשין ומוסר ממון חבירו
 64 לעובד כוכבים, ומפגל - כהן ששחט קרבן במחשבת פיגול, כגון
 65 שחיטב עליו לשם קרבן אחר ושחט את החטאת לשם שלמים, שנפסל
 66 הקרבן בכך וצריך בעל הקרבן להביא קרבן אחר לשם חטאתו, וחיוב
 67 הכהן לשלם על כך, ואותם מוזיקים מיעטס רבי חייא במניינו.
 68 שואלת הגמרא: וליתני רבי חייא אותם, ומדוע אכן מיעטס, בשלמא
 69 את המפגל, יש לומר שלכך לא שנאו לפי שבקדשים לא קמירי -
 70 שאינו עוסק בנוקי קדשים, אלא מוסר מאי מעמא לא תני. מתרצת
 71 הגמרא, שאני - שונה מוסר משאר המוזיקים, דדיבורא - שהיוק
 72 נעשה בדיבור בלבד, ובדיבורא לא קמירי.
 73 הגמרא מקשה על תירוץ זה: והא מוציא שם רע דדיבורא הוא -
 74 שאף הוא היוק נעשה בדיבור, שאמר שאינו מוציא לה בתולים, ומכל
 75 מקום קתני רבי חייא. מתרצת הגמרא, דיבורא דאית ביה מעשה הוא
 76 - אמנם חיובו על מה שהוציא עליה שם רע, מכל מקום אינו חיוב אלא
 77 אם עשה בה מעשה בעילה ולא מצא לה בתולים, נמצא שדיבור שיש
 78 בו מעשה הוא, אך המוסר לא היוק אלא בדיבור בלבד.
 79 מקשה הגמרא: והא עדים זוממים דיבורא דלית ביה מעשה הוא -
 80 שהרי חיובם על מה שהעידו שקר, ואין בכך שום מעשה, ומכל מקום
 81 קתני רבי חייא, ומדוע אם כן לא שנה אף למוסר. מתרצת הגמרא,
 82 התיב עדים זוממין, אף על גב דלית ביה מעשה, מכל מקום התיב
 83 קרייה - התורה החשיבה את עדותם למעשה, וכמו דכתיב בחיובם
 84 (דברים יט) 'ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו'.
 85 מבררת הגמרא: בשלמא לתנא דידן, מובן שלכך תנא אבות - קראם
 86 לארבעה הנזיקין 'אבות', מפלל - ששמע מזה דאיבא - שיש להם
 87 תולדות, שאכן יש בהם תולדות וכמו שנתבאר לעיל (ב): אלא דרבי
 88 חייא ורבי אושעיא, ממה ששנו 'אבות נזיקין', מפלל דאיבא
 89 תולדות, ויש לשאול, תולדותיהן מאי יהיו - מה הם תולדותיהם של
 90 כל אבות אלו.
 91 אמר רבי אבהו, אכן אין להם תולדות, ומה שנקראו בשם 'אבות',
 92 לומר שכולן דינם באבות לשלם ממיטב - שאף בהם הדין כמו
 93 הארבעה אבות, שאם בא המזיק לשלם קרקע צריך לשלם דווקא
 94 מהעידית. מאי מעמא - ומנין נלמד לכל אלה שכך דינם, אהתיא -
 95 למדים דין זה בכל הנזיקין בגזירה שההתיבות, תחת, נתינה, ישלם,
 96 כספה:
 97 *
 98 שנינו במשנה, לא הרי השור כהרי המכעה:
 99 שואלת הגמרא, מאי קאמר - מה כוונת התנא בזה, ומדוע הוצרך
 100 כלל לבאר החומרות שיש בכל אחד מהם.
 101 אמר רב זביד משמיה דרבא, הכי קאמר - כוונת התנא כך, שהוקשה
 102 לו מדוע הוצרכה התורה לכתוב את כל אבות הנזיקין, לכתוב התיבא
 103 הדיא ותיבא אידך מיניה - הלא די במה שיהיה כתוב אחד מהם
 104 וילמדו את השני ממנו, וכגון שיהיה כתוב רק לחיובי השור וילמדו
 105 מבעה ממנו ביבמה מצינו, הדר - חזר התנא ואמר, הדיא מהדיא לא
 106 אהתיא - אי אפשר ללמוד מדיק אחד מהשני, לפי שיש חומרא בזה
 107 שאין בזה, ויש לומר שהחומרא שיש בזה היא סיבת החיוב:
 108 *
 109 שנינו במשנה, ולא זה וזה שיש בהן ריח חיים:
 110 שואלת הגמרא, מאי קאמר - מה כוונת התנא לומר כאן, אמר רב
 111 משרשיא משמיה דרבא - בשם רבא, הכי קאמר - אף כאן כוונת
 112 התנא לומר,

1 מקשה הגמרא: עדים זוממין דמוינא הוא - שחיובם הוא בגדר ממון
 2 ולא קנס, ליתני רבי אושעיא. מתרצת הגמרא, רבי אושעיא קבר לה
 3 דרבי עקיבא דאמר שעדים זוממין שהודו מעצמם אין משלמין על
 4 פי עצמן, לפי שחיובם אינו אלא קנס, והמודה בקנס פטור, ולכך לא
 5 מנאו רבי אושעיא לפי שאינו מדבר בחיובי קנסות.
 6 מקשה הגמרא: אי אכן קבר ליה רבי אושעיא דרבי עקיבא, יקשה
 7 עליו שוב מה שהקשו לעיל ליתני תרי ונוני שור - שהיה לו לחלק
 8 את נוקי השור לשנים, כשם שחילק את נוקי האדם, וליתני שור תם
 9 דאזיק שור, שאינו משלם אלא חצי נוק, וליתני בפני עצמו שור דאזיק
 10 אדם, ואין לתרץ שדינם שווה וכמו שתייצו לעיל, שהרי לרבי עקיבא
 11 שור תם שהיוק אדם משלם נוק שלם, וכמו דתנין במשנה (לקמן לג),
 12 רבי עקיבא אומר, אף תם שחבל באדם משלם נוק, ואף האדם חבל
 13 בשור והיוק, אם היוק השור באדם היה יותר מהיוק האדם בשור,
 14 משלם פחות נוק שלם - מנכים את ההיוק שעשה האדם בשור, ואת
 15 מלא ההפרש ישלם השור, לפי ששור תם שנגח אדם משלם נוק
 16 שלם. מתרצת הגמרא, הא תבריה - הרי שבר רבי עקיבא לגזויה -
 17 לכתב אגרופו, כלומר צמצם את חידושו, וכמו דתנינא, רבי עקיבא
 18 אומר, מאחר ואמרנו שתם שחבל באדם משלם נוק כמובע, וכול
 19 אף תם שחבל באדם משלם נוק העלילה - משאר הנכסים כשור מועד,
 20 ולא כשור תם שגובים את חצי הנזק רק מגוף השור, תלמוד לומר
 21 (שמות כא לא) 'יעשה לו', מנופו משלם ואינו משלם מן העלילה.
 22 ונמצא שאם לא יהיה השור אדם כמלא הנזק לא ישלם אלא כשור
 23 השור, הרי שגם שור שהיוק אדם אינו משלם תמיד נוק שלם, ולכך לא
 24 חילק רבי אושעיא לכתוב את נוקי השור באדם בפני עצמו.
 25 מקשה הגמרא עוד: האונס והמפתח והמוציא שם רע דמוינא הוא
 26 - שמלבד חיוב הקנס שצריכים לשלם חמשים כסף, יש בהם אף חיובי
 27 ממון, שהאונס והמפתח משלמים גם פגם הדינו מה שנפחתה הבתולה
 28 משוויה מחמת שנבעלה, ובושה, והאונס משלם אף צער, ואם כן
 29 ליתני רבי אושעיא. מתרצת הגמרא, מה נפשך - מאיזה חיוב רצונך
 30 להקשות שהיה לרבי אושעיא למנותו, אי מחיוב הנזק, תנא ליה -
 31 הרי כבר מנאו רבי אושעיא, ואי לחיוב הצער, כבר תנא ליה, ואי
 32 לחיוב הפגת, אף אותו כבר תנא ליה, ואי לחיוב הפגם, היינו נזק -
 33 חיוב זה היינו נזק, וכבר נתבאר שמנאו לחיוב זה. מה אית לך למימר
 34 - איזה חיוב נשאר לך לומר שהיה צריך למנותו, קנסא - חיוב הקנס
 35 שצריכים לשלם חמשים כסף, וכבר נתבאר שבקנסא לא קמירי רבי
 36 אושעיא.
 37 מקשה הגמרא עוד: המטמא והמדמע והמנסך, דמוינא הוא -
 38 שחיובי ממון הם ולא קנס, ליתני רבי אושעיא. מתרצת הגמרא, ממה
 39 נפשך לא היה לרבי אושעיא למנותם, שהרי אי סובר שהיוק שאינו
 40 ניכר שמייה - שמו היוק וחיוב לשלם עליו מעיקר הדין, אף המטמא
 41 והמדמע והמנסך שהיוק שאינו ניכר הם, שהרי הפירות נשאר בעין
 42 אלא שנאסרו באכילה, חיוב לשלם עליהם מעיקר הדין, והרי הם
 43 בכלל נזק, והא כבר תנא ליה נזק, ואי סובר רבי אושעיא שהיוק
 44 שאינו ניכר לא שמייה היוק, ומעיקר הדין אינו חיוב לשלם אלא
 45 שקנסו חכמים וחייבוהו, שוב הנה ליה חיוב זה של המטמא והמדמע
 46 והמנסך קנסא, ובקנסא לא קמירי.
 47 שואלת הגמרא: אם כן לימא קסבר - האם נוכיח מכאן שסובר רבי
 48 חייא, היוק שאינו ניכר לא שמייה היוק, דאי סובר שמייה היוק,
 49 יקשה מדוע מנאם בפני עצמם, הלא בכלל נזק הם, והא כבר תנא ליה
 50 נזק, ובהכרח אינם אלא קנס ומשום כך מונה אותם בפני עצמם. דוחה
 51 הגמרא, אף אם סובר רבי חייא שהיוק שאינו ניכר שמו היוק וחיוב
 52 לשלם מעיקר הדין, מכל מקום מנאם בפני עצמם, שחילק את הנוקים
 53 לשנים, תנא היוקא דמינפרא - שנה היוק הניכר בפני עצמו בכלל
 54 'נוק', ותנא היוקא דלא מינפרא - ושנה היוק שאינו ניכר בפני עצמו,
 55 והם המטמא והמדמע והמנסך.
 56 מבררת הגמרא: בשלמא לתנא דידן - לתנא של משנתינו, מובן

בבא קמא. ארבעה אבות נזיקין – פרק ראשון דף ה עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזולץ) ר"א רש"י תוספות

עדים וזממין דקמונא הוא. דכל המשלם יותר ע"מ שהזיק בגון כפל ותשלומי ארבעה ותמישה קרי קנס כדלקמן בזה פירקין (ר' טו) וכגון כל דבר קצוב האמור בתורה כגון חמשים של אונס ומפתה ומאה של מוציא שם רע כולוהו הוי קנסא אבלי מידי אחרניא ממונא: **קבר לה ב"רע**. דאמר במס' מכות בפ"ק (ג' ר) עדים וזממין אין משלמים על פי עצמן כגון אם הומו בב"ד זה ולא הסיפק בעל דין להעמידן בדין ולתובעו והלכו למקום אחר והודו שם בב"ד ואמרו הומונו בבית דינו של פלוני פטורין אלקא קנסא הוא ומודה בקנס פטור: אי ר"ע ליתני תרי גוויי שור. דהא לר"ע יש חילוק בין תשלומין של שור דאזיק שור דלא משלם אלא חצי נוק לתשלומי שור דאזיק אדם דתנן לקמן בפ' המניין את הכר (דף לג) ר"ע אמר כו: בפורי. אם חבל אדם בשור תם ותם באדם ושמו ב"ד חבלה שהכל שור באדם יותר מחבלה שהכל האדם בשור משלם בעל השור אותו עודה ל'גווייה. לבח אגרופו כדאמר בסנהדרין בפ"ק (דף טו) אדייה לגווייה וקם: יכול ישלם תם שהכל באדם מן העלייה ת"ל כו. ואשתבח דלא משלם נוק שלם אלא כמו שהשור שרה: אונס ומפתה דקמונא הוא. שקמישם כסף לבד הוי קנס אבלי יש בו פנס ששעו עבשיו פחות ממזמיעקרא כדאמר בכתובות (דף מ) ובושת דקמונא הוא: ה"ג מה נפשך. משום מאי איצטרך ליה למיתני אי משום צער תנא ליה: מרעם. מערב תרומה עם חולין של חבירו דהשתא מזבין להו בוול לפי שאין יכול לאוכלא אלא בתו: מנפשה. שנישין יין חבירו לעז' ואסור בהנאה הואיל ומביד ביה מעשה בגופיה ויין שאינו ניכר. כגון הקא דאין הנוק ניכר בתוך הפירות דלא חסר להו: לימא קסבר רבי חייא לא שמייה הויק. ומשום דקנס הוא הני דלא הוי בכלל אבות דרבי אושעיא: אלא מניינא דרבי חייא למעוטי מאי. ר' אבהו מרבי חייא: חייא למעוטי שמוסר קמונא חבירו לעוברי כוכבים: ומפגל. הוה ששחט קרבנו של ישראל חטאת לשום שלמים דאין הפרקן עלה לחובת בעליה וצריך אחר: ולייתני ליה. ר' חייא האי מוסר: מוציא שם רע דיבורא דאית ביה מעשה. בעיליה: מפלל דאיכא תולדות. כדפרשיקו לעיל לכל חד חד נגיפה וגישה בלפרו נחפכה להנאקה תולדה דישו וכו' לכולן: תחת נתיקה כו'. דבכולהו כתיב א תחת וגמרין תחת תחת משור מוגד דכתיב ביה שור תחת השור מה התם ממיטב דגמר משו ורגל דכתיב ביה מיטב שיהו אף באן מיטב שאם בא לשלם קרקע לניזק בשביל הויקו מנגיחו מן העידית או נתיקה וגמר נתיקה תתיק משור שנגח את העבד דכתיב ביה יתן לארזו או ישלם וגמר משו ורגל דכתיב בהו מיטב פרמו ישלם או כסף

עדים וזממין דקמונא הוא ליתני סבר לה ב"רע דאמר אין משלמין על פי עצמן אי סבר ליה ב"רע ליתני תרי גוויי שור ליתני שור דאזיק שור ולייתני שור דאזיק אדם דתנן ר"ע אמר אף תם שהכל באדם משלם במותר נוק שלם הא תבירה ר"ע לגווייה דתניא ר"ע אמר יכול אף תם שהכל באדם ישלם מן העלייה תלמוד לומר יעשה לו מגופו משלם ואינו משלם מן העלייה האונס והמפתה והמוציא שם רע דקמונא הוא ליתני מה נפשך אי נוק תנא ליה אי צער תנא ליה אי בשת תנא ליה אי פנס היינו נוק מה אית לך למימר קנסא בקנסא לא קמיירי המטמא והמדמע והמנפד דקמונא הוא ליתני מה נפשך אי הויק שאינו ניכר שמייה הויק הא תנא ליה נוק אי הויק שאינו ניכר לא שמייה הויק הוה ליה קנסא ובקנסא לא קמיירי לימא קסבר ר' חייא הויק שאינו ניכר לא שמייה הויק דאי שמייה הויק הא תנא ליה נוק תנא הויקא דמינפרא ותנא הויקא דלא מינפרא בשלמא לתנא דידן תנא מניינא למעוטי דר' אושעיא ור' אושעיא תנא מניינא למעוטי דרבי חייא אלא מניינא דרבי חייא למעוטי מאי למעוטי מוסר ומפגל ולייתני בשלמא מפגל בקדשים לא קמיירי אלא מוסר מאי מעמא לא תני שאני מוסר דדיבורא ודיבורא לא קמיירי והא מוציא שם רע דדיבורא הוא וקתני דיבורא דאית ביה מעשה הוא והא עדים וזממין דיבורא דלית ביה מעשה הוא וקתני התם אע"ג דלית ביה מעשה רחמנא קרייה מעשה דכתיב ויעשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו בשלמא לתנא דידן תנא אבות מפלל דאיכא תולדות אלא לרבי חייא ורבי אושעיא אבות מפלל דאיכא תולדות תולדותיהן מאי ניהו אמר רבי אבהו בולן פאבות לשלם ממיטב מאי מעמא אתיא תחת נתיקה ישלם כסף: לא הרי השור פתרי המבעה: מאי קאמר אכור רב זביד משמיה

הא תבא ר"ע לגווייה. אין לפרש דחור בו מדקתני שמשלם מגופו דבפ' המניין ולקמן דף (ג) תני בהדיא ר"ע אמר כמשפט הזה כחתתו ולא בעליון וכול ישלם מן העלייה כו' ולפי' נמי קשה דפי' א"ע ד'זממין ליכא נוק שלם כגון שהשור אין שורה כדי הויקו מפל מקום ליתני תרי גוויי שור כיון דלפעמים איכא נוק שלם וי"ל דכיון דאין משלם אלא מגופו אי אפשר למיתני גבי אבות דאמרין לקמן כולם פאבות הן לשלם ממיטב:

האונס והמפתה והמוציא שם רע דקמונא הוא. מוציא שם רע לית ביה קמונא כולל אלא מאה כסף אלא אבא אחרניי נגישה: **המטמא** והמדמע. המל' דלא תנא להו משום דלא מחייב בשוגג: דאי שמייה הויק. ואע"ג דתוקא דאמר שמייה הויק איתותב בהיזקין (גיטין דף גג) מ"מ נתיקא ליה לאוקמי ברייתא דרבי חייא אבוי אליביה: וקתני הויק דלא מינפרא. והא דקתני שלשה גוויי לפי שהם שניין בפ' הויקין (שם נב) כדקתני שומר הנם והשואל נושא שכר והשוכר דקתני גוויי טובא: **תני** מניינא למעוטי. האי למעוטי לא משום דלית ליה דרבי חייא אלא כולמו למעוטי דלא איירי בהו: **למעוטי** מוסר כו'. המל' דלא קתני שמייה שם עבד והא דלא קתני להו משום דבקטלא לא מיירי מוסר ומפגל אפילו למאן דלא דאין דינא דגרמי מחייב משום קנס בהגזול בתרא (לקמן דף קה). **דיבורא** דאית ביה מעשה. דבכתובות בפ' גערה (דף מו) א"ר אליעזר בן יעקב לא נאמר דכריס הילול אלא כשבגל ור' יהודה אית ליה התם עד שישובו עדים: **כולם** פאבות לשלם ממיטב. ואע"ג דתולדות דאבות דמיתניתן משלמין נמי ממיטב מ"מ הני אי לאו דקרינא להו אבות לא הוי ידעי דמשלמי ממיטב:

תחת נתיקה כו'. כספרי פסיק בושח מוקצותה את כפה וכו' דתחת דכתיב לא תחוס עיניך (דברים כה) וליף מעדום וזממין דכתיב לא תחוס עיניך (שם ט) ואל' שהוא גזירה שיהו מגזירה מולא קאמר אתיא תחת נתינת עיניך ועדים וזממין פרשי' דכתיב בהו נפש בנפש וצ"ל דאפילו אם העידו על שור תם שהזיק או העידו פלוני תתיב לפלוני מנה דינו בזיבורית דמשלמי ממיטב דאם רצו להיבי אחרים ממיטב לא צריך קרא דמפאשר זמם נפקא דיתחייבו ממיטב: **מאי** קאמר. משום דלא מצי לפרושי האי לא הרי פשא לא הרי שפשיש קמתמה מאי קאמר:

כי **דרבא הכי קאמר** לכתוב רחמנא חדא והיתיה אודך מיניה דרר אמר חדא מחדא לא אתיא: **ולא זה וזה שיש בהן רוח חיים: מאי קאמר אמר רב משרשיא משמיה דרבא הכי קאמר** לכתוב

וגמרי מבור דכתיב ביה כסף ישיב לבעליו וארבע אבות גמרי כולוהו משו ורגל בשומר תנן כתיב אשר ירשיעון אלהים ישלם בשואל כתיב בעליו אין עמו שלם ישלם בנשוא שכר כתיב אם גנוב יגבב מעמו ישלם שוכר אינו כותב בתורה אבל דינו כנשוא שכר כגון דחובל בחבירו כתיב נתיקה כן ונתן בו והיינו ממון היתין מיד ליה כדפרשיקו בהחובל (לקמן דף פד) בצער כתיב פצע תחת פצע ודרשיקו ליה לקמן בהחובל (דף פה) פצע תחת פצע ליתן צער במקום נוק בריפוי ושבת כתיב נתיקה שבתו יתן ורפא ושבכת כתיב תחת גבי אונס ומפתה דכתיב תחת אשר עיקה ודרשיקו בכתובות בפרק אלו גערות (דף מ) חמשים כסף תחת הענימי מפלל דאיכא בושח ופגם לישקא אחרניא וואיל כותביב בחובל בחבירו תחת דכתיב תחת פצע כולוהו חמשה דברים ידידיה מתקם גמריין בתשלומי כפל כתיב ישלם שנים ובתשלומי ארבעה וחמשה כתיב חמשה בקר ישלם תחת וגו' וקרו דגבב בכלל כפל הוא ובגלל כתיב נתיקה ונתן לאשר אשם לו (במדבר ו) בעדים וזממין כתיב בהו נפש בנפש (דברים ט) וכמואן דכתיב תחת דמי באונס ומפתה ומוציא שם רע כתיב כסף ונתן לאבי העצירה חמשים כסף (שם כב) היינו אונס מפתה כסף ישקול כמוהר התולדות (שמות כב) במוציא שם רע ונגשו אותו מאה כסף (דברים כב) מטמא ומדמע ומנסר בכלל נוק הן ובגלל כתיב ביה תחת: **מאי קאמר**. לקמה לי למיתני כולל ויתיה אודך מניה. כמה מצינו בשור שהוא מוקי ותיב אף המפקעה שהוא מוקי והא תיב: **לא אתיא**. דקמפרש לעיל רב לטעמיה ושמואל לטעמיה: **לכתוב**

כ"י שרית בור בינייהו אתאי כולוהו. מה שפי' הקונטרס דשן אתאי מבזר ואש דכי פרקת מה
לאש שכן מועדת לאכול בין ראוי לה בין שאין ראוי לה תאמר בשן שאין מועדת לאכול
אלא כראוי לה וקשה דלא אשכחון שאינו ראוי בשן דאם אכלה דבר שאין ראוי לה לא הרי
תולדה דשן אלא תולדה דקרן כיון דאין הנאה להזיקה ואי משכחת בשום ענין גילף מאש

דמתחייב אף באין ראוי ונראה דשן נמי אתי
בפלקא דדינא או מאש לחודיה ומיהו י"ל לפרוש
הקונטרס דשפיר פרקינן פירקא דלא שייבא בשן
דכהאי גוונא פריך בהחובל (למקמ דף פח) גבי
עבר ואשח מה לאשה שכן אינה במילא אף מיה
שפירש שכן יוכיח שאין מועד לדבר שאין ראוי
לו כגון אדם קשה הדא דלא פטר אדם אלא
ממיתה ולא מנזקין ועוד אטו משום דפטר אדם
חשוב אין ראוי והלא באש נמי פטור ממנו ועוד
דלקמן (דף טו) גבי חומר בשור מבבור אין מוצא
לרבי יהודה דמתחייב על נזקי פלים בבור אין ראוי
בבור והא משכחת ליה אדם אלא כנאה דאדם
נמי חשוב ראוי לבור דראוי למות בהבלא אבל
כלים חשיב ליה לקמן אין ראוי דלא מוקא ליה
הבלא ואע"פ דכלים חדתי מפקעי בהבלא
כדאמר בסוף פרק הפרה לקמן (דף נו) מ"מ ש
כלים שאין מתקלקלים בהבלא וא"ת והיכי אתי אש מבזר וחד מאיך מה לאיך שכן אין
כח אחר מעורב בו תאמר דכח אחר מעורב בו דהיי קולא מדפריך בסמוך גבי אבנו
וסכיני ומשאו מה לבור שכן אין כח אחר מעורב בו וי"ל דבור שנעשה בלא כח אחר תמזר
מאבנו וסכיני שלא הזיקו בהזיקתן אלא לבתר דנייהי ולא נעשו בור אלא ע"י כח אחר
אבל אש שדולף ומוזיק בהזיקתו ע"י כח אחר תמזר מבור שאין דולף ומוזיק אלא במקומו
והא דקאמר בסמוך אש תוכיח שכן כח אחר מעורב בו ותיב ה"פ אע"ג דכח אחר מעורב
בו ותייבי ליה כאיילו בעצמו עושה את הכל ותייב משום חייצוי הי' אע"ג דכח אחר
מעורב בו חשוכים כאילו בעצמו עושה את הבור הוה בלא כח אחר אי נמי היינו דפריך
מה לאש שכן כח אחר מעורב בו ודידה תמזר יותר שע"י זה הולך ומוזיק למרחוק מה שאין
כן באבנו וסכיני ומשאו וא"ת ותייבי אתו כולוהו מאש ובור מה לאש ובור שכן מעשיו גרמו
לו בדמפרש לקמן גבי בור המתגלגל ואש נמי מעשיו גרמו לו שהדליק האש וי"ל דלא
חשיב אש מעשיו גרמו לו כיון שהיה מסייעו וא"ת מבור ואדם נמי היכי אתו מה לבור
ואדם שכן מעשיו גרמו לו וי"ל דאתו מבור ואדם ישן או נופל מן הגג ברוח שאינה מוציאה
דתייב כדאמר לקמן בסוף פרק שש (דף כו) וא"ת מבור ורגל היכי אתי מה לבור ורגל שכן
היון מצוי דלקמן חשיבין בור היינו מצוי וי"ל דאין בור היינו מצוי טפי מאחרים ולא
קאמר לקמן היכי אלא לחזקיר וחמרא אתח ששוק בבור וכותל ואילן: **ששן** מועדיו וכו'.
אין לפרש שמשלמין נזק שלם דאם בן קרן נמי אתאי כיון דלא כתיב אלא מפרש רית
דמועדין מתחילתן היינו שדרכן להזיק משא"כ בקרן דסתם שוורים כחזקת שימור קיימי למי"ד
פלגא דניוקא קנסא ולמי"ד אדרבה קרן עדיפא היינו למי"ד דפלגא ניוקא ממונא שדרכו להזיק
ולא קיימי בחזקת שימור ולא כמו שפירש הקונטרס דלא איתפרש היבא:

גוי' להלכותיהן הוה מצוי למימר דכולוהו איצטריך למיכתב דאי לא כתיב אלא הוה
הוה פטרי בהו טמון) ומתני' לא קתני אלא להגדיל תורה ויאידו: **בור** לפטור בו את
הפלים. אגב אחריה נקטיה דבור לא אתי מבזר:
אש לפטור בו את הטמון. הוה מצוי למימר לחייב בו את הפלים דאש לא אתי מבזר: חיים
אלא מתד מינייהו ובור דפטור בו את הכלים:

אי

פלוגמא דרבי יהודה ורגנן לקמן בשילתי פרק שור שגנח את הפרה ודרשה דבור נראה בעיני
דרכן לילך ולהזיק לבר מבור אלץ איידי דדרשי להלכות האחרים נקט לה נמי: **לפטור בו את האדם**. כדדרשין שור ולא אדם: אדם. להכי כתיבי רחמנא: **לתייב** בארבעה דברים.
צער ריפוי שבת ובושת משא"כ בכל הנזי: **לפטור בו את הטמון**. שאם היו בגדים טמונים בגדיש פטור המכביע דכתיב ביה (שמות כב) או הקמה ודרשין בשילתי: הוונס צאן לדיד (למקמ
דף טו) מה קנה בגליי אף כל גליי לאפוקי טמון דלא מה שאין בן בשור ובור ומבכה ורבי יהודה קא פליגי התם:

לכתוב רחמנא תרתי. שור ומבכה ותייבי אש מינייהו דכי פרקת מה לקרן שכן כוונתו
להזיק איבא למימר שן תוכיח מה לשן שיש הנאה להזיקו קרן יוכיח ולרב דאמר מבכה
זה אדם תיית הכי כי פרקת מה לשור שכן כוונתו להזיק תאמר באש אדם יוכיח שאפילו
אין כוונתו להזיק חייב כדתנן (למקמ דף כו) אדם מועד ער בין עין לשן מה לאדם שכן חייב
בארבעה דברים שור יוכיח הצד השוק שבתן
שדרכן להזיק ושמירתן עילין אף אני אביא אש:
הדר אפר הדא מתרתי נמי לא אתאי. דלא ראי
קרן ומבכה שיש בתן רוח חיים כתיבי אש כו':
וכיליהו כי שרית בור בינייהו אתאי. אף כתיב בור
והדא מתרתי אתאי כולוהו ומההוא ומאיךו) בצד
השוק דאי כתיב בור וקרן אתאי שן מינייהו הכי
מה בור שאין דרכו לילך ולהזיק חייב שן שדרכו
לילך ולהזיק לא כל שכן מה לבור שכן תחילת
עשייתו עומד לנזק תאמר בשן קרן יוכיח מה
לקרן שכן כוונתו להזיק בור יוכיח ותור הידין
הצד השוק שבתן שדרכן להזיק וממונך כו' אף
אני אביא שן וכן רגל מקרן ובור דכי פרקת מה
לבור שכן תחילת עשייתו לנזק תאמר ברגל קרן
יוכיח מה לקרן שכן כוונתו להזיק בור יוכיח וכן
אש מקרן ובור ככולן תחילת הידין מה בור שאין

דרכו לילך ולהזיק חייב אלו כולן שדרכן לילך ולהזיק כי"ש מה לבור שכן תחילת
עשייתו כו' וכן אי כתב רחמנא בור ושן אתו כולוהו איך נמי לבר מקרן בהאי דינא מה
בור שאין דרכו לילך ולהזיק חייב רגל אש כל שכן וכן אדם מה לבור שכן תחילת
עשייתו לנזק תאמר בכל אלו שן תוכיח מה לשן שכן יש הנאה להזיקו תאמר בכל אלו
בור תוכיח הצד השוק כו' אף אני אביא כל אלו אבל קרן לא אתאי מינייהו דאיבא
למיפרך מה להצד השוק שכבור ושן שכן מועדים מתחילתן תאמר בקרן וכן אי כתיב
בור ורגל אתאי כולוהו מהא דינא דבור לבר מקרן דכי פרקת מה לבור שכן תחילת
עשייתו לנזק תאמר בשן ואש ואדם רגל יוכיח מה לרגל שכן היינו מצוי דכל שעה היא
מהלכת תאמר בכל אלו בור יוכיח ותור הידין הצד השוק כו' אף אני אביא כל אלו אבל
קרן לא אתאי דמה להצד השוק שבתן שמועדיו מתחילתן תאמר בקרן וכן אי כתיב בור
ואש הוה אתו איך בהאי דינא מבזר וכי פרקת מה לבור שכן תחילת עשייתו לנזק תאמר
ברגל ושן ואדם אש תוכיח מה לאש שכן מועדת לאכול בין שראוי לה בין שאינו ראוי
לה כגון עצים פלים ואבנים תאמר בשן שאינה מועדת אלא לדבר הראוי לה בור יוכיח
שאינו מועד אלא לדבר הראוי לה דבר שאינו ראוי לה מאי ניהו אדם דכתיב ונפל שקמה
שור או חמור שור ולא אדם חמור ולא פלים אדם נפל בבור אדם וכלים פטור בעל הבור
הצד השוק שבתן כו' אף אני אביא שן ואתו אדם ורגל בפלגי דינא וכי אמרת אש תוכיח
ליבא למיפרך מה לאש מידי אבל קרן לא אתאי דמה להצד השוק בבור ואש שכן
מועדים מתחילתן ולהכי נקט רבא בור דמחזר מאיך לא מצוי למימר כי שרית חר בינייהו
אתו כולוהו מההוא ומחד מאיך דהא מכל תרי מינייהו לא קוה אתו לא קרן ולא בור
קרן מאש ורגל ושן ואדם לא דמה לכולוהו שכן מועדיו מתחילתן ובור נמי לא אתאי דמה
לכולוהו שכן דרכן לילך ולהזיק ואי קשיא לך לימא כי שרית קרן בינייהו אי נקט קרן
איבא תרי דלא אתי מינה ומחד מאיך דאי נקט או רגל או שן או אדם כתיבי קרן לא
אתאי אש מינייהו דפריכין מה להצד השוק שבתן שיש בהם רוח חיים וכן בור נמי לא
אתאי מינייהו ואי נקט אש כתיבי קרן לא אתאי שן ובור מינייהו דכי פרקינן מה לאש שכן
אובלת אפילו דבר שאין ראוי לה כגון כלים תאמר בשן דפטור על הכלים כדתנן
במתניתין ליבא למימר קרן יוכיח ובור נמי לא אתי מינייהו שכן דרכן לילך ולהזיק מה
שאין בן בבור: **ולאמן דאמר כו'** לא איתפרש היבא: **להלכותיהן**. למה שיש בזה מה שאין
בזה: **לפוטרין פרשות הרבים**. דכתיב בהו ובער בשדה אחר דלא חייבין אלא ברשות הדיוק:

פלוגמא דרבי יהודה ורגנן לקמן בשילתי פרק שור שגנח את הפרה ודרשה דבור נראה בעיני
דרכן לילך ולהזיק לבר מבור אלץ איידי דדרשי להלכות האחרים נקט לה נמי: **לפטור בו את האדם**. כדדרשין שור ולא אדם: אדם. להכי כתיבי רחמנא: **לתייב** בארבעה דברים.
צער ריפוי שבת ובושת משא"כ בכל הנזי: **לפטור בו את הטמון**. שאם היו בגדים טמונים בגדיש פטור המכביע דכתיב ביה (שמות כב) או הקמה ודרשין בשילתי: הוונס צאן לדיד (למקמ
דף טו) מה קנה בגליי אף כל גליי לאפוקי טמון דלא מה שאין בן בשור ובור ומבכה ורבי יהודה קא פליגי התם:

לאתוי

30 שבתחילת תשלומיהם הם כבר מועדים ומשלמים נזק שלם, מה שאין
 31 כן בקרן שהיא תמה בשלושת הפעמים הראשונות ומשלמת רק חצי
 32 נזק. וְלִמְאֵן דְּאָמַר שְׂאֵרְבֵּיהּ, קָרְן עֲדִיפָא משום שְׂבִינְתוֹ לְהוּיָק,
 33 אֲפִילוּ קָרְן נְמִי אֲתִיָא – אפשר ללמוד גם את קרן מבור ועוד אב אחר
 34 בצד השוה שבהם.
 35 רבא מבאר לשיטתו, מדוע התורה כתבה את ארבעת אבות הנוזיקין:
 36 אֲלֵא לְמֵאִי הִלְכְתָא בְּתַבְיַהּוּ דְרַחֲמָנָא – לאיזה צורך כתבה התורה
 37 את ארבעת אבות הנוזיקין. משיב רבא, התורה כתבה אותם
 38 לְהַלְבוֹתֵיהֶן המיוחדות שבכל אב מאבות הנוזיקין. דהיינו, קָרְן נכתבה
 39 כדי לְחַלֵּק בֵּין תַּמָּה לְמוֹרְתָא, שכשהשור תם משלם רק חצי נזק
 40 ומגופו, ולאחר שהזיק שלשה פעמים נעשה מועד ומשלם נזק שלם ומן
 41 העליה. שֵׁן וְרַגְלֵי נכתבו כדי לְפֻסְטְרָן אם הזיק בְּרִשׁוֹת הַרְבִּיבִים,
 42 שנאמר (שמות כב ד) 'וְצִבְעַר בְּשֵׂדָה אַחֲרָי, ודרשו חז"ל (לקמן כא):
 43 'בשדה אחר' ולא ברשות הרבים. בֹּרַח נכתב כדי לְפֻסְטְרָן בּוֹ אֵת הַכְּלִיִּם
 44 שנפלו לתוכו, שנאמר (שמות כא לג) 'וְנִפְלַ שְׂמָה שׁוֹר או חֲמוֹר' ודרשו
 45 חז"ל (לקמן גג) מהמילה 'חמור' שבור פטור על הכלים. שואלת
 46 הגמרא: וְלָרְבִי יְהוּדָה דְּמַחְיִיב עַל נִזְקֵי כְּלִיִּם בְּבוֹר, ומרבה כלים
 47 מהמילה 'או', לאיזה צורך נכתב בתורה בור. משיבה הגמרא: כדי
 48 לְפֻסְטְרָן בּוֹ אֵת הָאָדָם, שבפסוק נאמר גם 'שור', ומילה זו באה לפטור
 49 את בעל הבור מלשלם על מיתת אדם שנפל לבורו. אָדָם שהזיק את
 50 האדם נכתב כדי לְחַיְיבּוֹ בְּתַשְׁלוּמֵי אֲרִבְעָה דְּכָרִים מלבד הנזק, והם,
 51 צַר, רִיפּוּי, שֶׁבֶת, ובושת, מה שאין כן שאר המזיקים שאינם חייבים
 52 אלא נזק. אִשׁ נכתבה כדי לְפֻסְטְרָן בּוֹ אֵת הַטְּמוֹנִין – כלים שהיו טמונים
 53 בתוך גדיש ונשרפו, שנאמר (שמות כב ה) 'וְיִנְאָכַל גִּדִּישׁ או הַקְּמָה'
 54 ודרשו חז"ל (לקמן ס) שאין חייב באש אלא כ'קמה' שהיא גלויה, מה
 55 שאין כן שאר המזיקים שחייבים אפילו כשהדבר הניזק טמון. שואלת
 56 הגמרא: וְלָרְבִי יְהוּדָה דְּמַחְיִיב (שם) עַל נִזְקֵי טְמוֹנֵי בָּאֵשׁ, לְאֵתוּי מֵאִי
 57 – איזה הלכה באה התורה לרבות במה שכתבה אש.

1 היה מקום להקשות, אף שלא די לכתוב אב מזיק אחד כדי ללמוד
 2 ממנו, מכל מקום אין צורך לכתוב את כולם, אלא לְכַתּוּב רַחֲמָנָא
 3 תְּרַתִּי – תכתוב התורה רק שני אבות, וְתִיתִי אִיךָ מִיְנֵיהוּ – ונלמד
 4 את האב האחר מהצד השוה שבהם. כלומר, שתכתוב התורה שור
 5 ומבעה, דהיינו קרן ושן, ונלמד מהם אש, שאם היה כתוב רק קרן אין
 6 ללמוד ממנה אש. שיש לפרוך מה לקרן שכן כוונתו להזיק מה שאין
 7 כן אש. ויש להשיב, שן תוכיח שאין כוונתה להזיק ואף על פי כן חייבת,
 8 אמנם יש לדחות שגם משן אין ללמוד אש שהרי בשן יש הנאה
 9 להזיקה מה שאין כן אש שאינה נהנית מהזיקה, ויש להשיב, קרן תוכיח
 10 שאין הנאה להזיקה וחייבת, ומוכח שאין זו הסיבה שמחמתה חייבה
 11 התורה, ומאחר שכתובים שניהם אין החומרות שוות, מוכח שאין
 12 החומרות הללו גורמות את החיוב, אלא החומרא הקיימת בשני
 13 האבות המזיקים, שדרכם להזיק ושמירתם מוטלת עליך היא הגורמת
 14 את חיובם, וזו כוונת המשנה להקשות שנלמד מהצד השוה שבהם,
 15 שכמו שהם דרכם להזיק ושמירתם עליך וחייבים, אף אש, מכיון
 16 שדרכה להזיק ושמירתה עליך חייב בנזקה. ולכן תִּדְרַר – חזר התנא
 17 וְאָמַר, שְׂחָדָא מִתְרַתִּי לֹא אֲתִי – שאין ללמוד אש משור ומבעה,
 18 משום שיש בשניהם חומרא שאין באש שיש בהם רוח חיים, ויש לומר
 19 שמשום כך חייבתם התורה, מה שאין כן אש שאין בה רוח חיים ולכן
 20 הוצרכה התורה לכתבה במפורש.
 21 רבא אומר שאין צורך לכתוב בתורה את כל אבות הנוזיקין, ודי בבור
 22 ואחד מהם: אָמַר רַבָּא, וְכוּלְהוּ – כל אחד מאבות הנוזיקין, כִּי שְׂחָדָת
 23 בֹּרַח בְּיַנְיָהוּ – אילו כתבה אותו התורה וגם את בור, אֲתִיָא כּוּלְהוּ
 24 בְּמַתְּ הַצֵּד – אפשר ללמוד את כל אבות הנוזיקין מהצד השוה שבהם,
 25 מפני שלא תוכל למצוא חומרא אחת בשניהם, שתוכל לומר שמשמעם
 26 זה חייבתם התורה, כי אם חומרא אחת שדרכם להזיק, וממילא כל
 27 דבר ששוה להם בחומרא זו שדרכו להזיק נלמד מהם, לְכָר – חוץ
 28 מִקָּרְן, מִשּׁוּם דְּאִיבָא לְמִפְרָךְ – שאפשר לפרוך, מַה לְכוּלְהוּ – כל
 29 אבות המזיקים, שֵׁן יֵשׁ בְּהֶם חוּמְרָא שֶׁהֵם מוֹעֲדִין מִתְחִילָתָן –

אגרות קודש

ב"ה, ג' סיון, תשט"ו
 ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מ"ז אייר, בו כותב אודותה קישויים שפוגש בעבודת ד', ואשר ההתעוררות
 שמתעורר לפעמים לא תמיד באה בהנוגע למעשה בפועל וכו', ושואל שיורו לו איזה ענינם, ושמצד
 בריאות הגוף יכול לקבל את הכל.

והנה כבר כתבתי כמה פעמים ולכמה מהשואלים בכגון דא, אשר אין עבודת האדם לבוראו
 באופן של נסים ולהראות קונצצן (ורק בהוראת שעה יש גם ענינים כאלו), ולא זהו דרך הנכונה ודרך
 השוה לכל נפש, וביחוד דרך סלולה דרך הרבים, ועוד יותר דרך הדרך, וכדרשת רז"ל בענין כגון דא
 (ב"ב ק' ע"ב), הנה אין להתפתות ולחפש דרכים עקלקלות, ושאי אפשר להיות בטוח לאן מובילות.

וכללות ההוראה בענין הני"ל הוא, ע"פ מה שכתוב בתניא פרק כ"ז, ולכן אל יפול לב אדם עליו
 וכו', ובהערה שבימינו אלה שנחלשו הדורות, הנה אין עניני תעניות וסיגופים דרך סלולה והוראה לכל,
 כי אם במקרים מיוחדים ביותר ובפרט אברך ישיבה שעיקר ענינו לימוד התורה, הרי מפורסם מרז"ל
 בכגון דא שמתענה וכו', ויתייעץ מזמן לזמן עם המשפיע שלו, ויחקוק בלבו מה שנאמר מעט מעט
 אגרשנו בכיבוש ארץ ישראל בגשמיות, וה"ה בכיבוש ארץ ישראל הרוחנית, והשי"ת יצליחו.

ברכה לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

בבא קמא דף ו עמוד א תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני)

משיבה הגמרא: אש נכתבה כדי לִאתוּי – ללמד שחיבת אפילו בהיזק
שאינה רגילה לעשותו, כגון אם לִהֲבֵה את נירו – קרקע חרושה של
חבירו, וְסִפְסִפָּה – התחככה בַּאֲבָנִיו, וקלקלה אותם, שנאמר (שמות
כב ה) כִּי תַצֵּא אֶשׁ וּמָצְאָהּ וְגו' או הַשְׂדֵה ודרש רבי יהודה (לקמן ס.)
מהמילה 'השדה' שגם בנוק של קרקע או אבנים אש חייבת.
*

שנינו במשנה (לעיל ב.), הַצֵּד הַשְׂדֵה שֶׁבָּקָן שדרכן להזיק ושמירתן
עליך וכשהזיק חב המזיק לשלם תשלומי נוק במיטב הארץ.
בלשון המשנה שממע שיש אשולתי הזיק נוספים שחיובם נלמד רק
מהצד השדה שבכל האבות, ושואלת הגמרא: לִאתוּי מֵאֵי – אלו
אופני הזיק באה המשנה לרבות. משיבה הגמרא: אֲמַר אֲבִי, לִאתוּי
– ללמד את הדין בַּאֲבָנוּ וְאוֹן סְבִינָו וּמִשְׁאֹן שֶׁהֵינָן בעליהם בְּרֵאשׁ
גַּנְו, וְנִפְלוּ מִן הַגַּג בְּרִית מְצוּיָה, וְהִזְיקוּ, שהוא חייב לשלם. הגמרא
מבררת באיזה אופן מדובר: הִכִּי דָמִי, אִי בְּהִדֵי דְקָא אֲזִילֵי קָא מְזִין
– אם הזיקו תוך כדי נפילתם, לא יתכן לבאר כן, משום שיקשה מדוע
צריך ללמוד את החיוב בצד השדה, הלא הֵינָנו תולדה של אֶשׁ, וּמֵאֵי
שָׂנָא – וכי מה שונה אֶשׁ מאלו, אם תאמר משום דָּאשׁ כֵּן אַחַר
וְהִרְחוּ מְעוּרְבָּ בֹו שמוליכה את האש למרחוק והאש מזיקה תוך כדי
הילוכה, וּמְמוּנָה וְשִׁמְרָתָה עֲלֶיךָ, הֵנִי נָמִי – גם אלו בֵּה אַחַר מְעוּרְבָּ
בְּהוּ, דהיינו הרוח שהפילה אותם מהגג ודחפת אותם למטה, וְהֵם
מְמוּנָה וְשִׁמְרָתָה עֲלֶיךָ.

הגמרא מעמידה את דברי אבבי באופן אחר: וְאֶלָּא צריך לומר שאבבי
התכוין שהזיקו בְּתֵר דְנִיחֵי – לאחר שנפלו מראש גגו ונחו ברשות
הרבים, ונתקלו בהם שור או חמור והזוקו בהם. מבררת הגמרא איך
מדובר, אִי דִאֲפִקְרִינְהוּ – אם מדובר שהבעלים הפקיר אותם, אם כן
בִּין לְרַב הַסוּבֵר (לקמן כח): שכשלא הפקירם דינם כשור, וּבִין
לְשִׁמוּאֵל הַסוּבֵר שכשלא הפקירם דינם כבור, כאן שהפקירם הֵינָנו
תולדה של בֹור, וּמֵאֵי שָׂנָא – וכי במה שונה בֹור מאלו, שהרי חומרת
הבור היא שְׂבֹן מִתְחִילַת עֲשִׂיתוֹ הוא עומד לְנֹק, והוא מְמוּנָה
וְשִׁמְרָתָה עֲלֶיךָ, הֵנִי נָמִי – גם אלו יש בהם את אותה חומרא,
שֶׁתְּחִילַת עֲשִׂיתָן – משעה שהונחו על הגג הם עומדים ומוכנים לְנֹק,
וְהֵם מְמוּנָה וְשִׁמְרָתָה עֲלֶיךָ. אֶלָּא יש להעמיד באופן דְּלֵא אֲפִקְרִינְהוּ
– שלא הפקירם, ואם כן יקשה לִדְעַת שְׁמוּאֵל דְּאֶמַר (שכס) שְׂבֹלָם –
כל תקלה אף אם לא הפקירה, מְבוּרָו לְבַד לְמִדְּנָה, ואם כן הֵינָנו בֹור,
ואין צורך ללמדם מהצד השדה.

הגמרא חוזרת בה ואומרת: לְעוּלָם מדובר באופן דִאֲפִקְרִינְהוּ –
שהפקירם, ומכל מקום לֵא דָמוּ – אינם דומים לְבוּר, ואי אפשר
ללמדם ממנו, שיש לפרוך, מַה לְבוּר שְׂבֹן אִין בְּה אַחַר מְעוּרְבָּ בֹו,
שהרי הכורה את הבור עשה זאת בעצמו ללא סיוע, תֵּאמַר בְּהֵנִי –
באלו, שֶׁבֵּה אַחַר מְעוּרְבָּ בְּהוּ – בעשייתם למזיק, דהיינו הרוח
שהפילה אותם, אלא שיש להשיב, אֶשׁ תּוֹכֵיחַ שכח אחר מעורב בה
ואף על פי כן חייבת, ואם תפרוך, מַה לְאֶשׁ שְׂבֹן דְרַבּוּ לִילָף וּלְהִזְיק,
מה שאין כן באלו שלא הזיקו בהליכתם אלא לאחר שנחו, יש להשיב,
בֹור תּוֹכֵיחַ שאין דרכו לילך ולהזיק ואף על פי כן חייב, וְהַזֵּר תְּרִין
שכיון שאין בכל אב המזיק את החומרא שיש בחבירו, יש ללמוד שלא
החומרות הללו גורמות את החיוב, אלא הצד השדה שבהם שדרכן
להזיק ושמירתן עליך, וממילא גם אבנו סבינו ומשאו שהניחם בראש
גגו ונפלו ברוח מצויה והזיקו לאחר שנחו ברשות הרבים, חייבים, שאף
אלו דרכן להזיק ושמירתן עליך.

רבא מבאר באופן אחר איזה הזיק נצרך ללמוד מהצד השדה שבכל
אבות הנוזיקין: רְבָא אָמַר, כוונת המשנה לִאתוּי – ללמוד מהצד
השדה ולחייב בֹור הַמְתַגַּלְגַּל בְּרַגְלֵי אָדָם וּבְרַגְלֵי בְּהֵמָה, כגון שהניח
אבן ברשות הרבים, ורגלי אדם ובהמה גלגלו את האבן למקום אחר,

ושם נתקלו בה שור או חמור וניזוקו. מבררת הגמרא: הִכִּי דָמִי, אִי
דִאֲפִקְרִינְהוּ – אם המניח את האבן הפקיר אותה, בִּין לְרַב הַסוּבֵר
שכשלא הפקיר דינו כשור, וּבִין לְשִׁמוּאֵל הַסוּבֵר שכשלא הפקיר דינו
כבור, כאן שהפקיר הֵינָנו תולדה של בֹור, מֵאֵי שָׂנָא – וכי במה שונה
בֹור מאלו, שְׂבֹן מִתְחִילַת עֲשִׂיתוֹ הוא עומד לְנֹק, וְשִׁמְרָתָה עֲלֶיךָ,
הֵנִי נָמִי – אף אלו ובור המתגלגל מִתְחִילַת עֲשִׂיתָן דהיינו הנחתם
ברשות הרבים שאז נעשו בור הם עומדים לְנֹק, וְשִׁמְרָתָה עֲלֶיךָ, ואם
כן אין צורך בצד השדה. אֶלָּא ודאי מדובר דְּלֵא אֲפִקְרִינְהוּ – שלא
הפקירם, אך מכל מקום יקשה לשיטת שְׁמוּאֵל דְּאֶמַר שְׂבֹלָם – כל
תקלה אף אם לא הפקירה, מְבוּרָו לְבַד לְמִדְּנָה, ואם כן הֵינָנו בֹור,
ומדוע צריך ללמוד בור המתגלגל מהצד השדה.

הגמרא חוזרת בה ואומרת: לְעוּלָם מדובר דִאֲפִקְרִינְהוּ – שהפקיר את
האבן, ומכל מקום לֵא דָמִי – אינו דומה לְבוּר, שיש לפרוך, מַה לְבוּר
שְׂבֹן מְעִשֵׂיו שכרה את הבור בידיים גְרַמּוּ לוֹ את ההזיק, תֵּאמַר בְּהֵנִי
– בבור המתגלגל, שְׂאִין מְעִשֵׂיו גְרַמּוּ לוֹ את ההזיק, שהרי במקום
שהניח את האבן לא הזיקה, אלא במקום שרגלי האדם והבהמה
גלגלוה לשם, אלא שיש להשיב, שוֹר יוֹכֵיחַ, שמעשי הבעלים לא
גרמו את ההזיק, ואף על פי כן חייב, אך עדיין יש לפרוך, מַה לְשׁוֹר
שְׂבֹן דְרַבּוּ לִילָף וּלְהִזְיק, מה שאין כן באבן זו שאין דרכה לילך
ולהזיק, אמנם יש להשיב, בֹור תּוֹכֵיחַ שאין דרכה לילך, וְהַזֵּר תְּרִין,
לֵא רְאִי זֶה בְּרֵאִי זֶה, כלומר החומרא שיש במלמד האחד אינה
במלמד האחר, ומוכח שלא החומרות הללו גורמות את החיוב אלא
הצד השדה שבהם שדרכן להזיק ושמירתן עליך, ומהצד השדה יש
ללמוד שיתחייב גם בבור המתגלגל, שהרי אף הוא דרכו להזיק
ושמירתו עליך, וזוהי כוונת המשנה לרבות מהצד השדה ששנינו
במשנה.

רב אדא בר אהבה מבאר באופן אחר איזה הזיק נצרך ללמוד מהצד
השדה שבכל אבות הנוזיקין: רַב אֲדָא בְרַ אֲהֵבָה אָמַר, כוונת משנתנו
לִאתוּי – ללמד את הָא דְתֵנָא, שבכל אלו האופנים שְׂאֶמְרוּ חכמים
שניתנה רשות לבני אדם להשליך נזקיהם לרשות הרבים, ואלו הם,
פּוֹתֵקִין בִּיבּוֹתֵיהֶן – עושים כעין מרזב מצניורותיהם המקלחים מי
שופכין לרשות הרבים, וְגוֹרְפִין מְעֻרְוֵיהֶן – משליכים זבליהם
ממערותיהם לרשות הרבים, שְׂבִימּוֹת תַּחְמָה אִין לְהֵם רְשׁוּת, מפני
שהרחוב נאה והוא מקלקלו, אבל בִּימּוֹת הַתְּשֻׁמִּים שהרחובות
מלוכלכים וְשׁ לְהֵם רְשׁוּת, וְאָפָּה עַל פִּי שֶׁבְּרִשׁוֹת בית דין הם
משליכים, מכל מקום אִם הוּקָנוּ לשוֹר וְחַמּוֹר המהלכים ברשות
הרבים, תְּיָכִיבִים לְשַׁלֵּם. וחייב זה נלמד מן הצד השדה שבמשנתנו.

מבררת הגמרא: הִכִּי דָמִי, אִי בְּהִדֵי דְקָא אֲזִילֵי מְזִין – אם מי השופכין
הזיקו תוך כדי יציאתם טרם שחוו על הארץ, הרי נוק זה מְכַחוּ של
האדם המוציא הוא נעשה, והוא אדם המזיק שנשנה במשנה, ולא
צריך ללמודו ממזיק נוסף בצד השדה. אֶלָּא ודאי מדובר בְּתֵר דְנִיחֵי –
לאחר שנחו על הארץ. ועדיין יש לברר, הִכִּי דָמִי, אִי דִאֲפִקְרִינְהוּ –
אם הפקיר את מי השופכין, בִּין לְרַב בִּין לְשִׁמוּאֵל הֵינָנו תולדה של
בֹור, וּמֵאֵי שָׂנָא – וכי מה שונה בֹור מאלו, שהרי תכונת בור היא
דְּתְחִילַת עֲשִׂיתוֹ לְנֹק והוא מְמוּנָה וְשִׁמְרָתָה עֲלֶיךָ, וְהֵנִי נָמִי – גם
אלו תחילת עֲשִׂיתָן לְנֹק וְהֵם מְמוּנָה וְשִׁמְרָתָה עֲלֶיךָ. אֶלָּא מדובר
דְּלֵא אֲפִקְרִינְהוּ – שלא הפקירם, אך זה לא יתיישב לִדְעַת שְׁמוּאֵל
דְּאֶמַר בְּוֹלָם מְבוּרָו לְמִדְּנָה, שלדעתו הֵינָנו בֹור, ואין צורך ללמדם
ממזיק נוסף בצד השדה.

הגמרא חוזרת בה ואומרת: לְעוּלָם מדובר דִאֲפִקְרִינְהוּ – שהפקירם,
ואף על פי כן לֵא דָמִי – אינם דומים לְבוּר, משום שיש לפרוך, מַה
לְבוּר שְׂבֹן כרה או פתח אותו ברשות הרבים שלא בְּרִשׁוֹת, תֵּאמַר
בְּהֵנִי – באלו, דְּהוּצִיא את המים בְּרִשׁוֹת בית דין לרשות הרבים,

בבא קמא. ארבעה אבות נזיקין – פרק ראשון דף ו עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רה תוספות

1 לאתוי ליהקה נירו. שאם ליחקה האש חרישתו של חבירו או סכסכה אבניו חייב באבנים
 2 שיוך לשון סכסוך שלא נשרפו לגמרי אלא שסכסכה ונדבקה האש בהו וסכסכה מעט
 3 כדאמרין (וחילין דף יז) גבי פגימת סכין מטוסככת מרזח אחת שלא נפגמה מב' צדדין
 4 לגמרי ולהכי כתב אש לחייבו בהיז דנקפא לן התימ מאו השדה דלא שמעין מהר

**לְאַתוּי לְיַחְקָה נִירוּ וְסַכְסַכָּה אֲבָנֵיו: הַצַּד הַשְּׂוֹה
 שֶׁבֵּהוּ: לְאַתוּי מָאי אָמַר אֲבָיִי לְאַתוּי אֲבָנוּ סָפִינוּ
 וּמִשְׂאוֹ שֶׁהַנִּיחָהוּ בְּרָאשׁ גַּגּוֹ וְנִפְלוּ בְּרוּחַ מַצוּיָה וְהִזְיקוּ
 הַיְכִי דְמִי אִי בְּהַדְי דְקָא אֲזוּלֵי קָא מַזְנֵן הֵינּוּ
 אִשׁ מָאי שֶׁנָּא אִשׁ דְכַח אַחֵר מְעוֹרָב בּוּ וּמְמוֹנָד
 וְשִׁמְרִתוֹ עֲלִיד הֵינִי נְמִי כַח אַחֵר מְעוֹרָב בְּהוּ וּמְמוֹנָד
 וְשִׁמְרִתוֹ עֲלִיד וְאֵלָא כְּתֵר דְנִיחָי אִי דְאַפְקָרְיֵהוּ בֵּין
 לְרַב בֵּין לְשְׂמוּאֵל הֵינּוּ בּוֹר מָאי שֶׁנָּא בּוֹר שֶׁבֵן
 תְּחִילַת עֲשִׂיתוֹ לִנְזַק וּמְמוֹנָד וְשִׁמְרִתוֹ עֲלִיד הֵינִי נְמִי
 תְּחִילַת עֲשִׂיתוֹ לִנְזַק וּמְמוֹנָד וְשִׁמְרִתוֹ עֲלִיד אֵלָא
 דְלֵא אֲפָקְרֵינְהוּ לְשְׂמוּאֵל דְאָמַר כּוֹלָם מִבּוֹרוֹ לְמָדְנוּ
 הֵינּוּ בּוֹר לְעוֹלָם דְאַפְקָרְיֵהוּ וְלֵא דְמִי לְבוֹר מַה
 לְבוֹר שֶׁבֵן אִין כַּח אַחֵר מְעוֹרָב בּוּ תֵאמְרַן בְּהֵינִי
 שֶׁכַּח אַחֵר מְעוֹרָב בְּהוּ אִשׁ תּוֹכִיחַ מַה לְאִשׁ שֶׁבֵן
 דְרַבּוֹ לִילְדֵי וְלֵהַזִּיק בּוֹר תּוֹכִיחַ וְחִזּוּר הִדִּין רַבָּא אָמַר
 לְאַתוּי בּוֹר הַמִּתְגַּלְגֵּל בְּרַגְלֵי אָדָם וּבְרַגְלֵי בְהֵמָה
 ה"ד אִי דְאַפְקָרְיֵהוּ בֵּין לְרַב בֵּין לְשְׂמוּאֵל הֵינּוּ בּוֹר
 מָאי שֶׁנָּא בּוֹר שֶׁבֵן תְּחִילַת עֲשִׂיתוֹ לִנְזַק וְשִׁמְרִתוֹ
 עֲלִיד הֵינִי נְמִי תְּחִילַת עֲשִׂיתוֹ לִנְזַק וְשִׁמְרִתוֹ עֲלִיד
 אֵלָא דְלֵא אֲפָקְרֵינְהוּ לְשְׂמוּאֵל דְאָמַר כּוֹלָם מִבּוֹרוֹ
 לְמָדְנוּ הֵינּוּ בּוֹר לְעוֹלָם דְאַפְקָרְיֵהוּ וְלֵא דְמִי לְבוֹר
 מַה לְבוֹר שֶׁבֵן מְעַשֵׂיו גְרָמוּ לוֹ תֵאמְרַן בְּהֵינִי שְׂאִין
 מְעַשֵׂיו גְרָמוּ לוֹ שׁוֹר יוֹכִיחַ מַה לְשׁוֹר שֶׁבֵן דְרַבּוֹ
 לִילְדֵי וְלֵהַזִּיק בּוֹר תּוֹכִיחַ וְחִזּוּר הִדִּין לֵא רַאי זֶה כְּרָאִי
 זֶה רַב אֲדָא כֵר אֶהֱבֵה אָמַר לְאַתוּי הָא דִתְנִינָא
 כָּל אֵלּוּ שְׂאֵמְרוּ פּוֹתְקִין בִּיבּוּתֵיהֶן וְגוֹרְפִין מְעוֹרוּתֵיהֶן
 בְּיַמּוֹת הַהֶמְכָּה אִין לְהֶם רְשׁוּת בְּיַמּוֹת הַגְּשָׁמִים יֵשׁ
 לְהֶם רְשׁוּת אַע"פ שֶׁבְרִשׁוּת אִם הִזְיקוּ חַיִּיבִים לְשֵׁלָם
 הַיְכִי דְמִי אִי בְּהַדְי דְקָאֲזוּלֵי מַזְנֵן כַּח הוּא אֵלָא
 כְּתֵר דְנִיחָי הַיְכִי דְמִי אִי דְאַפְקָרְיֵהוּ בֵּין לְרַב בֵּין
 לְשְׂמוּאֵל הֵינּוּ בּוֹר מ"ש בּוֹר תְּחִילַת עֲשִׂיתוֹ לִנְזַק
 וּמְמוֹנָד וְשִׁמְרִתוֹ עֲלִיד הֵינִי נְמִי תְּחִילַת עֲשִׂיתוֹ לִנְזַק
 דְלֵא אֲפָקְרֵינְהוּ לְשְׂמוּאֵל דְאָמַר כּוֹלָם מִבּוֹרוֹ לְמָדְנוּ הֵינּוּ
 בּוֹר לְעוֹלָם דְאַפְקָרְיֵהוּ וְלֵא דְמִי לְבוֹר מַה לְבוֹר שֶׁבֵן שְׂאִי לְדַבְרֵי שְׂוֹר**

1 לְאַתוּי לְיַחְקָה נִירוּ. שאם ליחקה האש חרישתו של חבירו או סכסכה אבניו חייב באבנים
 2 שיוך לשון סכסוך שלא נשרפו לגמרי אלא שסכסכה ונדבקה האש בהו וסכסכה מעט
 3 כדאמרין (וחילין דף יז) גבי פגימת סכין מטוסככת מרזח אחת שלא נפגמה מב' צדדין
 4 לגמרי ולהכי כתב אש לחייבו בהיז דנקפא לן התימ מאו השדה דלא שמעין מהר
 5 דמתניתין תא מילתא דליחייב בדרב שאינו ראו
 6 לה כגון הקא שאין עיקר אש בקה הצד השוה
 7 ששנה שדרין להזיק בו. משמע אף כל שדרבו
 8 להזיק ושמינתו עליך ומאי מצית לאתויי תיני
 9 אש. דתולדה דאש היא דמאי שקא אש מניה
 10 שכן כח אחר מעורב בה היי נמי כח אחר כו'
 11 כתר דניחיי. מוקי בהו שור או תמור: אי
 12 דאפקריה בין לרב בין לשמואל. דפליגי בהפקר
 13 בפ' המניח את הכד (לקמן דף כחא): תיני בור.
 14 להזיק ושמינתו עליך ומאי מצית לאתויי תיני
 15 מבור דחייבו אמרי כל תקלה שהפקיר נפקא לן
 16 דהיי הפקר כדאמרין בפ' שור שנגח את הפרה
 17 (לקמן דף מט) שעל עסקי ברייה ופתיחה באה לו
 18 אף כל תקלתו שהפקיר חייב דהא נמי תחילת
 19 עשייתו לנזק דהוה ליה לאסוקי אדעמיה דסופו
 20 ליפול ברוח מצודה: אש תוכיח. והיינו דנקט
 21 במתני' הצד השוה: שכן דרבי לילך כו'. אבל
 22 אילו לא הזיקו בהליכתו אלא השור והחמור
 23 נתקל בהו וזוהו קמן חיי. דאיכא למפרך מה
 24 לבור שכן אין כח אחר מעורב בו ואתיא בהצד
 25 השוה דמתניתין: בורו המתגלגל. כגון היח אבן
 26 ברה"ר ובעודה במקומה לא הזיקה ונגלגלה רגלי
 27 אדם ובהמה למקום אחר והזיקה שם: אי בהדי
 28 דאזלי מוקי כו'. לא גרס ותיב גרסין היכי בהדי
 29 אי דאפקרה בין לרב בין לשמואל כו'. מעשיו.
 30 ברייתו גרמה את הזיקא אבל מעשיו של זה לא
 31 הזיקו אלא רגלי אדם ובהמה שנגלגלה: שור
 32 יוכיח. אינו מעשה בעלים גרמו הזיקא אלא
 33 ממונו הזיק והיינו הצד השוה דנקט במתניתין:
 34 כל אלו שאמרו. וקחשיב ואזיל זהו פלו
 35 הפותקים ביבותיהם וגורפים מערותיהם כוזמר
 36 כל אלו שאמרו חכמים שיש להן רשות להשליך
 37 נזקייהו לרה"ר ואלו הן פותקין ביבותיהן פותקין
 38 ציפורותיהן המקלחים שופכים ומשפוכין
 39 מחציהן לרה"ר: ונזיפין מערותיהן. ומשליכין
 40 וקליהן לרה"ר: בימות התעב אין להם רשות.
 41 מפני שהרחוב נאה והוא מקלקלו אבל בימות
 42 הגשמים שהרחובות מלוכלכות יש להן רשות:
 43 ואע"פ שברשות. כ"ד משליכין אם הזיקו חייבין:
 44 כחו הוא. והיינו אדם ותנא ליה במתניתין:
 שור

33 **וּמְמוֹנָד וְשִׁמְרִתוֹ עֲלִיד אֵלָא דְלֵא אֲפָקְרֵינְהוּ לְשְׂמוּאֵל דְאָמַר כּוֹלָם מִבּוֹרוֹ לְמָדְנוּ הֵינּוּ**
 34 **בּוֹר לְעוֹלָם דְאַפְקָרְיֵהוּ וְלֵא דְמִי לְבוֹר מַה לְבוֹר שֶׁבֵן שְׂאִי לְדַבְרֵי שְׂוֹר**
 וכן בספר רב אלפס וכן עיקר אבל אותם כתובו בהו חייב לשלם לא נזיקא דיכין דבשלא החזירו חייב לא יתכן להקל עליו לפוטרו ממה שזמירין אותו לקוח ולסתור: **א** דאפקריהו בין לרב בין לשמואל היינו בור. וא"ת והא משמע לקמן בהמניח (ר' כט.) דלכ"ע המפקיר נזקיו לאחר נפילת אונס דפטור והאי נמי אונס הוא דבבבין ונטיעה נעשה לא פשע כלום וי"ל כיון שהחזירו לקוח ולסתור שלא יזיקו ועבר הזמן הוי פושע מדרבא אלא נזיקא נכסיו לאחר נפילת פשיעתו
 בור. לכאורה נראה דמיייר כשהזיקו בוהל ואילן בשעת נפילה גופה ואפ"ה עומדה ליה לבור מדרבא קאמו הכא אי בתרי דקאזלי קמוקי היינו אש ועוד דאי בהזיק דלאחר נפילה מיייר אמאי פטור מלשלם הלא כיון שפגלו מיד היה לו לסלקו ועוד דא"כ לא הוה ליה למיתני לקוח ולסתור אלא נתנו לו זמן לפנותו ולסלקו כיון דבהזיק דלאחר נפילה איירי אע"ג דבור אין הולך להזיק ואלו הולכים ומזיקין יש לנו ללמדם מבור דעדיף היזק דידהו שהולכים ומזיקין מבור שאינו הולך ומזיק אלא מזיק במקומו ונראה דבהזיק דלאחר נפילה נמ
 וכן בספר רב אלפס וכן עיקר אבל אותם כתובו בהו חייב לשלם לא נזיקא דיכין דבשלא החזירו חייב לא יתכן להקל עליו לפוטרו ממה שזמירין אותו לקוח ולסתור: **א** דאפקריהו בין לרב בין לשמואל היינו בור. וא"ת והא משמע לקמן בהמניח (ר' כט.) דלכ"ע המפקיר נזקיו לאחר נפילת אונס דפטור והאי נמי אונס הוא דבבבין ונטיעה נעשה לא פשע כלום וי"ל כיון שהחזירו לקוח ולסתור שלא יזיקו ועבר הזמן הוי פושע מדרבא אלא נזיקא נכסיו לאחר נפילת פשיעתו
 בור. לכאורה נראה דמיייר כשהזיקו בוהל ואילן בשעת נפילה גופה ואפ"ה עומדה ליה לבור מדרבא קאמו הכא אי בתרי דקאזלי קמוקי היינו אש ועוד דאי בהזיק דלאחר נפילה מיייר אמאי פטור מלשלם הלא כיון שפגלו מיד היה לו לסלקו ועוד דא"כ לא הוה ליה למיתני לקוח ולסתור אלא נתנו לו זמן לפנותו ולסלקו כיון דבהזיק דלאחר נפילה איירי אע"ג דבור אין הולך להזיק ואלו הולכים ומזיקין יש לנו ללמדם מבור דעדיף היזק דידהו שהולכים ומזיקין מבור שאינו הולך ומזיק אלא מזיק במקומו ונראה דבהזיק דלאחר נפילה נמ

נמי מצוי אירי ופטור משלם וגבון שלא נודע לבעליו ששפלו או ידעו ולא יכלו לסלקו כל כך מהר והיא דלא קתני נתנו לו זמן לסלקו ולפנותו משום דבהיזק נפילה גופה נמי מיירי ונתנו לו זמן לקוץ ולסתור קאמר והשתא אתי שפיר דמדידה ליה לבור טפי מלאש ואף על גב דבשעת נפילה יש לדמותו לאש כמו לבור דמאש חלוק במה שאין פח אחר מעורב בו ומבור חלוק במה שאין תחילת עשייתו לנזק אלא

שור יוכיח. שפרשתי ב"ד הוא מהלך בהר"ר שהרי כל אדם יש לו רשות בכך ואם הזיק חייב אף אני אביא בו ותינו הציר השנה דמותני: נתנו לו זמן. ב"ד: מאי שנת בור שכן היזקו מצוי. שדרך שנופלין שם בהמות ואי קשיא הא מילתא דאמרון לעיל דרגל הזיקה מצוי ולא בור לאו פירקא היא דבור היזקו מצוי אבל אינו מצוי כי"כ כי רגל שכל שעה היא מהלכת: תחילת. בנותן הבורל ונטיעת האיזן

לכך דיקח אותו לבור משום דבהיזק דלאחר נפילה אין לדמותו כלל לאש אלא לבור: **הב** גבון אין חבין לאדם אלא בפניו ותופס ל"ח במקום שחב לאחרים דהתם לא שייך לשון חבין אלא לשון חובה:

לא היה לנזק: מייטב שדהו של נזיק. שאם אכלה ערוגה בשרהו שמיין ערוגה משוכבת של נזיק כמה יפה עבשיו עם פירותיה וכמה תהא יפה בלא פירות ונתן לו: לא בא הכתוב אלא לנבות לנזקין מן העידית. של מויק דשמיין ערוגה של נזיק לפי מה שהיא ואם מויק בא ליתן לו קרקע בדמי נזק נתן לו מייטב שדותיו שהו אותן דמי: וכל וחומר להקדש. מפרש לקמן וקשרו ורבי ישמעאל אבל ערוגה שמיניה. והאי דין הוא דלשם שמיניה: אבל בחושה. מי משלם שמינה בתמיה: בין הערוגות. ויש שם ערוגות שמינות וטענות פירות הרבה ובחישות וטענות מעט ולא ידעין הך ערוגה האכלת מתי נידה: השתא משום דלא ידעין משלם שמיניה. בתמיה הא נזק הוא מוציא ממבורו ועליו הראיה: ה"ג אלא אמר רבי יעקב. מודה רבי ישמעאל

ורבי ישמעאל אבל שמינה. פירוש בשלמא אבל שמינה משלם שמינה אלא אבל בחושה אמאי משלם שמינה אי נמי ה"פ כיון דבשמינה אין משלם אלא שמינה כמו שהזיק ולא קנסין ליה לשלם יותר ממה שהזיק א"כ כשכאל בחושה נמי לא לקנסיה לשלם יותר ממה שהזיק לשלם שמינה וא"ת אמאי טעו טפי בדברי ר' ישמעאל לומר שאם אבל בחושה משלם שמינה יותר מדברי ר' עקיבא דקמא רבי עקיבא קאמר נמי שאם אבל ערוגה בחושה משלם ערוגה שמינה שבשדותיו ו"ל לפיכך טעה בדברי רבי ישמעאל טפי משום דקאמר רבי עקיבא לא בא הכתוב אלא לנבות לנזקין מן העידית משמע ששמעו מר' ישמעאל שבא הכתוב לחייב יותר ממה שהזיק בגון דאם אבל בחושה משלם שמינה: **בגון** שהיתה עידית דניזק חובורית דמזיק. ואיפכא לא מצוי למימר דכ"ע מודו דאין משלם אלא עידית שיש לו ואין צריך לקנות כדאמרינן לקמן (ו' ג) אין לו אלא זבורית כולם

גבון מה מוציא ממבורו ועליו הראיה: ה"ג אלא אמר רבי יעקב. מודה רבי ישמעאל דלא משלם אלא דמי ערוגה לפי מה שהיא ובתא פליג בגון שהיתה עידית דניזק חובורית דמזיק רבי ישמעאל סבר בדניזק שיימינן דהא דכתבי בקרא שישלם לו בדמי נזקו מקרקע מייטב אשדות דניזק קאי ומשלם ליה מויק דמי נזקו קרקע מזיבורית שלו בשדה נזקו שהרי הוא במייטב שדהו של נזיק: ורבי עקיבא סבר בדמזיק שיימינן. למייטב דקרא דיהיב ליה מעידית ידידה: נאמרה שדה למשה. מייטב שדהו ושלם: ונאמרה שדה למעלה. ובער בשדה אחר: אה שדה האמור למטה של נזיק. והכי קאמר קרא שאם יש למזיק קרקע הדומה לעידית דניזק וישלם לו הימנה שיעור דמי נזקו: מייטב שדהו של האיד דקא משלם. דהיינו שדה של מויק ולא אתי גורה שהו ועקר ליה לקרא: ואתני קרא. דמשמע מייטב דהאיך דקא משלם: משלם ליה מייטב ידידה. הואיל וחבורית שלו לא הויא בעידית דניזק: שור רעהו אמר רחמנא ולא שור דהקדש. דאם נגח שור של הקדש פטור והוא הדין לכל שאר נזקין שאם מויק את ההקדש פטור לישנא אחרתא להכי נקט שור הקדש ולא מויק לה באכילת בהמתו שדה הקדש משום דלא משפחת לה דאי שדה תרם לפתגים היו וכשדה הדידו דמי וליכא למימר ק"ו להקדש ושדה הקדש נמי דהוי לצורך ביד הבית או ההקדש פתחו לאלתר או מוכרין אותו לאלתר לאחר וכשיצא ביובל לפתגים היו דכתבי (ויקרא כז) והיה השדה בצאות ביובל וגו' דלפתגים היו ואי קודם פדיה אין מעילה בקרקעות הכל מחויבר לקרקע בקרקע דמי ובעל

שור יוכיח מה לשור שכן יליף ולהיזק בור תוכיח וחור הדין רבינא אמר לאתויי הא דתנן הפותל והאיזן שגפלו לרה"ר והיזקו פטור מלשלם נתנו לו זמן לקוץ את האיזן ולסתור את הפותל ונפלו בתוך הזמן והיזקו פטור לאחר הזמן חייב היכי דמי אי דאפקרנה בין לרב בין לשמואל היינו בור מאי שנת בור דהיזקו מצוי ושמינתו עליך הגי נמי היזקו מצוי ושמינתו עליך אי דלא אפקרינהו לשמואל דאמר כולם מבורו למדנו היינו בור לעולם דאפקרינהו ולא דמי לבור מה לבור שכן תחילת עשייתו לנזק האמר בהני שאין תחילת עשייתו לנזק שור יוכיח מה לשור שכן דרכו לילף ולהיזק בור תוכיח וחור הדין: כשהיזק חב המזיק: חב המזיק חייב המזיק מייבעי ליה אמר רב יהודה אמר רב האי תנא וירושלמי הוא דתני לישנא קלילא: לשלם תשלומי נזק: ת"ר מייטב שדהו ומייטב פרמו ישלם מייטב שדהו של נזיק ומייטב פרמו של נזיק דברי רבי ישמעאל ר' עקיבא אומר לא בא הכתוב אלא לנבות לנזקין מן העידית וק"ו להקדש ור' ישמעאל אבל שמינה משלם שמינה אבל בחושה משלם שמינה אמר רב אידי בר אבין הקא במאי עסקינן בגון שאכל ערוגה בין הערוגות ולא ידעין אי בחושה אבל אי שמינה אבל דמשלם שמינה אמר רבא ומה אילו ידעין דכחושה אבל לא משלם אלא בחושה השתא דלא ידעין אי בחושה אבל אי שמינה אבל משלם שמינה המוציא מחבורו עליו הראיה אלא אמר רב אחא בר יעקב הקא במאי עסקינן בגון שהיתה עידית דניזק חובורית דמזיק ובהא פליגי רבי ישמעאל סבר בדניזק שיימינן ורבי עקיבא סבר בדמזיק שיימינן מ"ת דרבי ישמעאל נאמר שדה למטה ונאמר שדה למעלה מה שדה האמור למעלה דניזק אה שדה האמור למטה דניזק ורבי עקיבא מייטב שדהו ומייטב פרמו ישלם דהאיך דקא משלם ורבי ישמעאל אהני גורה שוה ואהני קרא אהני גורה שוה בדקאמינא אהני קרא בגון דאית ליה למזיק עידית וזיבורית ועדית לניזק וזיבורית דמזיק לא שווא בעידית דניזק דמשלם ליה ממייטב ידידה דלא מצוי אמר ליה תא את גבי מזיבורית אלא גבי ממייטב ר' עקיבא אומר לא בא

דמי מצוי אירי ופטור משלם וגבון שלא נודע לבעליו ששפלו או ידעו ולא יכלו לסלקו כל כך מהר והיא דלא קתני נתנו לו זמן לסלקו ולפנותו משום דבהיזק נפילה גופה נמי מיירי ונתנו לו זמן לקוץ ולסתור קאמר והשתא אתי שפיר דמדידה ליה לבור טפי מלאש ואף על גב דבשעת נפילה יש לדמותו לאש כמו לבור דמאש חלוק במה שאין פח אחר מעורב בו ומבור חלוק במה שאין תחילת עשייתו לנזק אלא

לכך דיקח אותו לבור משום דבהיזק דלאחר נפילה אין לדמותו כלל לאש אלא לבור: **הב** גבון אין חבין לאדם אלא בפניו ותופס ל"ח במקום שחב לאחרים דהתם לא שייך לשון חבין אלא לשון חובה: **ורבי** ישמעאל אבל שמינה. פירוש בשלמא אבל שמינה משלם שמינה אלא אבל בחושה אמאי משלם שמינה אי נמי ה"פ כיון דבשמינה אין משלם אלא שמינה כמו שהזיק ולא קנסין ליה לשלם יותר ממה שהזיק א"כ כשכאל בחושה נמי לא לקנסיה לשלם יותר ממה שהזיק לשלם שמינה וא"ת אמאי טעו טפי בדברי ר' ישמעאל לומר שאם אבל בחושה משלם שמינה יותר מדברי ר' עקיבא דקמא רבי עקיבא קאמר נמי שאם אבל ערוגה בחושה משלם ערוגה שמינה שבשדותיו ו"ל לפיכך טעה בדברי רבי ישמעאל טפי משום דקאמר רבי עקיבא לא בא הכתוב אלא לנבות לנזקין מן העידית משמע ששמעו מר' ישמעאל שבא הכתוב לחייב יותר ממה שהזיק בגון דאם אבל בחושה משלם שמינה: **בגון** שהיתה עידית דניזק חובורית דמזיק. ואיפכא לא מצוי למימר דכ"ע מודו דאין משלם אלא עידית שיש לו ואין צריך לקנות כדאמרינן לקמן (ו' ג) אין לו אלא זבורית כולם

גבון מה מוציא ממבורו ועליו הראיה: ה"ג אלא אמר רבי יעקב. מודה רבי ישמעאל דלא משלם אלא דמי ערוגה לפי מה שהיא ובתא פליג בגון שהיתה עידית דניזק חובורית דמזיק רבי ישמעאל סבר בדניזק שיימינן דהא דכתבי בקרא שישלם לו בדמי נזקו מקרקע מייטב אשדות דניזק קאי ומשלם ליה מויק דמי נזקו קרקע מזיבורית שלו בשדה נזקו שהרי הוא במייטב שדהו של נזיק: ורבי עקיבא סבר בדמזיק שיימינן. למייטב דקרא דיהיב ליה מעידית ידידה: נאמרה שדה למשה. מייטב שדהו ושלם: ונאמרה שדה למעלה. ובער בשדה אחר: אה שדה האמור למטה של נזיק. והכי קאמר קרא שאם יש למזיק קרקע הדומה לעידית דניזק וישלם לו הימנה שיעור דמי נזקו: מייטב שדהו של האיד דקא משלם. דהיינו שדה של מויק ולא אתי גורה שהו ועקר ליה לקרא: ואתני קרא. דמשמע מייטב דהאיך דקא משלם: משלם ליה מייטב ידידה. הואיל וחבורית שלו לא הויא בעידית דניזק: שור רעהו אמר רחמנא ולא שור דהקדש. דאם נגח שור של הקדש פטור והוא הדין לכל שאר נזקין שאם מויק את ההקדש פטור לישנא אחרתא להכי נקט שור הקדש ולא מויק לה באכילת בהמתו שדה הקדש משום דלא משפחת לה דאי שדה תרם לפתגים היו וכשדה הדידו דמי וליכא למימר ק"ו להקדש ושדה הקדש נמי דהוי לצורך ביד הבית או ההקדש פתחו לאלתר או מוכרין אותו לאלתר לאחר וכשיצא ביובל לפתגים היו דכתבי (ויקרא כז) והיה השדה בצאות ביובל וגו' דלפתגים היו ואי קודם פדיה אין מעילה בקרקעות הכל מחויבר לקרקע בקרקע דמי ובעל

גבון מה מוציא ממבורו ועליו הראיה: ה"ג אלא אמר רבי יעקב. מודה רבי ישמעאל דלא משלם אלא דמי ערוגה לפי מה שהיא ובתא פליג בגון שהיתה עידית דניזק חובורית דמזיק רבי ישמעאל סבר בדניזק שיימינן דהא דכתבי בקרא שישלם לו בדמי נזקו מקרקע מייטב אשדות דניזק קאי ומשלם ליה מויק דמי נזקו קרקע מזיבורית שלו בשדה נזקו שהרי הוא במייטב שדהו של נזיק: ורבי עקיבא סבר בדמזיק שיימינן. למייטב דקרא דיהיב ליה מעידית ידידה: נאמרה שדה למשה. מייטב שדהו ושלם: ונאמרה שדה למעלה. ובער בשדה אחר: אה שדה האמור למטה של נזיק. והכי קאמר קרא שאם יש למזיק קרקע הדומה לעידית דניזק וישלם לו הימנה שיעור דמי נזקו: מייטב שדהו של האיד דקא משלם. דהיינו שדה של מויק ולא אתי גורה שהו ועקר ליה לקרא: ואתני קרא. דמשמע מייטב דהאיך דקא משלם: משלם ליה מייטב ידידה. הואיל וחבורית שלו לא הויא בעידית דניזק: שור רעהו אמר רחמנא ולא שור דהקדש. דאם נגח שור של הקדש פטור והוא הדין לכל שאר נזקין שאם מויק את ההקדש פטור לישנא אחרתא להכי נקט שור הקדש ולא מויק לה באכילת בהמתו שדה הקדש משום דלא משפחת לה דאי שדה תרם לפתגים היו וכשדה הדידו דמי וליכא למימר ק"ו להקדש ושדה הקדש נמי דהוי לצורך ביד הבית או ההקדש פתחו לאלתר או מוכרין אותו לאלתר לאחר וכשיצא ביובל לפתגים היו דכתבי (ויקרא כז) והיה השדה בצאות ביובל וגו' דלפתגים היו ואי קודם פדיה אין מעילה בקרקעות הכל מחויבר לקרקע בקרקע דמי ובעל

שור יוכיח מה לשור שכן יליף ולהיזק בור תוכיח וחור הדין רבינא אמר לאתויי הא דתנן הפותל והאיזן שגפלו לרה"ר והיזקו פטור מלשלם נתנו לו זמן לקוץ את האיזן ולסתור את הפותל ונפלו בתוך הזמן והיזקו פטור לאחר הזמן חייב היכי דמי אי דאפקרנה בין לרב בין לשמואל היינו בור מאי שנת בור דהיזקו מצוי ושמינתו עליך הגי נמי היזקו מצוי ושמינתו עליך אי דלא אפקרינהו לשמואל דאמר כולם מבורו למדנו היינו בור לעולם דאפקרינהו ולא דמי לבור מה לבור שכן תחילת עשייתו לנזק האמר בהני שאין תחילת עשייתו לנזק שור יוכיח מה לשור שכן דרכו לילף ולהיזק בור תוכיח וחור הדין: כשהיזק חב המזיק: חב המזיק חייב המזיק מייבעי ליה אמר רב יהודה אמר רב האי תנא וירושלמי הוא דתני לישנא קלילא: לשלם תשלומי נזק: ת"ר מייטב שדהו ומייטב פרמו ישלם מייטב שדהו של נזיק ומייטב פרמו של נזיק דברי רבי ישמעאל ר' עקיבא אומר לא בא הכתוב אלא לנבות לנזקין מן העידית וק"ו להקדש ור' ישמעאל אבל שמינה משלם שמינה אבל בחושה משלם שמינה אמר רב אידי בר אבין הקא במאי עסקינן בגון שאכל ערוגה בין הערוגות ולא ידעין אי בחושה אבל אי שמינה אבל דמשלם שמינה אמר רבא ומה אילו ידעין דכחושה אבל לא משלם אלא בחושה השתא דלא ידעין אי בחושה אבל אי שמינה אבל משלם שמינה המוציא מחבורו עליו הראיה אלא אמר רב אחא בר יעקב הקא במאי עסקינן בגון שהיתה עידית דניזק חובורית דמזיק ובהא פליגי רבי ישמעאל סבר בדניזק שיימינן ורבי עקיבא סבר בדמזיק שיימינן מ"ת דרבי ישמעאל נאמר שדה למטה ונאמר שדה למעלה מה שדה האמור למעלה דניזק אה שדה האמור למטה דניזק ורבי עקיבא מייטב שדהו ומייטב פרמו ישלם דהאיך דקא משלם ורבי ישמעאל אהני גורה שוה ואהני קרא אהני גורה שוה בדקאמינא אהני קרא בגון דאית ליה למזיק עידית וזיבורית ועדית לניזק וזיבורית דמזיק לא שווא בעידית דניזק דמשלם ליה ממייטב ידידה דלא מצוי אמר ליה תא את גבי מזיבורית אלא גבי ממייטב ר' עקיבא אומר לא בא

דמי מצוי אירי ופטור משלם וגבון שלא נודע לבעליו ששפלו או ידעו ולא יכלו לסלקו כל כך מהר והיא דלא קתני נתנו לו זמן לסלקו ולפנותו משום דבהיזק נפילה גופה נמי מיירי ונתנו לו זמן לקוץ ולסתור קאמר והשתא אתי שפיר דמדידה ליה לבור טפי מלאש ואף על גב דבשעת נפילה יש לדמותו לאש כמו לבור דמאש חלוק במה שאין פח אחר מעורב בו ומבור חלוק במה שאין תחילת עשייתו לנזק אלא

לכך דיקח אותו לבור משום דבהיזק דלאחר נפילה אין לדמותו כלל לאש אלא לבור: **הב** גבון אין חבין לאדם אלא בפניו ותופס ל"ח במקום שחב לאחרים דהתם לא שייך לשון חבין אלא לשון חובה: **ורבי** ישמעאל אבל שמינה. פירוש בשלמא אבל שמינה משלם שמינה אלא אבל בחושה אמאי משלם שמינה אי נמי ה"פ כיון דבשמינה אין משלם אלא שמינה כמו שהזיק ולא קנסין ליה לשלם יותר ממה שהזיק א"כ כשכאל בחושה נמי לא לקנסיה לשלם יותר ממה שהזיק לשלם שמינה וא"ת אמאי טעו טפי בדברי ר' ישמעאל לומר שאם אבל בחושה משלם שמינה יותר מדברי ר' עקיבא דקמא רבי עקיבא קאמר נמי שאם אבל ערוגה בחושה משלם ערוגה שמינה שבשדותיו ו"ל לפיכך טעה בדברי רבי ישמעאל טפי משום דקאמר רבי עקיבא לא בא הכתוב אלא לנבות לנזקין מן העידית משמע ששמעו מר' ישמעאל שבא הכתוב לחייב יותר ממה שהזיק בגון דאם אבל בחושה משלם שמינה: **בגון** שהיתה עידית דניזק חובורית דמזיק. ואיפכא לא מצוי למימר דכ"ע מודו דאין משלם אלא עידית שיש לו ואין צריך לקנות כדאמרינן לקמן (ו' ג) אין לו אלא זבורית כולם

גבון מה מוציא ממבורו ועליו הראיה: ה"ג אלא אמר רבי יעקב. מודה רבי ישמעאל דלא משלם אלא דמי ערוגה לפי מה שהיא ובתא פליג בגון שהיתה עידית דניזק חובורית דמזיק רבי ישמעאל סבר בדניזק שיימינן דהא דכתבי בקרא שישלם לו בדמי נזקו מקרקע מייטב אשדות דניזק קאי ומשלם ליה מויק דמי נזקו קרקע מזיבורית שלו בשדה נזקו שהרי הוא במייטב שדהו של נזיק: ורבי עקיבא סבר בדמזיק שיימינן. למייטב דקרא דיהיב ליה מעידית ידידה: נאמרה שדה למשה. מייטב שדהו ושלם: ונאמרה שדה למעלה. ובער בשדה אחר: אה שדה האמור למטה של נזיק. והכי קאמר קרא שאם יש למזיק קרקע הדומה לעידית דניזק וישלם לו הימנה שיעור דמי נזקו: מייטב שדהו של האיד דקא משלם. דהיינו שדה של מויק ולא אתי גורה שהו ועקר ליה לקרא: ואתני קרא. דמשמע מייטב דהאיך דקא משלם: משלם ליה מייטב ידידה. הואיל וחבורית שלו לא הויא בעידית דניזק: שור רעהו אמר רחמנא ולא שור דהקדש. דאם נגח שור של הקדש פטור והוא הדין לכל שאר נזקין שאם מויק את ההקדש פטור לישנא אחרתא להכי נקט שור הקדש ולא מויק לה באכילת בהמתו שדה הקדש משום דלא משפחת לה דאי שדה תרם לפתגים היו וכשדה הדידו דמי וליכא למימר ק"ו להקדש ושדה הקדש נמי דהוי לצורך ביד הבית או ההקדש פתחו לאלתר או מוכרין אותו לאלתר לאחר וכשיצא ביובל לפתגים היו דכתבי (ויקרא כז) והיה השדה בצאות ביובל וגו' דלפתגים היו ואי קודם פדיה אין מעילה בקרקעות הכל מחויבר לקרקע בקרקע דמי ובעל

הכתוב אלא לנבות לנזקין מן העידית וק"ו להקדש ור' ישמעאל אבל שמינה משלם שמינה אבל בחושה משלם שמינה אמר רב אידי בר אבין הקא במאי עסקינן בגון שאכל ערוגה בין הערוגות ולא ידעין אי בחושה אבל אי שמינה אבל דמשלם שמינה אמר רבא ומה אילו ידעין דכחושה אבל לא משלם אלא בחושה השתא דלא ידעין אי בחושה אבל אי שמינה אבל משלם שמינה המוציא מחבורו עליו הראיה אלא אמר רב אחא בר יעקב הקא במאי עסקינן בגון שהיתה עידית דניזק חובורית דמזיק ובהא פליגי רבי ישמעאל סבר בדניזק שיימינן ורבי עקיבא סבר בדמזיק שיימינן מ"ת דרבי ישמעאל נאמר שדה למטה ונאמר שדה למעלה מה שדה האמור למעלה דניזק אה שדה האמור למטה דניזק ורבי עקיבא מייטב שדהו ומייטב פרמו ישלם דהאיך דקא משלם ורבי ישמעאל אהני גורה שוה ואהני קרא אהני גורה שוה בדקאמינא אהני קרא בגון דאית ליה למזיק עידית וזיבורית ועדית לניזק וזיבורית דמזיק לא שווא בעידית דניזק דמשלם ליה ממייטב ידידה דלא מצוי אמר ליה תא את גבי מזיבורית אלא גבי ממייטב ר' עקיבא אומר לא בא

57 המזיק, ולא מהקרקע הגרועה שלו. והוסיף רבי עקיבא ואמר וְקַל
58 וְחֹמֶר דְּלְקַדְשֵׁי – שגם הקדש גובה תשלומי מעידות. ולהלן, תבאר
59 הגמרא באיזה תשלומים להקדש מדובר.
60 הגמרא מקשה על דברי רבי ישמעאל: וְלָדַעַת רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל קְשָׁה,
61 שאמנם אם אָכַל השור מערוגה שְׂמִינָה, מובן שְׂמִשְׁלָם דמי ערוגה
62 שְׂמִינָה, אבל אם אָכַל מערוגה כְּחוֹשֶׁה אָכַל, אִי שְׂמִינָה אָכַל,
63 ערוגה שְׂמִינָה, הלא לא הוֹיָק אלא ערוגה כחושה, ומדוע ישלם יותר
64 ממח שהיוק.
65 מתרצת הגמרא: אֲמַר רַב אִידִי בְּרַ אֵינִי, הֲכָא בְּמַאי עֲסָקִינָּה – דברי
66 רבי ישמעאל אמורים בְּגוֹן שְׂאֵכַל השור עְרוֹגָה מִבְּיַן הָעְרוֹגוֹת, וְלֹא
67 יִדְעִינָּה – ואין אנו יודעים, אִי ערוגה כְּחוֹשֶׁה אָכַל, אִי שְׂמִינָה אָכַל,
68 ובאופן זה בא הכתוב ללמדנו דְּמִשְׁלָם דמי ערוגה שְׂמִינָה.
69 דוחה הגמרא ביאור זה: אֲמַר רַבָּא, לֹא מִסְתַּבֵּר לומר שבמקרה כזה
70 ישלם דמי ערוגה שמינה, שהרי וְכָא אֵילֵי יִדְעִינָּה דְּכָחוֹשֶׁה אָכַל, לֹא
71 היה המזיק מְשַׁלֵּם אֲלֵא דמי ערוגה כְּחוֹשֶׁה, הֲשִׁתָּא דְּלֹא יִדְעִינָּה אִי
72 ערוגה כְּחוֹשֶׁה אָכַל, אִי שְׂמִינָה אָכַל, וכי דין הוא שְׂמִשְׁלָם דמי
73 ערוגה שְׂמִינָה, והלא כלל הוא בידנו בכל מקום שיש ספק, שְׂהַמְצִיא
74 מְהִיבֵיהוּ, עֲלִיו – על התובע מוטלת החובה להביא ראיה לדבריו, וכיון
75 שלא הוכיח הניזק שהשור אכל ערוגה שמינה מדוע יתחייב המזיק
76 לשלם דמי ערוגה שמינה.
77 מביאה הגמרא ביאור אחר במה נחלקו רבי ישמעאל ורבי עקיבא:
78 אֲלֵא אֲמַר רַב אֲתָא בְּרַ עֲקֵבָה, גַּם רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל מודה שמשלם את
79 דמי הערוגה שאכל כמו שהיא, וְהֲכָא בְּמַאי עֲסָקִינָּה – מחלוקת רבי
80 ישמעאל ורבי עקיבא אמרה באופן שלמזיק ישנם קרקעות מעולות
81 יותר משל הניזק, וְגַזוֹן שְׂהִיתָה עֵידוּת דְּנִיזָק – הקרקע המעולה ביותר
82 של הניזק, שוה כְּפוֹבְוֵרִית דְּמִיזָק – כמו הקרקע הגרועה ביותר של
83 המזיק, והמזיק רוצה לשלם לו בקרקע. וְכָא פְּלִיגִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל
84 סָבַר בְּדִינָזְק שְׂמִינָה – שבאמרה התורה שעל המזיק לשלם מִיטֵב
85 שְׁדָהוּ, הכוונה היא לשדה המעולה של הניזק, ולכן באופן זה ישלם
86 המזיק את הקרקע הגרועה שלו, כיון שהיא שוה כמו הקרקע המעולה
87 של הניזק. וְרַבִּי עֲקִיבָא סָבַר בְּדִינָזְק שְׂמִינָה – כוונת התורה היא
88 לשדה המעולה של המזיק, וכיון שכן ישלם המזיק את הקרקע
89 המעולה שלו.
90 מבררת הגמרא: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל סוֹבֵר שְׂמִיטֵב שְׁדָהוּ
91 הוא השדה המעולה של הניזק.
92 מבארת הגמרא: רבי ישמעאל למד זאת בגזירה שוה, נֶאֱמַר 'שְׁדָה'
93 לְמִטָּה – בסוף הפסוק נאמר לשון שדה לענין תשלומי הנזק, מִיטֵב
94 שְׁדָהוּ... יְשַׁלֵּם, וְנֶאֱמַר 'שְׁדָה לְמַעְלָה – וכן בתחילת הפסוק, נאמר
95 לשון שדה לענין מעשה הנזק, וְעֵבַר בְּשְׁדָה אֲחֵר, מִה הֲשִׁדָה הָאֲמִיד
96 לְמַעְלָה הכוונה היא לשדה דְּנִיזָק – שהרי הניזק נעשה בשדהו של
97 הניזק, אֲף הֲשִׁדָה הָאֲמִיד לְמִטָּה הכוונה היא לשדה דְּנִיזָק – ומכאן
98 למד רבי ישמעאל שְׂמִיטֵב שְׁדָהוּ הכוונה היא לשדה המעולה של
99 הניזק.
100 שואלת הגמרא: וְרַבִּי עֲקִיבָא מִנֵּין לוֹ שְׂמִיטֵב שְׁדָהוּ הוא הקרקע
101 המעולה של המזיק.
102 משיבה הגמרא: רבי עקיבא למד זאת ממשמעות הכתוב 'מִיטֵב שְׁדָהוּ
103 וּמִיטֵב בְּרָמּוֹ יְשַׁלֵּם' והמשמעות הפשוטה היא שהכוונה היא לשדה
104 דְּהֵאֲתָךְ דְּקָא מְשַׁלֵּם – של זה שמשלם, דהיינו המזיק, ואין כח לגזירה
105 שוה לעקור את המשמעות הפשוטה של הכתוב.
106 שואלת הגמרא: וְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, הִיאךָ לִמַּד מְגִזֵּירָה שוה דין שעוקר
107 את המשמעות הפשוטה של הכתוב.
108 משיבה הגמרא: הגזירה שוה אינה עוקרת לגמרי את משמעות הכתוב,
109 אלא אֲהֵי גִזְרָה שְׁוָה וְאֲהֵי קֵרָא – יש מניקם שבו הועילה הגזירה שוה
110 ללמוד ממנה שמשלם מיטב שדהו של הניזק, ויש מקום שהועילה שוה
111 המשמעות הפשוטה של הכתוב ללמוד ממנה שמשלם מיטב שדהו
112 של המזיק. ומבארת הגמרא: אֲהֵי גִזְרָה שְׁוָה, בְּדִקְאֲמִינָא – כפי

1 ויש להשיב, שוֹר יוֹכֵיחַ, שמהלך ברשות הרבים ברשות בית דין, ככל
2 אדם שיש לו רשות להלך ברשות הרבים, ואף על פי כן אם הוֹיָק חייב,
3 אך יש לפרוק, מַה לְשׂוֹר שֶׁכֵּן דְּרַבִּי לֵילֵף וְלְהִיָּק, ויתכן שמחמת
4 חומרא זו הוא חייב, אלא שיש להשיב, בְּזוֹ תוֹכֵיחַ, שאף שאין דרכו
5 לילך ולהוֹיָק חייב, וְקוֹר הִדִּין, שהחומרא שיש בשניהם היא הסיבה
6 לחיובם, וחומרא זו היא כמבואר במשנה הצד השהו שבהן שדרכן
7 להוֹיָק ושמירתן עלֵיך.
8 רבינא מבאר באופן אחר איזה היוק נצרך ללמוד מהצד השהו שבכל
9 אבות הניזקים: דְּבִינָא אֲמַר, הצד השהו שבמשנתנו בא לְאֲתוּנֵי –
10 ללמד הַא דְּתַנָּה, הַבְּתוּלָה וְהַאֲיָלוֹ שְׁנַפְּלוּ לְרִשׁוֹת הַרְבִּיּוֹת וְהוֹיָקוּ, בין
11 בשעת הנפילה ובין לאחר הנפילה, בעליהם פְּסוּד מְלִשְׁלָם, משום
12 שהוא אנוס. ואם בית דין ראו שכותלו ואילנו נוטים ליפול, וְתַנָּה לוֹ
13 זְמַן שלושים יום לְקוּץ אֶת הַאֲיָלוֹ וְלִסְתוֹר אֶת הַבְּתוּלָה, וְנַפְּלוּ בְּתוֹךְ
14 הַזְמַן וְהוֹיָקוּ, פְּסוּד, אולם אם לא קצץ ולא סתר בתוך הזמן שנתנו
15 לו, ונפלו הכול והאילן לְאַחַר הַזְמַן שקצבו לו בית דין והוֹיָקוּ, חֵיבֵי.
16 וחיוב זה נלמד מן הצד השהו.
17 מבררת הגמרא: הִיבֵי דְּמֵי, אִי דֶאֱפָקָה – אם הפקיר את הכול
18 והאילן קודם שהוֹיָקוּ, יקשה מדוע נצרך הלימוד של הצד השהו, הלא
19 בִּין לְרַב בִּין לְשְׂמוּאֵל הֵינּוּ תולדה של בּוֹר, וּמַאי שְׂנָא – וכי מה
20 שונה בּוֹר מאלו, שהרי התכונות של בור הן דְּהוֹיָקוּ מְצִי, שהרגילות
21 היא שנופלים שם בהמות, וְשְׂמִירְתוֹ עֲלֵיהּ, הֵינּוּ נְמִי – גם אלו והכול
22 והאילן הוֹיָקוּ מְצִי וְשְׂמִירְתוֹ עֲלֵיהּ, ואִי דְּלֹא אֲפָקֵיהּ – ואם לא
23 הפקירם, יקשה לְדַעַת שְׂמוּאֵל דְּאֲמַר שְׂבוּלָם – כל התקלות, בין
24 שהפקירן בין שלא הפקירן, מְבוּרָד לְבַד בְּמִדְּנָה, ואם כן הֵינּוּ תולדת
25 בּוֹר, ומדוע נצרך הצד השהו.
26 חוזרת בה הגמרא ואומרת: לְעוּלָם דֶאֱפָקֵיהּ – מדובר שהפקירם,
27 וְלֹא דְּמֵי – ואינם דומים לְבוֹר, משום שיש לפרוק, מַה לְבוֹר שֶׁכֵּן
28 מתחילת עֲשִׂיתוֹ הוא עומד לְנוֹק, תֵּאֱמַר בְּהֵי – באלו שאין תְּחִילַת
29 עֲשִׂיתוֹ לְנוֹק, שהרי כשבנה את הכולת ונטע את האילן לא היו
30 רעועים. אך יש להשיב, שוֹר יוֹכֵיחַ, שאינו עומד מתחילתו לנוק ואף
31 על פי כן חייב, אמנם יש לפרוק, מַה לְשׂוֹר שֶׁכֵּן דְּרַבִּי לֵילֵף וְלְהִיָּק,
32 ויתכן שלכן חייב, ויש להשיב, בְּזוֹ תוֹכֵיחַ שגם הוא אינו הולך אלא
33 מיוק במקומו, ואף על פי כן חייב, וְקוֹר הִדִּין ללמוד מהצד השהו
34 שבהן, וזו כוונת משנתנו, במה שכתבה שיש בהן צד השהו, לרבות
35 חיוב הכולת והאילן שנפלו.
36 *
37 שנינו במשנה, בְּשְׁהוֹיָק חֵב הַמִּזִּיק לשלם תשלומי נזק במיטב הארץ.
38 מודקדת הגמרא, מדוע אמר התנא חֵב הַמִּזִּיק, הלא חֵיב הַמִּזִּיק
39 מִיבְּעֵי לִיה – היה צריך לומר, כלשונו הרגיל תמיד. אֲמַר רַב הוֹרְדָה
40 אֲמַר רַב, הַאי תָנָא – תנא זה וְרוֹשְׁמִי הוּא, דְּתַנִּי לִישְׁנָא קַלְלָא –
41 ששונה דבריו בלשון קצרה, ולכן אמר 'חב' במקום 'חייב':
42 ו;
43 שנינו במשנה, וכשהוֹיָק חב המזיק לְשַׁלֵּם תְּשׁוּמֵי נִזְק במיטב הארץ;
44 תָּנַי רַבָּנָה, נאמר בתורה, (שמות כב ד) 'כִּי יַעֲבֹר אִישׁ וְיִשְׁלַח את
45 בהמותיו ויוֹיָקוּ שְׁדָה או כֶּרֶם, וְשַׁלַּח אֶת בְּעִירוֹ וְיִשְׁלַח את
46 ידי מדרך כף רגל הבהמה, וְעֵבַר בְּשְׁדָה אֲחֵר וְאוֹ נזקי שן הבהמה
47 שאכלה את שדה חבירו, אזין מִיטֵב שְׁדָהוּ וּמִיטֵב בְּרָמּוֹ יְשַׁלֵּם'
48 והכוונה היא שישלם המזיק את נזקו לפי מִיטֵב שְׁדָהוּ שֶׁל הַנִּזְק וּלְפִי
49 מִיטֵב בְּרָמּוֹ שֶׁל הַנִּזְק, דְּבָרֵי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל. – והבינה הגמרא כעת
50 שכוונת רבי ישמעאל היא לומר שגם אם אכלה הבהמה פירות ערוגה
51 כחושה, שמים כמה שוה הערוגה המשובחת ביותר בשדהו של הניזק
52 עם פירותיה, וכמה תהיה שוה בלא פירותיה, ואת ההפרש ישלם
53 המזיק לניזק. רַבִּי עֲקִיבָא אֲמַר, לֹא כָּא הַכְּתוּב לְלַמְדוֹ גוֹבָה
54 תְּשׁוּמֵי הַנִּזְק, אֲלֵא כֹּא לְלַמְדוֹ במה משלם את תְּשׁוּמֵי הַנִּזְק, והיינו
55 שאם בא המזיק לְשַׁלֵּם דמי היוק בקרקע, עליו לְגַבֵּת לְקוּץ מִן
56 הָעֵידוּת שבנכסיו, כלומר, שישלם את נזקו מהקרקע הטובה של

44 מה שנאמר בכתוב (שמות כב ד) 'מִיטֵב שְׁדָהוּ וּמִיטֵב פְּרָמוּ יִשְׁלֹם'
 45 הכוונה לַמִּיטֵב שְׁדָהוּ שֶׁל נִיזָק וּמִיטֵב פְּרָמוּ שֶׁל נִיזָק דְּבָרֵי רִבִּי
 46 יִשְׁמַעְאֵל, רִבִּי עֲקִיבָא אָמַר הַכוּונה לַמִּיטֵב שְׁדָהוּ שֶׁל מִזִּיק וּמִיטֵב
 47 פְּרָמוּ שֶׁל מִזִּיק, מְפֹרֵשׁ אִם כֵּן שֶׁנַּחֲלָקוּ גַם בַּתְּשֻׁלוּמֵי הַדִּיּוֹט הָאֵם
 48 מִשְׁלֹם מִמֵּיטֵב שֶׁל הַמְּזִיק אוּ מִמֵּיטֵב שֶׁל הַנִּזְק;
 49 הַגְּמָרָא מְמַשִּׁיכָה לְדוֹן בְּדִין חֵיבוֹ תְּשֻׁלוּמֵי מִיטֵב: רָבִי לִיָּה - הַקְּשָׁה
 50 אֲבִי לְרָבָא, כְּתִיב לַעֲנִינִי תְּשֻׁלוּמֵי נֹזַק 'מִיטֵב שְׁדָהוּ וּמִיטֵב פְּרָמוּ
 51 יִשְׁלֹם' וּמִשְׁמַע מִיטֵב אֵין - רַק מִמֵּיטֵב הוּא רְשָׁאֵי לִשְׁלֹם, אֲבָל מִדִּי
 52 אַחֲרֵיהֶן לֹא - בְּדָבָר אַחֵר, שְׂאִינוּ מִיטֵב, אִינוּ רְשָׁאֵי לִשְׁלֹם, וְהֶתְנֵיָא -
 53 וְהָלֵא שְׂנִינֵי בְּרֵייתָא שְׂדוּרְשָׁתָּא מִהַכְּתוּב (שְׁמוֹת כֹּא לֹד) 'בְּעַל הַבּוֹר
 54 יִשְׁלֹם כְּסָף יִשְׁיָב לְבַעְלֵיו' וְתִבֵּית יִשְׁיָב' מִיּוֹתְרָתָּא, שְׂהָרִי כְּבֵר נֶאמַר
 55 יִשְׁלֹם, אֵלֵא בַּא לְרִבּוֹת שִׁיכוֹל לִשְׁלֹם בְּכֹל דְּבַר הַשְּׂוֶה כְּסָף, וְאֶפְיָלוּ
 56 בְּסוּבִין - פְּסוּלֵת הַחֵיטִים, מְבוּאָר שִׁיכוֹל לִשְׁלֹם גַם בְּדָבָר גֵּרוּעַ.
 57 מִיִּשְׁבַּת הַגְּמָרָא: לֹא קָשְׁיָא, כְּאַן - מַה שֶׁלְּמַדָּה הַבְּרֵייתָא מִיִּשְׁיָב
 58 שִׁיכוֹל לִשְׁלֹם בְּכֹל דְּבַר הַשְּׂוֶה כְּסָף, מְדַבֵּר בְּמוֹזִיק שְׂבֵא לִשְׁלֹם מִדְּעַתּוֹ
 59 בְּלֹא שִׂיזְדַּק הַנִּזְק לְתַבּוּעֵי אוֹתוֹ בְּבֵית דִּין, וְאִילוּ כְּאַן - מַה שֶׁלְּמַדָּנֵי
 60 מִהַכְּתוּב 'מִיטֵב' שְׂרְשָׁאֵי לַתֵּת רַק מִמֵּיטֵב מְדַבֵּר בְּמוֹזִיק הַמִּשְׁלֹם בְּעַל
 61 קְרָחוֹ בְּכַפִּיתֵי בֵּית הַדִּין.
 62 הַגְּמָרָא מְבִיאָה הוֹכַחָה לְתִירוּץ זֶה: אָמַר עוֹלָא בְּרִיהַ דְּרַב עִילָאֵי,
 63 דִּיקָא נְמִי - גַם מַלְשׁוֹן הַכְּתוּב מְדוּיָק שֶׁתְּשֻׁלוּמֵי מִיטֵב הֵם כְּשִׁמְשֻׁלָם
 64 בְּעַל כּוֹרַח, דְּכְתִיב מִיטֵב שְׁדָהוּ וּמִיטֵב פְּרָמוּ יִשְׁלֹם' וּמִשְׁמַע שְׂמְדוּבֵר
 65 מִשְׁשֵׁלֵם הַמְּזִיק בְּעַל קְרָחוֹ.
 66 דּוּחָה הַגְּמָרָא אֵת הוֹכַחָה, אָמַר לִיָּה אֲבִי לְעוֹלָא בְּנוֹ שֶׁל רֵב עִילָאֵי
 67 מִי כְּתִיב - וְכִי כְּתוּב 'יִשְׁוֹלֵם' שֶׁמִּשְׁמַעוֹתוֹ עַל יְדֵי אַחֲרִים, דְּהִיִּינוּ בֵּית
 68 דִּין, הֵלֵא יִשְׁוֹלֵם' כְּתִיב, וְלִשׁוֹן זֶה גַם מִדְּעַתּוֹ מִשְׁמַע.
 69 אֲלֵא אָמַר אֲבִי אֵין אִפְשָׁרוֹת אַחֲרַת לְתַרְץ אֵת הַקּוּשִׁיא, אֵלֵא כְּדָמַר
 70 - כְּפִי שֶׁתִּירָץ רִבָּה אֵת דְּבָרֵי הַבְּרֵייתָא שֶׁלְּפָנֵינוּ, דְּתַנַּיָא לַעֲנִינִי הַזְּכָאֵי
 71 לִיטוֹל מִמַּתְּנוֹת עֲנִינִים, הָרִי - מִי שְׁהִיוּ לוֹ כְּתִיב שְׂדוֹת וְכְרָמִים בְּשׂוּוֹי
 72 מֵאֲתַיִים זֶה וְאִינוּ מוֹצֵא קוֹנִים לְמוֹכְרֵן לְחַם בְּמַחֲזִיר זֶה, אֵלֵא בַּפּוֹת
 73 מְשׂוּוִים, מְאֹכְלִין אוֹתוֹ מִכְּעֶשֶׂר עֲנִי עַד מִחֻצָּה מְשׂוּוִי נְכִסֵּי דְהִיִּינוּ
 74 מֵאָה זֶה, וַיִּמְכּוּר אֵת קַרְקַעוֹתָיו בְּמֵאָה זֶה וְנִמְצָא שִׁישׁ בִּידוֹ מֵאֲתַיִם זֶה.
 75 וְהָיוּ כְּהַ מַר - וְנִשָּׂא וְנַתַּן רִבָּה בְּדָבָרֵי הַבְּרֵייתָא, הִכִּי דְמִי - בַּאִיּוֹה אוֹפֵן
 76 מְדוּבֵר שְׂאִינוּ מוֹצֵא לְמַכְרָן בְּשׂוּוִי מֵאֲתַיִים, אֵי הוּלֵל אַרְעֵתָא דְּכּוּבִי
 77 עֲלָמָא וְדִידֵיהּ נְמִי וְלַ כְּתִיבֵיהּ - אִם הוּלֵלוּ כֹּל הַקַּרְקַעוֹת שְׁבָשׂוּק וּגַם
 78 הַקַּרְקַע שֶׁל הוּלְלָה עִמָּהֶן, נִמְצָא שְׂעֵתָא אֵין לוֹ מֵאֲתַיִם זֶה, וְאִם כֵּן
 79 אֶפְיָלוּ טוּבָא נְמִי לִיסְפִּי לִיָּה - אֶפְיָלוּ יוֹתֵר מִמֵּאָה זֶה יְכוּלִים לִיתָן לוֹ,
 80 וְכִפִּי שְׂנִינֵנוּ (פֹּאָה פ"ח מ"ח) שְׂמִי שִׁישׁ לוֹ מֵאֲתַיִם זֶה פּוֹתוֹ דִּינָר יְכוּל
 81 לִיטוֹל אֶפְיָלוּ אֵלֶף זֶה בַּת אַחַת, דְּהָא זֶה דְּכּוּבִי עֲלָמָא נְמִי - שְׂהָרִי
 82 הוּלֵלוּ כֹּל הַקַּרְקַעוֹת שְׁבָשׂוּק, וְהוּא נִחְשָׁב כְּעַנִּי אֵין לוֹ מֵאֲתַיִם זֶה,
 83 אֲלֵא - וְאִם נַעֲמִיד שְׂמְדוּבֵר בְּאױפֵן דְּאֹקִיר אַרְעֵתָא דְּכּוּבִי עֲלָמָא -
 84 שְׁכַל הַקַּרְקַעוֹת שְׁבָשׂוּק נִמְכָּרוֹת בְּמַחֲזִיר גְּבוּהַ, וְדִידֵיהּ, אֲיִדֵּי דְּעִיל
 85 וְנַסְיָק אוֹזוֹ וְלַ אַרְעִיָּה - וְרַק הַקַּרְקַעוֹת שֶׁל נִמְכָּרִים בּוּזֵל, מְשׂוּם
 86 שְׂרָאוּהוּ שְׂמַחְזוּר אַחֲרֵי מַעוֹת,

1 וְבְעַל חוֹב הַגּוֹבָה חוּבוֹ בְּקַרְקַע יְכוּל לְגַבּוֹת רַק בְּגִיבּוּתָא, וְכִיּוֹן שֶׁכֵּן
 2 מְדוּעַ יְגַבֵּה הַגּוֹבֵר מְעֵידִית נְכִסֵּיו. וְכִי תִּמְנָא - וְאִם תְּרַצָּה לִישֵׁב וְלוֹמַר
 3 שְׁכָר רִבִּי עֲקִיבָא שְׁבַל בְּעַל חוֹב נְמִי גּוֹבֵה אֵת חוּבוֹ רַק בְּעֵידִית שֶׁל
 4 הַלוֹה, וְלִכֵּן יְכוּל רִבִּי עֲקִיבָא לְלַמּוֹד הַקֹּדֶשׁ בְּקַל וְחוֹמֵר מִהַדִּיּוֹט, שִׁיגְבָה
 5 הַגּוֹבֵר מְעֵידִית. אֲיָבָא לְמִיפְרָךְ - יֵשׁ לְהַשִּׁיב עַל הַקַּל וְחוֹמֵר וְלוֹמַר מַה
 6 לְבְּעַל חוֹב הַדִּיּוֹט שְׁכָרֵן יִפְתָּה בְּחוֹ שֶׁל הַדִּיּוֹט כְּתִבּוּעוֹת נְזָקִין שְׂהָרִי גּוֹבֵה
 7 אֵת נּוֹזֵק מִן הַעֵידִית שֶׁל הַנִּזְק, וְלִכֵּן גַם בְּעַל חוֹב הַדִּיּוֹט גּוֹבֵה מְעֵידִית,
 8 תֵּאמָר בְּהַקְדָּשׁ שְׂהוֹדַע בְּחוֹ כְּתִבּוּעוֹת נְזָקִין, שְׂהָרִי הַמְּזִיק אֵת הַקֹּדֶשׁ
 9 פְּטוֹר מִתְּשֻׁלוּמִים, וַיֵּשׁ לּוֹמַר שְׂכָמוּ כֵּן הוֹרַע כּוֹחוֹ בְּשָׂאֵר חוּבוֹת, שֶׁלֹּא
 10 יְגַבֵּה מִן הַעֵידִית.
 11 הַגְּמָרָא חוֹרֵת לְבִיאוֹר הַרְּאִישׁוֹן דְּבָרֵי רִבִּי עֲקִיבָא: לְעוֹלָם מְדוּבֵר
 12 בְּאוֹפֵן דְּנַנְתָּ תוּרָא יוֹדֵן לְתוּרָא דְּהַקְדָּשׁ, וְדָקָא קָשְׁיָא לָךְ - וְמַה
 13 שֶׁהַקְּשִׁית שְׂהָרִי שְׂוֹר רַעְהוּ אָמַר רְחֵמָנָא וְלֹא שְׂוֹר שֶׁל הַקְּדָשׁ וְלְמַדָּנֵי
 14 מִכָּךְ שְׂוֹר שֶׁל הַדִּיּוֹט שֶׁנִּגַּח שְׂוֹר שֶׁל הַקֹּדֶשׁ פְּטוֹר מִכְּלוּם. יֵשׁ לְתַרְץ
 15 שְׂרַבִּי עֲקִיבָא כְּכֵר לָה פְּרִבִּי שְׂמַעוֹן בֵּן מְנַסִּיא שְׂחוּלָק עַל דְּרֵשָׁה זֶה,
 16 וּמַחֲזִיב שְׂוֹר שֶׁל הַדִּיּוֹט שֶׁנִּגַּח שְׂוֹר שֶׁל הַקֹּדֶשׁ. וְכְּדִתְנַיָא, רִבִּי שְׂמַעוֹן בֵּן
 17 מְנַסִּיא אָמַר שְׂוֹר שֶׁל הַקְּדָשׁ שְׂנַנְתָּ שְׂוֹר שֶׁל הַדִּיּוֹט כְּשׂוֹר שֶׁנִּגַּח בֵּין
 18 'שְׂוֹר רַעְהוּ וְלֹא הַקֹּדֶשׁ, שְׂוֹר שֶׁל הַדִּיּוֹט שְׂנַנְתָּ שְׂוֹר שֶׁל הַקְּדָשׁ בֵּין
 19 שְׁהִנּוּגָה הוּא שְׂוֹר תָּם, בֵּין שְׂהוּא שְׂוֹר מוֹעֵד, מְשֻׁלָם לְהַקְדָּשׁ נֹזַק שְׁלֹם.
 20 שְׂוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא, אֵי הָכֵי - כִּיּוֹן שֶׁהַעֲמַדָּנֵי שְׂרַבִּי עֲקִיבָא סוּבֵר שֶׁהַמְּזִיק
 21 אֵת הַקֹּדֶשׁ חֵיבוֹ, אִם כֵּן רִבִּי יִשְׁמַעְאֵל וְרִבִּי עֲקִיבָא וְרִבִּי עֲקִיבָא שְׂבִיבְרֵיתָא,
 22 מְבֹאֵי דְּבַעֲדִית דְּנִיזָק וְזִיבְוֹרֵי דְּמִזִּיק פְּלִיגִי - מְנִינִי לֵנוּ שֶׁנַּחֲלָקוּ
 23 בְּאוֹפֵן שְׂהִיתָה הַקַּרְקַע עֵידִית שֶׁל הַמְּזִיק שׂוֹה בְּקַרְקַע זִיבּוּרִית שֶׁל
 24 הַנִּזְק, הָאֵם עֲלִיו לִשְׁלֹם כְּפִי הַעֵידִית שֶׁל הַנִּזְק אוּ שֶׁל הַמְּזִיק, דְּלָמָּא
 25 דְּכּוּבִי עֲלָמָא בְּרִנְיָן שְׂיִמִּין - שְׂמֵא כּוֹלָם מוֹדִים מִשְׁשֻׁלָם לְפִי
 26 הַעֵידִית שֶׁל הַנִּזְק, וְהָא בְּפְלוּגְתָא דְּרִבִּי שְׂמַעוֹן בֵּן מְנַסִּיא וְרִבְנִי
 27 קְמַפְלִיגִי - וְנַחֲלָקוּ כְּאֵן בְּמַחֲלוּקַת רִבִּי שְׂמַעוֹן בֵּן מְנַסִּיא וְרַבֵּן בְּעִנְיַן
 28 הַמְּזִיק הַקֹּדֶשׁ, שְׂרַבִּי עֲקִיבָא כְּכֵר פְּרִבִּי שְׂמַעוֹן בֵּן מְנַסִּיא שְׂמַחֲזִיב
 29 מְזִיק אֵת הַקֹּדֶשׁ בַּתְּשֻׁלוּמִים, וְרִבִּי יִשְׁמַעְאֵל שֶׁלֹּא הוֹכִיר אֵלֵא נּוֹזֵק
 30 הַדִּיּוֹט כְּכֵר בְּרַבְּנֵן שֶׁהַמְּזִיק הַקֹּדֶשׁ פְּטוֹר.
 31 מִיִּשְׁבַּת הַגְּמָרָא, לֹא יִתְכֵן לּוֹמַר שֶׁהַמְּחַלּוֹקֵת בִּינֵיהֶם הִיא רַק בְּדִין מְזִיק
 32 הַקֹּדֶשׁ, מִכְּמַה טַעֲמֵיהֶם: א. שְׂאִם בֵּין, מְאֵי לֹא בָּא הַקְּתוּב' שְׂאִמֵּר רִבִּי
 33 עֲקִיבָא, שֶׁמִּשְׁמַעוֹתוֹ הִיא שֶׁלֹּא אֵת הַכְּתוּב לּוֹמַר כְּדָבָרֵי רִבִּי יִשְׁמַעְאֵל
 34 אֵלֵא דְּבַר אַחֵר, וְאִם אֵין הֵם חוֹלְקִים אֵלֵא בְּדִין מְזִיק אֵת הַקֹּדֶשׁ, נִמְצָא
 35 שְׂבָדְבָרֵי הַכְּתוּב 'מִיטֵב שְׂדָהוּ' שְׂדִיבֵר בְּנוֹזֵק הַדִּיּוֹט אֵין בִּינֵיהֶם כֹּל
 36 מַחֲלוּקַת.
 37 ב. וְעוֹד, מְאֵי קֵל וְחוּמֵר לְהַקְדָּשׁ שְׂאִמֵּר רִבִּי עֲקִיבָא, שֶׁמִּשְׁמַעוֹתוֹ שְׂבֵא
 38 לְהַחֲמִיר עַל הַקֹּדֶשׁ, וְאִם רִבִּי עֲקִיבָא מוֹדָה לְרִבִּי יִשְׁמַעְאֵל שֶׁשְׂמִים
 39 לְפִי הַעֵידִית שֶׁל הַנִּזְק, נִמְצָא שֶׁהַקַּל עַל הַמְּזִיק, וְאֵין יִתְכֵן לּוֹמַר
 40 שֶׁלּוֹמַד קַל וְחוֹמֵר לְהַקְדָּשׁ לְהַקַּל גַּם עַל הַקֹּדֶשׁ שִׁישְׁלָם לְפִי הַעֵידִית
 41 שֶׁל הַנִּזְק, וְהָרִי רִבִּי עֲקִיבָא מַחֲמִיר עַל הַקֹּדֶשׁ שְׂהָרִי אֶפְיָלוּ שְׂוֹר תָּם
 42 שְׂהוֹיָק הַקֹּדֶשׁ מִשְׁלֹם נּוֹק שְׁלֹם לְדַעְתּוֹ.
 43 ג. וְעוֹד, הָא אָמַר רַב אֲשֵׁי, תַנַּיָא בְּהָרִיא - שְׂנִינֵנוּ בְּרֵייתָא מְפֹרֵשׁ:

אגרות קודש

ב"ה, ט' סיון, תשט"ו
ברוקלין.
שלום וברכה!

... בטח יתדברו באופן המתאים ע"ד הכנות לסיום הלימודים בבתי ספר הרשת, ויתנו גם צדה לדרך להתלמידים-ות לימי ההפסק בלימודים, ומה טוב שגם בהשבועות דחופש יאספו לתלמידיהם איזה פעמים, ובמילא תהיי אפשרות גם להזכירם אודות העניגא דיומא, וכמו ג' שבועות, הכנה לחדש אלול וכיו"ב, וגם להזכירם דיני ומנהגי ישראל שבערכם.

בבא קמא. ארבעה אבות נזיקין – פרק ראשון דף ז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רט תוספות

ובעל חוב דינו בבנינונית. במס' גישין בפרק הנזקין (ר' מנחם): ובי תימא קסבר ר"ע בו, אפילו הכי לא נגמירין הקדש מיניה דאיכא למיפרך מה לביח שכן יפה כחו בנזקין שההדיוט הוא נוטל בהדיוק מן העדיות: **תאמר בהקדש שהודיע כחו בנזקין**. דלא שקיל נזק מידה. דתניא ר"ש בן מנסיא בו. ברש פירקין דשור שנגח וארבעה וחמשה: **משלם נזק שלם**. וקדריש

ובעל חוב בבנינונית וכי תימא קסבר ר"ע כל בעל חוב נמו בעדיות איכא למיפרך מה לבעל חוב שכן יפה כחו בנזקין תאמר בהקדש שהודיע כחו בנזקין לעולם דנגח תנרא וידון לתנרא דהקדש וקא קשיא לך שור רעהו אמר רחמנא ולא שור של הקדש ר"ע קסבר לה בר"ש בן מנסיא דתניא ר"ש בן מנסיא אומר שור של הקדש שנגח שור של הדיוט פטור שור של הדיוט שנגח שור של הקדש בין תם בין מועד משלם נזק שלם אי הכי ר' ישמעאל ור"ע מנאי דבעדיות דניזק ויבורית דניזק פליגי דלמא דכ"ע דניזק שוימינן והכא בפלוניתא דר"ש בן מנסיא ורבנן קמפלגי ר"ע קסבר בר"ש בן מנסיא ור' ישמעאל קסבר ברבנן א"כ מאי לא בא הכתוב ועוד מאי ק"ו להקדש ועוד הא אמר רב אשי תניא בהדיוט מיטב שדהו ומיטב פרמו ישלם מיטב שדהו של ניזק ומיטב פרמו של ניזק דברי רבי ישמעאל ר"ע אומר מיטב שדהו של מיזק ומיטב פרמו של מיזק: רמי ליה אביי לרבא פתיב מיטב שדהו ומיטב פרמו ישלם מיטב אין מידה אחרתא לא והתניא ישיב לרבות שורה כסף ואפילו סובין לא קשיא פאן מדעתו פאן בעל פרוחו אמר עולא בריוה דרב עילאי דיקא נמי דכתוב ישלם בעל פרוחו א"ל אביי מי פתיב ישולם פתיב מדעתו משמע אלא אמר אביי כדמרי דתניא הרי שהיו לו פתים שדות וברמים ואינו מוצא למזכרן מאכילין אותו מועשר עני עד מחצה והוי גה מר היכי דמי אי הוול ארעתא דכ"ע ודידיה נמי ול בהדיהו אפילו טובא נמי ליספי ליה דהא זול דכ"ע נמי אלא דאוקיר ארעתא דכולי עלמא ודידיה אידי דעיל ונפיק אזוזי ול ארעיה

ליה לרעהו הכי שור של רעהו הוא דכי הוי מוזק תם לא משלם אלא חצי ונזק אכל אי מוזק שור של הקדש משלם מוזק נזק שלם ואפילו תם וקאמר ר"ע דשקל הקדש שיעור דמי שור מעדיות קרקעות של מוזק דלמא דכ"ע דניזק שוימינן. ולא משלם ליה מוזק אלא דבורית הואיל והוא בעדיות דניזק ומודה ר"ע לר' ישמעאל דאמר מיטב שדהו של ניזק ועדיות דקאמר ר"ע עדיות דניזק קאמר אלא אתי לאיפלוגי עליה אלא בהקדש: **ובפלוניתא דר"ש בן מנסיא ורבנן פליגי**. דשמעיה ר"ע לרבי ישמעאל דלא איירי אלא בהדיוט אכל בנזק הקדש פטר ליה ואתי ר"ע לפלוגי עליה: **א"כ מאי לא בא הכתוב**. דמשמע דבקרא גופיה פליגי דלא בא הכתוב להכי אלמא בהדיוט נמי פליגי ועוד מאי ק"ו להקדש. הואיל ומן העדיות דקאמר ר' עקיבא אנוק קאי ולאקויל' אתא דהייב ליה מוזק מזבורית מאי ק"ו להקדש גריעותא הוי ור"ע יפה כחו דהקדש בנזקין דאמר דאפילו הוי מוזק תם שקיל הקדש נזק שלם ונפקא ליה מרעהו ועוד. תניא בהדיוט דמן העדיות דקאמר ר"ע אמזיק קאי: **ישיב כסף** וישיב לבעליו דהנה ליה למשכנת בעל הבור ישלם כסף לבעליו ישיב דכתב רחמנא למא לי הואיל ויכר פתיב ישלם לרבות כל השבות מדעתו. אי משלם ליה מוזק נזקו מדעתו דלא אטרחיה לצעוק עליו כב"ד שקיל סובין אכל אם אינו רוצה המזיק לשלם נזקו לניזק אלא בב"ד הדינו בעל פרוחו אינו משלם אלא כסף. דיקא נמי. דגבי מיטב פתיב ישלם דמשמע ישלם בעל פרוחו: **ישולם**. משמע על ידי אחרים כב"ד וירדן לנכסיו דמוזק אכל ישלם משמע נמי מדעתו: **אלא אמר אביי**. לא משכנת חירוצא להני קראי אלא כדמר בי האי גזונא דתריצה רבה להך דתניא בו: **מי שהיו לו שדות פתים וברמים**. שדה קאתים וזו ונתן במסכת פאה (פ"ח מ"ח) מי

ברגל ולא באדם המזיק אלא באומר הרי עלי מנה וכן משמע במתני' דתנא ולמן דף טו נכסים שאין בהם מעילה ואבולחו אבות קאי ואפילו אנזקין דאדם למאן דאמר מבעה זה אדם והא דאמר שמואל בהשוואל (כ"מ ד"ט) כי יאכל פרט למוזק דלא משלם חנומ' ומשמע הא קרן חייב היינו מדרבנן ונראה דשאר נזקין דפטידי בהקדש גמירי מקרן ומאדם וממנו דפטר בו

פסולי המוקדשים וכ"ש הקדש וא"ת היכי לפינן שן מכולהו מה לשן שיש תנאה להזיקה וי"ל דיותר ראי' להתחייב אדם המוזק בנדים ממוזק ע"י שילוח בעיה וא"ת רעהו דכתב רחמנא למא לי הא מוכי יאכל נפקא כדאי במסכת מעילה (דף י"ט) מקיש רחמנא הקדש לתרומה מה תרומה פתיב כי יאכל פרט למוזק אף הקדש כל מילי דאכילה מוזיק ליה פטור ולא דוקא מיד דאכילה כדאימא תתם וי"ל לא לא דאשכחן דפטור מוזק הקדש לא הוה דרשנן מכי יאכל פרט למוזיק אלא למעט חומש לחודיה ואע"ג דכי יאכל בהרומה פתיב וקם חייב מוזק קרן דקמנו דבתן הוא מי"מ מהאי קרא דכי יאכל לא נפיק אלא מקרא אחרתא דהוי כגזול חבירו ומזיקו ומיהו למ"ד (למן בו) דאיכא בופר בגל לא אתיא מלך הנה לקרן ואדם גבור דלא משלם בופר בפעם ראשונה ולרבי טרפון דאית ליה (שם) בופר שלם בתם ניתא: **ורבי** עקיבא קסבר לה בר' שמעון. תימה לעיל (דף ה) כי מוזק לה עדים וזממין בר"ע ליקשי א ר"ע ליתני תרי גוניה שור שור דאזיק שור דהדיוט ושור דאזיק שור דהקדש וי"ל דבהקדש לא קמירי אך קשה כי נמי קסבר בר"ש לפרוך מה להדיוט שכן יפה כחו בנזקי אדם ולמאי דפי' דלא דרשנן כי יאכל פרט למוזק דלא משלם כלל אלא משום דכתיב רעהו אתי שפיר אך קשה ולפרוך שכן יפה כחו בנזקי בור: **ועוד** מאי ק"ו להקדש. פירש הקונטרס הואיל ומן העדיות דא"ר עקיבא אנוק קאי ולאקולא אתא דהייב ליה מוזק מזבורית מאי ק"ו להקדש גריעותא הוא וקשה לפי' דאין זה גריעותא אלא חומרא דר"י פטר לגמרי מוזק את הקדש ור"ע מחייבו נ"ש ולענן מיטב נמי חשיבות הוא דמשלם ממיטב דניזק ולא מפרע דניזק ונראה לר"י דהפ' מאי ק"ו להקדש ולענן חזיקא מוזק בהקדש לא קאמר דהא מקרא דר"ש נפקא אלא לענן מיטב קאמר ולא הוה לר"ע לאהורי רבי ישמעאל ק"ו להקדש בין דרבי ישמעאל הוה מודה בכך אי לא משום דפטר ליה לגמרי: **ישיב** לרבות שדה כסף. כפי' דקדושין (דף ח. טו.) דרשנן נמי הכי גבי עבד עברי ויש (שום) צריכותא (ע"ש דף ב. בתוספות ד"ה בפרותא): **ישלם** מדעתו משמע. וא"ת בדפרק הורע (חולין ד' קל: ושם ד"ה תנא) ישלם בעל פרוחו משמע דקאמר תנא הני ישלם דברי ר' אליעזר ואת אמרת מדת חסידות שנו באן וי"ל דהתם לא קאמר אלא דלא הוי מדת חסידות אלא בדין חייב ועוד אמר ר"ת דה"ק תנא הני ישלם דברי ר' אליעזר ופליגי רבנן עליה ואת אמרת וכו' ועל מדת חסידות לא הוה פליגי רבנן ובלאו הכי צריך לפרש התם כן: **מי שהיו לו פתים** כו'. לא מיידי בבתיב שדר בהם דהא תנן במסכת פאה (פ"ח מ"ח) אין מחייבין אותו למכור ביתו וכלי תשמישו:

א דאיקור ארעתא אפילו פורקא נמי לא ליספו ליה. אף על גב שאינו מוצא ליתן עליהם מאתים וזו לא יטול כלל לפי שגורם לעיננו ופשיע דלא הוי ליה למיעל ולמיפיק אזוזי אכל אם לא פשע אפילו שות יתור מאתים וזו יכול לטול קודם שימכור פחות משוין ורב אלפס מפרש בעשר ועד מחצה היינו עד שימכור שיקנה אותם לכל הפחות בחצי דמיהן וגרסין בתר הכי אילימא דיל ארעתא דכ"ע ודידיה נמי ול בהדיהו אפילו פורקא נמי לא ליספו ליה פירוש אפילו הוולו כל כך שאפילו המחצה לא יתנו לו לא ליספו ליה כיון דל ארעתא דכ"ע ושות מאתים וזו אף לפי הוול אלא דאיקור כ"ע אפילו טובא נמי ליספו ליה פי' אפילו מוצא שיתנו

שיש לו מאתים וזו לא יטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני דלאו עני הוא ונמצא גזול עניים הוי לו מאתים וזו חסר דינר ונתנו לו שנה אלה וזו בבת אחת הרי זה יטול וזה יש לו פתים שדות וברמים שנה מאתים וזו אכל אינו מוצא למכור מאכילין אותו מעשר עני עד מחצה שנה מאתה וזו וקרקעותיו ימכור במאנה וזו דטפי מפלגא לא וי"ל לעולם וקרי יש לו מאתים וזו ונתן גה מר. והיינו רבה: **אפילו טובא נמי ליספו** ליה. שהרי עבשיו אין שנה מאתים וזו ותנן (שם) הוי לו מאתים וזו חסר דינר אפילו נתנו לו שנה אלה וזו בבת אחת שול:

אפילו

1 שיתנו טפי מחצה מימי ליספו ליה עד שימצי למכור בשוין דמה שאין מוצא למכור
2 בשוין לפי שראין אותו שהוא דחוק ואית דגס אי דוולו בו אפילו טובא נמי לא ליספו ליה
3 פי אפילו החלו הרבה לא ליספו ליה כיון דשוות מאתים זה וזה נול דביע ואי דאייקור אפילו
4 פורתא ליספו ליה פירוש אפילו החלו פורתא:

5 **דביזמי** ניסן יקרי ארעא. וא"ת התייח שדות
6 כדפי' הקונטרס לפי שדירוש בקין
7 וירע במרחשון אלא בתים מאי חילוק יש בהן כי
8 ניסן לתשרי וזיל שרגילין שייקרו בזמן בעידית
9 לשכור הבתים ולאחר ששכרו וזל:
10 **לבעל** חוב מודמין ליה. ולא שייך למפרך איכ
11 הורעת כחו שלא יפה הכתוב פה בעל
12 חוב אלא אדרבה הורע כחו דמדאורייתא דינו
13 בזבורת: **הב** לי זבורת טפי פורתא. לא גרסינן
14 או עדית בציר פורתא דאם בן מאי קפריי איכ
15 נעלת דלת בפני ליון הלא אין דינו בכל בעידית
16 דקיימא לן דינו בבינונית: **לכתובת** אשה
17 מודמין ליה. ה"ה דהוה מצי לאוקמי בבעל חוב
18 דקאי ביה ודקאמר הב לי עדית בציר פורתא
19 אלא לפי שהתחיל העמיד בנזקין ואח"כ בב"ח
20 ניתא ליה למנקט בתרייהו כתובת אשה.
21 **אליבא** דר' ישמעאל לא תיבעי לך דאמר
22 בדניק שיימין. כיון דליון מגיש
23 דשדה שדה מוביער בשדה אחר דהוה דניק אבל
24 לרע אפשר דהא דקאמר דהאין דקמשלם לא
25 אהא אלא למעטי דניק:

ד"ג

1 **אפילו פורתא נמי לא ליספו ליה ואמר מר עלה**
2 **לא צריכא דביזמי ניסן יקרא ארעא וביזמי תשרי**
3 **ול ארעא דביע נמרי עד ניסן ומזבני והאי הואיל**
4 **ואצטריכא ליה וזו זבני פדהשתא עד פלגא אורחיה**
5 **למיוזל טפי לאו אורחיה למיוזל והכא נמי גבי נזקין**
6 **דיניה בעידית ואי א"ל איהו הב לי בינונית טפי פורתא**
7 **א"ל אי שקלת בדינד שקול פדהשתא ואי לא שקול**
8 **פוקרא דלקמיה מתקופ לה רב אחא בר יעקב א"כ**
9 **הורעת פהן של נזקין אצל בינונית וזבורת דרחמנא**
10 **אמר ממויטב ואת אמרת מבינונית וזבורת נמי לא**
11 **אלא אמר רב אחא בר יעקב אי אפיק לרמיוי לב"ח**
12 **מדימין ליה בעל חוב דיניה בבינונית ואי א"ל הב**
13 **לי זבורת טפי פורתא א"ל אי שקלת בדינד שקול**
14 **פדהשתא ואי לא שקול פי יוקרא דלקמיה מתקופ לה**
15 **רב אחא בריה דרב איקא א"כ נעלת דלת בפני ליון**
16 **דא"ל אילו הווי לי וזו הוה שקלי פדהשתא השתא**
17 **דווי גבד אשקול פוקרא דלקמיה אלא אמר רב אחא**

1 **אפילו פורתא נמי לא ליספו ליה.** שהרי שוות קרקעותיו מאתים זה דביזמי ניסן יקרי
2 **ארעא.** מפני שהלוקח ניר חורש אותן בימות הקיץ ונורען בתשרי ובמרחשון וביזמי תשרי
3 זיל שאין סיפק לזרוען באותה שנה; וזני פדהשתא. בתשרי משום דאיצטריך לזוי הלכך
4 עני לא הוי דישול שוה אלף דינר הואיל וביזמי ניסן שוות קרקעותיו מאתים ועשר לא הוי
5 הואיל ולכילי עלמא נמי לא הוי שוין השתא
6 מאתים הלכך משלמין לו עד מאתים ותייני
7 מחצה דעד פלגא אורחיה למיוזל טפי לא; והכא
8 נמי גבי נזקין. נמי בהכי מיתרעו קראי בנן
9 דביזמי ניסן יקרא ארעא וביזמי תשרי וזל וזוקי
10 בתשרי שוה מנה ובא לגבות מנה מפרקעות
11 המזיק דינו בעידית דכתיב מיטב: [שקול]. כי
12 זול דהשתא; ואי א"ל. ניק הב לי מבינונית
13 כדהשתא טפי פורתא ממאי דבעית למיתב לי
14 בעידית לא מצי למכפיה אלא א"ל מויק אי
15 שקלת בעידית כי דינד שקול כי השתא ואי לא
16 שקול מבינונית פוקרא דלקמיה ולהכי אתי
17 ישיב לרבות טובין דאי געי למשקל ניקן טובין
18 כגון שיש לו קרקע סמוך לאותה בינונית של
19 מויק וניתא ליה בה שקול ליה פוקרא דלקמיה
20 דהא שוה פסה הוא בניסן ולהכי איצטריך לאבי
21 לאוקמא בהכי בדאמרן דוספה למיזק בניסן
22 משום דאי אין סופה לייקר קרא למאי אהא
23 פשיטא דאי געי ניק למשקל טובין שקול גביע
24 של מויק שאפילו בעידית יפה כחו כל שכן
25 בבינונית אלא להכי אהא קרא למימר דישב לו
26 שוה פסה פוקרא דלקמיה; לישנא אחרנא
27 מאכילין אותו מעשר עני עד מחצה לאו אעני
28 קאי אלא אבל אדם שצריך מעות למונות והוה
29 לו בתים שדות וחרמים ואינו מוצא למכור אפילו
30 בחצי דמיקן מאכילין אותו מעשר עני עד
31 שיתייקרו קרקעותיו שיכול למכור בחצי דמיקן:
32 **אפילו טובא נמי.** אפילו מצי לזבנניהו טובא
33 יותר מחצי דמיקן ליספו ליה עד שיכול למכור
34 בשוין דהא מנה דכילי עלמא הוא ולא פשע
35 מדי; **אפילו פורתא נמי.** אפילו אין יכול למכור
36 אלא פורתא לא ליספו ליה דפושע הוא; עד
37 פלגא אורחיה למיוזל טפי לא. הלכך אם יכול
38 למכור בחצי דמיקן אין מאכילין אותו מעשר עני
39 דוה דרכו ואם החלו טפי מאכילין ולא יפסיד.
40 ותפוס לשון ראשון; ואת אמרת מבינונית
41 וזבורת לא שקול. כי השתא; אי אבא לרמיוי.
42 להא דרבה; לבעל חוב מדימין לה לבעל חוב דינו
43 בבינונית. בפרק הניזקין במסכת גיטין (דף מה)
44 והשתא אם בא בעל חוב לגבות מן הלוח בתשרי
45 וא"ל ללוח הב לי זבורת טפי פורתא כי היכי

עידית

1 דליהו שוה מלוה דאית לי גבך כוולא דהשתא מצי אמר ליה אי שקלת בו ואי לא שקלת בינונית שקול פוקרא דלקמיה; לכתובת אשה מדימין ליה. ובגון שנתן גס לה בתשרי וזילו
2 ארעמיה וזיתיה כתובתה מאתים ודינה למינבי זבורת פדמסקין התם בפרק הניזקין. פבל פקום קשיא. מיטב ושיב דמריב טובין; כל דיהיב ליה ממיטב יחיב ליה. וכי פרע ליה טוב
3 יתן לו מסובין מעלין שלו; והא מיטב שדוה כתיב. ואי בדקאמרת לכתוב מיטב סתמא; כל מילי. דמטלטלין שיכול להוליכן ממקום זה למקום אחר הוי מיטב; דאי לא מייזבן הכא. כולי
4 האי מייזבן כמתא אחרית. ולהכי לא כתיב מיטב אלא לגבי שדות והכי מתרצי קראי בשדות ימן מיטב ובמטלטלין אפי' טובין; כשהן שמיין. האי עדית וזבורת; בשלו הן שמיין. והוא
5 דהוי עדית לדידה דמויק יחיב ליה ואי אית ליה עדית וזבורת שוין; זבורת דידיה בעידית דעלמא אפילו הכי לא יחיב ליה מויק לניקן אלא מעדית דידיה דבחר ארעא דידיה
6 אזלינן; או בשל עולם הן שמיין. והיב ליה מוזבורת שוהי לכל העולם הוא עדית; דאמר בדינד שמיין. ובין דשוין הך זבורת בעידית דינדק יחיב ליה מוזבורת; למעוטי דינדק. דלא
7 אזלינן בחר מיטב דינדק ואע"ג דהך זבורת דמויק הוא מיטב דינדק הואיל ולא הוי מיטב דעלמא לא; יחיב ליה מנהא אבל לא לעלמא הניא מיטב יחיב ליה מנהא אע"ג דאית ליה עדית;
8 או דלקא למעוטי נמי דעלמא. דשדוה דוקא והוא דלגביה הניא עדית יחיב ליה; א"ל מיטב שדוה אמר רחמנא. דאזלינן בחר ארעא דידיה ויחיב ליה מעדית ארעמיה ולא שיימין
9 בשל עולם; או לן אלא עדית. כמי שדוה עליו בעל חוב וכתובת אשה ונזקין; וכתובת אשה וזבורת; במסכת גיטין בפרק הניזקין (דף מט) הני טעמא דיתר משיאו רוצה לישא אשה

רוצה לנישא:

בבא קמא דף ז עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) ריא

שמעותי בדרך אשכול כיוקרא דלקמיה – אקבל ממך קרקע, לפי 57
המחיר הגבוה של ניסן, נמצא שהפסדתי בזה שהלוחתי לך מעות. 58
אלא אמר רב אחא בריה דרב איקא, אי אפא לרמוי – אם יש 59
לדמות דין כלשהו לביאורו של רבה בברייתא, לכתובת אשה 60
מדימינן – יש לדמות זאת לדין אשה שנתן לה בעלה טג בתשרי, ובאה 61
לגבות כתובתה, דהא – שהרי כתובת אשה דינה להגיבות בקרקע 62
ויבורית, ואי אמרה ליה איחי – ואם תאמר לו האשה, במקום הקרקע 63
זיבורית שעליך לתת לי, קב לי בינונית בציר פורתא – תן לי מעט 64
פחות מקרקע בינונית, כפי שוויה עתה, אמר לה – יכול הבעל לומר 65
לה אי שקלת בדינה שקול ברהשתא – אם הנך לוקחת קרקע זיבורית 66
כדינך הנך רשאית לטול קרקע לפי שוויה עתה, ולא לפי המחיר 67
הגבוה שישוה הקרקעות בניסן, ואי לא – אולם אם אינך לוקחת את 68
הראוי לך אלא הנך רוצה קרקע בינונית, שקלי כיוקרא דלקמיה – 69
טלי אותה לפי שוויה בימי ניסן. 70
עתה חוזרת הגמרא לנידון הראשון של סוגייתנו ושואלת: מפל מקום 71
קשא – הלא קושיית אביי נשארה קשה, שמצד אחד למדנו שמיטב 72
שדחי שלם ומבואר שאינו יכול לשלם בדבר שאינו מיטב, ומאידך 73
למדנו שיש לבנות שיהיה כסף ואפילו טובין. 74
מתרצת הגמרא: אמר רבא כל דיניה ליה ממיטב ליתבי ליה – 75
מיטב למדים שכל דבר שנתן יתן מהטוב ביותר של דבר זה, ולכן 76
אין בכך כל סתירה למה שלמדנו מ'שיב' שיכול ליתן לו טובין, כיון 77
שהכוונה היא שאם נותן לו טובין יתן מהטובין המעולים ביותר שיש 78
לו. 79
דוחה הגמרא: והא מיטב שדהו כתיב – והלא בכתוב נאמר 'מיטב 80
שדהו' ואם כדברין שדין מיטב נוהג בכל דבר מדוע לא נכתב 'מיטב' 81
סתם. 82
מביאה הגמרא תירוץ אחר: אלא כי אתא – כשבאו רב פפא ורב 83
הונא בריה דרב יהושע מבי רב – מבית המדרש פרושה – פירשו 84
ויישבו תסירת הדרשות, שקל מילי – כל דבר המטלטל מיטב הוא – 85
נחשב ל'מיטב', משום דאי לא מודפן הקא מודפן בכתא אחריתו – 86
שאם לא ימכר במקום זה, ימכר במקום אחר, לבר מארעא – לבר 87
מקרקע שבה הקפידה התורה דליתבי ליה – שיתן לו ממיטב כי היכי 88
דלקפוי עלה זבינא כדי שיקפצו עליה קונים במקום שנמצאת ויוכל 89
למכרה בקלות, ולכן כתבה התורה דין 'מיטב' רק לענין שדות, כיון 90
שרק בהם יש חילוק בין עדיית לזיבורית, מה שאין כן במטלטלין אפילו 91
טובין נחשבים ל'מיטב', ונמצא שאין סתירה בין הדרשות, כיון שמיטב 92
שדהו נאמר דווקא לענין קרקעות, ואילו במטלטלין יכול ליתן לו 93
אפילו טובין: 94
הגמרא מבררת כיצד שמים את הקרקעות, לגבי חיובו של המזיק לשלם 95
מעדיית ובעל חוב בינונית. מסתפקת הגמרא: בעא מיניה רב שמואל 96
בר אבא שבא מארנוניא, מרבי אבא, בשתן שמיין – כשבית דין שמים 97
את קרקעות המזיק כדי להגבות לניזק מעדיית, ויש לו קרקע השוה 98
מעדיית של רוב העולם, וכן קרקע הטובה ביותר שלו, האם בשלם – של 99
המזיק הן שמיין, ויגבו מהקרקע הטובה ביותר שלו, או בשלם עולם הן 100
שמיין, ויגבו את הקרקע הנחשבת כעדיית אצל רוב העולם, אף אם אצל 101
המזיק היא נחשבת כזיבורית. מבארת הגמרא בדעת מי שייך להסתפק 102
כן: אליבא דרבי ישמעאל, לא תבעי קד – אין מקום לספק זה, דאמר 103
לעיל (ו) בקרקעות דניזק שיימינן, ואם כן פשוט שיתן לו המזיק את 104
הזיבורית שלו, השוה כעדיית של הניזק, שהוא מרוב העולם. כי תבעי 105
קד, אליבא דרבי עקיבא, דאמר (סם) בדמזיק שיימינן, ולמד זאת 106
מהפסוק (שמות כב ד) מיטב שדהו וימטב פרמו שלם, שה'מיטב' יהיה 107
של זה שמשלם, שהוא המזיק, מאי, האם מיטב שדהו אמר רחמנא, 108
למעוטי מיטב דינך, שאין המזיק יכול לשלם לו בקרקע שנחשבת רק 109
אצל הניזק כמיטב, אך הוא יכול לשלם לו בקרקע שנחשבת אצל רוב 110
העולם כמיטב, אף אם אצל המזיק עצמו היא זיבורית, וזוהו העד שבשל 111
עולם הם שמים. או דלמא שכונת התורה ב'מיטב' דמזיק למעוטי את 112

אם כן אפילו פורתא – פחות ממאה זוז נמי לא ליספו ליה – לא 1
יאכילו אותו ממעשר עני, שהרי על פי האמת שווים קרקעותיו מאתים 2
זוז, והרי הוא עשיר ואינו רשאי לטול מעשר עני. ואמר רב – רבה 3
עלה – בביאור הברייתא לא צריך – דין זה שנוטל מעשר עני שיעור 4
מאה זוז נאמר באופן זה, דדימיני ניסן – בתקופת חודש ניסן, יקרא 5
ברעמא – מחיר הקרקע יקר, כיון שיכול הלוקח לחרוש את הקרקע 6
בימות הקיץ ולזרוע בתשרי, ודימיני תשרי בתקופת חודש תשרי ול 7
ארעמא – מחירים זול, כיון שאינו יכול לזרוע בשנה זו, דבולי עקמא 8
נמרי עד ניסן ומפני – ומשום כך כל המוכרים קרקעותיהם ממתנינים 9
לניסן כדי למוכרם במחיר הגבוה. והא חזאיל ואצמדיכא ליה זוני – 10
ואדם זה היות והיה זקוק למעות, וזין ברהשתא – מכר כעת במחיר 11
הזול. וכיון שבניסן ישו קרקעותיו מאתים זוז אינו נחשב עני לטול 12
אלף זוז בבת אחת, אולם גם עשיר אינו, שהרי כעת אין קרקעות בשלו 13
שוות מאתים זוז בכל מקום, לכן הדין הוא שמשלימים לו ממעשר עני 14
עד מאתים זוז, וזוהו שאמרה הברייתא שמאכילים אותו עד מחצה, 15
דהיינו משום שעד פלגא אורחיה למיזל – דרך הקרקעות שמחירים זול 16
בימי תשרי רק עד חצי מערכת, מפני, לא אורחיה למיזל – אין רגילות 17
שיחולו ביותר מחצי מערכת, וכיון שנכסיו שווים מאה זוז, נוסף לו גם 18
אנו עד מאה זוז, ונמצא שיש בידו מאתים זוז. 19
והא נמי גבי ניסן – כשם שביאר רבה את דברי הברייתא, מבאר 20
אביי את תסירת הכתובים 'מיטב' ו'שיב', שמדובר שהזיק בתשרי 21
בשנה מנה, ובא לגבות מנה מקרקעות המזיק, שדיניה – דינו של הניזק 22
לגבות בעדיית וכפי שנלמד מהכתוב 'מיטב שדהו', ואי אמר ליה 23
איחי – אם יאמר הניזק למזיק, קב לי בינונית מפני פורתא – תן לי 24
מעט יותר מקרקע בינונית כפי שוויה עתה, אמר ליה – יכול המזיק 25
לומר לו, אי שקלת בדינה, שקול ברהשתא – אם הנך לוקח עדיית 26
כדינך, הנך רשאי לטול קרקע לפי שוויה עתה, ואי לא – אבל אם 27
אינך לוקח את הראוי לך אלא הנך רוצה קרקע בינונית, שקול 28
כיוקרא דלקמיה – טול קרקע בינונית לפי המחיר הגבוה שישו 29
הקרקעות בימי ניסן, ודין זה למדנו מדרשת הכתוב 'שיב' לרבות טובין. 30
מקשה הגמרא על תירוץו של אביי: מתקנה לה רב אחא בר עקיב, 31
אם כן שהניזק נמצא גובה מהבינונית לפי מחירה היום כפי שרשאי 32
לגבות מעדיית, נמצא שהורעא כחן של הבאים לתבוע תשלומי ניסן 33
אצל גביית קרקעות בינונית וזיבורית, שאם יגבו מבינונית וזיבורית 34
יקבלו פחות מאשר אם יבואו לגבות מעדיית כדינם, וזה לא מסתבר 35
דהרי רחמנא אמר ממיטב – התורה יפתה את כוחם לגבות אפילו 36
ממיטב, ואת אמרת שמבינונית וזיבורית (נמי) לא יוכלו לגבות לפי 37
המחיר של עכשו, אלא רק לפי המחיר הגבוה של ניסן. 38
כיון שנדחו דבריו של אביי, מנסה הגמרא ללמוד דין אחר מדבריו של 39
רבה בביאור הברייתא: אלא אמר רב אחא בר עקיב, אי אפא 40
לרמוי – אם יש מקום לדמות דין כלשהו, לביאורו של רבה בברייתא, 41
לבעל חוב מדימינן ליה – יש לדמות זאת לדינו של בעל חוב שבא 42
לגבות את חובו מן הלוח בתשרי, שהרי בעל חוב דיניה כבינונית, ואי 43
אמר ליה המלוה ללוה, במקום הקרקע בינונית שעליך לתת לי, קב 44
לי זיבורית מפני פורתא – תן לי מעט יותר מקרקע זיבורית כפי שוויה 45
עתה, אמר ליה – יכול הלוח לומר לו, אי שקלת בדינה שקול 46
ברהשתא – אם הנך לוקח קרקע בינונית כדינך הנך רשאי לטלה לפי 47
שוויה עתה, ואי לא – אך אם אינך לוקח את הראוי לך אלא הנך רוצה 48
קרקע זיבורית, שקלי כי יוקרא דלקמיה – קח אותה לפי המחיר 49
הגבוה ששוה הקרקע בניסן. 50
מביאה הגמרא קושיא על סברתו של רב אחא בר עקיב: מתקנה לה 51
רב אחא בריה דרב איקא, אם כן – שיכול הלוח לטעון כך ולהפסיד 52
את המלוה, נמצא שנעלה דת שיהא לו המלוים בפני לזין שיסרבו 53
להלוות להם, משום דאמר ליה – שיאמר לו המלוה, אילו תוו לי זוני 54
תוה שקלי ברהשתא – אם היו המעות שהלוויתני בדי הייתי יכול 55
לקנות קרקע זיבורית זו לפי מחירה עתה, והשתא דזוני נפך ועכשו 56

57 בקרקעות שהיא זיבורית. ומה פתח אמרו חכמים שבעל חוב
58 בבינונית, כדי שלא תעול דלת פניו לזין - שלא יסרבו בני אדם
59 להלוות ממון, מחשש שיצטרכו לגבות זיבורית. ובוה נחלקו הבריייתות,
60 מר - התנא בבריייתא הראשונה אית ליה תפנתא דיעולא - הוא סובר
61 תקנה זו, ולכן הבעל חוב גובה מבינונית, ומר - התנא בבריייתא
62 השניה, לית ליה תפנתא דיעולא, אלא דינו כמבואר בתורה,
63 בזיבורית, ואף אם היתה לו גם עידית, וממילא קרקע זו היא 'בינונית'
64 גמורה, גובה הבעל חוב מזיבורית:
65 הגמרא מביאה בריייתא בענין גביית חובות מלקוחות: תנו רבנן, אדם
66 שחייב לשלם לניזק, לבעל חוב, ולכתובת אשתו, ויש לו כמה סוגי
67 קרקעות, ומכר את כולו לאדם אחר, או שמכרן לשלשה בני אדם
68 באחד - בבת אחת, הדין הוא שכולן - כל הלקוחות נכנסו תחת
69 הפעלים, והנושים גובים כדינם, ניזק מעידית, בעל חוב מבינונית,
70 וכתובת אשה מזיבורית. אומרת הבריייתא דין נוסף, אם שלשה אנשים
71 קנו את הקרקעות בזה אחר זה, כולן - כל הנושים נכנסו מן הקונה
72 האחרון, כיון שהלקוחות הראשונים השאירו קרקע ביד החייב עצמו,
73 וכיון שאין גובים מנסכים משועבדים במקום שיש נכסים בני חורין,
74 כמבואר להלן (ע"ב), חל שעבודם על הקרקע האחרונה שביד החייב,
75 אפילו אם היא זיבורית. ואם אין לו - ללוקח האחרון מספיק לכולם,
76 הנושה שלא גבה מהלוקח האחרון גובה מהלוקח ששלפניו, ואם אין
77 גם לו מספיק, גובה משלפני פניו - מהלוקח שקדם לו, והיינו מהלוקח
78 הראשון.
79 מבררת הגמרא את הדינים שבבריייתא: שניו ברישא שאם מכרן
80 לאחד כל הנושים גובים כדינם, היכי דמי, אילימא שמכר לו את כולן
81 בבת אחת - בשטר אחד, אם כן מה החידוש בדין זה, והרי השתא
82 שמבואר בבריייתא שאם מכר לשלשה בני אדם כאחד, דאיכא למימר
83 חד מינייהו קדיים - שהיה מקום לומר ששטרן של אחד מהם קדם
84 לאחרים, וכל אחד מהלקוחות יטען ששטרן קדם וידחה את הנושים,
85 מכל מקום אמרת שכולן נכנסו תחת הפעלים וגובים כדינם, כיון
86 שהשטרות נכתבו באותו יום ולא ניכר מי קדם למי, אם כן כשמכרן
87 לאדם אחד בבת אחת, מיפיעא - וכי יש צורך להשמיענו שכולם גובים
88 ממנו כדינם. אלא פשיטא שמדובר ברישא שאדם אחד קנה את
89 השדות בזה אחר זה, והחידוש הוא שכולם גובים כדינם, ולא כולם
90 גובים מהקרקע האחרונה שקנה.
91 מקשה הגמרא: ומאי שנא דין שלשה שקנו בזה אחר זה, שכולם גובים
92 מהאחרון, כיון דכל חד וחד מהלקוחות הראשונים אמר ליה לנושה,
93 הפתתי לך מקום לגבות ממנו את חובך, שהרי אחרי קנייתם נשארה
94 קרקע ביד החייב, ואין נפרעים מנסכים משועבדים במקום שיש נכסים
95 בני חורין, האי נמי - גם זה שקנה לבדו את כל השדות בזה אחר זה, אכל
96 חד וחד - על כל קרקע וקרקע מהראשונות שקנה לימא ליה - יאמר
97 לנושה, הפתתי לך מקום לגבות ממנו, ויגבו כולם מהאחרונה, ומדוע
98 אמרה הבריייתא שכולם גובים כדינם. מתרצת הגמרא: הקא בלא
99 עסקינן, בגין שלקח את העידית באחרונה, ואם ידחה אותם
100 לאחרונה יגבו כולם מהעידית, ועדיף לו שיגבו כדינם. וכן אמר רב
101 ששת בביאור הבריייתא, בגין שלקח עידית באחרונה.
102 מקשה הגמרא: אי הכי, מדוע כולם גובים כדינם, ליתו פולחו וליגבו
103 מעידית - יבואו כולם ויגבו מהעידית בעל כרחו של הלוקח, כיון
104 שהיתה אחרונה ביד החייב, וחל שעבודם עליה. מתרצת הגמרא:
105 משום דאמר להו הלוקח, אי שתקיתו ושקליתו בדיניכו, שקליתו
106 - אם תשתקו מלתבוע את העידית, ותישלו כל אחד כדונו, מוטב, ואי
107 לא תתרוצו בכך, מתדרינא שמתרא זיבורית למריה - אשיב את שטר
108 הקנין של הזיבורית למוכר, וכשתהיה הזיבורית בידו שקליתו פולחו
109 מזיבורית - תגבו כולכם מזיבורית, שהרי אין גובים ממשועבדים
110 במקום שיש בני חורין. מקשה הגמרא: אי הכי, מדוע אמרה הבריייתא
111 שכולם גובים כדינם, ונמצא שהניזק גובה מעידית,

1 אם יש לו עידית וזיבורית, נקזן בעידית, ובעל חוב וכתובת אשה
2 זיבורית. מסיימת הגמרא את הקושיא, קתני מיהא מציעא - שנינו
3 על כל פנים בדין האמצעי שבבריייתא, שאם יש לו בינונית וזיבורית,
4 נקזן ובעל חוב בבינונית, וכתובת אשה גובה זיבורית, ואי אמרת
5 בשלש - ובשל המזיק הן שמיין, אם כן כשיש לו רק בינונית וזיבורית,
6 תעשה הבינונית שלו בעידית, שהרי היא המוכרת שבשדותיו,
7 והרי זה כאילו יש לו עידית וזיבורית, וידקה בעל חוב אצל זיבורית,
8 כמבואר בבריייתא עצמה, שאם יש לו עידית וזיבורית גובה הבעל חוב
9 מזיבורית, ואילו בבריייתא מבואר שגובה מבינונית, ומוכח שבשל עולם
10 הם שמים.
11 מתרצת הגמרא: לעולם יש לומר שבשלו הם שמים, והכא - בבריייתא
12 במאי עסקינן, בגין שמלבד הבינונית והזיבורית, היתה לו - ללוח
13 עידית בשעת ההלואה, וממילא השתעבדה הבינונית לבעל חוב,
14 ולאחר ההלואה מכרה הלוה, אך שעבוד הבעל חוב נשאר בקרקע
15 שהיתה 'בינונית' בשעת ההלואה, אף אחר שנמכרה העידית. וכן
16 אמר רבי הסדא בביאור הבריייתא, בגין שהיתה לו עידית ומכרה.
17 מסייעת הגמרא לתירוץ זה: הכי נמי בסתמא - אכן כך מסתבר
18 לבאר את הבריייתא, מדקתני בבריייתא אחריתי ו-אחרתו שלא
19 כמבואר בבריייתא זו, אלא שאם יש לו רק בינונית וזיבורית, נקזן
20 בבינונית, ובעל חוב וכתובת אשה זיבורית, ולכאורה קשיין
21 אחרדי - שתי הבריייתות סותרות זו לזו, ובשניה נאמר שדינו כמבואר בזה
22 בעל חוב גובה מבינונית, ובשניה נאמר שדינו מזיבורית, אלא לא
23 שמע מינה שפאן - בבריייתא הראשונה מדובר שהיתה לו עידית
24 ומכרה, וכיון שבתחילה השתעבדה לו הבינונית, גובה ממנה, פאן -
25 בבריייתא השניה מדובר שלא היתה לו עידית ומכרה, אלא היתה
26 לו מתחילה רק בינונית, וכיון שבשלו הם שמים, נחשבת הבינונית
27 כעידית, וגובה הבעל חוב מהזיבורית.
28 הגמרא מתרצת את שתי הבריייתות אף אם בשל עולם הם שמים.
29 מתרצת הגמרא: ואי בעית אימא, שבאמת בשל עולם הם שמים,
30 ושלא כדברי רבי אבא, ואידי ואידי - זו וזו, כלומר בשתי הבריייתות
31 מדובר שלא היתה לו עידית ומכרה, אלא או שלא היתה לו כלל
32 עידית, או שעדיין יש לו עידית, וכמו שבאר, ולא קשיא, אלא הא
33 - בבריייתא השניה האומרת שבעל חוב גובה מזיבורית, מדובר
34 השניא - ששדה הבינונית שלו בעידית דעלמא ו-של רוב העולם, ויש
35 לו עוד קרקע משוהבחת יותר, שהיא עידית שלו, וכיון שבשל עולם הם
36 שמים, גובה הבעל חוב מזיבורית של המלוח, שהיא בינונית של רוב
37 העולם, וכאן - בבריייתא הראשונה מדובר דלא היתה לו כלל עידית
38 ולא שניא הבינונית שלו בעידית דעלמא, אלא כבינונית של רוב
39 העולם, ולכן גובה הבעל חוב מבינונית שלו, שהיא בינונית של רוב
40 העולם.
41 מתרצת הגמרא את הסתירה בבריייתות באופן נוסף: ואי בעית אימא,
42 אידי ואידי בגין שהיתה בינונית שלו בבינונית דעלמא, ואין לו
43 קרקע טובה יותר, והכא פליגי - שתי הבריייתות נחלקו בצדדי
44 הספק של רב שמואל, מר כר - התנא בבריייתא השניה סובר שבשלו
45 הן שמיין, וכיון שאין לו קרקע טובה יותר מהבינונית, דינה כעידית,
46 ואין בעל חוב גובה ממנה אלא מזיבורית, ומר כר - התנא בבריייתא
47 הראשונה סובר שבשלו עולם הן שמיין, וכיון שבינונית זו נחשבת
48 כבינונית אצל רוב העולם, בעל חוב גובה ממנה.
49 מתרצת הגמרא באופן אחר את הסתירה בבריייתות: רבינא אמר,
50 שהבריייתות מבוארות בין אם בשלו הם שמים ובין אם בשל עולם הם
51 שמים, ושתי הבריייתות בדעולא פליגי - חולקות בדין שאמר עולא,
52 דאמר עולא, דבר תורה - דין התורה הוא שבעל חוב דינו זיבורית,
53 שנאמר לענין גביית חוב (דברים כד יא) 'בחזון תעמד והאיש אשר
54 אתה נשה בו ויציא אליך את העבטת החוזה', ויש לדרוש, מה
55 דרבו של אר, הלוח להוציא לחיזן - לצורך גביית החוב, את
56 הפחות שבפעלים, והוא הדין בגביית קרקע. שגובים את הפחותה

עידית וזיבורית נזקין בעידית ובעל חוב וכתובת אשה זיבורית. מדאורייתא ב"ח זיבורית כדלקמן ורובן הוא דתסקן ליה בבינונית משום נעילת דלת ללון והיכא דלית ליה בינונית ליתא לתקנתא: תעשה בינונית שלו בעידית. דהא מיטב היא לו: ומכרה. לאחר הלואה דאשתעבדא ליה בינונית לב"ח מעיקרא בעוד שהיתה עידית בידו: אידי ואידי שלא

היתה לו עידית. דביע בשל עולם הן שמיה ולא קשיא בו. הא דקתני ב"ח וכתובת אשה זיבורית דשויא בינונית דידיה בעידית דעלמא: אידי ואידי בגוון שהיתה בינונית שלו כבינונית דעלמא. ולא היתה לו עידית מתחילה ובהא פליגי דתנא דמתניתא קמיתא סבר בשל עולם הן שמיה ואמטו להכי שקיל ב"ח בבינונית כדנייה ואידך סבר בשלו הן שמיה. ל"א גרסינן אידי ואידי בגוון שהיתה בינונית שלו בעידית דעלמא ומקשרין ליה הכי אידי ואידי כשהיתה לו עידית ומכרה והא פליגי דתנא דמתניתא קמיתא סבר בשלו הן שמיה וכוון דלדידה הניא בינונית אע"ג דלעלמא עידית מיניה משלם ותנא דברייתא סבר בשל עולם הן שמיה ותפוס לישון ראשון: כדעולא קמיפלגי. תנא בתרא לית ליה תקנתא דעולא אלא כתר קרא איל אפילו הוי ליה נמי עידית דהשתא הניא ליה בינונית גמורה בין לדידה בין לעלמא אפילו הכי ס"ל דלשקול ב"ח מזיבורית: כפרן לו' או' לג' בני אדם. ביום א' מי שהיה עליו נזקין וכתובת אשה וב"ח והיו לו עידית ובינונית וזיבורית: בולן נכנסו תחת התעלים. נכנסו הלוקחות כדון המוכר ומי שלקח עידית יפרע לניזק ולזקם בינונית שלם את החוב ולזקם זיבורית את הכתובה: מן האחרון. דאפי' שקלו קמאי עידית ובינונית מצי מדון להו הלוקחות לנזקין וב"ח אצל זיבורית דאמר התחתי לך מקום לגבות דימנו והנן במסכת גיטין (דף מ"א) אין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין ואפי' הן זיבורית דכ' זבח הני תרי קמאי אשתירי זיבורית בני חורין ואע"פ דהיה אידובא בתר בתרא אולגין: אין לו. כדי סיפוק שלשתן שאין אותו קרקע שיה כל בה. גובה. המותר משלפני: איליא בבת אחת. בשטר אחד: השתא לג' דאיכא למימר חד מינייהו קדים. שזה לקח בבוקר והללו שנים גערב ומצי למיטען הנחתה לך מקום: אמרת נכנסו תחת התעלים. הואיל ואין ניפר בשטר המכר מי לקח ראשון: אלא היה אחר זה. בג' ומי: ליא. האי לוקח אחר: הנחתה לך מקום לגבות. כי הכי דניזלו כוליה בתר זיבורית: שלקח עידית באחרונה. דניחא ליה למיתב להו כדנייהו ולא לילול בתר עידית: ליגבו מעידית. כלומר מעידית שגשגרה את חורין בני' הלוקחות והוטל שיעבודן עליה: ואי לא מהדרנא לשטררא זיבורית למריה. כי הכי דתהדרו למיגבא מיניה דאין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין: אי הכי.

ה'ג אידי בשלא היתה לו עידית ומכרה הא דשויא בינונית דידיה בעידית דעלמא הא דלא שויא בו. והא דקאמר אידי ואידי בגוון שלא היתה לו עידית ומכרה ולא בעי למימר דתרויהו מיירי שלא היה לו כלל דא"כ ההוא דמיירי דשויא בינונית דידיה בעידית דעלמא אמאי קרי לה בינונית אלא ה"ק אידי ואידי שלא היתה לו עידית ומכרה כלומר לא איירי כשהיתה לו עידית ומכרה אלא בתרא מיירי שלא היתה לו מעולם והדא מיירי כשהיתה לו ועדין יש לו ואין צריך לאוקמי בשמכר שום שדה וסכרי תרויהו בשל עולם הן שמיה

ועלם הן שמיה: ואי' בעית אימא אידי ואידי כשהיתה בינונית שלו כבינונית דעלמא. ולא גרס בעידית דעלמא וכיון דקאי אשלא היתה לו עידית אמאי קרי ליה בינונית כיון דהוה עידית דידיה דעלמא ועוד דא"כ הכי מתוקמא התיא דקתני נזקין וב"ח כבינונית בין למיך בשלו הן שמיה בין למיך בשל עולם הן שמיה: מר' לית ליה תקנתא דעולא. דוקא והא דלית ליה עידית דתרי האי בינונית עידית לדידה מדנקט בינונית וזבורית משמע דאי אית ליה עידית גבי ב"ח כבינונית וקסבר כיון דלית ליה אלא בינונית וזבורית דשויך כאן טעמא דאמר בהנזקין (גיטין מט) מפני מה ב"ח אין דינו בעידית כדי שלא יראה שדה נאה וזיכה נאה להכירו ויאמר אקפוץ ואלגנו כדי שאגבה אותה בחובי:

מה דרכו של אדם להוציא פחות שבכלים. אע"ג דשליח ביד היה מוציא לא היה מוציא אלא מה שהלוח נתון לו: להוציא פחות שבכלים. וא"ת אפי' פחות שבכלים מיטב הוא כדאמר לעיל כל מילי מיטב הוא וי"ל דשמוציא כלים דרכו להוציא הגרוע ובשמוציא קרקע נמי דרכו להוציא וזבורית ונראה דהלכה דבשלו הן שמיה דהכי אית ליה לר"י כבתובות (דף ק"א): בולן נכנסו תחת התעלים. וא"ת והא נזקין מלזה על פה ניהו ומלזה על פה לא גבי ממשעבדי וי"ל דכשעמד כדון במלזה בשטר דמיא כדאמר בהנזלו בתרא (לקמן ק"ב) ובכמה דוכתין אי נמי מלזה הכתובה בתורה כבתובה בשטר דמיא ותיב:

אין לו גובה משלפניו. אמור ריב"א שאם באו כולם בבת אחת כל הקודם בשטר גובה מן האחרון תחילה ואם נזקין קדמו גובה מן האחרון אפי' היא זיבורית ואם בא ב"ח אחריו יגבה נמי מן האחרון אם יש לו ואם אין לו גובה משלפניו ואפי' מן העידית והאשה משלפני פניו ואפי' הן עידי עידית: דאיכא למימר דחד מינייהו קדים. דאין כותבין שעות אלא בירושתים:

מכרן לאחד בבת אחת מיכניא. השתא לא אסיק אדעתיה טעמא דאי שתקת דאפילו כהובי הכל בשטר אחד וכול לבבוש השטר ולהתחירי הזיבורית לבעלים כאלו לא קנה מעולם:

אי שתקת בו ואי לא מהדרנא שטררא זיבורית למריה. אע"ג דכלאו הכי אשה גביא מזיבורית מ"מ לא מציא למימר ליה לבי תהדר כיון שאין מפגיע בזה אצל ב"ח לא מצי למימר דלישקול זיבורית משעם דאי שתקת כיון דמפגיע בזה מצי א"ל לבי תהדר דהא השתא נמי מזיבורית אתה רוצה ליתן לי לכך לא פריך בסמוך אלא מנזקין ולא מב"ח כדפירש הקונטרס ועיי' תוספות יבמות לו. ד"ה דאמר:

בְּיָתָם דלאו בני פּרעון נינהו. אע"ג שזו מחזור להם קרקע הוּוּ להוּ פיתומים שקנו קרקע לאחר מיתת אביהן דאין בעל חוב חוזר וגובה אותה מנהן ואף על גב דכשגבו קרקע בחובת אביהן אמרינן גיבש נזילין (ב"ב דף קכז.) דבעל חוב חוזר וגובה מנהן: **רָצָה** מנה גובה ומנה גובה. ואע"ג דאמרינן אין גובין מנכסים משועבדים במקום שיש בכסם בני חורין אפי' הן זבורת שאני הכא דכולהו משעבדי נינהו:

אָבֵל

ובן עידית וזבורת. נראה דאיירי שפיר אפי' דשיבקי בינונית מימ הוצרך טעמא דלהכי טרחי חבני ארעא דלא חיי לה דלא מצי א"ל הנחתי לך מקום לגבות מנהן כדאמר בסמוך גבי שביק בינונית דכחותיה דשמוא ב"ח אוהב זבורת טפי מבינונית ובע"כ של שמעון הנה יכול ליקח טפי פורתא כדאמרינן לעיל דאמר אי"כ נעלת דלת בפני לוחן איצטרך לטעמא דלהכי טרחי חבנא ארעא דלא חיי לה אלא משום זבורת זבורתית אכל משום ובין עידית ושירי זבורת ובינונית לא איצטרך דבמה שיהיה שמעון יכול לדחותו אצל בינונית וזבורת גמי לה יכול לדחותו דמה מכר לו ראשון לשני כל זכות שתבא לידו. **מִצֵּי** א"ל הנחתי לך מקום לגבות. לאו דוקא קאמר הא לישנא דלא שירי למימר הכי אלא גבי בעלים ולא גבי לוקח ראשון ועקר טעמא לא הוּוּ אלא משום דמה מכר ראשון לשני כל זכות בו והוא הנה יכול לדחותו אצל בינונית אחריתי אכל אי לא שביק בינונית דכחותיה לא מצי לדחותו אצל זבורתית דראשון גמי לא הנה יכול לדחותו אצל זבורתית דאי משום אי שתקת אימור לו לבי תהדר: **וְיִנְיָא** הוא דאול ראונו וקא משתעי ודיקא בהדיה. ואית מאי נפקא מינה הא כל מה שביכול ראונו לשעון טענין ליה לשמעון דטענין ליה לזוקח וכן ליתומים בין פרוע בין מזויף וגריבי עידי קיים דאי לאו הכי לא שבתקת חיים לכל בריה ובפרק גט פשוט (ב"ב דף ע"ד.) גמי מוכח כן דקאמר שביק מרע שאמר מנה פלוגי בנידי אמר תנו ותנני לו לא אמר תנו אין ותנני ומנהו ודיקא דבקנט שפירא אמר תנו קיימיה לשפיריה לא אמר תנו לא קיימיה לשפיריה משמע דטענין להו ליתמי מזויף ובפ"כ דב"מ (דף יד. ד"ה דינא) הגרבתיו וכן אין לומר דנ"מ שעדי של ב"ח קרובים לראובן ודחוקים לשמעון דהא לשמעון גמי אין יבולין להעדי פיון דאי טריף ליה משמעון אול בתר ראונו וכן אם יהיה לשמעון עדים שמעידין וכותו והם קרובים פסולין להעדי אפילו לראובן פיון דיש ריח לשמעון שמעמיד הקרקע בידו כדמוכח סוף פרק קמא דמכות (דף ז.) גבי אילעא וטובה קרובים דערב הוּוּ פסיל להו אפילו לגבי לוח ומלהו משום דכי לית ליה לוחה אול מלהו בתר ערבא אי"כ מאי נפקא מינה ויש לומר דנפקא מינה לראיה אחרונה כגון שאמר שמעון אין לי עדים ואין לי ראיה ולאחר זמן מצא ראיה או עדים דשמעון אין יכול להביאם וראובן שלא אמר אין לי עדים יכול להביאם אי גמי כגון שטוען לבית דין גדול קאזילנא ושמעון אין מצי למטרך כמו ראונו: ועיין בתוספות ב"מ יד. ד"ה דינא ובכתובות צב. ד"ה דינא:

בגזקו נמי נימא הכי. אי בעית למישקל בינונית שקול ואי לא מהדרנא שקרא דזיבורית למריה ותשקול זיבורית בע"כ ואמאי יתיב ליה עידית אלא מדלא טעין הכי בע"כ הבהי עסקינו כגון שמת המוכר וכוון שלא הניח קרקע אין היתומים בני פּרעון דמטלטלי דיתמי דבעל חוב לא משתעבדי ואע"פ שמחזיר להם קרקע הוּוּ להוּ כיתמי שקנו קרקע לאחר מיתת אביהם ולהכי פריך מנזקין ולא פריך מבי"ח דמאי לימא ליה אי שקלת זבורית שקול ואי לא מהדרנא שקרא למריה ותשקול מיניה מצי א"ל האי לכשתחזיר דהא השתא גמי זבורית קביתת למפרע לי הילף לביא לביטר הכי. לשון קושיא הוא: **אֵלָא** להכי לא גבי מעידית משום דאמר להו טעמא מאי אמור רבנן אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין משום תסקתא דלוקח: **אֵמָא** כתיבתא לא ניחא לי. שקילו דבינייהו דאמר רבא. במסקנת כתובות: **מאי** גזון. על די מלתא אמר רבא: **האי** מקבל דאיבא אחריתו לא רסן ק"ל ליה: **אני** גזונית. משקל: **ואני** עושה. מלאכה דמשום תסקתא דידי דדלמא לא ספקי לי מזוונות במעשה ידי תקינו לי רבנן מזוונות משקל תחת מעשה ידי בהתיא תסקתא לא ניחא לי: **שָׂמָא** . בהיותא: **מכר** לוקח. שלקח עידית באחרונה בינונית וזבורת ושירי עידית לפניו כו': **הא** אחרונה היא. ושיעבודיהו עליה רבנא ובינונית הא לית ליה השתא דמצי למימר גבי מיניה דלא ניחא לי בתסקתא כו': **מאי**. מי אולי כולהו בתר לוקח ב' שהרי הוא לקח שיעבודיהו ומלוקח ראשון לא גבו דאמר בעינא בתסקתא דרבנן ועידית דקאי בת חורין בשתי לקוחות הראשונות שלכס הוא: **ראשון** לשני. לוקח ראשון לזוקח שני: **כל זכות שתבא** לידו. וכוון דאי תנאי עידית גבי לוקח ראשון הנה מגבי להו מבינונית בהאי טענה דאמרן אי אפשר בתקנת תקבים השתא גמי אמר להו לוקח שני וזלו לגבי לוקח ראשון וגבו בינונית: **וכבר** שדה אחת ללוי. והיא שדה בינונית תנאי ולא שירי שמעון בינונית אצלו דהכי מפרש לה לקמיה: **רצה**. מלי גובה אותה שדה דא"ל שיעבדי שקלת: **רצה**. משמעון גובה מזיבורית דא"ל את בעל דברים דידי את דשקלת כולהו נכסי דראובן: **ולא אמרו**. דגובה מלוי: **אלא דבין**. לוי בינונית: **להכי** דייקא דקדקת: **ונקמשתעי** דינא בתייה. דבעל חוב לסלקו מאתו קרקע בדברים אם יש לו לראובן שום תביעה על בעל חובו לומר פרעתיה דקיימא לן במסכת שבעות (דף מא.) דאע"ג דקנט שפירא אי א"ל אישתבע לי דלא פרעתיה קע אישתבעי: **ולא מצי** א"ל. ב"ח לראובן: לאו בעל דברים דידי את. בקרקע זו שכבר רצה מרשותך ואנא שיעבדי שקלנא: משום דא"ל. ראובן: כי מסקת מיניה עלי תרי. מה שאתה מוציא משמעון יחזור עלי שהרי קבלתי עלי אחריתי:

בגזקו נמי נימא הכי אלא הכא במאי עסקינו בותמי דלאו בני פּרעון נינהו ושיעבודא דיליה עליה דידיה רמיא הלכך ליכא למימר הכי אלא משום דאמר להו מעמא מאי אמור רבנן אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין משום תסקתא דידי אלא כתיבתא לא ניחא לי. שקילו דבינייהו דאמר רבא. במסקנת כתובות: **מאי גזון. על די מלתא אמר רבא: **האי** מקבל דאיבא אחריתו לא רסן ק"ל ליה: **אני** גזונית. משקל: **ואני** עושה. מלאכה דמשום תסקתא דידי דדלמא לא ספקי לי מזוונות במעשה ידי תקינו לי רבנן מזוונות משקל תחת מעשה ידי בהתיא תסקתא לא ניחא לי: **שָׂמָא** . בהיותא: **מכר** לוקח. שלקח עידית באחרונה בינונית וזבורת ושירי עידית לפניו כו': **הא** אחרונה היא. ושיעבודיהו עליה רבנא ובינונית הא לית ליה השתא דמצי למימר גבי מיניה דלא ניחא לי בתסקתא כו': **מאי**. מי אולי כולהו בתר לוקח ב' שהרי הוא לקח שיעבודיהו ומלוקח ראשון לא גבו דאמר בעינא בתסקתא דרבנן ועידית דקאי בת חורין בשתי לקוחות הראשונות שלכס הוא: **ראשון** לשני. לוקח ראשון לזוקח שני: **כל זכות שתבא** לידו. וכוון דאי תנאי עידית גבי לוקח ראשון הנה מגבי להו מבינונית בהאי טענה דאמרן אי אפשר בתקנת תקבים השתא גמי אמר להו לוקח שני וזלו לגבי לוקח ראשון וגבו בינונית: **וכבר** שדה אחת ללוי. והיא שדה בינונית תנאי ולא שירי שמעון בינונית אצלו דהכי מפרש לה לקמיה: **רצה**. מלי גובה אותה שדה דא"ל שיעבדי שקלת: **רצה**. משמעון גובה מזיבורית דא"ל את בעל דברים דידי את דשקלת כולהו נכסי דראובן: **ולא אמרו**. דגובה מלוי: **אלא דבין**. לוי בינונית: **להכי** דייקא דקדקת: **ונקמשתעי** דינא בתייה. דבעל חוב לסלקו מאתו קרקע בדברים אם יש לו לראובן שום תביעה על בעל חובו לומר פרעתיה דקיימא לן במסכת שבעות (דף מא.) דאע"ג דקנט שפירא אי א"ל אישתבע לי דלא פרעתיה קע אישתבעי: **ולא מצי** א"ל. ב"ח לראובן: לאו בעל דברים דידי את. בקרקע זו שכבר רצה מרשותך ואנא שיעבדי שקלנא: משום דא"ל. ראובן: כי מסקת מיניה עלי תרי. מה שאתה מוציא משמעון יחזור עלי שהרי קבלתי עלי אחריתי:**

עסקין

בבא קמא דף ח עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) רטו

51 חל שיעבוד כולם על העידית, ואף אחר שקנאה מהחייב היה ראוי
52 שיגובה ממנו, מכל מקום **מצי אמר** ליה לנושה, לא ניהא לי **בְּהַאי**
53 **תְּקֵנָה** – איני חפץ בתקנה זו שתיקנו לטובתי, ויגבו מהקרקעות
54 האחרות שברשותו, וממילא הלוקח השני נמי **מצי אמר** ליה – גם כן
55 יכול לומר לנושה, נְּבִי מהבינונית וויבונרית שביד הראשון ולא
56 מהעידית שבידי. והטעם לכך כיון דכי זבין לוקח שני את העידית,
57 **אדעתא דכל זבונתיה דיה לראשון בניה זבין** – קנאה על דעת
58 כן שיהיו לו כל הזכויות שיש לראשון בה.
59 מביאה הגמרא דין נוסף במי שקנה קרקעות מהלוה, ומכר חלקם
60 לאחרים: **אמר רבא, ראוונן שְׁלוּה מעות**, ואחר כך **מכר** את **כל**
61 **שדותיו לשמעון, והלך שמעון ומכר שדה אחת ללוי**, ולאחר מכן
62 **בא בעל חוב דראובן לגבות את חובו מהלקוחות**, הדין הוא שהברירה
63 בידו, אם **רצה** לגבות **מזה** – מלוי, שהוא הלוקח השני, **גובה** ממנו
64 וכתטעם שיבואר להלן, ואם **רצה** לגבות **מזה** – משמעון, שהוא הלוקח
65 הראשון, **גובה** ממנו, כיון שהוא הראשון שקנה את כל שעבודו של
66 הבעל חוב. מבאר הגמרא באיזה אופן נאמר דין זה, ולא **אמרן**
67 שגובה מהשני, **אלא** באופן דבין השני **בינונית**, שהיא עיקר דין גבייתו
68 של הבעל חוב, **אכל** אם זבין השני **עידית וויבונרית**, והשאר את
69 הבינונית ביד הראשון, **לא**, משום ד**אמר** ליה הלוקח השני, **להכי**
70 **דייקו זבני** – משום כך דקדקתי וקניתי קרקעות **עידית וויבונרית**,
71 שהם **אמרן דלא חויה לך** – קרקעות שאינן ראיות לך, שהרי דינך
72 בבינונית, וכיון שדקדקתי בכך לא תגבה אלא מהבינונית שביד הלוקח
73 הראשון. ממשיכה הגמרא לבאר, **ואפילו** אם זבין השני **בינונית**, נמי
74 **לא אמרן** שיגבה ממנו הבעל חוב, **אלא** באופן **דלא שיר** – שלא
75 השאיר ביד הראשון **בינונית דבונתיה** וכוונתו, כיון **דלא מצי אמר**
76 **ליה** – לבעל חוב, **הנחתיה לך מקום לגבות את חובך לנבי שמעון**,
77 שהוא הלוקח הראשון, וכיון שהבינונית היחידה נמצאת ברשות
78 הלוקח השני, גובה ממנו. **אכל** אם שיר **בינונית דבונתיה נבי שמעון**,
79 **לא נבי מיניה** – אין הבעל חוב גובה מלוי, שהוא הלוקח השני, משום
80 **דמצי אמר ליה הנתתי לך מקום ביד שמעון לגבות ממנו**, והיא
81 הבינונית שנשארה ביד הראשון, וגובה ממנה.
82 אגב הדינים שהובאו לעיל, מובא כאן דין לגבי לוקח שבא בעל חוב
83 לגבות ממנו: **אמר אביי, ראוונן שְׁמַכְר שדה לשמעון באתרוית**,
84 שאם בעלי חובותיו של המוכר יגובה מהלוקח, ישלם לו המוכר את
85 דמיה, ו**אתא בעל חוב דראובן, וקרא** – ורוצה לגבותה **משמעון**,
86 והמוכר טוען שכבר פרע לו, **דינא הוא דאזיל ראוונן** – המוכר,
87 **ומשתעי דינא כהדיה** – ודין עם הבעל חוב בבית דין על תביעתו, ולא
88 **מצי אמר ליה** – ואין הבעל חוב יכול לטעון **לאו בעל דברים דידי**
89 **את** – אינך בעל דיני ואיני צריך לדון עמך, שהרי איני בא להוציא ממך
90 ממון אלא מהלוקח. וטעם הדין, **דאמר ליה המוכר, אי מפסקת מיניה**
91 – אם תגבה את השדה מהלוקח, **עלי הדר** – יחזור לתובעה ממני,
92 שהרי מכרתיה לו באחריות, ולכן אני נחשב כבעל דבר' בנידון זה.
93 מביאה הגמרא לשון אחרת בדין זה: **ואיכא דאמרי, שאפילו** אם
94 מכרה **שלא באתרוית**, נמי יכול המוכר לדון עם הבעל חוב ולטלוק
95 מעל שמעון. משום ד**אמר** ליה המוכר, דין זה זבין נוגע לי, כיון **דלא ניהא**
96 **לי דתתוי לשמעון תרעומת עלי** – איני רוצה שתהיה לשמעון
97 תרעומת עלי, שמכרתי לו שדה משועבדת והוציאנה מידו.
98 אגב הדינים הקודמים הובא כאן דין נוסף לגבי מוכר קרקע לחבירו,
99 ובאו להוציאנה מידו: **ואמר אביי, ראוונן שְׁמַכְר שדה לשמעון שלא**
100 **באתרוית**,

1 **בנזקין נמי ניהא הכי** – גם לניזק יאמר הלוקח, אם תסכים לגבות
2 מבינונית מוטב, ואם לא, אחזיר את הזיבורית למוכר, ותגבה
3 מהזיבורית. **אלא** בודאי צריך לומר, **דהכא** – בברייתא **במאי עסקינן**,
4 **ביתומים** – ביתומים, כלומר שהמוכר מת והניח יתומים, **דלא בני פרעון**
5 **ניהו** – שאינם חייבים לפרוע את חובות אביהם שלא הוריש להם
6 קרקעות, ו**ישעבדא דיליה** – שעבודו של החייב שמת, **עליה דידיה**
7 **רמיא** – מוטל רק על הלוקח, והלכך ו**לכון ליה למימר הכי** – אין
8 הלוקח יכול להחזיר לו את הזיבורית, ואף אם יחזירה ליורשים לא
9 יתחייבו לפרוע, אלא יגבו מהלוקח. ואם כן חזרת הקושיא, כיון שקנה
10 את העידית בסוף, מדוע אין כולם גובים מהעידית.
11 הגמרא מבארת את הטעם בברייתא באופן אחר. מתרצת הגמרא: **אלא**
12 **הטעם שכולם גובים כדינם, משום דאמר להו הלוקח, משעמא מאי**
13 **אמור רבנן** – מה טעמם שתיקנו חכמים שאין **נפרעין מנכסין**
14 **משועבדים במקום שיש בני חורין** – נכסים ביד החייב עצמו, **משום**
15 **תקנתא דידי** – הרי תיקנו זאת לטובתי, כדי שלא יגבו ממני אלא
16 מהחייב עצמו, ואם כן, **אנא** – אני, שלקחתי עידית באחרונה, **בְּהַאי**
17 **תקנתא לא ניהא לי** – לא נח לי בקיום תקנה זו, ורוצני שתגבו כדינכם.
18 מוכיחה הגמרא שאדם יכול לבטל תקנה שנתקנה לטובתו, **בדברא,**
19 **דאמר רבא, כל האומר אי אפשי בתקנת חכמים שתיקנו לטובתי,**
20 **גזון תקנה זו, שומעין לו ועושים כדבריו**. מבארת הגמרא: **מאי גזון**
21 **זו**, על איזו תקנה אמר רבא את דבריו, **בדבר הונא, דאמר רב הונא,**
22 אף שתיקנו חכמים שמעשי ידי האשה שייכים לבעלה, הרי תקנה זו
23 היא לטובתה, כיון שתמורת מעשי ידיה חייב בעלה לפרנסה אף אם דמי
24 פרנסתה יקרים ממעשי ידיה, ולכן **יבולה אשה שתאמר לבעלה, אני**
25 **מוותרת על תקנה זו, ואיני ניוזנית ממך, ואיני עושה עבורך מלאכה:**
26 הגמרא דנה באופן זה שקנה את העידית באחרונה, אך חזר ומכר חלק
27 מהשדות לאחרים. אמרת הגמרא: **פשימא**, שאם **מכר** לוקח זה את
28 הבינונית וויבונרית, ו**שיר** רק את העידית **לפניו** – לעצמו, הדין הוא
29 דליתו **פוליה ולגבו מעידית** – יבואו כל הנושים ויגבו מהעידית שביד
30 הלוקח הראשון, **דהא עידת זו אחרונה היא**, וכיון שהיתה אחרונה
31 ביד החייב לאחר שקנה הלוקח את שאר השדות, חל שעבוד כולם על
32 שדה זו, ואף שהתבאר לעיל שיכול הלוקח לומר שאינו רוצה בקיום
33 תקנה זו שנתקנה לטובתו, היינו שכבידו להגבותם משדות אחרות,
34 ואילו כאן הרי הבינונית וויבונרית **ליתנהו נביה** – אינם בידו, **דמצי**
35 **למימר להו** – שיוכל לומר לנושים **גבו מבינונית וויבונרית**, משום
36 **דלא ניהא לי בתקנתא דרבנן**, וכיון שאינם בידו ואינו יכול לומר כן,
37 גובים בעל כרחו מהעידית שנשארה בידו. מסתפקת הגמרא: **אכל** אם
38 **מכר** הלוקח את העידית, ו**שיר** לעצמו **בינונית וויבונרית, מאי**, האם
39 יגבו כולם מהלוקח השני שהעידית בידו, או שגובים אף מהלוקח
40 הראשון.
41 מביאה הגמרא את סברת אביי: **כבר אביי למימר, אתו פוליהו גבו**
42 **מעידית שביד השני**, כיון שהיא הקרקע שנשארה אחרונה ביד החייב,
43 וכיון שתיקנו חכמים שאין גובים ממשועבדים כשיש בני חורין, חל
44 עליה שעבוד כולם. דוחה רבא: **אמר ליה רבא, הרי מה מכר הלוקח**
45 **הראשון לשני**, גם **כל זבות וטענה שתבא** ו– שראויה לבוא **לדון** של
46 הראשון, **ובין דאילו אתו** ו– באון הנושים **לנבי לוקח ראשון בזמן**
47 שהיתה העידית בידו, היה **מצי אנבי להו** – יכול להגבותם **מבינונית**
48 **וויבונרית** שברשותו, ו**אף על פי דכי זבני** – שכשקנה הראשון את
49 הבינונית וויבונרית, **אפתי** – עדיין, קרקע העידית **בני חורין הוא**,
50 ואין **נפרעין מנכסים משועבדים כל זמן דאיכא בני חורין**, וממילא

57 שנטל קרקע הוא **בְּרָא** – בנו של אביו, וצריך לפרוע את חובותיו, וְהָאִי
58 – זה שנטל כספים, לֹא **בְּרָא** – אינו בנו, ואינו חייב לפרוע את חובותיו,
59 והרי כיון ששניהם בניו ויורשיו, חייבים שניהם בפרעון החוב, ואם גבו
60 מאחד מהם חוזרים וחולקים בירושה, ולא מסתבר שזו כוונת רב הונא.
61 מביאה הגמרא לשון אחרת בקושיא על ביאור זה בדברי רב הונא:
62 **איבא דאמרי, אדרבה**, ביאור זה קשה לְאִידֵךְ גִּימָא – לצד השני,
63 כלומר שדין זה אינו מסתבר כלל, כיון דְאִמְרֵךְ לֵיהּ האח שנטל כספים,
64 לְהִבֵּי שְׁקֵלֵי כְּסָפִים – על דעת כן נטלתי את הכספים, דְאִי מִנְגְבֵי – אף
65 אם יגנבו, לֹא מִשְׁתַּלְמָא מִינְךָ – לא אתבע ממך שתחלוק עימי בקרקע.
66 וְלְהִבֵּי שְׁקֵלֵךְ אֲרַעָא – ועל דעת כן נטלת את הקרקע, דְאִי מְטַרְפָּא –
67 שאף אם יגבוה ממך בעלי חובות, לֹא מִשְׁתַּלְמָא לְךָ מִיְדֵי מִינְאֵי – לא
68 תטול כלום מחלקי. ומכל מקום דוחה הגמרא פירושו זה בדברי רב אסי,
69 או מחמת שדין זה פשוט, או מחמת שאינו נכון.
70 מבאר הגמרא את דברי רב אסי באופן אחר: אִלָּא דברי רב אסי נאמרו
71 לְגַבֵּי שְׁנֵי אַחִים שֶׁחֲלָקוּ בקרקע שירשו מאביהם, וְכָא פַעַל חוֹב של
72 האב נִשְׁטַל את חֲלָקוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶן, שלדעת רב אסי חוזרים וחולקים
73 בקרקע שנשארה, ואמר על זה רב אסי שכספים הרי הם בקרקע' ויכול
74 האח שלא גבו ממנו לשלם לאחיו כסף בשווי מחצית הקרקע, ואינו
75 חייב לתת לו דווקא קרקע ממש. מקשה הגמרא: וְהָא אִמְרַה רב אָסִי
76 חֲדָא וְיִמְנָא – והרי כבר אמר רב אסי דין זה פעם אחת, ולא מסתבר
77 שחזר ואמר זאת כאן פעם נוספת. דְאִתְמַר, הָאִחִים שֶׁחֲלָקוּ בקרקע
78 שירשו מאביהם, וְכָא פַעַל חוֹב וְנִשְׁטַל חֲלָקוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶן, יש בזה
79 שלש דעות: א. רב אָמַר בְּטִלָּה מְחֻלְקָתָא – התבטלה חלוקת הירושה,
80 וחוזרים וחולקים בקרקע שנשארה, והאח שלא גבו ממנו אינו יכול
81 להשאר את כל הקרקע בידו ולסלק את אחיו במעות. ב. וְשִׁמְוֵאל
82 אָמַר, האח שגבו ממנו וְיָתֵר – הפסיד את חלקו, ואין אחיו חוזר וחולק
83 עמו. ג. וְרַב אָסִי אָמַר, נוֹשֵׁל מאחיו רק רְבִיעֵי ממה שגבו ממנו, או
84 בְּקַרְקַע, וְרִבְעֵי בְּמַעוֹת – או במעות, כרצונו של הנותן. מבאר
85 הגמרא את טעמיהם: רב אָמַר בְּטִלָּה מְחֻלְקָתָא, קָסְבַּר שֶׁהָאִחִים
86 שֶׁחֲלָקוּ בירושת אביהם, כְּיֹרְשֵׁים הָיוּ, כלומר יש ברידה, וחלוקתם
87 ביררה שכל אחד קיבל את החלק שהיה ראוי לו בירושת אביו, וכיון
88 שהחלוקה לא ביטלה מהם את דינם כ'יורשים', חייבים שניהם לפרוע
89 את חוב אביהם, ואם גבו מאחד מהם חייב חבירו לשלם לו את חלקו.
90 וְשִׁמְוֵאל אָמַר וְיָתֵר, כיון דְקָסְבַּר שֶׁהָאִחִים שֶׁחֲלָקוּ בירושת אביהם,
91 דינם בְּלִקְוֹחוֹת, כלומר אין ברידה, וחלוקתם אינה מבררת שבאמת
92 כל אחד קיבל את החלק שהיה ראוי לו בירושה זו, אלא כל אחד מכר
93 לחבירו את החלק הראוי לו במה שנטל חבירו, תמורת החלק של אחיו
94 שבא לידו, וכל אח בְּלִקְוֹתָא שְׁלֵא בְּאִתְרִיּוֹת דְמֵי, שאם גבו מחלוקת
95 אינו יכול לתבוע את המוכר, ולכן האח שגבו ממנו הפסיד. וְרַב אָסִי
96 אָמַר נוֹשֵׁל רְבִיעֵי בְּקַרְקַע וְרִבְעֵי וְ-או רביעו בְּמַעוֹת, דְמִסְפָּקָא לֵיהּ –
97 הוא מסופק, אִי כְּיֹרְשֵׁין דְמֵי, או בְּלִקְוֹחוֹת דְמֵי, הִלְכֵךְ – לכן, מחמת
98 הספק הדין הוא שיחלקו בממון, ולכן נוֹשֵׁל רק רְבִיעֵי מהסכום, או
99 בְּקַרְקַע, וְרִבְעֵי בְּמַעוֹת – או במעות. ועל כל פנים אי אפשר לפרש את
100 מימרת רב אסי 'כספים הרי הם בקרקע' לגבי נידון זה, שהרי כבר פירש
101 בו רב אסי את דעתו פעם אחת.
102 חוזרת הגמרא ושואלת: אִלָּא, מֵאֵי – על מה אמר רב אסי 'כספים תרי'
103 הֵן בְּקַרְקַע. משיבה הגמרא: לְעִנְיָן מֵיטַב, וכפי שרצתה הגמרא
104 לבאר בתחילה, שהמוזק יכול לפרוע גם בכסף ולא רק במיטב. מקשה
105 הגמרא: אִי הִבֵּי, תחזור הקושיא שהקשינו לעיל, הרי הֵינְנוּ דינו דְרַב
106 הוֹנָא, ואילו מהלשון 'אמר רב אסי' משמע שהוא דין בפני עצמו.
107 מתרצת הגמרא: אִימָא – אכן יש לומר 'יבן אָמַר רב אָסִי כספים הרי
108 הן בקרקע', וכבר הונא.
109 הגמרא מביאה מימרא נוספת של רב הונא: אָמַר רַבִּי וְיָרָא, אָמַר רַב
110 הוֹנָא, בְּמַצּוּחַ – לקיים מצוה יש לאדם לתת מממונו עַד שְׁלִישׁ.
111 מבררת הגמרא, מֵאֵי שְׁלִישׁ – במה משערים שיעור 'שליש',

1 וְיִצְאוּ עֲלֵיהּ עֲסִיקוֹן – מערערים, הטוענים שהשדה שלהם ולא של
2 המוכר, אם ערערו עַד שְׁלֵא הִחִיזֵךְ בְּהַ הלוקח, כלומר קודם שעשה
3 בה קנין 'חוקה', וכן לא נתן הלוקח את המעות למוכר, וְיֹבֵל הלוקח
4 לְחֻזוֹר בּוּ מהמקח בטענה שזוהו 'מקח טעות'. אבל מִשְׁתַּחֲזִיק בְּהַ
5 הלוקח וקבאה, אף אם לא נתן את דמי המקח, אִין יֹבֵל לְחֻזוֹר בּוּ,
6 וחייב לשלם למוכר. מֵאֵי מְעָמָא שאינו יכול לחזור בו, משום דְאִמְרֵךְ
7 לֵיהּ המוכר, הרי בכך שקנית את השדה שלא באחריות, תְּיָתֵרָא
8 דְקַמְרֵי סְבָרְתָּ וְנִבְרַתְתָּ – שק קשור הסכמת לקנות, כלומר הנך כאדם
9 הקונה שק קשור שאינו יודע מה יש בו, שאינו יכול לחזור בו אף אם
10 היח מלא רוח בלבד, כך אתה שקנית שדה ללא אחריות אינך יכול
11 לחזור בו, אף שיצא עליה ערעור. מבררת הגמרא, מֵאִימַת הוֹנָא
12 הַחֶזֶק – ממתני קנה הלוקח את השדה ב'חוקה'. משיבה הגמרא, מֵבִי
13 דְיִישׁ אִמְצָרֵי – משעה שתיקן והגביה את גבולות השדה, שזוהו קנין
14 חזקה בקרקע.
15 מבאר הגמרא מתי נאמר דין זה: וְדוֹקָא במי שקנה שְׁלֵא בְּאִתְרִיּוֹת,
16 אָכְלָא אם קנה בְּאִתְרִיּוֹת, שאם יוצאו ממנו את הקרקע ישלם לו
17 המוכר, לֹא, אלא אף אחרי שהחזיק בשדה, אם יצא ערעור על השדה
18 יכול לחזור בו. הגמרא מביאה לשון אחרת: וְיֹאכֵא דְאִמְרֵךְ, אִפִּילוּ אם
19 קנה בְּאִתְרִיּוֹת, נְמִי – גם כן אינו יכול לחזור בו אחרי שהחזיק בשדה.
20 משום דְאִמְרֵךְ לֵיהּ המוכר, אִתְּוֵי מְטַרְפֵךְ – הראה לי תחילה את שטר
21 השטרפא שכתבו לך בית דין שגבוה ממך כדון, וְאוּ אֲשֵׁלֵם לְךָ, אך
22 מחמת ערעור בלבד איני צריך לשלם לך, שהרי לא ברור שיוציאה
23 מידך.
24 הגמרא חוזרת לקושיא שהובאה לעיל (ז). שיש לכאורה סתירה בין
25 הפסוקים לגבי חיוב התשלומים של מוזק, בפסוק אחד נאמר 'מיטב
26 שְׁדוֹה וְיִמִּיטב כְּרָמוֹ שְׁלֵם' (שמות כב ד) ומשמע שישלם מעדיית,
27 ובפסוק אחר נאמר 'בעל הבור יִשְׁלֵם כֶּסֶף יְשִׁיב לְבַעְלֵי' (שם כא לד).
28 ומרבים מלשון 'ישיב' שיכול להשיב כל דבר השווה כסף, ולא דווקא
29 'מיטב'.
30 מתרצת הגמרא: רַב הוֹנָא אָמַר, אין סתירה בין הפסוקים, ויכול
31 המוזק לתת לניזק או 'כֶּסֶף' או 'מִיטְב'. מקשה הגמרא: אִי תִיבֵיהּ רַב
32 נְחֵמָן לְרַב הוֹנָא, שנינו בברייתא על הפסוק (שם) 'כֶּסֶף יְשִׁיב לְבַעְלֵי',
33 והמילה 'ישיב' אינה נצרכת, שהרי היה אפשר לכתוב 'ישלם כסף
34 לבעליו', אלא באה לְרַבּוֹת שיכול המוזק לשלם בכל דבר הַשְׁוֶה כֶּסֶף,
35 וְאִפִּילוּ בְּסוּבִין – פסולת החיטים, שהם דבר גרוע, והיינו שלא כדברי
36 רב הונא האומר 'או כסף או מיטב'. מתרצת הגמרא: הֵבָא – בברייתא
37 בְּמֵאֵי עֲסִיקוֹן, בְּרִלִית לֵיהּ – כשאין לו כסף או מיטב, שלדברי הכל
38 יכול לשלם אפילו בסובין. מקשה הגמרא: אִי דְלִית לֵיהּ, פְּשִׁיטָא
39 שישלם ממה שיש לו, ואין צורך לדרוש זאת מפסוק. מתרצת הגמרא:
40 מַהוּ דְתִימָא ו-היה אפשר לומר: דְאִמְרֵינָא לֵיהּ לְמוּזִיק זֵיל תְּרַה, וְיָבִין,
41 וְאִיתֵי לֵיהּ כֶּסֶף – לך ותטרח אתה במכירת הסובין, ותפרע לניזק
42 בכסף דווקא, קָא מְשַׁמְעֵ לָן שאינו מחויב בכך, אלא יכול לפרוע אף
43 בסובין עצמם.
44 הגמרא מביאה מימרא נוספת הדנה בענין כספים וקרקעות: אָמַר רַב
45 אָסִי, כְּסָפִים תְּרִי הֵן בְּקַרְקַע. מבררת הגמרא, לְמֵאֵי הִלְכֵתָא – לגבי
46 איזו הלכה אמר זאת רב אסי, אִילִמָא לְעִנְיָן חיוב מִיטְב של המוזק,
47 שיכול לשלם גם בכסף ולא רק במיטב, הרי הֵינְנוּ דינו דְרַב הוֹנָא
48 שאמר 'או כסף או מיטב', והיה לגמרא לומר 'וכן אמר רב אסי', ולא
49 להביאו כדון בפני עצמו. מבאר הגמרא: אִלָּא רב אסי אמר את דינו
50 לְגַבֵּי שְׁנֵי אַחִים שֶׁחֲלָקוּ בירושת אביהם, וְנִשְׁטַל אֶחָד קַרְקַע, וְאֶחָד נטל
51 כְּסָפִים, וְכָא פַעַל חוֹב של האב וְנִשְׁטַל את הקרקע בפרעון חובו של
52 האב, כדון בעל חוב שיכול לגבות מיורשי הלוה רק קרקע, ועל זה אמר
53 רב אסי את דינו דְאִוִּיל הָאֵי – שילך האח שנטל קרקע וגבוה ממנו,
54 וְשָׁקִיל פְּלָנָא בְּכִסְפִים בְּהַרְיָה – ויטול מאחיו את מחצית הכספים
55 שהנח להם האב.
56 מקשה הגמרא: פְּשִׁיטָא שכך הדין שיחזור ויחלקו בכספים, וכי הָאֵי – זה

בבא קמא. ארבעה אבות נזיקין – פרק ראשון דף ט עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" – (שטיינזולץ) ר"ן רש"י

עסקין. עוררין לומר שלגו היא: חיימא דקריש. שק קשורה מלא רות: ואימא דאמרי
אפילו באחריות נמי. אפי' קבל אחריות עליו דיש לומר הואיל וסופו לחזור עליו עכשו
נמי חזור ויטלנה אפ"ה אינו יכול לחזור בו: דאמר ליה. מוכר: אמר: טרפד. שקתבו לך
ב"ד שטר שירפא שבדין וטלו ממך ואשלם לך: רב הונא אמר. לא קשאי קראי דלעיל

ויצאו עליה עסקין עד שלא החזיק בה יכול לחזור
בו משהחזיק בה אין יכול לחזור בו מ"ט דאמר ליה
חיימא דקמרי סברת וקבלת מאימת הו"א חזקה מבי
דייש אמצרי ודוקא שלא באחריות אבל באחריות
לא ואימא דאמרי אפי' באחריות נמי דאמר ליה
אחוי טירפד ואשלם לך רב הונא אמר או כסף
או מיטב איתיביה רב נחמן לרב הונא ישיב לרבות
שנה כסף אפילו סובין הכא במאי עסקינן בדלית
ליה אי דלית ליה פשיטא מהו דתימא אמרינן ליה
זיל מרח זבין ואייתיה ליה כסף קמ"ל אמר רב אפי
כספים הרי הן פקדונא למאי הלכתא אולימא לענין
מיטב היינו דרב הונא אלא לשני אחים שחלקו ונטל
אחד קרקע ואחד כספים ובא בעל חוב ונטל קרקע
דאזיל האי ושקיל פלגא בכספים בהדיה פשיטא האי
ברא והאי לאו ברא אימא דאמרי אדרבה לאידך
גיסא דא"ל להכי שקלי כספים דאי מנגבי לא
משתלמנא מינה ולהכי שקלת ארעא דאי מפרפא
לא משתלמא לך מידי מינאי אלא לשני אחים
שחלקו ובא בעל חוב ונטל חלקו של אחד מהן
והא אמרה רב אפי קרא זימנא דאיתמר האחים
שחלקו ובא בעל חוב ונטל חלקו של אחד מהן
רב אמר בטלה מחלוקת ושמואל אמר ויתר ורב
אפי אמר ונטל רביע בקרקע ורביע במעות רב אמר
בטלה מחלוקת קסבר האחים שחלקו כיוורשים הוו
ושמואל אמר ויתר קסבר האחים שחלקו לקוחות
ובלוקח שלא באחריות דמי ורב אפי אמר ונטל
רביע בקרקע ורביע במעות מספקא ליה אי כיוורשין
דמו אי פלקוחות דמו הלכך נטיל רביע בקרקע
ורביע במעות אלא מאי הרי הן בקרקע לענין מיטב
אי הכי היינו דרב הונא אימא וכן אמר רב אפי א"ר
זירא אמר רב הונא במצוה עד שליש מאי שליש
אילימא

ויצאו עליה עסקין. פירוש עוררין אבל אין לפרש אנסים דאיכא אפי' באחריות משהחזיק
בה אמאי יכול לחזור לימא ליה מלך גרם: משהחזיק בה אין יכול לחזור. בפ"ק
דב"מ (דף יד) פרי"י אע"ג שלא נתן מעות דקרקע נקנית בחזקה וקשה אמאי נקט חזקה
ויתר מכסף ושטר ועוד מאי קבעי מאימתיה הו"א בחזקה מתניתין היא בפרק חזקת הבתים (בב
דף מב) נעל פריז ונדר ועוד מאי קבעי הכא טפי
מכשאר דוכתינן ועוד דדיש המצריה ונראה
דרישא בעלמא שדולף סביב המצריה ונראה
לפרש דמיירי שקנאו בקנן גמור בחליפין או
בשטר או בחזקה או רפס בה פורתא ודעתו של
אדם אע"פ שקנאו בקנן גמור אם יצאו עוררין
יכול לחזור בו כל זמן שלא הלך המצרי השדה
לארבה ולחובה לראות ענייני השדה והיינו
דדיש אמצרי ובלא נתן מעות איירי דאי בגנן
מעות איירי אפי' באחריות נמי אמאי יכול לחזור
בו משהחזיק בה וכי לעולם יכול לחזור בו וא"ת
ולמאן ליה שקול ארעא בוזר ו"ל בגון שהזלו
אי נמי כיון שצנאו עליה עוררין אין שיה כמו
שהיתה שדה בשעה שקנאה
רב הונא אמר או כסף או מיטב. פ"ה שבא לתרץ
קראי דלעיל וצ"ל שלא הטפיק לסיים דבריו
עד שהקשו לו ואית דגרסי אמר רב הונא וקאי
אמתניתין דתניא במיטב הארץ ואמר רב הונא
דלא דוקא מיטב אלא או כסף או מיטב ובספר רב
אלפס פירש דרב הונא בריה דרב יהושע ורב פפא
דלעיל וזו פליגי אדרב הונא דהכא דאינהו סברי
כל מיילי מיטב הוא ואפי' סובין ריה הונא סבר דלא
הוי מיטב אלא או כסף או קרקע ופסק כרב פפא
וכרב הונא בריה דרב יהושע שהם בתראי ור"ת
אין סובר כן דמפרש שיש' דיעין בגנזין או כסף
או מיטב ואי לית לאי פיה' סובין וב"ח אי אית ליה
זווי לא מצוי לסלקו אלא בוזי בדמוכח בהבוחב
(בהבוחב דף סו) גבי ההוא תולה מעותיו בנכרי
נהו וקאי לית ליה זווי לא יאמר ליה זיל טרח ונכר
ואייתיה זווי בדאמר התם ולוקח שנמצא מקחו
מקח טעות כמו כן דיעו כדאמרין לקמן בפרק
הפירה (דף מה) ושם ופועל אי לית ליה לבצע
הבית זווי אמר ליה זיל טרח וזבין ואייתיה זווי
כדמוכח בהבית והעליה (כ"מ דף קיח) דאין יכול
לומר לו טול מה שעשית במקרה: פשיטא
האי ברא והאי לאו ברא. וא"ת ואמאי פשיטא ליה
והא שמואל אמר בסמוך בא"ח ונטל חלקו של
אחד מהם ויתר וי"ל שחלקו קרקע ודוקא אית
ליה דויתר דשניהם עומדים בספק זה כמו זה ועל
דעת כן חלקו דמי שפיסד: יפסיד אבל הכא דבעל
הקרקע בספק ולא בעל הכספים דמטלטלי דתימא
לא משתעביד לב"ח פשיטא דעל דעת כן חלקו

שאם יפסיד בעל הקרקע שיהיה על בעל כספים:

ומרה חלקו של אחד מהם. ואם תאמר והא כל אחד חייב לפרוע חוב אביהו ואין יכול לטול חלק האחד כדקתני בפרק נושעין (כ"ב דף קכד). יבא עליהם שטר חוב כבוד נותן פי שנים
והש לומר דמיירי הכא שעשאו אפותיקי:

ורב אמר בטלה מחלוקת. משמע דלא מצוי לסלקו בוזי מדקאמר בטלה מחלוקת ותימה מ"ש מדרב אפי דאית ליה שיכול לסלקו בוזי באותו רביע שנטל מכח ירושה וש לומר
דרב אפי סבירא ליה דאפילו הוו יורשים מצוי לסלקו בוזי משום דאמר ליה אלא לבצע חוב נמי מסלקא בוזי ורב אין חושש לאותה סברא אע"ג דמיירי בשעשאו אפותיקי
לא מיירי בעין אפותיקי דתמקבל (כ"מ דף ק"ח) דמשמע התם דלא מצוי לסלקו ליה בוזי ואם תאמר מכל מקום יתן מעות ויפדה הקרקע מבעל חוב ודקיימא לן פרק תפוקדי (שם)
דף לה) דשמוא דהראי לעולם ויש לומר דנפקא מינה היכא דזבנה או אורחא דאמר התם דלא דהראי:

כיוורשים. הוו דאי בלקוחות באחריות הוו אמאי בטלה מחלוקת ושלם לו מעות: רב אפי מספקא ליה כו. בלשון ראשון פ"ה שנטל חלקו בקרקע או במעות משום דמספקא ליה אי
כיוורשין הוו אי בלקוחות שלא באחריות הוו וקשה מנ"ל לגמרא שמספקא ליה לרב אפי ככל כיוורשים דלמא פשיטא ליה דלאו כיוורשים ניהו אלא מספקא ליה אי הוו בלקוחות
באחריות או בלקוחות שלא באחריות לכך נראה בלשון אחריו: הלכך נטיל רביע בקרקע ורביע במעות. דלא שייך ביה המוציא מחבירו עליו והראי:

אילימא

שליש ביתו. משמע דאין צריך לבזבז כל ממנו לקנות אתרוג אפילו לא ימצא בקלות והוא מענה ועוברת ואפילו שלישי ביתו משמע דלא מחייב ואמרין נמי (כתובות דף ג.) התבזבז אל לבזבז יותר מחומש ובסופה (דף מא.) חשיב ליה רבוחא דר"ג שקנה אתרוג באלף זוז.

איתרמיא ליה. אפילו מיירי בעשוריתא דרבי כדאשכחן בפרק מציאת האשה (כתובות דף סח.) מ"מ דרע שלא יהה חייב לבזבז כל בה; שלישי במצוה. פירוש שאם מצא אתרוג כגאזו כמו ששיערו חכמים ואחד גדול ממנו שלישי יקנהו;

הקב"ה. אוכל פירות בעה"ז והערן קיימת לו לעה"ב: **בשור** קשור ובור מכוסה. פי' כראוי דאי בשלא כראוי בלא כלום היא ועוד מודפרי' מ"ש הקא כלומר ובשניהם היה להם ליפטור מדהרהר מוקי לה בשור מותר ובור מגולה: **שור** עבד לנתוקי. פרשי' אפי' בלא חרש דרבו לנתוקי מאליו וכן בור דרבו לנתורי מאליו וקשה דע"כ בקשור ובכסוהו כראוי מיירי כדפירש וקלמן (דף נב.) תנן פסדה כראוי פטור ונראה לקשר דרבו לנתוקי ע"י חרש קאמר דרע משום דמסר לחרש אכל גחלת לא גרע כ"כ דאין דרבו לבלות גחלת כמו שדרבו לנתוקי שור ולנתורי בור דכמה דשביק לה דרש מעמקא עמיקא ואזיל.

יחזן דאמר אפי' מסר לו שלהבת פטור כו'. תימה מאי קשה ליה ליה שלהבת לרבי יוחנן כמו גחלת לר"ל ובשור קשור ובור מכוסה יכול להעמידו ומשום דחרש עבד לנתוקי ולנתורי כמו שאמר לר"ל י"ל דמשמע ליה דטעמא דרבי יוחנן דפטור משום שהקטן שמור ואין הקטן עושה היזק אלא אדרבה עושה שמירה והשתא ניתא דלא תיקשי לרבי יוחנן דמוקי לה בשור מותר ובור מגולה אמאי נקט שקסור לחשי' והא בלא מסרו נמי חייב דנקט מסרו לרבוחא אע"פ שעה שמיך קצת ובהאי סברא פליג ארש לקיש.

בשור. האי שור היינו קרן כדמוכח בכולה שמעתי: **ורבו** לילך ולהזיק. האי דלא חשיב שהוא בעלי חיים מה שאין כן בבור משום דהו' בכלל דרבו לילך ולהזיק וכוונתו להזיק לא שיהי' למתני גפי בור שאין בעלי חיים:

שאין כן בבור. שאין משלם בופר וכן אש דלקתי בסמוך משאי"כ באש וא"ת ונילה משור ונחייבו בבופר ואף על גב דאיכא למימר

שבן ב"ח דהא מסקינן לקמן בפרק ביצד דף נ"ג. דאיכא בופר ברגל שמע מיקה דילפניו רגל מוקרן ולא פריכין מה לקרן שבן כוונתו להזיק וחייב בהרה"ר ונש לומר דאש ובור פטורין דדרשינן גליו ולא על בור גליו ולא על האש כדדרשינן לקמן בסוף ביצד (ס"ט) גליו ולא על האדם וא"ת שור ולא אדם דכתבי' בבור למיל' ת"ל מעליו ונש לומר דאיצטרך שור ולא אדם לפטור עבד שגפול בחובו או עובד כוכבים הקניו לישראל.

אזוזתו של חרש יקמה ההבער שהוא נטלה והוליקה לגודש הקא לא צבתא דחרש קשרים שהשור הלך והזיק וכן הבור ולא על ידי חרש חייב בעל השור: לנתורי. לנפול הלכך שמיך רעועה היא ואפילו התירו חרש חייב בעל השור: לנתורי. לנפול הלכך שמיך רעה היא אפילו גילתו חרש בעל הבור חייב לשלם שלא שקרו כראוי: מעמיקא עמיקא ואזיל. ומאי דליקה חרש לא ומאי עליה דבעל גחלת לאסוקי אדעתיה: ולרבי יוחנן דאמר. בהכונס אפילו מסר לו שלהבת פטור דהשתא מוקי להא דקתני מה שאין כן באש בשלהבת ודכוותיה דמחייב גפי שור ובור בשור מותר ובור מגולה מאי שגא כו'. חתם. גבי בעיה: צבתא דחרש קשרים

שליש ביתו. שחייב אדם לבזבז במצות לולב או ציצית או ספר תורה שלישי מה שיש לו בהדיוור מצוה עד שלישי במצוה. שאם מוצא ב' ספרי תורות לקנות ואחד יהודי מחבירו יוסיף שלישי הדמים ויחזק את ההדיוור דתנאי (שבת דף קלג.) זה אליו ואגודו התנאה לפניו במצות עשה לך ספר תורה נאה לולב נאה טלית נאה ציצית נאה: שלישי מלניו. וכגון אם הקטן נמכר בששה יוסיף שני דיברי דהיינו שלישי

מלניו שלישי שבתוך הדמים ויחזק את ההדיוור: או שלישי מלכ"ב. הדמים יחזקו לשנים יוסיף חלק שלישי משלו דהיינו אם קטן נמכר בששה יוסיף שלשה דינרין ויחזק את הגדול בתשעה: עד שלישי משלו. דהיינו אותו שלישי שיוסיף בהדיוור מצוה משלו הוא שאינו נפרע לו בחייו כדאמרין חיים לעשותם ולא חיים לישול שפרם (ע"ז דף ג.) מה **ואזיל**. מה שיוסיף בחרו יותר על שלישי יפרע לו הקנה בחייה: **מתני'** שחבתי בשמירתו. שנתחייבתי לשמור: הכשרתי את נוקו. כלומר אם הזיק הכשרתי וזימנתי אותו הזיק שלא שמרתיו יפה כך מצאתי לישאן אחרינא הכשרתי את נוקו עלי להכשיר ולתקן את נוקו כלומר אני חייב לשלם. מפי מורה: הכשרתי במקצת נוקו חבתי בתשלומי כו'. האי הכשרתי לא דמקא להכשרתי קמא דתא ודאי זימנתי הוא כלומר אם זימנתי את מקצת נוקו אע"פ שלא זימנתי כולו חבתי לשלם את נוקו כדכשר כל נוקו פאלו זימנתי כולו ובמקרא מפרש היכי זמני נכסים שאין בהם מעילה.

כלומר אם הזקתי נכסים שאין בהן מעילה אני חייב לשלם אכל אם הזקתי נכסי הקדוש אני חייב דנפקא לן כולהו נוקין משור רעה: של בני ברית. לאפוקי נכרי דאינו חייב בנזקים: ונכסים תפיחרידי. שיש להם בעלים לאפוקי דהפקד שאם הזקתי נכסים דהפקד פטור ובמקרא מפרש לה: ויכל מקום. חב המזיק כמו שהזיקו נכסיו את נכסי בני הברית ואת נכסיו המיוחדין: חזין מרשות המיוחדת למזיק. שאם נכנס שורו לש

ניזן ברשות המזיק והזיקו שור של מזיק פטור דאמר ליה תרשך ברשותי מאי בעי. ורשות הניזן והמזיק. מפרש במקרא: בשחייב חב המזיק. דא דרשינן ליה בריש פירקין לאתניי קרן וכשהזיק חב המזיק דרישא לא דרשינן ליה דלאו ימיה: דהיא: **גמ'** מה שאין כן באש. כדמפרש לקמן גחלת. שאינה בוערת אלא אם כן ליקח אותה שלהבת. שמשור אור מלונה לחרש דפטור בתמיה: והאמר ריש לקיש. בהכונס צאן לדיח לקמן ט"ז): לא שנו. דהשולח הבעירה ביד חרש שוטף וקטן דפטור מדיני אדם: אלא כשמשור לו

הגחלת וליקה. אותה החרש: גרי היקא. מבוכר היקו לכל שהיא מוזמנת להזיק: גרי. ממוקן: שור דרביה לנתוקי. וקנה ליה לאסקא אדעתיה שאפילו אין החרש מתירו סופו להתירו את עצמו הלכך שמיך רעועה היא ואפילו התירו חרש חייב בעל השור: לנתורי. לנפול הלכך שמיך רעה היא אפילו גילתו חרש בעל הבור חייב לשלם שלא שקרו כראוי: מעמיקא עמיקא ואזיל. ומאי דליקה חרש לא ומאי עליה דבעל גחלת לאסוקי אדעתיה: ולרבי יוחנן דאמר. בהכונס אפילו מסר לו שלהבת פטור דהשתא מוקי להא דקתני מה שאין כן באש בשלהבת ודכוותיה דמחייב גפי שור ובור בשור מותר ובור מגולה מאי שגא כו'. חתם. גבי בעיה: צבתא דחרש קשרים

חומר בשור מבבור חומר בבור מבשור חומר בשור מבבור שהשור משלם את הכופר חייב בשלשים של עבד נגמור דינו אסור בהנאה ודרבו לילך ולהזיק מה שאין כן בבור חומר בבור מבשור שהבור תחילת עשייתו לזנוק ומועד מתחילתו מה שאין כן בשור חומר

הזיקו לכל שהיא מוזמנת להזיק: גרי. ממוקן: שור דרביה לנתוקי. וקנה ליה לאסקא אדעתיה שאפילו אין החרש מתירו סופו להתירו את עצמו הלכך שמיך רעועה היא ואפילו התירו חרש חייב בעל השור: לנתורי. לנפול הלכך שמיך רעה היא אפילו גילתו חרש בעל הבור חייב לשלם שלא שקרו כראוי: מעמיקא עמיקא ואזיל. ומאי דליקה חרש לא ומאי עליה דבעל גחלת לאסוקי אדעתיה: ולרבי יוחנן דאמר. בהכונס אפילו מסר לו שלהבת פטור דהשתא מוקי להא דקתני מה שאין כן באש בשלהבת ודכוותיה דמחייב גפי שור ובור בשור מותר ובור מגולה מאי שגא כו'. חתם. גבי בעיה: צבתא דחרש קשרים

חומר בשור מבבור חומר בבור מבשור חומר בשור מבבור שהשור משלם את הכופר חייב בשלשים של עבד נגמור דינו אסור בהנאה ודרבו לילך ולהזיק מה שאין כן בבור חומר בבור מבשור שהבור תחילת עשייתו לזנוק ומועד מתחילתו מה שאין כן בשור חומר

הזיקו לכל שהיא מוזמנת להזיק: גרי. ממוקן: שור דרביה לנתוקי. וקנה ליה לאסקא אדעתיה שאפילו אין החרש מתירו סופו להתירו את עצמו הלכך שמיך רעועה היא ואפילו התירו חרש חייב בעל השור: לנתורי. לנפול הלכך שמיך רעה היא אפילו גילתו חרש בעל הבור חייב לשלם שלא שקרו כראוי: מעמיקא עמיקא ואזיל. ומאי דליקה חרש לא ומאי עליה דבעל גחלת לאסוקי אדעתיה: ולרבי יוחנן דאמר. בהכונס אפילו מסר לו שלהבת פטור דהשתא מוקי להא דקתני מה שאין כן באש בשלהבת ודכוותיה דמחייב גפי שור ובור בשור מותר ובור מגולה מאי שגא כו'. חתם. גבי בעיה: צבתא דחרש קשרים

אזוזתו של חרש יקמה ההבער שהוא נטלה והוליקה לגודש הקא לא צבתא דחרש קשרים שהשור הלך והזיק וכן הבור ולא על ידי חרש חייב בעל השור: לנתורי. לנפול הלכך שמיך רעה היא אפילו גילתו חרש בעל הבור חייב לשלם שלא שקרו כראוי: מעמיקא עמיקא ואזיל. ומאי דליקה חרש לא ומאי עליה דבעל גחלת לאסוקי אדעתיה: ולרבי יוחנן דאמר. בהכונס אפילו מסר לו שלהבת פטור דהשתא מוקי להא דקתני מה שאין כן באש בשלהבת ודכוותיה דמחייב גפי שור ובור בשור מותר ובור מגולה מאי שגא כו'. חתם. גבי בעיה: צבתא דחרש קשרים

בבא קמא דף ט עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי) ריש

47 ובור שמחייבים אותו, ו**מאי שָׁנָא הָכָא** – אש שפוטרים אותו, בשניהם
 48 היתה שמירה מעולה ויש לפטור. ו**אָלָא** נאמר שמדובר במוסר להם
 49 **שׁוֹר מוֹתֵר** – שאינו קשור ו**בוֹר מְגוֹלָה**, דְּבִנְיָוֹתָהּ – באותו אופן ו**גְּבִי**
 50 **אִשׁ**, מדובר שמוסר להם שְׁלֵהֶבְתָּהּ, וכי על זה נאמר **מָה שְׁאִין בֵּן**
 51 **בְּאִשׁ דְּפִטוּר**, וְהָא אָמַר רִישׁ לְקִישׁ מְשַׁמִּיָּה דְּהוֹקֵינָהּ, לֹא שָׁנָו
 52 שהשולח את הבעירה ביד חרש שטעה וקטן פטור מדיני אדם, אָלָא
 53 כְּשִׁמְסָר לֹו – לחרש גְּחֵלָת וְלִיבָהּ אוֹתָהּ, אִכְל אִם מִסֵּר לוֹ שְׁלֵהֶבְתָּהּ,
 54 חַיִּיב, **מָאי טַעְמָא, דְּהָא פְּרִי הַיִּזְקָא** – משום שהנוק מזומן וודאי
 55 שיבוא.
 56 לכן הגמרא חוזרת לפרש בבחייליה: לְעוֹלָם מדובר במוסר להם שׁוֹר
 57 קָשׁוּר וְבוֹר מְבוֹסָה, וְדְבִנְיָוֹתָהּ – ואותו דבר ו**גְּבִי אִשׁ**, מדובר במוסר
 58 להם גְּחֵלָת, וְדָקָא אֲמַרְתָּ – ומה שהקשית **מָאי שָׁנָא הָכָא** – במוסר
 59 שור ובור שחייב, ו**מָאי שָׁנָא הָכָא** – במוסר אש שפטור, יש לפרש,
 60 ששׁוֹר על אף שקשור הוא, שמירה פחותה היא, מפני שדְּרַבְּבַיָּה לְנִתְּוֹקִין
 61 – לנתק עצמו מהקשר, ואף אם החרש התירו חייב המוסר לו, וכן בּוֹר
 62 על אף שמבוסה הוא, שמירה פחותה היא, מפני שדְּרַבְּבַיָּה של הכיסוי
 63 לְנִתְּוִיר – ליפול מעצמו, ואף אם החרש הסיר את הכיסוי, המוסר לו
 64 חייב, אבל גְּחֵלָת, כְּמָה דְּשִׁבְיָא לָהּ – ככל שיעזובה מעמֵינָא עֵמֵינָא
 65 וְאִזְלָא – נכבית והולכת, ולא מוטל עליו לחוש שהם ילבו את הגחלת,
 66 ולכן המוסר להם פטור.
 67 שואלת הגמרא, וְלָרְיָהּ יוֹחֵנָן דְּאָמַר שהשולח את הבעירה ביד חרש
 68 שטעה וקטן אֲפִילוּ אִם מִסֵּר לוֹ שְׁלֵהֶבְתָּהּ נְמִי פְּטוּר, ולפי זה מה
 69 שנאמר בבביתא שהמוסר להם אש פטור, מתפרש שמסר להם
 70 שלהבת, ואם כן דְּבִנְיָוֹתָהּ הָכָא – באותו אופן בשור ובור מדובר במוסר
 71 להם שׁוֹר מוֹתֵר וְבוֹר מְגוֹלָה, וקשה **מָאי שָׁנָא הָכָא** – במוסר אש
 72 שפטור, ו**מָאי שָׁנָא הָכָא** – במוסר שור ובור שחייב. עונה הגמרא, הָתָם
 73 – במוסר שלהבת, צְבֻתָא ו– אחיותו דְּחֵרֶשׁ בשלהבת, קָא גְּרִים – היא
 74 הגורמת לנזק, שהוא מביא את האש לגדיש ונשרף, ולכן המוסר פטור,
 75 אבל הָכָא – במוסר שור מותר ובור מגולה, לֹא צְבֻתָא ו– אחיותו
 76 דְּחֵרֶשׁ קָא גְּרִים – גורמת את הנוק, אלא השור המותר הלך מעצמו
 77 והזיק, והבור המגולה הזיק מעצמו את הנופל לתוכו, ולכן המוסר חייב.
 78
 79 אגב שהתבאר בבביתא חילוק בין מוסר שור או בור לחרש שטעה
 80 וקטן, לבין מוסר להם אש, מביאה הגמרא בביתא המונה את
 81 החומרות המיוחדות שיש בכל אחד משור בור ואש שאין בוולתו,
 82 ומוזכר בה גם חילוק זה:
 83 תְּגוּ רְבִנְיָו, יש דברים שחַוְמָר פְּנוּקֵי שׁוֹר – קרן, יותר מְפְנוּקֵי בּוֹר,
 84 ויש דברים שחַוְמָר פְּנוּקֵי בּוֹר מְפְנוּקֵי שׁוֹר. חוֹמָר – החומרות בשׁוֹר
 85 מְפְנוּקֵי הן, שְׁהַשׁוֹר המועד שהרג בן חורין, בעליו מְשַׁלֵּם אֶת הַפּוֹפֵר,
 86 וְאִם הרג עבד כנעני, חַיִּיב בעליו בְּשִׁלְשִׁים שקלים שֶׁל עֶבֶד, בין אם
 87 העבד שוה יותר ובין אם שוה פחות. ואם הרג אדם ונְגַמְרָה דִּינֵוּ של
 88 השור לסקילה, אִסּוּר בְּהִנָּחָה אף אם שחטו קודם שנסקל. וְדָרְבּוּ של
 89 השור לילֵף וְלִחְיִיק. מָה שְׁאִין בֵּן בְּבוֹר, שבעל הבור אינו חייב כופר
 90 על מיתת בן חורין שנפל לבור, ולא שלשים שקלים על מיתת עבד
 91 שנפל לתוכו, ואינו הולך ומזיק, אלא הניזק בא אליו ונפל לתוכו.
 92 חוֹמָר – החומרות בְּבוֹר מְפְנוּקֵי הן, שְׁהַבּוֹר תְּחִילַת עֲשִׂיתוֹ – תחילת
 93 מה שנעשה בור, היה עומד לְנִזְק, ומוֹעֵד מִתְּחִילָתוֹ – כבר בפעם
 94 הראשונה שניזוקו בו משלם נזק שלם, מָה שְׁאִין בֵּן בְּשׁוֹר, שאין
 95 תחילת יצירתו מהוה יצירת מזיק, והשור – דהיינו קרן, משלם בפעמים
 96 הראשונות רק חצי נזק.

1 אִילִימָא שחייב להוציא לצורך מצוה עד שְׁלִישׁ בֵּיתָהּ, כלומר שליש
 2 מנכסיו, אם כן קשה, אָלָא מְעַתָּה, אִי אִיתְרַמִּי לִיהַ תְּלָתָא מְצוֹתָא –
 3 אם הודמנו לאדם שלש מצוות, שעולות ממון רב, לִיתִיב לְבוֹלִיָּה
 4 בֵּיתָהּ – יתחייב לתת את כל נכסיו כדי לקיימם, ולא מצאנו חיוב לבזבו
 5 ממון רב כל כך כדי לקיים מצוות עשה. מבארת הגמרא: אָלָא אָמַר
 6 רַבִּי וְרָא, כְּהִידוּר מְצוּנָה יש להוסיף עַד שְׁלִישׁ בְּמַחֲרֵי הַמְצוּנָה,
 7 כלומר שיוסיף שליש ממחיר המצוה שאינה מהודרת כדי לזכות
 8 במצוה מהודרת. מסתפקת הגמרא: בְּעֵי רַב אִשֵּׁי, האם חייב להוסיף
 9 שְׁלִישׁ מְלֻנְיָו – מתוך דמי המצוה שאינה מהודרת, וכגון במקום לשלם
 10 ששה ישלם שמונה, או שְׁלִישׁ מְלֻבָּר – מחוץ לדמיה, ובמקום לשלם
 11 ששה ישלם תשעה, שהשלש שהוסיף הם שליש מדמי המצוה
 12 המהודרת. אומרת הגמרא, תִּיקוּ – ספק זה לא נפשט.
 13 מביאה הגמרא מימרא נוספת בענין זה: בְּמַעֲרָבָא – בארץ ישראל
 14 אָמְרֵי מְשַׁמִּיָּה דְּרַבִּי וְרָא, הוצאת האדם עַד שְׁלִישׁ בהידור מצוה,
 15 היא מְשַׁלָּו – מהממון הקצוב לו, אבל מְכָאן וְאִילָף – אם יוסיף יותר
 16 משלש, הרי זה מְשַׁלֵּל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, כלומר ישלמו לו מהשמם
 17 בחייו על מה שהוסיף:

משנה

18 אחר שנמנו במשנה הראשונה אבות הניזקין ותכונותיהם, מבארת
 19 משנתנו את אופני חיובם אם היוק, ועל אלו נכסים חייב ועל אלו
 20 פטור, ובאיזה מקום ייעשה הנוק כדי להתחייב:
 21 כָּל שְׁחֶבְתִּי ו– שהתחייבתי בְּשַׁמִּירָתוֹ, אם לא שמרתיו כראוי והזיק,
 22 הַכְּשָׁרְתִּי – הכנתי וזימנתי בכך אֶת נִזְקוֹ. ואף אם הַכְּשָׁרְתִּי – זימנתי
 23 רק בְּמַקְצֵת נִזְקוֹ, חֶבְתִּי בְּתַשְׁלוּמֵי כָל נִזְקוֹ בְּהַכְּשָׁר כָּל נִזְקוֹ – כאילו
 24 זימנתי את כל הנוק.
 25 ומבארת המשנה על אלו נכסים שהזוקק על ידי ממוני אני חייב לשלם:
 26 רק אם הזוקק נְכֻסִים שְׁאִין בְּהוֹן מְעִילָה – שאינם נכסי הקדש, אני חייב
 27 לשלם, אך אם הזוקק נכסי הקדש, אני פטור. וכן רק אם הזוקק נְכֻסִים
 28 שְׁהוּן שֶׁל בְּנֵי בְרִית – ששייכים לישראל, אני חייב לשלם, אך אם הזוקק
 29 נכסי גוי אני פטור. וכן רק אם הזוקק נְכֻסִים הַמְיוֹתְרִים – שיש להם
 30 בעלים, אני חייב לשלם, אך אם הזוקק נכסי הפקר אני פטור.
 31 וּכְבֵּל מְקוּם שבו מזיק ממוני אני חייב, חוּץ מִרְשׁוֹת הַמְיוֹתְרַת לְמוֹזֵיק,
 32 שאם נכנס שור לרשותי בלי רשות והזוקק שם, אני פטור, מפני שלא
 33 היה לו להיכנס.
 34 וְרִשׁוֹת של הַנִּזְקֵן וְהַמְזִיק, ואחד מהם הזיק את חברו שם.
 35 בכל האופנים שמחייבים בְּשַׁחֲדִיק ממונו את ממון חברו, חֵב הַמְזוּקֵן
 36 לְשֵׁלֶם תַּשְׁלוּמֵי נִזְק בְּמִיטַב הָאָרֶץ – מהקרקע העידית שבנכסיו:

גמרא

37 הגמרא מביאה בביתא לבאר באיזה אופן נחשב מכשיר את הנוק בזה
 38 שחייב בשמירתו: תְּגוּ רְבִנְיָו, כָּל שְׁחֶבְתִּי בְּשַׁמִּירָתוֹ, אם לא שמרתיו
 39 יפה, הַכְּשָׁרְתִּי – הכנתי וזימנתי בכך אֶת נִזְקוֹ, בִּיצֵד, שׁוֹר וְבוֹר
 40 שְׁמַכְרָן בעליהם לְחֵרֶשׁ שׁוֹמֵם וְקָמָן לשומרם, וְהוֹיָקוּ, חַיִּיב בעל השור
 41 או הבור לְשַׁלֵּם, מָה שְׁאִין בֵּן בְּאִשׁ, שאם מסר להם אש פטור
 42 מלשלם.
 43 שואלת הגמרא, בְּמָאי עֲסָקִינָן – באיזה אופן בשור ובור חייב וכנגדם
 44 באש פטור, אִילִימָא שמדובר במוסר להם שׁוֹר קָשׁוּר וְבוֹר מְבוֹסָה
 45 כראוי, דְּבִנְיָוֹתָהּ ו– באותו אופן ו**גְּבִי אִשׁ**, מדובר שמוסר להם גְּחֵלָת,
 46 שאינה בוערת אלא אם מבעירים אותה, קשה **מָאי שָׁנָא הָכָא** – שור

58 בן כבוד, שאם נפל לתוכו שור פסולי המוקדשין ומת, פטור מלשלם,
 59 לפי שאין מתקיים בו (שמות כא לד) יְהִיֶה לְךָ, שהרי אסור
 60 להאכיל נבלתו לכלבים. **א**י אֲמַרְתָּ בְשֵׁלֶמָא שהברייתא כרְבָנֵי הַיָּא,
 61 יש לומר שְׂאִיִּדֵי דְשִׁירֵי הָךְ - אגב שלא כתב את פטור כלים בבור
 62 ופטור אש בטמון, שְׂיִיר נְמִי הָךְ - השאיר גם את חיוב קרן בשור פסולי
 63 המוקדשין, **אֵלָא** אֵי אֲמַרְתָּ שהברייתא כרְבִי יְהוּדָה היא, קשה, **מָא**
 64 שְׂיִיר דְהָאֵי שְׂיִיר - איזו חומרא נוספת השאיר התנא, שהשאיר אף
 65 חומרא זו, הרי אין דרך התנא להשאיר דבר אחד בלבד.
 66 מתרצת הגמרא, שְׂיִיר גַם דֵּש בְּנִירוֹ, שאם השור דרס שדה חרושה
 67 בכונה לקלקלה, חייב, מה שאין כן בבור שלא שייך בו נזקי קרקע.
 68 דוחה הגמרא, **א**י מְשֻׁם שֵׁלָא כתב דֵּש בְּנִירוֹ, **לֹא** שְׂיִירָא הוּא - אין
 69 זה שיעור, דְהֵתְנָא - שהרי שנה חומר בשור שֶׁכֵּן דְרָבֵי לִילְדָא וְלֵהִיק,
 70 וכל אופני ההיזק בדרכו בכלל זה:
 71 שנינו במשנה, הַכְּשֵׁרֵי בְּמִקְצַת נִזְקוֹ חֲבָתִי בתשלומי נזקו כהכשר כל
 72 נזקו. הגמרא מביאה ברייתא המבארת את המשנה: תָּנּוּ דְרָבֵי, מה
 73 ששנינו שאף אם הַכְּשֵׁרֵי רק מִקְצַת נִזְקוֹ, חֲבָתִי בְּתִשְׁלוּמֵי נִזְקוֹ
 74 כְּהַכְּשֵׁר - כאילו זימנתי כָּל נִזְקוֹ, כִּיצַד, החוֹפֵר בּוֹר בעומק תִּשְׁעָה
 75 טפחים, **וְכֹא** אַחֵר וחפר עוד טפח וְהִשְׁלִימוֹ לְעֶשְׂרֵה טפחים, ונפל שמה
 76 שור ומת או ניזוק, על אף שהכשיר רק את מקצת הנזק, הַחֲחִירוֹן חַיִּיב
 77 לשלם את כל נזקי הבור.
 78 מבארת הגמרא, ומשנתנו הינה דְלֹא כְרָבִי. הַחֲחִירוֹן בּוֹר
 79 בעומק תִּשְׁעָה טפחים, **וְכֹא** אַחֵר וְהִשְׁלִימוֹ לְעֶשְׂרֵה טפחים, ונפל שם
 80 שור ומת או ניזוק, הַחֲחִירוֹן חַיִּיב, רְבִי אוֹמְרֵי, הבור מתייחס אַחֵר
 81 החופר הַחֲחִירוֹן לחייבו בכל הנזק, לְמִיתָה - אם השור מת בנפילה, אך
 82 מתייחס אַחֵר שְׁנֵיחָם לחייבם כל אחד בחצי הנזק, לְנִזְקוֹן - אם השור
 83 רק ניזוק בנפילה.
 84 הגמרא מיישבת את המשנה כרבי: רַב פֶּפְאֵ אָמַר, משנתנו עוסקת
 85 לְמִיתָה - שהשור מת בבור, וְדְכָרֵי חֶלְלֵי, שאף לרבי רק האחרון
 86 חייב. הגמרא שאמרה 'ודלא כרבי' אמרה זאת בודאות ולא כקושיא,
 87 אך יש שלמדו זאת באופן אחר: אִיכָא דְאָמְרֵי - יש שהקשו, לְמִמָּא -
 88 וכי נאמר שהמשנה גְּמָרָא כְרָבִי, שלדבריו הבור מתייחס אחר שניהם
 89 לניזוקין. מתרצת הגמרא, אָמַר רַב פֶּפְאֵ, המשנה עוסקת לְמִיתָה -
 90 שהשור מת בבור, וְדְכָרֵי חֶלְלֵי, שאף לרבי רק האחרון חייב.
 91 הגמרא מביאה אמוראים שדקשו מדוע נקטה הברייתא אופן של חופר
 92 טפח ומשלים לעשרה, ולא אופנים אחרים: מְתַקְּפָה לָהּ רְבִי יוֹדָא על
 93 הברייתא, שכדי לבאר הכשרתי במקצת נזקו נקטה אופן שהשלים בור
 94 לעשרה, וְתוֹ לְיָכָא - וכי אין אופן נוסף שהמכשיר מקצת הנזק חייב
 95 בבולה, וְהָא אִיכָא - והלא יש אופן שאם מְסִיר שוֹרֵי לְחִמְשָׁה בְּנֵי אָרְם
 96 לשומרו, וְפָשַׁע בּוֹ אַחֵר מִהֵן ולא שמרו, וְהִזִּיק השור, זה שפשע חַיִּיב
 97 לשלם את נזוקו. על אף שהכשיר רק את מקצת הנזק, שהרי הוא רק
 98 אחד מתוך חמשה שומרים, ומדוע לא נקטה הברייתא אופן זה.
 99 מתרצת הגמרא, זה אינו 'הכשרתי מקצת נזקו', שהרי חַיִּיב דְמִי -
 100 באיזה אופן מדובר, אֵילִימָא -) אם נאמר(דְבִלְאֵי אִיהוּ - שבלעדי
 101 שמירתו לֹא יִהְיֶה מִינְטֵר - לא היה השור נשמר, שידוע שהוא נגחן
 102 וצריך שמירה של חמשה אנשים, פְּשִׁימָא שצריך לשלם את הכל, כיון
 103 דְאִיהוּ קַעְבֵּיד - שהוא זה שהכשיר את כל הנזק, ואין זה הכשרתי
 104 במקצת נזקו. אֵלָא נאמר דְבִלְאֵי אִיהוּ - שבלעדי שמירתו נְמִי מִינְטֵר
 105 - גם נשמר על ידי אחרים, מָא קַעְבֵּיד - מה פשע שלא שמרו, ומדוע
 106 לחייבו.
 107 מקשה הגמרא עוד: מְתַקְּפָה לָהּ רַב שֵׁשֶׁת, מדוע נקטה הברייתא
 108 אופן שהשלים את הבור לעשרה, וְהָא אִיכָא - והלא יש אופן של
 109 מְרָבָה בְּחִבְלָה, שאחד הדליק אש בחבילת עצים, ובא חבירו והוסיף
 110 על האש עוד חבילה של עצים, והכי תפשה הל' לגדיש של אחר
 111 והזיקה, שמחייבים רק את האחרון. לכן שעל אף שהשור מקצת
 112 הנזק על ידי הוספת חבילה אחת, מחייבים אותו על כל הנזק.
 113 מתרצת הגמרא. האופן הזה אינו דוגמא להכשרתי מקצת נזקו, שהרי
 114 חַיִּיב דְמִי - באיזה אופן מדובר,

1 הברייתא מביאה אופן נוסף: יש שחומר בְּנִזְקֵי שוֹר, יותר מְבִנְזֵי אֵשׁ,
 2 ויש שחומר בְּנִזְקֵי אֵשׁ מְבִנְזֵי שוֹר. חוֹמֵר בְּשׂוֹר מְבִאֵשׁ, שְׁהַשׂוֹר
 3 שהרג בן חורין, מְשֻׁלָּם בּוֹפֵר, ואם הרג עבד כנעני, חַיִּיב בְּשִׁלְשִׁים
 4 שקלים שֶׁל עֶבֶד. ואם הרג אדם, ונִגְמָר דִּינוֹ לְסָקִילָה, אֲסוּר בְּהִנְאָה,
 5 ואם מְסִירוֹ לְחֵרֶשׁ שׂוֹמֵה וְקָמֵן לְשִׁמְרוֹ, ויצא והזיק, חַיִּיב בתשלומי
 6 הנזק. מַה שְׂאִין בֶּן בְּאֵשׁ, שאינו משלם כופר על שריפת אדם, ולא
 7 שלשים על שריפת עבד, ואין שייך בה גמר דין, ואם מסרה לחרש
 8 שוטה וקטן, פטור.
 9 חוֹמֵר בְּאֵשׁ מְבִשׂוֹר, שְׁהָאֵשׁ מוֹעֲדָתָּה מִתְּחִילָתָּה - שמשלם בפעם
 10 הראשונה נזק שלם, מַה שְׂאִין בֶּן בְּשׂוֹר שמשלם בפעמים הראשונות
 11 רק חצי נזק.
 12 הברייתא מביאה אופן נוסף: יש שחומר בְּנִזְקֵי אֵשׁ יותר מְבִנְזֵי בּוֹר,
 13 ויש שחומר בְּנִזְקֵי בּוֹר יותר מְבִנְזֵי אֵשׁ. חוֹמֵר בְּבּוֹר מְבִאֵשׁ,
 14 שְׁתִּתְחִילַת עֲשִׂיתוֹ - תחילת מה שנעשה בור, היה עומד לְנִזְקֵי, ואם
 15 מְסִירוֹ לְחֵרֶשׁ שׂוֹמֵה וְקָמֵן לְשִׁמְרוֹ, והזיק, חַיִּיב. מַה שְׂאִין בֶּן בְּאֵשׁ,
 16 שאין הדלקת אש נחשבת ליצירת מזיק, ואם מסרה לחרש שוטה וקטן,
 17 פטור.
 18 חוֹמֵר - החומרות בְּאֵשׁ מִכְּבוֹד הֵן, שְׁהָאֵשׁ דְרָבָה לִילְדָא וְלֵהִיק,
 19 ומוֹעֲדָתָּה לְאִכּוּל - ומשלמת נזק שלם, בִּין כששרפה דְכָר הָרְאוּי לָהּ -
 20 עצים, שהדרך להסיק בהם, וְבִין כששרפה דְכָר שְׂאִינוֹ רְאוּי לָהּ -
 21 כלים, שאין רגילות להסיק בהם. מַה שְׂאִין בֶּן בְּבּוֹר, שאינו הולך
 22 ומזיק, ופטור על אדם וכלים, שאינם ראויים להיזק בו, שאין שכח
 23 שיפלו לבור.
 24 שואלת הגמרא, וְלִיתֵי - שתכתוב הברייתא גם חוֹמֵר בְּשׂוֹר מְבִבּוֹר
 25 שְׁהַשׂוֹר חַיִּיב בּוֹ אֶת הַכְּלִים, שאם נגח או בעט בכלים חייב לשלם,
 26 מַה שְׂאִין בֶּן בְּבּוֹר שפטור על כלים. מתרצת הגמרא, הָא מִנֵּי -
 27 ברייתא זו שיטת מי היא, שיטת רְבִי יְהוּדָה היא, דְמַחְיִיב עַל נִזְקֵי
 28 כְּלִים בְּבּוֹר.
 29 מקשה הגמרא, אֵי רְבִי יְהוּדָה היא, אִימָא - אמור את הַסִּיפָא, חוֹמֵר
 30 בְּאֵשׁ מִכְּבוֹר, שְׁהָאֵשׁ דְרָבָה לִילְדָא וְלֵהִיק, ומוֹעֲדָתָּה לְאִכּוּל - ומשלמת
 31 נזק שלם בִּין כששרפה דְכָר הָרְאוּי לָהּ - שרגילים להסיק בו, וְבִין
 32 כששרפה דְכָר שְׂאִינוֹ רְאוּי לָהּ - שאין רגילים להסיק בו, מַה שְׂאִין
 33 בֶּן בְּבּוֹר - שאינו הולך ומזיק, ופטור על דבר שאינו שכח שינגח
 34 מהבור. מבררת הגמרא, דְכָר הָרְאוּי לָהּ - לאש מָא נִינְהוּ -) מה הם(,
 35 עֲצִים, וְדְכָר שְׂאִין רְאוּי לָהּ - לאש מָא נִינְהוּ -) מה הם(כְּלִים,
 36 ועל כך אמרה הברייתא מַה שְׂאִין בֶּן בְּבּוֹר שפטור על כלים, שאין
 37 רגילות שיתקלקלו מחמת ההבל, וְאִי הברייתא כְּרָבִי יְהוּדָה, הָא
 38 אֲמַרְתָּ שְׂמַחְיִיב הִיֵּה רְבִי יְהוּדָה עַל נִזְקֵי כְּלִים בְּבּוֹר.
 39 ולכן הגמרא חוזרת בה מהתירוץ שהברייתא כרבי יהודה: אֵלָא
 40 לְעוּלָם הברייתא שיטת רְבָנֵי הַיָּא, הפוטרים בור מכלים, וְמַה שלא
 41 כתבה חומר בשור שחייב על כלים, משום שְׂתָנָא חלק מחומרות השור
 42 מהבור, וְשְׂיִיר חומרא זו ולא כתבה. שואלת הגמרא, מָא שְׂיִיר דְהָא
 43 שְׂיִיר - איזו חומרא נוספת השאיר התנא ולא כתבה, שהשאיר גם את
 44 זו. עונה הגמרא, לִיתֵי מְזוֹן, שאם שור בעט בשק מלא כלים ושברם,
 45 או שנפל בבור חומר ועליו שק מלא תבואה וניזוקה התבואה, חייב על
 46 אף שהיו טמונים, ואילו אש ששרפה דבר טמון, פטורה.
 47 הגמרא מתרצת באופן נוסף: אִיכְעִית אִימָא - ואם תרצה אמור, לְעוּלָם
 48 הברייתא כְּרָבִי יְהוּדָה, ולא כתבה חומר בשור מבבור שהשור חייב
 49 בכלים, כיון שאף בור חייב בכלים, וְדְכָר שְׂאִין רְאוּי לָהּ - לאש, לֹא
 50 לְאִתְּוִי - אינו מרבה כלים, אֵלָא הוֹנוּה לְאִתְּוִי -) לרבות(לִיחְכָה
 51 נִירוֹ - חרכה וקלקלה את שדוהו החרושה, וְסִכְסִכָה - חרכה את אֲכָנְיוֹ
 52 וקלקלה אותם, אך בבור לא שייך היזק של קרקע.
 53 מְתַקְּפָה לָהּ רַב אִשֵּׁי על התירוץ שהברייתא כרבי יהודה וכתבה את
 54 כל החומרות, לִיתֵי - שהברייתא כתוב גם חוֹמֵר בְּשׂוֹר מְבִבּוֹר
 55 שְׁהַשׂוֹר חַיִּיב בּוֹ אם העת שוֹר פְּסוּלֵי הַמוֹקְדֵשִׁין, שהיה קדוש
 56 ליקרב על המזבח, ונפל בו מום ופדאו שמתור באבילה, ואסור לגזוזו
 57 ולשתות את חלבו, ואם מת אסור להאכיל נבלתו לכלבים, מַה שְׂאִין

בבא קמא. ארבעה אבות נזיקין – פרק ראשון דף י עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רכא רש"י

מה שאין פן פאש. אש לא חייב בה שריפת אדם שהיה לו לברוח ואם פתת הוא המבכער חייב מיתה וקם ליה בדרבה מיניה כדמפרש לקמן בפרק הכונס צאן לדיר (דף סא.) ובין שאין ראוי לקמן מפרש לה כל שור דקתני הכא בקרן קמייירי ולא בשן ורגל חייב בו את הכלים. אם שיברן בגניחה או בבעיטה שהיא תולדה דקרן כלים אין ראויין לאש שאין

דרך להסיק בכלים: פלוגתא דרבי יהודה ורבנן בפרק שור שנגח את הפרה (לקמן דף נג): אלא לעולם רבנן היא. ודקשאי לך ליתני חומר בשור שחייב בו את הכלים כו' תנא ושעיר: ששיר טמון. דהוה ליה למיתני חומר בשור ובור מבאש שאם בעט שור בשק מלא כלים ושרבן חייב או אם נפל חמור בבור ועליו שק מלא תבואה חייב ואע"ג דטמון בשק מה שאין פן באש ונפלא לן (לקמן דף ס.) מאו הקמה דאינו חייב אלא בגליה שור פסולי המוקדשין. שנפדה ונפל בבור פטור בעל הבור דכתיב (שמות כא) בעל הבור ושלם והמת יתה לו וקא זה שאין המת שלו דאע"ג דנפדה אם מת אסור להאכילו לכלבים כדאמרין בבבורות (דף טו) תנבן ולא יזיח בשר ולא חלב ואכלת ולא לכלבים ובפסולי המוקדשין הקנות מדבר ואם נגחו שור חייב דקא כתיב שור רצוה ובין דנפדה שור רצוה קרינא ביה ואע"ג דבשור נמי כתיב והמת יתה לו מוקמי ליה לקמן לבעלי מטפלים בפניה: האי מאי לא גרסינן: אי אמרת בשלמא רבנן אידי דשעיר. טמון וכלים ששיר נמי תא: אלא אי אמרת ר' יהודה. ואין פאן ששיר דקא כלים בבור וטמון באש רבי יהודה מחייב מאי ששיר דהאי ששיר דש בניו. שאם דש השור בניו ונתמון לכך שהרי השורין מלומדין בדישה תולדה דקרן היא שבנותה להזיק וחיוב לשלם דמי נירו שקילקל מה שאין פן בבור דלא ששיר ביה היזק קרקע: דקא קתני. לעיל בשור שדרכו לילך ולהזיק וכל נזקין בכלל האחרון חייב. בין מת בו השור בין הזיק ועומקא מפרש לקמן מקראי בפרק שור שנגח את הפרה: אתר אחרון למיתה. אם מת השור לא ישלם הראשון כלום דט' טפחים אין בהם כדי להמיתה אתר שניהם לנזקין. דאם הזיק השור ולא מת ושלמו בין שניהם: רב פפא אמר. מתניתין דקתני בהבשר כל נזקו דאין חייב אלא אחרון במיתה שמת השור קמייירי ודברי הכל. דאפי' רבי קאמר אתר אחרון למיתה: ותו ליכא. למימר בהבשר כל נזקו: וקא איכא. למימר תו כגון אין אתרמי דמטר שורו כו' ומסברא קמקשי ליה רבי וירא ואינה משנה: ופשע בו. שהלך לו ולא שמרו:

א
למיתה ודברי הכל איכא דאמרי לימא דלא פרבי אמר רב פפא למיתה ודברי הכל מתקוף לה רבי וירא ותו ליכא והא איכא מסר שורו לחמישה בני אדם ופשע בו אחד מהן והזיק חייב היכי דמי אילימא דכלאו איהו לא הוה מונטר פשיטא דאיהו קעביד אלא דכלאו איהו נמו מינטר מאי קעביד מתקוף לה רב ששית והא איכא מרבה בחבילה היכי דמי

חומר בשור מבאש. הא דלא חני שהשור ב"ח משום דהוה בכלל מסרו לחשו' דהכי קתני טעמא דפטור באש: **ששיר** טמון. דפטור באש ושור ובור חייב ופ"ה כגון בעט שור בשק מלא כלים ושרבן וכן אם נפל בבור שק מלא תבואה חייב ולא דק דכל מילי דלאו בעלי חיים ממעטים מחמור דבור כמו כלים כדאמר בסוף הפרה (דף מח) גבי נפל לבור והבאיש מימינו לאחר נפילה שהוא פטור משום דהוה שור ורמי כלים. **ליחכה** נירו וסבסכה אבניו. גבי דש בניו פרש"י משא"כ בבור דלא ששיר ביה היזק קרקע משמע דה"נ רוצה לפרש פן משא"כ בבור דלא ששיר ביה היזק ניר ואבנים וקשה לפי דאם פן היה יכול להכביר פתח היזקות שהאש עושה בדרך הקבוע שזורף ביתו ושאר דברים הקבועין אלא י"ל ליחכה נירו דחייב אף על פי שאין רגילות שתיק אש ניר ואבנים כלל מה שאין פן בבור דפחות מי פטור ממיתה כיון דאין רגילות להמית בפחות מי:

שהשור חייב בו פסולי המוקדשין מה שאין פן בבור. כדדרשין מתמטת יתה לו מי שהמת שלו וא"ת לקמה לי שור ולא אדם תיפוק ליה מתמטת יתה לו מי שהמת שלו כדפסקין שור פסולי המוקדשין דמת אסור בתנאה דדרשין גזירה שהו שם שם מגלה ערופה בפרק אין מעמידין (ע"ז סט) ואי משום שהשער מותר כדאמרין בפ"ק דערכין (דף ו) ה"ג שער שור פסולי המוקדשין מותר כדאמרין בבבורות פ"ג (דף בה) ואפילו הכי כיון שעיקרו אסור חייב אין המת שלו וי"ל דהמת יתה לו משמע בשור ולא ממעטי מיניה אדם תדע מדפריך בפ' הפרה (לקמן נג) ואפי"ך אגא פירוש והמת יתה לו דשור נדרוש למי שהמת שלו וחיוב מצו למימר הכי וקא משלם בופר ואע"פ שאין המת שלו אלא על כרחך לא חישיבן הכי כדפרשיית דאשור קאי וכלא הכי לא קשאי מידי למאי דפרשיית לעיל דשור ולא אדם איצטרך לעבד ולכביר קתני לישראל ששפול לבור דהוא שרי בתנאה:

אחרון חייב. גם אנזקין וראשון פטור מכולם ורב' הפרה (לקמן נא.) מפרש טעם דכתיב כי יכרה אחר ולא שנים לחיובי בתרא אתי ולא קמא דאמר קרא והמת יתה לו ההוא דקא עביד שיעור מיתה: **ותו** ליכא. וא"ת נהו נמי דאיכא טובא אטו פי רובלא ליחשיב וליול י"ל משום דרזיק לאוקמי מתני' דלא פרבי או כרב פפא ולמיתה והיה יכול להעמיד בניזקין וא"ת ולוקמא כגון שלא היה בו הכל במיתה ולא הביל לנזקין שהיה רוחבו יתר על עומקו וקא אתר וסידי וכידי דמונה רבי דהאחרון חייב בין למיתה בין לנזקין כדאמר רב פפא בפרק הפרה (לקמן דף נא.) וי"ל דאין זה מקצת נזקו דאחרון עבד הכל **כגון** פפא בר אבא. מפרש רשב"ם דנקט פפא בר אבא לפי שלסתם בני אדם הוא שאול לכל

דבא מאיליו לישב עליה כי סתם ספקל עשוי לכך והוה כמותה מחמת מלאכה אבל פפא בר אבא שהוה משונה וכבד משאר בני אדם סתמא אין שאול לו ולפי' צ"ל כגון פפא בר אבא אבולוה קאי מדקאמר בסמוך דא"ל אי לאו את הוה יתיבין פורתא וקיימין משמע דאם היה נשבר היה חייבין ומיהו לפי המסקנא דמשני דבהדי דקסמך עליהו אין צריך לפרש דחייב אלא אחרון בלבד ומתוך כך פטר ארבעה בני אדם ששיבו על ספקל אחד של אלמנה ושברוהו והרי' עוריאאל חייב לשלם ור"ת מפרש דנקט פפא בר אבא משום דקאמר במסקנא דכחו כגופו דמי ודוקא פפא בר אבא שהוא אדם כבד ומתוך קביו מונען לעמוד אבל שאר בני אדם שאין כבדיין כל פן ראיא סימכתו מעבב מלעמוד איתרו נמי פשעו שלא עמדו וכולן חייבין ולפי' זה צריך לומר דרב פפא עצמו בא לתרץ מה שהקשה ותו ליכא:

רכב **בבא קמא. ארבעה אבות נזיקין - פרק ראשון דף י עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)"** תוספות

מאי קעביד. בבבא קמא שמעתינן דל מאי קעביד טפי מאחרני ושלם כל אחד חלקו ואין לומר דליפטר דתניא פרק הפרה (לקמן נא.) אחד החוקק בור לי ובא אחר והשלמו לעשרים ובא אחר והשלמו לשלשים בולם חייבין אע"ג דבלאו אידו הוה מתא מיהו בזה צריך לדקודק וכי בשביל שהשליף איש עץ בתוך אש גדולה יתחייב הא לא דמי אלא לאחד שהופר בור י ובא אחר והשלמו ל"א:

אי דבלאו איהו לא אולא פשיטא אלא דבלאו איהו אולא מאי קא עביד מתקוף לה רב פפא והא איכא הא דתניא ה' שישבו על ספסל אחד ולא שברוהו ובא אחד וישב עליו ושברו האחרון חייב ואמר רב פפא כגון פפא בר אבא הכי דמי אילימא דבלאו איהו לא אייתבר פשיטא אלא דבלאו איהו נמי אייתבר מאי קעביד סוף סוף מתנייתא היכא מתרצא לא צריכא דבלאו איהו הוי מיתבר בתרי שעי והשתא אייתבר בתרא שעה דאמרי ליה אי לאו את הוי יתבינן טפי פורתא וקיימין ולימא להו אי לאו אתון בדידי לא הוה מיתבר לא צריכא דבהדי דסמיך ביהו תבר פשיטא מהו דתימא כחו לאו כגופו דמי קמ"ל דכחו כגופו דמי דכל הויא דגופו תבר כחו נמי תבר ותו ליכא והא איכא הא דתניא הכוהו עשרה בני אדם בעשר מקלות בין בבת אחת בין בזה אחר זה ומת כולן פטורין רבי יהודה בן בתירא אומר בזה אחר זה האחרון חייב מפני שקורב את מיתתו בקטלא לא

אי דבלאו איהו לא מיפטר. כגון שהיה עסקיו רעים: **פשיטא.** אין זו הכשרתי במקצת נזקו אלא כל נזקו ולא דמי להשלים בור לעשרה דאע"ג דק"ל בור ט' דלא עבדי מיתה נזקין מיהא עבדי וסמיע הראשון בהגמרת מיתתו ואיצטריך למיתני דאחרון חייב: **מאי קעביד.** ואינו חייב כלום: **מרבא בחבילות.** שריבא בחבילות ומזרות בהדלקה של חבירו וקרבא עיי החבילות לגרש אחרים שהיה ברין שיהא הוא חייב ולא הראשון: **פשיטא.** ולמה הוה לן למיתנייה דתרי הראשון לא סמיע כלום דכל מה דשביק ליה מעמיא ואזיל אבל חופר בור תשעה רוב מיתתו הוא עושה אלא האחרון מקרבה: **כגון פפא בר אבא.** שהיה בעל כשר: **פשיטא.** דלא דמי לבור שבראשון גרם נזקין ותרז חציו או רובו אלא משום הכי הוא דמפטר דאמר ליה אי לאו אתה הוה מתוקף ולא הוה מית אכל אלו לא שברו כלום כל זמן שלא בא זה: **מתנייתא.** דספסלי: **היכא מתרצא.** הואיל ומתקבת הכי אכל מוסר שורו ומרבה בחבילות לא מתנייתא נינהו אלא מסקרא הוה מקשי ליה: **דבלאו איהו הוה מיתבר בתרי שעי.** ולכפי אצטריך למיתנייה לאשמעינן דאפי' הכי חייב ומיהו בתרי הויא דחופר בור לא מצוי למיתנייה דתתרי הוה כוכשר במקצת נזקו דמתני דהאי לא מקצת נזק הוא אלא כל נזק שהקראשונים לא התחילו לשברן כי חייב דחופר בור ט' הויקתו הכל חוס של ט' ותכל חוס של י' הרגו: **וליכא** ליהו אי לאו אתון בדידי. לחוד לא הוה מיתבר ואתם בשישבתו היה לכם לעמוד ומילא עמדתם אתם כגומי שברתם ונבי משלים בור לעשרה ליכא לאקשויי הכי דמאי הוה ליה לקמא למיעבדי. לא צריכא דבהדי דסמיך עלייהו. לעולם דבלאו איהו לא הוה מיתבר כלל דתקאמרת פשיטא לא צריכא דלא ישב עליי אלא עמד על רגליו ונסמך עליהם ואתא למיתנייה דכחו כגופו דמי: **פפא בר אבא.** נסמך עליהם ולא יכלו לעמוד לישא אתריא דנא מזא גרסינן כדאמרין בעלמא הוי למיזא עליה (שבת דף מה.) פטורין. שאין דיוע על ידי מי נהגה: **שקורב מיתתו.** ופולגנתייהו דרבי: **הוודה** בן בתירא ורבנן מפ' בסנהדרין כפרק אלו הן הנשפצין (דף עה.) ר' הוודה סבר כי יפה כל נפש אדם כחייב דמשמע כל דהו רבנן סברי כולה נפש משמע עייני הכשרתי במקצת נזקו דמאי דחופר בור שהראשון הויק והאחרון הרג: **דלא ברבי ורבנן מוקמינן.** דהלכה ברבים: **בגוקו לא תתני.** דליהו משמע שישלם שור גמור חי והוא ישול את הנבילה: **אלא בתשלושי** נזקו. דמשמע השלמה שישול נזק את הנבילה וזה משלים לו מה שפחתו מיתה: **תשלושי** נזקו מלפני כו'. לשון השלמה משלים לו לניזק:

קמידי ואיבעית אימא בפלוגתא לא קמידי ולא והא אוקימנן דלא פרבי דלא פ' ורבנן מוקמינן פ' יהודה בן בתירא ולא פרבנן לא מוקמינן: חכתי בתשלומו נזק: חכתי בגוקו לא קתני אלא בתשלומו נזקו תניא להא דתנו רבנן תשלומו נזק מלמד שהבעלים מטפלן בבבילה מנא הני מילי אמר ר' אמי דאמר קרא מפה נפש בהמה ישלמנה אל תקרי ישלמנה אלא ישלמנה רב פהנא אמר מהכא אם טרף יטרף וביאהו עד הטרפה לא ישלם עד מרפה ישלם מרפה עצמה לא ישלם חזקה אמר מהכא והמת יהיה לו לניזק וכן תנא דבי חזקה והמת יהיה לו לניזק אמה אומר לניזק או אינו אלא למוזק אמרת לא פד היה מאי לא פד היה אמר אביו אי ס"ד נבילה דמוזק הויה ליכתוב רחמנא שור תחת השור ולישתוק והמת יהיה לו למה לי ש"מ לניזק וצריכא דאי כתב רחמנא מפה בהמה ישלמנה משום דלא שכיחא אכל מרפה דשכיחא אימא לא צריכא ואי אשמעינן מרפה משום דממילא אכל מפה בהמה דבדידי אימא לא ואי אשמעינן הני תרתי הא משום דלא שכיחא והא משום דממילא אכל והמת יהיה לו דשכיחא ובדידי אימא לא ואי אשמעינן המת יהיה לו משום דממילא קא מוזק אכל הכא דגנפא מוזק אימא לא צריכא א"ל רב פהנא לרב אלא מטעמא דכתב רחמנא והמת יהיה לו הא לאו הכי הוה אמנא נבילה דמוזק הויה השתא אי אית ליה לדידיה פמה מריפות יהיב ליה דאמר מר ישיב לרבות שעה כסף ואפילו סובין דידיה מפעיא לא נצרכא אלא לפחת נבילה לימא פחת נבילה תנאי היא דתנאי אם טרף יטרף וביאהו עד

הבעלים מטפלן בבבילה. כלומר נוטל את הנבילה: **ישלמנה.** משמע שישלם המותר: **ביאהו עד.** דריש השתא הכי אם טרוף יטרף השור בפשיעתו של שומר שבר דהאי קרא בשומר שבר כתיב כדאמרין בהשואל (כ"מ דף עז.) פרשה שניה נאמרה בשומר שבר וביאהו עד הטרפה ישלם כל החזק עד דמי הטרפה אכל דמי הטרפה עצמה לא ישלם דניזק מטפל וטורח בבבילה למוכרה: **אי ס"ד נבילה דמוזק.** והאי המת יהיה לו למוזק קאמר ולשתוק. קרא מיניא דלא אצטריך להכי דפשיטא לן כיון דשלם שור תחת השור נבילה שלו היא: **לניזק.** שישלמו כדמיים ועליו ושלם המוזק: **מפה בהמה לא שכיחא.** שיהא אדם מוזק בהמה של חבירו לפיכך לא התמיז עליו הכותוב לטרוח במכירת הנבילה: **מריפה דממילא.** שהזאב טרף והשומר לא נתפון אטמו להכי חס רחמנא עליה דלא למיטרח בבבילה: **דבדידי.** קא מוזק אימא על המוזק לטרוח בבבילה ומשלם הדמים קמ"ל: **המת יהיה לו.** משתעי בשור נגח דשכיח ובדידי הוא ממש (שהשור) שהוא (ממנו של מוזק) נתפון להזיק: **שומר שבר.** שפסע ונטרפה על ידי זאב ככניז גופו חייב ליה שהרי היה עליו לשומרה: **השתא אי הוה ליה מריפות.** למוזק כשיער כל דמי נזקו הוה יחייב ליה בעל כרחיה דניזק דאמר מר ישיב לרבות כו' דידיה מבעיא: **לא נצרכא.** הא דכתב קרא דניזק מטפל בבבילה: **אלא לפחת** נבילה. דהכי אמר רחמנא דמשעת מיתה קאי ברשותיה דניזק ואם הסיח והפחה דמים משעת מיתה ועד שעת העמדה ברין פסידא דניזק הוא ומשלם ליה מוזק מה שתפוק הוה יתר על הדמים שהיה נבילה שיה בשעת מיתה:

בבא קמא דף י עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) רכג

57 שנינו במשנה, הכשרתי במקצת נזוק, תבתי בתשלומי נזק כהכשר כל
 58 נזוק: מדקדקת הגמרא, 'התבתי בנזק' לא קתני - לא כתוב, שיתפרש
 59 שהמוזק משלם דמי שור חי, ונטול את הנבילה, אלא כתוב 'חבתי
 60 'בתשלומי' נזק', לשון השלמה, שהניזק נוטל את הנבילה, והמוזק
 61 משלים לו את ההפרש שבין דמי שור חי לבין דמי הנבילה. תנינא להא
 62 דתנו רבנן - שנינו בדקדוק המשנה את מה שנאמר בברייתא, שמה
 63 ששנינו בסיפא 'כשהוזק חב המוזק לשלם 'תשלומי' נזק, מלמד
 64 שהבעלים מופלין בנבילה, כלומר נוטלים את הנבילה.
 65 שואלת הגמרא, מנא הני מילי - מנין נלמד דין זה. עונה הגמרא, אמר
 66 רבי אמי, דאמר קרא באדם שהוזק בהמה (ויקרא כד יח), 'מכה נפש
 67 בהמה ושלמנה', אל תקרי - את הפסוק בניקוד 'ושלמנה' אלא
 68 בניקוד 'ושלמנה', שישלים את ההפרש שבין דמי שור חי לדמי נבילה.
 69 רב כהנא אמר, דין זה נלמד מהקרא - מפסוק זה, נאמר בשומר בהמה
 70 בשכר (שמות כב יב), 'אם טרף יטרף ויבאחו עד, הטרפה לא ישלם',
 71 ויש לדרוש את הפסוק, שאם נטרפה בפשיעה יביא את דמיה, אך רק
 72 עד טרפה - עד דמי הנבילה ישלם, אך טרפה עצמה - את דמי
 73 הנבילה, לא ישלם, אלא הניזק נוטל אותה ומבורה.
 74 תוקנה אמר, דין זה נלמד מהקרא - מפסוק זה, נאמר בשור שנגח שור
 75 והרגו (שמות כא לו), 'שלם ישלם וגו', והמת יהיה לו', שהנבילה
 76 תחיה לניזק. וכן הנה דבי חזקנה - וכן שנו ברייתא בבית מדרשו של
 77 חזקיה, 'והמת יהיה לו', לניזק, ואם תשאל, אתה אומר ש'לו' הכוונה
 78 לניזק, או אינו לניזק למוזק. עונה בברייתא, אמר רב, לא כף היה
 79 - אין לומר כך. שואלת הגמרא, מאי - מה הכוונה לא כף היה. עונה
 80 הגמרא, אמר אביי, אי סלקא דעתך - אם עולה בדעתך שהנבילה
 81 דמוזק הויא - שייכת למוזק, ליתוב רחמנא - שיכתוב הפסוק רק
 82 'שלם ישלם שור תחת השור', ולישתוק, 'והמת יהיה לו' למה לי -
 83 מדוע הוצרך לכתוב, הלא פשוט שאם משלם כל דמי השור החי,
 84 שמקבל את הנבילה. ומכך שכתב 'והמת יהיה לו', שמע מינה
 85 שהנבילה שייכת לניזק, ובהכרח שמנכים את דמיה מתשלום הנזק.
 86 נמצא שיש שלשה פסוקים שבעלים מטפלים בנבילה: א. באדם שהוזק
 87 בהמה. ב. בשומר שכר. ג. בשור שהוזק שור. הגמרא מבארת מדוע
 88 הוצרכו שלשה מקורות: וצריך א - וצריך ב. וצריך ג. וצריך ד. וצריך
 89 רחמנא רק 'מכה בהמה ושלמנה', שנאמר באדם שהוזק בהמה
 90 בידיים, היה מקום לומר שדווקא בו הקילו שלא ישלם בנבילה, משום
 91 דלא שכיחא - שאינו מצוי שאדם מוזק בהמה. אבל טרפה דשכיחא
 92 - שמצוי שהבהמה תיטרף, והיה צריך לשומר מכך, אימא - אומר לא
 93 להקל עליו, לכן צריכא פסוק שבעלים מטפלים בנבילה. ואי
 94 אשמועינן רק טרפה - בשומר שהבהמה נטרפה, הייתי אומר שדווקא
 95 בו הקילו, משום דמפילא האב טרף אותה, בלא כוונת השומר, אבל
 96 מכה בהמה דגדירים הויק, אימא - אומר לא להקל עליו, לכן הוצרכו
 97 שני פסוקים אלו.
 98 ואי אשמועינן רק הני תרתי - שני פסוקים אלו, באדם שהוזק בהמה
 99 ובשומר, הייתי אומר שדווקא בשני אלו הקילו, הא - באדם שהוזק
 100 בהמה, משום דלא שכיחא שאדם יזיק בהמה, וקא - ובשומר, משום
 101 דמפילא - שלא הוזק בידיים, אבל 'והמת יהיה לו' שנאמר בשור שנגח
 102 שור, כיון דשכיחא - שמצוי ששור נוגח שור, ודגדירים - שהשור מוזק
 103 במעשה ובכוונה, אימא - אומר לא להקל עליו, לכן צריך לומר גם
 104 בזה שהניזק מטפל בנבילה.
 105 ואי אשמועינן רק 'והמת יהיה לו' בשור שנגח שור, הייתי אומר
 106 שדווקא בזה הקילו, משום דרק ממונא קא מוזק - ממונו הויק, אבל
 107 הקא - באדם המוזק ובשומר, דגנופא - שבגופו מוזק לבהמה. וגם
 108 השומר שלא שמר על השור נחשב שהוזק בגופו, אימא - הייתי אומר
 109 שלא להקל, לכן צריכא לכתוב גם באדם המוזק ובשומר שהניזק
 110 מטפל בנבילה.
 111 מקשה הגמרא, אמר ליה רב כהנא לרב, אלא מעמא שהבעלים
 112 מטפלים בנבילה, רק משום דכתב רחמנא 'והמת יהיה לו', אך הא

1 אי דקלאו איהו לא אולא - אם בלעדיו לא היתה הולכת לגדיש,
 2 פשיטא שחייב, שהרי הכשיר את כל הנזק, אלא דקלאו איהו אולא
 3 - שגם בלעדיו היתה הולכת, מאי קא עביד - מה עשה בהוספת
 4 חבילה, ופטור, ולכן לא הביאה הברייתא את האופן הזה.
 5 מקשה הגמרא עוד: מתקנה לה - הקשה רב פפא, מדוע נקטה
 6 הברייתא אופן שהשלים את הבור לעשרה, והא איכא הא דתניא -
 7 והלא יש אופן ששנינו בברייתא, המשה שישבו על ספסל אחד ולא
 8 שברוהו, ובא אחד ושבו עליו ושברו, האחרון חייב. ואמר רב פפא,
 9 שמדובר שהיו כבדים מאד כגון פפא בר אבא שהיה בעל בהו, הרי
 10 שעל אף שהכשיר רק מקצת הנזק כשהוסיף כובד, חייב בכל הנזק.
 11 מתרצת הגמרא, זה אינו דוגמא להכשרתי מקצת נזק, שהרי חייב
 12 דמי - באיזה אופן מדובר, אילימא דקלאו איהו לא איתבר - אם
 13 נאמר שבלעדיו לא היה נשבר, פשיטא שחייב, שהרי הוא הכשיר את
 14 כל הנזק. אלא נאמר דקלאו איהו נמי איתבר - שגם בלעדיו היה
 15 נשבר, מאי קעביד - מה עשה האחרון, ויש לפוטרו לגמרי.
 16 מקשה הגמרא, סוף סוף, מתניתא היכא מתרצא - איך תתישב
 17 הברייתא של חמשה שישבו על ספסל, שהרי אם בלעדי האחרון לא
 18 היה נשבר, פשיטא, ואם בלעדיו גם היה נשבר, פטור. מתרצת הגמרא,
 19 לא צריכא הברייתא לומר זאת, אלא באופן דקלאו איהו הוי מיתבר
 20 בתרי שעי - שבלעדיו היה נשבר בשעתים שהחמשה ישבו עליו,
 21 והשתא - ועתה שישב האחרון, איתבר בתרא שקעה - נשבר בשעה,
 22 דאמרי ליה - שהחמשה אומרים לו, אי לא את - לולי שהתיישבת,
 23 הוי ותבינן מפי פורתא - היינו יושבים עוד מעט זמן, ונקיימן -
 24 ונעמידים קודם שיעברו שעתיים, ולא היה נשבר, ועתה שהתיישבת
 25 שברת.
 26 מקשה הגמרא, בין באופן שלולי האחרון לא היה נשבר כלל, ובין
 27 באופן שהיה נשבר אחר שעתיים, ולימא להו - שיאמר להם האחרון,
 28 אי לא אתון - לולי שישבתם על הספסל, ברידי לא הוה מיתבר -
 29 בישיבתי לבד לא היה נשבר, וכשישבתו היה עליכם לעמוד, וכיון שלא
 30 עמדתם עליכם להתחייב כמוני.
 31 מתרצת הגמרא, באמת לולי האחרון לא היה נשבר, ולא צריכא
 32 הברייתא לומר שחייב, אלא באופן דתהוי דקמידי בהו - שבעורו
 33 עומד ונשען עליהם, תבר - שבר, ואף שלא ישב, חייב. מקשה הגמרא,
 34 פשיטא שהוא חייב. מתרצת הגמרא, מהו דתימא - שמא תאמר
 35 שהשובר בכחו לא קשובר בגופו דמי, ובכך שנשען עליהם אינו
 36 אלא גרמא בנוזקין שפטור, קא משמע לן הברייתא, דשבירה בכחו
 37 כשבירה בגופו דמי, דכל היכא דגופו תבר - שכל שאם שובר בגופו
 38 חייב, כחו נמי תבר - גם אם שובר בכוחו חייב.
 39 מקשה הגמרא עוד: מדוע נקטה הברייתא אופן שהשלים את הבור
 40 לעשרה, ותו ליכא - וכי אין אופן נוסף שהכשיר מקצת הנזק וחייב
 41 בכל, והא איכא הא דתניא - והרי יש אופן ששנינו בברייתא, הפוזה
 42 עשרה בני אדם פעשר מקלות, בין בבת אחת בין בזה אחר זה,
 43 ומת, בולין פטורין ממייתה. רבי יהודה בן ברתיה אומר, אם הכוונה
 44 בזה אחר זה, והאחרון חייב, מפני שפירא בן מיתתו, ואף על הריגת
 45 מקצת נפש חייב מיתה. הרי שאף האחרון הכשיר רק את מקצת
 46 המיתה, לרבי יהודה בן ברתיה חייב על הריגת המוכה.
 47 מתרצת הגמרא, בקמלא לא קמיירי - הברייתא אינה מדברת במיתה.
 48 ואיכעית אימא - ואם תרצה, אמור לתרי, בפלותא לא קמיירי -
 49 הברייתא לא מדברת באופן שנחלקו תנאים, ובוה נחלקו רבי יהודה בן
 50 בתירא ורבנן.
 51 מקשה הגמרא, ולא - וכי לא הביאה הברייתא אופן השנוי במחלוקת,
 52 והא אויבין - והרי העמדנו את החופר בור תשעה והשלימו אחר
 53 לעשרה, דלא ברבי הוה הסובר ששניהם חייבים בנוזקין. מתרצת הגמרא,
 54 דלא ברבי וברבנן - להעמיד כשיטת חכמים שהלכה כמותם ולא
 55 כרבי, מוקמינן - מעמידים, אבל ברבי יהודה בן ברתיה שאין הלכה
 56 כמותו, ולא ברבנן שהלכה כמותם, לא מוקמינן - לא מעמידים:

58 ואילו רב פפי אמר אין שמין להם. והלכתא, שאין שמין לא לגנב
 59 ולא לגזול, אבל לשואל שמין, כדרך בהנא ורב אפי' – וכקשיית רב
 60 כהנא ורב אסי לרב.
 61 אגב שהובאה מימרא של עולא בשם רבי אלעזר ששמין לגנב ולגזול,
 62 מביאה הגמרא מימרות נוספות של עולא בשם רבי אלעזר. הסוגיא
 63 דלהלן עוסקת בספק טומאת לידה של אשה:
 64 נאמר בתורה (ויקרא יב א–ה) שכל יולדת – אף אם לא יצא דם, מונה
 65 ימי טומאה יומי טהרה. אם הולד נקיבה, מונה ארבעה עשר ימי
 66 טומאה, שאסורה לבעלה ומטמאת את הטהרות שנוגעת בהם,
 67 וכשעברו ימים אלו טובלת ונטהרת, ומונה שישים וששה ימי טהרה,
 68 שכל דם שחראה בהם טהורה. ואם הולד זכר, מונה שבעה ימי טומאה
 69 ושלושים ושלושה ימי טהרה.
 70 עם יצירת העובר במעי אמו נוצר עמו קרום שנקרא שליא ובתוכו הוא
 71 מונח, ופעמים שהולד מת ונימוח בתוך השליא. וכשאשה מפילה
 72 שליא נחשב הדבר כלידה, ויש לה טומאת לידה יומי טהרה. אך כיון
 73 שאין ידוע אם הולד היה זכר או נקיבה, מונה לחומרא שבועיים ימי
 74 טומאה כשל נקיבה, וימי טהרה כשל זכר רק עד השלמת שלשים
 75 ושלושה ימים, שהם עשרים וששה ימי טהרה:
 76 ואמר עולא אמר רבי אלעזר, שליא שניצתה מקצתה ביום ראשון
 77 ומקצתה יצאה ביום שני, חוששים שבמקצת השליא שיצאה ביום
 78 הראשון יצא רוב הולד, ונחשב הדבר ללידה, ולכן מונין לה ארבעה
 79 עשר ימי טומאה מן היום הראשון, וכל טהרות שנוגעה ביום הראשון
 80 טמאים מספק, אף אם לא יצא דם בלידת השליא.
 81 מקשה הגמרא, אמר ליה רבא לעולא, מה דעתך לטמאה מהיום
 82 הראשון, מפני שחוששים להומרא שמא יצא אז הולד, והלא הומרא
 83 דאתי ליד קולא הוא – חומרא זו מביאה אותה ליד קולא, דקא
 84 מטהרת לה מראשון – שאם תחל למנות ארבעה עשר ימי טומאה
 85 מהיום הראשון, ביום החמשה עשר תתחיל ימי טהרה, והרי יתכן שלא
 86 יצא רוב הולד אלא ביום השני והוא היום הראשון לטומאתה, והיום
 87 החמשה עשר הוא יום הארבעה עשר ללידה, ועדין טמאה בטומאת
 88 לידה. אלא אמר רבא, אמנם לחוש שמא יצא רוב הולד ביום
 89 הראשון, חוששים, ומטמאה טהרות מספק, אבל מימנא – למנות את
 90 ארבעה עשר ימי הטומאה, לא ממנא ו- אנה מונה אלא לשני –
 91 מהיום השני, ורק ביום הששה עשר לתחילת יציאת השליא מתחילה
 92 ימי טהרה.
 93 שואלת הגמרא, מאי קא משמע לן – מה מחדש עולא שחושש לטמא
 94 טהרות כבר מהיום הראשון. עונה הגמרא, עולא מחדש דאין מקצת
 95 שליא בלא ולד, שאף אם יצא רק מקצת שליא ודאי שיש בה ולד,
 96 אלא שספק אם רוב הולד יצא באותו מקצת ונחשב לידה, או רק
 97 מיעוטו יצא ואינו נחשב לידה. שאם היתה יכולה לצאת מקצת שליא
 98 בלי ולד, לא היינו חוששים לטמא טהרות ביום הראשון, כיון שזה שתי
 99 חומרות, גם שהיה ולד בתוך אותו מקצת, וגם שזה היה רובו, ולא היינו
 100 מטמאים טהרות באופן זה.
 101 מקשה הגמרא, מדוע צריך להשמיענו שאין מקצת שליא בלא ולד,
 102 והלא תנינא – שנינו זאת במשנה (חולין עז). שעל אף ששחית בהמה
 103 מתירה באכילה גם את העובר שבמעיה, אך שליא של בהמה שניצתה
 104 מקצתה מהבהמה קודם שחיתה, אסורה השליא באכילה גם החלק
 105 שנשאר בפנים, מפני ששליא היא סימן ולד באשה, שודאי שיש ולד
 106 בשליא של אשה, וכן שליא היא סימן ולד בבהמה, וכשיצאה מקצת
 107 שליא קודם השחיטה, כיון שבאותו מקצת שיצא ודאי יש ולד,
 108 חוששים שמא היה רובו באותו מקצת ונחשב כילוד, ואינו יתיר
 109 בשחיטת האם. הרי שאין מקצת שליא בלי ולד, שאם היה מקצת
 110 שליא בלא ולד לא היינו אוסרים את כל השליא, מחמת שיש בזה ספק
 111 ספיקא, שמא באותו מקצת לא היה ולד, ואפילו היה ולד שמא לא היה
 112 רובו.
 113 מתרצת הגמרא, אי מפתניתין – אם נלמד זאת רק מהמשנה, הנה
 114 אמנא – הייתי אומר,

1 יביא עדים ששקפתה כאונם, ושמוי, ששומר שבר פטור באונס. אמא
 2 שאלו אומר יביא עדותה – נבילה לבית דין, כדי שישומו כמה היא
 3 שזה. מאי לאו בהא קמיפלגי ו- האם לא בזה נחלקו, דמר – אבא
 4 שאלו סבר, שפחת נבילה דניזק הוי, הניזק – שהוא המפקיד,
 5 מפסיד, ולכן אם פשע ונטרפה וחיבי לשלם, יביא את הנבילה לבית דין
 6 כדי לדעת כמה היא שזה בשעת המיתה, ואת ההפרש בין שוויה כעת
 7 לבהמה חיה עליו להשלים. ומר – ותנא קמא, שלא דורש יביא עדותה
 8 לבית דין, סבר, שפחת הנבילה דמיזק הוי, המזיק – שהוא השומר
 9 שפשע, מפסיד, ואין לבית דין נפקא מינה כמה היא שזה בשעת מיתה.
 10 דוחה הגמרא, לא בזה נחלקו, אלא דכילי עולא – לפי כולם, פחת
 11 נבילה דניזק, והכא במורה נבילה קמיפלגי – ובאן נחלקו על מי
 12 מוטל לטרוח להביא ממקום שמתה, אבא שאלו שדורש יביא עדותה
 13 סובר שעל המזיק לטרוח בזה, ותנא קמא סובר שהטרוח מוטל על
 14 הניזק.
 15 ומביאה הגמרא ברייתא כאבא שאלו: והתניא, אחרים אומרים, מניין
 16 שעל בעל הבור שהשור מת בתוכו להעלות את השור מבורו, תלמוד
 17 לומר (שמות כא לד), 'כסף ישיב לבעליו והמת', שמלבד תשלום
 18 הנזק צריך להשיב גם את הנבילה ולהעלותה מהבור.
 19 מקשה הגמרא, אמר ליה אביי לרבא, האי – פסוק זה המלמד שעל
 20 המזיק מוטל טורח נבילה, היכי דמי ו- באיזה אופן מדובר, אילימא
 21 דבבירא שויה וזוהי – אם נאמר שבתוך הבור שווה הנבילה וזו אחו,
 22 ואנדא – ועל שפת הבור, שויה ארבע זוז, מדוע צריך פסוק לזה, הרי
 23 כי טרח להעלותה כדנפשיה טרח – לעצמו הוא טורח, שבכך ישלם
 24 פחות.
 25 מתרצת הגמרא, אמר ליה רבא לאביי, לא צריכא את הפסוק, אלא
 26 באופן דבבירא – שבתוך הבור שויה הנבילה וזוהי, ואנדא – ועל שפת
 27 הבור נמי שויה וזוהי, ואין לו כל רווח בהעלאתה, ולכן צריך פסוק
 28 שחיבי להעלותה.
 29 שואלת הגמרא, ומי איכא בהאי גוונא – וכי יש מציאות כזו ששויה
 30 בבור ועל שפת הבור שווה, והלא צריך לשכור פועלים כדי להעלותה.
 31 עונה הגמרא, אין – אכן יש מציאות כזו, דהא אמרי אינשי ו- שהרי
 32 אנשים אומרים, כשויה פתא בוזא – קורה כשהיא בעיר נמכרת
 33 בוז, כשויה פתא בוזא – וגם כשהיא בשדה היא נמכרת בוז, אף
 34 שצריך לשכור פועלים להביאה לעיר.
 35 אחר שלמדנו שהנבילה שייכת לניזק ועל המזיק רק להשלים לשור חי,
 36 הגמרא דנה מה דינם של גנב גזול ושואל בזה: אמר שמואל, נהגו
 37 הדיינים, שאין שמין את הנבילה או את השברים, לא לגנב ולא לגזול,
 38 אלא לגזוקין. שאם אדם גנב או גזל בהמה ומתה או כלי ונשבר, אין
 39 שמין כמה שזה החפץ עתה וישלים לבעליו את השאר, אלא עליו
 40 לשלם כלי או בהמה שלמים, והשברים שלו. אבל בניזקין השברים של
 41 הניזק, והמזיק רק משלים את ההפרש לכלי שלם. ומוסיף שמואל, ואני
 42 אומר, אף לשואל, ואכא – ורב מודה לי בזה.
 43 איבעיא ליה – הסתפק בני הישיבה, הכי קאמר – האם כך אמר
 44 שמואל, אף לשואל שמין, כניזקין, ואכא מודה לי. או דלמא הכי
 45 קאמר ו- או שמא כך אמרו, ואני אומר אף לשואל אין שמין, כגנב
 46 וגזול, ואכא מודה לי.
 47 הגמרא פושטת את הספק ממעשה שהיה: תא שמע, דההוא גברא
 48 דשאל נרנא מהכריה – שהיה אדם ששאל גרון מחבירו, תברך –
 49 שבר את הגרון בפשיעה. אהא לקמיה דרב – בא לפני רב לשאל אם
 50 עליו לשלם. אמר ליה רב, ויל שלים ליה נרנא מעליא ו- לך שלם לו
 51 גרון מעולח. שמע מינה שאין שמין לשואל. שואלת הגמרא, אדרבה
 52 יש ראייה להיפך, מדאמרי ליה – מכך שאמרו רב בהנא ורב אפי'
 53 לרב בתמיחה, דינא הכי – וכי כך הדין, ושתיק רב ולא ענה להם,
 54 משמע שהסכים עם שאלתם, ושמע מינה שמין לשואל את השברים,
 55 ועליו רק להשלים לגרון שלם.
 56 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בדברי שמואל, ומכריעה את
 57 ההלכה: איתמר, אמר עולא אמר רבי אלעזר, שמין לגנב ולגזול.

בבא קמא. ארבעה אבות נזיקין – פרק ראשון דף יא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" רכה רש"י

1 **וְפֶטוּר.** דְּשׁוּמֵר שֶׁכֶּר פֶּטוּר בְּאוֹסְטוֹן בְּדַכְתִּיב בִּיה וּמַת אֶבֶר נִשְׁבַּח אִין רוּאָה שְׁבֻעַת
2 ה' תַּהֲרֵה בִּין שְׁנִינָם (שֵׁמוֹת כַּבּוּ) יִבְיֵא עֲרֻדָּה. נְבִילָה: לִב"ר. לְשׁוּמָה כַּמָּה הִיא שְׁנָה וְהִבִּי
3 מִשְׁמַע קִרָּא יִבְיֵאאוּ עַד יִבְיֵא עֲרֻדָּה בְּדַכְתִּיב (בְּרֵאשִׁית מַט) בְּכַקֵּר יֵאכַל עַד דְּהִינּוּ שְׁלָל
4 כְּדַמְתָּר מְגִינן עֲרָאָה מִפִּי מוֹרִי: מֵאִי לֹא כִּהָּא קְמִיפְלָגִי. דְּבֵאוֹסְטוֹן הָא וְדֵאִי לֹא פְלִיג אָבֵא
5 שְׁאֹל לְשׁוּמֵר דְּאִפִּי נְטָרְפָה בְּאוֹסְטוֹן הִיא חַיִּיב

1 **יְבִיא עֲרֻדָּה לִב"ד מֵאִי לֹא כִּהָּא קְמִיפְלָגִי דְּמֵר סְכַר**
2 **יְבִיא עֲרֻדָּה לִב"ד מֵאִי לֹא כִּהָּא קְמִיפְלָגִי דְּמֵר סְכַר**
3 **פַּחַת נְבִילָה דִּנְזִיק הִוֵּי וּמֵר סְכַר דְּמִזִּיק הִוֵּי לֹא דִכ"ע**
4 **דִּנְזִיק וְהָכֵּא בְּטוֹרַח נְבִילָה קְמִיפְלָגִי וְהַתְנִיף אַחֲרֵים**
5 **אוּמְרִים מְגִינן שְׁעַל בְּעַל הַבּוֹר לְהַעֲלוֹת שׁוֹר מְבוּרוֹ ת"ל**
6 **כִּסְפָּה יָשִׁיב לְבַעֲלוֹ וְהַמָּת אֻמְרָ לִיה אֲפִי לְרָבָא הִיא**
7 **מוֹרַח נְבִילָה ה"ד אֵילִמָּא דְּכִבְרֵא שְׂוֵאָה וּזְוָא וְאַנְוָאָה**
8 **שְׂוֵאָה אֲרַבְעָ כִּי מֵרַח בְּדִנְפֵשִׁיה מֵרַח א"ל לֹא צִרִיכָא**
9 **דְּכִבְרֵא שְׂוֵאָה וּזְוָא וְאַנְוָאָה נְמִי שְׂוֵאָה וּזְוָא וּמִי אֲפִי**
10 **כִּר"ג אִין דְּהָא אֻמְרֵי אִינְשֵׁי בְּשֵׁרָא בְּמַתָּא בּוּזָא בְּשֵׁרָא**
11 **בְּכִבְרֵא בּוּזָא אֻמְרָ שְׂמוּאֵל אִין שְׂמִין לֹא לְגִנְבָּה וְלֹא לְזִלְזָל**
12 **אֱלָא לְנִזְקִין וְאִנִּי אוּמְרָ אָף לְשׁוּאָל וְאָבֵא מוֹרָה לִי**
13 **אִיבְעִינָא לְהוֹ ה"ק אָף לְשׁוּאָל שְׂמִין וְאָבֵא מוֹרָה לִי אוּ**
14 **דְּלָמָא ה"ק וְאִנִּי אוּמְרָ אָף לְשׁוּאָל אִין שְׂמִין וְאָבֵא מוֹרָה**
15 **לִי ת"ש דְּהִהוּא גְבָרָא דְּשָׂאִיל נְרָאָה מִתְכַּרְבִּיהַ תִּכְרָה**
16 **אֲתָא לְקַמְהֵי דְרַב א"ל וִיל שְׁלִים לִיה נְרָאָה מְעַלְאִי ש"מ**
17 **אִין שְׂמִין אֲרַבְרָה מְדַאֲמָרֵי לִיה רַב פְּהֵנָּא וְרַב אִפִּי לְרַב**
18 **דִּינָא חַבִּי וְשִׁתִּיק ש"מ שְׂמִין אִיתְמַר אֻמְרָ עוֹלָא א"ר**
19 **אֲלַעְזָר שְׂמִין לְגִנְבָּה וְלִזְנוּן רַב פְּפִי אֻמְרָ אִין שְׂמִין**
20 **וְהַלְכְתָּא אִין שְׂמִין לֹא לְגִנְבָּה וְלֹא לְזִלְזָל אֲבָל לְשׁוּאָל**
21 **שְׂמִין כְּדַרְבּ פְּהֵנָּא וְרַב אִפִּי וְאֻמְרָ עוֹלָא א"ר אֲלַעְזָר**
22 **שְׁלִיא שְׂעִיצְתָּה מִקְצָתָה בְּיוֹם רֵאשִׁון וּמִקְצָתָה בְּיוֹם שְׁנִי**
23 **מוֹנִין לָה מִן הֲרֵאשִׁון א"ל רָבָא מֵה דְּעֲתֵד לְהוֹמְרָא**
24 **חֻמְרָא דְּאֲתֵי לְיָדִי קוֹלָא הוּא דִקָּא מְטַרְתַּר לָה מִרְאשִׁון**
25 **אֲלָא אֻמְרָ רָבָא לְחַוְשָׁת הוֹשָׁשַׁת מוּמִינָא לֹא מְמַנִּיא אֲלָא**
26 **לְשִׁנִּי מֵאִי קמ"ל דְּאִין מִקְצַת שְׁלִיא בְּלֹא וְלָד תִּנְיָנָא**
27 **שְׁלִיא שְׂעִיצְתָּה מִקְצָתָה אֲסוּרָה בְּאֲכִילָה סִימֵן וְלָד**
28 **בְּאִשָּׁה סִימֵן וְלָד בְּבַחְמָה אִי מִמְתְּנִי הוּא אֻמִּינָא**

1 **יְבִיא** עֲרֻדָּה שְׂנַטְרָפָה בְּאוֹסְטוֹן. וְאִיסִי דּוֹרֵשׁ בְּפִרְק הַאֲמוּנָן (כ"מ פג.) אִין רוּאָה הָא יֵשׁ רוּאָה
2 יְבִיא עֲרֻדָּה שְׂנַטְרָפָה וְפֶטוּר דְּמִשְׁמַעוּת דּוֹרְשִׁין אִיכָּא בִּיעִידָה: יְבִיא אַרְוָרָה לִב"ר.
3 פ"י שְׂמַתָּה בְּלֹא בְרַכָּה וְאִית דְּגָרְס עֲרֻדָּה כְּמוֹ אֲחַת מִתְּנָה לֹא נַעֲרָדָה (יִשְׁעִיָהוּ ל"ד) וּבְקוּבָנְטֵרְס
4 גָּרִיס עֲרֻדָּה כְּמוֹ יֵאכַל עַד:
5 **בְּשֵׂאֲלֻתוֹת**

1 **דְּרַב חַחֲאִי גָרִי אָמַר שְׂמוּאֵל**
2 **אָמַר לִי אֲבֵא וְלֹא כִּפְהִי דְּפִירֵשׁ**
3 **דְּמַנְהָה דִּינְיָן כִּרְ הוּא:**
4 **אִין** שְׂמִין לֹא לְגִנְבָּה וְלֹא לְזִלְזָל. פ"ה אִין שְׂמִין
5 הַנְּבִילָה וְהַשְׂכָּרִים לְבַעֲלִים שְׁתַּחֲזִיר הַגִּבּוּ
6 הַפַּחַת אֲלָא יִשְׁלַם בְּהַמָּה שְׂלִימָה וְכָלִים מְעוּלִים
7 וְהַשְׂכָּרִים שְׂלוֹ וְאֵעִי גִרְיָמָא לָן יָשִׁיב לְרַבּוֹת שְׁנָה
8 כִּסְפָּה בְּכִסְפָּה וְאִפִּי סוֹכִין גִּבּוּ וְגוֹלָן שְׂאִנִּי מִשּׁוּם
9 דְּכַתִּיב אִשְׁרֵי גוֹל בְּעִין שְׁגוֹל הַלְכָר צִירָךְ לְהַחֲזִיר
10 הַגּוֹלָה אוּ דְמִיָּה וְלֹא סוֹכִין וְכֵן מִשְׁמַע בִּירוּשְׁלַיִם
11 מְגִין שְׂאִין שְׂמִין לֹא לְגִנְבָּה וְלֹא לְזִלְזָל א"ר אָבֵא בֵּר
12 מַמְלַח חַיִּים שְׁנִים יִשְׁלַם וְלֹא מִתִּים עַד בְּרוּן גְּבִיכָה
13 גוֹלָה מְגִין א"ר אָבֵא בֵּר מַמְלַח וְהַשִּׁיב הַגּוֹלָה אָשֵׁר
14 גוֹל כַּאֲשֶׁר גוֹל וְהִינּוּ טַעְמָא דְּגִבּוּ וְגוֹלָן קְנוּ מִיַּד
15 כִּשְׁתּוּצִיאָן מִרְשׁוֹת בְּעִילִים אֲבָל מוּזִק לֹא תַּחְתִּיב
16 אֲלָא כְּמוֹ שְׂהוּזִק וְהִיט דְּמִד' אָף לְשׁוּאָל כִּיּוֹן
17 דְּחַיִּיב בְּאוֹסְטוֹן נִמְצָא שְׂקָאָו מִשְׁעָה שְׂתוּצִיאָן מִיַּד
18 הַבְּעִילִים וְהַדְּמִים הוּא דְּתַתְּחִיב כְּמוֹ גִבּוּ וְגוֹלָן.
19 **דְּקָמָּה** מְטַרְתַּר לָה מִרְאשִׁון. פִּירֵשׁ שְׂשׁוּפֵרַת י"ד
20 שֶׁל נְקֵבָה מִרְאשִׁון וְהַדְּמִים שְׂתוּצָאָה בְּטו"ו
21 יְהִי טַחֲרוּרִין וְאִת' וְאִמְרָא לִי יְהִי טַחֲרוּרִין לְקָמָּה
22 בְּיוֹם רֵאשִׁון יָצָא רֵאשִׁון אוּ רַבּוֹ וְאִפִּי לֹא יָצָא
23 דְּלָמָּא הוּא זָרִי ל' דְּלֹא מְצִי לְמִשְׁרֵי מַסְפַּק
24 סִפְקָא דְּהוּוּ תְרִי קוֹלִי דְּסוֹתֵרֵי אֲתֵדִי שְׂאֵם תְּרָאָה
25 יוֹם מ"א מְשַׁתְּרִי נְמִי מַסְפַּק סִפְקָא דְּשָׂמָא לֹא יָצָא
26 רַבּוֹ בְּיוֹם רֵאשִׁון וְאִפִּי יָצָא רַבּוֹ דְּלָמָּא נְקֵבָה הִיא
27 וְהִשְׁתָּא בְּתַחֲלִילָה הַתְּרוּנוּ מְשׁוּם דְּשִׁמְנָא זָכַר הִשְׁתָּא
28 תִּתְרוּנוּ שְׂמָא נְקֵבָה תְרִי מִתְּנָה מִנְפָּשׁ נַעֲשָׂה
29 אִיסוּר וּבְה"ג תַּנּוּ בְּהַמְפַּלַּת (נַדָּה כ"ט) תִּשְׁבַּח לְזִכָּר
30 וְלְנְקֵבָה וְלִנְדָּה אֵעִי דְּכָל אִיסוּר בְּאִפִּי נְפִישָׁה הִוֵּי
31 סַפְקָא סִפְקָא: יֵאֲוִי מִקְצַת שְׁלִיא בְּלֹא וְלָד. וְאִת'
32 ל"ר א' דְּאֻמְרָ חוֹשְׁשִׁין מִשּׁוּם דְּאִין מִקְצַת שְׁלִיא
33 בְּלֹא וְלָד אֲבָל אֵם הָיָה מִקְצַת שְׁלִיא בְּלֹא וְלָד לֹא
34 הָיָה חוֹשְׁשִׁת הַיָּד אִי בְּרַח"ו אִפִּי בְּחֹד סִפְקָא
35 מִטְּהַר"ו וְאִי בְּרַח"ו אִפִּי כִּסְפַק סִפְקָא נְמִי טַמָּא
36 דְּהָא תַּנּוּ (טְהוּרֵת פ"ו מ"ד) כָּל סִפְקוֹת שְׂתֵּקָה וְכּוּל
37 לְהַרְבוֹת בְּרַח"ו אִפִּי סַפְקָא סִפְקָא טַמָּא וְיִיל
38 דְּשַׁמְעִתִּין אִינִי לַעֲנִין לְאוֹסְרָה לְבַעֲלָה:
39 **שְׁלִיא** שְׂעִיצְתָּה מִקְצָתָה אֲסוּרָה בְּאֲכִילָה. פ"י אֲסוּרָה אִפִּי מֵה שְׂכַפְּנִים דְּשָׂמָא בְּאוּתוֹ מִקְצַת
40 שְׂעִיצָא יָצָא רֵאשִׁון שֶׁל וְלָד הוּוּ כְּלוּל לֹא קְרִינָן בִּיה כָּל בְּבַחְמָה תְּאֲכּוּלוּ דְּאָם
41 יֵשׁ מִקְצַת שְׁלִיא בְּלֹא וְלָד הִיָּה לְנוֹ לְהַתִּיר מִטַּעַם סִיס תִּימָה דּוֹסִיאָן דְּהָכָּא מוּכַח דְּשָׂרִי ר'
42 אֲלַעְזָר בְּשֵׁלִיא שְׂעִיצְתָּה מִקְצָתָה אִי הוּוּ סִיס בְּאֲכִילָה וְכוּסְפִי בְּהַמָּה הַתְּמַשְׁקָה (חולין ע"ג) מִשְׁמַע
43 דְּאִפִּילוּ בְּסִיס אֲסֹר רַבִּי אֲלַעְזָר דַּעַל הָרַח מְשַׁנָּה דְּשְׁלִיא שְׂעִיצְתָּה מִקְצָתָה קָאֻמְרָ ר' אֲלַעְזָר
44 לֹא שֵׁנָּה אֲלָא בְּשֵׂאִינֵי קְשׁוּרָה בּוֹלָד אֲבָל קְשׁוּרָה בּוֹלָד אִין חוֹשְׁשִׁין לְזִלְזָל אַחַר וּבְשֵׂאִין
45 קְשׁוּרָה ע"כ לֹא הוּוּ אֲלָא סִיס כְּדוֹקְתֵי בְּבִרְיָתָא דְּקַתְנֵי הָתָם שְׂמָא נִימוּחַ שְׂפִיר שֶׁל שְׁלִיא
46 כּוּ א"כ בְּשֵׂאִין קְשׁוּרָה תְּשַׁתְּרִי דְּשָׂמָא אִין שֶׁם וְלָד אַחַר וְאִפִּי יֵשׁ שֶׁם וְלָד אַחַר שְׂמָא לֹא
47 יָצָא רַבּוֹ וְיִיל בְּרִיָּתָא דְּקַתְנֵי הָתָם שְׂמָא כּוּ מִינֵי בְּשֵׁלִיא שֶׁל אַחַר תְּהַלֵּךְ וְר' אֲלַעְזָר אִינִי
48 בְּשֵׁלִיא שְׂקוּדִים הוֹלֵךְ דּוּדְאִי יֵשׁ שֶׁם וְלָד אַחַר בְּשֵׂאִין קְשׁוּרָה בְּהַמְפַּלַּת (נִידָּה
49 דף כ"ב) דָּלֵא אֲמִרְיָן חוֹלִין אֵת הַשְׁלָאָה בּוֹלָד אֲלָא בְּשֵׁלִיא הִבָּאָה אַחַר הוֹלֵךְ וְעוֹד י"ל דְּהָתָם
50 אֲסוּר בְּסִיס גְּזִירָה מִקְצַת אֲטוּ כּוּלָּה כְּדָאֲמִרְיָן בְּשַׁמְעִתֵּי: **בְּסִימָן** וְלָד בְּאִשָּׁה וְפָרוּ סִימֵן וְלָד בְּבַחְמָה. וְאִת' וְאִמְרָא תוּלָה בְּהַמָּה בְּאִשָּׁה וּמוֹתְנֵי לֹא מִינֵי אֲלָא בְּבַחְמָה יֵשׁ לוֹמַר מְשׁוּם דְּבִאֲשָׁה
51 פְּשׁוּט לוֹ יוֹתֵר מִכְּבַחְמָה דְּרִי שְׂפִיר שְׂהוּא סִימֵן וְלָד בְּאִשָּׁה וְלֹא בְּבַחְמָה כְּדַתְּנָן בְּהַלּוֹקַח (בְּכוֹרוֹת דף י"ט) סִימֵן וְלָד בְּבַחְמָה שְׁלִיא וְכַאֲשֶׁה שְׂפִיר וְשְׁלִיא:

1 לְטַמָּא טְהוּרֵת שְׂתַגַּע בְּרֵאשִׁון: מוּמִינָא לֹא מְמַנִּיא. שְׂבֻעִיִים דְּנַכְכָּה אֲלָא מְשַׁנֵּי: מֵאִי קמ"ל.
2 עוֹלָא דְּאֻמְרָ חוֹשְׁשִׁת דְּאִין מִקְצַת שְׁלִיא בְּלֹא וְלָד. וּמַש"ה חוֹשְׁשִׁת שְׂמָא רַבּוּ מִיַּדֵּי הַזְּלוּ
3 יָצָא בְּאוּתוֹ מִקְצַת וְכּוּכִי נַפֵּק רַבּוּ הִוֵּי לִיה כְּלוּל כְּדָאֲמִרְיָן בְּמַסְכַּת נִידָּה (דף כ"ח). יָצָא
4 מִחוּתָר אוּ מַסְרוֹס עַד שְׂעִיצָא רַבּוֹ וּמִמִּנְיָא וְדֵאִי לֹא מִנְיָא מִרְאשִׁון דְּשָׂמָא לֹא נַפֵּק רַבּוּא
5 עַד שְׁנֵי דֵאִי יֵשׁ מִקְצַת שְׁלִיא בְּלֹא וְלָד אֵת הָרָה חִישְׁשִׁין לְטַמָּא טְהוּרֵת דְּכּוּלֵּי הִיא לֹא
6 חִישְׁשִׁין דִּימָא תְרִי חוּמְרֵי דְּלָמָּא נַפְקָא וְרַבּוּ נַפְקָא: שְׁלִיא. שֶׁל בְּהַמָּה: שְׂעִיצְתָּה מִקְצָתָה.
7 קוֹדֵם שְׂחִיטַת הַבְּהֵמָה: אֲסוּרָה. כּוּלָּה וְאֵעִיפ' שָׂאֵן בִּיה וְלָד: ה"ג סִימֵן וְלָד בְּאִשָּׁה וְסִימֵן
8 וְלָד בְּבַחְמָה. כְּלוּמַר מְפַנֵּי שְׂהֵשְׁלִיא סִימֵן וְלָד בִּין בְּאִשָּׁה בִּין בְּבַחְמָה שְׂאִין שְׁלִיא בְּלֹא וְלָד
9 אֲלָא שְׂעִיצְתֵּי וְחִישְׁשִׁין שְׂמָא בְּאוּתוֹ מִקְצַת שְׂעִיצָא קוֹדֵם שְׂחִיטָה הִיָּה רַבּוּ שֶׁל עֹבְרָא וְקִימָא
10 לָן יָצָא רַבּוֹ וְיִיל כְּלוּל וְאִינוּ יוֹתֵר בְּשַׁחֲטַת הָאֵם:
11 **אֲסוּר** בְּסִיס גְּזִירָה מִקְצַת אֲטוּ כּוּלָּה כְּדָאֲמִרְיָן בְּשַׁמְעִתֵּי: **בְּסִימָן** וְלָד בְּאִשָּׁה וְפָרוּ סִימֵן וְלָד בְּבַחְמָה. וְאִת' וְאִמְרָא תוּלָה בְּהַמָּה בְּאִשָּׁה וּמוֹתְנֵי לֹא מִינֵי אֲלָא בְּבַחְמָה יֵשׁ לוֹמַר מְשׁוּם דְּבִאֲשָׁה
12 פְּשׁוּט לוֹ יוֹתֵר מִכְּבַחְמָה דְּרִי שְׂפִיר שְׂהוּא סִימֵן וְלָד בְּאִשָּׁה וְלֹא בְּבַחְמָה כְּדַתְּנָן בְּהַלּוֹקַח (בְּכוֹרוֹת דף י"ט) סִימֵן וְלָד בְּבַחְמָה שְׁלִיא וְכַאֲשֶׁה שְׂפִיר וְשְׁלִיא:

גזירה

1 דְּאִין שְׂמִין שְׂכֶר חַיִּיב בְּאוֹסְטוֹן אֱלָא ה"ק חַיִּיב
2 נְטָרְפָה בְּפִשְׁעִיהָ שִׁיחָה בֵּר תְּשַׁלְמוּן יְבִיא עֲרֻדָּה
3 וְיוֹסִיף מִבְּיּוֹתוֹ עַל הַדְּמִים שֶׁהִיא שׁוּהָ בְּשַׁעַת
4 מִיתָה דְּאִי מְשׁוּם דְּמִים דְּהִשְׁתָּא לֹא אִיצְטְרִיךְ
5 דְּהִשְׁתָּא אִי אִית לִיה נְבִילוֹת אֲחַרְיָתָא יְהִיב
6 לִיה כָּל שְׁכַן הָא אֲלָא לְפַחַת נְבִילָה אֲתָא וְתִק
7 דְּלֹא מְפִיחַ לִיה לְהַךְ דְּרֵיכָה סְכַר פַּחַת נְבִילָה
8 דְּמִזִּיק הִוֵּי הַלְכָר כִּי מְשׁוּם לֹאֻקְמֵי לְקִרָּא לְהוֹר
9 דְּרֵיכָה דְּאִי מְשׁוּם דְּמִים דְּהִשְׁתָּא לֹא אִיצְטְרִיךְ
10 דְּהָא תַּנְיָא יָשִׁיב לְרַבּוֹת שְׁנָה כִּסְפָּה בְּטוֹרַח נְבִילָה.
11 לְהִבְיָאָה מִמְקוֹם שְׂמַתָּה שֶׁם לְמָקוֹם שְׂחִיטָתָה שֶׁם
12 אָבֵא שְׂאֹל סְכַר עַל הַמִּזִּיק הוּא: וְהַתְנִיָּא.
13 בְּנִידוּתָא: כִּסְפָּה יָשִׁיב לְבַעֲלוֹ וְהַמָּת. מִשְׁמַע שְׂאֵף
14 הַמָּת יָשִׁיב לְבַעֲלוֹ: וְאִנְוָא. שְׂפַתָּה הַבּוֹר:
15 בְּדִנְפֵשִׁיה קָא טְרַח. וְיֵרוּחַ דְּנִפְשִׁיה קָא עֵבִיד
16 דְּשִׁיִּים לִיה לְזִנְזָן כְּדַמֵּי יִמְרִי וְלָמָּה לִי קִרָּא
17 וְהַמָּת: בְּשׁוּרָה. קוֹרְהָ בְּכִבְרָא. בְּשֵׁרָה וְאֵעִי:
18 שְׂחִיטָה דְּהִבָּא לְעִיר נַמְכַר בּוּחֵ: אֻמְרָ שְׂמוּאֵל.
19 מִנְהָה דִּינְיָן הוּא שְׂאִין שְׂמִין לֹא לְגִנְבָּה וְלֹא לְזִלְזָל
20 שְׂאֵם גִּבּוּ וְגוֹל בְּהַמָּה אוּ כָּלִים וְנַפְחָתוּ אֲעָלָא לְגוֹל
21 שְׂמִין וְהַנְּבִילָה וְהַשְׂכָּרִים לְבַעֲלִים שְׂחִיזוּר גִּבּוּ
22 הַפַּחַת אֲלָא יִשְׁלַם בְּהַמָּה וְכָלִים מְעוּלִים
23 וְהַשְׂכָּרִים שְׂלוֹ: אֲלָא לְזִלְזָל. שְׂמִין בְּדַכְתִּיב וְהַמָּת
24 יְהִיָּה לוֹ: וְאִנִּי אוּמְרָ אָף לְשׁוּאָל וְאָבֵא מוֹרָה לִי.
25 רַב: אָף לְשׁוּאָל שְׂמִין. וְאִנְוָאָן קָאִי: אוּ דְּלָמָּא אָף
26 לְשׁוּאָל אִין שְׂמִין. וְהֵאִי אָף אֲנַגְבּ וְגוֹלָן קָאִי
27 מְדַאֲמֵרִי לִיה רַב פְּהֵנָּא וְרַב אִפִּי. כְּבִקָּא מְצִיעַ
28 ב'פ' הַשׁוּאֵל נִדָּה (דף כ"ח): שְׁלִיא שְׂעִיצְתָּה כּוּ. דְּקִיָּל
29 הַמְפַּלַּת שְׁלִיא יִשְׁכַּחַת עֲלֶיהָ יִמִּי טוּמְאָה יִמִּי
30 טְהוּרָה שְׂאִין שְׁלִיא בְּלֹא וְלָד אֲלָא שְׂעִיצְתָּה
31 בְּתוֹכָה: מוּנִין לָה מִן הֲרֵאשִׁון. דְּמִיּוֹם רֵאשִׁון
32 טַמְאָה וְאִפִּי תְרָאִי לִידָּה (בִּישְׁתָּה: לְחוּמְרָא.
33 דְּמַטְמְאִין טְהוּרֵת שְׂעִיצְתָּה בְּרֵאשִׁון מִשְׁעַת יְצִיאַת
34 שְׁלִיא: דְּקָמָּה מְטַרְתַּר לָה מִרְאשִׁון. שְׂתַהָּא סוֹפְרַת
35 י"ד שֶׁל נְקֵבָה עִם יוֹם הֲרֵאשִׁון וְהַדְּמִים שְׂתַרָּאָה
36 בְּיוֹם ט"ו טַחֲרוּרִין דְּהִינּוּ קוֹלָא דְּאִי הוּוּא מְנָאָה
37 מְשַׁנֵּי לֹא תִיָּלָא יִמִּי טְהוּרָה עַד לְמַתָּה: חוֹשְׁשִׁת.
38 לְטַמָּא טְהוּרֵת שְׂתַגַּע בְּרֵאשִׁון: מוּמִינָא לֹא מְמַנִּיא. שְׂבֻעִיִים דְּנַכְכָּה אֲלָא מְשַׁנֵּי: מֵאִי קמ"ל.
39 עוֹלָא דְּאֻמְרָ חוֹשְׁשִׁת דְּאִין מִקְצַת שְׁלִיא בְּלֹא וְלָד. וּמַש"ה חוֹשְׁשִׁת שְׂמָא רַבּוּ מִיַּדֵּי הַזְּלוּ
40 יָצָא בְּאוּתוֹ מִקְצַת וְכּוּכִי נַפֵּק רַבּוּ הִוֵּי לִיה כְּלוּל כְּדָאֲמִרְיָן בְּמַסְכַּת נִידָּה (דף כ"ח). יָצָא
41 מִחוּתָר אוּ מַסְרוֹס עַד שְׂעִיצָא רַבּוֹ וּמִמִּנְיָא וְדֵאִי לֹא מִנְיָא מִרְאשִׁון דְּשָׂמָא לֹא נַפֵּק רַבּוּא
42 עַד שְׁנֵי דֵאִי יֵשׁ מִקְצַת שְׁלִיא בְּלֹא וְלָד אֵת הָרָה חִ

מקצתה אטו בולה. לאו דוקא דאין נובל לטעות להתייר בולה שגם ביציאת מקצתה ודאי אטור מן דאורייתא ולא קאמרינן גיוריה מה שבפנים אטו מה שבחוץ ועוד אי גיורין אטו בולה באשה נמי לגזור אלא "ל דאטו רובא קאמרינן דאי שרית ביציאת מקצת מה שבפנים משום כל אשר בבהמה אע"פ שיש לחוש שמא יצא ראשו באותו מקצת

יבא להתייר ביציאת רובו אורו מיעוט שבפנים מהאי טעמא ולא דיעו שבמקצת הוי ספק ספיקא אבל גבי אשה לא שייך למגור דלא אתי למטיעי דליבא טעמא במה יטעו להשוות רוב למקצת אבל בבהמה יטעו לומר שמה שבפנים לעולם אינו כוללו כל זמן שלא יצא אינ באשה לא גיורי למנות מיזם ראשון דחומרא דאתי לידי קולא היא ודלמא לא ימנו מיזם ב' למיכה לה ימי טומאה אינ באשה לא גיורין דאפשי טומאה לא מפשינן פדאמרינן בבבא (דף ז) מיהו לעיל פרישנו דלא איירי לענן טומאה אלא לאורטה לבעלה ופי' הקטנ' דבאשה לא שייך למיכה דלא אתי למטיעי דכיון דחזו דמכי זלדה בשני מטמינא לה וקשה דהא דחזין דמטמינא לה בשני אמרי משום דנפקא בולה:

בכור שנטרף בתוך ל' יום. פי' שנתרף ובמת מעצמו לא איצטרך קרא לאשמעותי דאין פורין דהא כתיב ופרוין מנן חדש תפדה אבל נהרג איצטרך לאשמעותי דלא אמרי' אי לאו דאקטילי הוי חי ולא נפל הוי ולפרקיה משמע קצת דאם קם לן בגייה דכלו לו חדשי וחי היה חיוב לפדותו וקשה דבפרק יש בכור (בכורות דף מט.) אמר גבי פודה בנו תוך ל' יום ונתאבלו הקעות לאחר זמן אין בנו פודי ואמאי ל' יום יתעב מילתא למפרע דלא נפל הוא אלא ודאי גיורית הכתוב היא מופדויה מן חרש תפדה דאפי' קים לן שקלו חדשי צריך ל' יום ואע"ג דמהאי קרא נפקא לן (שבת דף קל"ה) כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל הי' דרשינן (שם ח') ימים בבהמה אינו נפל מדרבתיב מיזם השמיני והקלאה ירצה לומר ודאי' בי קים לן דכלו חדשי הוי מוחסר זמן תוך שמנה כדמוכח בפ"ק דרי"ה (דף ו) דאמר (בכור) מאימתי מונין לו שנה חד אמר משעה (ושקראו לה' לה' צאה וחד אמר משעה שזולג ולא פליגי' הוא בתם הא בבעל מום ומוקמינן לה הךמ דקים ליה בגייה דכלו לו חדשי ואפי' לא חי להרצאה עד ח' ועוד דבסוף הקומץ רבה (מנחות דף לו) מתביב גבי בכור שיש לו י' סלעים לבתו ופרוי עליה מוכר ו שנטרף דפטור ואי נטרף היינו נהרג חיבי מדמי ליה להכי ועוד דלא הוה ליה למימר נטרף אלא נהרג ועוד דאסיק גמרא אך חלק הא בין שנתרף תוך ל' יום מופדוין

ד'יש מקצת שליא בלא ולך וגיוריה מקצתה אטו בולה קמ"ל ואמר עולא אמר רבי אלעזר בכור שנטרף בתוך ל' יום אין פורין אותו וכן תני רמי בר חמא מתוך שגנאמר פודה תפדה וכול אפי' נטרף בתוך ל' יום ת"ל אך חלק ואמר עולא א"ר אלעזר בהמה גסה נקנית במשיכה והא אגן תנן במסורה הוא דאמר כי האי תנא דתניא וחכ"א זו וזו במשיכה ר"ש ואמר זו וזו בהגבהה ואמר עולא אמר ר' אלעזר האחיז שחלקו מה שעליהן שמוין ומה שעל בגיהו ובגותיהן אין שמוין אמר רב פפא פעמים אף מה שעליהן אין שמוין משפחות לה בגדול אחי דניחא להו דלשתמעוין מיליה ואמר עולא א"ר אלעזר שומר שפסור לשומר פטור ולא מיבעיא שומר חנם שפסור לשומר דעלוני עוליה לשמירתו אלא אפילו שומר שפסור לשומר חנם דרעיה לשמירתו נמי פטור שהרי מסר לכן דעת רבא אמר שומר שפסור לשומר חיוב ולא מיבעיא שומר שפסור לשומר חנם דרועיה גרעיה לשמירתו אלא אפילו שומר חנם שפסור לשומר שפסור חיוב היה את מוהינת לי בשבועה האי לא מוהימן לי בשבועה ואמר עולא א"ר אלעזר הלכתא גובין מן העבדים אמר ליה ר"נ לעולא אמר רבי אלעזר אפי' מיתמי לא מייניה מייניה אפי' מגולמא דעל כהפיה הכא במאי עסקינן שעשאו אפותינן פדרבא דאמר רבא עשה עבדו אפותינן ומכרו בעל חוב גובה הימנו שורו אפותינן ומכרו אין ב"ח גובה הימנו מ"ט הא אות ליה קלא והא לית ליה קלא לבתר

ד'יש מקצת שליא בלא ולך. ודאקטא לה באכילה גיוריה מקצתה אטו בולה והאי דקתני סימן ולך לאו אמקצתה קאי אלא ה"ק אטורה באכילה גיוריה אטו תיבא דנפקא בולה ואחו למימר אין פאן ולך ואם חורף לפנים תשרי בשחיטת האם וקאכלי בגילה דההיא ודאי סימן ולך באשה כו' אבל גבי אשה לא נידחו למקצת לטמא טהרות דראשון דההיא ליבא למיגור אטו בולה דהא קתוי דמכי נפק ולך בשני מטמינא לה קמ"ל: בכור שנטרף. בכור אדם שנתרף בתוך ל' יום: אין פורין אותו. אין צריך לפדותו ואם מת מעצמו לא איצטרך לן למימר דהא כתיב (במכר יח) ופרוין מנן חדש תפדה אבל השתא איצטרך לאשמועי דלא אמרינן אי לא איקטיל הוה חי ולא נפל הוה וליפקיה: פדה תפדה. אך פדה תפדה את בכור האדם: במסירה תנו. בפי' דקדושין וכיון דמסר לו באפסור קאה אע"פ שלא נקשה מרשות מוכר: זו וזו. גסה וקשה בהגבהה ואם שומר צדקו בקדושין שנתן חבלי נזירות תחת רגליה והיא עולה עליה: מה שעל בגייהו ובגותיהן אין שמוין. דכיון דבנים ובנות לא אתו לבי דינא לא מבזינן להו למתיה: בגדול אחי. גדול האחין העוסק בנכסים להכניס ולהוציא דעד השתא ניהא להו לאחיז ולכסי' מדידותו במלברשים נאים כי היכי דלשתמעוין מיליה: שומר שפסור לשומר פטור. הראשון בכל אותן דינים שהיה פטור אם היהת אצלו פטור נמי השתא ולא אמרי' פשיעה היא זו שמסרה לאיש אחר: ולא מבעיא שומר חנם שפסור לשומר שפסור. ונגנבה או שאבדה פטור שומר חנם כי היכי דמיפטר אילו הואי גביה דלא פשעו דעלוני עליה לשמירתו. שומר שפסור מסר נפשיה לנטורי טפי משומר חנם שהרי שומר שפסור חיוב בגייהו ואבדויה: אלא אפי' שומר שפסור לשומר חנם דהשתא חנם דהשתא נקעה לשמירתו פטור. שומר שפסור באונסין ולא מיני א"ל בעל הבית פשעת שמסרת לאחר שהרי מסרה לכן דעת חייב. אפי' באונסין: בשבועתו. דשומר חנם נשבע שלא פשע: וכו'. חוב מן העבדים: אפי' מיתמי. אם מת לוה ונפלו קמי יתמי מי א"ר אלעזר דבעל חוב גובה מן העבדים דבנקרקעי דמנו מייניה. מן הלוה עצמו א"ר אלעזר דב"ח גובה מן העבדים: וקפריה מייניה.

אפי' מן גלימא דעל כהפיה: אפותינן. אפה תהא קאי. כלומר מזה יתא לך פרעון ואשמעותי רבי אלעזר דאם מכרו גובה בעל חוב ממנו:

לבתר

מבן אפותינן. והשתא גבי מיתמי כמו בלוקח ואפי' טעמא משום קלא כמו בלוקח דלגבי דידהו אפותינן ולא אפותינן שיהי מקום היבא דגבי מלקוחות גבי נמי מיתמי מידי דהוה אמלוה בישטר דגבי מיתמי ומלקוחות אפילו למיד שעבדא לאו דאורייתא ומלוה על פה לא גבי ממשעבדי ולא מיתמי ובשלקא בלקוחות איבא לפלוני

בבבא ארבעה אבות נזיקין - פרק ראשון דף יא עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזולץ)" תוספות

בין

בבא קמא דף יא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) רכז

39 פטור לו היה נשאר אצלו, מפני שאין מסירת החפץ לשני נחשבת
 40 לפשיעה. וְלֹא מִיִּפְעָא – ואין צריך לומר בשומר חנם שְׁמֶסֶר לְשׁוֹמֵר
 41 שָׂכָר, והחפץ נגנב או נאבד שפטור, משום דַּעְלוּי עֲלֵייהּ לְשִׁמְרָתוֹ –
 42 שעשה לחפץ שמירה מעולה יותר, ולכן מסתבר לפוטרו. אִלָּא אֲפִילוּ
 43 שׁוֹמֵר שָׂכָר שְׁמֶסֶר לְשׁוֹמֵר חֲנָם, שיש מקום להחשיבו כפושע, משום
 44 דְהִשְׁתָּא גְרוּעֵי גְרוּעֵיהּ לְשִׁמְרָתוֹ – שמגרע בשמירת החפץ, ולכן
 45 נחשיבו אף באונסין, מכל מקום נְמִי פְטוּר באונסין, ואינו נחשב פושע,
 46 שְׁהָרִי מְסַר את החפץ לשמירה לְבֵן דְעָתָה.
 47 אִךְ רַבָּא אָמַר, שׁוֹמֵר שְׁמֶסֶר לְשׁוֹמֵר חָיִב אֲפִילוּ באונס. וְלֹא מִיִּפְעָא
 48 ואין צריך לומר בשומר שָׂכָר שְׁמֶסֶר לְשׁוֹמֵר חֲנָם שְׁחִיב, כיון דְגְרוּעֵי
 49 גְרוּעֵיהּ לְשִׁמְרָתוֹ – שגרע בשמירת החפץ, אִלָּא אֲפִילוּ שׁוֹמֵר חֲנָם
 50 שְׁמֶסֶר לְשׁוֹמֵר שָׂכָר, והעלה בזה את שמירת החפץ, מכל מקום חָיִב
 51 אף באונסין, כיון דְאָמַר לִיהּ המפקיד לשומר, אֲתָּה מְהִימְנָת לִי
 52 בְּשִׁבּוּעָה – לך אני מאמין בשבועה שלא פשעת ולא השתמשת בו,
 53 אבל הָאֵי – השני, לֹא מְהִימְנָת לִי בְּשִׁבּוּעָה, ועליך לשלם.
 54 הגמרא מביאה דין נוסף שאמר עולא בשם רבי אלעזר: וְאָמַר עוּלָא
 55 אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר, הִלְכָתָא – ההלכה היא, שגוֹבֵינן מִן הַעֲבָדִים,
 56 שרשאי המלוה לגבות חובו מעבדים כנענים של הלוה. אָמַר לִיהּ רַב
 57 נַחֲמֵן לְעוּלָא בשאלה, האם אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר שְׁחִיבִים מֵהֶם אֲפִילוּ אם
 58 מת הלוה וגובה את חובו מִיְהִימֵי – מהיתומים, משום שסובר שעבד
 59 כנעני נחשב כקרקע. השיב לו עולא, לֹא מִיתוּמִים, אלא רק מִיְהִימֵי –
 60 מהלוה עצמו, משום שנחשב למטלטלין שלא נגבים מיתומים.
 61 הקשה רב נחמן, וכי מִיְהִימֵי – מהלוה עצמו, צריך רבי אלעזר לומר
 62 שגוֹבִים מֵהַעֲבָדִים, הרי גוֹבִים אֲפִילוּ מִגְּלִימָא דְעַל בְּתֻפְיָה – ממעיל
 63 שהוא לבוש, ופשוט שגוֹבִים מֵעֲבָדֵי. השיב עולא, הִכָּא בְּמֵאֵי עֲקָרִין
 64 – במה מדובר כאן, כשעֲשָׂא אֲפֻתְיָתִי לְמַלּוּהּ, שאמר הלוה למלוה
 65 שפירעון החוב יהיה מהעבד ומכרו, רשאי המלוה לגבותו מהלווקח, ולא
 66 ומחדש שאפשר לעשות עבד אפותיקי ולגבותו מלקוחות, על אף
 67 שדינו כמטלטלין, בְּדִרְבָּא – וכמו שאמר רבא, דְאָמַר רַבָּא, עֲשָׂה
 68 הלוה את עֲבָדֵי אֲפֻתְיָתִי וּמְכַרְוֵי לְאַחַר, פְּעַל חוֹב גּוֹבָה את חובו
 69 הִמְנוּ – מהעבד שנמצא אצל הלווקח, אבל אם עשה את שְׂדוֹ
 70 אֲפֻתְיָתִי וּמְכַרְוֵי לְאַחַר, אֵינן פְּעַל חוֹב גּוֹבָה הִמְנוּ – מהשור שנמצא
 71 אצל הלווקח. ומבאר רבא, מֵאֵי מְעַמָּא – מה הטעם לחלק בין עבד לבין
 72 שור, הָאֵ – עבד שנעשה אפותיקי, אִית לִיהּ קָלָא – יש קול לדבר,
 73 והלווקח נוהר שלא לקנותו שמא יגבוהו ממנו. וְהָאֵ – שור אפותיקי,
 74 לִית לִיהּ קָלָא – אין לו קול, והלווקח אינו נוהר שלא לקנותו, ולכן אין
 75 להפסיד את הלקוחות.

1 יוֹשׁ מְקַצֵּת שְׁלִיא בְּלֹא וְלָהּ, ומעיקר הדין רק המקצת שיצא אסור
 2 באכילה, אבל החלק שלא יצא נותר בשחיטת האם, ומה שאסרו את
 3 כולה, נִזְרָה יצאה מְקַצְתָּהּ אֲמַטוּ יצאה בְּזוּלָה שאסורה, כיון שודאי
 4 שיש שם ולד, ואף אם חזרה ונכנסה אינה נותרת. אך ביציאת מקצת
 5 שלא באשה לא נטמא, שאין לגזור משום יציאת כולה, שהי ביציאת
 6 כולה אנו מטמאים אותה. קָא מְשַׁמְעֵ לֵן עולא, שטעם האיסור הוא
 7 משום אין מקצת שליא בלא ולד, ולכן גם אשה שיצא מקצת שליא
 8 טמאה מספק.
 9 הגמרא מביאה דין נוסף שאמר עולא בשם רבי אלעזר: וְאָמַר עוּלָא
 10 אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר, בְּכוֹר אָדָם שְׁנַמְרָף – (שנהרג) בְּתוֹךְ שְׁלֵשִׁים יוֹם
 11 ללידתו, אֵין פּוֹרֵדִין אוֹתוֹ פְּדִיּוֹן הַבֵּן. וְכֵן תַּיִנִי – (שנה) רְמִי בַר הַמָּא
 12 ברייתא, מִתוֹךְ שְׁנַמְרָף (במדבר יח טו) אֵיךְ פָּדָה תְּפָדָה את בְּכוֹר
 13 הָאָדָם, כפילות הלשון מרבה פדיון נוסף, וְכוּל – שמא נרבה אֲפִילוּ אם
 14 נִמְרָף בְּתוֹךְ שְׁלֵשִׁים יוֹם, תְּלַמּוּד לומר 'אֵיךְ' לשון מיעוט, והִלְכָּה שלא
 15 כולם חייבים, שאם נהרג בתוך שלשים יום פטור מפדיון.
 16 הגמרא מביאה דין נוסף שאמר עולא בשם רבי אלעזר: וְאָמַר עוּלָא
 17 אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר, בְּהַמָּה גִּסָּה כְּגוֹן שוֹר וְחִמּוֹר, נְקִינָת בְּמִשְׁכִּיבָה,
 18 שמשוך את הבהמה מרשות המוכר. מקשה הגמרא, וְהָאֵ אֵינן תַּיִנִי –
 19 והלא שינוי משנה (קידושין כה), שבהמה גסה נקינת בְּמִסְדָּה –
 20 שהבעלים מוסרה ללווקח, ולא רק במשיכה מרשות המוכר.
 21 מתרצת הגמרא, הָאֵ – רבי אלעזר דְאָמַר כִּי הָאֵ תַּיִנִי – כתנא הזה,
 22 דְתַיִנָּא, וְהַמָּיִם אֲמִירִים, זו זוּ – גם בהמה דקה וגם בהמה גסה,
 23 נקנות בְּמִשְׁכִּיבָה, וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, זו זוּ נקנות בְּהַגְבָּהָה, ולא
 24 במשיכה ולא במסירה. ורבי אלעזר אמר כחכמים.
 25 הגמרא מביאה דין נוסף שאמר עולא בשם רבי אלעזר: וְאָמַר עוּלָא
 26 אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר, הָאֵחִין שְׁחַלְקוּ את ירושת אביהם, מַה שְׁעָלִיחֵן –
 27 הבגדים שהם לובשים שקנו מירושת אביהם, שְׁמִין את שוים, שגם הם
 28 בכלל החלוקה, ומה שְׁעַל בְּנֵיהֶן וּבְנֵיהֶן, אבל הבגדים שבניהם
 29 ובנותיהם לובשים, אֵין שְׁמִין, כיון שאינם רגילים לבא לבית דין, אין
 30 מבוים אותם להביאם.
 31 אָמַר רַב פָּאָא, פְּעָמִים אֵי מַה שְׁעָלִיחֵן – אף את הבגדים שלובשים
 32 בעצמם אֵין שְׁמִין, כיון שכולם מסכימים לכך, מִשְׁפָּתָה לָהּ – דבר זה
 33 מצוי בגדול אֵחִי – בגדול האחים, שמתעסק בנכסים בקניה ומכירה,
 34 דְנִיחָא לָהּ – שזה טוב להם שיופיע במלבושים נאים, דְלִשְׁתַּמְעוּן
 35 מִלֵּיהּ – כדי שיתקבלו דבריו כאדם חשוב.
 36 הגמרא מביאה דין נוסף שאמר עולא בשם רבי אלעזר: וְאָמַר עוּלָא
 37 אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר, שׁוֹמֵר שְׁמֶסֶר את החפץ שקיבל לשמור לְשׁוֹמֵר
 38 אַחַר, ללא רשות המפקיד, והחפץ איננו, פְּטוּר הראשון בכל מה שהיה

המשך ביאור למסכת סוטה ליום ארבעים וארבעה לעומר עמוד ב

14 הגמרא, רבי יהודה מיוחדין שבזקניך, גִּמְרַ בְּגוֹרָה שוה זִקְנֵי' זִקְנֵי'
 15 מִזִּקְנֵי הַעֲדָה' האמור בסמיכה על פר העלם דבר של צבור, מַה
 16 זִקְנֵי' האמור לְהִלְךְ בְּפַר הַעֵלֶם דָּבָר, הם מִיְהִיָּדִין שְׁפָעָדָה, כפי
 17 שנאמר זִקְנֵי הַעֲדָה', אֵיךְ בְּאֵן במדידת עגלה ערופה צריך שיהיו
 18 מִיְהִיָּדִין שְׁפָעָדָה שהם מסנהדרין גדולה, ו'משופטיך' למד שצריך
 19 עוד שנים. מקשה הגמרא, אֵי גִמְרַ רַבִּי יְהוּדָה גוֹרָה שוה מִפְּרֵי הַעֵלֶם
 20 דָּבָר, לְגִמְרָה לְכוּלָּהּ מִלֵּילָתָא מְהַתָּם – נלמד בגזרה שווה זו את כל
 21 דין הדיינים, וגם שצריך חמישה, ואם כן, זִקְנֵי' וְשׁוֹפְטֵי' שכתבה
 22 תורה בעגלה ערופה לְמַת לִי לכתבם כולל.
 23 חזרת בה הגמרא, אִלָּא לעולם לא נאמרה גזרה שוה זו של זִקְנֵי
 24 זִקְנֵי', ולדברי הכל יש צורך בשתי דרשות, ללמדנו שצריך שיהיו
 25 מסנהדרין, ושצריך שיהיו מסנהדרין גדולה, וטעמו של רבי יהודה
 26 שמרבה עוד שני דיינים אינו משופטיך' כפי שסברנו, שהיה הוא
 27 נצרך לסנהדרין גדולה, אלא וי"ו של וְשׁוֹפְטֵי' באה לְמִיְהִיָּדִין
 28 להביא עוד שנים, וְרַבִּי שְׁמַעוֹן שאינו מרבה עוד דיינים, הוא כִּי

1 דיינים, מנין ילמד שצריכים הדיינים להיות מבית הגדול, משיבה
 2 הגמרא, מִזִּקְנֵי' זִקְנֵי' נִפְקָא – ממה שהיתה יכולה התורה לכתוב
 3 זִקְנֵי', וכתבה זִקְנֵי', הרי כ"ף זו מיותרת לדרוש ממנה למיוחדין
 4 שבזקניך.
 5 אומרת הגמרא, וְרַבִּי שְׁמַעוֹן שדרש דין מיוחדין מ'משופטיך', ולא מן
 6 ה'כ"ף של זִקְנֵי', ולכך אינו דורש מ'משופטיך' להצריך עוד שני
 7 דיינים, סבר שמן ה'כ"ף של זִקְנֵי' לבדה עדיין אין ללמוד דין
 8 מיוחדין, כי אֵי פְתַב דְרַחֲמָנָא זִקְנֵי' ללא ה'כ"ף, הָוָה אֲמִינָא
 9 שלמדית העיר כשרים אֲפִילוּ זִקְנֵי הַשּׁוּק שאינם סנהדרין, פְתַב
 10 דְרַחֲמָנָא זִקְנֵי' עם כ"ף ללמדנו שצריך שיהיו מן הסנהדרין, וְאֵי פְתַב
 11 דְרַחֲמָנָא זִקְנֵי' ולא היה נכתב גם 'משופטיך', הָוָה אֲמִינָא שלמדית
 12 העיר כשרים אֲפִילוּ סְנַהֲדְרֵי קְטַנָּה שיש בכל עיר ועיר, פְתַב
 13 דְרַחֲמָנָא גַם לְמִיְהִיָּדִין שְׁפָעָדָה – שצריך לכך דיינים
 14 מסנהדרין גדולה היושבת בירושלים בלשכת הגזית.
 15 שואלת הגמרא וְרַבִּי יְהוּדָה, הרי ודאי מִזִּקְנֵי זִקְנֵי' צריך ללמוד
 16 מזה למעט זקני השוק, ואם כן מנין ילמד למיוחדין שבזקניך, משיבה

המשך ביאור למסכת סוטה ליום ארבעים ושלושה לעומר עמוד א

7 מוסיפה הברייתא לדרוש את הפסוק, שהיה יכול לכתוב 'ולא הנדף'
 8 וכתוב 'ולא תנבו', משמע שבא למעט 'חנכו' לזה ולא לאחר, פָּרַט
 9 לְגוּלְוֹן שגול בית, שאינו חזר. שואלת הגמרא, לִימָא מה שהוצרך
 10 למעט גזלן דְּלֵא כְּרַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי, דַּי רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי אפער
 11 למעט גזלן מסיבה אחרת שהרי הָא אָמַר – דרש מהאמור בפרשה
 12 וְרַבִּי הֶלְבֵּי שכוונת התורה לזה הַמְתִּירָא

1 מְרַבָּה אַף הַבּוֹנָה בֵּית שַׁעַר אֲכַסְדָּרָה וּמְרַפְסָת שְׁעוּמִים לְדַרְיִסַת
 2 רגל ולא להשתמש בהם, תְּלַמּוּד לְזוּמַר 'בֵּית', מַה בֵּית הָרְאוּי
 3 לְיִרְיָה אַף כּל הָרְאוּי לְדִירָה, למעט את אלו שאינם עומדים
 4 לתשמש דירה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר, שהבית שנאמר
 5 בתורה הוא 'בֵּית' כְּמִשְׁמָעוֹ, וחזרו ממזלחמה רק על בית רגיל,
 6 ולא על אלו שהוכרו במשנה ובברייתא.

המשך ביאור למסכת סוטה ליום ארבעים וחמישה לעומר עמוד א

48 הַתָּם בֵּינָן דְּאַחֲוִיק בֵּיהּ בעל הבית לפני שהניחו על עומר אחר,
 49 שהרי בכך עוסקת הברייתא. וְכַה בֵּיהּ ואינו נעשה שוב הפקר מדין
 50 שכחה.
 51 מקשה הגמרא, אִי הָכִי שטעם הפטור בעומר העליון הוא משום
 52 שזכה בו, מֵאִי אֲרִיבָא שנקטה הברייתא שהניחו על גְּבִי חֲבִירוֹ,
 53 אֲפִילוּ אם יניחנו כְּשֶׁרְדָה נְמִי פטור מטעם זה, ומדוע נקטה הברייתא
 54 את הפטור דווקא באופן זה. מתרצת הגמרא, אִין הָכִי נְמִי – אכן
 55 היה לברייתא לנקוט את פטורו גם כשהניחו על גבי קרקע, שפטור
 56 משום שכבר זכה בו, וְהֵא דְקָתְגִי בברייתא שהניחו על גְּבִי חֲבִירוֹ,
 57 מְשוּם שרצתה לפרש גם את דינו של עומר תַּתְּהוּן שנחלקו בו תנא
 58 קמא ורבי יהודה. מקשה הגמרא, כיצד תאמר שטעם הפטור של
 59 העומר העליון הוא משום שזכה בו, וְהֵא מְפָנִי שְׁהוּא צָף קְאָמַר
 60 בברייתא, הרי מפורש שהטעם הוא משום שצף באויר. מתרצת
 61 הגמרא, אִימָא – אמור בברייתא, מְפָנִי שְׁהוּא 'כְּצָף' בתוספת כ"ף
 62 הדמיון, ופירושו, שכיון שזכה בו, אף שהניחו מידו, הרי הוא כאילו
 63 הוא צף עדיין מן השדה ומונח בידו, ולא חל עליו דין שכחה.
 64 הגמרא חזרת לענין עגלה ערופה. אָמַר אַבְי, הָרִינִי כֵּאן
 65 בפומבדיתא מוכן להשיב לכל שואל בעומד ובחריפות כְּכֵן עֲזָא
 66 שהיה חריף והיה יושב ודורש בְּשׁוֹקֵי מְבָרְא, כיון שכך, אָמַר לֵיהּ
 67 הֵהוּא מְבָרְבְּנָן לְאַבְי, שְׁנֵי חֲלָלִים – שני היוגים מוטלים זֶה עַל גְּבִי
 68 זֶה ואחד משוך מעט מחברו, ומתוך כך יש לכל אחד מהם עיר
 69 קרובה אחרת, מְהִיבֵן הוּא מוֹרְד את העיר המביאה עגלה ערופה.
 70 ויש בשאלה זו כמה צדדים, שהרי יתכן שההרוג התחתון קרוי 'טמון',
 71 שהעליון מסתירו, ואין מביאים עליו עגלה ערופה. ויתכן שההרוג
 72 העליון קרוי 'צף' מאחר שאינו נוגע בארץ, והרי אין מביאים עליו
 73 עגלה ערופה, כפי שלמדנו במשנה שאין מביאין עגלה ערופה
 74 בנמצא חלל צף. ומאידך יתכן שכיון שההטמנה או ההגבהה היא
 75 דרך מין במינו, שהוא אדם כמותו, אינו נחשב הפסק, ואין זה 'טמון'
 76 או 'צף'. ויתכן גם שסברת 'מין במינו' נכונה רק לגבי שלא יקרא
 77 'טמון' ולא לגבי שלא יקרא 'צף'. או ההיפך, רק לגבי 'צף' ולא לגבי
 78 'טמון'. וביאר השואל את הספק, האם נאמר שגם כשהטמנה היא
 79 דרך מין בְּמִינוֹ שהרי הוא אדם כמותו, גם בכגון זה הוּי התחתון
 80 מְמוּנָה, שאין סברת מין במינו נכונה לענין שלא יקרא 'טמון', אבל
 81 לענין שלא יקרא 'צף' סברת מין במינו נכונה היא, וּמִין בְּמִינוֹ –
 82 וכשהגבהה היא דרך מין במינו לֹא הוּי בכך צָף, וּמַעְלִיּוֹן מוֹרְד –
 83 והעיר הקרובה לעליון מביאה עגלה ערופה ולא הקרובה לתחתון.
 84 או דְלָמָא, גם כשהגבהה היא דרך מין בְּמִינוֹ, הוּי ההרוג העליון
 85 צָף, שאין סברת מין במינו נכונה לענין שלא יקרא 'צף', אבל לענין
 86 שלא יקרא 'טמון' סברת מין במינו נכונה היא, וּמִין בְּמִינוֹ –
 87 וכשהטמנה היא דרך מין במינו לֹא הוּי בכך מְמוּנָה, וּמַתְּהוּתוֹן מוֹרְד
 88 – והעיר הקרובה לתחתון מביאה עגלה ערופה ולא הקרובה לעליון.
 89 או דְלָמָא, גם כשהגבהה היא דרך מין בְּמִינוֹ הוּי בכך מְמוּנָה, וּמִין
 90 בְּמִינוֹ הוּי כמו כן צָף שאין סברת מין במינו נכונה לא לענין שלא
 91 יקרא טמון ולא לענין שלא יקרא צף, וְלֹא מַתְּהוּתוֹן מוֹרְד וְלֹא
 92 מַעְלִיּוֹן מוֹרְד – והן העיר הקרובה לעליון, הן הקרובה לתחתון,
 93 שתיהן אינן מביאות עגלה ערופה.
 94 אָמַר לֵיהּ אבִי,

1 מעיקר המלה 'בשדה' למדו לרבות שכחת קמה. וְרַבִּי יְהוּדָה שלא
 2 למד מכאן שכחת קמה, משום נצרך לו את עיקר הפסוק למעט צפו
 3 עומרים לתוך שדה חברו, לא רצה ללמוד זאת מן היתור של הכ"ף,
 4 כי 'בְּשָׂדֵה' 'בְּשָׂדֵה' לֹא מְשַׁמַּע לֵיהּ שזוהו יתור שניתן לדורשו, שגם
 5 ללא דרשה ניתן לכתוב 'בשדך' עם כ"ף, אם כן מ'בשדה' הוא צריך
 6 ללמוד שכחת קמה, ואין לו דרשה למעט טמון.
 7 בהקשר לדין זה שהוכר בענין שכחה, צפו עומרין לתוך שדה חברו,
 8 מביאה הגמרא את ספקו של רבי ירמיה. כְּעִי רַבִּי יְרֵמְיָה, צָפו
 9 עוֹמְרִין לְתוֹךְ שְׂדֵהוּ – היו העומרים באויר שדהו, ולא על שדהו
 10 ממש, כגון על גבי אבן או עמוד, או על עומרים אחרים, ושכחם,
 11 מָהוּ, האם חל עליהם דין שכחה או לא, והספק הוא, האם אָמַר
 12 שְׂדֵה בְּשָׂדֵה דְמִי או לֹא בְּשָׂדֵה דְמִי.
 13 אָמַר לֵיהּ רַב כְּהֵנָּא לְרַב פְּפִי, וְאָמַרִי לֵיהּ, רַב כְּהֵנָּא לְרַב וְכִי, וְכִי,
 14 תְּפִשׁוּט לֵיהּ את ספקו של רבי ירמיה, מְדַרְבֵּי אֲבָהוּ אָמַר רַבִּי
 15 אֱלִיעֶזֶר, דְּאָמַר, פָּרַט לְשַׁצְפוּ עוֹמְרִין לְתוֹךְ שְׂדֵה חֲבִירוֹ שאו לא
 16 חל עליהם דין שכחה, והבין רב כהנא, שיצפו פירושו שהעומרים
 17 עומדים באויר שדה חברו על גבי משהו, ואינם על שדהו ממש,
 18 ומכאן בכך, שגם אם מיעטנו צפים ואינם על גבי השדה ממש,
 19 דְחִבְרִי אִין – אין מיעטנו תורה מדין שכחה, אבל לְתוֹךְ שְׂדֵהוּ, גם
 20 אם אינם על השדה ממש לֹא מיעטנו תורה, וחל עליהם דין שכחה.
 21 דחה רב פפי או רב אביד את הראיה, ואמר לרב כהנא, וְלִיטַעֲמִיָּה
 22 שהבנת שיצפו שהזכיר רבי אלעזר, פירושו שעמדו באויר שדה
 23 חברו, אם כך משמע, שגם לְתוֹךְ שְׂדֵה חֲבִירוֹ, צָפו אִין – אז מיעטנו
 24 תורה מדין שכחה, אבל אם הם מוֹנְחִין בשדה חברו ממש לֹא מיעטנו
 25 תורה, וחל עליהם דין שכחה, וכיצד אפשר לומר כך, וְהָא סוּף סוּף,
 26 הרי כְּעִינָן שהעומר ישכח 'בְּשָׂדֵה' כדי שיחול עליו דין שכחה, שהרי
 27 זהו לימודו של רבי אלעזר, וְלִיבָא – וגם כשהעמרים על הארץ,
 28 עדיין אינו מתקיים תנאי זה. אָמַר, וְדַאי, לְתוֹךְ שְׂדֵה חֲבִירוֹ שאמר
 29 רבי אלעזר שאין נוהג בהם שכחה, כוונתו אֲפִילוּ הם מוֹנְחִין על
 30 שדה חברו ממש, וְהֵא דְכָתְּבָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר צָפו אין פירושו שהם
 31 צפים באויר שדה חברו על גבי משהו, ואינם מונחים, אלא פירושו
 32 שהתרוממו ברוח ונפלו לתוך שדה חברו ממש, ונקט כך משום דְלֵא
 33 מְשַׁבְּחַת לֵה שישכחו עומרים שלו בשדה חברו, אֲלֵא כְּצָפו ברוח
 34 באויר שדהו, וכך נפלו לתוך שדה חברו, אבל כשמונחים באויר
 35 ייתכן שאף בשדהו לא חל עליהם דין שכחה.
 36 הגמרא מביאה ראיה לפשוט את ספקו של רבי ירמיה, בצפו עומרים
 37 בתוך שדהו. תָּא שְׁמַע רַאיה מברייתא, עוֹמְרֵי שְׁהַחְוִיק בּו בעליו
 38 לְהוֹלִיבוֹ מן השדה לְעִיר, וְהֵנִיחוּ עַל גְּבִי עוֹמֵר חֲבִירוֹ, וְשָׁבְחוּ,
 39 העומר הַתְּתָהוּן הרי הוא שְׁבָחָה, וְהַעְלִיּוֹן אִינוּ שְׁבָחָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן
 40 בֶּן יְהוּדָה אָמַר מְשוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן, שְׁנֵיהֶם אִינָן שְׁבָחָה, העומר
 41 הַתְּתָהוּן אינו שכחה מְפָנִי שְׁהוּא מְמוּנָה תחת העומר העליון,
 42 וְהַעְלִיּוֹן אינו שכחה מְפָנִי שְׁהוּא צָף באויר שדהו, ואינו על שדהו
 43 ממש. ומדקדקת הגמרא מכאן, עַד כָּאן לֹא פְּלִיגִי הַתְּנַאִים בברייתא
 44 אֲלֵא מַתְּהוּתוֹן אם הוא שכחה או לא, אֲבָל בְּעִלְיוֹן דְּבְרֵי תַבַּל לֹא
 45 הוּא שְׁבָחָה, הרי מפורש שכל שהעומר באויר שדהו ולא בשדהו
 46 ממש, אינו שכחה. דוחה הגמרא, לעולם נוהג דין שכחה גם בעומר
 47 העומד באויר שדהו, ומה שהעומר העליון כאן אינו שכחה, שְׂאִנִּי

ענין הבטחון הוא לא רק אמונה ביכולת ה' להיטיב לו ולחלצו מצרה, אלא שבוטח בה' שיעשה כן בפועל, והדבר וודאי אצלו כ"כ, עד שהוא במנוחה גמורה ואינו דואג כלל. כמבואר בחובת הלבבות² ש"מהות הבטחון הוא מנוחת נפש הבוטח, ושיהי' לבו סמוך על מי שבטח עליו שיעשה הטוב והנכון לו בענין אשר יבטח עליו".

ולכאורה צריך להבין, מהו היסוד לוודאות זו, הרי אפילו כאשר יש הבטחה מפורשת מאת ה', יתכן שלא תתקיים ההבטחה "שמה גרם החטא"³, כ"ש וק"ו כשאין הבטחה מפורשת. עוד זאת, הרי יש חשש אצל כאו"א "שמה גרם החטא", וכמ"ש⁴ "אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא", ומנין הוודאות הזו שיהי' רק טוב?

אלא שזה גופא ענין הבטחון, שהאדם סמוך ונשען על הקב"ה, עד שמשליך את כל גורלו ביד ה', כמ"ש⁵ "השלך על ה' יהבך", כי אין לו שום משען בעולם מבלעדו ית'. וזה גופא הוא היסוד לבטחוננו של האדם שהקב"ה ייטיב לו בטוב הנראה והנגלה, גם אם אינו ראוי לחסד זה. ועפ"ז אין הפירוש בבטחון, שהוא מאמין שחסי ה' הם בלי מדידה והגבלה, בין לראוי ובין למי שאינו ראוי, לכן גם הוא יקבל את חסדי ה' בלי שום עבודה מצדו (כי לפי זה בטל כל הענין של שכר ועונש), אלא שהבטחון גופא הוא עבודה ויגיעה בנפשו, והיא המביאה את חסדי ה', הבאים כתוצאה מעבודת ויגיעת האדם לבטוח בה', שהאדם סומך באמת ובעומק נשמתו רק על הקב"ה לבד, עד שאינו דואג כלל, וע"י התעוררות זו גופא, פועל שגם הקב"ה יתנהג עמו באותו אופן ויטיב עמו (גם אם לולא זאת אינו ראוי לזה).

וזהו תוכן הציווי "בטח בה" (וכיו"ב), שהאדם צריך להשליך את יהבו על הקב"ה, שייטיב לו בטוב הנראה והנגלה, וכאשר הוא סומך אך ורק על הקב"ה לבד (מבלי לעשות חשבונות, אם הוא יכול להינצל וכו'), אזי ההנהגה עמו מלמעלה היא ג"כ "מדה כנגד מדה"⁷, שהקב"ה ישמור וירחם עליו⁸, שיהי' טוב לו בטוב הנראה והנגלה⁹.

וזהו מה שהביא כמ"פ¹⁰ כ"ק מו"ח אדמו"ר את דברי אדמו"ר הצמח צדק שענה לאחד שהתחנן אצלו לעורר רחמים על חולה מסוכן ח"ו¹¹, "טראכט גוט – וועט זיין גוט (חשוב טוב ויהי' טוב)", דמשמע מדבריו, שעצם המחשבה לטובה תביא לתוצאות טובות, כי עפ"י הנ"ל מובן שהבטחון בה' אינו ענין צדדי, אלא זהו גדר הבטחון שנצטוונו עליו כנ"ל, והוא זה שגורם בפועל שיהי' טוב¹².

(2) שער הבטחון רפ"א. ועד"ז בפתיחה שלו לשער הבטחון (ד"ה אך תועלת הבטחון). ועוד. וראה גם כד הקמח שם "שלא יתערב שום ספק בבטחוננו כו".

(3) פרש"י וישלח לב, יא. מברכות ד, א.

(4) קהלת ז, כ.

(5) לעיל נה, כג.

(6) לעיל לז, ג. ועד"ז בכ"מ.

(7) סוטה ח, ב.

(8) להעיר מזהר תצהו (קפד, ב) "עלמא עילאה לא יהיב לי' (לעלמא תתאה) אלא כגוונא דאיהו קיימא, אי איהו קיימא בנהירו דאנפין מתתא כדין הכי נהרין לי' מעילא, ואי איהו קיימא בעציבו" כו'. וראה אג"ק הצ"צ (ע' שכד ואילך).

(9) להעיר מתניא אגה"ק (סו"ס יא) "ובאמונה זו באמת נעשה הכל טוב גם בגלוי" (וראה ביאורו"ד להצ"צ ע' קצד). ועד"ז נתיבות עולם נתיב הבטחון קרוב לסופו.

(10) אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ב ע' תקלז. ח"ז ע' קצז.

(11) כפסק הרמ"א יו"ד סו"ס שלה.

(12) מלקו"ש חל"ו ע' 3 ואילך (משיחות ש"פ שמות ה'תשכ"ו וש"פ בשלח ה'תשכ"ג).

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

ד. וּבְשַׁעַת בְּרַכַּת הַבְּדֵלָה יִתְּנוּ הַשּׁוֹמְעִים¹ אֶת עֵינֵיהֶם בְּפֹסֵם וּבְנֵר²:

חלק ב סימן רצו דיני הבדלה על היין סעיף ד
מתוך שולחן ערוך אדמו"ר הזקן עם ביאורי הלכה, הוצאת קה"ת

ביאורי הלכה

[1] יתנו השומעים - יש שפירשו²⁴ 'יתנו השומעים' - וכל-שכן שהמבדיל עצמו יתן עיניו בכוס ובנר²⁵, ויש שדייקו שדווקא השומעים יתנו עיניהם בנר, אבל המבדיל לא יתן עיניו אז בנר, כי אצלו מודגש יותר הצורך ליתן עיניו בכוס בשעת ברכת הבדלה כדי שלא

ציונים והוספות

24) ראה העו"ב (ירות"ו) ח"ז ע' שטז.
25) כפי שכבר נתבאר בס"ב שצריך לנהוג כדין כוס של ברכה, ובסעיף זה נתחדש שגם השומעים ינהגו כך (אף שלא מצינו כן בפירוש לענין קידוש וכוס של ברכה (אלא הוזכר בדרך אגב לענין כוס של ברכה בס"פ ס"ח)), וכן שיש להביט אף בנר שהוא חלק ממצות הבדלה, וכך כתבו האחרונים.
26) בס"י קפג ס"ח-ט מוזכרת חובת המברך ליתן עיניו בכוס, וכן הוא לעיל ס"ב לענין המבדיל, ובס"י רעא סעיף

יט לעניין קידוש דייק שכשמתחיל יתן עיניו בנרות, ואח"כ רק בכוס (כרמ"א שם סעיף י, ודלא כמ"א שם ס"ק כג שכתב שייתן עיניו בשניהם כל הזמן, עיי"ש), משמע שיש עליו חובה מיוחדת ליתן עיניו בכוס (ראה קיצור הלכות משוע"ר הערה 12).
27) ע"פ סימן קפג ס"ח שכוס של ברכה "מגביהו מעל השולחן .. כדי שיהיה נראה לכל המסובין, ויסתכלו בו".
28) כדלהלן סי' רצו ס"א.

שולחן ערוך רבנו הזקן הלכות שבת - לפי לוח "רב יומי"

<p>22 ולא עירב עם בני החצר שהוא אוסר עליהם החצר עד
23 שיבטל רשותו כמו שיתבאר בס"י ש"פ הרי הפנימית מותרת
24 להוציא לחצרה כלים ששבתו בבתיים ואין החיצונה אוסרת
25 עליה הואיל ויש מחיצה ביניהן ואין לחיצונה דריסת הרגל
26 עליה.
27 עירבה חיצונה לעצמה ולא עירבה הפנימית כלל או ששכח
28 אחד מן הפנימית ולא עירב שתייהן אסורות שכיון שפנימית
29 אסורה בחצרה ויש לה דריסת הרגל על החיצונה אוסרת
30 אותה שרגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה כשיש
31 לה שם דריסת הרגל.
32 עירבה כל אחת לעצמה כל אחת מותרת בחצרה ואין
33 הפנימית אוסרת על החיצונה אע"פ שלא עירבה עמה הואיל
34 והיא מותרת בחצרה ורגל המותרת במקומה אינה אוסרת
35 שלא במקומה:
36 ג עירבו הפנימית והחיצונה ביחד ונתנו עירובן בפנימית
37 ושכח אחד מן הפנימית ולא עירב שתייהן אסורות שכיון
38 שהפנימית אסורה בחצרה אוסרת גם החיצונה שיש לה
39 עליה דריסת הרגל.
40 אבל אם שכח אחד מן החיצונה ולא עירב חיצונה אסורה</p> | <p>1 א ג' חצרות הפתוחות זו לזו ופתוחות כולן ג"כ למבוי או
2 לרשות הרבים ועירבה כל אחת מהחיצונות עם
3 האמצעית והחיצונות לא עירבו זו עם זו הרי החיצונות
4 אסורות זו עם זו להוציא כלים ששבתו בבתיים מזו לזו דרך
5 האמצעית והאמצעית מותרת עם כל אחת מהן והן מותרות
6 עמה.
7 במה דברים אמורים כשאמצעית נתנה עירובה בזו ועירובה
8 בזו שאז דיורי האמצעית בחיצונות שהעירוב הוא משום
9 דירה ואין דיורי החיצונים באמצעית שהרי אין עירובן בה
10 או אפילו נתנו החיצונות עירובן באמצעית לערב עמה אלא
11 שלא נתנהו שתייהן בבית אחד שבאמצעי אלא זו נתנה
12 בבית זה וזו נתנה בבית אחר שבאמצעית שאז ג"כ לא
13 נתחברו דיורי החיצונות זו עם זו שדיורי זו הם בבית זה
14 ודיורי זו בזה ולכן הן אסורות זו על זו אבל אם נתנהו
15 בבית אחד באמצעית הרי נתחברו דיורי שלשתן בבית זה
16 ומעורבות הן וכולן מותרות זו עם זו:
17 ב ב' חצרות זו לפנים מזו וחיצונה פתוחה למבוי ופנימית
18 לחיצונה ולא למבוי ועל ידי כך יש לה דריסת הרגל על
19 החיצונה שאין לה דרך לצאת למבוי אלא דרך החיצונה
20 עירבה פנימית לעצמה והחיצונה לא עירבה כלל או
21 שעירבה ואין עירובה מועיל כגון ששכח אחד מאנשי החצר</p> |
|--|---|

בשבת, מכל-מקום כאן אין צריך שיקנו הם רשותו אלא
שהוא יסלק עצמו מרשותו וממילא אין מי שיאסר עליהם
ולסלק עצמו מרשותו מותר אף בשבת.

ואם דר עם ד' או ה' צריך לבטל לכל אחד ואחד שיאמר
רשותי מבוטלת לכולכם ולא די שיבטל לאחד מהם אע"פ
שזה שמבטל לו כבר עירב עם השאר ואם לא עשה כן אף
למי שביטל לו אסור ויש אומרים שלא די שיאמר רשותי
מבוטלת לכולכם אלא צריך שיפרש ויאמר מבוטלת לך ולך
ולענין הלכה בדברי סופרים הלך אחר המיקל:

ב אם ביטל להם רשותו סתם לא ביטל אלא רשות שיש
לו בחצר לפיכך הם מותרים להוציא מבתיהם לחצר וגם
הוא לפי שהוא נעשה אצלם כאורח בעלמא אבל אסורים
להוציא מביתו לחצר וכן להכניס שהרי ביתו הוא מיוחד לו
והחצר להם והרי זה מוציא מרשות לרשות ואפילו הוא
שביתו שלו וגם בחצר הוא כאורח אצלם אעפ"כ אסור לו
להוציא מביתו לחצר (וכן להכניס) לפי שאין אומרים שהוא
כאורח אצלם אלא לענין תשיש מבתיהם לחצר אבל
תשיש שמביתו או לביתו אין לומר שהוא אורח ויש
אומרים שצריך לנעול ביתו כדי שלא יבא להוציא באיסור
ולא יפתחנו אלא כשרוצה לצאת ולבא וינעלנו מיד אחר
צאתו ובואו והמיקל לא הפסיד כי יש לו על מי לסמוך:

ג אם ביטל להם גם רשות ביתו מותרים גם בביתו להוציא
ממנו לחצר וכן להכניס כמו בבתיהם וגם הוא מותר
בביתו כמו בבתיהם לפי שנעשה אורח גמור אצלם כיון
שלא נשאר לו שום רשות שלא ביטלה להם רק שיוזהר שלא
יוציא מביתו לחצר קודם שיוציאו [ה]ם מבתיהם לחצר כדי
שיחזיקו הם בחצר תחלה ולא יכניס מחצר לביתו קודם
שיכניסו הם מחצר לביתו כמו שיתבאר בס"פ שפ"א:

ד אם אינו רוצה לבטל להם רשותו אלא להשכירו יש
אומרים ששכירות מועלת בישראל כמו שמועלת בנכרי
לפי שהשכירות אינה גרוע מהביטול שהיא מתנה בחנם ויש
אומרים שלא תיקנו שכירות אלא בנכרי שאין ביטולו מועיל
אבל לא בישראל ולענין הלכה בדברי סופרים הלך אחר
המיקל:

ה אם בני החצר שעירבו מבטלין רשותם לאחד שלא עירב
עמהם הוא מותר להוציא מביתו לחצר ולא מבתיהם
אלא א"כ ביטלו לו בפירוש גם רשות בתיהם.

והם אסורים אפילו מביתו לחצר ואע"פ שרשות אחד הן
לאחר שביטלוהו לו מ"מ כיון שחצר זו היתה שלהם א"כ
כשחזורין ומוציאים לתוכה הרי זה כאילו חזורים בהם
ורוצים לזכות בה שאין לומר שהם משתמשים בה כאורחים
בעלמא לפי שהרבים לגבי יחיד אינן דומין כאורחים אצלו
ואפילו אם כבר החזיק הוא בחצר אין זה מועיל שלא יוכלו
הרבים לחזור בהם.

אבל מותרים להכניס מחצר לביתו לפי שאין נראה חזרה
אלא כשמכניסים לרשות שלהם שביטלוהו דהיינו לחצר אבל
כשמוציאים מרשות זו ומכניסים לרשות אחרת אין זו נראית
חזרה.

ופנימית מותרת דכיון שעירובה אצלה ואין לחיצונה דריסת
הרגל עליה אלא בשביל עירובה שמרגילה לתוכה תסלקנה
מעליה ותשאר לבדה בעירובה שאצלה ותהיה מותרת.

אבל אם נתנו עירובן בחיצונה אפילו שכח אחד מן החיצונה
ולא עירב שתייהן אסורות שאף אם הפנימית תסלק את
החיצונה מעליה הרי אין עירובה אצלה ובמה יתערבו
דיוריה:

ד אם יחיד דר בפנימית ויחיד בחיצונה או אפילו שנים
דרים בחיצונה ועירבו ביניהם אין היחיד שבפנימית
אוסר על החיצונה אע"פ שלא עירבו יחד הואיל והיא רגל
המותרת במקומה שאין שם מי שיאסר עליו.

והוא הדין רבים שהם כיחיד שאינן אוסרים זה על זה ואינן
צריכים לערב ביניהן כגון האב עם בניו שמקבלים ממנו
פרס וכל כיוצא בהם ממה שנתבאר בס"פ ש"ע:

ה וכן ג' חצרות זו לפנים מזו ויחיד בכל אחת אע"פ
ששנים הפנימיים עוברים על החיצונה אינן אוסרים עליה
מפני שהיא רגל המותרת במקומה ואם היו שנים בשלישית
הפנימית ולא עירבו ביניהם אוסרים על היחידים
שבאמצעית ושבחיצונה מפני שהיא רגל האסורה במקומה:

חלק ב טימן שעט דין החצרות הפתוחות זו לזו:

א ב' חצרות וג' בתים ביניהן פתוחים זו לזו ורוצין כולן
לערב יחד הרי בן חצר זו בא דרך בית הפתוח לחצרו
ונותן עירובו בבית האמצעי ועושה את בית הפתוח לחצרו
כבית שער לחצרו לעבור דרך עליו להאמצעי וכן בן חצר
האחרת בא דרך בית הפתוח לה ונותן עירובו בהאמצעי
ועושה את בית הפתוח לחצירו כבית שער לחצרו ואין אחד
מג' בתים אלו צריך ליתן פת לעירוב כי שנים הסמוכים
לחצרות הם כבית שער ובית שער אינו אוסר והאמצעי הוא
בית שמניחים בו את העירוב ואינו צריך ליתן את הפת ויש
אומרים שאפילו נתנו עירוב באחד מבתי הסמוכים
לחצרות או אפילו באחד מבתי החצרות עצמן אין ג' בתים
אלו צריכים ליתן פת לפי שנעשו כולם כבית שער לאותה
חצר המולכת עירובה דרך עליהם לחצר האחרת:

ב ב' חצרות וב' בתים ביניהם ולא עירבו יחד אלא כל
אחת לעצמה וכל חצר לא נתנה עירובה בבית הפתוח
לה אלא עשאתו בית שער ובא דרך בית שאצלו ונתן
עירובה בבית הסמוך לחצר האחרת וכן עשה בן חצר השניה
שגם הוא הניח עירובו בבית הסמוך לחצר האחרת לא קנו
עירוב שכל אחד הניח עירובו בבית שער של חצר אחרת
ואינו עירוב כמו שנתבאר בסימן שס"ו:

חלק ב טימן שעט דין חצירות ובתים ביניהם:

א אחד מבני החצר ששכח ולא עירב עמהם אוסר עליהם
מה תקנתם יבטל להם רשות שיש לו בחצר שיאמר
רשותי מבוטלת לכם או רשותי קנויה לכם ואין צריך לקנות
בקנין סודר ויכול לבטל משתחשך ואף ע"פ שאין קוננין קנין

31 להם חלקו שבחצר ואין אומרים כאן שבת כיון שהותרה
32 הותרה שכיון שחזור בו א"כ בודאי לא הסיח לבו לגמרי
33 מתחלה ולא הותרה שבת מעולם.

34 ואינה נקראת חזרה אלא כשמוציא מביתו לחצר אבל אם
35 מכניס מחצר לביתו אין זו חזרה שכיון שביטל להם החצר
36 מפנה הוא את חפציו ממנה לבית ואינו אוסר עליהם
37 בהכנסה זו (אבל מכל-מקום אסור לו להכניס מחצר לבית
38 שהרי ביתו מיוחד לו והחצר להם ונמצא מוציא מרשות
39 לרשות).

40 במה דברים אמורים כשלא ביטל להם אלא רשותו שבחצר
41 בלבד אבל אם ביטל להם גם רשות ביתו והכניס מחצר
42 לבית הרי זו חזרה מביטול הבית ואוסרו עליהם.

43 וכל זה כשמוציא או מכניס קודם שהחזיקו הם ברשות
44 שביטל כגון קודם שהוציאו מבתיים לחצר או הכניסו
45 מחצר לבתיים כשביטל להם רשותו שבחצר או קודם
46 שהוציאו מביתו לחצר או מחצר לביתו כשביטל להם גם
47 רשות ביתו אבל לאחר שהחזיקו ברשותו בין בהוצאה לבדה
48 בין בהכנסה לבדה שוב אינו יכול לחזור בו ואע"פ שהכנסה
49 אינה נקראת חזקה לענין חזרה שאין זה חזור ומחזיק
50 ברשותו כשמוציא ממנו חפציו לביתו אע"פ נקראת חזקה
51 לענין שלא יוכל לחזור בו שכל שעשו דבר ברשותו שהיו
52 אסורים לעשותו אם לא ביטלה להם הרי זו חזקה ואינו
53 אוסר עליהם כשחזור בו.

54 אבל הוא אסור להכניס ולהוציא בחצר אף לאחר שהחזיקו
55 בה אלא א"כ ביטל להם גם רשות ביתו שאז נעשה כאורח
56 גמור אצלם כמו שנתבאר בסי' ש"פ.

57 ואין חזקה מועלת אלא כשהחזיקו משחשכה אבל מה
58 שמוציאים ומכניסים מבעוד יום אין זו הוכחה שהיא רשות
59 שלהם שהרי אף אם לא ביטלה להם היו רשאים להוציא
60 ולהכניס מבעוד יום ויש אומרים שאף חזקה שמבעוד יום
61 מועלת אע"פ שאינה מוכחת ובלבד שתהא אחר הביטול
62 (ויש להחמיר כסברא הראשונה לכתחלה ובדיעבד יש להקל
63 בדברי סופרים):

חלק ב סימן שפא דיני המבטל רשותו ועבר והוציא ובו ז' טעמים:

1 אבל אסורים להכניס מחצר לבתיים אפילו אם ביטלו לו
2 גם רשות בתיים שנעשה הכל רשות אחד שלו מ"מ כיון
3 שהם אינן כאורחים לגבי היחיד א"כ כשמכניסים לבתיים
4 הרי זה כאלו חוזרים וזוכים בבתיים ואין צריך לומר
5 שאסורים להוציא מבתיים לחצר אפילו ביטלו לו גם רשות
6 בתיים כמו שאסורים להוציא אפילו מביתו ממש לחצר:

7 ך וכן אם היו שנים לבד דרים בחצר ולא עירבו וביטל אחד
8 מהם לחבירו דינו כרבים לגבי יחיד שאף היחיד אינו
9 נעשה אורח לגבי יחיד אלא לגבי רבים ואין רבים פחותים
10 משנים וכן רבים שלא עירבו שביטלו רשותם לרבים
11 שעירבו אינם נעשים אורחים אצלם ודינם כרבים לגבי
12 יחיד:

13 ך רבים שלא עירבו יכולים לבטל רשותם בין ליחיד שלא
14 עירב בין לרבים שעירבו ביניהם ובלבד שכל אחד
15 מהמבטלים יבטל לכל אחד מהם כמו שנתבאר למעלה
16 ביחיד המבטל אבל לרבים שלא עירבו אפילו לשנים שלא
17 עירבו אין מבטלין להם בין שהמבטלים הם רבים שעירבו
18 בין שהוא יחיד שלא עירב שהרי אף לאחר שיבטלו להם
19 הם שנים ואחד אוסר על חבירו.

20 ואפילו אם חזר האחד וביטל לחבירו אינו מועיל כלום
21 שכיון שבשעה שביטלו הראשונים החצר לזה החזור ומבטל
22 לא היה לו אז בה זכות של היתר טלטול מפני שאוסרים זה
23 על זה א"כ ביטול זה לא הועיל כלום וכשחזור ומבטל לזה
24 אינו יכול לבטל רשות שלהם שהרי לא זכו בה ואפילו
25 כשביטלו לו הראשונים אמרו לו אנו מבטלים לך על מנת
26 שתחזור ותבטל לחבירך שנתנו להם רשות לבטל לו אינו
27 מועיל כלום שכיון שלא זכה בחלק שביטלו לו בענין שיוכל
28 לטלטל בחצר אינו יכול להקנות לחבירו:

חלק ב סימן שפ דיני ביטול רשות:

29 א המבטל רשותו ועבר והוציא א"כ מביתו לחצר בשוגג
30 אינו אוסר במזיד אוסר שהרי חזור בו מביטולו שביטל

לקוטי תורה

8 ואין התפשטות זו כמו התפשטות המים
9 הנמשכים ממקום גבוה למקום נמוך, שהמים
10 הנמשכים לא נשאר מהם במקומם הראשון
11 כלל.

12 "התפשטות הארה" זו מכח הצומח הרוחני,
13 אינה כמו "התפשטות" של שפע מים הנמשכים
14 ומתפשטים ממקום גבוה למקום נמוך, שהמים

1 ועתה ימשיך, שענין זה - שהבריאה היא רק על
2 ידי הארה המתפשטת ממנו ית', כמו הארת הכח
3 הצומח להצמיח פרי (ולא בדרך "שפע") - מלמדנו,
4 כיצד כל הענין דבריאת העולמות אינו תופס מקום
5 כלל אצל הקב"ה;

6 ולצורך זה, מוסיף עוד פרט בהבדל בין "אור"
7 ל"שפע" - על פי המשל הנ"ל מ"הארת הכח הצומח":

41 ההתפשטות היא גדולה ועצומה, אינה גורמת שום
42 שינוי במקורה:]

43 כמו למשל מחשבות האדם, שנמשכים מנפשו
44 ונשמתו, שאין תופסים מקום כלל, ולא [נגרם]
45 שינוי ונירעון כלל בנפשו מחמת המחשבות,
46 ויכולה היא לחשוב מחשבות עד אין קץ.

47 כל מחשבות האדם נמשכות מהנפש עצמה,
48 ומכל מקום, כל המחשבות שהאדם חושב בפועל
49 במשך כל ימי חייו אינן פועלות שום שינוי או
50 גרעון בנפש עצמה. הנפש יכולה לחשוב מחשבות
51 עד אין קץ, ויכולת בלתי מוגבלת זו לא נגרעת
52 כלל, וכמובן שאיננה נפסקת ("ווערט ניט
53 אויסגעשעפט"), על ידי ריבוי המחשבות הנובעות
54 מנפש האדם במשך כל ימי חייו.

55 וטעם הדבר הוא, משום שהמשכת המחשבות
56 מהנפש אינה באופן שבנפש כלולות מחשבות
57 רבות וכל פעם שאדם חושב מחשבה מסויימת אזי
58 מחשבה פרטית זו נמשכת ומתגלית ממהות הנפש,
59 אלא המחשבות הן רק כמו "הארות" המתפשטות
60 מן הנפש (כמו אור וזיו השמש המתפשט מן
61 השמש), ולפיכך אין הנפש משתנית כלל ואינה
62 נחסרת מאומה על ידי נביעת המחשבות (כמו שאין
63 השמש משתנית כלל ולא נחסר ממנה מאומה על
64 ידי האור המתפשט ממנה).

65 ומאחר שהמחשבות הן רק כמו "הארה"
66 בעלמא" המתפשטת מן הנפש, מובן, שגם
67 למחשבות רבות מאד אין שום תפיסת מקום כלל
68 לגבי הנפש עצמה (כמו שלאור השמש - שהוא
69 "הארה בעלמא" וענין חיצוני בלבד - אין שום
70 תפיסת מקום לגבי השמש עצמה).

71 [לאחר הביאור בגדר "הארה" לעומת "שפע",
72 וכיצד "הארה" אינה פועלת שום שינוי במקורה
73 ואין לה שום תפיסת מקום לגבי מקורו - חוזר לנמשל
74 בענין "אל עולם" ("שאינן העולם ענין בפני עצמו אלא
75 . . בחינת התפשטות הארה וזיו מאורו יתברך"):]

76 כך העולם הוא רק הארה והתפשטות ממנו ית'.
77 פירוש:

78 כשם שבמשלים הנ"ל הרי יחס הפרי למהות
79 הכח הצומח הרוחני שבארץ הוא רק כמו "הארה
80 בעלמא", ולכן אין הכח הצומח משתנה מאומה

1 שהיו במקום הראשון הם עצמם נמשכים ובאים
2 למקום השני, ולפיכך על ידי התפשטותם נחסרים
3 אותם המים ממקומם הראשון.

4 משא"כ בכח רוחני הצומח לא נחסר כלל
5 בצמיחת הפרי, ויכול הוא לחזור ולהצמיח
6 פעמים רבות אין מספר.

7 אבל ה"התפשטות" מכח הצומח הרוחני
8 (שממנה נתהווה פרי גשמי), הנה כיון שהיא
9 "הארה" וזיו בלבד מכח הצומח (ולא "שפע"), אין
10 היא גורמת שום שינוי בעצם הכח הצומח, ולא
11 נחסר ממנו כלום על ידי התפשטות זאת; ולכן הכח
12 הצומח יכול לחזור ולהצמיח עוד ועוד פירות, עד
13 אין מספר.

14 והרי זה דומה לזיו והארה המתפשטים מן
15 השמש, שאינם גורמים שום שינוי בגוף השמש,
16 ולא נחסר בשמש כלום על ידי התפשטות האור
17 ממנה.

18 וכך גם בנמשל, היות שהחיות האלקית המחי'
19 את כל הנבראים היא זיו והארה בלבד ממנו ית' -
20 לכן בריאת העולם אינה גורמת שום שינוי במהותו
21 ועצמותו ית'.

22 ולכן קראו חכמי האמת להתפשטות זו בשם
23 הארה.

24 מטעם זה כינו המקובלים ("חכמי האמת") את
25 התפשטות החיות האלקית הנמשכת מאתו יתברך
26 להחיות את העולמות, בשם "אור" ו"הארה" - ולא
27 בשם "שפע", כי השם "שפע" מתאים ב"שפע
28 מים" כיון שהמים עצמם נמשכים ממקום אחד
29 למקום אחר כנ"ל, אבל התפשטות החיות האלקית
30 ממנו ית' היא באופן של "אור", כי כשם שה"אור"
31 אינו מהות ועצמות המאור (מקור האור), כך החיות
32 האלקית הנמשכת לעולמות, אין בה המשכה
33 ממהותו ועצמותו ית', אלא היא רק זיו והארה
34 ממנו ית'.

35 ולכן קראו המקובלים להמשכה והתפשטות זו
36 בשם "אור" ו"הארה", כי על-פי-זה מובן כיצד
37 המשכת החיות ממנו ית' להחיות העולמות אינה
38 גורמת שום שינוי במהותו ועצמותו יתברך.

39 [ועתה מביא רבינו עוד משל לענין "זיו והארה"
40 שאיננה מהות ועצמות הדבר, ואשר לכן אף אם

41 וכל כך למה? והרי למעשה הקב"ה ברא
42 עולמות ונבראים והוא מהווה ומחיה ומקיים
43 אותם, ואיך ניתן להבין שאין זה גורם שום שינוי
44 בו יתברך?

45 אלא שכאמור התהוות כל העולמות והנבראים
46 היא על ידי אורו של הקב"ה בלבד, שאינו אלא
47 הארה בעלמא, ולכן אין זה פועל שום שינוי
48 בהקב"ה עצמו, כמבואר לעיל.

49 זאת ועוד:

50 מאחר ש"כולא קמי' כלא חשיב ואין תופסים
51 מקום נגדו ית'", היינו שאצל הקב"ה כל העולמות
52 נחשבים כ"לא", נמצא אשר לא זו בלבד שבריאת
53 העולמות אינה גורמת שום שינוי ו"התפעלות"
54 בהקב"ה, אלא יתירה מזו, שאינה גורמת שום שינוי
55 באחדותו - שהרי העולמות נחשבים אצלו ית'
56 כדבר שאינו במציאות כלל.

57 כלומר:

58 התוכן הפנימי של המושג אחדות ה' הוא
59 שהקב"ה הוא המציאות היחידה ואין שום מציאות
60 מלבדו; וזה שהנבראים מרגישים עצמם כיש
61 ומציאות בפני עצמם הוא רק מצד ההעלם וההסתר
62 של שם אלקים, אבל בידעתו ית' (שבה מוכן שלא
63 קיים שום העלם והסתר ח"ו), כל העולמות
64 והנבראים נחשבים כ"לא", כדבר שאינו במציאות
65 כלל, וזהו ענין "יחודו ואחדותו - שהוא לבדו הוא
66 ואפס בלעדו ממש".

67 ואתה הוא קודם שנברא העולם בו'.

68 זהו פירוש דיוק הלשון בנוסח תפלת השחר
69 "אתה הוא עד שלא נברא העולם אתה הוא
70 משנברא העולם". כפל הלשון "אתה הוא . . אתה
71 הוא" מלמדנו שגם לאחר שנברא העולם הוא ית'
72 אותו "אתה" ממש כמו קודם שנברא העולם, "בלי
73 שום שינוי . . כי עולם הזה, וכן כל העולמות
74 העליונים, אינן פועלים שום שינוי באחדותו ית'
75 בהבראם מאין ליש, שכמו שהי' הוא לבדו הוא
76 יחיד ומיוחד קודם הבראם, כן הוא לבדו הוא יחיד
77 ומיוחד אחר שבראם, משום דכולא קמי' כלא
78 חשיב וכאין ואפס ממש".

79 [ומכאן באים להבנה עמוקה יותר בענין "אל
80 עולם" - שהעולם אינו "ענין בפני עצמו":

1 מחמת צמיחת הפרי; וכן המשכת המחשבות
2 מהנפש היא בדרך "הארה" בלבד ולכן אין הנפש
3 משתנית במאומה כתוצאה מהמחשבות הנובעות
4 ממנה -

5 כך גם בנמשל, "העולם הוא רק הארה
6 והתפשטות ממנו ית'", כלומר, כל גדר הבריאה
7 (עם הכח האלקי שהוא מקור כל הבריאה) אינו
8 אלא "הארה בעלמא" של הקב"ה, ואין בו
9 "המשכה" ממהותו ועצמותו ית'.

10 [ולפיכך:]

11 וכולא קמיה כלא חשיב, ואין תופסים מקום
12 נגדו ית'.

13 היות שכל ענין הבריאה הוא רק בדרך
14 "התפשטות הארה" ממנו ית', כנ"ל, לפיכך לגבי
15 הקב"ה עצמו כל העולמות הם כ"לא" (כמו דבר
16 שאינו במציאות כלל), היינו שאין להם שום
17 חשיבות ותפיסת מקום לגבי הקב"ה (ה"מאור")
18 עצמו (כמשל העדר תפיסת מקום של ריבוי
19 מחשבות האדם לגבי עצם הנפש, כנ"ל).

20 ואין בו שינוי ח"ו, כמו שכתוב אני ה' לא
21 שניתני.

22 זה גופא הוא גם הטעם לכך שבריאת העולמות
23 אינה גורמת שום שינוי ח"ו בהקב"ה, כמ"ש "אני
24 ה' לא שניתני".

25 פירוש:

26 אחד מעיקרי האמונה הוא שהקב"ה אינו בגדר
27 שינוי, ואע"פ שהקב"ה מהווה ומחיה ומקיים את
28 העולם, עם כל זה "אינו מתפעל ח"ו ממאורעי
29 העולם ושינויו ולא מהעולם עצמו, שכולם אינן
30 פועלים בו שום שינוי ח"ו", היינו לא זו בלבד
31 שאין הקב"ה מתפעל מהשינויים שבנבראים, אלא
32 גם עצם ענין הבריאה אינו פועל בו שינוי, כי
33 כאשר נברא עושה איזו פעולה, הרי בשעת מעשה
34 הוא עסוק בזה וכוחות נפשו מלובשים בעשי',
35 ונמצא שנפשו מתפעלת ומשתנית על ידי העשי',
36 שהרי אינו דומה מצב הנפש קודם העשי' למצבה
37 בשעת העשי'; משא"כ אצלו ית', הרי אע"פ שהוא
38 בורא ומהווה ומקיים את כל העולמות והנבראים,
39 מכלי מקום אין פעולה זו עושה בו שום שינוי
40 ו"התפעלות".

15 וההסתר של שם אלקים, שכתוצאה מהעלם והסתר
 16 זה יש התגלות מאלקות שהיא באופן של "הארה", כך
 17 שישנה נתינת מקום לגדר הבריאה; אבל כפי שהוא
 18 מצד מהותו ועצמותו ית' (שאינו משתנה כלל ח"ו על
 19 ידי ההארה הנמשכת ממנו ית') הרי כל גדר הבריאה
 20 אינו תופס מקום כלל.
 21 ולפיכך, כשאדם מתדבק בהקב"ה, ורוצה להיכלל
 22 באמת האלקית כפי שהיא "קמי". . בידיעתו ית', אזי
 23 יבוא ל"ביטול במציאות", ששום ענין בעולם חוץ
 24 מאלקות אינו תופס מקום אצלו, בגלל ההכרה כי
 25 לאמיתו של דבר "אין עוד מלבדו", כי אין העולמות
 26 תופסים מקום כלל קמי' ית' וכולא קמי' כלא חשיבי
 27 [ממש].

ד"ה תחת אשר לא עבדת פוק ב

1 נתבאר לעיל שהסיבה לכך שהעולם אינו "ענין
 2 בפני עצמו" היא לפי שבכל דוגע ודוגע הוא זקוק לכח
 3 האלקי לצורך קיומו (כמו אור וזיו השמש שכל קיומו
 4 תלוי תמיד בשמש).
 5 אך לפי מה שנתבאר כאן נמצא יתירה מזו, היינו
 6 שלפניו ית' ממש כל גדר הבריאה אינו תופס מקום
 7 כלל; כי מאחר שכל ענין הבריאה הוא רק על ידי הזיו
 8 המתפשט ממנו ית', ו"הארה" אינה פועלת שום שינוי
 9 כלל ב"מאור", שלגבי המאור אין הזיו תופס מקום
 10 כלל, הרי נמצא, שבידיעתו ית' (היינו ב"מאור" עצמו),
 11 אין שום תפיסת מקום כלל לבריאה.
 12 כלומר:

13 גם העובדה שישנה מציאות של עולם הזקוקה
 14 תמיד לדבר ה' בשביל קיומה - היא רק מצד ההעלם

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי תשובה

25 שעושה אתדל"ע והיינו מבחי' העלאת מ"ן דבנ"א אם
 26 לטוב כו' וכנ"ל דשני העניינים הללו אינם סותרים
 27 אלא הא בהא תליא והיו לאחדים דהיינו שבחי'
 28 הנהגות העולמות מתחדש בחידוש ושינוי גמור שזהו
 29 השינוי מצורה לצורה אחרת לפי מעשה בני אדם דוקא
 30 וכמ"ש כאן לפום פעלם דבני נשא וגם על תחלת היות
 31 צורת חכם או כו' יגזור אומר מלמעלה רק צדיק ורשע
 32 לבד לא קאמר משום דבבחי' נקודת לבו כך יומשך
 33 עליו מלמעלה אם לחסד או להיפוכו כו' כנ"ל וזהו
 34 השכר ועונש ועכ"פ מובן מכל זה שע"י בחירת האדם
 35 מלמטה והמשכת העזר מלמעלה באמצעו' שניהם לבד
 36 נעשה אופן הצורה בחומר כו' וזה אינו מכוון לפי
 37 המשל דגלגל היוצרי' שאין החומר עושה כלום ולא
 38 הגלגל רק היוצר שהוא המסבב הגלגל והרי לפי הנ"ל
 39 הטיקלא שהוא בחי' המל' שנמשל לגלגל הוא עושה
 40 הצורה היינו ע"י החומר דוקא שהוא העלא' מעשה
 41 הנבראים כו' וד"ל. אך הנה יש להקדים מענין הנ"ל
 42 משל אחר שהוא כמו שני חביות א' של יין טוב וא'
 43 של חומץ רע והנה הבעה"ב הוא מעמיד כלי א' גדולה
 44 כדלי או קטנה כצלוחית תחת החבית של יין הטוב
 45 למשוך יין בכלי ואתה כלי עצמה מעמידה תחת
 46 החבית של חומץ למשוך בה חומץ למי שרוצה בחומץ
 47 הרי הכלי מקבלת בתוכה ב' הפכים יין וחומץ טוב ורע
 48 ואין בה שינוי זה מצד עצמה רק מחמת האדם שרוצה

1 (ח) ואחר כל הנ"ל יש להבין ענין המאמר הזוהר
 2 דלעילא ע"פ והוא מסיבות מתהפך
 3 בתחבולותיו כהאי אומנא דעביד מאנא דחרסא דההיא
 4 טיקלא אסתחר' קמיה. הנה לפי המובן מל' המשל הזה
 5 דטיקלא כך הוא דרך היוצרים לשים גלגל א' בין
 6 רגליו ומשים החומר בתוך הגלגל ומגלגל הגלגל על
 7 זה החומר לצדדים כפי שירצה בצורת החומר ההוא
 8 כמו שאומר כחומר ביד היוצר שבגלגולו הגלגל נעשה
 9 צורה בחומר הניתן בו רק כרצון היוצר ובידו לשנות
 10 ולהפוך מצורה לצורה בסיבובו הגלגל על החומר
 11 באופן אחר מן סיבוב הראשון וזהו שא' דמהפך
 12 ממאנא למאנא. והנה לפ"ז הרי סיבת השתנות הצורה
 13 בחומר אינו בא לא מצד החומר ולא מצד הגלגל רק
 14 מצד היוצר לבד כשמסבב הגלגל כרצונו אם יסבבנו
 15 לצד ימין וכדומה יהיה הצורה בחומר כך ואם יסבבנו
 16 לצד השמאל יהופך לצורה אחרת אבל הגלגל א' הוא
 17 והחומר משתנה ממילא ולא שיבא שינויו מצד עצמו
 18 כלל והרי הנמשל מזה לכאורה אינו מכוון עדיין
 19 למעלה בבחי' המל' שנק' ב"ד דלתא שנמשל
 20 לטיקלא שזכר כאן במשל גלגל היוצרים שהרי מבואר
 21 למעלה שהשינוי בצורה של כל הנבראים באה
 22 מלמעלה ומלמטה דהיינו מהמשכות הג' קוין במל'
 23 בחסד או בדין ומבחי' המל' נמשך לנבראים כך באותו
 24 אופן ומה שלמעלה נמשך כך הרי הוא בא מאתדל"ת

27 בחילוף כמה פעמים לפי חילוף סיבובי הגלגל עליו
 28 ע"י רצון היוצר שמסבבו על החומר הנתון בו לפעמים
 29 באופן כך ולפעמים באופן כך כמ"ש כאן דמהפך
 30 ממאנא למאנא כמה פעמים והכל חומר א' הוא ואין
 31 שינוי זה מצורה לצורה מצד החומר בעצם אלא
 32 שנעשה בו שינוי ממילא מן שינוי סיבוב הגלגל וסיבת
 33 שינוי סבוב הגלגל לעשות בו צורות שונות באה ע"י
 34 היוצר שסיבבו כך או כך וכמ"כ הגלגל א' הוא ואמנם
 35 מה שעושה הצורה באופן סיבובו כשמסבב כך או כך
 36 אין בזה שינוי לעולם אך אם יסבב כך או כך זה נעשה
 37 ע"י רצון היוצר שהוא המסבבו ונמצא שעיקר שינוי
 38 הצורה הכל מן היוצר שסיבב הגלגל ולא מצד הגלגל
 39 והחומר ואעפ"כ הסיבוב עצמו של הגלגל הוא עושה
 40 הצורה והחומר מקבל הצור' ההיא אבל יוחלף וישונה
 41 כמה פעמים הרי היוצר עושה הכל דהיינו סיבוב
 42 הגלגל שיעשה הצורה וקבלת החומר כו' ולפ"ז מכוון
 43 משל זה עם משל הנ"ל בחביות יין וחומץ וכלי
 44 המקבל מהם דשפע היין וחומץ ה"ז כמו עשיית
 45 הצורה מן סיבוב הגלגל במשל הטיקלא הנ"ל וכשנותן
 46 הכלי תחת חבית היין ה"ז כמו חומר שמסובב בגלגל
 47 מצד הימין וכדומה וכשנותן הכלי תחת החומץ ה"ז
 48 כחומר המסובב בגלגל לצד השמאל וכדומה וכמו
 49 שהחומר א' ומקבל צורות שונות כך הכלי א' ומקבלת
 50 לפעמים יין ולפעמים חומץ בחילוף זה כמה פעמים
 51 וכנ"ל שהכל עושה האדם וזהו כמו שהיוצר עושה
 52 הכל כנ"ל וד"ל.

שער הבחירה. ראה נתתי לפניך. יג"פ

קונטרס קטן בענין בחירה

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר ה'צמח צדק'

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו

13 ויבואו בני האלקי' לקטרג היינו כמ"ש ואם אב אני איה
 14 כבודי כי כבוד הוא כולל ב' דברים מזון ולבוש
 15 וכמשארז"ל איזהו כיבוד אב שמאכילהו ומשקהו
 16 ומכסהו, ומזון ולבוש נקר' תו"מ שהתורה נקר' מזון
 17 והמצות נקר' לבוש, והיינו אם אב אני איה כבודי היינו
 18 התו"מ שלכם שזהו כבודי שזהו מזון ולבוש שלי, וזהו
 19 הקיטרוג של בני האלקי' שבאו בר"ה לקטרג על התו"מ
 20 של ישראל איה התו"מ וגם אם יש תו"מ אזי בוודאי
 21 כדבעי למעבד לא עשו וזהו להתיצב על הוי' כי
 22 המלאכי' שרשם מבחי' דיבור כמ"ש בדבר ה' וכו' שזהו
 23 בחי' אלקי', אבל נש"י הם מבחי' שם הוי' כמ"ש בנים
 24 אתם להוי' אלקיכם ששרשם מבחי' הוי' רק שנמשך ע"י

1 שיומשך בה יין מעמידה תחת החבית של יין וכשרוצה
 2 שיומשך בה חומץ מעמידה תחת חבית החומץ והכלי
 3 א' היא דכמו שמקבלת היין כך מקבלת החומץ ולא
 4 שנעשה בה שינוי זה מצד עצם שהרי חוזר ומעמידה
 5 כמה פעמים מחבית זו לחבית אחרת בחילוף כמה
 6 פעמים והנה גם ביין וחומץ לא נעשה השתנות מזה
 7 לזה שהרי לעולם לא נעשה מיין חומץ ולא מחומץ יין
 8 רק שהאדם הוא הממשיך מחבית יין ומחבית חומץ
 9 ולא נעשה גוף השפע הזאת מצד החבית רק ע"י האדם
 10 וגם שנק' שינוי לגבי האדם מה שלפעמים ממשיך יין
 11 ולפעמים ממשיך חומץ אין זה שינוי לגבי עצם היין
 12 והחומץ שכ"א במהותו ונמשך כמו שהוא ומה שהוא
 13 נמשך או אינו נמשך זהו ע"י שינוי רצון האדם וכך
 14 הוא בכלי המקבל מן החבית אין מצד הכלי שינוי זאת
 15 הקבלה לפעמים מחומץ ולפעמים מיין אלא מצד
 16 האדם שמעמידה לפעמים לקבל בתוכה יין ולפעמים
 17 חומץ והכלי אחת היא לכל אשר יחפוץ האדם יטנה
 18 לרוצה יין יטנה תחת היין ולרוצה חומץ יטנה תחת
 19 החומץ הרי כל השתנות הזאת מהמשכת היין לחומץ
 20 ומחומץ ליין הכל הוא בא ע"י האדם לבדו שיעש'
 21 כרצונו ולא מצד החביות והכלי המקבל כלל כו'.
 22 ומעתה יש לכוון ענין משל הזה משל גלגל היוצרים
 23 שהזכיר כאן שזהו ענין הטיקלא דאסתחרת לפני היוצר
 24 דהנה החומר הוא הכלי המקבל הצורה מן הגלגל
 25 בסיבובו עליו כך או כך אם לימין או לשמאל כנ"ל
 26 הרי הוא החומר הזה נעשה בו צורות שונים הפכים

1 **כתפוח** בעצי היער כן דודי בין הבנים ואיתא במדרש
 2 תפוח זה הקב"ה מה התפוח יש לו טעם וריח
 3 אף הקב"ה יש לו טעם כמ"ש טעמו וראו כי טוב ה'
 4 ויש לו ריח כמ"ש וריח שלמותיך כריח לבנון, וצ"ל זה
 5 אם הקב"ה נקר' תפוח זהו המשל כתפוח בכף הדמיון
 6 מהו הנמשל כן דודי בין הבנים מהו נקר' דודי והלא
 7 דודי נקר' ג"כ קוב"ה והר"ז המשל והנמשל הכל א'.
 8 **ולא הבין** זאת הנה כתי' ויבואו בני האלהים להתיצב על
 9 הוי' ויש בזה ב' פי' פי' א' בני האלקי' הם
 10 הסנהדרין של מעלה שיושביו ודני' כל העולם, ויש פי'
 11 שהם המלאכי' המקטריגי' על ישראל היינו ויהי היום
 12 הוא ר"ה כמ"ש זה היום תחילת מעשיך שקאי על ר"ה

5 וכמו שפירש רש"י לריב עמו כבי' כי כשהם מקטרגי' על
6 הבנים של שם הוי' זהו כמו שמקטרג על שם הוי' עצמו
7 כי הבן עם האב הכל א' וכשמריבי' על הבן אזי זהו כמו
8 שמריבי' על האב וזהו להתיצב על הוי' ממש לריב עמו.

כתפוח בעצי היער

1 בחי' אלקי' אבל המלאכי' שרשם בבחי' אלקים
2 ומקטרגי' על ישראל שהם בנים לשם הוי' ואינם
3 מקיימים תו"מ שנק' ג"כ תורת הוי' ומצות הוי', וזהו
4 להתיצב על הוי' שהקטרוג הוא על שם הוי' בעצמו

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

19 אדם המבין בחכמתו ורואה שיבוא עליו איזה דבר טוב
20 או היפוכה ח"ו, אע"פ שרחוק הזמן שיבוא הדבר
21 ההוא הנה מפני הסתכלות שכלו הוא רואה מיד בעיניו
22 כאלו הובא עליו, ומתיירא מאד אם רע הוא, ושמח
23 מאד אם טוב הוא, אבל בחי' שמיעה מאחרים שיכול
24 הדבר ההוא לבוא הנה מזה לא יפול עליו היראה כ"כ
25 או השמחה מהדבר והיינו מפני שאין זה הדבר
26 בהתגלות גמור אצלו כ"כ, והגם שמתבונן בו מ"מ אינו
27 דומה שמיעה לראיה, שראיית הדבר הגם כי אינו
28 מתחדש אצלו כלל שהוא כמו ששמע כבר, הנה
29 כשרואה מתפעל ביתר שאת על ערך התפעלותו שהי'
30 ממה ששמע בו, כי ההנחה שנעשה במוחו ע"י ראי'
31 הוא באופן היותר נעלה מההנחה שע"י שמיעה, כי אין
32 הפי' שאינו דומה שמיעה לראי' מפני שלא סיפר לו כך
33 כמו שהוא בראי', כי הלא יכולים לצייר הדבר כמו
34 שהוא, אלא כי שמיעה הוא מרחוק ולכן אינו יכול
35 לבוא לידי עומק כ"כ וממילא אינו בא לידי גילוי ג"כ
36 כ"כ כמו ע"י ראי' שהיא מקרוב.

ויקח לו יעקב מקל לבנה

בס"ד פ' ויצא תרל"ב

1 וע"ז ארז"ל איזהו חכם הרואה את הנולד כאלו רואה
2 בעין ממש הולדת והתהוות היש מאין כו', ועז"נ
3 וה' עליהם יראה בבחי' ראי' והרגשה ממש, משא"כ
4 כשאין השכלה והבנה זו בבחי' קירוב והרגשה ממש
5 בנפש נק' בחי' זו בשם זרע בהמה, והגם שיש לו שכל
6 והשגה גדולה באלקות מ"מ אינו בבחי' דעת והרגשה,
7 והגם שכל ישראל מאמינים בני מאמינים והאמונה היא
8 למעלה מן הדעת מ"מ היא נק' עטרה שהיא בבחי'
9 מקיף וצ"ל ג"כ בבחי' דעת כמ"ש דע את אלקי אביך
10 ואז הוא ועברו בלב שלם, כי ע"י הדעת והשגה
11 מורגשת כאילו רואה עי"ז אין העולם מסתיר כלל
12 (והחיוב על כאו"א מישראל להשיג בבחי' השגה
13 והכרה כל מה שיש בכחו להשיג ברוחניות כ"א לפי
14 ערכו וכמו שמשגי הנפש שהוא רוחני ג"כ), וגם
15 האהבה הבאה מבחי' הדעת וראי' חושית אין ערוך
16 אלי' וכן היראה כו' כי אינו דומה שמיעה לראי'. ופי'
17 ראי' כמארז"ל הסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא
18 לידי עבירה, הסתכל דוקא בבחי' ראי' בעין השכל כמו

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

9 הארת הקו שמאירה בעולם האצילות נמשכת מדבר
10 שבמהותו הוא מהות דבר, בחינת הקו כפי שהיא ב'אדם
11 קדמון', רק שהוא בחינת חיצוניות בו, כיון שכללות
12 המשכת הקו היא הארה (חיצוניות) ולא עצם, ומכל'
13 מקום למרות שהארה נמשכת ממהות עצמות הקו, הרי'
14 הוא בחינת מציאות לבד ולא מהות. כמו שנתבאר לעיל
15 פרק ל"ח שהפרש בין 'מהות' ל'מציאות' הוא ההפרש
16 שבין 'עצם' ל'הארה', לחיותו - גילוי הקו כפי שהוא

1 במאמר המוסגר מבאר הרבי נ"ע את ענין השפע
2 (המשכת מהות דבר, אמנם מהארה חיצונית בלבד) כפי
3 שזה בדרגות למעלה:
4 (ולפי זה יובן דמה שאצילות הוא הארת הקו - אור הקו
5 מתגלה בכל עולם ועולם באופן שונה, בעולם 'אדם
6 קדמון' מאירה עצמות הקו ממש, ואילו בעולם
7 האצילות מאירה רק הארת הקו, ולמרות זאת, הארה זו
8 הרי זה ממהות עצמיות הקו שלמעלה מאצילות, -

39 "דעות" לשון רבים בא ללמדנו שיש שתי דעות בראיית
 40 אלוקות, דעת עליון ודעת תחתון. דעת עליון הוא המבט
 41 כביכול של הבורא, ודעת תחתון הוא המבט של
 42 הנבראים.
 43 דעת עליון היא, למעלה יש ולמטה אין. היינו, הבורא
 44 הוא היש האמיתי וכל מה שמאיר ונמשך ממנו הוא אין.
 45 ודעת תחתון היא, למטה יש ולמעלה אין. היינו, מה
 46 שנתפס בהשגת הנברא הוא המציאות התחתונה, היש
 47 הנברא, והגילוי האלוקי המהווה את העולמות נחשב
 48 כאין, על שם שאינו מושג על-ידי הנברא ומושלל
 49 ממציאותו.
 50 ועל זה מבאר הרבי נ"ע בשורות דלהלן, שהאין של
 51 דעת עליון אינו אותה דרגה כמו האין של היש הנברא
 52 (דעת תחתון), והחילוק ביניהם הוא החילוק שבין האור
 53 לשפע.
 54 דהאין דדעת תחתון שהנבראים קורין לו 'אין' אינו
 55 בבחינת אין ממש - כלומר, הוא אינו באמת דרגה
 56 אלוקית שבטלה לגמרי לאלוקות (שבחינת 'אין' מצד
 57 אמיתית ענינה היא אז עם איז ניש פראהן קיין ואך כלל
 58 - שאין שום דבר כלל),
 59 והראיה לכך שהוא אינו 'אין' אמיתי: שהרי הוא מקור
 60 ליש ואי אפשר לומר שהוא בבחינת אין ממש בו, -
 61 כיון שבחינת ה'אין' של דעת התחתון היא המקור
 62 להוות את הנבראים, הרי גם היא בחינת מהות ויש. כפי
 63 שנתבאר לעיל, שכל פעולה מוגדרת במהות ענינה, וכיון
 64 שדרגה אלקית זו היא מהווה יש, מוכרח שגם היא
 65 בעלת גדר ומציאות ואינה 'אין' מוחלט, ונקרא אין
 66 על-ידי הנבראים - 'דעת תחתון' רק בשם המושאל בו.
 67 כלומר, הם משאילים את המושג 'אין' לדרגה אלוקית
 68 המהווה את היש, כיון שמצד גדרם של הנבראים שהם
 69 יש ממש, בחינה זו אינה מושגת ואינה במציאות, אך
 70 מצד האמת גם לדרגה זו יש גדר ומציאות.
 71 והאין דדעת עליון שהוא הארה מהיש האמיתי -
 72 עצמותו ית', הוא בבחינת אין ממש מצד אמיתית הענין,
 73 כפי שהוא מצד הבטת הבורא, שהוא הארה ביחס
 74 לעצמותו והוא בלא ממש בו. (ועל כן, בין האין של
 75 היש האמיתי לאין של היש הנברא צריך להיות צמצום,
 76 כיון שהם שני גדרים שונים לגמרי).

1 בעולם האצילות - בחינת הארה חיצונית בו' לכן הוא
 2 בבחינת מציאות לבד, ובנוכח לעיל.
 3 וכתב הפרדס דלמטה בעולם שלנו ידיעת המציאות של
 4 אלוקות, מה שהאדם יודע את מציאותו של הבורא אינו
 5 אפילו זיו מהעצמות - כלומר, זו אפילו לא בחינת אור
 6 המגלה את העצם, אלא הארה דהארה, כפי שמביא
 7 אדמו"ר הזקן בתניא¹³⁸ משל לענין של הארה דהארה
 8 דהארה, שבארץ מאיר הארת הירח, שהוא עצמו הארה
 9 מהשמש, ולמעלה בעולמות העליונים, ידיעת המציאות
 10 של האלוקות הוא זיו והארה מהעצמות בו' והיינו מהות
 11 גילוי בו', כלומר, אמנם זה גילוי ולא עצם, אבל מה
 12 שנרגש שם הוא מהות הגילוי ולא רק מציאות
 13 הגילוי¹³⁹.
 14 ואפשר דהכלים ד'ארם קדמון' ששם מאיר עצם הקו הן
 15 בבחינת אור ולא בחינת שפע בו' ואילו ההארה בעולם
 16 האצילות היא בבחינת שפע בלבד).
 17 עד כאן היה מאמר המוסגר. כעת חוזר הרבי נ"ע לבאר
 18 את הפרש הכללי בין אור לשפע:
 19 ולכן פעולת השפע (שזהו על-ידי המשכה וההתפשטות
 20 של החיצונית בלבד בו') הוא בבחינת התלכשות
 21 ותפיסא וגורם שינוי והתפעלות בהפועל בו', כפי
 22 שהתבאר במאמר הקודם המשלים לענין זה מהשפעת
 23 שכל וכו' אבל אופן המשכת אור הוא שאינו מהות דבר
 24 מה, ומעיר הרבי נ"ע: והמשכה והגילוי הכל הוא
 25 בבחינת אור בו' - כלומר, כל אופני ההמשכות
 26 שנמשכים ממנו ית' הם באופן של אור, אלא שלאחרי
 27 ההמשכה הראשונית, נמשך בירידה של סדר
 28 ההשתלשלות גם באופן של שפע, (ועיין מה שיתבאר
 29 לקמן פרק נ"מ¹⁴⁰), ועל כן הפעולה היא לא בבחינת
 30 התלכשות ותפיסא במקבלים, ואינו עושה שום שינוי
 31 והתפעלות במשפיע בו'.
 32 והרי החילוק בין שפע לאור זה על-דרך הידוע בב'
 33 בחינת אין האין של היש האמיתי והאין של היש הנברא
 34 שסדר ההשתלשלות הוא יש אין אין יש', דהיינו היש
 35 האמיתי והאין שלו, שהוא האין הראשון, והאין השני
 36 הוא כבר האין של היש הנברא, שזהו האין דדעת עליון
 37 והאין דדעת תחתון.
 38 ביאור הענין: על הפסוק¹⁴¹ "א-ל דעות ה'" מבואר, כי

138 שער היחוד והאמונה פרק י"ב.

139 ראה גם המשך זה, פרק צח.

140 וזה לשונו שם: והענין הוא דהנה נת"ל דאור הוא שההמשכות והגילויים הכל הוא בבחינת אור. והיינו דלבד שההמשכות דאור מקיף גופא (וכמו המקיפים הפרטים) הן המשכות שבבחינת אור. הנה גם מה שנמשך ממנו בחינת האור פנימי (ובשרשו הוא בבחינת ההשגחה ששיער בעצמו

להאיר במדה וגבול בו'. דאור זה עצמו הוא בבחינת שפע עד"מ. המשכות מהאור מקיף היינו מאור האיךטוף. הוא בבחינת אור בו'. וכמו הוצון שפועל בכל הכחות לא בבחינת תפיסה בהם. כמו כן האור איךטוף הגם שהאור פנימי התהוותו ואצילותו הוא מהאור מקיף כנ"ל פנ"ח. מ"מ ה"ז בבחינת אור שאינו נתפס בהם בו'.
 141 שמואל"א ב, ג.

דמזה גופא שבא לפעול פעולה מוכח שיש בו איזה גדר, ועל-דרך ה'אין' של היש הנברא שאינו 'אין' אמיתי, כיון שיש בו גדר ומציאות. והאור מקיף הוא רק בבחינת גילוי מן העצם ואין מטרתו לפעול איזו פעולה הרי הוא בבחינת אין בעצם בו,

ועל-דרך-זוה - על-דרך החילוק בין ה'אין' של היש הנברא ל'אין' של היש האמיתי - הוא החילוק בבחינת אור פנימי ואור מקיף
דהאור פנימי שענינו הוא לפעול הרי למרות שהוא הארה ולא עצם, הוא בבחינת מציאות דבר בעצם בו,

שבת פרשת תצא

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים ה'תש"י

שאלה: מהו אומרו ויספו ענוים שמחה, הרי ענוה ושמחה הם הפכיים. ענוה - העדר חשיבות עצמית, שמחה - פורצת גדר, התפשטות וחשיבות עצמית, עד שגם המתון בענייניו, מתרגש ביותר. האדם כלול מעליונים ותחתונים, ובכך מעלתו. עבודתו צ"ל בשמחה מצד הביטול

דמדודות, הנה לא מיבעי דמי שמודותיו הם תקיפים ביותר דבעת ההתפעלות והוא בהתרגשות גדולה הנה ההתרגשות עצמה מוסיפה התרגשות והתפעלות ביותר, שיוצא מגדרו לגמרי, אלא גם מי שהוא בעל מדות רגילים, הנה ההתרגשות עצמה מוסיפה בו התרגשות גדולה, ובפרט בעת השמחה דאז הנה ההתפעלות וההתרגשות היא ביותר, כמו שאנו רואים במוקחש דבעת השמחה הנה ההתרגשות עצמה מעוררה ומוסיפה התרגשות והתפעלות ביותר, ומתגדל ומתרחב בו חשיבות עצמו, דגם מי אשר בעת הרגיל הוא מתון בכל ענייניו, הנה בעת השמחה הוא כאלו נהפך לאיש אחר, שנעשה דברן ודבורו ברגש ומרבה לדבר בחשיבות עצמו וענייניו, דכל זה הרי אינו אלא לפי דהשמחה טבעה התפשטות והתרחבות היפך טבע הענוה, אם כן יפלא אמרו ד"ויספו ענוים בהגו' שמחה" שהם בנטיות הפכים, דענוה הוא שפלות ושמחה חשיבות, ועוד יותר אשר ענוה תגרם את השמחה. אך הענין הוא, דהנה האדם הוא הבריאה התיכונית הפלול מעליונים ותחתונים, כאמרם ז"ל (חגיגה ט"ו א'): "ששה דברים נאמרו בבני אדם, שלשה כמלאכי השרת ושלשה כבהמה", הינו דהאדם בגופו ובנשמתו הוא כלול מעליונים והתחתונים, אשר מצד התכללות זו הנה יש בהאדם פמה מעלות טובות הן על התחתונים והן על העליונים, והינו דמזה שהאדם כלול מהתחתונים והעליונים, יש בהאדם יתרון על התחתונים, דכל הנבראים התחתונים הנה יש בהם פעל אחד או שני

"ויספו ענוים בהגו' שמחה". ופרש רש"י: "ענוים - סבלנים, שסבלו עלו של הקדוש ברוך הוא וגודותיו". וצריך להבין, הלא ענוה ושמחה הם שני דברים רחוקים זה מזה בטבעם, שהם נוטים אל ההפכיות, דענוה טבעה שפלות והעדר חשיבות עצמו, דמזה הוא הסבלנות דסובל על וגורה, כטבעו של מי שהוא בטל בעצם דאינו מתחשב עם עצמו כלל, ער רעבענט זיך ניט מיט זיך, וסובל הכל, ועל הרב הוא נחבא אל הכלים ומתרחק מכל ענין ודבר של התפשטות, להיותו בטבע המנוחה והמתנות, ושמחה טבעה הגבהה וחשיבות עצמו, דמזה הוא ההתפשטות וההתרחבות ביותר, כמו הנהר המתרחב ומתפשט ביותר, ולפעמים הנה התפשטות והתרחבות השמחה הוא ביותר, שיוצא מגדרו הרגיל, וכמאמר דשמחה פורץ גדר, והינו דלא זו בלבד שהיא בהתרחבות גדולה ביותר כמו הנהר שמתמלא על כל גדותיו, אלא שהשמחה היא גדולה כל כך עד שפורץ גם הגדר ויוצא לחוץ בהתפשטות גדולה, כמו הנהר בעת הפשרת שלגים, דאין זה מה שמתמלא על כל גדותיו, אלא עוד זאת אשר מי הנהר שוטפים את כל השטחים, לא רק אלו הקרובים אל הנהר, אלא גם שוטף את השטחים הרחוקים, להיות כי המים יצאו מגדרם, הנה מזה עצמו הם מרעישים וסואנים בהלוקם, אשר כן הוא בטבע השמחה שפורץ גדר, והוא מצד שהשמחה טבעו התרגשות, וטבע ההתרגשות הוא דההתרגשות עצמה מוסיפה התרגשות, וכמו במי שהוא בתקף ההתפעלות

10 הַנְּיָן צְרִיכָה לְהִיּוֹת בְּשִׁמְחָה דְּוָקָא, לְהִיּוֹת הַשְּׂמִיחָה מְגִיעַ
 11 בְּבַחֲזִינֵת עֲצָמוֹת אֹר אֵין סוֹף בְּרוּךְ הוּא, וְנִמְשָׁךְ גְּלוּי רַב,
 12 וְהַכְּלִי לְשִׂמְחָה הֶעֱלִינָה הוּא בְּטוּל דְּוָקָא, דְּעֲנִיָּה עִם
 13 הַיְוִתָּה שְׂפִלוֹת אָכַל הִיא בְּאֶה מִצַּד הַפֶּתַח הָאֲמֵת, דְּמִי
 14 שֶׁהוּא עָנָו הֵינּוּ בְּטוּל בְּעֵצָם הוּא מְפִיר אֶת הָאֲמֵת, דְּכָל
 15 עֲנִין טוֹב שְׂיֵשׁ לוֹ אֵינוֹ מִצַּד עֲצָמוֹ כִּי-אִם מֵה שְׂבָא
 16 בִּירוּשָׁה מְאַבְוֵתֵינוּ, וּמִשּׁוֹם זֶה הוּא הַבְּטוּל, אָכַל בְּטוּל
 17 זֶה אֵינוֹ עֲנִין הַשְּׂפִלוֹת כִּי-אִם הַנְּחַת עֲצָמוֹתוֹ מִהַפֶּתַח
 18 הָאֲמֵת, וְלִכֵּן הִנֵּה עֲנִיָּה הִיא כְּלִי לְשִׂמְחָה הֶעֱלִינָה.

יוס ב' דחג השבועות תש"ו

1 פְּעֻלִים, וּמִי מִשְׁאָר הַנִּבְרָאִים שְׂיֵשׁ לוֹ פֶּעַל הַיִּפְךָ אוֹתוֹ
 2 הַפֶּעַל שְׁלוֹ, הִנֵּה הֵהוּא הוּא מְנַגְדוֹ, וּכְמוֹ הַנְּשָׁר וְהַעֲוֹרָב
 3 שֶׁהֵם הַפְּכִים בְּפִעֻלָּתָם הָרִי הֵם מְנַגְדִים זֶה לְזֶה, וְהָאֲדָם
 4 יֵשׁ בוֹ יִתְרוֹן זֶה מֵה שֶׁהוּא בִּעַל פְּעֻלוֹת רַבּוֹת הַמְּנַגְדִים
 5 זֶה לְזֶה, וּמִזֶּה שֶׁהָאֲדָם כְּלוּל מִהֶעֱלִינִים וְתַתְּחוּנִים הִנֵּה
 6 יֵשׁ בְּהָאֲדָם יִתְרוֹן גַּם עַל הֶעֱלִינִים, דְּלֹא זוֹ בְּלִבְדֵי דִישׁ
 7 לוֹ חוּשׁ בְּקִבְלַת פְּעֻנוֹג אֱלֹקֵי לְהַתְּעַנֵּג עַל הַנְּיָן, אֲלֹא עוֹד
 8 זֹאת דְּעַל יְדֵי עֲבוּדָתוֹ זוֹ בְּאֶהְבָּה בְּתַעֲנוּגִים הִנֵּה הוּא
 9 מְמַשֵּׁיף גְּלוּי אֹר רַב, וְלִכֵּן הִנֵּה כָּל עֲנִין הַעֲבוּדָה בְּעֲבוּדַת

ספר השיחות - ה'ש"תתש"א בלה"ק

22 יג. הדוד רז"א הזכיר פרטים נוספים מאירועי
 23 אחרון של פסח תרכ"ה.
 24 א. הסבא מחזיק את משקפיו על מצחו ומברך
 25 בסידור שאתה הגשת לו.
 26 ב. באותו פסח היינו כל משך זמן התפילה בחדרו
 27 של הסבא.
 28 ג. הסבא היה עטוף בטלית ושכב במיטה.
 29 ד. אחרי שמונה עשרה, נכנסו אבינו - הוד כ"ק
 30 אאזמו"ר מוהר"ש - והדוד רב"ש¹²¹. אחריהם הלכו
 31 אלי' ליב ויוסף מרדכי. שניהם - אלי' ליב ויוסף
 32 מרדכי - הרימו את הסבא מהמיטה, הושיבוהו על
 33 הכורסא, וקירבוהו, כשהוא ישוב, לשולחן הגדול.
 34 איסר החזן ונחום בערע ליב'ס הכניסו שני ספרי
 35 תורה וניגשו אחד אחרי השני אל הסבא לנשק את
 36 ספרי התורה.
 37 הדוד רב"ש ואבינו עלו לתורה שלישי וחמישי,
 38 הסבא עלה לתורה למפטיר ואמר את ההפטרה
 39 כשהוא ישוב על הכורסא.
 40 יד. כשהדוד רז"א סיפר על כל האמור, עמדו
 41 דמעות בעיני אבי. וכאשר סיים הדוד רז"א הסיפורים
 42 האמורים זלגו שתי טיפות גדולות של דמעות על
 43 לחייו של אבי.

1 י. הבעל-שם-טוב נ"ע רואה את הגילוי של
 2 'נשמת אדם תלמדנו' באומר התהלים יותר מאשר
 3 בתלמידי חכמים המחדשים חידושים ופלפולים
 4 בתורה.
 5 יא. הבעל-שם-טוב נ"ע אומר שפרק תהלים
 6 לבבי, הטרחה בעשיית טובה ליהודי בגשמיות או
 7 ברוחניות ואהבת ישראל, הם המפתחות המתאימים
 8 לכל המנעולים של היכולת הרחמים, הרפואה
 9 והישועה, ושל דלתות הפרנסה.
 10 יב. אב הסבא - הוד כ"ק אאזמו"ר "צמח צדק"
 11 - וכל ילדיו היו בעלי זכרון מיוחדים במינם, גם אבי
 12 וגם הדוד רז"א היו בעלי זכרון מופלאים. שניהם -
 13 אבי ודודי - הם מספרים מיוחדים במינם. כשהם
 14 מספרים סיפור, הרי הסיפור הוא כמי שמצייר - לא
 15 בכתב, אלא בדיבור - כך שבעיני השומעים נעשה
 16 הדבר כסיפור תמונתי. ההבדל הוא בכך, שבסיפורי
 17 אבי הנה התוכן הרוחני-נשמתי של הסיפור מאיר
 18 יותר מאשר התוכן הגשמי של הסיפור. ואילו
 19 בסיפורי הדוד רז"א הנה התוכן הגשמי של הסיפור
 20 הוא יותר ציורי מאשר התוכן הפנימי.

* * *

21

שביעי של פסח בסעודת ויוס

אגרות קודש

בי"ה, י"ט אדי"ש, ת"ש

נויארק

8 לו להצלחה ישמור לעצמו. ויחזק השי"ת את בריאותו
9 ובריאות זוגתו תחי' וישמח לבבם בהטוב להם בגשמיות
10 וברוחניות.

11 בדבר ענינ[ני] לימודו ועבודתו בהחזקת לומדי תורה
12 אמרתי לו אשר נוסף על השיעורים שיש לו בלימוד
13 הגמרא לעצמו ובחברותא יוסיף ללמוד גם בספר השל"ה
14 הקדוש כשלשה פעמים בשבוע ולהשתדל לקבוע שיעור
15 לימוד בחסידות בחברותא וידידי הנעלה הרב ווי"ח אי"א
16 מוה"ר שלום שיי' שוי"ב ילמוד עמהם, וירבה להוסיף
17 בעבודתו הטובה בהחזקת לומדי תורה. והשי"ת יהי
18 בעזרו בגשמיות וברוחניות.
19 ידידו הדו"ש ומברכו.

אג"ק מוהרי"צ כר"ך יד

ידידי ווי"ח אי"א מוה"ר משה שיי' הכהן
שאייעויטש

1 שלום וברכה!

2 בטח מילא ידידי את בקשתי לפרוש גיני בשלום ידידנו
3 הנעלה והכי נכבד בעל מדות תרומיות עסקן חרוץ ווי"ח
4 אי"א מו"ה שלמה שיי' פאלמער ולהגיד לו ברכתו שיעזר
5 לו השי"ת ויצליח לו בכל הדרוש לו בגשמיות וברוחני.
6 בדבר עניניו הפרטי אמרתי לו אשר המשרה שיש לו
7 להצלחה יחזיקה על להבא ואת חלקו בהבית חומה שיש

המשך ביאור למסכת סוטה ליום ארבעים ושבעה לעומר עמוד א

18 בן דינאי שהיה רוצח ידוע, ותהי'ת בן פרישה ה'ה נקרא תחילה,
19 ומשנעשה רוצח חזרו לקרותו בן הרצחון.
20 משרבו המנאפים פסקו המים המרים, ורבי יוחנן בן זבאי
21 הפסיקו, שנאמר "לא אפקוד על פנותיכם כי תזנינה ועל
22 פלותיכם כי הנאפנה כי הם עם הזונות יפרדו ונגו" ופירש כך, לא
23 אפקוד לבדוק את נשותיכם, משום שבנותיכם תזנינה, ואף הבעלים
24 עצמם עם הזונות מצויים כפרדים.
25 משמת יוסי בן יעזר איש צרידה ויוסי בן יהודה איש ירושלים,
26 במלו האשכולות – אנשים שהכל בהם ואין פגם בתורתם, שעד סוף
27 ימיהם לא היו מחלוקות במה שקבלו מרבותיהם, וראיה שאדם
28 השלם נקרא 'אשכול', שנאמר "אין אשכול לאכול בבורה אותה
29 נפשי" וההמשך הוא 'אבד חסיד מן הארץ וישר באדם אין'.
30 יוחנן בן גדול העביר מישראל הודיית המעשר – וידי
31 המעשרות, שמצוה להתודות בפסח של שנה רביעית ושביעית,
32 'בערתי הקדש מן הבית', ובטילו יוחנן כהן גדול. אף הוא במל את
33 המעוררין, ואת הנזקין, יתבאר בגמרא.

1 משנה. נמצא ההורג עד שלא נערפה העגלה, תצא העגלה
2 ותרעה בעדר שעדיין חולין היא. נמצא משנערפה העגלה, תקבך
3 במקומה ואסורה בהנאה, ואין אומרים שנערפה בטעות, לפי שעל
4 ספק פאתה מתחילתה שלא נודע מי ההורג, ובשעת עריפה פירפה
5 ספיקה והלכה לה – היא עשתה את שלה, וכיפרה על הספק,
6 וכשנמצא אחר כך ההורג לא בטלה כפרתה בכך. נערפה העגלה
7 ואחר כך נמצא ההורג, אינו נפטר מעונשו בעריפת העגלה, אלא
8 הרי זה יתרג.
9 עד אחד אומר ראיתי את ההורג, ועד אחד אומר לא ראיתי, וכן
10 אשה אומרת ראיתי, ואשה אחרת אומרת לא ראיתי, היו עורפין,
11 שמתוך שיש הכחשה, אין לפנינו שום עדות.
12 עד אחד אומר ראיתי את ההורג, ושנים אומרים לא ראיתי, היו
13 עורפין, שאין דבריו של אחד עומדים במקום שנים. שנים אומרים
14 ראינו, ואחד אומר להן לא ראיתם, לא היו עורפין שאין עד אחד
15 יכול להכחיש שנים, והרי נודע מי הכהו.
16 משרבו הרוצחנין במלה עגלה ערופה שהרי מכירים היו מי רגיל
17 להרוג, והרי זה כמי שנודע מי הכהו, ודבר זה החל משבא אליעזר

אגרות קודש

בי"ה, א' סיון, תשי"ד

ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מכ"ח אייר, וכבקשתו אזכירו על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, בכלל ובהנוגע לחלישות שמוכיר במכתבו בפרט.

וימים אלו ימי הכנה למתן תורה וקבלתה שנעשו אז כל ישראל בריאים גם בפשטות בגשמיות
כמסופר בשמו"ר הרי ידוע המבואר בחסידות שכל ההמשכות חוזרים ונעורים בכל שנה ושנה, וכמ"ש
הימים האלה נזכרים (ואז הם גם) ונעשים, הנה יצליחו השי"ת לבשר טוב בכל הנ"ל.

בברכה לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

נ.ב. בבקשה לפרסם בהנוגע ללימוד במאמרי כ"ק מו"ח אדמו"ר בימי חג השבועות הבע"ל,
שהצעתו בזה הוא מאמרי חג השבועות תשי"ד שנמצאים בקופיר והולכים עתה ונדפסים.

פרק שישי משנה א

שָׁנוּ חֲכָמִים בְּלִשׁוֹן הַמִּשְׁנָה, בְּרוּךְ שֶׁבָחָר בָּהֶם וּבְמִשְׁנָתָם: רַבִּי מֵאִיר אָמַר, כָּל הָעוֹסֵק בְּתוֹרַת לְשִׁמָּה, זוֹכֶה לְדַבְרִים הַרְבֵּה. וְלֹא עוֹד, אֲלֵא שֶׁכָּל הָעוֹלָם פְּלוֹ בְּדָאֵי הוּא לֹא. נִקְרָא רַע, אֲהוּב, אֲהוּב אֶת הַמָּקוֹם, אֲהוּב אֶת הַבְּרִיּוֹת, מְשַׁמַּח אֶת הַמָּקוֹם, מְשַׁמַּח אֶת הַבְּרִיּוֹת, וּמְלַבֶּשֶׁתוֹ עֲנָה וְיִרְאָה, וּמְבַשְׂרָתוֹ לְהִיּוֹת צַדִּיק חֲסִיד יִשְׂרָאֵל וְנִאֲמָן, וּמְרַחֲקָתוֹ מִן הַחֲטָא, וּמְקַרְבָּתוֹ לְיַדֵּי זְכוּת, וְנִהְיִין מִמֶּנּוּ עֲצָה וְתוֹשִׁיָּה בֵּינָה וּגְבוּרָה, שְׁנֵיאָמַר: "לִי עֲצָה וְתוֹשִׁיָּה אֲנִי בֵּינָה לִי גְבוּרָה". וְנוֹתְנָת לֹא מְלָכוֹת וּמְמַשְׁלָה וְחֲקוֹר דִּין, וּמְגַלִּין לֹא רְוֵי תוֹרָה, וְנַעֲשֶׂה כְּמַעֲזֵן הַמִּתְנַבֵּר וּבְנֵהר שְׁאִינוּ פּוֹסֵק, וְהוּהוּ צָנוּעַ וְאַרְךְ רוּחַ וּמוֹחֵל עַל עֲלְבוֹנוֹ, וּמְגַדְלָתוֹ וּמְרוֹמְמָתוֹ עַל כָּל הַמַּעֲשִׂים:

נקודות משיחות קודש

שהם מסייעים לו בעבודת ה' שלו, אין הם ניתנים לו בשלימות ומוטל עליו לעבוד כדי להשיגם באופן שלם - "ומלבשתו ענוה ויראה", דהיינו שמידות הענוה והיראה ניתנות לו כ"לבוש" שהוא מקיף וחיצוני לאדם (אבל אינו נעשה על-ידי זה עניו). כמו כן "ומכשרתו להיות צדיק, חסיד, ישר ונאמן"; "ומרחקתו מן החטא"; "ומקרבתו לידי זכות". הצד השווה לכל ה"דברים" האלה הוא שניתנים לו בתור מסייעים בלבד, אך הם אינם פוטרם אותו לגמרי מעבודה ויגיעה.

ב. "דברים" שהעוסק בתורה לשמה זוכה בהם בשלימותם, ללא צורך בתוספת יגיעה שלו - "אוהב את המקום, אוהב את הבריות", "משמח את המקום, משמח את הבריות", "ונהנין ממנו עצה ותושיה, בינה וגבורה".

נמצא אפוא כי הלומד תורה לשמה זוכה לסיוע הן בענינים ש"ביין אדם למקום" והן בענינים ש"ביין אדם לחבירו". ויתירה מזו, אף ב"מילי דעלמא" יוכל הוא להנות את הבריות בהשאת עצה ותושיה.

(לקוטי שיחות, כרך יז, עמ' 401)

* * *

עוד יש להשיב על השאלה הנ"ל (בדרך שונה לגמרי): דברי המשנה אינם פונים ללומד תורה אלא למי שבא אל לומד תורה לשמה כדי ליטול מפיו עצה. אדם זה, עשוי לחשוב - מכיון שאיש זה עסוק אך ורק בלימוד התורה לשמה והוא מובדל מהבריות ומופרש מכל עניני העולם, כיצד ישיא לי עצה בעניני העולם (כדוגמת מסחר, עסקנות ציבורית וכיוצא בזה)! מבהירה המשנה ואומרת, "ונהנין ממנו עצה ותושיה". והיינו, לא זו בלבד ש"מקבלין ממנו עצה" אבל יתכן שהעצה אינה מוצלחת, אלא "נהנים ממנו עצה", כלומר שמכיון שעוסק בתורה לשמה, זוכה הוא להתעלות בשכלו ובחכמתו גם במילי דעלמא, וממילא עצותיו טובות ומועילות ומתקבלות על דעת הבריות עד לאופן של "הנאה" מהן.

(לקוטי שיחות, כרך יז, עמ' 406)

דבריו רבי מאיר יש, לכאורה, דבר והיפוכו: מצד אחד כוונתו היא לעודד עסק בתורה לשמה ומצד שני כיצד הוא עושה כן? על ידי שמבטיח לאדם "דברים הרבה" ("נקרא רע, אהוב וכו'") - הרי אם ילמד למטרה זו לא יהא זה לימוד תורה לשמה?! ויש לומר בביאור הדברים:

המשנה מדברת במי שכבר עוסק בתורה לשמה ("כל העוסק") ולומד תורה לשם השגת התורה ולא לשום מטרה אחרת, אפילו לא מטרה קדושה אחרת¹. והדגש הוא על המילה "עוסק בתורה לשמה", כלומר שלומד מתוך עמל ויגיעה, כאדם הטרוד בעסקו יום וليل.

אדם כזה, העוסק כל-כולו בלימוד תורה, עשוי להיות מוטרד מן השאלה - מכיון ש"כל האומר אין לי אלא תורה.. אפילו תורה אין לו"², כלומר, בנוסף לעסק התורה חייב הוא לעסוק גם בכל שאר עניני עבודת ה' (אהבתו ויראתו וכו')³, דבר הדרוש עמל רב; וכלשון הרמב"ם⁴, "והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו? בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים.. וכשמחשב בדברים האלו עצמם, מיד הוא נרתע לאחוריו וכו'". ובנוסף לכך עליו לעסוק גם בעניני גמילות חסד; אס-כן - שואל הוא את עצמו - האמנם בכך שכל עסקו הוא בלימוד תורה יחסרו אצלו כל שאר עניני העבודה?

על כך משיבה המשנה ואומרת לו - "כל העוסק בתורה לשמה, זוכה לדברים הרבה".

הטעם שנאמר כאן "זוכה לדברים הרבה" ולא "מקבל שכר הרבה" הוא שאכן אין זה בגדר של קבלת שכר, אלא - בנוסף לשכרו של הלומד תורה לשמה - "זוכה הוא לדברים הרבה". כלומר, הוא מקבל "דברים" שמעלתם פחותה ממעלת לימוד תורה לשמה, אך "דברים" אלה מסייעים לו בכל שאר עניני עבודת ה', כדי שלא יחסרו לו ענינים אלה.

"דברים" אלה שזוכה בהם ה"עוסק בתורה לשמה" נחלקים לשני סוגים:

א. "דברים" שמקבל באופן חלקי בלבד. כלומר, אף-על-פי

1. כגון "לידע את המעשה אשר יעשון" וכדומה. 2. יבמות קט, ב; וראה אגרת הקודש סימן ה (קח סוף עמ' ב) 3. ראה מאמרז"ל (יבמות קט, ב) "כל האומר אין לו אלא תורה.. אפילו תורה אין לו". 4. הלכות יסודי התורה פרק ב, הלכה ב.

פרשת נשא

ד וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^כנָשָׂא אֶת־רֹאשׁ בְּנֵי גִרְשׁוֹן גַּם־הֵם לְבֵית אֲבֹתָם לְמִשְׁפַּחְתָּם: ^{כא}מִבְּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה עַד בְּנֵי־חַמְשִׁים שָׁנָה תִּפְקְדוּ אוֹתָם כָּל־הַבָּא לְצַבָּא צָבָא לַעֲבֹד עִבְדָּה בְּאֹהֶל מוֹעֵד: ^{כב}זֹאת עֲבַדְתָּ מִשְׁפַּחַת הַגֵּרָשָׁנִי לַעֲבֹד וּלְמִשְׂאָא: ^{כג}וְנִשְׂאוּ אֶת־יְרֵיעַת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־אֹהֶל מוֹעֵד מִכִּסֵּהוּ וּמִכִּסֵּה הַתַּחֲשׁ אֲשֶׁר־עָלוּ מִלְּמַעְלָה וְאֶת־מִסְךְ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ^{כד}וְאֵת קַלְעֵי הַחֲצֵר וְאֶת־מִסְךְ | פֶּתַח | שַׁעַר הַחֲצֵר אֲשֶׁר עַל־הַמִּשְׁכָּן וְעַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְאֵת מִיתְרֵיהֶם וְאֶת־כָּל־כְּלֵי עֲבַדְתָּם וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לָהֶם וְעַבְדוּ: ^{כה}עַל־פִּי אֶהְרֹן וּבְנָיו תִּהְיֶה כָּל־עֲבַדְתָּם בְּנֵי הַגֵּרָשָׁנִי לְכָל־מִשְׂאָם וְלִכְלֵ עֲבַדְתָּם וּפְקֻדָּתָם עֲלֵהֶם בְּמִשְׁמֶרֶת אֵת כָּל־מִשְׂאָם: ^{כז}זֹאת עֲבַדְתָּ מִשְׁפַּחַת בְּנֵי הַגֵּרָשָׁנִי בְּאֹהֶל מוֹעֵד וּמִשְׁמֶרֶתָם בְּיַד אֵיתָמָר בְּנֵי־אֶהֲרֹן הַכֹּהֵן: **ס**

~ נקודות משיחות קודש ~ (קדושי שיחות יג עמ' 19)

נשא את ראש בני גרשון גם הם (ד, כב)

גרשון - לשון גרושין, רומז ל'סור מרע'. קהת - מלשון "קהת עמים", רומז ל'עשה טוב', אסיפת דברים טובים. וגרשון נולד לפני קהת, כי ראשית העבודה היא 'סור מרע', כמשל הקנת היכל למלך, שמפנים תחלה את הלכלוך ואתר-בך מכניסים פלים נאים. אף בני קהת נמנו לפני בני גרשון, כי "סור מרע" הוא הקנה והקדמה ל"עשה טוב", ואם פן 'עשה טוב' קדום בפונה.

(ישראל) שני כס בני מררי למשפחתם לבית אבתם תפקד אתם: ^אמִבְּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה וְעַד בְּנֵי־חַמְשִׁים שָׁנָה תִּפְקְדוּם כָּל־הַבָּא לְצַבָּא לַעֲבֹד אֶת־עִבְדְּתָ אֹהֶל מוֹעֵד: ^בזֹאת מִשְׁמֶרֶת מִשְׂאָם לְכָל־עֲבַדְתָּם בְּאֹהֶל מוֹעֵד קִרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן וּבְרִיחָיו וְעַמּוּדָיו וְאֲדָנָיו: ^גוְעַמּוּדֵי הַחֲצֵר סָבִיב וְאֲדָנֵיהֶם וַיִּתְּתֶם וּמִיתְרֵיהֶם לְכָל־כְּלֵיהֶם וְלִכְלֵ עֲבַדְתָּם וּבִשְׂמֹת

תפקדו את כלי משמרת משאם: ^אזֹאת עֲבַדְתָּ מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מֵרָרִי לְכָל־עֲבַדְתָּם בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּיַד אֵיתָמָר בְּנֵי־אֶהֲרֹן הַכֹּהֵן: ^בעַל־כַּפְּתֵי שַׁבַּת וּבְחֹשֶׁל ^גוּפְקָדוּ מֹשֶׁה וְאֶהֲרֹן וּנְשֵׂאֵי הָעֵדָה אֶת־בְּנֵי הַקְּהָתִי לְמִשְׁפַּחְתָּם וּלְבֵית אֲבֹתָם: ^דמִבְּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה וְעַד בְּנֵי־חַמְשִׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לְצַבָּא לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד: ^הוַיְהִיו פְּקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפַּחְתָּם אֲלָפִים שֶׁבַע מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים: ^ואֵלֶּה פְּקוּדֵי מִשְׁפַּחַת הַקְּהָתִי כָּל־הַעֲבָד בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאֶהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה: ^זס וּפְקוּדֵי בְּנֵי גִרְשׁוֹן לְמִשְׁפַּחֹתָם וּלְבֵית אֲבֹתָם: ^חמִבְּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה וְעַד בְּנֵי־חַמְשִׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לְצַבָּא לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד: ^טוַיְהִיו פְּקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים: ^יאֵלֶּה פְּקוּדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי גִרְשׁוֹן כָּל־הַעֲבָד בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאֶהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה: ^{יא}וּפְקוּדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מֵרָרִי לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם: ^{יב}מִבְּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה וְעַד בְּנֵי־חַמְשִׁים שָׁנָה לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד: ^{יג}וַיְהִיו פְּקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפַּחְתָּם שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וּמֵאוֹת: ^{יד}אֵלֶּה פְּקוּדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מֵרָרִי אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאֶהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה: ^{טו}וּפְקוּדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מֵרָרִי לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם: ^{טז}מִבְּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה וְעַד בְּנֵי־חַמְשִׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לְצַבָּא לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד: ^{יז}וַיְהִיו פְּקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפַּחְתָּם שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וּמֵאוֹת: ^{יח}אֵלֶּה פְּקוּדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מֵרָרִי אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאֶהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה: ^{יט}כָּל־הַפְּקֻדִים אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאֶהֲרֹן וּנְשֵׂאֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַלְוִיִּם לְמִשְׁפַּחְתָּם וּלְבֵית אֲבֹתָם: ^כמִבְּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה וְעַד בְּנֵי־חַמְשִׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לְצַבָּא לַעֲבֹדָה עִבְדָּה וְעִבְדְּתָ מִשְׂאָ בְּאֹהֶל מוֹעֵד: ^{כא}וַיְהִיו פְּקֻדֵיהֶם שְׁמוֹנֶת אֲלָפִים וַחֲמִשׁ מֵאוֹת וּשְׁמוֹנִים: ^{כב}עַל־פִּי יְהוָה פָּקַד אוֹתָם בְּיַד־מֹשֶׁה אִישׁ אִישׁ עַל־עֲבַדְתּוֹ וְעַל־מִשְׂאָו וּפְקֻדָּיו אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: **פ**

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח עמ' 53)

אלה פקודי משפחת בני מררי (ד, מה)

מררי - משאו הנה על העגלות, היינו עבודה של הלוחף בלי גבול בנפש הבקמית, "משכני". גרשון - בו נאמר לעיל "ולמשא", היינו עבודה זו גם בנפש האלקית, "אחריד גרוצה". קהת - עבודה זו מצד שרש הנפש האלקית, שאינו שנה קלל לנפש הבקמית, "הביאני המלך חדריו". לכן הנה עקר משאו הארון - תורה, כי "הביאני המלך חדריו" הנה במתן תורה.

שליש ה' א וידבר יהוה אל־משה לאמר: ב צו את־בני ישראל וישלחו מן־המחנה כל־צרוע וכל־זב וכל טמא לנפש: ג מזכר עד־נקבה תשלחו אל־מחויג למחנה תשלחום ולא יטמאו את־מחניהם אשר אני שכן בתוכם: ד ויעשו־כן בני ישראל וישלחו אותם אל־מחויג למחנה כאשר דבר יהוה אל־משה בן עשו בני ישראל: ה וידבר יהוה אל־משה לאמר: ו דבר אל־בני ישראל איש או־אשה כי יעשו מכל־חטאת האדם למעל מעל ביהוה ואשמה הנפש ההוא: ז והתודו את־חטאתם אשר עשו והשיב את־אשמו בראשו וחמישיתו יסף עליו ונתן לאשר אשם לו: ח ואם־אין לאיש גאל להשיב האשם אליו האשם המושב ליהוה לכהן מלכד איל הכפרים אשר יכפרבו עליו: ט וכל־תרומה לכל־קדשי בני־ישראל אשר־יקריבו לכהן לו יהיה: י ואיש את־קדשיו לו יהיו איש אשר־יתן לכהן לו יהיה: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לח עמ' 19)

והתודו את חטאתם אשר עשו (ה, ז)

המתודה בדברים ולא גמר בלבו לעזב... דומה לטובל ושרץ פגוד (רמב"ם)
לכאורה הנה לו לומר סתם שאין ודוי בלי תשובה, ומדוע כתב דגמא זו. ויש לומר, דהנה השרץ אינו דבר צדדי המונע את פעלת הטבילה (כמו חציצה), אלא הוא הפך הטבילה, שענינה עזיבת השמאה וטהרה ממנה. ואף כאן בלי תשובה אין תכן לוודוי, כי שניהם מעשה אחד של טהרה משמאת החטא.

רביעי י' וידבר יהוה אל־משה לאמר: ב דבר אל־בני ישראל ואמרת אליהם איש איש כִּי־תשמה אשתו ומעלה בו מעל: ג ושכב איש אתה שכבת־זרע ונעלם מעיני אישה ונסתרה והיא נטמאה ועד אין פה והוא לא נתפשה: ד ועבר עליו רוח־קנאה וקנא את־אשתו והוא נטמאה או־עבר עליו רוח־קנאה וקנא את־אשתו והיא לא נטמאה: ה והביא האיש את־אשתו אל־הכהן והביא את־קרבתה עליה עשירת האיפה קמח שערים לא־יצק עליו שמן ולא־יתן עליו לבנה פרי־מנחת קנאת הוא מנחת זכרון מזכרת עון: ו והקריב אתה הכהן והעמדה לפני יהוה: ז ולקח הכהן מים קדשים בכל־יחרש ומן־העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל־המים: ח והעמיד הכהן את־האשה לפני יהוה ופרע את־ראש האשה ונתן על־פפיה את מנחת הזכרון מנחת קנאת הוא וביד הכהן יהיו מי המרים המאורים: ט והשביע אתה הכהן ואמר אל־האשה אם־לא שכב איש אתך ואם־לא שטית טמאה תחת אישך הנקי ממני המרים המאורים האלה: י ואת כי שטית תחת אישך וכי נטמאת ויתן איש כף את־שכבתו מבלעדי אישך: יא והשביע הכהן את־האשה בשבעת האלה ואמר הכהן לאשה יתן יהוה אותך לאלה ולשבעה בתוך עמו בתת יהוה את־ירכך נפלת ואת־בטנד צבה: יב ובאו המים המאורים האלה במעיד לצבות בטן ולנפל ירך ואמרה האשה אמן אמן: יג וכִּתב את־האלת האלה הכהן בספר ומחה אל־מי המרים: יד והשקה את־האשה את־מי המרים המאורים ובאו בה המים המאורים למרים: טו ולקח הכהן מיד האשה את מנחת הקנאת

נזרו והביא פֶּבֶשׂ בְּיַדְּךָ לְאִשִּׁים וְהַיְמִים
הָרִאשִׁימִים יִפְּלוּ כִּי טָמֵא נִזְרוּ: * וְזֹאת תּוֹרַת
הַנְּזִיר בַּיּוֹם מְלֵאת יָמֵי נִזְרוֹ יָבִיא אֹתוֹ אֶל־פֶּתַח
אֹהֶל מוֹעֵד: * וְהִקְרִיב אֶת־קֶרְבָּנוֹ לַיהוָה פֶּבֶשׂ
בְּיַדְּךָ תָּמִים אֶחָד לַעֲלֹה וּכְבֹשֶׁת אֶחָד
בַּת־שָׁנָה תְּמִימָה לְחַטָּאת וְאֵיל־אֶחָד תָּמִים
לְשִׁלְמִים: * וְסַל מִצּוֹת סֶלֶת חֶלֶת בְּלוּלַת
בִּשְׁמֵן וְרִקְיֵי מִצּוֹת מְשֻׁחִים בִּשְׁמֵן וּמִנְחָתָם
וּנְסֻפֵיהֶם: * וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה וַעֲשֵׂה
אֶת־חַטָּאתוֹ וְאֶת־עֲלֹתוֹ: * וְאֶת־הָאֵיל יַעֲשֶׂה
זֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה עַל סַל הַמִּצּוֹת וַעֲשֵׂה
הַכֹּהֵן אֶת־מִנְחָתוֹ וְאֶת־נִסְכּוֹ: * וְגִלַּח הַנְּזִיר
פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶת־רֹאשׁ נִזְרוֹ וְלָקַח
אֶת־שֹׁעַר רֹאשׁ נִזְרוֹ וְנָתַן עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר־
תַּחַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים: * וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־הַזֹּרֵעַ
בְּשִׁלְהַ מִן־הָאֵיל וְחֶלֶת מִצֵּה אֶחָד מִן־הַפֶּל
וְרִקְיֵי מִצֵּה אֶחָד וְנָתַן עַל־כַּפֵּי הַנְּזִיר אַחֵר
הַתְּגַלְּחוֹ אֶת־נִזְרוֹ: * וְהֵנִיף אוֹתָם הַכֹּהֵן |
תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה קֹדֶשׁ הוּא לַכֹּהֵן עַל חֻזֵה
הַתְּנוּפָה וְעַל שׁוֹק הַתְּרוּמָה וְאַחֵר יִשְׁתָּה הַנְּזִיר
יַיִן: * וְזֹאת תּוֹרַת הַנְּזִיר אֲשֶׁר יִדֹּר קֶרְבָּנוֹ לַיהוָה
עַל־נִזְרוֹ מִלִּבָּד אֲשֶׁר־תִּשְׁיֵג יָדוֹ כִּפֵּי נִדְרוֹ אֲשֶׁר
יִדֹּר כֵּן יַעֲשֶׂה עַל תּוֹרַת נִזְרוֹ: * וְיִדְבַר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: * דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בְּנָיו
לֵאמֹר כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמֹר
לְהֵם: * וְיִבְרַכְךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ: * * יֵאָר
יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיִחַנְּךָ: * * יִשָּׂא יְהוָה | פָּנָיו
אֵלֶיךָ וְיִשֶּׂם לְךָ שְׁלוֹם: * * וְשָׂמוּ אֶת־שְׁמֵי
עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵנִי אֲבָרְכֶם: * *

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת ש"פ נשא תשל"ו)

איש או אשה כי יפלא לגדר נזיר (ו, ו)

הרואה סוטה בקלקולה, נזיר עצמו מן היין (רש"י)

הפעל-שם-טוב אומר, שהזולת הוא ראי: מי שרואה

בזולתו דבר רע, סימן שגם בו עצמו יש מעין דפי זה, פי

והניף את־המנחה לפני יהוה והקריב אתה
אל־המזבח: * * וְקִמֵץ הַכֹּהֵן מִן־הַמִּנְחָה אֶת־
אֲזִבְרָתָהּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ וְאַחֵר יִשְׁקָה אֶת־
הָאִשָּׁה אֶת־הַיְמִים: * * וְהִשְׁקָה אֶת־הַיְמִים וְהִיתָה
אִם־נִטְמָאָה וְתַמְעַל מֵעַל בְּאִשָּׁה וְכָאוּ כֹה
הַיְמִים הַמְאָרְרִים לְמָרִים וְצִבְתָּה כַּטְּנָה וְנִפְלָה
יִרְכָה וְהִיתָה הָאִשָּׁה לְאֵלָה בְּקָרֵב עִמָּה:
* * וְאִם־לֹא נִטְמָאָה הָאִשָּׁה וְיַחֲרָה הוּא וְנִקְטָה
וְנִזְרְעָה זֶרַע: * * וְזֹאת תּוֹרַת הַקְּנָאֵת אֲשֶׁר תִּשְׁטֶה
אִשָּׁה תַּחַת אִישָׁה וְנִטְמָאָה: * * אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר
תַּעֲבֹר עָלָיו רֵיחַ קְנָאָה וְקָנָא אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהַעֲמִיד
אֶת־הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְהוָה וַעֲשֵׂה לָהּ הַכֹּהֵן אֶת־
כָּל־הַתּוֹרָה הַזֹּאת: * * וְנִקָּה הָאִישׁ מֵעֵן וְהָאִשָּׁה
הַהוּא תִשָּׂא אֶת־עוֹנָהּ: * * פ' ו' * * וְיִדְבַר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: * * דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם אִישׁ אוֹ־אִשָּׁה כִּי יִפְּלֵא לְגִדֹּל נִזְרוֹ
לְהַזִּיר לַיהוָה: * * מִיַּיִן וְשִׁכָר וְיַיִר חֲמִיץ יַיִן וְחֲמִיץ
שִׁכָר לֹא יִשְׁתֶּה וְכָל־מִשְׁרַת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה
וְעֲנָבִים לַחִים וְיִבְשִׁים לֹא יֵאָכֵל: * * כָּל יָמֵי נִזְרוֹ
מִכֹּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִגֶּפֶן הַיַּיִן מִחֲרָצִים וְעֵדֶיג
לֹא יֵאָכֵל: * * כָּל־יָמֵי נִזְרוֹ תַּעַר לֹא־יַעֲבֹר
עַל־רֹאשׁוֹ עַד־מְלֵאת הַיָּמִם אֲשֶׁר־יִזִּיר לַיהוָה
קֹדֶשׁ יִהְיֶה גִדֹּל פֶּרַע שֶׁעַר רֹאשׁוֹ: * * כָּל־יָמֵי
הַיּוֹרֵד לַיהוָה עַל־נַפְשׁ מֵת לֹא יָבֵא: * * לְאִבּוֹ
וְלְאִמּוֹ לְאִחּוֹ וְלְאִחֹתוֹ לֹא־יִטְמָא לְהֵם בְּמֵתָם
כִּי נָזַר אֱלֹהֵיוֹ עַל־רֹאשׁוֹ: * * כָּל יָמֵי נִזְרוֹ קֹדֶשׁ
הוּא לַיהוָה: * * וְכִי־יָמוּת מֵת עָלָיו בְּפִתְעַ פֶּתָאִם
וְטָמֵא רֹאשׁ נִזְרוֹ וְגִלַּח רֹאשׁוֹ בַּיּוֹם טְהַרְתּוּ בַּיּוֹם
הַשְּׂבִיעִי וְיִגְלַחְנוּ: * * וּבַיּוֹם הַשְּׂמִינִי יָבֵא שְׁתֵּי
תָרִים אוֹ שְׁנֵי בָנֵי יוֹנָה אֶל־הַכֹּהֵן אֶל־פֶּתַח אֹהֶל
מוֹעֵד: * * וַעֲשֵׂה הַכֹּהֵן אֶחָד לְחַטָּאת וְאֶחָד
לַעֲלֹה וְכַפֵּר עָלָיו מֵאֲשֶׁר חָטָא עַל־הַנֶּפֶשׁ וְקִדַּשׁ
אֶת־רֹאשׁוֹ בַּיּוֹם הַהוּא: * * וְהַזִּיר לַיהוָה אֶת־יָמֵי

אחרת לא הִזָּה רואֵה אוֹתוֹ בַּחֲבוּרָו. וְאַף כָּאֵן: אָדָם שְׂרָאָה
סוּטָה בְּקִלְקוּלָה חֵיב לְדַעַת שְׂיֵשׁ לוֹ קֶשֶׁר מִסִּים לַחֲטָא זֶה,
לְפָחוֹת בְּדִקוּת, וְלִכֵּן עָלָיו לְמַעַן וּלְהַגְדִּיר אֶת עֲצָמוֹ.

חֲמוּשָׁה עֲתוּדִים חֲמוּשָׁה כְּבָשִׂים בְּגִי־שֵׁנָה
חֲמוּשָׁה זֶה קָרְבֵּן נַחֲשׁוֹן בְּיַעֲמִינַדָּב: פ ^ה בַּיּוֹם
הַשְּׂנַי הַקָּרִיב נִתְנָאֵל בְּיַצְוֵעֵר נְשִׂיא יִשְׁשַׁכְּרָ:
^ו הַקָּרֵב אֶת־קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים
וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרֵק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל
בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מְלֵאִים סֶלֶת בְּלוּלָה
בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: ^ז כֶּף אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה
קְמֹרֶת: ^ח פֶּר אֶחָד בְּיַצְוֵעֵר אֵיל אֶחָד כְּבִישׁ־אֶחָד
בְּיַשְׁנָתוֹ לְעֹלָה: ^ט שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:
^י וְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים בְּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמוּשָׁה
עֲתָדִים חֲמוּשָׁה כְּבָשִׂים בְּגִי־שֵׁנָה חֲמוּשָׁה זֶה
קָרְבֵּן נִתְנָאֵל בְּיַצְוֵעֵר: פ ^י בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
נְשִׂיא לְבָנֵי זְבוּלֹן אֵילֵיָב בְּיַחֲלֹן: ^{יא} קָרְבָּנוֹ
קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
מִזְרֵק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ
שְׁנֵיהֶם | מְלֵאִים סֶלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה:
^{יב} כֶּף אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה קְמֹרֶת: ^{יג} פֶּר
אֶחָד בְּיַצְוֵעֵר אֵיל אֶחָד כְּבִישׁ־אֶחָד בְּיַשְׁנָתוֹ
לְעֹלָה: ^{יד} שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: ^{טו} וְלִזְבַּח
הַשְּׁלָמִים בְּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמוּשָׁה עֲתָדִים
חֲמוּשָׁה כְּבָשִׂים בְּגִי־שֵׁנָה חֲמוּשָׁה זֶה קָרְבֵּן
אֵילֵיָב בְּיַחֲלֹן: פ ^{טז} בַּיּוֹם הַרְּבִיעִי נְשִׂיא לְבָנֵי
רְאוּבֵן אֵילֵיָזֵר בְּיַשְׁדִּיאֹר: ^{יז} קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־
כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרֵק אֶחָד
כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם |
מְלֵאִים סֶלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: ^{יח} כֶּף אַחַת
עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה קְמֹרֶת: ^{יט} פֶּר אֶחָד בְּיַצְוֵעֵר
אֵיל אֶחָד כְּבִישׁ־אֶחָד בְּיַשְׁנָתוֹ לְעֹלָה: ^כ שְׁעִיר־
עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: ^{כא} וְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים בְּקָר
שְׁנַיִם אֵילִם חֲמוּשָׁה עֲתָדִים חֲמוּשָׁה כְּבָשִׂים
בְּגִי־שֵׁנָה חֲמוּשָׁה זֶה קָרְבֵּן אֵילֵיָזֵר
בְּיַשְׁדִּיאֹר: פ ^{כב} בַּיּוֹם הַחֲמִישִׁי נְשִׂיא לְבָנֵי
שֹׁמְרוֹן שְׁלֹמִיאֵל בְּיַצְוֵעֵר: ^{כג} קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־

חֲמוּשָׁה ז ^א וַיְהִי בַיּוֹם כָּלוּת מֹשֶׁה לְהַקִּים אֶת־
הַמִּשְׁפָּן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־כְּלָיוֹ
וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־כָּל־כְּלָיוֹ וַיִּמְשַׁחֵם וַיְקַדֵּשׁ
אֹתָם: ^ב וַיִּקְרִיבוּ נְשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל רֵאשֵׁי בֵּית
אֲבֹתָם הֵם נְשִׂאֵי הַמִּטָּת הֵם הַעֲמֻדִים עַל־
הַפְּקָדִים: ^ג וַיָּבִיאוּ אֶת־קָרְבָּנָם לִפְנֵי יְהוָה שְׁש־
עֶגְלֹת צֹב וּשְׁנַי עֶשְׂרֵה בְּקָר עֶגְלָה עַל־שְׁנַי
הַנְּשִׂאִים וְשׂוֹר לְאֶחָד וַיִּקְרִיבוּ אוֹתָם לִפְנֵי
הַמִּשְׁפָּן: ^ד וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ^ה קַח
מֵאֹתָם וְהָיוּ לְעֹבֵד אֶת־עַבְדְּתָא אֶהֱל מוֹעֵד
וְנִתְּתָה אוֹתָם אֶל־הַלְוִיִּם אִישׁ כְּפִי עַבְדְּתוֹ:
^ו וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־הָעֶגְלֹת וְאֶת־הַבְּקָר וַיִּתֵּן אוֹתָם
אֶל־הַלְוִיִּם: ^ז אֶת | שְׁתֵּי הָעֶגְלֹת וְאֶת אַרְבַּעַת
הַבְּקָר נָתַן לְבָנֵי גֵרְשׁוֹן כְּפִי עַבְדְּתָם: ^ח וְאֶת |
אַרְבַּע הָעֶגְלֹת וְאֶת שְׁמֹנֶת הַבְּקָר נָתַן לְבָנֵי מְרָרִי
כְּפִי עַבְדְּתָם בִּיד אֵיתָמָר בְּיַאֲהֲרֹן הַכֹּהֵן:
^ט וְלְבָנֵי קַהַת לֹא נָתַן כִּי־עַבְדְּתָא הַקֹּדֶשׁ עֲלֵהֶם
בַּכֶּתֶף יִשְׂאוּ: ^י וַיִּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים אֶת חֲנֻפַת
הַמִּזְבֵּחַ בַּיּוֹם הַמִּשַׁח אֹתוֹ וַיִּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים
אֶת־קָרְבָּנָם לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ: ^{יא} וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־
מֹשֶׁה נְשִׂיא אֶחָד לַיּוֹם נְשִׂיא אֶחָד לַיּוֹם יִקְרִיבוּ
אֶת־קָרְבָּנָם לְחֲנֻפַת הַמִּזְבֵּחַ: ^{יב} וַיְהִי הַמִּקְרִיב
בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֶת־קָרְבָּנוֹ נַחֲשׁוֹן בְּיַעֲמִינַדָּב
לְמִטָּה יְהוּדָה: ^{יג} וְקָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת
שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרֵק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים
שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מְלֵאִים סֶלֶת
בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: ^{יד} כֶּף אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב
מְלֵאָה קְמֹרֶת: ^{טו} פֶּר אֶחָד בְּיַצְוֵעֵר אֵיל אֶחָד
כְּבִישׁ־אֶחָד בְּיַשְׁנָתוֹ לְעֹלָה: ^{טז} שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד
לְחַטָּאת: ^{יז} וְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים בְּקָר שְׁנַיִם אֵילִם

אָחַד בְּשִׁבְעֵים שָׁנָה לְעֹלָם: 11 שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד
 לַחֲטָאתָ: 12 וְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים בְּקָר שְׁנָיִם אֵילִם
 חֲמִשָּׁה עֲתָדִים חֲמִשָּׁה כִּבְשִׂים בְּגִי־שָׁנָה
 חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֱלִישָׁמֶע בֶּן־עֲמִיהוּד: 13 פ
 בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי נָשִׂיא לְבָנִי מִנִּשְׁה גְּמִלְיָאֵל
 בֶּן־פְּדָה־צֹר: 14 קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אֶחָד
 שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרֵק אֶחָד כֶּסֶף
 שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מְלֵאִים
 סֶלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: 15 כָּף אֶחָד עֲשָׂרָה
 זָהָב מְלֵאָה קְמֹרֶת: 16 פֶּר אֶחָד בֶּן־בְּקָר אֵיל אֶחָד
 כִּבְשִׂ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָה לְעֹלָם: 17 שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד
 לַחֲטָאתָ: 18 וְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים בְּקָר שְׁנָיִם אֵילִם
 חֲמִשָּׁה עֲתָדִים חֲמִשָּׁה כִּבְשִׂים בְּגִי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה
 זֶה קָרְבַּן גְּמִלְיָאֵל בֶּן־פְּדָה־צֹר: 19 פ בַּיּוֹם
 הַתְּשִׁיעִי נָשִׂיא לְבָנִי בְּנִימָן אֲבִידָן בֶּן־גְּדֵעֲנִי:
 20 קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אֶחָד שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה
 מִשְׁקָלָהּ מִזְרֵק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל
 הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מְלֵאִים סֶלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן
 לְמִנְחָה: 21 כָּף אֶחָד עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְמֹרֶת:
 22 פֶּר אֶחָד בֶּן־בְּקָר אֵיל אֶחָד כִּבְשִׂ־אֶחָד בֶּן־
 שָׁנָה לְעֹלָם: 23 שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאתָ:
 24 וְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים בְּקָר שְׁנָיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה
 עֲתָדִים חֲמִשָּׁה כִּבְשִׂים בְּגִי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה
 קָרְבַּן אֲבִידָן בֶּן־גְּדֵעֲנִי: 25 בַּיּוֹם הָעֲשִׂירִי נָשִׂיא
 לְבָנִי הֵן אַחִיעֶזֶר בֶּן־עֲמִישָׁדַי: 26 קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־
 כֶּסֶף אֶחָד שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרֵק אֶחָד
 כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם |
 מְלֵאִים סֶלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: 27 כָּף אֶחָד
 עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְמֹרֶת: 28 פֶּר אֶחָד בֶּן־בְּקָר
 אֵיל אֶחָד כִּבְשִׂ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָה לְעֹלָם: 29 שְׁעִיר־
 עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאתָ: 30 וְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים בְּקָר
 שְׁנָיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֲתָדִים חֲמִשָּׁה כִּבְשִׂים

כֶּסֶף אֶחָד שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרֵק אֶחָד
 כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם |
 מְלֵאִים סֶלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: 29 כָּף
 אֶחָד עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְמֹרֶת: 30 פֶּר אֶחָד
 בֶּן־בְּקָר אֵיל אֶחָד כִּבְשִׂ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָה לְעֹלָם:
 31 שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאתָ: 32 וְלִזְבַּח
 הַשְּׁלָמִים בְּקָר שְׁנָיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֲתָדִים
 חֲמִשָּׁה כִּבְשִׂים בְּגִי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן
 שְׁלֵמִיאֵל בֶּן־צֹרִישָׁדַי: 33 פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יג עמ' 190)

עבדת הקדש עליהם, בפתח ישאו (ו, ט)

יש יהודי שהטלה עליו העבודה הקדושה של הפצת
 הנגלה והנסתר שבתורה (הארון והמנוחה) וקרוי לבם של
 ישראל לאביהם שבשמים, ועליו למלא שליחות זו במקום
 שהפונה העליונה הביאתו לשם ולא לזו ממקומו. וזאת, אף
 שבפתח ישאו, היינו שלא היו נושאים הכלים על בהמות
 ועגלות - הנפש הבהמית אינה יכולה לשאת ולהבין מה זה
 ועל מה זה.

ששי 22 ביום הששי נשיא לבני גד אליסף
 בן־דעואל: 23 קרבנו קערת־כסף אחת שלשים
 ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל
 בשקל הקדש שניהם | מלאים סלת בלוּלָה
 בשמן למנחה: 24 כף אחת עשרה זהב מלאה
 קמרת: 25 פר אחד בן־בקר איל אחד כבש־
 אחד בן־שנתו לעלה: 26 שעיר־עזים אחד
 לחטאת: 27 ולזבח השלמים בקר שנים אילים
 חמשה עתדים חמשה כבשים בגי־שנה חמשה
 חמשה זה קרבן אליסף בן־דעואל: 28 ביום
 השביעי נשיא לבני אפרים אלישמע בן־
 עמיהוד: 29 קרבנו קערת־כסף אחת שלשים
 ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל
 בשקל הקדש שניהם | מלאים סלת בלוּלָה
 בשמן למנחה: 30 כף אחת עשרה זהב מלאה
 קמרת: 31 פר אחד בן־בקר איל אחד כבש־

עֲשֶׂהָ: ^פשְׁלֹשִׁים וּמֵאָה הַקְּעָרָה הָאֶחָת לְכֶסֶף
 וְשִׁבְעִים הַמִּזְרָק הָאֶחָד כֹּל כֶּסֶף הַכֶּלִים אֲלֵפִים
 וְאַרְבַּע־מֵאוֹת בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ: ^פכַּפֹּת זָהָב
 שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה מִלֵּאֹת קִמְרַת עֲשֶׂהָ עֲשֶׂהָ הַכֶּף
 בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ כָּל־זָהָב הַכַּפֹּת עֲשָׂרִים וּמֵאָה:
^פכָּל־חֲבֻקָּר לְעֹלָה שְׁנַיִם עֶשֶׂר פָּרִים אֵילִם
 שְׁנַיִם־עֶשֶׂר כִּבְשִׂים בְּגִי־שָׁנָה שְׁנַיִם עֶשֶׂר
 וּמִנְחָתָם וְשִׁעִירֵי עִזִּים שְׁנַיִם עֶשֶׂר לְחַטָּאת:
^פוְכָל בָּקָר | זֶבַח הַשְּׁלָמִים עֲשָׂרִים וְאַרְבַּעַת
 פָּרִים אֵילִם שְׁשִׁים עֶתְדִים שְׁשִׁים כִּבְשִׂים
 בְּגִי־שָׁנָה שְׁשִׁים זֹאת חֲנֻפֹת הַמִּזְבֵּחַ אַחֲרֵי
 הַמִּשְׁחָ אֹתוֹ: ^פוּבִבְא מִשֶּׁה אֶל־אֶהֱל מוֹעֵד
 לְדַבֵּר אֹתוֹ וַיִּשְׁמַע אֶת־הַקּוֹל מִדַּבְּר אֱלֹוֹי מֵעַל
 הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל־אֲרֹן הָעֵדוּת מִבֵּין שְׁנֵי
 הַכְּרֻבִים וַיְדַבֵּר אֱלֹוֹי: פפפ

חצי קריש

וַתִּגְדַּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמוֹה רַבָּא. אִמֵּן בְּעֶלְמָא דִּי בְרָא
 כְּרַעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ, וַיַּצְמַח פּוֹרְקָנָהּ וַיִּקְרַב
 מְשִׁיחָהּ. אִמֵּן בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל,
 בְּעֵלְמָא וּבְכוֹמֵן קְרִיב וְאַמְרוּ אִמֵּן: אִמֵּן יְהֵא שְׁמַה רַבָּא מְכַרְךָ לְעֵלְמָ
 לְעֵלְמָ וּלְעֵלְמֵי עֵלְמֵי. יְתַבְרַךְ, וַיִּשְׁתַּבַּח, וַיִּתְפָּאֵר, וַיִּתְרוֹמֵם,
 וַיִּתְנַשֵּׂא, וַיִּתְהַדָּר, וַיִּתְעַלֶּה, וַיִּתְהַלָּל, שְׁמַה דְקִדְשָׁא
 בְּרִיךְ הוּא. אִמֵּן לְעֵלְמָ מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא,
 תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחְמָתָא, דְאַמְרִין בְּעֵלְמָא, וְאַמְרוּ אִמֵּן: אִמֵּן

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחות ש"פ נשא תשל"ה)

וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל מִדַּבְּר אֱלֹוֹי . . וַיְדַבֵּר אֱלֹוֹי (ז, ט)

רַבְּנֵי הַזֶּקֶן פָּסַק בְּהַלְכוֹת תַּלְמוּד תּוֹרָה, שְׁכַל אֶחָד וְאֶחָד
 יֵשׁ לוֹ חֵלֶק בְּפֶשֶׁט, בְּרָמֵז, בְּדְרוּשׁ וּבַסּוּד שְׁבַתוֹרָה (ועייני שם
 עַד הֵיכַן הַדְּבָרִים מִגִּיעִים). וְכֵן כָּתַב הָאָרִיז"ל עַל הַפְּסוּק "חֵלְקֵי
 ה' אִמְרָה נִפְשֵׁי". וַיֵּשׁ לְהַעִיר, שִׁיִּשְׂרָאֵל הוּא רִאשֵׁי תְבוֹת

בְּגִי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אַחֲרֵי־זֶה
 עֲמִישְׁדִּי: פ ^עבַּיּוֹם עֲשִׂיתִי עֶשֶׂר יוֹם נָשִׂיא לְבִנֵּי
 אֲשֶׁר פָּגַעִיאל בְּיַעֲכֹרָן: ^עקָרְבָּנוֹ קְעֶרֶת־כֶּסֶף
 אֶחָת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף
 שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מִלֵּאִים
 סִלַּת בְּלוּלָה בְּשִׁמֹן לְמִנְחָה: ^עכֶּף אֶחָת עֲשֶׂהָ
 זָהָב מִלֵּאָה קִמְרַת: ^עפָּר אֶחָד בְּיַעֲכֹר אֵיל
 אֶחָד כִּבְשִׂ־אֶחָד בְּגִי־שָׁנָה לְעֹלָה: ^עשְׁעִיר־עִזִּים
 אֶחָד לְחַטָּאת: ^עוְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם
 אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה כִּבְשִׂים בְּגִי־שָׁנָה
 חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן פָּגַעִיאל בְּיַעֲכֹרָן: פ ^עבַּיּוֹם
 שְׁנַיִם עֶשֶׂר יוֹם נָשִׂיא לְבִנֵּי נִפְתָּלִי אַחֲרֵי־עַ
 בְּיַעֲכֹרָן: ^עקָרְבָּנוֹ קְעֶרֶת־כֶּסֶף אֶחָת שְׁלֹשִׁים
 וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל
 בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מִלֵּאִים סִלַּת בְּלוּלָה
 בְּשִׁמֹן לְמִנְחָה: פ ^עכֶּף אֶחָת עֲשֶׂהָ זָהָב מִלֵּאָה
 קִמְרַת: פ ^עפָּר אֶחָד בְּיַעֲכֹר אֵיל אֶחָד כִּבְשִׂ־
 אֶחָד בְּגִי־שָׁנָה לְעֹלָה: פ ^עשְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד
 לְחַטָּאת: פ ^עוְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם
 חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה כִּבְשִׂים בְּגִי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה
 זֶה קָרְבַּן אַחֲרֵי־עַ בְּיַעֲכֹרָן: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 12 עמ' 90)

בַּיּוֹם עֲשִׂיתִי עֶשֶׂר יוֹם נָשִׂיא לְבִנֵּי אֲשֶׁר (ז, עב)
 רַב"ל אָמַר: כָּל הַמוֹסִיף גּוֹרַע, שְׁנֵאֲמַר . . עֲשִׂיתִי עֲשֶׂהָ
 וְרִיעוּת (דל עיי"ן מהכא, הוּא לְהוּ י"ב). הַשְּׂרֵשׁ שֶׁל כָּל הַמוֹסִיף
 גּוֹרַע הוּא בְּעוֹלָם הַתְּהוֹ, שֶׁהִנֵּה בּוֹ רַבּוּי אֹרוּת, וְנִשְׁבְּרוּ וְנִפְלוּ
 י"א בְּחִינּוֹת (שְׁמֵהֶן הוּא י"א אֲלוֹפֵי עֶשׂוֹ). וְהִנֵּה תְהוּ הוּא
 גְבוּרוֹת, כְּסוּד בְּתַחֲלָה עֲלָה בְּמַחְשָׁבָה לְכַרָּא אֶת הָעוֹלָם
 בְּמִדַּת הַדִּין, וְאֲשֶׁר בְּוִקָּא מִמֶּתִיק גְבוּרוֹת אֱלוֹ, כִּי הוּא בְּחִינַת
 בִּינָה, עֲלָמָא דְאֵתִי ("אֲשֶׁר" מִלְשׁוֹן אֲשֶׁר וְתַעֲנִיג), וְהַגְּבוּרוֹת
 נִמְתְּקִין בְּשִׂרְשָׁן - בִּינָה.

שְׁבִיעִי פ ^עזֹאת | חֲנֻפֹת הַמִּזְבֵּחַ בַּיּוֹם הַמִּשְׁחָ אֹתוֹ
 מֵאֵת נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל קְעֶרֶת כֶּסֶף שְׁתֵּים עֲשֶׂר־
 מִזְרָק־כֶּסֶף שְׁנַיִם עֶשֶׂר כַּפֹּת זָהָב שְׁתֵּים

יש ששים רבוא אותיות לתורה, היינו שכל אחד יש לו אות בתורה. והדבר נרמז כאן: לכל יהודי יש חלק בתורה שימדבר אליו בלבד.

פְּרִים אֵילִם שְׁשִׁים עֲתָדִים שְׁשִׁים כְּבָשִׂים
בְּנֵי־שָׁנָה שְׁשִׁים זֹאת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ אַחֲרֵי
הַמִּשְׁחָ אֹתוֹ: ^{פס} וּבָבֵא מֹשֶׁה אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד
לְדַבֵּר אִתּוֹ וַיִּשְׁמַע אֶת־הַקּוֹל מִדְּבַר אֱלֹוֹ מֵעַל
הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל־אֲרֹן הָעֵדוּת מִבַּיִן שְׁנֵי
הַכְּרֻבִים וַיְדַבֵּר אֱלֹוֹ:

מפטיר פו כָּל־הַבְּקָר לְעֹלָה שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי פְּרִים אֵילִם
שְׁנַיִם־עֶשְׂרֵי כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי
וּמִנְחָתָם וּשְׁעִירֵי עֹזִים שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי לְחַטָּאת:
^{פח} וְכֹל בְּקָר | זֶבַח הַשְּׁלָמִים עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה

קע"ו פסוקים, עמ"ס סימן.

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עִזְחִים הֵיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכֶיָה מֵאֲשֶׁר. דְּרָכֶיָה דְרָכֵי־נַעַם, וְכָל־נִתְיֻכְתִּיָה שְׁלוֹם. אַרְךָ יָמִים בְּיַמֶּינָהּ,
בְּשִׂמְחָה עֶשְׂרֵי וְכָבוֹד. יי חַפֵּץ לְמַעַן צְדָקוֹ, יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֵּאדִיר:
מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שלישי התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפנייה

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּבְנֵי־אֵיִם טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם
הַנּוֹאמְרִים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יי הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבִישְׂרָאֵל
עַמּוֹ וּבְבְנֵי־אֵי אֵמַת וְצִדְקָ:**

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הזקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

<p>שי למורא ב) עֲקָרָה וְלֹא יֵלְדָה, שִׁיתָבוּ לְחַיֵּיתָהּ עֲקָרָה אֲשֶׁר יֵלְדָה כְּכֹר לְפָנָי שְׁנַעֲשִׂית עֲקָרָה, לָכוֹן כָּפַל דְּבָרָיו.</p>	<p>הפטרה לפרשת נשא לקריאה בציבור ולשמו"ת בשופטים פרק יג יג כ וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִצְרַעָה מִמִּשְׁפַּחַת</p>	<p>עטרת מרים כ וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִצְרַעָה מִמִּשְׁפַּחַת תְּדַנִּי וּשְׁמוֹ מְנוּחַ וְאִשְׁתּוֹ עֲקָרָה וְלֹא יֵלְדָה גַם לְפָנָי שְׁנַעֲשִׂית עֲקָרָה: ג וַיֵּרָא מִלֵּאד־ יְהוָה אֶל־הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הִנֵּה־נָא אֶת־עֲקָרָה וְלֹא יֵלְדָת</p>
<p>יְלָדָה: ג וַיֵּרָא מִלֵּאד־ יְהוָה אֶל־הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הִנֵּה־נָא אֶת־עֲקָרָה וְלֹא יֵלְדָת</p>	<p>תְּדַנִּי וּשְׁמוֹ מְנוּחַ וְאִשְׁתּוֹ עֲקָרָה וְלֹא יֵלְדָה: יְהוָה אֶל־הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הִנֵּה־נָא אֶת־עֲקָרָה וְלֹא יֵלְדָת</p>	

והרית תהי הרה וילדת בן: ד ועתה מעתה השמרי נא ואלתשתי
 יין חרש ושכר יין וישן ואלתאכלי בל־טמא דברים האסורים לניר: ה כי
 הנדך תהי הרה וילדת בן ומורה פני לא־יעלה על־ראשו כִּי־נייר
 אלהים יהיה הנער מעת צאתו מן־הבטן והוא יחל ותחיל ולא יגבר

להושיע את־ישראל מיד
 פלשתים: וותבא האשה
 ותאמר לאישה לבעלה לאמר
 איש האלהים נראה שגביא היה
 בא אלי ומראהו כמראה מלאך
 האלהים נראה ומאם מאד ולא
 שאלתיהו אי־מזה מאיזה מקום
 הוא הואל ואת־שמו לא־הגיד לי
 כאשר שאלתי: ויאמר לי הנדך
 הרה וילדת בן ועתה
 אלתשתי ויין ושכר ואל־
 תאכלי בל־טמאה כִּי־נייר
 אלהים יהיה הנער מן־הבטן
 עד־יום מותו: ח ויעתר מנחם
 אל־יהוה ויאמר כי אדוני איש
 האלהים אשר שלחת יבוא־נא
 עוד אלינו ויורנו וילמדנו מה־
 נעשה לנער היולד אשר יולד:
 ט וישמע האלהים בקול מנחם
 למלאות שאלתו ויבא מלאך
 האלהים עוד אל־האשה והיא
 יושבת בשדה ומנחם אישה אין
 עמה: י ותמהר האשה ותרוץ
 ותגד לאישה ותאמר אליו הנה
 נראה אלי האיש אשר־בא ביום
 הדיעו אלי: יא ויקם וילך מנחם
 אחרי אשתו כי היא לבדה ידעה
 המקום אשר נראה בו ויבא אל־
 האישה ויאמר לו האתה האישה
 אשר־דברת אל־האשה ויאמר
 אני: יב ויאמר מנחם עתה הואיל
 ובאת שנית על ידי תפלתי בודאי יבא
 דברוך ליאת אשאלך ותודיעני מה־
 יהיה משפט הנער איד להתנהג
 עמו ומעשהו ומה המעשה אשר
 אעשה לו: יג ויאמר מלאך יהוה
 אל־מנחם אין משפט הנער להוסיף
 עליו על שאר נזירות, רק התוספת היא
 מפל אשר־אמרתי אל־האשה
 תשמר גם האשה, אמו של הנער:

ד) יין ושכר, יין חרש ויין ישן. כל טמא, דברים האסורים לנייר.
 ה) ומורה לא יעלה על ראשו, ותער לא יעלה על ראשו להסיר
 את שעריו. יחל, ותחיל. ו) איש האלהים, השבה שהיה נביא. ואת
 שמו לא הגיד לי, כלומר, שאלתי את שמו ולא הגיד לי. ולכן לא

שאלתי על מקומו. ח) מה נעשה,
 אולי צריך לעשות דברים נוספים
 על שאר נזירות, שהרי הוא נייר מן
 הבטן. היולד, העתיד להולד.
 י) אשר בא ביום, ביום הדיע
 שגופו קדם. יא) אחרי אשתו,
 שהיא לבדה ידעה את המקום אשר
 נראה בו. יב) וכתב המלבי"ם,
 שהמלאך נראה אל האשה בוקא,
 משום שניירות שמשון אינו דבר
 הנדר ואף אפשר להמירו כי היה על
 ידי המלאך. ואם היה על פי האב
 היה דבר הנדר, כי האב יכול להדיר
 את בנו בנזירות ואז היה דין אחר
 לניירותו. יג) עתה יבוא
 דברוך, עתה, הואיל ובאת שנית
 על ידי תפלתי, אם בן דבר ה' הוא,
 יבדאי יבוא דברוך. מה יהיה
 משפט הנער ומעשהו, כלומר,
 אתה אמרת רק מה תעשה האשה,
 אבל מה יהיה משפט התנהגות של
 הנער ומעשהו. יד) מפל אשר
 אמרתי אל האשה תשמר,
 כלומר, מה יהיה משפט הנער איך
 צריך לשאל אותה, אלא תשאל את
 חכמי הדור ויודיעוך את הלקוח
 נזירותו. ובאתי רק להזהיר את

**והרית וילדת בן: ד ועתה השמרי נא
 ואלתשתי יין ושכר ואלתאכלי בל־
 טמא: ה כי הנדך הרה וילדת בן ומורה
 לא־יעלה על־ראשו כִּי־נייר
 יהיה הנער מן־הבטן והוא יחל
 להושיע את־ישראל מיד פלשתים:
 וותבא האשה ותאמר לאישה לאמר
 איש האלהים בא אלי ומראהו
 כמראה מלאך האלהים נראה מאד
 ולא שאלתיהו אי־מזה הוא ואת־שמו
 לא־הגיד לי: ויאמר לי הנדך הרה
 וילדת בן ועתה אלתשתי ויין ושכר
 ואלתאכלי בל־טמאה כִּי־נייר אלהים
 יהיה הנער מן־הבטן עד־יום מותו:
 ח ויעתר מנחם אל־יהוה ויאמר כי
 אדוני איש האלהים אשר שלחת
 יבוא־נא עוד אלינו ויורנו מה־נעשה
 לנער היולד: ט וישמע האלהים בקול
 מנחם ויבא מלאך
 האלהים עוד אל־האשה והיא
 יושבת בשדה ומנחם אישה
 אין עמה: י ותמהר האשה ותרוץ
 ותגד לאישה ותאמר אליו הנה
 נראה אלי האיש אשר־בא ביום
 הדיעו אלי: יא ויקם וילך מנחם
 אחרי אשתו ויבא אל־האישה
 ותאמר לו האתה האישה
 אשר־דברת אל־האשה ויאמר
 אני: יב ויאמר מנחם עתה יבא
 דברוך מה־יהיה משפט הנער
 ומעשהו: יג ויאמר מלאך יהוה**

יד מכל אשר יצא מן הנין לא תאכל ויין ושכר אל תשת וכל טמאה אל תאכל אין לעשות עוד, רק כל אשר צויתיה תשמר: מן ויאמר מנוח אל מלאך יהוה נעצרה נעבדה נא אותך ונעשה לפנך גדי עזים: מן ויאמר מלאך יהוה אל מנוח אם תעצרני

האשה בדרים שיש בהם חרוש ותוספת על הלכות גזירות. (טו) נעצרה נא אותך, נאסף אותך אל הבית. (טז) בלחמך, במאכלך. ואם תעשה עולה, ואם תרצה לעשות את הגדי לקרבן עולה. (יז) מי שמך, בין שהיה בעיני מנוח נביא גדול ונכבד, והאדם הגדול נודע בשמו למי שלא ראהו, ושמו הוא אצלו כמו האדם בעצמו, לפיכך נאמר "מי שמך" במקום "מה שמך". (יח) למה זה תשא אל לשמי, כלומר, אין רצוני בכבוד, ואם כן למה זה תשא לשמי. והוא פלאי, ועוד טעם, שהוא מקשה ונעלם ואין לגלותו. (יט) ויעל על הצור לה, ואף על פי שאמרו הנמות להקריב קרבן בכל מקום, אמרו ר"ל שהיתה בה הוצאת שעה כשאמר לו המלאך "לה' תעלה". ומפלא לעשות, המלאך עשה פלאים, שהוריד אש על המזבח. (כ) השמימה, לצד השמים. (כא) אז ידע מנוח וגו', בשראה כל זאת, הבין מנוח שמלאך היה. (כב) אלהים ראינו, מלאך אלהים ראינו. כג) את כל אלה, את כל הנפלאות שעשה המלאך. לא השמיענו פזאת, לא היה משמיענו בשורה זו של הדרת הבן, אם ראויים אנו למות. (כד) ותלך, בן ותקרא את שמו שמשון

לפעודה לא אכל בלחמך ואם תעשה עולה הלא יהיה תעלנה כי לא ידע מנוח בסמך ולא ידע בבור פירמלאך יהוה הוא ולכן הסתפק בדריו אם יעצרו לפעודה או יקריב קרבן: יז ויאמר מנוח אל מלאך יהוה מי שמך מה שמך פירבא לני דברך ותתקם נבואתך פן לא נבדוד אז כרי וכבדנך לדעת את מי נכבד: יח ויאמר לו מלאך יהוה אין רצוני בכבוד, ואם כן למה זה תשא לשמי ועוד והוא פלאי מקשה ונעלם שלא תוכל לדעת: יט ויקח מנוח את גדי העזים ואת המנחה ויעל הכל על הצור להיות עולה ליהוה ומפלא לעשות היה המלאך להוציא האש מן הצור לאכול הגדי והמנחה ומנוח ואשתו ראים זאת בעיניהם: כ וכשהאש גדלה ויהי בעלות הלהב מעל המזבח השמימה לצד השמים ויעל בסמך מעליהם מלאך יהוה בלהב המזבח ומנוח ואשתו ראים כשעלה בלהב ויפלו על פניהם ארצה: כא ולא יסף לא הוסיף עוד מלאך יהוה להראה אל מנוח ואל אשתו אז בשראה כל זאת ידע הבן מנוח פירמלאך יהוה הוא: כב ויאמר מנוח אל אשתו מות נמות כי מלאך אלהים ראינו: כג ותאמר לו אשתו לו חפץ יהוה להמיתנו לא לקח מידנו עלה ומנחה לא היה מקבלם קרבן, שהאש תאכלם ולא הראנו את כל אלה הנפלאות שעשה המלאך וכעת לא השמיענו פזאת בשורה זו אם ראויים אנו למות: כד ותלך האשה בן ותקרא את שמו שמשון

אל מנוח מכל אשר אמרתי אל האשה תשמר: יד מכל אשר יצא מן הנין לא תאכל ויין ושכר אל תשת וכל טמאה אל תאכל כל אשר צויתיה תשמר: טו ויאמר מנוח אל מלאך יהוה נעצרה נא אותך ונעשה לפנך גדי עזים: טז ויאמר מלאך יהוה אל מנוח אם תעצרני לא אכל בלחמך ואם תעשה עולה ליהוה תעלנה כי לא ידע מנוח פירמלאך יהוה הוא: יז ויאמר מנוח אל מלאך יהוה מי שמך מה שמך פירבא לני דברך ותתקם נבואתך פן לא נבדוד אז כרי וכבדנך לדעת את מי נכבד: יח ויאמר לו מלאך יהוה אין רצוני בכבוד, ואם כן למה זה תשא לשמי ועוד והוא פלאי מקשה ונעלם ואין לגלותו. (יט) ויעל על הצור לה, ואף על פי שאמרו הנמות להקריב קרבן בכל מקום, אמרו ר"ל שהיתה בה הוצאת שעה כשאמר לו המלאך "לה' תעלה". ומפלא לעשות, המלאך עשה פלאים, שהוריד אש על המזבח. (כ) השמימה, לצד השמים. (כא) אז ידע מנוח וגו', בשראה כל זאת, הבין מנוח שמלאך היה. (כב) אלהים ראינו, מלאך אלהים ראינו. כג) את כל אלה, את כל הנפלאות שעשה המלאך. לא השמיענו פזאת, לא היה משמיענו בשורה זו של הדרת הבן, אם ראויים אנו למות. (כד) ותלך, בן ותקרא את שמו שמשון

ויעל על הצור ליהוה ומפלא לעשות ומנוח ואשתו ראים: כ ויהי בעלות הלהב מעל המזבח השמימה ויעל מלאך יהוה בלהב המזבח ומנוח ואשתו ראים ויפלו על פניהם ארצה: כא ולא יסף עוד מלאך יהוה להראה אל מנוח ואל אשתו אז ידע מנוח פירמלאך יהוה הוא: כב ויאמר מנוח אל אשתו מות נמות כי אלהים ראינו: כג ותאמר לו אשתו לו חפץ יהוה להמיתנו לא לקח מידנו עלה ומנחה ולא הראנו את כל אלה וכעת לא השמיענו פזאת: כד ותלך האשה בן ותקרא את שמו שמשון

שי למורא

התחילה. ריח ה', ריח גבורה מאת ה'. לפעמו, לחוקו. פרוש אחר, להצידו, כמו "פעמי מרפבותיו" (שופטים ה, כח). ור"ל פרוש, "לפעמו", מענין פעמו, שהיתה ריח גבוהה מקשקשת לפניו כפעמו, ופרוש "ריח ה'", גבוהתו של יעקב אבינו שאמר "יהי דן נחש עלי דרך" (בראשית מטו), שהתחילה אז להתקיים. במחנה דן וגו', בגמלת שכט דן שהיתה בין צרעה ובין אשתאול.

וּתְקַרְא אֶת־שְׁמוֹ שְׁמוֹן וַיִּגְדַּל הַנְּעַר
וַיְבָרְכֵהוּ יְהוָה: כֹּה וַתִּחַל רֹיחַ יְהוָה
לְפַעְמוֹ בְּמַחֲנֵה הָן בֵּין צָרְעָה וּבֵין
אֲשֵׁתָאוּל:

עטרת מרים
ויגדל הנער ויברכהו יהוה:
כה ותחל החלה כגר ריח גבורה
שהיתה במחנה דן מאת יהוה לפעמו
לחלוד במחנה דן להראות בה גבורות
ונפלאות, והמחנה היתה עומדת בין
צרעה ובין אשתאול בגמלת דן:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת,
הָאֵל הַנְּאִמָּן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם, שְׁפָל דְּבָרָיו אִמַּת וְצַדִּיק:
נְאִמָּן, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנְאִמָּנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזוֹר לֹא
יָשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נְאִמָּן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנְּאִמָּן בְּכָל
דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיֵּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׂמַּח בְּמַהֲרָה
בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי. מְשַׂמַּח צִיּוֹן בְּכַנְיָהּ:

שְׂמַחְנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבָדֶיךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶיךָ,
בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיִּגַּל לַבְּנוֹ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחֲלוּ עוֹד
אַחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קִדְשֶׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכְפֹּה גֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
בְּרוּךְ אַתָּה יי, מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּת לָנוּ יי
אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁה וְלִמְנוּחָה, לְכַבוֹד וּלְתַפְאֲרָתָה. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ
אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

לוח זמנים לשבת פרשת נשא באה"ק (במדבר חו"ל) בערים שונות בעולם רנג

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעות חורף (ק) = שעות קיץ

יציאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
								מג"א		אדמוה"ז				
		ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	
20:27	19:25	20:15	20:12	19:45	19:42	10:19	10:18	09:06	09:06	08:25	08:25	05:36	05:37	באר שבע (ק)
20:31	19:21	20:19	20:16	19:52	19:49	10:17	10:16	09:04	09:03	08:21	08:21	05:31	05:32	חיפה (ק)
20:27	19:10	20:15	20:12	19:50	19:47	10:17	10:16	09:04	09:04	08:23	08:23	05:33	05:33	ירושלים (ק)
20:30	19:28	20:17	20:14	19:48	19:45	10:18	10:18	09:05	09:05	08:24	08:24	05:34	05:35	תל אביב (ק)
21:59	20:36	21:39	21:34	20:55	20:51	10:14	10:14	08:52	08:53	07:38	07:41	04:54	04:56	אוסטריה, וינה (ק)
17:50	16:51	17:39	17:39	17:08	17:09	10:44	10:42	09:54	09:52	09:14	09:12	07:32	07:29	אוסטרליה, מלבורן (ח)
21:49	20:31	21:32	21:27	20:50	20:46	10:19	10:19	08:58	08:59	07:52	07:54	05:04	05:06	אוקראינה, אודסה (ק)
21:31	20:10	21:12	21:07	20:28	20:24	09:49	09:49	08:27	08:27	07:14	07:17	04:29	04:31	אוקראינה, דונייצק (ק)
21:46	20:23	21:26	21:21	20:41	20:37	09:59	09:59	08:37	08:37	07:21	07:25	04:38	04:40	אוקראינה, דניפרופטרובסק (ק)
22:25	20:57	22:04	21:58	21:16	21:11	10:22	10:22	08:58	08:59	07:27	07:33	04:55	04:57	אוקראינה, זיטומיר (ק)
22:19	20:50	21:58	21:52	21:09	21:05	10:14	10:14	08:50	08:51	07:16	07:23	04:46	04:49	אוקראינה, קייב (ק)
22:09	20:56	21:52	21:48	21:15	21:11	10:47	10:47	09:27	09:27	08:24	08:26	05:34	05:36	איטליה, מילאנו (ק)
18:51	17:59	18:41	18:40	18:17	18:16	10:13	10:12	09:10	09:09	08:39	08:38	06:10	06:09	אקוודור, קיטו (ח)
18:31	17:33	18:19	18:20	17:51	17:51	11:15	11:13	10:23	10:21	09:45	09:44	07:57	07:54	ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)
19:08	18:05	18:56	18:56	18:22	18:23	12:12	12:11	11:24	11:22	10:42	10:40	09:07	09:04	ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)
21:22	20:15	21:08	21:04	20:33	20:30	10:37	10:37	09:21	09:21	08:31	08:32	05:39	05:40	ארה"ב, בולטימור (ק)
21:17	20:08	21:02	20:59	20:27	20:24	10:25	10:25	09:08	09:08	08:16	08:17	05:24	05:25	ארה"ב, ברוקלין (ק)
21:18	20:09	21:03	21:00	20:28	20:24	10:26	10:25	09:08	09:08	08:17	08:17	05:25	05:26	ארה"ב, גרסי סיטי (ק)
22:02	20:51	21:46	21:42	21:09	21:06	11:00	10:59	09:42	09:42	08:47	08:48	05:55	05:56	ארה"ב, דטרויט (ק)
21:03	20:05	20:52	20:49	20:23	20:21	11:01	11:00	09:49	09:48	09:09	09:09	06:20	06:20	ארה"ב, האוסטון (ק)
20:47	19:45	20:34	20:31	20:03	20:00	10:28	10:28	09:14	09:14	08:31	08:31	05:41	05:41	ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)
20:51	19:54	20:40	20:38	20:13	20:10	11:03	11:03	09:53	09:52	09:15	09:15	06:29	06:29	ארה"ב, מיאמי (ק)
21:16	20:07	21:01	20:57	20:25	20:22	10:20	10:20	09:03	09:03	08:10	08:11	05:18	05:19	ארה"ב, ניו הייבן (ק)
21:40	20:32	21:26	21:22	20:51	20:47	10:50	10:49	09:32	09:32	08:41	08:42	05:49	05:50	ארה"ב, פיטסבורג (ק)
21:18	20:07	21:02	20:59	20:26	20:22	10:19	10:18	09:01	09:01	08:07	08:08	05:15	05:16	ארה"ב, שיקגו (ק)
18:42	17:49	18:32	18:31	18:07	18:07	10:41	10:39	09:43	09:41	09:11	09:09	06:58	06:56	בוליביה, לה-פס (ח)
23:11	21:39	22:48	22:42	21:58	21:53	10:57	10:57	09:32	09:33	07:42	07:53	05:27	05:29	בלגיה, אנטוורפן (ק)
23:07	21:37	22:45	22:40	21:56	21:51	10:58	10:58	09:34	09:34	07:47	08:02	05:29	05:31	בלגיה, בריסל (ק)
18:04	17:14	17:54	17:53	17:32	17:32	10:19	10:18	09:24	09:22	08:50	08:49	06:45	06:43	ברזיל, סאן פאולו (ח)
17:53	16:59	17:43	17:43	17:17	17:17	10:07	10:05	09:11	09:09	08:38	08:36	06:32	06:30	ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)
22:31	21:04	22:08	22:02	21:19	21:15	10:15	10:15	08:50	08:51	07:00	06:59	04:43	04:46	בריטניה, לונדון (ק)
23:01	21:22	22:34	22:27	21:37	21:32	10:19	10:20	08:53	08:54	07:09	07:07	04:40	04:43	בריטניה, מנצ'סטר (ק)
22:47	21:12	22:22	22:16	21:31	21:26	10:19	10:19	08:53	08:54	07:06	07:05	04:44	04:47	גרמניה, ברלין (ק)
22:44	21:16	22:23	22:17	21:35	21:30	10:42	10:42	09:18	09:19	07:49	07:55	05:16	05:18	גרמניה, פרנקפורט (ק)
18:00	17:11	17:49	17:49	17:29	17:29	10:22	10:20	09:27	09:25	08:53	08:51	06:52	06:49	דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)
19:52	18:58	19:42	19:40	19:16	19:14	10:26	10:25	09:17	09:17	08:43	08:42	06:00	06:00	הודו, מומבאי (ח)
19:47	18:53	19:37	19:35	19:11	19:09	10:22	10:21	09:14	09:13	08:40	08:39	05:57	05:57	הודו, פונה (ח)
21:43	20:22	21:24	21:19	20:41	20:37	10:04	10:04	08:43	08:43	07:32	07:35	04:46	04:48	הונגריה, בודפשט (ק)
21:23	20:14	21:08	21:05	20:33	20:29	10:29	10:29	09:12	09:12	08:20	08:20	05:28	05:29	טורקיה, איסטנבול (ק)
21:35	20:29	21:21	21:18	20:48	20:45	10:57	10:57	09:41	09:41	08:54	08:54	06:02	06:03	יוון, אתונה (ק)
22:00	20:41	21:42	21:38	21:00	20:56	10:26	10:26	09:05	09:05	07:57	07:59	05:09	05:11	מולדובה, קישינב (ק)

לוח זמנים לשבת פרשת נשא באה"ק (במדבר חו"ל) בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעות חורף (ק) = שעות קיץ

יציאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
								מג"א		אדמוה"ז				
		ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	
19:51	18:56	19:40	19:38	19:14	19:12	10:23	10:22	09:14	09:14	08:40	08:39	05:57	05:57	מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)
17:42	16:34	17:28	17:29	16:52	16:53	11:01	10:59	10:16	10:13	09:30	09:28	08:06	08:02	ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ' (ח)
19:39	18:41	19:28	19:25	18:59	18:57	09:45	09:44	08:33	08:33	07:55	07:55	05:07	05:08	נפאל, קטמנדו (ח)
19:44	18:52	19:34	19:33	19:10	19:09	11:02	11:01	09:59	09:58	09:28	09:27	06:58	06:57	סינגפור, סינגפור (ח)
22:14	20:38	21:50	21:44	20:57	20:52	09:49	09:49	08:23	08:24	06:36	06:35	04:15	04:18	פולין, ורשא (ק)
18:25	17:33	18:15	18:15	17:51	17:50	10:14	10:12	09:15	09:13	08:43	08:42	06:25	06:23	פרו, לימה (ח)
22:29	21:12	22:11	22:07	21:31	21:27	11:04	11:04	09:44	09:44	08:40	08:42	05:51	05:52	צרפת, ליאון (ק)
22:59	21:37	22:39	22:35	21:56	21:52	11:09	11:09	09:47	09:47	08:29	08:32	05:47	05:49	צרפת, פריז (ק)
18:42	17:50	18:32	18:31	18:08	18:07	09:52	09:51	08:48	08:47	08:17	08:16	05:44	05:43	קולומביה, בוגוטה (ח)
21:54	20:44	21:38	21:34	21:02	20:59	10:43	10:43	09:24	09:25	08:27	08:28	05:36	05:37	קנדה, טורונטו (ק)
21:41	20:26	21:24	21:19	20:45	20:41	10:18	10:18	08:58	08:58	07:55	07:56	05:05	05:07	קנדה, מונטריאול (ק)
20:44	19:41	20:31	20:28	19:59	19:56	10:21	10:20	09:06	09:06	08:22	08:22	05:31	05:32	קפריסין, לרנקה (ק)
23:06	21:15	22:35	22:27	21:33	21:28	10:04	10:04	08:35	08:37	06:56	06:55	04:19	04:22	רוסיה, ליובאוויטש (ח)
22:54	20:59	22:19	22:11	21:18	21:12	09:35	09:35	08:06	08:07	06:29	06:28	03:46	03:49	רוסיה, מוסקבה (ח)
21:18	19:58	21:00	20:55	20:17	20:13	09:42	09:42	08:21	08:21	07:12	07:14	04:25	04:27	רוסיה, ורסטוב על-הדון (ח)
22:24	21:09	22:05	22:01	21:28	21:24	10:47	10:47	09:25	09:26	08:16	08:18	05:29	05:31	שוויץ, ציריך (ק)
19:21	18:27	19:11	19:09	18:46	18:44	10:09	10:08	09:02	09:01	08:29	08:28	05:50	05:50	תאילנד, בנגקוק (ח)

אגרות קודש

ב"ה, א' סיון, תשי"ד
ברוקלין.

הרה"ח הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוהרנ"ן שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבל מכתבו מכ"ה אייר, וחבל על אשר מאחרים כ"כ כשיש בשו"ט ואין טוב אלא תורה והתועדות חסידית שזהו טוב כפול לבריות ולשמים כמבואר בקדושין דף מ, ע"א ועיין ג"כ מכתב כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע הנדפס בקונטרס ס"א. ומובן שכוונתי בזה להתועדות דל"ג בעומר שכותב אודותה. ואם בכל הזמנים היו משתוקקים לקבל בשו"ט הן בגשמיות והן ברוחניות, עאכ"כ בדורנו עקבת[א] דמשיחא שאין לך יום וכו'.

בודאי יוסיפו אומץ בהתעמולה אודות זמן הוואקאנס, וכל המרבה ומתאמץ בזה ה"ז משובח, וכבר ידוע דיוק כ"ק מו"ח אדמו"ר נדפס בהיום יום י"ז ניסן.

בברכה לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

ג.ב. מטובו לפרסם בין אנ"ש בהנוגע ללימוד בימי חג השבועות הבע"ל במאמרים של כ"ק מו"ח אדמו"ר שהצעתי בזה הוא ללמוד מאמרי חג השבועות תשי"ד שיצאו לאור זה מזמן בקופיר ונדפסים ג"כ עתה.

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש וחג השבועות

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחרי ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחרי הבדלה. כאשר חג ושבט סמוכים זה לזה, נותנים צדקה לפני הדלקת הנרות הראשונה, של ערב חג או ערב שבת - גם עבור היום שלאחריו.

ערב שבת קודש

יש להדליק – לפני כניסת השבת 'נר נשמה' (או שלהבת גז וכדומה) כדי לאפשר העברת אש להדלקת הנרות במוצאי שבת קודש בליל החג.

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קִדְּשׁ:

חג השבועות

זמן הדלקת נרות הערב – רק בלילה, במוצאי שבת, לאחר צאת הכוכבים, הדלקת הנרות נעשית אך ורק על ידי העברה מאש הדלוקה לפני כניסת השבת. אסור בשום אופן להדליק על ידי יצירת אש חדשה (גפרור או מצית). מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל יוֹם טוֹב:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהַחֲיֵינוּ וְקִיְּמָנוּ וְהַגִּיעָנוּ לְזִמְנֵי הַזֶּה:

בחול"ל יום שני של חג השבועות

מדליקים את הנרות - על ידי העברה מאש הדלוקה מלפני כניסת השבת - ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל יוֹם טוֹב:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהַחֲיֵינוּ וְקִיְּמָנוּ וְהַגִּיעָנוּ לְזִמְנֵי הַזֶּה:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותציעדנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מפף פלאיב ואורב ולסמים וחיית רעות בדרך ומפלפורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כלפה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו **אורלי**

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו **רות**

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו **מוראל**

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אל

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: 9601001 3 (972)

להורדת הקבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus

Issue # 00529

05/06/2016

P.P.

שולם

1949

תל אביב

הורידו את יישומון

דבר מלכות

מחנות היישומים

